
1595
BVSTHAMANTINI
De Animantibus
Scripturae Sacrae
59
B 96 dR

IOHANNIS BVSTHAMANTINI

CAMAERENSIS, APVD COM-PLVTENSES, PHILOSOPHIAE,
& Medicinæ primariæ, moderatoris publici,
De Animantibus Scripturæ sacræ.

AD DIVOS IVSTVM, & PASTOREM,
& DIDACVM Complutensium tutellares.

Tomus Primus.

DE REPTILIBVS VERE ANIMANTIBVS
Sacræ Scripturæ.

Opus eximiæ eruditionis, & vtilitatis, cũ Theologis, tum Scholasticis, quam Concionatoribus sacris, Scripturæque interpretibus, tum Medicis, Philosophis, & ijs qui de bella literarum supellectili bene sentiunt.

CVM DVPLICI LOCVPLETISSIMO INDICE, primus Scripturæ continens locorumq; incidétium iuxta ordiné contentum in sacris Scripturis, secũdus verborũ, & rerũ memorabiliũ.



CVM PRIVILEGIO.

Compluti, Ex officina Ioannis Graciani, apud Viduam,
Anno, M. D. XCV.

EL REY.



OS Don Ppelippe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Aragon, de Leon, de las dos Sicilias, de Hierusalẽ, de Portugal, de Vngria, de Dalmacia, de Croacia de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales, y Occidentales, Islas, y tierra firme del mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Brabãte, de Milan, de Athenas, y Neopatria, Cõde de Aspurg, de Flandes, de Tyrol, de Barcelona, de Rossellon, y Cerdeña, Marqs de Oristan, y Conde de Goceano. Porquãto por parte de vos el Doctor Iuan Bustamante de la Camara, cathredatico de prima de Medicina, y Philosophia: en la vniuersidad de Alcala de Henares, nos ha sido hecha relacion, de que aueys compuesto vn libro que es el primer tomo, de Animantibus Scripturæ sacræ: partido y diuidido en seys libros, que es el tractado del primer tomo de Reptilibus Scripturæ Sacræ: en lo qual aueys ocupado mucho tiempo, y porque es de grande vtilidad, y prouecho para la republica christiana, la dessseays imprimir, y que se venda en los nuestros reynos de la Corona de Aragon, supplicandonos hos mandemos dar licencia para ello, por tiempo de diez años: con prohibicion que ningun otro lo pueda hazer sino vos, o la persona que vuestro poder tuuiere, y nos auida consideracion a lo sobredicho, y al trabajo que aueys tenido, y que ha sido visto: reconoscido y approbado por nuestro mandado, auemos tenido por bien concederos la dicha licencia en la manera infra escripta. Porende con tenor de las partes de nuestra cierta sciencia, y Real auctoridad: damos licencia y facultad a vos el dicho Doctor Iuan Bustamante de la Camara, y a la persona, o personas que vuestro poder tuuieren: paraque podays imprimir, o hazer imprimir al impressor, o impressores que quisieredes el dicho libro, en qualesquier Ciudades, Villas, y Lugares de los dichos nuestros reynos, y señorios, de la Corona de Aragon: y vender en ellos los impressos alli, o en otras partes, prohibiendo segun que cõ las partes prohibimos, y vedamos que ninguna otra persona los pueda imprimir, ni hazer imprimir ni vender, ni traer los impresos de otras partes a vẽder en los dichos nuestros reynos y señorios, sino vos, o quien vuestro poder tuuiere, por tiẽpo de los dichos diez años, que comiencen a correr del

rer del

rer del dia de la data de las partes en adelante sopena de mil florines de oro de Aragon, y perdimiento de moldes y libros: diuidideros en tres yguales partes, la vna a nuestros Reales cofres, otra para vos el dicho Doctor Iuan Bustamante de la Camara, y otra al acusador, con tal empero que los que hizieredes imprimir para vender en los dichos reynos de la Corona de Aragon, no los podays vender hasta que ayays trahido a este nuestro S.S.R. consejo de Aragó que cabe nos reside, el que nos aueys presentado, y esta rubricado al fin de mano de Pedro Franquesa nuestro Secretario, juntamente con otro de la nueua impresió, para que se comprueue si la dicha nueua impresion estara conforme al dicho libro que se nos ha presentado, y esta rubricado como arriba se dize, mãdando con el mismo tenor de las partes de la dicha nuestra carta scientia, y Real auctoridad, a qualesquier lugartinientes, y Capitanes generales Canceller, Vicecanceller, Regentes la cancelleria, portants vezes de nuestro General Gouernador, Bayles Generales, Iusticias, Vegueres, Bayles, Sotuegueres, Sotbayles, Alguaziles, Vergueros, Porteros, y otros qualesquier oficiales y ministros nuestros, mayores y menores en los dichos nuestros reynos de la Corona de Aragon constituydos, y constituyderos: y a sus lugar Tenientes, y Regentes los dichos officios: so incorrimiento de nuestra ira, e indignacion. y pena de mil florines de oro de Aragon de bienes, del que lo contrario hiziere exigideros, y a nuestros Reales cofres applicaderos, que la presente licẽcia y prohibicion, y todo lo enella contenido, os tengan, guarden, y obseruen, tener guardar, y obseruar hagan sin contradiction ni dar lugar ni permitir que sea hecho lo contrario en manera alguna, si nuestra gracia les es cara, y demas de nuestra ira e indignació en la pena sobredicha dessean no incurrir. En testimonio de lo qual mandamos despachar las presentes, con nuestro sello Real comun en el dorso selladas. Dada en Madrid, a ocho dias del mes de Iulio año del nascimiento de nuestro Señor Iesu Christo, de mil y quinientos nouenta y cinco.

YO EL REY.

Dominus Rex mandauit mihi Petro Franquesa, visa per Frigola Vicecancellarius comitem Generalem, thesaurarium, Baptista Co-

uarru-

uarruuias, Sans & Muñoz, Regentes Cancellariam, & me pro conseruatore generali.

Vidit Frigola Vicecācellarius. Vidit Comes Generalis Thesaurari.
Vidit Couarruuias Regens. Vidit Muñoz Regens.
Vidit Baptista Regens. Vidit Sans Regens.
Vidit Franquesa, pro conseruatore Generali.

¶ 2

¶APPROBATIO.

Pus hoc de Animātibus Scripturæ Sacræ Doctoris Iohanis Bustamantini Camærensis, quo potui studio, & animi contentione integrum perlegi, vt supræmi senatus Aragonij imperata facerem. Arduum plane est opus, siue argumēti dignitatē spectes, siue omnigenæ doctrinę abūdātiam ex immēsa autorū multitudine, & vasta Scripturæ Sacræ locorum varietate emendicatam, & quod magis mirere, condecoratam acutissimis diuinorum librorum interpretationibus, ceu flosculis proprij ingenij, quo pollet autor feracissimo. Vir hic doctissimus, vt est scientiarum omnium supellectili vndique afluens, medicis rebus theologas aptissimæ connectit, supręmas infimis, diuinas humanis, & tāquam Aquila in nubibus, vt est in prouerbio, omnia acutissimo vissu circumspicit, penetrat, & acurate complectitur. Ob eamque rem dignissimum censemus, quod in mediam lucem prosiliat hoc opus, ex quo in posteritatem desiderata quidem, non tamen hactenus expectata, quod humanas vires tantus labor superare videretur, vtilitas promanabit.

Doctor Franciscus Berthomeuius.

APPROBATIO.

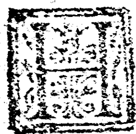


E Animantibus Scripturæ sacræ, hos sex libros vidi demandato supremi Senatus, Autore Iohanne Busthamantino Camærensi, Philosophiæ & Medicinæ primario moderatore, apud Cõplutenses. Opus sane Autore dignissimum ab omni erroris suspitione liberum: imo vltra exactissimã diligentiam in natura reptilium perquirenda, & examinanda iuxta doctissimorum & antiquorum lectionem (quam citat loco signato) ad pietatem digressus, adeo connectit naturalia diuinis, vt ostendat eũdem visibilium & inuisibilium Autorem: ad quẽ omnia relata, mirabiliter confert, & persequitur. Eritq; meo iudicio magno vsui etiam ministris verbi sacri poteritque cum magna vtilitate legentium typis mãdari. In conuentu Diui Philippi, Matriti vltimo die Iulij, Anno 1594.

Fr. Gabriel Pinelo.

¶ 3 APPRO-

APPROBATIO.



VNC librum de Reptilibus verè Animantibus Sacræ Scripturæ, Eruditiss. Doct. Iohānis Busthamantini Camærensis, Regij Senatus iussu, magna cū voluptate mea, admirationeque perlegi. Illius vero autorem (vt de Mercurio legimus scriptum, trismegiston, ter magnum, si cognouisset, merito nuncupasset antiquitas, dum etenim naturæ mysteria perscrutatur, magnus Physicus, dum artis Medicæ nodos absoluit peritus Medicus, dum vero, in diuinioris naturæ arcana sacramentaque sese insinuat, insignis posit Theologus nuncupari: Vnde liber hic, Encyclopediam videtur absoluisse, estque dignissimus, quem typis excussum, bonarum artium cultores, probent, relegant, & vnice amplectantur. Madriti sexto Calend. August. 1594.

D. Ioannes Gometius à Senabria.

APPROBATIO.

IDI hos libros, de iussu Supremi Senatus, qui inscribuntur, de Animantibus Scripturę Sacræ, Autore Iohanne Bussthamantino Camærensi, apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici, opus eximiæ eruditionis, absolutissimæque doctrinæ, piæ, & Catholicæ, quod autoris admirabilem sapientiam declarat, dignissimumque iudico, vt typis in publicam vtilitatem mandetur, lucemque experiatur, in vno viro, cum Theologia, tum salutaris ars, philosophia, rerum naturæ abditarum summa eruditio cum sint. Datis Madriti. 11. Calendas Iulij, Anno 1595.

Licenciatus Almazan.

DIVIS NVMINIBVS, IVSTO, PASTORI, ET DIDACO, Complutensium tutellaribus, Iohannes Busthamantinus Camærensis.



OMMVNIS hæc nostra Complutensis celebris patria, vobis tantis martyribus Iusto & Pastore indigenis inclyta, clarissimo confessore Didaco incola illustris, patrio iure exigere videbatur, me dicaturo, hos sex, si qui sunt, de Animantibus Scripturæ sacræ libellos: vobis (& vnius vrbis ciuibus, descio an genere coniunctis, tum Didaco heroi conciui, quos ab ineunte ætate cultu, sum prosecutus) consecrare. Vt cum de reptilibus Scripturæ Sacræ Animantibus, hic vniuersa hæc nostra sit dicendi ratio, qua id maxime, serpentis commendatur prudentia & sagacitas, vitijque fuga veneni horrore consulitur, cuius Iconismo ipsa summa sapientia Patris, voluit insigniri, per Mosen, celso in deserto, serpente æneo, linguis natura, qui micat ore trisulcis, instar verbi ineffabilis, diuinitate anima, & corpore alescentis, discissa lingua enuntiabile, triplicata hac serie, trinoque solum fabile numine, indiuiduæ substantiæ, inter visibilia vero, trisulci hoc ore maxime innotescens, Iusto, Pastore, & Didaco, viuis Dei vocibus, linguaque triplici Deiloqua: Summo iure, hæc vobis dicare ausim. Serpentis Iconico innixus, vt vos Christi absolutissimus tropus, expressaque imago; ea enim est feracitas huius, quam vestro sanguine irrigastis regionis, illa vbertas, primis literis, fertilissimæ pro-

uinciæ

uinciæ commissis, cum Christo alphabeti, quibus indulgebatis, ea ætate, qua sanguine proprio effuso, testium numero martyrum eius estis asciti, sanctimonia confitentium ordini adscripti, copiosissimos, vt afferat quotidie fructus, cum aliunde in hac vestra florentissima Academia plantis consistis aduectis, tum in ipsa satis, genuinis & patrijs. Inter quos, tot tantos illos claros & raros, si locum aliquem merentur ij nostri, reponito, munusculumque compatriotæ humiliter oblatum accipito, Deumq; depræcamini in monte æternitatis, mortalitatis huius nostræ, securi & liberi, vallique huic nostro interim lachrymarum consulito.

¶ 5 PRIN-

PRINCIPI ARCHIDVCI CARDINALI ALBERTO, AB Austria, Archiepiscopo Toletano, Iohannes Camærensis Busthamantinus.

P. F. E.



NIVERSA hæc obstupēda moles, cælestis machina, duobus punctis (polos vocant) euolui tur omnis, duplicato axe, gemino Cardine, volubilis vagat, quorum innixu, it libera, soluta & Agilis reuertitur cedit peruolat rapida, vbique eadem, alter quorum Arcturum versus (inferior pars mundi) eminet innotescit nobis, vndique patens, instar buccinnæ, stellarum situ, positione & serie, buccinnam imo compellarūt ideo, quod illam æmuletur. petit reliquus superna vniuersi notus antipodis, ijs qui sursum orbis tenent, delitescit abditus, crucis effigie efformata, nitet affixu astrorum, cuius reddit imaginem graphide, substituitque formam. Iis cæli vniuersum negotiū agitur, versatur omne, consistunt cuncta, antartico, & artico volutatu, & actione, mirabili raroque cælesti opificio: supellectilem aliam, vniuersa reliqua theatri huius, mouet, agitat, alit, instigat, fouet gubernat, dirigit illud immobile, perenni motu iugi indefesso: visibili hac parte, hoc ordine cælorum nexus, vt inuolat duplici, termino, & initio addactū, regulare, & certum, buccinna & crucifero illo. Non secus duobus vniuersa spiritus causa peragitur mundi inuisibilis, iustificationis nostræ, perficitur, instat, duobus innixa punctis, stat ijs progreditur buccinna & cruce, vocatione & opere, excitatu & cooperatione

nostra,

nostra, lineis oppositis, regulisq; appetitus & mentis, formata cruce, pugnantibus imbicem, contrapositis imo (Paulus dixit) ijs consistit erigitur, vniuersum pondus, religionis incumbit, ijs polis, vtrisque insistit, firmatur, & tenet, tandem absoluitur. Excitauit te in grandia & portentosa facinora, Christus prodigiosa, & rara, vocauit, præuenit, te asciuit in stirpem claram, illustrem, regalem, ingenus grande, maiorum stematibus, sceptris, coronis, thiaris, fumosis imaginibus, purpura sacra, imperio & obsequio mirabile, virtute eximia, exemplo doctrina, sapientia, ministerio, & arte: accersiuit postea, vt mundos Philippi Catholici secundi Hispaniarum Christianissimi sustineres (Atlas) cui innititur, fides, sanctimonia, religio, Ecclesia: adfuisti sedulus, vocitanti Christo, impiger, præsens, descio an e medio rubi flagrantis, proclamante Deo, despinoso, & aspero calle, officij, & muneris suscepti, citius adsum dixerit Moses illa stria puncta, quibus vniuersa spiritus machina volutatur, versatur omnis vocatione & facto, Deo & nobis, operantibus imbicem, te appellat in arma modo, es præsto in armis, Samson alter, Leoni regio Philippi fauos melleos annectens, rebus bellicis clares, superemines imo, natus, ac si in arma solũ, quid de Lucio proclamauit Cicero? erant maiora: Ezechias ipse, apostasiam idolatriam, qui extirpasti & euellis, crucis Christi scalpro, te in sapientiã, mentis ornatum spiritum scientiæ, in doctrinam conuocat, es præsens sapientiæ, Salomon, calles acie, mente, & inditio, ocia in negotia commutas, numine eodem Catholicæ Reipublicæ assides, causas geris cæsaris grãdes, ijs publica officia morigeraris patriæ cõsulis, mundo, mũdi imo vtriusq; clauum & limina tenes, iustitiæ lance omnibus ortus, mirabile opificiũ cæleste & machina illustris, inter hos polos rapida verteris, gratiæ & iustitiæ, armorũ & sapiẽtiæ parẽs imperatoriã maiestatẽ nõ solũ, armis decoratã, verũ legibꝰ armatã Iustinianus voluit: totũ, in omnia natus, omne perfectũ incede quo te vocat prouidẽtia sata, age festina Phebus Christi, amictus Christo iustitiæ Sole, illustra mortales, foue, viuifica, ale sole splẽdescẽti

tanto,

tantos, & nostros labores perfice, suscipe tuo nomini sacros, de Animantibus Scripturæ Sacræ, opus nouissimum, vt cum immortalitate viuat, Ecclesiæ basis, tuba & sacrarium Christi, interim vale.

EXCELSVM hoc celebre & rarum vidi opificium, illustre hoc grande & perpulchrum legi & perlegi opus, percurri, peragraui, iterum atque iterum admiratus tanti laboris, & operæ pondus, excellentiam celsitudinem digna tā to viro, Thelogo tanto, philosopho, & Sculapio hoc vnico, scientiarū omnium magistro Doctore & præceptore Camærēsi Bustamantino. indefesos hos labo tes plusquam vires ferunt mortalium miratus, tātum facinus contemplatus obstupui, quo asonant omnia, humana, diuina, eruditio, sapientia, labor, vtilitas, dignum Typis mandari æternitati imo, sanctissimæ sacræ & piæ doctrinæ Catholicæ Christianæ, grādis antidotus, qui exortandus esset cogendus imo, nūquam ab opere desisteret hoc vno, a fine tanto & fructu ne amoueret manum, Reipublicæ vtilissimo & pio, nec minus dicam necessario.

Frater Ignatius Cheber.

SAcra hæc vidi volumina sanctimoniȩ eruditionis doctrinæ vbertate plena & fæcunda, summa sapientia, & rerum altissimarum ditissima merce, supellectili clara, ornata & illustri, antiquorum patrum sensibus pijs, orthodoxis veris referta, spiritu Catholico, Dei magnalia facinora, quæ aperiunt mortalibus, raram doctrinam excelsam, Christianam, abditissimorum arcanorum sapientiæ, quæ eliciunt & referant hominibus: hic Theologia sacra, philosophia præclara hic, salubris medicina, clara rerum eruditio, facundia, vbertas, vera linguarum notitia, & idiosmata propria. Spiritus vniuersam hic agitat molem, his ludit artubus, fælix ingenium, anni fælices, fælicia tempora, eius ætatis viri, huic tanto labirintho, tot tantisque sapientiæ generibus, (quibus illa occurrit) consecrata Ifæliciter doctissime vir, ingredere fausto, hoc fælicique pede, quo te vocant sapientiæ culmina, & a quo speramus maiora, opus arduum, si tibi arduum est quicquam, labor indefessus, vigilantia continua, digna Typis mandari AEneis, papiroque incorruptibili, hominum animis immortalibus. Datis Madriti sexto kalendas Maij. Anno salutis 1594.

Episcopus Oxamensis.

TASSA.

O Iuan Gallo de Andrada escriuano de camara de su Mageſtad, de los que reſiden en ſu Cōſejo, certifico y doy fe, que por los ſeñores del auiendoſe viſto vn libro intitulado, el primer tomo de Animantibus Scripturæ Sacræ, diuidido en ſeys libros, que trata todo el primer tomo de Reptibilibus Scripturæ Sacrę, compueſto por el Doctor Iuan de la Camara, cathedratico de prima de medicina y Philoſophia en la vniuerſidad de la villa de Alcala de Henares, taſſaron cada pliego del dicho libro, a tres marauedis el pliego, y le dieron licencia para que a eſte precio ſe pueda vender, y no de otra manera, y mandaron que eſta taſſa ſe ponga al principio del dicho libro, y para que dello conſte, di la preſente en Madrid a diez y ſeys dias del mes de Iunio, de mil y quinientos y nouenta y cinco años.

Iuan Gallo de Andrada.

DE ANIMANTIBVS SCRIPTVRAE SACRAE VERE REPTILIBVS.

LIBER PRIMVS.

De generali animantium diuisione Scripturæ & Præfatio.

CAPVT I.



OELVM SVO ORDINE elementa continet, hæc verò mista, quæ tribus solum collocantur locis, terra aqua & aere (neque enim ignis intra se locat aliquod simplex aut mistum: solum enim superficie tenus tenet aerem) ijsq; eisdem seruantur, & sustinentur, tẽperatis redactis iam ad symmetriam proportionemq; naturæ: vt docet ratio, & experientia, si hæc ipsa docẽt, cum mista mediocres quasdam obtinere qualitates, tum conseruationem, similibus fieri corruptionem verò contrarijs. Extant enim modo elementa temperata omnia, quo apta mistorum loca constituantur. Animalia enim cum mista sint, elementis gaudent, eisdemq; atemperatis habitant, alias si mista non essent, destituerẽtur tactu, quẽ sensum omnibus primo impertiri animantibus est necessarium, vt illo se muniant, & defendant, à cõtrarijs corruptiuisq; virtutibus, quarum est tactus censor accerrimus, Iudexq; 1 2

æquissimus, ijs ergo sustinentur mista naturalibus locis, si animal loco indiget & extra animal viuere datur, vt iam actu perfectũ & sibi sufficiens, si mistum est & tẽperatis eget. Nulli extat locus ignis misto aut viuenti, cum calidum humidumque disipet vitæ principia, nec alimentum ibi posit esse quo absumuntur omnia
3 disipatur enim & extinguitur, maiori calido minus, absumpto pabulo & alimento soluto, vt fax extinguit lucernam exoluto humido humidũ sicco deuastãte, calidũ calido euanescẽte subiecto Arist. de vita & morte cap. 1. de iuuẽtute, & senectute cap. 2. Plato in Thimeo, Galenus lib. de marcore cap. 2. Hipocrates de natura humana. Quod de Salamãdra vulgo dicitur est mere figmẽtũ, cõmẽtitiũ quo cognouit Plinius, lib. 10. cap. 67. & 2. cap. 4. Arist. libro de historia animalium capite. 19. AElianus lib. 2. capite. 31. Isidorus. 12. AEthimologiarum capite. 4. Galenus Rhodiginius libro. 10. capite. 10. Oppianus, Gisnerius Edoardus, & reliqui, qui de natura animalium diserte admodum scripsere, (2. libro constabit capite de Lacerto latius). Ignem imo aggredi expugnare affirmat AElianus loco citato, extinguere frigidissima ex ore totoque fluente mucilagine, ipsum superare & vincere dum leuis
4 est, at vehementi igni, non vri, aut si plus iusto in illo commoretur dicet nullus. Nec retardat dicta Aristoteles eo loci, vbi Chalcitis lapidis adustione, in fornacibus Cypri, interim dum ex vritur vt metalla fluant, bestiolas quasdam generari pennatas & albas, magnis muscis maiores, medio igne, (quas vocat AElianus, Pyrigonia, locis adductis) refert. Nec linium indicum, Alumẽ vẽ fisile, aut Amiantus lapis quæ omnia, & alia, ignem experiuntur illæsa, at non plus multo quin tandem per vsta euadant & igne absumantur, neque hoc negauit Aristoteles, aut quibis alter, tandem imo resolui igne & euanescere sustinet, cum omnia dempto illo putrescere teneat, corrumpi & vri. 4. Metheorologiorum capite. 1. & 2. qui de sententia aliorum de Salmandra loquitur eo capite, quo dixit (vt aiunt) tum bestiolas illas emori censet se motas ab igne, at in illo si diutius morentur, absumi non negat: vt & de reliquis idem. Salmandram in visceribus terræ generari eisdẽ locis apud Plinium inuenies, cui fauent reliqui autores, illico aerem petere genitam semel tranquillo tempore occultari magnis imbribus super venire. Terra ergo aqua & aere reponuntur mista, tam animata, quam animæ expertia, at quæ viuunt duobus

solum

Solum, aqua & aere, his locantur & degunt cuncta quæ constant
anima. Altilia vero quasi omnia aerem petunt & marcescunt a- 5
lio, & si terræ figantur alimenti causa, in aere præcipue viuunt,
perfectiores eorum partes sustinet aer, vtiliores altiores flores,
fructus, virgulta, ramos, reliqua elatiora & pulchriora. Hinc Tu-
bera terram apperiunt & subleuant finduntvt fruantur aere, hinc
virentia quędam intra aquas genita, superficiem aquæ expetere
videntur, vt potiantur aere, vt Nimphæa, Potamogeton, & si Al-
ga, & muscus aquatilis, aquis inmersa oriantur & occidant, qua-
si naturæ piscium. Alia naturę ancipitis aqua & aere vt sisim-
brium, Gladiolus, quorum medias aer tenet, & medias aqua vni
uersa reliqua, aut aquas in totum colunt, vt aquatilia plurima,
aut aquam & aerem, vt terrestria omnia & volatilia, nam om-
nia quæ terram contingunt, gradiuntur aut reptant: saltus enim
ad gresum pertinet, cum pedibus saltent, vt Cassita, & Passer,
& si toto corpore saltent alia quæ vere reptant, vt Vipera, Dip- 6
sas, Iaculus, quæ proprie serpunt. Terrestria vero terram pecto-
re solum præmunt, vt reptilia quæ pedibus carent, aut pedibus
(vt quæ gradiuntur animantia) calcant, intra quæ adhuc intrat
aer, vt vndique circuat, vt omnia tandem sint inaere volatilia &
terrestria, quæ vero pedibus carent volatilia cuncta nunquam
ab aere discedunt, aut terram adeunt; fœmina enim supra dor-
sum maris excubat, & oua parit, ibidem quæ fouet fœtum, e-
ducit alit. Nimis plumea, & minime molis vt librentur aere, sus-
tineanturque facile, vt Paradisea vocata auis, & reliquæ eiusmo
di. Terram enim vitare possumus sine hac datur viuere, posset
terrestre animal degere in aere & nunquam contingens terram
aut aquam adhuc, vt si seruaretur cauea, & aqua dum respiraret
tamen, vnde animantia genita in visceribus terræ illico petunt
aerem, vt Lumbrici, Mures aut terræ spatijs interius viuunt cir-
cunfusa illo; aerem vero aut aquam vitare nequeunt viuentia
omnia, & ijs destituta intereunt illico obeunt & occidunt: Aqua
tilia ergo in aquis degunt deficiunt aere & oblinita terra, terre-
stria in aere solum seruantur intereunt aquis vndique inmer-
sa, aut terra obducta, neque hac datur viuere plusquam initio
ortus, quibusdam viuentibus vt de Tuberibus & Lumbricis di-
ximus; aqua vero ex toto ambit Aquatilia omnia Aer ter-
restria, terra vero nullum ex toto circumit aut tenet viuens: quę

enim terra vndique circumplicantur, vt Cardus, Scariola & alia iam semel genita & potita aere, vt maturescant & compútrescãt quasi humi sternuntur, vt carnes detinentur diu vt macerentur tenerescantque, tum manibus contrectantur, vt calore citius fiãt friabiliores teneriores effluuio calidi detento, obturatione facta infarctuque manuum compræsione, circumposito vè corpore obuoluta hinc nec flores nec fructus aferunt sic humi strata, non augentur crescunt multiplicant marcescunt imo, languescunt minuuntur, & si serbentur amplius putrescũt adhuc, pribata aere in quo florescũt virescũt fructificãt: sunt ergo mistorũ loca Terra, Aqua, & Aer, terra nullum ex toto circundat viuens, inanimata ambigit, vt mineralia metella lapides, vitumina, succos sales, & alia: at quę animæ alentis viuentia existunt, non vndique, sed ex parte circumit & tenet, reliquorum nullum, sed Aquatilia aqua, Aer reliqua volatilia & terrestria. Ignis nullum mistum, aut viuens obtinet, sed locat aerem solum in extimis & non vndiq; amplectitur aut intra se sustinet, vt hinc colligitur: locus tamen appellatur omnium corporalium mouilium, quæ ortui & corruptioni sunt obnoxia antiquissima terra, tum quia secundum inferiorem portionem alterat aerem, & aquam, vt sint terra officio, potentia, & virtute, actionibus, opere, temperie altera, tum quoniam quæ mouentur omnia pondere grauia, nõ antea moueri desinunt quam contingant terram, si naturali moueantur motu, mista aut viuentia animaliaque omnia sitque ab illa leuium motus vt e basi & termino. Circa quam mouentur cœlestia motu versionis. Est ergo terra locus, cum ibi sit quies, & motũ loci terminet, & ab illa oriatur, & motu acquiratur saltẽ ea parte qua fundat, & sustinet mobile, conserbat & perficit: non tamen qua ambit & cingit quæ cõstant anima. Triplex ergo animãtium genus inuenitur in orbe partitione loci, qua inter alias vsus est Arist. diuisione. 1. de historia animaliũ cap. 1. sunt hæc terrestria, Aquatilia, & Aerea, quæ volatilia vocant, quibus omnibus scriptura vtitur vt homines instruat inter alia, quæ ad rerũ naturã spectant. Naturis rerũ impositis libere ad significãdũ ab autore naturæ, vt voces ab autore vocũ imponũtur & notãt. Omnia enim quæ scripta sunt ad nostrã doctrinã scripta sunt, tã libro scripto, quã libro naturæ, quo Dei opera mirabilia narrãtur, vt per visibilia cõspiciamus æterna Paul. ad Roma. 15. & 1. quo tropologici moralesq; eliciãtur sensus

ſenſus literaleſque allegorici, & anagogici ex naturæ hiſtoricis artis,prudentiæ ſcientiæ,&ſapientiæ archanis.Sunt deniq; animã tia omnia Terreſtria,Aquatilia,& Aerea,Terreſtria quædam gra- 9
diuntur,trahuntur quædam,ſerpunt alia,greſſibilia quędam mouentur paſſu,ſaltu reliqua,paſſu bipeda vel quadrupeda,ſaltu vel vno pede,vt Patagonnes dicti homines,qui vno pede ſaltant de quibus capite de homine dicemus,aut duobus, vt paſſer caſsita, loquor de primo motu quem ex natura ſortiuntur,nam etiã homo ſaltat, at eſt greſsibilis motu, & alia ſaltant quadrupeda coacta occaſione,& repunt:Tractilia vero vel apeda, vt lumbrici,vel pedeſtria,vt erucæ, & vermes aliquot,quę mouentur partibus quibuſdam, illiſque innituntur motu tractis applicitis firmatis prius,vt trahantur reliquę poſtea,vt àloco cedant,patet in eruca,& alijs quæ ſolum inſiſtunt partibus arcuatim mota vndoſoque inceſſu,non terræ aut loco, ſed ſibi ipſis inſiſtẽtia motu, ideo veſtigium non linquunt nimis ſenſibile progreſſus; trahuntur enim proprie talia non ſerpunt docet Ariſt.1. de hiſtoria,capite 1. Serpentia vero differunt quã maxime ab ijs.Serpere enim à quo ſerpentia dicuntur,nõ vno imo multis varijsq; modis vſurpatur. Nã, & vtimur illo proprie,aut per metaphoram,per metaphoram late,aut ſtricte: late ſerpunt inanimata adhuc, vt dixit 10
Cicero in Lelio,ſerpit enim neſcioquo modo per omnium vitas amicitia,quid Cicero? Paulus 2. ad Timot.2.cap. Prophana autem,& inaniloquia deuita. multum enim proficiunt ad impietatem,& ſermo eorum velut cancer ſerpit:hinc ſerpit ignis, ſerpit vitium,& virtus ſerpit,ſerpere hoc ſenſu extendi, diffundi, diuagari eſt;ſtrictius vero at per metaphoram ſerpere dicuntur viuẽtia animæ alentis,ſic Plinius lib.2.cap.22.Serpilũ ſerpere ipſumque per terram repere dixit,Columella,lib.8. Arbores terra ſer-
punt,ſi antequam altitudo inualeſcat nõ arte ducantur. Proprie 11
vero & ſermonis lege ſerpentes dicuntur animantia pedibus deſtituta,quæ totius ſuæ molis veſtigium nobis nimis ſenſibile linquunt.Nam etſi Plinius ſalamandram ſerpentem vocet pedeſtre animal,& ſæpam ſeu lacertam chalcidiam,& Celſus ſcorpionem araneum, phalangium inter ſerpentes numeret(Græcè ἑρπετὰ erpeta) hæc improprie ſunt ſerpentes,at proprie apedia, quæ nõ ſe attollunt in greſſu,& venenata proprius, dum tamen veſtigiũ linquant motus ſenſibile nimis,quo lũbricos excludo,& minuta

apedia: sensibilioribus enim imponuntur nomina prius, dici-
tur, namq; testudo non limax & si testa obtegatur, sed quod sen
sibiliori maiorique obducitur testa animal, & Aper quia aperit
continuo, aut sensibilius terram, & si aperiant alia: sic serpũt no
tiora nobis, & quæ plus serpunt alijs. toto scilicet, hæc serpen-
tia consueuere dici & serpentes, apedia animalia sic vsus inua-
luit à quo petimus nominum significationes, nam etsi serpentes
22 anserinis pedibus apparuerint, Plinio teste, lib. 11. cap. 17. & ala-
tos referat AElianus lib. 26. cap. 42. Illud monstrosum, & irregu
lare non inficit regulam. Hæc enim regularia continet irregula-
ria excludit & monstrosa, idem Cicero secundo de natura deo-
rum. Serpentia ergo animalia quæ sunt terræ reptilia, pedum lo
co vtuntur costis, squamis, annullis, orbibus plicaturis cutis, o-
re vè infixo, sumpsit Diuus Bonauentura ex Aristotele locis al-
latis, refert. 2. sententiarum distinctione. 15. Augustinus hoc ca-
pite in Genesi ad literam, Hugo capite. 7. Et reliqui Patres ijs in-
nituntur terræ dum locum mutant, vice pedibus quasi enixa, est
repere repedibus ire, aut vice pedibus: reptilia enim retractis
quiescentibus quæ anterioribus terræ innixis, posteriora trahũt,
vt iterum posterioribus quietis anteriora impellant, hocque mo
do cedunt continuo serpunt & reptant: quæ cohærent cum hijs,
quæ dicuntur Geneseos. 1. Vbi solum terrestrium animalium, a-
quatilium, & volatilium productiones narrantur, nec in conue-
nit, quod ibidem vocet aquatilia reptilia, vbi dicitur producãt
23 aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram, sub firma-
mento cœli, creauitq; Deus cete grandia, & omnem animam vi-
uentem atq; motabilem, quam produxerãt aquæ in species suas,
& omne volatile secundum genus suum. Nam & vocat reptilia
serpentes spiritus Deus capite. 7. eiusdem historiæ ijs. Consump-
taque est omnis caro, quæ mouebatur super terram volucrum,
animantium, bestiarum, omniumque reptilium quæ reptant su-
per terram: idem eodem capite iterũ &. 5. Leuitici, & locis alijs:
vbi serpentes solùm, reptilia vocat, animantia scilicet terrestria
apedia, vestigij sensilis nimis. Communiter enim repere dicun-
tur omnia, quæ sine pedibus mouentur, aut saltem non pedibus
præcipue, aquis aut alio, vt vitulus marinus, & aquatilia alia quę
minutissimos pedes habent cum illis principaliter non instent
motu: docet Aristoteles primo de historia capite primo. Rep-

tant tamen proprie animantia,quæ cum ſint terreſtria & apedia,
ſenſibile ſignum nobis nimis ſuggerunt motus,corporis ſcilicet
totius,non ſolum pedum, quę enim gradiuntur aut ſaltant, pe-
dũ tãtũ exibẽt ſigna,hęc ergo repunt quæ ſignũ motus linquunt,
non aquea ſi proprius loquamur , quorum non ſupereſt tractus 14
finito motu. Sunt ergo reptilia in aquis,& reptilia in terris,ter-
ræ reptilia ſunt ſerpentes in rigore tales,diſtinctique & hi pro-
prie reptant:aquatilia pinnulis,branchis,alulis, aquis innant,vt
aues peruolant aere;continent piſces,aues,ſerpentes, commu- 15
nia plurima,tum interna tum externa,tum quiete tum motu, o-
pere moribus. Ariſtoteles.6.de hiſtoria capite.10.&.3. capite. 7.
Vbi ſerpentes pulmone ſolo ab aquatilibus disferre dixit. Aqua-
tilia enim aquas plicant corpore,ſuſtinentur alulis, iјsque inni-
xa complicatis pernant,non ſecus atque aues denſato aere firma
tis alis corpus ſubleuant,impellunt & mouent:quo aſcendenti-
bus alas deorſum ire videmus contra dum ruunt,ſurſum alas &
deorſum corpus. Oriri ex ouis,auibus,ſerpentibus , & aquatili-
bus plurimis, commune eſt:oculos ad latera obtinere palpebra-
rum velamine exertos & liberos,hæc neque illa vrinam reddũt:
aquatilibus vertitur craſum illud excrementum ſalſum inſqua-
mans,teſtam,& cutem,ſerpentibus itidem,auibus inplumas,(mi
rabile dictu)pedes & crura ſquamoſa obtinent aues,vt ſerpentes
& piſces totum:vuluam eiuſdem figuræ & ſitus, incubãt omnia,
paucisſima lactant vberibus,ſerpentes nullę , aquatilia cutanea
quędam,auium veſpertiliones ſolum,peruolant aere aues & a-
quas amant quam maxime,vt plurimę plus illis quã aliò viuant,
volant piſces multoties aliculis(vocamus ſaltus)euolant ſerpen
tes vt Iaculi,Viperę Lucanus libro.9.de Iaculo , & natrix viola-
tor aquæ Iaculique volucres Iſaias.30.capite in terra tribulatio
nis & Anguſtiæ leęna,& Leo ex eis vipera,& regulus volans , &
Pſalmo.148.Beſtiæ,& vniuerſa pecora ſerpentes,& volucres pẽ-
natæ iјs & alijs conueniunt,quo dicitur Geneſeos.1.Producant
aquę reptile animę viuẽtis,& volatile:reptile inquam aqueũ cõ-
mune,& aues,quę vt naturę eiuſdem eidem cauſę communi cõ-
mittuntur eidemque materiæ,aquæ:ex vapore enim aquæ leui&
facili cõtento in eius ſuperficie volitanti & agili,aues cõſtitere:
eſt vapor aqua rarefacta iuxta Ariſtotelem.2.meteororum cap.
5.nam & ſi capite.2.Geneſeos, aues externa , & humo formatas 16

aſſeueret ijs. Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuerſis volatilibus cœli adduxit ea ad Adam, ibi humus non terra dicitur ſola, ſed id de humente ſubſtantia intelligitur, de Globo terræ & aquæ vno, de terra animātia, de aqua aues, humus enim Globum factum ex terra, & aqua, quaſi ſubſtantiam humentem nō terram ſolum notat, ex craſsiori vero portione aquæ piſces, ex limoſa magis impuriori, & obſcęna ſerpentes, ex limoſo ſcilicet recremento, quod terræ plus habet, quo dixit eodem capite, producat terra animam viuentē in genere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias terræ, vt reptiles piſces aqua generaret, ſerpentes terra limoſa aqua ſcilicet. Hinc videmus in locis humentibus ſordidis, cęnoſis procreari ſerpentes & gigni. Ouidius metamorphoſeon 1. Pithonem lacum habitaſſe refert, & Pauſanias Hidram, in Corinthijs, Lernam paludem, Piſſander, Heſiodus: hinc Auicena. 6. naturalium ſerpentes omnes putredine ſola eſt ratus poſſe oriri, quæ modo propagatione veniunt: Iob imo cap. 40. de Behemoth ſerpente, de quo proprio dicemus capite ſic. Sub vmbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus. Vnde ſerpentes quaſi naturæ ancipitis aquis immerſi, viuūt terra & aere: terreſtri vapore aqueo circunfuſi, & & inuoluti, qui prima & ſecunda aeris regione continetur, & in extimis aquæ vt aquea natura animātia, piſces ſerpētes, & aues, vt gubernentur natura ſimili: ijs locis vapores detineri non vltra excedere docuit 2. metheororum Ariſtoteles 4. capite producāt ergo aquæ reptile, & volatile: concurrant aquæ principaliter ad hæc, dominentur, & prædominētur, in reptilia & volatilia ſimul cum alijs elementis, materiam, & efficientiam quam poſſunt pręſtent ſupplente Deo efficientię reliqua, vniuerſi initio, nō ſecus ac ſi adeſſet generans, & præſens congener efficiens ſemenq; prolificum, etſi ſerpentibus præſtiterit minus, vt facilioribus ortu, vbi cum narratio ſit de aquæ productione, epilogus eſt de productione Dei, eſt ſic ſcriptum. Dixitq; Deus producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile, epilogat creauitq; Deus, quæ produxerant aquæ in ſpecies ſuas. Et eodem capite producat terra animam viuentem in genere ſuo iumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas, factumq; eſt ita, epilogat, & fecit Deus beſtias terræ, iuxta ſpecies ſuas, & iumenta, & omne repti-
17 le terræ, in genere ſuo. Proprius enim perfectiuis, intime magis

nobis

nobis ipsis, molitur Deus, quæ & nos molimur producimus, cum vere omnia ab illo sint, & omnium perfectiones contineat, tum actionem, tum efficiens, tum effectum productum in esse, esse eorum sustinens, producens, seruans: immediatior illis, esse & virtute, omni alia causa, omnibus præsens, essentia, præsentia, potentia, efficiẽti, actioni operi ipsi, quo de Deo epilogat Scriptura sacra. Confluxit enim terra ad terrestria magis, puluere formabili facili, & miscibili peruio, quo & de limo terræ formauit Deus hominem, vt quantum fieri potuit seruaretur naturæ ordo, ne illi iniuriam faceret, aut naturæ legi latæ & ferendæ. Sunt ergo animalia, terrestria, aquatilia, & aerea, in natura omni, omniumque productiones, terrę, & aquæ, mistaque omnia, terra, aqua, & aere continentur: animalia duobus, aqua & aere: viuentia tribus, terra, aqua, & aere; aqua & aere principaliter quædã, terra & aere, alia.

De dubijs quibusdam Scripturæ locis, quæ cum dictis videntur pugnare.

CAPVT II.



PRouerbiorum. 30. sic est scriptum. Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro, viam aquilæ in cœlo, viam colubri super terrã, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia. Vbi sensile vestigium colubri negare videtur spiritus Deus. Cum tamen vere reptet coluber motu, sitq; vere serpens, adeo vt passim in Scriptura sacra, colubri nomine, non solum species vna serpentis intelligenda veniat, sed hoc eodem nomine omnes serpentes genusque vniuersum terrestrium reptilium, præcipue eorum qui maiori, & sęuiori pollent veneno: sic Sapientiæ. 16. cap. morsibus colubrorum perijsse Hebræos idolatras, testatur Spiritus sanctus, id est serpentium venenatorum. Iob cap. 26. Eductum esse iam colubrum tortuosum per Christum nuntiatur hominibus, Hieronymus ad pręsidium colubrum verum esse serpentem tenet, vereq; reptile, signumque, & vestigium sui motus & tractus, per terram relinquere patentissimũ, inter naturales; Plinius, lib. 32. cap. 5. Ouidius. 15. 18

metamorphoseon. Lucillus, lib. 20. Satirarum, Exodi imo 4. & 7.
dicitur virgam Aaronis, & Mosis versam fuisse in colubrum ser-
pentem verum. Est ergo coluber verus serpens, signumq; exibet
sui motus manifestissimum, verumque reptile, cuius via innotes
cit facile, Diuus sensit Bonauentura, distinctione. 15. allata, tam
vulgaris coluber, & communis corporeus & visibilis, quam qui
nobis per Adamum vestigium liquit sui tractus sensile satis sen-
tiendum nimis. De quo Apocalypsis 12. & 20. capite hæc extant.
Et proiectus est draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur
Diabolus, & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, & proie-
ctus est, vt serpat & repat per terram. Hæc vero nec retardant,
nec inficiunt dicta. Coluber enim sensile nimis signum sui mo-
tus offert, vt solo vestigio cognosci possit & inueniri, vere serpit,
nec est difficilis via illius ex vestigio, neq; hoc Spiritus Dei in-
tendit eo loci, ideo tamen est difficilis, quod incerte adeò euo-
luitur, tot ambagibus & circuitibus, tot orbibus spris vestigia
plicat, vt principium & finis motus occulatur & euanescat, tum
quo ierit vbi ve finierit motum, vnde inceperit astutissimum ani
mal sagax calidum moueri ignoretur prorsus, ijs tribus vsus Spi
ritus Dei, vt quarti summam & incredibilem difficultatem appe
riret. Aquila enim inter omnia volatilia maiori imperetu fer-
tur, sic Arist. 9. de historia capit. 32. Plinius, lib. 10. cap. 3. & 4. Hie
remias, cap. 4. Threni populi captiuitatem deplorans, vt inimico
rum velocitatem depingeret, & potentiam, inquit velociores fue
runt persecutores nostri aquilis cœli. At quanto maiori impetu
19 corpus quoduis, suũ locum desserit, tanto citius velotiusq; suc-
cedit aliud, quod ambijt & circumuenit, & tãto magis coalescit
vniturq; medium ob vacui periculũ, & tãto minus innotescit via
quãto plus cõcluditur, via ergo aquilæ in cęlo in aere scilicet (di
cuntur enim volatilia cœli, id est, aeris) aut versus cœlũ, difficiles
& abstrusa. Tũ nauis in medio mari dixit in medio, nã illic ci-
tius cõueniunt si diuidãtur semel aquæ eo enim simul ac in latera
ra agũtur, ex lateribus cõfluunt in mediũ maris, maiori impetu
cũ sit ibi pars profundior, & deorsũ gurgitis, in quã fluũt vndiq;
in centrũ quasi, probat Arist. 2. cęli, cap. 4. ostẽdens aquã sphærica
figura circũscribi, cõueniũt ergo magis aquæ in medio mari, quo
minus apparet via, naui diuisis semel, via colubri, vt diximus oc-
20 culitur. Subdit, & viã viri in adolescẽtia ignoro prorsus. vir ille est
qui

qui iã est adeptus sũmã naturæ perfectionẽ, quo virtus est quasi viriactus, vir perfectus est prudẽtiæ, rationis, corporis & animę iã nactus robur. Hinc dixit Curtius. Exurgite aliquãdo si viri estis, si fortes perfecti, non passionibus subditi, non molles imbelles, debiles. Cicero in Lelio, cum is iam se corroborauisset, ac vir inter viros esset. Terentius in adelphis. Aui virum te iudico, idest perfectum fortem. Quid gentium refero historias. 3. Regum capite. 4. Confortamini & estote viri &. 18. Esto vir fortis præliare prælia Domini. Iob. 34. viri cordati audite me. Adolescẽs est mollis furiosus, in expertus facilis, impudicus, cupiditatibus actus inconstans, superbus, arrogans, hinc Aristoteles. 2. Retoricorum ad Theodectem capite. 6. & 3. Ethicorum passim sermonem iniens de adolescentium moribus dixit. Iuuenis putat se omnia scire & posse. Et Plato dialogo. 4. de republica, vocauit amentes & furiosos adolescentes, ætates omnes aliter atque aliter dispensantur, & impertiuntur ab autoribus, vulgus eas numerat annorum numero, infantiam ab ortu ad tertium annum, à tertio ad 14. Pueritiam, seu adolescentiã à 14. ad. 25. Pubertatem, quã etiã adolescẽtiã appellãt a. 25. ad 35. iuuẽtutem a 35 ad 45. Cõsistẽtiã a 45. ad. 55. Senectutem primam a 55. ad 65. Senectutem, decrepitam ætatem, quod postea vitę superest. Galenus, Philosophique omnes, Hypocrates & alij non annorum curriculis, sed varia tẽperamẽtorũ proportione, quę annuis conuersionibus agitur ætates diuisere, infantiam calidam nimis & humidam constituẽtes, pueritiam minus quantulum, pubertatem calore acquisito & naturali compositam, comparato ex alimento acquisito, naturali vero ex principijs ortus semine & materno sanguine & humiditate astitia & innata temperatam. Iuuentutem calidam & siccam, consistentiam temperamenti iuuentutis paulo minus calidam & humidam, senectutem frigidam & siccam, ut & vitæ residuũ. Docuit Galenus. 1. aphorismorũ aphorismo. 27. Hypocrates. 5. aphorismo. 7. & 1. aphoris. 13. & 3. apho. 31. & 1. apho. 3. diuiduntur & ab spiritu Deo sic scripturæ locis Iob. 38. de infantia & caligine illud, quasi pannis infantiæ obuoluerem. Prouerbio. 1. Vsquequo paruuli diligitis infantiam & stulti ea quę sibi sunt noxia cupient. De pueritia. 29. Prouerbiorum sic, qui delicate à pueritia nutrit seruum, postea sentiet eum contumacem. Qui scilicet seruum appetitum fouerit, educaueritque, Ecclesia-

stici. 7.

ſtici.7.Filij tibi ſunt erudi illos & curua illos à pueritia illorum, de pubertate, quam vocant alij adoleſcentiam ſolum, & ſi non pauci, hanc & pueritiam adoleſcentiam vocitent. Ruth.1.cap. ſi eos expectare velitis donec creſcāt, & annos pubertatis impleāt ante eritis vetulæ quam nubatis, dum hortaretur Noemi nurus ſuas, vt cum alienigenis aduenis nuberent, turpe iudicans, nondum conceptos expectare maritos, Prouerbiorum.2. Vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ emollit ſermones ſuos, & relinquit pubertatis ſuæ ducem, Sapientiæ.4. de iuuentute ſic. Cō demnat autem iuſtus mortuus viuos impios, & iuuentus celerius conſummata longam vitam iniuſti.1. Machabæorum.2.cap. & Iudas Machabęus fortis viribus à iuuentute ſua ſit vobis princeps militiæ, Machabeorum.2.cap.5. de conſiſtentia quæ perfecta ętas dicitur, quod in illa natura ſit robur, & vires nacta debitamque corporis molem ſic: miſſit Apollonium Antiochus præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres ac iuuenes vendere. Vbi conſiſtentes maturi iuditij à iuuenibus diuiſſit, Prouerbiorum.16. Corona dignitatis ſenectus, quæ in vijs iuſtitiæ reperietur, Sapientiæ.4. Cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata. Et de ſenectute 2. Sapientię.3. Etſi quidem longę vitę erunt in nihilum computabuntur, & ſine honore erit nouiſsima ſenectus illorum, ideſt vltima. His quinque partitur ætatibus vita hominis, ijs conſtat partibus ſolum, integratur, iſtis diuiſis ſic, & ſeiunctis, cum tempore, tum numero annorum, etſi aliter alij referant; ſolum infantiam, pueritiam iuuentutem & ſenectutem, alij pueritiam, iuuentutem, & ſenectutem, imo Scriptura ſacra duobus ſolū vtitur multoties, viros tātum, & iuuenes complexa, virorum nomine conſiſtētes, & ſenes complectens, iuuenum vero pueros & iuuenes. Tum adoleſcentię nomen in ſacris literis florentem ætatem notat, omnemque ętatem floridam contra ſenectutem diſtinctam, nomine autē viri inſigniūtur, illi qui ſunt maturæ ætatis ſanę mentis ſecuri, & integri conſilij, non adoleſcentes, nam adoleſcere ęgrotare eſt, & adoleſcentes mente, quaſi ęgrotantes ſunt, non ſanæ mentis & integræ, qui & cum voracitate nimia, & intemperantia ſint morbis procliues, nimia copia ſuccorum & humorum ſarcina, quibus opprimuntur, adoleſcentes ſunt dicti, vir enim conſiſtentem, & ſenem claudit, vires enim corporis ad factiua opera à 25. ad 70. annum

annum vigent,plus minus ve copia spirituum & sanguinis,ad actiua vero prudentię à 35.ad 80.raro vltra,quod iam sanguis deferuescat,sedenturq; in ordinati , quibus agitatur motus spirituum,quo psalmographus sacer Psal.89. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni,si autem in potentatibus octoginta anni,& amplius labor,& dolor,in ipsis scilicet,idest,vi ætatis & temperamenti corporis vi animæ alentis vsque ad cõsistentię finem,ad 55. vsque ab ortu,ad opera irascibilis à 25.ad 70.ad prudentiam à 35.ad 80. tandem in potentatibus, magistratibus dignitatibus octoginta anni experientia rerum,& consilio,& si non corporis robore, & potentia,tamen experientia & ratione passionum libera & expedita.Amplius labor & dolor,quæ duo mentem distrahunt interturbant impediunt plus alijs ,vltra fragilitas inconstantia,debilitas,impotentia,senectus, quibus inutiles persistunt senes. Hinc 2. Regum cap.19.sic.Erat autem Barcellai Gallaadites senex valde, idest,octogenarius;& ipse prebuit alimẽta Regi cum moraretur in castris fuit quippe vir nimis diues dixit itaq; Rex ad Barcellai veni mecum, vt requiescas securus in Hierusalem,& ait Barcellai ad Regem,quot sunt dies annorũ vitæ meæ,vt ascendam cum Rege in Hierusalem octogenarius sum hodie nunquid vigent sensus mei ad discernendum suaue, aut amarum,aut delectare potest seruum tuum,cibus aut potus vel audire possum vltra vocem cantorum,atq; cantatricum quare seruus tuus sit oneri Domino meo Regi.Adolescentia,ergo si in rigore vtamur est idem,quod pubertas ab anno 14. ad 25. vir tamen vt prudentẽ notat à 45. ad octuagesimum vsq;,vita enim hominis vna est ętas à principio suæ durationis vsque ad finem, quæ partitur in prædictas ætates quasi in partes , & segmẽta pro vario calidi & humidi susceptí initio ortus decremento,& recessu,semper enim hæc duo nostræ generationis principia(quæ ex semine &menstruo sanguine,quibus sumus coagulati ab initio) permutantur langescunt vsque ad senium & mortẽ : quo dixit Plato inthimeo;quod suscepit ab Hypocrate,libro de natura humana:semper morimur à primo generationis nostrę & exordio. Aristoteles,libro de vita & morte , à quo Galenus 1. de semine, 24
cap.4. Plinius,& alij, eundem calorem, qui nos fecit per initia nos conficere tandem asseuerauit;huius ergo mutationibus varijs,& cõmutationibus cum astititio,& acquisito calore, qui nobis suc-

bis succrescit ex alimento vsuque rerum, & alteratione interna-
rũ externarumq; causarum, quæ nostram perpetuo alterant sub-
stantiam alietateque substantifici humidi simul his eisdem cau-
25 sis exicari, ætates veniunt, variaque partium nostrę duratio-
nis temperamenta quæ dicto numero iam antea continentur,
vt sint tot, & non plures. Quanta vero hęc nostra duratio vitę-
que decursus sit durationis quantæ, dicitur ab spiritu Deo Ge-
26 nescos. 6. his verbis. Non permanebit spiritus meus in homi-
ne in ęternum, quia caro est, eruntque dies illius centum vigin-
ti annorum: quibus vitam hominis centum & viginti annis so-
lum duraturam stabilit, & Moses ijs. Deuteronomi. 31. cen-
tum viginti annorum ego sum hodie non possum vltra ingredi
aut ægredi. Neque hic aut eo loci de carnis internetione per-
dilubium vniuersale fiendæ sermo erat, cum Noe quingento-
rum annorum esset quando hæc illi Deus renuntiauit, filios-
que genuerat, Sen, Chan, & Iaphet qui iam vxores duxerant.
Inundatio vero, & diluuium contingerit anno sexcentessimo
suę ętatis ibidem constat, quo iam non centum, & viginti an-
norum essent dies hominum vsque ad dilubium, centum imo
& pautiores quam promulgata lege continebantur, nec anticipa
tione scriptura vtitur communiter ibi imo vbi prophetico ser-
mone nuntiat aliqua non vbi refert historiam facti alicuius, vt
retulisse filios Noe antea anticipariq; asseueremus, quam essent,
vt centum aduc viginti anni supersint ad diluuium vsque vt de
illo sit sermo imo est de carnis obitu, & duratione, vixere enim
plurimi plus multo quam hac lege stabilitur, cum ante eius pro-
mulgationem, tum semel lata, vt terminos vitæ hominis qui hac
ipsa continetur excederent. Adamus enim nongentos & triginta
vixit Matusalem nongentos & sexaginta nouem. Tareth nongen
tos sexaginta duos. Noe nongentos quinquaginta. Abraham cen
tum septuaginta quinque. Sarra centum viginti septem. Isaac cẽ
27 tum octoginta. Iacob centum quadraginta septem, & alij aliter,
etsi millessimum nullus attigerit annum, quod culpa commissa,
nec diem vnum implere potuerint durationis mortales, imo die
illa inqua transgressi sunt legem eodem mortem sunt sibi para-
28 ti, dictum enim est illis inquocumque die comederitis mor-
te moriemini, vt nec diem integrum viuere potuerint, mille e-
nim anni æternitatis respectu computantur quasi dies vnus qui
præ tec

preterijt, vt dicitur Psalmo. 89. Mille anni ante oculos tuos si-
cut dies externa quæ præterijt, si ergo eadem die qua commisse-
re delictum & culpam mortui sunt, tum primi parentes, tum po
steritas omnis & succesio Adeæ, non potuere diem vnum viue-
re, nec mille annos, qui tamquam dies vnus computantur, sensit
Irenæus, libro 5. Cicero. 1. quæstione tusculanarum Ephemeri-
nos vocat mortales qui antequam terminum vnius diei impleāt
deficiant, quo psalmo citato dicitur de vita hominis mane sicut
herba transeat, mane floreat & transeat vespere decidat induret
& arescat, vespere inquam, idest, sole occiduo antequam dies 29
compleatur naturalis. mortalium ergo vita cētum, & viginti an-
norum est post lapsum, quem terminum excedit mortalium nul
lus communiter, excipio illos qui priuilegio, & legis dispensa-
tione, tam in Ecclesia, quam apud gentes diutius vixere, commu
niter vero hęc est regula, nec anticipationes in scriptura quādo
aliter sensus constare potest, & sine ijs recipiendæ, vt dictum, id
fuerit ante Seth & aliorum ortum præcipue cū literę contextus
aliter stet, & vitæ productio. Hinc Moses moriturus centum &
viginti annorū esse refert quasi iam vitæ terminos attigerit quod
Philon Hebræus suis antiquitatibus confirmat, & recenset. Anno
rumque & vitæ hominum computatio, veris mensibus, duode- 30
cimq; non secus ac nostri, annis constructis perficiebatur, alias si
per annos lunares solum, & Lunę cursus computaremus, & non
Solis integras peragrationes, mille absurda sequerentur ex hac
ratione computandi in Scriptura sacra dicitur enim Geneseos
25. Abrahamum saturum, & plenum dierum è vita discessisse, na-
tum annos centum septuaginta quinque quorum si computatio
per menses fieret, aut cursus lunares vixisset dūtaxat, decē & sep
tem annos cum dimidio, cuius quis non rideret senectutem.
Tum Cain, Henoch secundum hanc computationem sex solū an
norum dum essent cum dimidio generassent filios, genuisse enim
eos cum sexaginta quinque annorum essent Scriptura docet.
Præterea si nullus attigit millesimum annum, & computatio fit
per menses nullus ad nonagesimum octauum peruenit, cum ta-
men hodie quam plurimi centesimum, & vltra excedant, pręci-
pue cum menses tot dies obtinuerint ac nostri, vt cap. 7. Gene-
seos patet, vbi fit mentio de 17. 27. & aliorum dierum mensium
vt æquent menses illi menses nostros, imo dies quos numerat
Moses

Moses dum diluuium narrat in sexcentesimo anno vitæ Noæ,
sunt trecenti sexaginta in illo anno, vt anni eorum; sint compa-
51 res nostris, etiam si AEgyptiorum, & aliarum Gentium, non sem
per pares nostratibus extiterint, Ecclesiæ vero semper æquales.
Hic enim vitæ terminus & perscripta lex, quæ ad summum lege
ordinaria centum est & viginti annorum, hominibus, infligitur,
in pœnam patrati sceleris, & culpæ commissę, eo loci statuitur,
52 nam etsi rationis animus animaque nostra in mortalis & ęterna,
perfectior & altior natura sit, omnibus alijs formis, quę materiā
perficiunt & exornant, propter suæ substantiæ præstantiam exi-
stentiam durationem & esse, meliusq; multo quantū agitur for-
53 mæ ratione, & excellentia virtutis, posſit hęc omnia subiecto im
pertiri, quam reliquæ aliæ (aduc de cœlesti sermone facto) & si
ex formæ ratione & perfectionis prestantia longiſsimam vitæ
productionem causare posset hominibus, tamen ex adiūctis sup
posititijsq; rebus, quæ ad integram hominis rationem exigun-
tur, relicto homine naturæ viribus, breuiorem vitam impertit
quam forma cęli plurimorumq; corporalium mobilium, quibus
duratio maior conceditur & longior. Cū enim homo sensibilis-
simus constitutus sit, vt eius intellectio quæ ex sensibus est, perfe
ctius fiat & sensus tanto sint perfectiores, quanto organa eorum
facilius alterari possunt ab obiectis & pati, necessum fuit homi-
nem paſsibilisſimum esse minusque duraturum, vt altius exerce-
ret Intellectionem. quo ex adiunctis breuisſimæ durationis est,
qui ex animæ perfectione longębus magis multo foret, secun-
dum supernum eius substantiæ gradum cœlo, & alijs. Esset ergo
homo genusque mortalium productoris multo vitæ adhuc na-
turę viribus silinqueretur, & si natura non ęternus, quamquam
anima æterna & immortali consistat. ob scęlus vero & culpæ rea
tum, dies eius, quæ adhuc ad naturæ potentiam si conferrentur
plures essent quam centum & viginti annōrum, in pœnam deli-
cti hoc breui durationis termino arctantur, vt pauciores multo
quam alioqui per naturā essent, commisso scelere, superfuerint;
in constantiores & leuiores vmbra fugatiores, illius cuius vita,
& duratio nunquam finem habitura esset ex dono, si non esset ip
se sibi excidio ruinæ & morti, qui & si natura mortalis, adhuc in
statu innocentię & integritatis esset, numquam tamen foret mo
riturus ex priuilegio & peculiari irrogationo, quoties subditus
esset

essct ipsi suo summo cōditori, erat enim homo materiæ passibilis & anexæ priuationis, eo in statu non secus ac modo, post lapsum vero nō mortalis solum, sed moriturus extitit, mortuus imo ea 54
die qua transgressus est Dei præceptum, vitā enim gratiæ amisit factus filius iræ, ex quo morte, mori cæpit, eamer die, subuersis omnibus peruersi imo. quo est dictū ibidē, morte moriemini, Geneseos. 2. ex delicto morte parata animi, & mori perpetuū corporis a die quo nascimur, nostrum omnium incursatu causarum cōtinuo alterantium nos de quo infra. suæ ergo naturæ si linqueretur longioris esset vitæ cōmisso aduc crimine quam est modo pœna imposita solum centum & viginti annorum in crescente crimine amplius & malitia dilubij tempore, est enim ea animæ perfectio, vt plus multo eius vita posset produci quam modo porrigitur ob delictum, mors enim ex peccato & vitæ breuitas contigere, sensere id antiqui omnes qui excellentiam virtutem animæ & dotes cum contemplarentur eam nostræ vitæ durationem minorem, quam pro tanta animæ nobilitate lachrymis deplorabant laborem & miseriam humanam quo Hypocrates vetustissimus il- 55
le aphorismorum. 1. in hæc verba prorrupit. Vita breuis ars lōga &c. Quod hominis mirabilem structuram & cōpagem si attēdas breuissimo termino durationis circunscribi inuenies vt ars longa sit qua ea debet indagari natura mirabilis vitaq; non sufficiat mortalium breuis tanto operi inuestigando Iudith. 7. Finis noster breuis Iob. 14. Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur, & conteritur & fugit velut vmbra. & 16. cap. Breues anni nostri transeunt. Ecclesiast. cap. 10. Omnis potentatus breuis vita. Paulus 1. ad Corin. 7. cap. Hoc itaque dico fratres tēpus breue est. Ommitto Ethnicos & gētium autores, qui perpetuo eiulabāt hāc summā vitæ hominum breuitatem. Et si non me lateat Antiquorum vitas, naturę viribus, post ruinā, & lapsum pœna aduc imposita & stabilita, lōgiores fuisse nostris eosq; lōgæuos magis ob prouidētiæ peculiares fines cū hæc sit promulgata lex quæ, tamē & fert epicheias eodem legis principe dispēsante at breuiatur amplius & amplius cōtinuo magisq; & magis vt eo malitia venit mortaliū vt mors venit crimine iustitia enim vitæ lōgæuitas, quasi vlciscatur natura 56
vindicetq; suū summū cōditorē cōtinuo, sēperq; in deterius labascat, tū quod post diluuiū Occeanū omnia corruperit, & inquina

 uerit sal-

uerit falsedine aquarũ, vt terra quæ prius pinguis, fœcundissima feracissimaq; erat, postea sterilis & corrupta, post inũdationẽ cõstiterit, vt fructus aferat minus salubres, minusq, alimẽti cõtinẽtes, illudq; debilius & lãguidioris substãtiæ, tũ propter inglubiẽ & voracitatẽ luxumq; nostræ tẽpestatis hominum, ciborumq; varietates & misturas, quod & sensit Oratius vbi dixit. Simul assis miscueris elixa, simul cõchilia turdis. Dulcia se in bilẽ vertẽt, stomachoq; tumultũlenta feret pituita. Et ob inscitiam notitiæ naturaliũ rerũ, quæ cũ semper in deterius abierit ab Adamo, minus quibus vitã possimus tueri & seruare Callemus & tandem quod quotidie labascimur & deficimus magis, à perfectissima structura
37 formatione & tẽperie, quã nostri primi fueri nacti cõditores. Omitto fœlicissimos syderũ aspectus factos primo mũdi exordio, à quibus semper deflectũt cœlum & astra, valde enim bona perfecit omnia artifex ille summus. Ad pensum ergo redeuntes, merito ignoratur via viri in adolescentia qualiter via viri & eius qui iã vir est cõsilio & prudentia, in adolescentia sit leui, & fallaci viãq; percurrat vir adolescentiæ iterum, ignorãtiæ, & institiæ plenã, qualiterq; repuerascat & adolescat vir iterum. dubitat, & est ambiguus de via qua viri in adolescentiã reddeunt, via viri ab adolescentia in virilitatem est, quo ergo modo est via viri in adolescẽtia, quæ necessario est post adolescentiã, & illa post habita in virũ tendit & virtutem virilitatemq; integrã vt via omnis post terminũ est à quo fluit. excluditq; vt incõpossibilem illũ a quo incipit successio & motus via omnis: an põt vir in adolescentia cõstitui eius vè via, cocta semel per naturã an recrudescere possunt. Maturaq; in matura fieri, quãdo vba semel facta matura, & integra, iterum agresta & in matura redito quis motũ in termino a quo, aut per motum productum? viã ve viri in adolescentia, virosq; de generare in adolescentes cognouit vnquã? & quos viros fortes, prudentes integros maturos frenes fuerat expertus postea molles, furiosos, præcipites corruptos acerbos, impudicos, & amentes, si videat & in adolescentes permutatos nõ obtupescet & mirabitur. Est varijs rerum, vitijs adolescentia obnoxia & adolescẽs æger infirmus, ægrotãs, morbis corporis, & animi paratus, quo & egrotãtes adolescentes dici cõsueuere. Iob. 20. cap. Ossa eius implebun-
38 tur vitijs adolescentiæ eius, & cum eo in puluerem dormiẽt. Succurrit adolescentiæ morbis, ijs Eccles. 11. cap. Lætare ego iuuenis in ado

In adolescentia tua,& in bono sit cor tuum , in diebus iuuentutis tuæ,& ambula in vijs cordis tui,& in intuitu oculorum tuorũ, & scito quod pro omnibus ijs,adducet te Deus in iudicium,aufer irã à corde tuo,& a moue , malitiã à carne tua. Adolescentia enim,& voluptas vana sunt. Talis est adolescẽtia moribus pudicis & frenatis. Adolescentibus promittit Deus reducere in iudicium in mentem,quod sint amantes,& furiosi. Plato dialog.4.de republica eis dẽ vitijs adolescentes infestari lõgissime edocuit Arist.2.ad Theodectem cap.6.& 7.Tũ Ethicor.3.Galen.lib.quod animi mores corporis temperaturã sequãtur.4.& 5.cap.Poetæ & Rethores omnes horum vero morborũ,si curationẽ desideras extat Ecclesiãst. cap. 32.his. Adolescens loquere in tua causa vix,si bis interrogatus fueris,habeat caput respõsum tuum,in multis esto quasi inscius,& audi tacens simul & quærens,in medio magnatorum nõ presumas,& vbi sunt senes nõ loquaris;deniq; in sua aduc vix loqui permittitur adolescentibus,in aliena prohibentur prorsus,& in propria adhuc si bis interrogentur,vt respõsum caput habeat:caput adolescentis senex est,ducũt enim senes adolescentes,vt caput mẽbra,guber-
nat,& regit.habeat ergo caput in sene,sciscitetur senex, vt respondeat adolescens,bis inquit interrogeris,vt quasi coactus dicas,neq; enim licet adolescẽtibus respõdere vt senibus semel disquisitis, docti iã larga rerum experientia,bis imo interrogetur iuuenis,vt à sene quasi ex capite respõdeat,cõpulsus quasi,& victus nõ solũ ex officio disquirẽtis,nã,hoc senuum est. Nec quod Geneseos.3. cap. dicitur serpenti super pectus tuum gradieris (de quo cap.4.huius 39
libri lõgius) facit serpẽtes græssiles,imo sunt natura reptiles vt mõstrauimus,nõ gressibiles,gressus enim solum impertitur quibus insunt pedes. Quo dixit Cicero loco allegato. Animalia alia gradiendo,serpẽdo alia ad pastum accedunt,seiungẽs reptum aggressu,serpẽtibus reptum impertiendo gressum pedestribus,Genesi enim cõmuniter gradiri accipitur pro eo quod est quouis modo in gradus ire,siue pedibus,siue secus,est gradiri in gradus ire vltra scilicet progrædi,gradiri,stricte vero,nõ gradieris imo repes. Ironice satis dictũ est serpẽti gradieris super pectus,cũ gressus supra pedes tãtũ sit,& reptet supra pectus solũ,est gressus alijs animãtibus perfecti motus,supra pedes,est tibi supra pectus,& cor,gradiri enim tẽtasti superbia dolo,& inuidia in gradus ire & augmẽtũ in cęlũ cõscẽdere,at repes ideo gradieris supra pectus,retrocedes in pœnã delicti nõ vltra ibis sursũ,quin potius suprapectus deorsũ,sumisso cap.re-

 ptabis per-

ptabis perpetuo: Serpẽtes ergo huius rationis sunt Græcis ἑρπετὰ Hebreis Nachasch, serpens, reptire, raptans, repens, latinis.

De serpente scripturæ sacræ.

CAPVT III.



41 Enesços. 3. capite sic dicitur, sed, & serpẽs erat callidior cunctis animãtibus terræ quæ fecerat dominus Deus, & infra eodẽ capite. Quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animãtia, & bestias terræ, super pectus tuũ gradieris & terrã comedes cunctis diebus vitæ tuæ, inimicitias ponã inter te, & mulierẽ, & semẽ tuũ, & semẽ illius, ipsa cõteret caput tuũ, & tu insidiaueris calcaneo eius. Vbi execratur obominaturq; Deus serpẽtis astutiã punitur malitiã fraudes cautelam. At Matth. 10. cõmendatur maxime & extollitur ijs. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporũ, estote ergo prudẽtes sicut serpẽtes, quibus dificile satis sese ofert illud. Cum varia adeo, & inter se desidẽtia sint genera serpẽtium, vt dixerit Isidorus. 12. AEthimologiarum. lib. 4. cap. Tot esse dolores, quot colores, tot colores, quot genera, tot genera, quot venena (vt elucescet postea) quis fuerit serpens ille qualis vè, qui Hæuam seduxit, qualiterq; illi in-
42 sidias parauerit. Tum quomodo cohereant, quæ his locis scripturæ dicuntur. Vltimo cum serpentes vt nec alterum aliud brutorũ animãtium, verã possint obtinere prudentiam, cum hæc rationis practicæ sit virtus, partis scilicet animæ rationis actiuæ, vt factiue ars, ratione carentibus quomodo impertitur. Est prudẽtiæ proportionẽ medij & finis inuenire, cognoscere iudicare, quod cum rationis quid sit proportio quæ ad rationẽ spectet, genusq; omne sensiblis excedat, quæ precise sensu viuunt necessario prudẽtia destitui videtur, loco cuius sagacitas inest pondus quodã & naturæ instinctus quo operantur nõ omnia sed quædam, aut in quædam aguntur perfectius alijs ratione carentibus; nõ tamẽ omnia, cum nõ sit eorum omnia cognoscere, sed solum illa, quorũ est suscepti bũ organum corporalis naturæ prudẽtia enim præuidet omnia futura, præsentia, ac præterita. Tum circunstãtias, tũ actus, nõ quæ
43 dã, & quędã nõ, alias errasset prudẽs in ijs aduc in quibus agit prudẽter, si opus deficeret aliquo nõ cognito aut visso, si omnib⁹ prouidere præuenire nõ posset, quæ ad actũ spectãt: homo ergo solutus organo superiori animæ parte agit prudẽter, quo & premiũ, & pœna adest rationali naturę, hinc alijs deest: hinc se mouet libere solu-

solut⁹ organo nõ naturaliterorgano alligatus;ex se agit,media eli
git,intẽdit finẽ,cũ finis rationẽ cognoscat.Est eius omniaordina
re in debitũ finẽ,cuius est omnia cognoscere & omnibus vti,vt
opus perfectũ sit,& nulla ex parte deficiat.Ecclesiast.15.Reliquit
illũ in manu cõsilij sui.Alias defraudasset naturã iustissimus opi 44
fex,aut illã cõdidisset in cõcinne sapiẽtissimus artifex,si debitũ
eiusdẽmodũ violasset perfregisset: plæraq; alia oriũtur dubia ex
hac literæ enarratione,(infra de natura serpentis factosermone)
serpẽsanguis,coluber,generali & cõmuni significatu,nõ hæc aut
illa serpẽtium genera perscribunt,quæ sunt varia & diffidentia fa
tis natura,omnia vero in distincte,& sine exceptione aliqua no-
taat & exprimunt:sinonymia quaddam,largaque significandi li-
centia,dicitur enim serpens quia humo sæpibus serpit,quibus oc
cultur fugiens & latitat,non se erigit gressu. Anguis vero quod
in angulos cædat & nõ recta interim dũ mouetur:voluitur enim
& circumvoluitur oblique,plicatur & complicatur orbibus &
spiris,tum anguis quod in aquis degat & non terris solum, neq;
enim aquis in mersi sufocantur illi.viuunt imo,quasi ancipitis&
amphibiæ naturæ,vt pleraq; alia terras & aquas incolunt: nõ mi
nus coluber serpẽs omnis vocitatur,quod colat vmbras, docuit
Isiderus loco citato,ex AEthimologijs cap.4.Plinius lib.28.cap.
4.vbi draconẽ AEsculapio dicatũ vocat anguẽ,& reliquos om-
nes venenosos serpẽtes itidem Hieron.ad præsidiũ idẽ,etsi in scri 45
ptura sacra serpẽs & coluber in exẽplum trahãtur,anguis tamen
nomen subticeatur vt moneremur maiori animãtis malitia,frau
de& cautellis,nã abdi et occuli vmbris locisq; obscuris &abditis
vt latẽter irruat dolosus & fallax quæ colubri importãtur nomi-
ne,capite corde pectore & ventre terrena petere rebusque fuga-
cibus añgi terrenis & leuibus,corde hæc præmere amplecti,& cir
cumvolitar per hæc,quæ nomine serpẽtis notãtur, deteriora sunt
multo,quã inangulos cedere ex vitiosa corporis cõstitutione& na
tura illo enim malitia mẽtis significatur,hoc vero solum corpo
ris deffectus & apparẽtia solũ iuxta naturã animãtis;specialivero
& propria nominis significatione serpẽs coluber anguis, vulgarẽ 46
nostrũ & cõmunẽ anguẽ cucumerẽ dictũ (quod colore, & figura
orbibus & spiris illũ æmuletur) tã terrestrẽ,quã aquatilẽ anguẽ cõ
signãt, Serpẽs ergo absolute & sine addito (anthonamasia) & vi a-
nologiæ propter cõmunissimã & vulgarẽ eiusdẽ naturã, tã in scri

tura sacra quã apud gentes tritum nostrũ notũ satis cõmunem au guem colubrum experimit. Plinius libro. 8. capi. 14. maximum fuisse extinctũ Serpentem anguem à Regulo Imperatore in bellis punicis, circa flumen Bragadam refert, quẽ figura, colore motu, & alijs suadet anguem fuisse Virgilius. 3. AEglogorũ sic cecinit. Frigidus ò pueri fugite hinc latet anguis in hærba. Quoties vero de alijs serpẽtibus sermo incidit, cũ addito illi: aptatur hoc nomẽ, atros enim vocauit reliquos serpẽtes viperas, aspidas, dipsadas hæmorras quorũ dixit Virgilius Georgicorũ. 1. Ille malũ virus serpẽtibus addidit atris, &c. Tũ Geneseos. 3. de serpẽte absolute dicto sermo texitur, & Numerorũ. 21. dũ de dipsade et scorpione

47 ne vipera, & Regulo sermo erat, semper cũ addito nominatur serpẽtes, vocat ignitos, vrẽtes, & flãmeos, flatuq; adurẽtes, cõstat capi. 8. Deuterono. & 20. Apocalyp. vbi Draconẽ serpẽtẽ cũ addito appellat. Absolute vero, & sine addito dict⁹ serpẽs, est vulgaris noster anguis & coluber, omniũ vero ea est cõmunissima natura, vt perfidi illiberales, superbiq; sint docuit Arist. 1. de historia animaliũ cap. 1. Isidorus. 12. AEtimologiarũ cap. 4. cũ Plinio, & AEliano locis aductis, genus omne serpẽtiũ calidũ dolosum, astutũ, noxiũ, plus minus vè est dixerat de serpẽte spiritus Deus, Geneseos. 3. sunt sanguinei vt plurima alia animãtiũ genera, & vt genus picium, imo sanguinis & lactis auidissimi, quæ dolose sugunt & caute, alijs neglectis, cõtulit cũ piscibus serpẽtes Aris. de partibus cap. 11. Est animal cortice intectũ serpẽs, magnus præcipue, cuius squama sit cortex, cortex crustra, crusta testa, testa tandem durior osse euadit. Nullo modo euariat serpẽtiũ genus intersese, omnia simillima lacertis obtinẽt, terrestribus Ouiparis, interna externa, prona supina: quo dixit Arist. 4. de partibus cap. 1. & 2. de historia cap. 17. si pedes lacertis demas, & lõgitudinẽ addas, lacertus fiet

48 serpẽs, si addas serpẽti & cõtrahas serpẽs fiet lacertus. Inquit enim est serpẽs lacertus expes productus longius turpius habet omni animãti caput, nã cum sit caput sursum ex natura docuit. 2. cœli, c. 2. Arist. de cõmuni gressu, & motu animaliũ (mirabile dictu,) inter omnia animãtia oritur serpẽtibus, nõ solũ sursum latiori, & ampliori corporis parte, deorsum imo etiam, strictiori & caudæ infami secessus loco, vt sit multoties capitatus vtrimq; solum hoc animans, docuit de Amphisbena serpẽte, Nicander intheriacis, Galenus de Theriaca ad Pisonem. cap. 4. Auicena lib. 4. sen. 6. tract. 5.

tract.3.cap.41.quem vocatbis saliētem,nā cum polleat capite v-trimq; mouetur,& salit ex vtraque parte æquæ facile,hinc & il-linc.Lucanus lib.9.& grauis in geminum surgens caput Amphisi bena Arist.4.generatione animalium cap.4.Aetius,Paulus,Dias corides.AElianus,Rhodiginius Oppianus,Solinus cap.30.poli ftorix.Cum ergo caput & sursum altior animantis pars,deorsum obscœno oriatur excretionis loco,quod erit turpius animans;te-trum caput venenosum infame malitia plenum,fallacia & dolo, quod nō erigitur supra collum,carent collo serpētes,humeris & armis sine medio inseritur.1.de generatione animaliū cap.7.vo-luuile nimis caput,incōitans liberum incertum,vagum,nullū a-nimās sic volutat caput ante,& retro,sursum & deorsum,ad dex-teram & læuam,ac mouet serpens caput proijcit retro humeris, 49
æquat & scapulis,vt destitutus capite & mutilus videatur. 6. de historia cap.4.& 5.Arist.Habet vertebras flexiles nimis,Carthila ginosas,ductiles,vt facile circūrrotet caput,&vertat ingirū vt cū prolixum corpus & longum,euolui non possit facile retro subi-to & celeriter,caput verset & in circulum agat, vt in commoda fugiat,præuissa,capite moto liberrimo. Eo loci Arist. toti hæret pectori cordi confusum nimis,non supra totius vniuersam rem-publicam constitutum digniori sede,imo confusum cum illa, & inordinatum,caudam supra caput constituit eleuat & secus atq; animal omne subdit caput caudę,vitiosæ parti excrementorum. Est caput duplicis gustus,triplicatæ linguæ bifidæ & diuisæ,dimi dij visus,acerrimi & oculti auditus,potentissimi & abditi olfa-tus,tactus mollissimi,venenosum inconstans, ossibus structum debilissimis,exucce exangue,dentes exertos obtinet peruersos,ad duncos,cauos caninos quos exerit illico,occasione quabis,mina tur illis fallacia,& dolo,vt lingua iaciat non dentibus quos ostē tat primo,vt cum distortos & euersos videat, nō timeat animal, & lingua impetiatur cuius non timet Arist.2.de partibus cap.17. &.2.de historia.17.cap.Lingua acrior multo,& pernitiosior,quā to senior & antiquor extiterit serpens,aculeo indurato temporis tractu maledicentiæ icon,quo sunt peruersiores seruiores,à quo Plinius & reliqui accipiūt:caret naribus formatis,deformecaput turpe & obscœnū,mutilū auriculis,dificulter nimisrespirat,nariū defectu,quo caret spiritu & motu,& sēsu inordinato viuit,spiri-tuū defectu,oculosperuersos ad latera possidet,quorū nō coeūt simul visorij radij,vt videat simul eadē,vno imovidet oculo eadē

torue vt videt inuidus, si vtrisq; duplicata videt, quæ expectat se
mel in alijs, quę in se simplicia & minora, inuidiæ more, in aliosdu
50 plicata, & maiora 17. de historia Philosophus, quo Eccl. 25. sic dici
tur. Nō est caput nequā super caput colubri, dictis patet quātū ad
literalem expectat sensū ad spiritum infra, viscera eadem serpen
tibus omnibus, eiusdē rationis cōfusa, lōga indistincta, angusta,
pinguia, adiposa: longa propter lōgam figuram corporis dissimil
lima ab omnium animantium visceribus, maiores fęminæ poten
tiores hoc genere maribus deteriores veneno 3. de historia c. 1.
Plinius, cap. 62, & 66. lib. 10. Nicander in theriacis AElianus, So
51 linus cap. 30. Respirationis via quam asperam. Trachiam vt vo-
camus arteriam canamq; palmonum, gula Esophagus via alimē-
ti his, longissima ad sunt, at gula longior, cuius caput vocatū la
rinx, sic gulę immergitur, vt sub lingua appareat dissitum caret
ligula monstrosum nimis, solum sibilum format orificio larin-
gis, est lingua tenuis, longa, bifida, tripartita, atra, capillamentis
quibusdam discissa, eodem loco Aristoteles à quo Plinius lib. 11.
cap. 37. qui diuisionis modus nulli alteri contingit animantium:
cor renis figura diuisum est, non decumbit in pectus mucrone,
aut cuspide, vt porrigitur omni animanti. Est longum exiguum,
hæret extremis asperæ dictæ arteriæ. Pulmo post illum simplex
vnius solum lateris, alæ vnius, prælongus, fibrosus plenus fistulis
longo interuallo, à corde dissitus, exiguus liē rotundus vt lacer-
tis inest. Longum iecur simplex & debile, vesica bilis aquatilibus
serpētibus est iecori anexa, terrestribus intestinis, vēter similis vē
tri auium & pisciū ventri simplex & unus, supra Aristoteles, Pli
nius, & alij, docet disectio: instrumētis propagationis naturæ,
a lacertis disentiunt, reliquis consentiunt testes obtinēt Lacerti,
sepentes secus, quorum vice meatus possident quibus profluit
semen, qui coeunt in vnum, more piscium. Oua pariunt non se
creta aut seiuncta, coniuncta imo complicata, & vnita monilis
instar, quæ hoc anno exponunt excubant sequenti, primo de
generatione, cap. 1. & 2. cap. 17. 5. de historia 34. vuluam habēt di
uisam, duplicatam, tenuem, longam nimis, occasione cuius, mon
stra in hoc genere rarius contingunt, natis vero ortu, contra pu-
tredine ortis, quod semina semiformata non coeant longitudi-
ne vuluę, separata & seuincta. 3. de historia, cap. 4. bifidam obti
nent auium instar infra septum consitam nexam spinæ vuluam
3. de hi-

3. de historia, cap. 1. in summa serpens æmulatur aues cęli illisque emulatur superbus & inuidus, longam figuram corporis seruat, auium modo longa, non secus ac serpens antiquus Apocalysis 12. ipsi inuidere est ratus naturæ autorem, Isaias. 14. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer qui mane oriebaris, corruisti in terram, 53
qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo, in cœlum cõscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinē nubiū, similis ero altissimo. Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci, laci dixit quod lacus paludes habitet immundum animal serpēs supra ex Iob diximus, caret auriculis duritie cutis impedito ex ortu, non vt aues, quibus aurium materia in rostrum vtile nimis conuertitur, sed carent auriculis duritie, & contumatia, resistentia & inobedientia naturę, quo suos audiunt intra se factos sonos, externos minus aurium defectu. Palpebras continent breues quarum superiorem non mouent, vt nec mouent aues, præter columbam quæ vtraque conniuet Aristoteles 2. de partibus, capite 13. & aues procerrissimi volatus: interiori conniuent solum serpentes non nictantur, cum nictentur aues aliquot, vt Bubo, & Asion, membrana ob orta ad oculorum angulum minorem, cutis duritię deficienti serpentibus illa, aues visu acutissimo egent, quo pollēnt cum cibum quærirent terra, aqua, & aere quibus est opus visu diaphanis, serpentes olfatu acerrimo, cum subterranea inhabitent ac si fugiant lucem quærunt latibula, latebras, foramina terræ 9. de historia, cap. 27. non 54
mouent inlatera inferiorem maxillā, & hanc solam mouent sursum & deorsum, in mota superna, vt aues & pisces, præter Cocrodilum & Psitacum, & scincos terrestres cocrodilos, quorum cocrodilus supernam agit inferna quiescent. Psitacus vtramque libere euoluit & Cocrodilus scincus dictus, mouet omnia reliqua animantia inlatera infernam, superna quiescenti, quorum omniū est natura communis, vt iam patet supra 1. de historia cap. 11. 3. c. 7. cuius reddit rationem Arist. 4. de partibus 11. cap. Nā quibus dentes ad sunt morales, ijs motus maxillæ in latera inest, vt solidos cōminuāt cibos, cōminuūt vero terrestria solidos animantia,
sunt solida alimēta terreæ naturæ, serpētes suctu aluntur rebus liquidis, sanguine, herbarū, succis, ingeruntq; solida solā nō masticata, sed comminuta suctu & pręssione oris attrita, glisceunt cu- 55

niculos integros comminutos tamen tritos, quorum succo intus aluntur solo, reliquis alijs expulsis secessu, quo non ore mandũt maxillarum motu, nec conficiunt cibos, nec mansitant, solo sustu imo succũ eliciunt, & hoc solo vtũtur, ideo nõ masticãt inlatera: vesica destituuntur vt crustata omnia, excepta Testudine quæ cru strę impedimento & duritiæ non exoluit excrementum humidũ ideo eget vesica in qua colligatur 3. de partibus, c. 8. habet Testu do sanguineũ pulmonẽ fungosum & calidũ, vrgetur siti, & incẽdio, bibitq; nimis vt nõ dissipato potu densitate testæ, vesica indi geat inqua coacerbetur excremẽtum illud, illis enim impertitur instrumentum hoc, quæ vtuntur potu, quod sanguinea sint, & pul monis calidi quo incendio flagrant, vt largè ebibant, vertitur in squamas piscibus, implumas auibus, incutem, & custram, serpen tibus, excrementũ aqueum, ideo, vesica eis deficit quod minime bibant, in hęc dicta cõuerso potu, alioqui pauxillo 8. de historia cap. 4. lętius absoluuntur acoitu, omni alio animanti, sic coeunt vt mutuo cõplexu, vnum corpus biceps appareant corpora duoplicantur nimis, vt cum exigua corporis parte sui expleant vene rem corporis prolixitate inepti, & membris quibus amplexentur destituti agilitate corporis resarcire enitantur defectum, cõple-
56 xu mutuo se se obuoluentes plicaturis & orbibus 4. de partibus cap. 13. Hoc genere animantis, quo nullum est in omni natura de terius aut execrabilius nullum pernitiosius infestius vè homini, veneno & moribus, hoc Dæmon vtitur & abutitur commodius, detestabili forma & formidanda, cogẽte Deo, vt communius eo vtatur, vt moneamur natura animantis de abdito & simili moribus Dæmone occulto & latẽti, in vera natura animantis, quo ser peatẽ ingressus seduxit Patres Geneseos 3. Et apud gentes Draco nibus vsus idolatria & anguibus de quo inferius & de animanti bus alijs quibus abutitur. Dracoque dictus est Apocalypsis 12. & 20. cap. Et serpens antiquus coluberq; locis plurimis Scripturæ sacræ & per naturam huius, veraniq; historiã dantur plurima intellegi, sensu mistico de aduersario Dæmone, vt per visibilia, in visibilia possimus conspicere, & admodum execrabilis illius naturę veneno & pernicie, Dęmonis conditiones intelligere, & per calere possimus, quo antiquissimus mos est pictoribus, dum ruen tem Luciferũ è cœlo depingunt, suosq; sequaces serpentina forma eosdem inducere, imo gentes quæ Deum ipsum verum, modo

Iouem,

Iouem, Saturnum modo, vocitabant, ob diuersa munia, quæ circa homines gratissime exercet, ob clementiam, & pietatem rati sunt dum e cœlo deturbabit Dæmones, & spiritus sibi molestos, in serpentinas formas commutasse, serpentiumque figuras redidisse; vt Pherecides sirus tenet, libr. 1. 1. capit. & extat apud Valerium Maximum, lib. 1. cap. 8. qui referunt Luciferũ Dęmonũ principẽ, è cœlo pulsum, Ioue, formá serpentis suscepisse, dictumq́, ideo fuisse Ophioneum, id est serpentium græcis. Vsus est Dæmon serpente non solum hoc loco Geneseos 3. verum & Danielis capite vltimo, apud Chaldeos, per Draconem serpentẽ de consultis responsa reddens, & post Christi aduentum, vt notat Epiphanius aduersus. 17. hęresim, serpens fuit, quem consulebant antiqui, quasi authorẽ scientiæ boni, & mali omitto dracones plurimos, & serpentes quibus est vsus dæmon, inter gẽtes, vt historiæ testantur plurimæ, cur vero hanc formam subierit hocque animantium genus, & an solum hoc infra, cap. 6.

De his quæ sensu literali, & mistico ex serpentis historia elici queunt.

CAPVT IIII.



GEneseos 3. capite hæc contineri diximus. Sed & serpens erat calidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat dominus Deus, &c. Dictus est serpens quod serpat humo, & quod se occulat sæpibus, vt fit Palam illo fugiente qui cum odio habeat genus humanum erectum & celsum formæq; proceræ quod erectos ad sidera afferat vultus, osque sublime, illi æmulatur & inuidet reptans & infame animãs, quasi condoleat de rectitudine celsitudine & prestantia hominis, vilius & abiectius animãti omni alio naturæ: inuidet illi quẽ reliqua omnia naturæ animantia venerantur & amant, superioremq, & excellentiorem iudicant: rectitudinem ergo hominum cũ aborreat, sæpes quæritat, viso illo quibus abditur fugiẽs quo & quærit latebras. Cum enim homo ad imaginẽ similitudinemq; sui cõditoris exurerit, cęlũ versus, quasi arbor euersa, quæ vitã & alimentum è cęlo suscipit, superne illud inspectans (Plato dixit dialogo de natura cuius sursum, sursum est inter omnia viuẽtia solũ, nulli alteri cõcessum reptilis serpens) qui prius extiterat ipsius Dei prothotypiq; hominis & exẽplaris æmulus, ille qui dixe-

dit Moys.

rat Isaias 14. in cœlum conscendam super astra Dei, exaltabo so-
58 lium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis
ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Dic-
tus serpens Apocalypsis. 12. & 20. capite, orbis seductor, dracoq;
magnus, quod sit homo ad Dei imaginem eiusque similitudinē,
conformatus ipsumque causam exemplarem suorum actuū non
59 solum efficientem quod referre possit vt eius actione sit ipsi si-
milis illique opere conformetur, est illi accerrimus æmulator in
serpente. Quæ secundum suæ naturæ conditiones & leges, homi
60 nem odit, antipathia & disensu, à culpa commissa, vt animantia
plurima per naturam disentiunt inter se se, agnus & lupus, vipe-
ra & aranea, mus & fel, miluus & pullus, homo & torpedo, & a-
lia plurima animata & animæ expertia, argentum viuum & au-
rum, sal & argentum viuum, aliaque pleraque. Propter figuræ re
ctitudinem peruersum nimis in angulos cedens & obliquum ani
mans, quantum obliquum opponitur recto, fugit hominem inter
omnia animantia, abditur & sæpibus occulitur terræque gle-
bis Quo Ecclesiastes. 10. dicitur. Qui dissipat sæpem mordebit
eum coluber. Latet sæpibus quibus segetes fulciuntur & circun-
uallantur serpens, tum loci delitijs allectus amęnitate & florum
varietate tum humiditate, temperie & fragantia loci, quo amant
sæpes colubri plus alijs multo. Sic fasus est Iob de Behemoth ser
pente capite. 40. sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis
humentibus. Sæpes humidos quærit, quos inhabitat. sunt sæpes li
mina & termini, sunt meta quibus agros distingunt colori, qui
iustitiæ modo vnicuique reddunt quod suum est, quibus, & con-
tinentur propria & vitantur aliena, fures impediunt & arcent, ve
nustatem conciliant & pulchritudinem segetibus; instat coronæ
& sthematis, varijs gemmis florum varietate exornata & illustris
qui ergo dissipat sæpem terminum & metam quibus debet con-
tineri, seu rationis limina, colubro impetietur, mordebit eum co
luber, tam qui sæpes vastauerit quibus coluber latitat occultus
& abditus, vt in propatulo fiat & palam, qui abditus erat, scan-
dalo imprudenter, sępe dissipato quo occulebatur icietur colu-
bro, & eius inficietur veneno: quo psalmo. 67. præmia pollicetur
Psalmographus sacer illis, qui inter medios cleros, & terminos
rationis & legis, inter præcepta dormiunt & requiescunt, non ex
cedentes sibi constitutam metam, non audi corum quę vltra ter
minos

minos sibi præscriptos continentur; imo quasi somno consopiti, vel alienorum non reminiscuntur, vel quasi somnia vana, & fugatia reliqua diiudicant. intermedios cleros edormiũt & requiescunt, quo subdit eo loci penas de argentatas columbæ eos habituros, quibus possint altissimos volatus ad sidera vsque edere, vt colũbæ quæ alas argẽtei coloris sunt nactæ, plus alijs multo peruolant AElianus lib.3. cap.43. & 16. cap.2. Arist.5. de historia, c. 13. liuidi coloris argenti quasi subacti & maleollo ducti Columbas fortes esse, & consistentes suiq; iuris edocet nonq; facile à volatu desistere, nec in maceria posse contineri, tenent Plinius & alij & posteriora eorum aurea promittit, postremitatem scilicet, & vitæ finem aureum incorruptibilem æternam. Reddit serpens colorem terræ cui hęret & figitur processu tẽporis, alimenti vsu cuius sic æmulatur colorem vsus terra vice alimenti, vt a supposito sibi loco dificulter nimis discerni possit tẽporis tractu, vtitur enim terra, in alimentum inter alia quæ vocat obscenum hoc animans, inter animalia cuncta docuit Arist. 8. de historia, capit. 4. Plinius lib. 8. cap. 23. Galenus de Theriaca cap. 4. docet imo spiritus Deus per Isaiam, cap. 65. vbi prospera enuntiat Iudæis de Christo venturo his. Lupus, & Agnus pascentur simul, leo & vos comedent paleas, & serpenti puluis panis eius, lupi, rapaces tyrani, Gentiles cum mãsuetis agnis Dei, populi Iudeæorũ, qui Christum iam venisse credidere in eius aduentu, simul pascentur cœlesti doctrina, Christi ore prolata, tum Christicolæ leo, filius & progenies leonis Christi (cuius dicitur Apocalypsis. 9. vicit leo de tribu Iuda) & vos defesus populus Hebræorũ veteris legis eorum, qui Christum fasi sunt, paleas comedent, & cæremonialia absument, vt recedant vetera, & noua sint omnia, & serpenti puluis panis eius, dæmonis alimentum & ęsca, peccatum scilicet, puluis erit, mors & infernus, quasi ad nihilum redigentur potentia Christi. Semelq; his impuluerem redactis & nihilum. Prothothypus hominis Christus, iterum formauit hominem puluere illo subacto, ijs iam impuluerem conuersis non solum aqua imo aqua & sanguine: signum vitæ quę impertiebatur in lege gratiæ victuris hominibus, per illum qui est via veritas & vita, Iohannis 14. Alias mortuis cur sanguinem erogasset, neque enim sanguine vtuntur vita defuncti, vt obtulit in patibulo crucis hominibus mortuus. Baruch 6. sic corda eorum dicuntur elingere serpentes qui de-

Margin: 62 (beside "uolant AElianus…"), 63 (beside "lij & posteriora…"), 64 (beside "comedent paleas…")

qui de terra sunt dum comedent eos,& vestimenta eorum & nō sentiunt. Serpētes enim cū terra vescātur lingūt corda eorū qui sunt de terra,sanguinemque vires & spiritus,linctu,molli quodā
66 suctu rerum fugatium,excipiunt & furantur Micheas.7. desolationem prænuncians Sion sic. Lingent puluerem sicut serpentes, velut reptilia terræ,proturbabuntur ab ædibus suis. Contingit enim serpentibus vsu nimio subterraneæ domus quam habitant, continuo linctu,ruinā & excidium sibi parare,subuersione eius, laceratis parietibus fundamenti & tecti exesis, ipsomet inquilino & àcola,non secus ac terram lingunt mortales, qui sibi vitam ex terrenis parant,sunrque sibi excidio & ruinæ, terrena semper elingentes:vsque dum proturbantur ab ijs ipsis, serpentium more,ruina & lapsu,eorum quibus maxime detinebantur cum ergo serpens terra vtatur in alimentum asuefactione & vsu continuo dum illi insidet,summa cum dificultate,discerni potest & seiungi,factus iam terra quasi. Occulitur dæmon cōsuetudine & asuefactione terrenis rebus,ijs sæpibus amoris proprij,quibus nos ipsos continemus & vallamus nostraque obseruamus sæpibus quasi,quibus & coronamus nos rosis,floribus & delitijs, vt coronantur stulti sapientiæ.2. His abditur,& occulitur Dæmon,sic is hæresciτ & insidet,vt lege consuetudinis & peccandi habitu ipsum ab his quæ expetimus,non discernamus:sic est illis communis & confusus vndique. Quo Diuinus vates ab occultis his mundari petit psalmo.18.dicens. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me domine & ab alienis parce seruo tuo;vocat aliena peccata,vitia aliorum,nostra occasione commissa , quæ etsi aliorum sint,non minus nostra reputantur:hac serpentis proprietate,& natura potest explicari locus ille psalmi.10. Sedet in occultis cum diuitibus in occultis,vt interficiat Innocentem. In afluentia latet occultus serpens,florētibus sæpibus insidet vt irruat callidus & astutus inanimātia inparata & secura,allecta loci suauitate & pulchritudine. Dixit & Virgilius. Latet anguis in herba. Loco addacto sic cædit incertū animal,vt qua velit petere ignoretur protsus mille volutus modis,mille nodis plicatus,pedes ad oritur primo, terræ fixus,vt nutet caput et ruat:respirationis viam intercipere tentat,simul ac cecidit animal sufocationis infert periculum,sic stringit fauces plicatus orbibus,vt viam spiritibus cohibeat , et spirationis viam intercludat. Hinc primo est aggressus Hæuam pedes,primo Genescos.3.quo dicitur,& tu insidiaueris calcaneo

eius

eius, vt capitis periculum Adami notaretur rationis & hominis. Imò. 49. Genesis sic fiat Dan coluber in via, & Cæraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retro. Pedes ergo adoritur primo, inferiorem portionem appetitum, fœmineã partem terrena magis terreſtres, hac ire velle ſignificans ſe vertit alio, cuius dum nittuntur animantia vitare motus, in illum incidunt eſt dificilis via colubri ſuper terram prouerbiorum, 3. capite. Caput & humeros colligit, & ad medium retrahit. ſe victum & inferiorem ſimulat, ſubditum quaſi, ſimul vero atque hanc explebit figuram, hoſte ſecuro ex ſe exit ſubito anterioribus erectis, deplicatis orbibus, quo incauta animantia, iam quaſi victoriæ ſuperba & ſecura, vincit & ſuperat, ſummillus ille. primo de hiſtoria capite primo & locis allatis, blanditur cauda, vt ore petat vulnus inferat & mortem, vt degluriat contrahitur ſubmittitur, & in ſe cædit vt in ſe cædat. primo de hiſtoria capite. 10. 8. capite. 4. hinc Eccleſiaſtici. 19. eſt qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo. Hypochriſis aptiſsimum 67
Hieroglyphicon & ſimulacrum. Seſe colligit hypochrita hu- 68
meris ſubmittitur contrahitur ex terminat faciem ſuam, vt videatur ieiunus & liber ab omni rerum copia. Matthæi. 6. colligit humeros, vt ingredi poſsit ſtricta quæuis, vt eum capiat arcta & ſtricta ambitionis & afluentiæ porta Iſaias. 33. Poſſedit tremor hypochritas. Quo ſe contrahunt, vt qui tremore aficiuntur contrahuntur, tremunt enim mencientes & timent contrahunt ſe vt maiori impetu inſiliant & ruant, vt qui ſaltant retro
veniunt vt antea vltraque proſiliant. Anthidotus vero contra- 69
hos venenoſos, & famelicos ſerpentes extat Prouerbiorum. 13. ijs. Ne intuearis vinum quando flaueſcit, cum ſplenduerit in vitro color eius ingreditur blande, ſed innouiſsimo mordebit, vt coluber. Vocat hypochritas vinum, & colubros quia ineinebriant homines, & exterminant ſe & alios ſubducunt. Hos non in vitro, inſpiciendos, non in apparenti oſtentatione conſulit Spiritus ſanctus; nam coloribus figmentis ſplendent in vitro apparentiæ vt vinum ſplendet, at poſtea his blandimentis irretitos & ſecuros mordent, vt coluber mordit, caput feriunt vt vinum, blanditijs alliciunt, at ſemel atque incaleſcunt fauoris aura tepida furiunt, vt vinũ furit calefactum ſemel, vt coluber impetunt, quo fouere anguem colubrũ vè adagio dicimus vulgari, nam tremet frigidiſſimum animal, prius inſtigatum fri-

gore quoalget natura fotum postea exerit orbes cineritios & fundit venenum. Nulli animanti blanditur coluber, nisi quæstus causa, aut fallendi animo, inuidus supra omne animâs, hinc tristis inuida duobus eroditur anguibus, est illi cibus inuidia ipsa, vident omnia duplicata aliena, si vtrisque inspiciant oculis simul, cum non coeant in vnum conum visorij radij, quod ad latera cō sideant ijs oculi, secus vno oculo aspiciunt torue & inuide, quasi videre nollint vno oculo inspectant, sic inuidi aspiciunt 2. de historia, cap. 17. à quo Plinius & AElianus. Hominibus prodesse nollens illiberale & parcum, senecta se se exuit occulte hoc animal locis abditis hirsutis & hispidis, scit eam vtilem esse hominū morbis, quibus ille dissentit natura. Est callidior omni animanti versutior sagatior Geneseos 3. Nam cum vulpes reliquis omni-
70 bus alijs animantibus sit callidior & versutior, & hac sit astutior serpens omnibus terræ animalibus callidior erit, quæ omnia fecerat Dominus Deus (dicitur ibidem) docet Aristoteles 9. de historia animantium capite 1. serpentem sic adulari vulpi, sic illi blandiri, vt & amice viuant, & sudore vulpis vescatur impudicū animal. Est vulpes omnibus callidior alijs 1. de historia cap. 1. Ieremias imo 5. Trheenni. sic propterea męstum factū est cor nostrū, ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperit vulpes ambulauerunt in eo. Vbi vulpes vocat callidos AEgyptios qui sanctam desolarât ciuitatem. Sunt AEgyptij vulpini serpentinique homines fallaces, fraudulenti, inquieti, in cō stantes, superstitiosi, versuti, quos modo vocamus, Gitanos Hispano idiomate, callidum à calore dicitur ab actiuitate & energia agendi calidum enim & callidum, actiuum est in omnem partem distincte indistincte noxie & innoxie, quo Galenus lib. quod animi mores corporis temperaturam sequantur capite 3. & Arist. lib. 1. de phisiognomia calidos loquaces vocât inconstantes, in opinionibus varios inquietos AEgyptiorum more temperamento enim calidi, multoties loquntur, affirmant, narrant, solum vt cor refrigerent partium motu perculsione aeris facta. Appellauit Christus Herodem vulpem, Lucæ 13. fraudulentum, & dolosum hominem malitia plenum fallacia & dolo. Est ergo serpens callidior cunctis animantibus terrę, terræ inquam, non cęlestis hominibus, nam sancta astutia maior serpēte, & Dæmone inest sanctis, & iustis, cum serpentem superent, illudant, irrideant: petitur hæc

tur hęc sancta astutia, & iusta simulatio prouerbiorum primo ijs vt detur paruulis astutia. Vbi Salomon fatetur prouerbia struxisse vt nos erudiret paruulos, tum vt paratos redderet astutos, & 71
cautos, contra astutiam & calliditatem serpentis Ecclesiastici. 1. Radix sapientiæ cui reuelata est & astutias illius quis agnouit: id est cognitionis Dei principium radix, qui est finis omnium, huius sapientiæ & finis supernaturalis cognitionem radicem huius, ver 72
bum scilicet quis agnouit, nisi cui reuelata est, astutias illius quibus occulitur in scriptura sacra, parabolas & sensum intelligentiæ figuras ęnigmata. Prouerbiorum. 8. intelligite paruuli astutiam, & insipientes animaduertite. 14. Astutus considerat gressus quo fiet serpente superior. Si gressus consideret, principium 73
a quo, medium per quod, finem in quem tendit. Sunt enim ex gressus partes. Lingua serpentibus bifida est, tripartitaque ideo, duabus enim diuisionibus in continuo quouis, tres partes resultant, duplicata est illis lingua, duplici ictui apta locutioni inepta secundo de partibus capite. 17. Ecclesiastici. 5. Sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua, in serpente dœmone, in simulatione & fraude, Est duplex diuisione, & si resultet triplex segmētum, diuisione enim à se, & ab alio, est, et diuisio à Deo, diuiditur enim a se qui mentitur & fraudulenter agit, & à proximo, nam in se tendit, & à Deo nam ipse est veritas ipsa, ego sum via, & veritas Iohannis. 14. serpens cum linguam facile exerat reassumit 74
dificile nimis, diuiditur enim iuxta radicem cuspidem versus, quo facile exeritur, producitur liberè, & porrigitur, vnita exit simul, diuisa ad extra, retrahitur, et colligitur difficulter laboriose nimis, sese impedientibus partibus distractis seiunctis et distantibus extra os diuisis. primo de historia capite. 17. labia obscœna, deforma, turpia, exertos dentes aduncos, quibus turpantur maxime. Potest ijs exponi allegoria quadā locus ille psalmi. 119. quod dicitur, A labijs iniquis, et à lingua dolosa eripe me, ab illa quæ cum simplex appareat dolosa est duplicata triplicata imo, non simplex non vna susurronum instar, et de tractorum. ijs est dictum Ecclesiastici. 28. capite. susurro, et bilinguis maledictus, multos enim turbauit pacem in habitantes, lingua tertia, multos cōmouit, et disperdit lingua tertia. Tertiata vè segmento trino ser- 75
pentis: est hęc quæ disperdit humanum genus, est lingua bilinguis susurrans, susurrant enim et sibilant serpentes tertio de historia

capite 9. facile continetur ore lingua serpentibus adhuc, at illico, ac ex ore erupit, ac diuisa est semel difficulter nimis; volat irreuocabile verbum Horatius 1. Epistola 18. numquam deplicatur lingua serpentium nisi vt icciat. Sed simul ac iecijt propriis dentibus, deformis, lacerata, suum metipsum sanguinem fundit. 2. de partibus capite 17. Caninis dentibus, suismet dilaceratur, dum linguam acuit, vt petat, sic acuit vt dilaceretur serpens.
76 Ideo Psalmo 39. acuerunt linguas suas sicut serpentes inferentes sibi detrimentum damnum & noxam Ezechielis 18. quod si genuerit filium latronem, & effundentem sanguinem morte morietur, filium conceptum, & verbum falsum, latronem honoris & famæ maledicentia & detractione sanguinem effundes; morte morietur ille talis. Serpentium lingua dura est læuis, lubrica facilis volubilis inconstans. adhuc intra os vibratur contenta & compressa secundo de partibus 17. 3. capite 11. Isaias 54. Et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis. Tales sunt resistentes Deo genimina viperarum dura enim resistunt tangenti 2. de ortu 2. capite Psalmo 56. lingua eorum gladius acutus.
77 pungunt illa & dissecant, integra alioqui. Porrigit linguam vltra ac animal omne maledictus serpens. Ieremias 9. & extenderunt linguas quasi arcus mendatij quasi arcus, obliquas scilicet, mendatij aberrantes ab scopo vero & recto. Hinc Galenus 11. de vsu partium, capite 10. docet neruos motus, & sensus linguæ serpentium, qui vniuersis animantibus percurrunt compares, serpentibus ea parte, solum diuisos, dispares, & seiunctos, venire linguam conflare distinctos, vt dextri dextram,
78 sinistri sinistram struant partem; quo est lingua duplicata & diui-
79 sa natura, structura & ordine Iacobus 3. ex eodem ore prouenit benedictio, & maledictio duplicato ore & lingua plicata iis, Ecclesiastes 28. dicitur. Beatus qui tectus est à lingua nequam. Cor serpentium circa guttur est, quasi ad fauces more serpen-
80 tium peccatores & stulti cor habent. quo dicitur Ecclesiastici 21. In ore fatuorum cor, illorum, & in corde sapientium os illorum est cor diuisum, renis modo, serpentibus succintum, bipartitum, circumseptum Oseæ 12. Diuisum est cor eorum nunc interibunt Ecclesiastici 1. ne sis incredibilis timore Domini, & ne accesseris ad illum, duplici corde, & capite tertio. Cor ingrediens duas vias non habebit successus bonos, & capite 2. vè

duplici

duplici corde & labiis scœlestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingrædienti duabus vijs, væ dissolutis cor- 81
de. Cum tamen de cordis simplicitate sit dictum Sapientię 1. Diligite iustitiam qui iudicatis terram sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum, vates de quo Deus, Paralipomenon 29. inueni hominem secundum cor meum scio Deus meus quod probes corda, & simplicitatem diligas vnde ego in simplicitate cordis mei obtuli vniuersa hæc, est simplex cor iusti, vnius viæ, Dei solius, ego sum via, qui cum 82
vnus sit, vna via cordis iustorum est, Deus est vnus, Ecclesia vna, via vna, lex vna, cor vnum. Sed est monstrosum nimis illud, quod fisum cum sit, renis obtineat formam. Renes originem præstant proli, & soboli, vasa enim deferentia semen, quę intestes implantur, Parastates dicta græcis, seu contorta vasa, paulo infra renes, ex inferiori ramo venæ cauæ oriuntur, in quibus ex renibus patet via, & conductus patent, quibus subministrant materiam renes, imo salsum quo prurriunt excrementum, vrinæ residuo, vrina enim in renibus percolatur, quo relicto salsuginoso, spermatica vasa prurriunt, stimulantur, & animantia, in venerem prorrumpunt vasa enim hæc flatibus distenta, tensa irritantur, salsuginosæ materiæ copia, fluxu & trásitu, titilationis excitato sensu pruriginoso: interim dum fluit, & percurrit illa excrementum salsum, excitato sensu molestiæ, dum fluit interim, voluptate suborta, quod cum prurriat pars & stimuletur pellat quod prurritum excitat, eiaculeturque semen inferens molestiam, & prurriginem, quo impristinam naturam pars reddens demulceruɽ, & voluptate affectatur. Galenus de Anatomaticis administrationibus, tertio capite, & septimo, de vsu partium. Hinc renibus, & lumbis, qui- 83
bus ipsi continentur concupiscentia adscribitur, & origo generationis, sobolisque propagandæ cupiditas, principium, & radix ibi radicaliter generandi virtus residet, ijs vitiatis vulnere aut alio generandi munere destituimur & coeundi appetitus cessat. Hinc Regum primo capite 8. dicitur Dauid Regi. verumtamen non tu ædificabis mihi domum, sed filius tuus, qui 84
egreditur de renibus tuis. Geneseos. 31. Labam genero Iacobi dicitur gentes & populi tui nationum ex te erunt, Reges delumbis tuis egredientur. Cor ergo eorum renes concu-

pisciëriæ radix,et appetitus libidinis effrenatæ origo,salacès enim
25 et incontinentes,renem pro corde serpentium instar obtinere videntur,ideo Aristoteles loco citato serpentes animantes vocat maxime cupediæ deditos,lasciuiæ,et luxus. Renes ergo lasciuiæ sedem cordis loco,et cor renis vice posſident. Quo Nicander in Theriacis dixit serpentis morsum lumbos,& renes inficere nimis inter omnes animalis partis,adeo vt inflamentur,& incendio flagrent vrantur.æstuent serpente læsi omnia generationis instrumẽta vti imo,pennem arrigi in voluntarie,& inuite. Cor ergo eo-
26 rum renes lasciua & mollities petulantia & incontinentia animi. Est animal summè varium temperamentum serpens. Senecta frigida & sicca secundo gradu Galenus 2. de temperamentis capite 5,quo pilis carere docuit duritiæ cutis,quos solum ingenua inferiori oriri docuit Aristoteles.4.de partibus capite.11. Plinius libro.11.capite.36.& 37. Paulus libro.7.cap.de senecta anguium quam vocat gera. AEtius,Diascorides,& alij caro earum sicca in 3.calida.1.pollet virtute extenuandi substantiam & absumendi carnes,expurgat nitrosis partibus,& salsis ventrem,et per insensilem transpirationem,qua dissipat percutem alimentum,tum vti-
27 les,et inutiles humores nostros:inflat quam maxime. Galenus simplicium 11 c.1.et 2.et.2.de locis capite.9. Plinius.29. capite vltimo. Paulus prima ad Corinth.8.scientia inflat,charitas autem ædificat,inflauit Hæuam scientiæ desiderio,et ambitione serpens gula,et superbia infecit inobedientia,Genesεos. 3. Eritis sicut Dij, scientes bonum et malum apperientur oculi vestri. Inflatio vaporibus elatis fit,ex materia humida debili calore agente, inualido discutere eam, et extenuare, ut percutem exoluatur, aut alio, quo distendunt vaporis elati violentia detenti quærentes exitum, et impedito, densitate partium, et crasitiæ substantiæ. Est inflatio loci repletio, vltra ac natura fert, replentur enim humidis vaporibus, vltra naturæ terminos quæ inflantur distenta. Quó sese excedunt et non continentur termino proprio, inflata, calore deficiente charitatis, in humi-
28 da vitiorum materia, qui elatos exoluar flatus, et appetitus impetus, extincto enim igne, et calore remiſſo intumescunt: Charitas enim ædificat, coctione omnia solidiora reddit, constantiora firmiora, non flatuosa, cruda, humida,mol-

mida, mollia, & debilia tandem. Inflat scientia, cum superbia, & animi elatione, tum subiecti dispositione alterata asiduis lucubrationibus, curis vigilijs, solicitudinibus, resoluto calore exoluto & debili, flatus increscunt, melancolia suboritur flatuosa, & turgida, quo melancolici abundant flatibus, vigilijs dediti, & solicitudinibus, magis multo reliquis omnibus, igneo quasi capice, curis, studijs gelido ventriculo frigido & crudo, melancolia Hypocondriaca græcis dicta suborta, flatuosa, & turgida. Hinc eructant crebro ructantque accidum vt experiuntur hæc omnes qui nimis multum, indulgent literis docet Galenus 3. de locis, & 6. & alibi passim Horatius dixit difficili bile tumet Iecur, idest, melancolia, nam altera flaua bilis est tenuis & facilis, hac timidi fiunt calore debili, corde refrigerato ideo Philosophi non milites, in adagium abijt, inflat ergo scientia si charitatis igne non perficiatur, flatulentaq; rerum cognitio, & quæ accepimus si eo non depurentur igne, vt alliciant intellectum, & affectent voluntatem in Deum & proximum, distendunt & terminos proprios excedere faciunt superbię flatibus sursum elatis, & ferientibus caput rationis, nec intellectus sibi solus sufficere potest, elatus cognitione rerum replentur vacua distenduntur mollia, & molles. Qui enim scit & intellectum solum perficere tentat absolute nescit, finem enim scientiæ ignorat, quo & abutitur medio ignorans finem. Cognitio enim, & verum ex se in bonum tendit, bonum vero est quod licet & decet, res qualis est in se cognoscitur si in omnibus qualis est percipitur, qui ergo cognoscit, & non amat ignorat res inse, & quales sunt nescit, inflatur, non coquit digerit ve alimentum quo non vertetur in substantiam aliti, inflatus imo, charitatis & caloris vitalis defectu & extinctione. Hinc sapientia huius mundi stultitia est, prima ad Corinthios 1. perdam sapientum, & prudentiam prudētum reprobabo Isaias 33. Non ne stultam fecit Deus sapientiā huius mundi, quis Deū mortum, æternum mortale, passibile in passibile glorioſum vilē reputatum, immensum finitum, ortum qui sine principio, mortum qui sine fine crederet & intelligeret, non sapientia hominū non mundi doctrina. Paulus 1. ad Corinthios 13. capite. Ex parte enim cognoscimus & prophetamus ex parte, charitas nunquam excedit, profundissima iactat fundamēta charitas, nam humilis. Fundamenta astruit humilitas quæ profundissima incolit, illi

89

90

sternit viam quo non excidit charitas, ædificat enim profundissime, at scientia ex parte, ex intellectu scimus, amamus ex omnibus supponit appetitus cognitionem integrat actum ex omnibus perficitque. Et cum ex parte cognoscamus plurima videntur nobis non adimpleri, quæ adimplentur, & plurima scire videmur quæ ignoramus, quia ex parte videmus & prouidentiæ fines non attingimus. In comprehensibilia Dei iudicia, & arcana, charitas nó excidit, hac scimus ex toto, scientia & serpente tumidi veneno, & malitia ignoramus, charitate humiles perscrutamur recódita Dei iuditia Paulus citato loco charitas nunquam excidit, siue linguæ cesabunt siue prophetiæ euacuabuntur, siue scientia destruetur, neque enim destruuntur sed cum sciamus ex parte videntur nobis cessare, & euacuari, destruique non tamen excidunt, scientia excidit nostra, ideo videntur, & illa excidere, anthidotum huius morbi præscripsit ijs omnibus, charitas nunquam excidit sustinentur hæc omnia in charitate, non in sapientia nostra charitas in hu
91 militate profundissima. Prouerbio. 11. Vbi fuerit superbia ibi cótumelia, vbi autem est humilitas ibi sapientia Esther. 14. Abominor superbiam velut pannum menstruatæ, menstruatæ fœminæ visum, oculosque inficiunt. Iuxta Aristotelem de sensu & sensili secundo capite menstruataque omnia quo obceccant menstruatæ mulieres infantes, contactu, & halitu vaporis tetri, visum, rationis oculos officit superbia, obceccat mentem, & obscurat inficit. Elatiora enim fulminibus infestantur magis superba, & alta ruunt & decidunt, impetuntur plus alijs, sunt spicæ onustæ humiliores pondere fructus, vanæ, & vacuæ, celsæ & erectæ superbo capite. Inflat serpens veneno & malitia, inflat scientia, & inflabit
92 parentes primos. Totum animal temperamento est frigidum primo gradu & secundo siccũ. Cauda & capite noxiũ, venenosum, motu cótinuo harũ partiũ excreméтis allectis, deponétibus viscerib⁹ virus, in eas attritu cótinuo ne eo inquinétur. Galenus de Theriaca c. 4. & reliqui ab illo quo rescinduntur hæc partes ad triũ digitorũ lõgitudiné dũ parãtur esui aneto aqua, & sale expurgatis prius coctis, maceratis, parantur oleo, vt Anguilæ, angues & serpétes cõdũtur vt edãtur in pune et inoxie. Extirpãt leprã cõditæ sic,
93 moderato vsu, aliàs inducũt cutaneos, oés morbos, quos detergũt moderata, et extirpãt: detergit serpétis caro modo dicto, altero inquinat. Dentiũ doloribus, stupori senecta mãsa est vtilis nimis, &

oleo

oleo cocta si instilletur oleũ inaures mulcet dolores auditus accerrimos Gelenus 11.simpliciũ,& 4.aphoris.77. à quo Plinius, & Auicena, colirijs oculorũ vtilissime permiscetur, infusione visũ acuit perficit auget stabilijt. Senecta serpentiũ dolus antiquus visum acuit nos cautos,& solicitos reddit imposterũ, vt caueat sibi homo intentis oculis atentis,& vigilãtibus. Marci.13. videte vigi- 94
late & orate nescitis enim quando tẽpus sit, imo promissit iuxta propriam naturam id ipsum patribus serpens Geneseos 3. Aperientur oculi vestri in quacumq; die comederetis: Hinc effrenatus visus curiosus nimis, superfluus. senecta anguium innunctis stupori dentium contracto accerbissimi pomi esu sic occurrit, vt omnino cesset dolor, quo minus memoria delicti,& patrati sceleris (vtillissima alioqui) supersit vt caute homo,& vigilanter viuat, penitus aufert,& delet obscurat., obstuporem sensus defectu. vitia vitijs superaddendo,& peccata peccatis, Amos 4. vnde & ego dedi vobis stuporem. dentium sensum scilicet & dolorem quo excitaremini,& ijs adhuc non estis cõuersi dedi scilicet sensum intelligentiæ, malitiæ, & deformitatis vitiorum & neq; ijs adhuc conuersi estis: adeo obscurat anguiũ senecta, & serpentiũ spolia, sic lumen obtenebrat,& cognitionem, infectio veneni, & virus effusum semel Ieremias 31. In diebus illis non dicent vltra Patres comederunt vbam accerbam, & dentes filiorum obstupuerunt, sed vnusquisque in iniquitate sua morietur. Dentes ergo filiorum impiorum parentũ non obstupescent, esu vbæ accerbæ parentũ, sensu pœnalitatum peccati stupore vtilissimo quo reminiscantur delicti & culpæ commissæ, vt resipiscant, viuantq; cautè stupore & dentium molestia, ideo dixit, sed vnusquisq; in in iquitate sua morietur, sine stupore & sensu. Ezechielis 18. idẽ senecta ergo stuporẽ aufert delet peccati sensũ,& memoriã vsu, & cõsuetudine peccatũ peccato obscurato. Prouerb.13. Stultis illud & peccatũ. Demulcet auriũ dolores. occultat, obscurat, nõ sedat, quod causã imminuat, sed quod demulceat sẽsũ quo & reddit dolor postea accutior multo, lõgiori tẽpore perdurãs quousque causa eradicetur ãlio: auditus dolores acerrimos iuste illatos reprehensione & correctione prudenti demulcet, vt iterũ occasione oblata incidant & recicidant vitium obscurat, vitijque cognitionem, quo est causa extripanda occasioq;, ne immoremur ser pẽtis illæcebris salute ficta & fallaci: capite & cauda venenum
 possident 95

possident hęc animantia, est vitium in extremis cum virtus medium obtineat iure. Apocalypsis 9. Potestas equorum in ore ipsorum est, & in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes serpentibus, & in ijs nocent. Ore & cauda, capite & cauda, superbia est caput serpentis quod erexit primo & lebauit in Deum, cauda, qua blanditur hominibus, & pedes ligat, appetitum scilicet, & inferiora hominis voluptas est, hac ruere facit rationem caput, hac pedes adoritur, quo in vtrisq; nocet. hinc capite insilibit Hęuam superbiæ, eritis sicut dij, & cauda Gulæ, & appetitus voluptate, comedite, aufert stuporem mansa, ex puitione, & masticatione, contritione, & attritu dentium. Oris confessio expuitio, fe nectæ & peccati, contritio atritio ad salutem conferunt, est in ijs salus integra, expuitione vacuata materia & vitij causa, remedijs vniuersalib⁹ prægressis præceptorũ & salutis cõsiliorũ legis, alias stuporẽ solũ auffert obscurãdo dolorẽ relicta causa morbi. Quis ergo quantumuis vecors, & iners, nõ videt monere nos plurimarum rerum, ijs quæ natura & arte contingunt, naturæ autorem, si enim vocibus hortamur ad monemurq; cur non rebus ipsis, vt hinc pateat quantum rerum naturæ & artis cognitio intelligen-
96 tiæ scripturæ conferat, quantum lectio, eruditio, intelligentia rerum visibilium, vt ea quę facta sunt inuisibilia cognoscamus, nã & si non sufficiant conferunt: Præstat enim maxime talis cognitio, præcipue rerum earum, quibus scriptura vtitur, vt instruamur doctrina Spiritus sancti, nã hęc sic extitere, vt moneremur sic, non sic moneremur quia sic extiterunt: his fundantur veri tropologici, allegorici, & anagogici Scripturæ sensus, tropologia enim allegoria, & anagogia ex omnibus naturæ, & artis rebus possunt ellici at tropologicus, allegoricus, aut anagogicus sẽsus, solum ex ijs quę in Scriptura sancta continentur elicitur; est literalis basis & fundamentum horum omnium, habent ij suam iurisdictionem, quæ terminis Scripturæ circunscribitur, fundat literalis (Grammaticali omisso) tropologicum moralemve sensum allegoricum, analogicum, seu misticum, fundatq; & anagogicũ. His ergo vtantur verbis sacri concionatores solum, ijs non auræ popularis gratia, fictis prophanis menticulosisq; rebus fabulis, historijs figmentis, Gentium. Quæ enim in Scriptura sacra scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, docente Paulo vt supra, quæ vt nec diminutum quid continent, sic vtilia, & necessa-

ria.

ria amplectuntur, & superflua & inutilia reiiciūt. Præsensit Paulus in spiritu calamitatem hanc nostrorum temporum, hortaturque viros pios, vt ab iis recedant figmentis. Ad Timotheum 1. c. 4. Iis rogabi te, vt denuntiares quibusdam ne aliter docerent, neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis quæ quæstiones prestant magis quam ædificationem Dei quę est in fide, & 2.1. c. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacerbabunt sibi magistros pruriētes auribus, & à veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem conuertuntur, quo nil hac nostra tempestate vtilius dici potuit; duplici capite insignitur serpens vltra omnium animātium naturam, est supra & infra capitatum animal biceps, superbia viget, & gula nimis, capitalibus vitiis vt diximus, iis adorsus est ille Hæuam superbia & voluptate Ieremias. 17. confundantur qui me persecuntur & non confundar ego paueant illi, & non paueam ego, induc super eos diem afflictionis & duplici contritione contere eos; duplici vt caput duplex quassetur & conteratur. Ioseph duplicē funiculum habet Geneseos. 48. Ioseph idest augmentum Dei (hoc enim significat & notat) duplicem habet funiculum abstinentiæ & humilitatis, vt hæc duo serpentis capita vinciat & liget capite 21. Ezechielis de serpente Dæmone sic. Stetit Rex Babilonis in biuio in capite duarum viarum, diuinationem, quærens commiscens sagittas interrogauit Idola, exta cōsuluit. Est biuius serpens, est caput duplicis vię, nā est viæ infernæ, & supernę caput. Hunc consulit homo quærit sollicitat dum linquit & deficit a vero capite Christo diuisum; consultant caput, non vnum non verum fictum imo duplicatum, & frudulentum 1. ad Corinthios 11. Viri caput Christus est, tum angelorum & hominum. Inseritur caput eorum cordi sine media cerbice & pectori, est illis caput confusum non supra vniuersam rempublicam constitutum, imo cauda super caput ascedit, opprimit caput superbiit, non ordo non distinctio, non regula, non ratio, imo appetitus imperat, gubernat, dominatur dirigit non aliter ac ancilla, & serua Agar Geneseos 17. contra Abrahæ & coniugē Sarai, rixas, contentiones & iurgia, seminabat, sic cauda in caput in surgit appetitus in rationem. Deuteronomij 28. cap. Ijs minatur Deus transgressores legis. Aduena qui tecum versatur in terra ascendet super te, eritq; sublimior, tu autem descendes & eris inferior, ipse fęnerabitur ti- 97

bi,& tu non fęnerabis ei,ipse erit in caput & tu eris in caudam.
98 Cauda appetitus aduenæ supra indigenam rationem erit impijs, & regulam transgredientibus, Isaias 9. Et disperdet dominus ab Israel caput & caudam incurbantem & refrænãtem die vna longęuus,& honorabilis ipse est caput,& propheta docens,mendatium ipse est cauda,constituet caudam supra caput, cõfundet caput & caudam in pœnam delicti,& disperdet infrænãtem, & incurbantem caput & caudam humiliãtem disperdet, vt superbiat caput,& cauda extollatur fastu, & arrogãtia insolenti, humilitatis spiritum aufferet,& propriæ cognitionis lumen, Iustos auffert quorum fert causa iniustos, & iniustos quibus Iusti exercentur. Vt cesset ordo reipublicæ,& Politia,imo adsit peruersio & particulare bonum. Submittit caput vt disppareat quasi, proijcit retro plus omni animanti & quo quo versus mouet indistincte in omnem partem, & viam omnem, vt periculũ omni ex parte adsit serpentis. Nahum 3. sed & ipsa ducta est intransmigrationem in captiuitatem,paruuli eius ęlisi sunt,in capite omnium viarũ de ciuitate sancta de anima etiã ad literam de Niniue; paruuli eius fœtus cogitationes,cõceptus ęlisi sunt collisi in capite multarũ viarũ in serpẽtis capite,& peccato multiplici regula enim vna obliquũ,& malũ multiplex ex quocumque defectu enim oritur.

De his quæ ad naturam serpentis qua est vsus Dæmon seducens Hæuam spectare videntur.

CAPVT V.

99 Ommissa ergo Angelorum culpa superbiæ, qui rati sunt beatitudinem sibi deberi ex iustitia & naturæ lege,non gratia & liberalitate munificentissimi conditoris,posseq; sufficere ipsos sibi Deum videre naturæ viribus,non acquiescentes ordini non subditi legi beatificæ visionis,qua Deus gratia & liberalitate,auxiliorumq; supernaturalium dono hæc dat videre & præstat. Inuidia ęstuantes Dei & hominum,condolentes de præstantia diuinæ bonitatis, & de bono hominis,cõceso a liberalissimo conditore,quod sibi impedimento esset Dei excellentia omnipotentiaq; summa, quominus hæc ea,qua ordinabit Deus lege & non quo illi sunt affectati modo cõsequerẽtur,vt videre est Isaias 14. citato vbi dixit Lucifer, cõscendam

cendā in cœlū, & exaltabo solium meum sedebo in monte testa
menti in lateribus Aquilonis ascendā super altitudinem nubium
similis ero altißimo. Hoc tracto scęlere, licuit prouidentiæ ordi
ni, vniuersi seruata lege & dispositione suaui, conditione Ange-
lorum & hominum stante, tentationibus discriminibus & peri-
culis hominē subiici, bonisq; Angelis custodiri, vrgeri malis, ho-
minū natura seruata liberrima, quo decuit cum alijs carnis paſ-
sionibus rerumq; affectibus & malitias tū dæmone agi & exerce
ri, vt mercedē maioris laboris referret, iuxta leges rationalis na
turæ maiusq; hominibus impenderet præmiū, reputato illis ad
iustitiam, si thecnuis suasionibus quæ Dæmonis non acquiebiſ- 100
sent, victores & superiores si euaderēt, quo structor ille summus
hominum vti Dæmonē serpēte permiſsit & hominē tētare & ex-
periri. Inter omnia vero naturæ animātia tot tanta variaq; adeo,
solū serpentē ingredi cōcessit dæmoni, Geneseos 3. vt facilius su
peraret vinceretque homo hostē & aduersariū monitus, & per-
monitus excitatus & expergefactus eodē, vt resipisceret, animā-
tis natura, malitia & cautella, vulpę callidioris cūctisque animāti
bus terrę, quo AEgyptij serpētē fallacię symbolum propter eius
callidissimam naturam cōstituere, antiquitasque omnis, decuit
enim dæmoni mendacij autori, fallacissimo & mendacißimo vti
animanti, nam vt est Deus omnis entitatis autor conditor & cau
sa veritatis omnis & esset rerū cum omnia per ipsum facta sint,
Iohannes 1. c. sic Dæmon peccati non esse & nihil, sine ipso enim
factum est nihil sine Deo scilicet solo dæmone, & malitia homi-
nū peccatū, nequit enim Deus adhuc sua sūma interminabili po
tētia, reddigere aliquid in nihil peccati & culpæ, qui in nihil na- 101
turę potest omnia impotēs enim esset si hoc posset, qui omnipo-
tēs est, cū traheretur à malo sibi opposito, suæq; bonitati & esse,
a maloq; intrinsice tali, & ab eo quod extra se est, indigeretq; ex-
tra se aliquo ille, qui in se omnia continet, cū imperfectione ca-
reat actus purus, & entitas omnis infinita & immensa, omni de-
fectu & priuatione immunis & libera, quo vel propter malum
ageret, quod summe bono repugnat vel ex ignorantia egisset,
quod summe sapienti dedecet, se se reddegit Dæmon se redigit
homo dum peccat in nihil in quod non posset, Deus ipsos redi
gere omnipotentia sua, quo sine ipso factum est nihil, autore Dæ
mone, estque hoc maius nihil quam nihil naturæ, potest Deus
in na-

in naturę nihil redigere omnia, at in nihil rationis deuitę, nequit: Est vsus Dæmon subiecto suis vsibus apto commodo, & conuenienti, vt sequerentur interi effectus, & dolosæ captiones quo
102 serpētem ingreditur, vt pararet facinus, & thecnas strueret, eget Dæmon concinna & congrua subiecti dispositione, vt corpora immutet alias nequit, Deus enim naturæ totius autor potentia sua omnimodo infinita libera immensa, est omni lege agendi solutus & naturæ termino, potens omnem producere naturam, & quidquid est esse & ens, finis naturę efficiens & parens, conditor, autor, se solo agit, solum se expectat ad agendum nullo eget alio præterquam se, sibi sufficiens, sibi totus, omnia sibi ideo Deus, quia est sibi sat, efficit materiam, formam efficit quo & est factor ille, & finis omnium potens se solo, quod omnia per ipsum, Angeli vero corporalia immutant, medijs naturæ actiuis & causis corporeis, solum applicando actiua passis, secus non agunt, nec possunt alio alterare aut permutare corpora, operari enim sequitur esse, est esse operandi mensura, cum ergo Angeli in esse materia careant, materiam non alterant non immutant, aut afficiunt, nec ad suum esse nec aliorum, nam si alterarent disponerent si disponerent transmutarent ad formas substantiales accidentium quibus affectabant & disponebant materiam prius, quo & substātias compositas producerent reales existentes, essentque in producendo alijs sibi præstantiores, potentiores, perfectioris, altioris actionis, cum in suo ordine, substantiæ nihil efficere valeant, alias crearent cum efficerent ex nihilo, nam materia carent, extra vero substantias molirentur reales & veras, sibi solum intentionales intellectu & actionibus in manentibus internis accidētium, verbi producti angelica notitia mentis & animæ quo & transcenderent ordinem & modum naturæ finitæ & perscriptæ certis legibus, & mensura certa. Quod est solius Dei qui cum sit Deus, nullo eget præpterquam velle, vt efficiat omnia, cū enim
103 sint omnia ab illo materiam creat, dispositiones inducit, efficit formam, ipse efficiens & finis non spectans materiam, non dispositionem aut aliud, est sat velle ipsum non agit alio quam voluntate, non ratione materiæ aut subiecti, sed vt vult agit, ratione agendi & fine proposito exse sibi, ex parte intellectus, se sibi finem inferens, solo velle agit, nullo alio ad agendum expectās, semel ac expressit actum iuditij prouidentiæ actum, quo præuidit om-

somnia:Hinc Angeli solum permutant corpora mutatione lo ci,non formali dicta intrinseca mutatione & via,sed sola obediẽ tia,sine virtutis aliquo contactu,solo ordine voluit Augustinus 3.de trinitate,a quo Diuus Thomas & omnes alij postea, idem enim inquit facit ordo in spiritalibus ac incorporalibus situs,mo uent corpora,ex ordine vt subdantur vni principio omniaque or dinentur cohereant medio motu loci,qui nil intrinsice reale po nit immobile,hoc ordine mouet imaginatio & appetitus animá tia,& voluntas & ratio,anima ijs corpus actione immanenti,sine transeunti contactu virtutis,qui pugnat omnino.Si hæc enim cõ tactu virtutis cõtingerẽt corpora,aut intrinsice talia qualia antea cõtactũ essent,& sic nõ magis quã ante cõtactũ mutarẽtur,intrin sice eadem,relatiue enim alia non sufficit esse,præcipue extrinse ca relatione ordinis angeli,nam relatio nequit per se agere, vt nec per se fieri,nec principium esse actionis,quod terminus illius esse nequit;si vero est aliud intra subiectum contactu angelico virtutis dicto,alterabit subiectum intrinsice mutatione formali, & actione virtutis transeuntis,quod non datur angelo,ex ordine ergo solo sine contactu mouent,& corpora mutant,imo vt mo tu locali angeli & Dæmones permutent corpora proportione e gent,licentia concursu,tum aptis instrumentis partium naturæ, figura & situ,ordine magnitudine,numero earum, iusta positio ne,vt subdantur illorum imperio:hinc est vsus serpente vt cons tabit postea callidus Dæmon hinc Arist.2.cœli defatigari dixit intelligentiam super addita stella orbi et mobili proportione va riata:cohærent partes quædam quibusdam vt hoc modo disposi tis resultet effectus iste,alioqui cesset, impedito ordine decenti naturæ,& permutata serie quo expectat Dæmon naturæ disposi tiones concursus & astra vt possit alterare corpora, & vt cupit agere cum solum aplicet actiua passiuis,alias secus, operari ne quit vnde Matthæi.105.de lunatico illo qui vexabatur Dæmone, morbo lunatico dicitur.Et per incrementa lunæ peius habebat. Vrgebatur enim acrius in plenilunio humida corporis dispositio ne expectata lunaticus ille,est talis vulgo Epilepticus hispanis al ferezia,ex arabico nomine originem trahens alferez seu altum, nam capitis morbus est,quo alferez qui vexillum erectum & al tum obtinet in Castris dicitur,morbus hic & si ex melancolico oriatur suco & sanguineo aduc,et si id rarius, cerebrum obstruẽ tibus.

104 (margin, beside "figura & situ" line)
105 (margin, beside "tiones concursus" line)

tibus & impedientibus sensum vitiantibus quæ motum, Crasitie infarctis invijs cerebri, tamen dum expituita ducit originē quod est communius, lunæ motui subditur & lunaticus dicitur, affectus, eius insequens motum, increscit luna aucta & inminuta imminuiturque hæc egritudo, quo & si alij morbi sequantur lunam præcipue ex materia pituitosa pendentes, hic antonomasia est dictus lunaticus quod sit morbus capitis membri diuini excelsi, & sacri, sacer morbus dictus autoribus ideo, tum morbus caducus ex casu quo concidunt ægrotantes, & cōmitialis quod Romæ cō mitia cessarent eo aliquo arrepto & hoc morbo opresso, augurio capto quo credebant vitare commitia Deos. Est luna calida & humida influentia & lumine, quo increscens & aucta lumine fluxus concitat, humores fundit, liquat, liquefacit quibus repletet obturat vias & virtutem impedit, fluxu virtutis cerebri supresso quibus Epilepsia excitatur increscente luna oppositione ad solem, crescente fluxione succisque liquatis: hinc carnes citius putrescunt ad lunæ lumen expositæ quam loco vmbræ collocatæ, calore & humore astri, sunt calor & humor putredinis causa iuxta Aristotelem metheororum 4. secūdo capite, hinc augentur medullæ ossium luna aucta lumine, & hument arbores in plenilunio mare increscit, augentur aquę, sunt omnia humida, non secantur eo tempore semina mali aurantij, nam humore resiliunt, non constant diuisioni humore perfusa, hinc ligna eo tempore scisa carie afficiuntur postea putredine & vermibus, tum tonsis eo tempore lannis tinea infestantur per texta opera. Hinc ergo dispositionē

106 subiecti Dæmon expectat quo magis alijs melancolicos impetit, corporis dispositione commoda hos affligit magis alijs, vexat, varijs cum fluctuent imaginationibus quo libro de diuinatione per somnum, melancoliam vocat Aristoteles. 2. capite sedem Dæmonum, Dæmoniacamque naturam, melancolicos Dæmoniacos, & domicilium Dæmonum, sensere antiqui paret eo loci & inconuiuio Platonis, in timeo in. Io. de furore poætico idem Proclus de Dæmone lib. Porphirius, Iamblicus, & Platonici reliqui Galenus

107 libro quod animi mores cap. 4. Quo spurcas amat ille vetulas melancolicas callidas infamias, tetri odoris & obscænos homines corruptos, vitiosos, lasciuos, succis abundantes spurcis, corruptis, impuris ob aparatum corporis hos sollicitat, quærit, hos amat, his saltem vtitur illis incubus, his sucubus suggestione & præstigio

præstigio.Imo curis solicitudinibus,anxietatibus, aduersitatibus cõtraria rerũ fortuna actis angit & premit,vexat,torquet tẽperamẽto cõtrarios dispositos lõge ab hac vitiosa corporistẽperie,& culpato aparatu,vt in has labãtur distẽperies,tẽperamẽta & humores quo eisdẽ vtatur aptis suis vsibus paratioribus. Hinc Matt.5. & Luc.8.expetiuit Dæmõ parcos summis præcibus ingredi quod tullit Christus,vt docuisset homines immũdos vitiosos, cinædos corruptos malitia Dæmonis posse facilius corripi,paratiori natura, faciliori dispositione& paratu vt cauecẽt & resipiscerẽt ob inclinationes procliuiores,Sapiẽ.9.Corpus quod corrũpitur aggrauat animã,& terrena in habitatio deprimit sensum multa cogitãtẽ.Anima corpori iũgitur,precipue vt intelligat propter perfectiorem actionem sui, in corpus venit estque primo, neq; enim forma propter materiam, imo hæc propter formam,Paulus prima ad Corinthios,cap.11.non enim vir ex muliere est,sed mulier ex viro etenim nõ est creatus vir propter mulierẽ, sed illa propter virum.imperfectum propter perfectum,mulier propter virũ, potentia propter actum,materia propter formam, corpus propter animam,& propter animæ actiones,si operari est terminus esse,& propter prestantiores primo,altiores,excellentiores,quo & propter intelligere assidet corpori vnitur informat,est intellectus noster pura potentia intelligendi,vt Deus purus actus,est angelus media substantia,inter Deum & homines,naturalium habitus obtinens rerum secum cogenitos intelligentiæ et notitiæ, supernaturalium rationes intelligendi suscipiens gratia,nõ naturæ liberalitate imo et dono:homo per sẽsus asciscit cognitionis principia rationes species,ex se solum et natura,potentiam nactus et sortitus est posse,vt intelligat modo hominis ille, et reliqua suo, quo perturbatur perturbato corpore intellectus et anima,ipsam aggrabat corpus disturbat dũ corrũpitur,pẽdet ex sensibus intellectio,nã obiecta suggerũt et subministrãt,et si subiecto careat intellectus immistus materia immunis liber,alias nõ posset omnia corpora suscipere,si constaret aliquo quod enim intus contineretur aduenient prohiberet,actus enim prohibet actum eiusdem rationis, vt implicat calescere calidum gradu quo calet, requiritur enim potentia immobili vt actus suscipiat actiuorum, quo dixit Aristoteles. 5. methaphisicorum. capite. 10. factum non est infectum. quo nequit fieri. Si ergo corporea omnia in nostra

in homi-

in hominumq; erogantur vsus,cognoscant corpora omnia est ne
cesse sensus,tum intellectus omni careat corporea natura illis su
perior,quo & quod sit immortalis anima& sit ille æternus dictis
colligitur,cum in corporeus sit materiæq; expers qua possit alte
rari & mutari in corporea natura,sed perturbari perturbato cor
pore non minus elicitur si fundamenta & basim intellectionis
attendamus,quale enim fuerit obiectum intellectus, vt retineat
ne cōfundat intellectiones,sed distincte percipiat speculari phá
tasmata debet,vt pendeat à sensu,in omni actu,actione & opere
tam dum intelligit primo,quā postea omni opere alio,hinc cor-
porea fingimus omnia & ad modum corporis intelligimus in cor
porea adhuc,& talia effingimus,alioq; nequimus intelligere mo
do,vt opus docet experientia,intellectio & expressio conceptum
ad extra picturæ & imagines,quo & corpus terreum dum euanes
cit & resoluitur terrenaque in habitatio sensum deprimit & in-
tellectum,ideo animam postquam perturbari corpore dixit, cor
108 pore corruptionem subeunte,subdijt,& sensum terrena in habi
tatio,vt corpus animam,& sensus intellectum, corpus enim sen
sus deprimit,pendet enim ex vegetatibo sensitibum,hoc vero ad
intellectionem prærequiritur,è contra deficiunt, corrupto vege
tatiuo sensus,his vero agrauatis intellectio cessat variat & defi-
cit.tumque deprimit sensum multa cogitantem de morte & vita
mortis metū doloribus oppressus turbatus viribus debilis , quæ
non mediocres expetuntur eo in tempore,officit morbus distra-
hit dolor,vt impediant potius rationem quam illi sufragentur,
cogitat plurima eo tempore sensus,deprimitur multis,quibusve
xatur,vt minus rationi obtemperet,tot tantisq; procellis actus
109 impeditus,deficientibus omnibus quæ possent esse auxilio ratio
ni intellectui,occursante Dæmone mundo , deficienti corpore,
subiecto inualido corpus dum corrumpitur . Hinc multoties na
turalibus applicitis causis tantum Dæmonis opera(etsi melius di
uinis supernaturalibus,prohibentur & cessant, nam cum appli-
cet naturales causas & non agat ille,possunt applicari aptarique
potentiores,casu aut arte,quas vincere ille non possit aliis appli
citis superare & excedere,quod maiores sint omnium natura in
illo effectu,manifesta vel occulta proprietate naturæ & formæ
quo verbena ruta mentastrum, perforata dicta,sulphur , & alia,
irritas faciunt actiones Dæmonis,semel natis infantibus appen-
duntur

duntur domibus, liminibus, pauimentis sternuntur, vt dæmoniaci & lammiæ frustentur opera, eorũ virtute potentia & natura. Imo Vlisses vt procos fugasset quos interfecerat & dæmones im mundos propulsaret, sulphuris suffumigio purgauit ædes, & tecta immũda, refert Homerus Odissea illa, tum exorcistæ hodie suffumigant dæmoniacos sulphure primo, & perforata Hipericone dicta virescenti, vt inepta reddant corpora vsibus dæmonis, & facilius desistat ab opere serpẽs ille, præparant & præueniunt dæmoniacos artis remedijs, pharmacis chirurgia & dięta, ne fiat iniuria naturæ, & illa quæ sua sunt ex lege non amittat, vt ijs actis vera salus accedat, illata de super & pellatur dæmon, idest ab opere desistat aplicandi causas locali motu; sunt ibi spiritus vbi opera eorum assident localis motus, quo sunt illi præsentes, nam huius sunt causa aliorum solum conditio, applicando actiua, etsi ex pacto maleficia cessent & actiones dæmonis citra causas applicitas, aut vim aliam naturæ, solũ ex eo quod sic sanxit dæmon cum malefico & mago, quod iuncta quadam rerum congerie, verborum, aut rerum, maleficium teneat disita disoluatur, quo tunc solum vicem signi obtinent talia non causæ noxam inferentis, vt patet multoties, verbis ridiculis vannisque rebus maleficia astrui, quibus disiunctis cessant illa, citra aliud sensibile, quia cessat pactũ vsque ad illud signum constans tenetq; vsq; ad hæc, non vltra, vt causæ vacent & desistant ab opere solutis illis iunctis & copulatis antea, in signum pactionis, tum verbis sacris, vti vult ille maleficos, vt eisdem deroget & mysterijs sacris detrahat abrogetque fidem, tum vt superbus ille ijs quibus veneratur Deus adoratur & colitur execrabilis ille colatur & prosequatur obseruantia & cultu qui semper Deo similis esse ab antiquo cupiuit. Hinc Reg. 1. cap. 16. Igitur quando cumque spiritus malus Domini arripiebat Saul, Dauid tollebat cytharam, & percutiebat manu sua & refocillabatur Saul, & leuius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. Musica, armonia, & concetu morbos plurimos Pythagoram expulisse docent, Alexander ab Alexandro, lib. 2. cap. 25. Marsilius Theologiæ platonicæ, lib. 3. & plurimi alij, imo percussi a tarantula modo regionibus plurimis non alio quã musica reuocãtur saluti pristinæ, vt 2. lib. latius capite de Stellione, hęc mulcet, animos quietat, lenit, mouet, impellit, agitat, instigat, tristes efficit, reddit hilares, mãsuetos & feros motu sanguinis & spiri-

tuum Ecclesiastici. 22. Musica in luctu importuna narratio. Tristes enim tristiores reddit & c. 40. vinum & musica lętificant cor & super vtraq; dilectio. Sapientiæ que c. 32. non impedias musici lætificat ergo. Imo sic concitat eleuat animum extollit vt temperato cerebro, spiritibus commotis, depuratioribus contemperatoque subtilissimis è corde ascendentibus expurgatis, puro sanguine genitis potentissimo natura agenti, cerebrum alterent, cõtemperent prout affectus petit secundum dispositionem præsentem in hunc illum vè affectum animi passionem & motum, vt iam illi altius astruant po œmata, isti irascantur, tristentur illi, hilares ij melancolici, quieti, illi inconstantes; mouent ij pedes manus ora saltant quiescunt, in variosque trahuntur affectus vna aut diuersa armoniæ ratione, hoc rithmo, aut illo, hac consonantia illa
312 vè seruata excitat vero in passionem quãlibet excessu nimio, quo furere videntur, ij sine sensu illi, furentes, mansueti antea, contra alij, tanta est spirituũ potentia temperantium, cerebrum musica, vt depuratiores spiritus, excellentiores sacros cor, semel ac cerebrum auditu est perculsum, concetu, & harmonia percitum relegет & mittat in caput, vt ijs eisdem temperatũ altius, miros ædat effectus, iterumq; cor affectet afficiat in affectus varios distrahat cerebrum mutuo harum partium consensu, & sympathia, hanc vero energiam & vim agendi ad naturam spirituum referendam esse patet, quam exposcit animal vt harmoniam teneat & percipiat concẽtum, quæ nõ sentiuntur quouis facile auditu aut subiecto quouis, imo quasi altius obiectum purissimo auditu, etsi musicæ sonum & voces omnes percipiant, quo & subtilissimis spiritibus eget in totum musica, harmonia vero, quasi spiritalibus; hinc musici sunt passionibus dediti his aut illis, qui graui pollent voce Bacco, quod deorsum impellant in profundum pectoris spiritus, quo
313 sitiunt alijs magis, & esuriunt, voraces, famelici, cum egeant viribus maioribus, vt e profundiori parte impellant aerem, vino vtuntur & alimento copiosiori, canunt enim versus ventrẽ magis, quo vino ingluuie & musica delectantur tales, possuntque ij esse prudentes quod sit ijs caput liberum, atqui acute cõcinũt alte magis, veneri indulgent nã caput versus obseruãt impetus, quo capite exucces labore & motu repercusione spirituũ exiccantur tales, inferioribus integris partibus, nõ labore debilibus allectiq; musicæ delitijs prorrumpunt in venerem, Eunuchi aduc espadones castrati alijs

ti alijs magis quãtum musica agitur, reliqui vero vt in hãc illã vè inclinãt vocem sic ijs, aut illis affectibus inclinãtur quo vocis acutę sunt naturæ liberæ ioculares, incõstantes leues, mouiles, faciles sic Arist. 2. phisiognomiæ, Galenus libro artis medicæ. Disponit ergo maxime cerebrum musica viuificat aptum facit in opus quodlibet, sese excedere facit animantia, prout quodlibet temperatur illa, mentẽ erigit vt cõtemplationes altiores edat intẽsius, subtilioribus spiritibus purioribus rerum imaginibus oblatis sensibus, quo inter turbantur minus actiones, viuatioresq; fiunt, sentiũtur enim ijs quæ alijs spiritibus obscurarentur & euanescerent, videt & presentit quædam in quibusdã sensatis quæ alias nõ preuideret obscurata dispositione spirituum quo& sensatio delitesceret, hinc disponitur natura & ordine, vt altiora suscipiat intellectus, cum analogia ad perfectiores sensuum actus habita, tum vt postea sensu exequantur quę altiora suscepit exstasi quasi elati extra 114
se. hinc Eliseus. 4. Regum capite. 3. psalte coram se canẽte prophetabat: disponebatur altius, vt sensus semel accepto spiritu desuper obsequerentur rationi in spiritu prophetico, tũ discurreret raptu sensuum aut distraheretur minus adminiculo altiori, circa semel acepta, in ijs quibus prudẽtiæ est locus, & in Analogia ex sensatis ad reliqua quæ præuidebat spiritu prophetię supernaturali, perfectior enim natura eodem dono supernaturali suscepto, poterit altius agere cæteris æqualibus, vt naturæ seruetur modus, vt ipse Eliseus aptabit sese, excedens puerum, vt non excederet modum, compresit seipsum, non despicit Deus naturam dum locũ habet: nec illa opponitur supernaturalibus, ficorum massa, virtute superandi insignis, vti voluit Isaiã vt Regem Ezechiã pristinæ saluti reuocaret, apostemate laborãte pessimo & vlcere inflamato, quod posset natura posthabita solus ipse permoliri, noluit tamẽ nã etsi miraculose euaserit ille adesperato vlcere, tamen quod potuit natura præstare nõ vetuit aut recusauit Deus faceret, voluit imo naturę actione pręfinita eficere quod illa nõ poterat. 4. Reg. c. 20. tum etsi ex nihilo hominem condere posset aues & reliqua, hęc ex vapore aqueo, hominem de limo struxit vt natura serbaretur quã cõdiderat ille, & lex naturę quã promulgauerat Deus, qui 115
cũ sit veritas, veritatẽ in omnibus serbat, vt semel ordinauit, & dixit, verbo virtutis suę. Dauid cithara ludit, corã arca Dñi, vt animos hominũ excitet & feruidã deuotionẽ excitet, quo& corporis

motu concinno saltabat, vt & alijs musicis instrumentis, & modulis modo tristibus, modo hilaribus Ecclesia vtitur, & vtebatur antiquitus, vt homines vocet & alliciat, hinc Parrasius pictor celeberrimus refert AElianus, lib. 9. c. 6. de varia historia, cantilenis & modulis laborem, & dolores cruciatusq; omnes mitigabat laboriosissimus alioqui qui lib. 2. de varia historia docet cretenses cantilenis, & cancionibus leges condidisse & promulgasse, vt incitarent homines in bonum publicum. Hinc Athenienses aggressuri hostes pęanna Iobis hymnum decantabant antea, à quibus postea & reliqui græci sic Alexander, lib. 4. cap. 7. Tum melos laconicum ad permouendos militium animos plurimum valuisse refert Alexãder eo loci, Polienus lib. 2. Laertius lib. 1. Plutarcus, Porphirius: & modo experitur in se quilibet tubam bellicã timpannos & alia corpus mouere, & animum accendere, pedes permouere, mẽtem erigere, & affectus causare miros & varios. Quo & laborem temperantes canimus, & animantibus adhuc sonalia & nolas, tintinabula, cimbala collo appendimus, vt musica delectentur & onere grauentur minus, & facilius ferãt distracta musica recreato cerebro à quo est motus & laborem sustineant, validius robustiusque onera gestent & ferant. Prohibentur ergo dæmonis opera naturalibus rebus aliquando, & si semper supernaturali causa securius & certius, illa iussu imperio edicto, vt Christus abigebat dæmones Apostoli & sancti, & quibus desuper donum hoc, impertitur, hæc gratia & potentia immittiturq; vtitur ergo concinna dispositione, corporis subiecti, & instrumẽti dæmon, vt perficiat opus, secus si subiecto in commodo vteretur frustaretur opere, hinc hircum arripit modo, vt sit lascibus quando incubus est vt venere vtatur ingreditur animãtia sallatia, obscæna & spurca, sues tauros, vt quod ille per se non potest exequi, exequatur animal, & perficiat, animanti natura vsus, illi operi congrua, cuius præstigio figuram nõ representat sed modo aliam, modo deformem & terram vt negotium exigit, & qui petit sanxit, aut fert malitia aut vitiosè sustinet, vt voluptate fruatur maleficus, hac illa vè forma, efigie & figura, multoties, vt excitemur, hortemurq;, et de malitia ad versarij suspectos nos reddat & cautos ęquissimus conditor, formas eas sinit suscipere nõ alias, vt vincamur minus, moniti animãtiũ natura & nobis cõsulamus. hinc ergo vsus est serpẽte suis vsibus apto infra elucescet.

De con-

De cõcinna serpẽtis natura ad dæmonis thecnnas parãdas.

CAPVT VI.


Enesceos 3. capite hæc continentur, & dixit Dominus Deus ad mulierem quare hoc fecisti ? quæ respondit, serpens decepit me, & comedi. Quis vero in serpente contineretur illo, dicitur Iohannis Apocalypsis 12. capit. his, & proiectus est Draco ille magnus serpẽs antiquus, qui vocatur Diabolus & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt, capite vero 20. hęc. Et vidi Angelum descendentem de cęlo habentem clabem abyssi, & catenam magnam, in manu sua & apprehendit Draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille. Cum tot tanta variaq; adeo animantium genera condiderit summus rerum ille oppifex, quibus hanc celebrem vniuersi machinam exornauit, dubium affert non leue, cur Dæmon vt Hęuam seduceret thennasque & tricas pararet, in serpente, relictis alijs omnibus generebus animantium se se condiderit occuleritque inuiso nimis vsus animanti odioso venenato & horrido hominibus. imo cur animal fuerit ingressus verumq; animans, cum ille facile effingere posset præstigijs ex aere formato densatoque formas fictorum animantium, aut sine eo animanti aliquo sensibili ficto aut vero sine apparenti aliquo humanas efformare voces maiori cum exthasi & admiratione Hæuæ in expertæ, maiorem allatura fidẽ obstupendo magis euẽtui miraculo quasi conuicta & stupefacta, præcipue cum posset interno affectu illam impellere & tentare vt Dæmones multoties nostri periculum efficiunt, sine sensibili aliquo aut externo signo internorum solum cõmotione facta imaginarijs speciebus. Quędam ex ijs difficilia adeo & tricata fuere apud Sanctos Scripturæ sacræ veros interpretes (quibus desuper datum est eam exponere & deplicare, vt his quasi aquæ ductibus ex illo fonte aquæ viuæ, ad nos posit peruenire aqua uiua salutis & gratiæ) sic plurimos extorsit vt non verum fuisse serpentem fuerint rati hunc de quo spiritus Deus per Mosen inijt sermonem, imo mistice id intelligi debere ad spiritum tropologico aut figurato sensu, non sensu historiæ affirmant, interquos Beatus Cyrillus lib. 3. aduersus Iulianum apostatã, quẽ secutus est postea Eugubinus in sua 116

Cosmopœya hanc sunt amplexati partem, nõ fuisse scilicet verũ serpentẽ, sed aparentia tantũ ex formato aere dæmonis arte, est aer motu facilissimus & si facillior sit ignis caret colore apparenti & vero, lumine & visu, quibus ignis pollet, quo varie densato plus minus vè, reddit colores ex oppaco & lucido in perspicua natura colorũ facile susceptiua aerea, quod sit pæruior alijs, aqua & reliquis oppacis corporibus terra & lucido igne, quo tactu vera examinare volumus corpora, nõ visu aut alio, dixit Thomas dydimus Christo, velle eũ tangere spiritus enim carnes & ossa ad tactũ nõ habet, etsi repræsentet advisum aereo corporeo suscepto, vt multoties cõtigit Deo, Angelis dæmonibus apparẽtia & ad visum tales apparuisse, cũ reuera tales nõ extiterint sed aparẽtia, & delusione: quæ iã in sensu historico Mosis deficere videntur, simul cũ sententia aliorũ, qui nec aparentẽ serpentẽ quãto minus verũ suscipiunt, serpentis imo nomine solũ dæmonẽ intelligẽdũ esse tuentur, vt Gaetanus censet eo loci Geneseos, & cũ illo alij metaphoricamq; hanc Mosis narrationẽ statuũt. dicitur enim eo loci, sed & serpens erat callidior cunctis animãtibus terræ, quæ

117 fecerat Dominus Deus, quibus serpentẽ cõprehendit inter animantia ex terra facta, quæ Dominus Deus animantia fecerat. Cũ tamẽ nec Deus fecisset dęmonẽ ex terra, terrę vè animans, aut bestia terræ cũ id dæmon solus effecerit sibi culpa & scœlere cõmisso, vt bestia esset quasi serpẽs ergo cũ inter bestias terræ numeretur quas fecerat Dominus Deus tales, nequit dæmon eius nomine solus subintelligi cũ Deus dæmonẽ bestiã nõ fecerit, præcipue quod ostẽdit Hæua serpentẽ quãdo maledictione illa dura & terribili execratus est Deus illũ, quod Hæuã seduxisset, cuius maledictionis omnia, cũ his quæ modo in natura serpentis visuntur post cõmissum scœlus coherent maxime, vt sensum reddant historicũ, sintq; hominibus monimentũ, memoriaq; delicti cõmissi, cur enim alia quæ eo loci narrantur sensu historico intelligũtur & quæ ad naturã serpẽtis spectare vidẽtur, solũ figura & metaphora? semel enim ac dæmõ in serpẽte illusit Hæuã, exueret serpentis formã qua indutus erat & sub illa, scœleri patrato semel iam impertinenti nõ spectaret Dei durissimũ supliciũ & obstupendã maledictionẽ, imo verũ fuisse serpẽtẽ cõmunissimumq; no-

118 strũ anguẽ, inde datur intelligi, quod cũ Scriptura sacra de hoc absolute dicto sermonẽ instituat, hic veniat intelligẽdus, serpen-

tes

tes enim alios dũ nominat aut vocat ignitos, vt videre est, Num. 21. aut flatu adurentes: vt est videre Deuter. 8. aut dracones serpẽtes, Apocal. 12. & 20. c. Leuitham vè serpentẽ, Iob. 40. Isaiæ 27. vocat vero Aspides, Basiliscos, Dypsadas, Regulos. &c. dicuntur enim hæc omnia generali nomine serpẽtes, dũ de omnibus simul sermo est, vt cõstat Iudith 8. Quoties vero de singulari serpente in specie sine addito æloquiũ Dei venit de vulgari nostro angue intelligendũ est, vt patet Exodi 4. & 7. vbi virga Aaron versa est in colibrũ sepentẽ, virgæ vero maleficorum in Dracones, vt mirabilius esset colubrũ breuẽ Mosis ingurgitasse vastissimos Dracones Pharaonis, potentiaq; sũmi Dei cognosceretur nõ ergo serpens naturæ intelligibilis cui intellectũ, rationemq, intelligẽdi cõcessa fuisse tenet AEphren Syrius, vt refert Moses Barcephas, lib. de paradiso c. 16. huius assertionis autor cũ intellectus sine rationis anima, nulli corporali naturæ possit impertiri, non secus, ac sine essentia & subiecto potest partiri pasio, alias enim spiritalis intellectus, organo naturæ corporeæ posset affigi spirituale q; cũ anima cui insideret intellectus ille serpẽti denegetur, eorũ que assertione, suũ ordinẽ transcẽderet esset q; forma & actus materiæ, quo iã nõ bestia diceretur serpẽs, imo rationale animal mẽtis & intellectus particeps, cuius quot sequãtur absurda, & herrores facile quiuis intelliget, minusq, facultatẽ intelligendi illi fuisse ad tẽpus impertitã vt Iosephus sensit 1. lib. antiquitatuum c. 1. Cũ intellectio nõ secus ab intellectu procedat, ac risus à risu sitq; actio vitalis supponẽs principiũ internũ in eodẽ esse quo rationis anima carẽtib' & per cõsequẽs intellectus nõ impertitur, cũ sint naturæ corporeæ illa, nec intellectio eis potest adscribi, neq; ipsam suscipere queunt, cum intellectu pribẽtur in quo intellectio illa sit huius rationis actus. pręcipue cum iuxta naturã serpẽtis callidissimum esse animal exprimat spiritus Deus, secũdum terminos sibi ex natura perscriptos. quo verum fuisse serpẽtẽ anguẽ vulgarẽ nostrum dictis eliditur, cui sentẽtiæ fauet Basilius, Beda, Theodoretus q. 31. & 32. Rupertus. libro de operibus Trinitatis, Damasc. lib. 2. de orthodoxa fide c. 10. Magister lib. 2. dist. 21. Chrys. in homilijs in Genesim, Aug. in Genesi ad literã & li. 14. de ciuit. Dei c. 11. qui omnes hanc sentẽtiã sustinẽt, eoq; dęmonem vsum fuisse, vt Hæuam agrederetur, non secus ac in vera asina Balaan locutus est Angelus Domini, vsus suismet vocis in- 120

strumẽtis, vt verba eformaret, & dæmoniaci phanatici, & energu menicia loquuntur sine eo quod ea quæ proferũt intelligãt, tãquã demonis instrumẽta & organa locutus est enim dæmõ multoties per animata & inanimata plurima idolis statuis, imaginibꝰ animãtibus, locutus est in serpẽte, cum apud gẽtes, & apud nos adhuc, Isigonus Cithiensis in Rhodo insula Taurum Iouis appellatum, humani sermonis expertem non fuisse docet, Homerus Achilis equm indita à Iunone loquendi facultate sibi mortem prænuntiasse refert, Prophirius fluuium salutasse Pytageram, Xenocrates domi serpentem habuit à quo responsa accipiebat, refert Suidas, Arabes diuinabant draconis corde aut epate in cibo assumpto, Volateranus narrat lib. 13. cap. 4. in Epiro templo Apollinis draco colebatur cui auspicia consulentes cibum proijciebãt quẽ si ederet fęlicia si negligeret dira protendere putabant auguria Alexander lib. 1. cap. 29. quibus & alijs vsus est Dæmon lubrica reddens responsa & dubia, vt deciperet mortales idolatra & cultu fictorum Numinum, vt à vero Deo homines auerterentur. Est illi mos respondendi lubrice & ambigue, vt mendatium si posit effugiat Dæmon, ne suæ dignitati videatur derogare, sic cęlebratissimum extat responsum illud Pyrrhi Epyrotarum regis AEacedę consulentis de bello & victoria Romanorum, cui dixit Pithius ille Dæmõ. Aio te AEacida Romanos vincere posse, quod tam victum iri, quam victorem potest intelligi aio te AEacida Romanos vincere posse, & aio Romanos te vincere posse AEacida, vt sensum posint reddere dicta amphibium concesso tamen vero serpente, veroque animanti, & Dæmonis vsu arte & cautella in eodem, de forma, & specie illius varia sensere & disidentia antiqui plurima, Bicentius in suo speculo naturali, magister historię scholasticæ Geneseos cap. 21. Carthusianus hoc loco, & Beda, Bonauentura 2. sententiarum distinctione 21. Petrus Comestor sibi suadent serpentem hunc fuisse illum, quem vocat Bicen-
121 tius Draconcopedes. pulcherrimum forma, vultu, & facie virginea fęminei vultus, ea præfulgens tergi aurati varietate & squamarum fulgoribus, Christa aurata, varijs distincta coloribus, Iridis instar vt mirabili varietate, venustãtę nitori bellissimi animãtis, facilę in admirationem trahat inspectantes detineatque nimis, vt nullo modo ex horrescerent pulcherrimum animal, eumque serpentem cęlsum & erectum progredi gradiriq;, pedestremque es-

que esse non supra pectus, pedibus imo, motu inniti recẽset, qui tanta summaque eius pulchritudine Hæuam allexit traxitque ad se, admiratione & obstupore quibus videntur dicta nobis de vulgari angue infici. sententiaque decolubro communi retardari. Cum tamen hæc non cohereant cum his, quæ dicuntur Genesеos 1. & 2. cap. Initio enim vniuersi nil monstrosum aut deforme erat, vt hoc genus animantis depingitur, dicitur enim ibidẽ, vidit Deus cuncta quę fecerat, & erant valde bona non deformia, turpia in concinna, vitium enim eo tempore, nõ naturæ, quę nondum quicquam condiderat, imo ipsi Deo ad scriberetur, Sirenes esse Faunos, & Satiros, Minotauros, monstraque alia scęlesti concubitu orta, scimus omnes in humana natura, refert Augustinus de ciuitate Dei, Antonius lib. 2. vitæ patrum, Iulius obsequens Isidorus, & alij, at monstra eo tempore quo cuncta erant perfectissima contigisse stare nequit, nec pictorũ inscitia, aliquorum, qui serpentem virgineæ formæ fœmineiq; vultus depingũt quicquam suadet, cum doctiores nobiscum sentiant, & vulgarẽ nostrum anguem obumbrent. Nec qui Basiliscum, aut Scytalem fuisse opinantur falluntur minus, cum Basiliscus & Scytalis non sint callidissimæ naturæ versutæ & fallacis imo Scytalis simplicissimum adeo animal est, torpidum cęcutiens, iners vt media hyeme, contra ac genus omne serpentium exuuias, & senectam 12
depponat, Onustus ęstate, exuuijs molestissimis, quorum siccitate sic vrgetur siti, vt partim eo, partim tardissimo motu quem sortitur natura ignaui & desidie, ingentissima siti cruciatus, cum nõ possit peruenire ad aquas ęstate media semi mortus viuat, & quasi vita defunctus, quo tempore excãdescunt, & furiunt serpentes omnes, nilque tardum, aut ignauum natura fert odit fœniculum contra ac serpentes omnes, qui visum acuunt eiusdem confrictu 13
ad cuius radicem nudantur spolij veteris, quasi iterum renati nouo lumine & ortu, visum eius frictu recuperantes docuit Aristoteles 8. de historia, cap. 17. Plinius lib. 19. c. 19. Diascorides AElianus, Lucanus imo sic cecinit lib. 9. Et Scytale Sparsis, etiam nunc sola pruinis, exuuias positura suas. Nicander intheriacis hæc. Linquit cum lustra, aut fisam fragmine petram. Vere nouo quando, tellus vasta agmina pandit. Serpentum aut numquam carpit fœnicla vorando. Dum spoliata nouæ exultet splendore iuuẽte, sed requiescit iners montis radice sepulta. Somno præsagraui tenui

que vligine terræ. Pasta sitim nunquam potuit vitare molestam,
qui & si vt Solinus retulit capite 30. Polistorie tergum huius ani
mantis varium sit, & præfulgeat squamis æstu fulgentibus, non
ideo serpens qui seduxit Hæuam erit iudicandus, cum ineptissi
mæ naturæ & væcordis sit fatuæ, & stolidæ, serpens vero, qui Hæ
113 uam seduxit, callidior cunctis animãtibus terræ, quæ fecerat Do
minus Deus, callidior non solum quod ibi Dæmon occuleretur,
sed natura & moribus animãtis, cuius est summa versucies & cal
liditas, vt nostro communi angui insunt, & infra capite de prudẽ
tia serpentis elucescet quibus præsidijs & Basiliscus esse nequibit
qui & si sit veneno deterior omni animantium natura, moribus
ignauus est socors, iners, nullius astutiæ aut artis, vt infra proprio
capite de Basilisco dicetur, cum nec ille super petus modo gradia
tur aut reptet tum hæbetis & tardæ naturæ sit torpidus motu, so
lum veneni potentia lætalis & mortiferus aspectu aduc venena-
to & tetro, sola presentia, cum serpens ille nec Hæuam nec Ada
mum, læserit colocutione post innocentiæ statum lapsum & rui-
nam lugubrem aut offenderit aliquo eo mõstrato illo serpente co
ram ipsis adstanti. c. illo. c. Serpentis ergo sese induit forma acer-
rimus ille aduersarius Dei & hominũ, quo minus pertimesceret
Hæua ludricum & oblectãs animal ioculare & leue maxime puel
larum amasium, cuius ea est cõditio & natura, vt puellarũ amore
flagret, æstuet, easq; ardentissimè depereat impaciẽtissimeq; red
damet, venustas & pulchtas, tum vultus, & faciei prestantia allec-
tus formæq; proceræ, tum lactis odore captus, quod redolẽt vbe-
ra Virginarum aduc non minus tepido tractus calore, frigidum
animal algens natura, & gelidũ quo deperijt virgines & puellas
mollitie & placido caloris sensu, illisq; blanditur quã maxime lu
114 bricus & facilis, eas plicat mille nodis varijs tenet amplexibus vo
luitur & circumuoluitur, & inter vbera (norunt fœminæ) quiescit
placidus quiescere inter vbera maxime norunt rustici iuuenes &
puellæ fotu caloris & lactei succi spiratu in omnibus aliquo qui
vbera sustinent, docuit AElianus lib. 8. c. 10. Rhodiginius cœlius
lib. 25. & 29. AEghemõ in dardanicis versibus, & Plutarcus refe-
runt Herodis tẽpore serpentem fuisse magnitudine insignẽ notũ
vasta, & ingenti mole corporis, Amasiũ puellæ cuiusdã pulcherri
mæ Hæbreæ, à qua vnquã nec latũ discedebat vnguẽ perditissimus
ille, hãc mille nodis plicabat, modis solicitabat mille, quã cũ trãs

ferrent alio, vt molestissimi animantis importuna vitaret commercia, ægre adeo tulisse Zelotipia opressum macie, & suspirijs consumptum serpentem parum vt defuisset quin vitam prætiniret, millies repetito cubili ad domus limina protensus, quam tamen vt primo inuenit, cauda verberauit, oculis quasi doloré proderet simul lingua & ore manus elingebat quasi absentiæ cómissæ penas lueret vellet deceptus amator: animãti ergo est vsus Dæmon aptissimo fraudibus, delitijs fœminis habito, blandienti & ioculari, nec enim in statu illo felicissimo vitæ, morsus aut veneni tetri periculum erat, quo efugeret serpentis cõmercia, alioquĩ ioculariis anguis leuis & placidi, secura & libera Hęua nocumenti & mortis, quibus si modo careret serpens securusq; extiteret, non implacidum esset animans aut deliciosum parum, lubricitate voluuili & ioculari natura facili et leui ludricis plena, nec odio haberetur ludricum animal, voluptati imo, quibus non exorrebit serpentem illa, sed excepit amice, notum antea iocis illæcebris bis et iterum illi blanditum, preparato prius dolo et fallacia dæmonis, cui loqui an secus datum esset nondum cognouerat breuissimo temporis spatio commorata paradisum, neque id longa experientia didicerat, vt resipisceret et calleret an imaginationes brutorum formatis vocibus exprimerentur, quo nõ exhoruit locutorem serpentem et dicacem, vt nec si dipsacum turdũ aut picam loqui audiuisset, quæ modo eformant voces articulantur et proferunt animantia plurima, quorum non exhorrescimus, quando enim aducta sunt animantia ad Adamum vt iuxta naturas eorundem nomina imponeret nondum erat creata Hæua, vt scire potuisset loqutionem naturalem esse serpenti aut econtra, vt patet Geneseos secundo. Quo credere potuit præditum fuisse serpentem naturali loquella, vt notant Magister in secundo distinctione 21. et Tostatus super 14. caput Geneseos, quęstione 457. et Rupertus hoc loco Cyrillus, Augustinus, et alij Patres, et si enim summè perfecta mulier eo in statu extiterit quantum ad OEconomiam corporisque et animę dotes et perfectiones, imperfectiorem vero Adamo extitisse omnes sentiunt aduc eo in statu innocentiæ. Nec decebat Hæuæ cognitio, et notitia proprietatum vniuersę naturæ vt capiti Adamo, dedecebant imo hæc fœminæ et mulieri, quo etsi in eo felicissimo statu nulla ignorantia illi potuerit adesse:

adesse dispositionis prauæ quæ oritur solum ex natura corrupta, tamen negationis & absentię eorumque postea à capite Adamo (quod ordo exigebat) discere tenebatur ignorantiam habuit, vt ij Patres de hac ignorantia sermonem instituentes fatentur ad fuisse, quo dupliciter deceptam fuisse constat primo credita hæc in esse naturæ animantis, secundo cum acquiebit eius promissis, numquam rata, nec suspicata, dæmonem eo contineri, vsque dũ execrationem & maledictionem à Deo serpenti illatam exaudiuit, tunc enim resipiuit excitata de malitia & fraude dæmonis, in serpenti latenti, sic vero est vsus dæmon instrumentis vocis animantis, vt ferebant illa, vt erant apta eformare verba, susurro quodam & voce summissa animantis bilinguis, Ecclesiastici 28. susurro, & bilinguis maledictus est, vt est in cessus serpens, Geneseos 3.

De arboribus & loci parte qua est serpens Hæuam agressus.

CAPVT VII.



Geneseos 2. sic dicitur. Tulit ergo Dominus Deus hominẽ & posuit eum in paradisum voluptatis, vt operaretur & custodiret illũ: præcepitq; ei dicens, ex omni ligno paradisi comede: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo morte morieris. Geneseos 3. capite sic. sed & serpens erat callidior, cũctis animãtibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem, cur præcepit vobis Deus vt non comederitis ex omni ligno paradisi? Cui respõdit mulier de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vescimur de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud ne forte moriamur, dixit autem serpens ad mulie-
127 rem, nequaquam morte moriemini. cõdidit Deus inter pulcherrimas reliquas proficuas, & vtiles paradisi arbores ligna duo, cum mirabilia aspectu, illustria virtutibus, tum præstantia dotibus & admirãda operibus, lignum vitæ, scientiæ boni malique lignum, cum enim reliquis frugiferis salutaribusque plantis resarciret

homo,

homo, quod humidi naturalis & insiti, effluxu continuo euanescebat, actione caloris ingeniti in substantiam humidam, natura frigidiorem, ignea substantia nostra natiua et insita, quæ alterat continuo humidam illi vicinam potentia ipsa, tum cum alimento vteretur ille, vt spiritus vitales animales naturalesque, facile propria natura dissipabiles, necessarios adeo ad vitæ omnia munia exercenda, reponerentur ex alimento; ligno vitæ reliquisque omnibus vtebatur plantis esu communi, vt substantia nostra resarciretur subito euanescens, & cum calor noster innatus natiuus remittatur opere re passione et motu alimẽti per initia contrarij, fuit opus ligno, energiæ & actionis tantæ, vt quanto agendo hebetaretur acueretur illo, esu fructus ligni vitæ ad tempus suscepto, cuius erat illa natura effectus ille, vt temperiem nobis innatã & naturalem restitueret talem qualem accepimus ab initio primo ortu, non contenta arbor hæc communi aliarum humidi exsoluti repositione sola, natura viuificum, Hebræis dictum vitarũ lignum seu vitæ, quod Adamo, et posteris concessum esset vitarũ eorum ingens remedium, tum quod iam iam vita prima quasi in mortem protendente deflectente vè à perfectione deuita prima, iterum alia denuo hoc ipso ligno substitueretur quo vitarum lignum dictum esse patet, hocque medias paradisi obtinuisse Scriptura refert, quod & si homini immortalitatem non impertiret, tamen in longissimum tempus vitam porrigeret, vt per vices sumptum longissima frueretur ætate etsi non æterna, solo esu ligni illius, neque eo homo immortalis extitisset, sed dono & gratia liberalissimi conditoris, hęc illi ex dono elargientis illo fœlicissimo statu vsus ligno suscepto per vices, neq; enim corruptibile & virtute finitum vltra terminos suę perfectionis durationem æternam posset molliri incorruptibiles vè effectus, natura enim & formę ratione virtutem hanc et robur solum obtinebat, quę arbor et vna erat in medio paradisi consita, & singularis adeo, vt neque intra paradisum, neque extra altera ei consisteret similis non extra quod iam homo de hac posset sine eo quod additus ad paradisum pateret suscipere, immortalitatemque consequi dictam superius, quo non custodiretur intro angelo vigili, non intra nam iam hęc non in medio paradisi extitisset cum esset lignum vitę & alibi, hęc vera Dei historia gentium traditionibus idolatria, & apostasia, ad gentes peruenit corrupta & obumbrata

quadam

quadam efigie, vt modo nomine nectaris & Ambrosię antiqui de
hac arbore fabularentur, apud Deos fuisse alimentum vitæ rati,
quod immortalitatem, ęternamque durationem causaret, tum à
Poetis celebrata herba illa, nepenthes dicta in omnem addimen
do dolorem & luctum, vnica & celebris, & moly herba ab Home
ro laudatissima quæ reuocabat homines in iuuentutem pristinam
cuius vires Plinius lib. 25. cap. 4. Euehit ad sidera, & illud Home
ri Hæuam Iunonis filiam, quæ vox iuuentutē significat apud Græ
cos. Ambrosiam ministrare Dijs, in mensa Iouis, quod Hæbam
significare permutata historia, cunctorum hominum matrem vxo
rem Adami datur intelligi, nomine Hæuæ, tractum ab Hæua quę
viro suo Ambrosiam illam susceptā de ligno vitę, multoties ob-
tulit, in delitijs dum paradisum commorabantur, non secus ac
Deifera virgo deligno vitæ crucis nostræ, salutis fructum obtu-
lit vt famē iustitię æterni Patris satiaret fructu oblato, mater cū-
ctorum hominum in secunda hominis formatione cuius vitæ li-
129 gni fructus hominem immortalem & æternum constituunt, non
solum ad longissimum tempus, sed vere æternum & sine fine. Lig
num vero aliud quod non secus ac alterum inedias paradisi, ob-
tinebat scientiæ boni & mali erat, consitum in excellentiori amę
niori, totius loci voluptatis parte Deo dicatum, addictum sacrū,
vetitum homini & interdictū vt esset homo ordinatus Deo obe-
diens subditus, illi in maius vt cœderent in bonū, ad iustitiā re-
130 putatis, & vt Deo ordinaretur factori suo principio & fini, quæ
ratio & dispositio iustitiæ vniuersi videbatur exigere, vt infalibi-
li gubernaretur homo principio æterno immutabili obediensq;
manu Dei duceretur, veneraretur que summum sui conditorem
illique obediret, iussis obtemperaret legis impositæ decreto præ
cepto, asuefactus obedire vt in his, subderetur in alijs veritatis
autori, non sibi fidens, nec plus cupiens sapere quam oportet ne
auidus scientiæ ęfrenatæ, quasi Deum esse tentaret, vt illis Gene
seos 3. Obtulit serpens verbis illis, eritis sicut Dij scientes bonū
& malū cōcupisceretq;, quę si obserbasset homo, nō sibi mortem
ruinam & lapsum parasset asciuisset. Hinc Deus lignū interdixit
in bonū hominis, vt illi maius impenderet pręmium, & augmen
tum glorię, vt obediret ignorans homo vt homo esset, et Deus es
set homini Deus, vt gubernaretur dirigeretur ille, vt mereretur
tandem, vt gloria & honore dignus foret, in honorem hominis, vt
Deo

Deo ipso frueretur, æterno immutabili, quasi iure, & actione in Deum, fęlicitate fungeretur, & præmio, quasi petere mercedem posset non solum accipere datum, vt non reciperet citra meritũ liberrimus homo & natura & conditione, quo summa sapientia misericordia summa interdixit arborem paradisi mediã. Voluit hominem obedire præcepto tandẽ, vt quasi vinculo obligationis teneretur ipse (ò summa bonitas) vt maiora bona elargiatur, quę sua sunt reputat nostra obedientiam expetit, ex petijt à primis parentibus vt nobis cœli competat ius & actio, obedientiam ante virtutes reliquas voluit prius, quod corde paratior sit omnibus, qui obedit virtutibus reliquis. Quo arborem quæ in medio & corde paradisi erat petijt, quæ non secus ac altera vitæ dicta, singularem extitisse nulli alteri naturæ similẽ, eo intelligitur, quod fuerint naturę adeo mirabilis mirificæ præclaræ eis celebratæ nominibus virtutibus & effectibus, quibus numquam aliæ in natura fuere œncomijs & laudibus illustres adeo vt celebres, quæ ob singularem & indiuiduam naturam medias paradisi tantum obtinuisse Scriptura refert, ibique solum consitas & non alio, tantum de vna quaque sermonem innies præcipue quod si aliæ extitissent naturæ eiusdẽ, nõ traheretur nobitate fructus Hæua, auida degustandi fructus pulcherrimos ignotos & inexpertos, quorum nouitas exacuit quam maxime appetitum, eius summa pulchritudine perspecta illo solum vetito quod medias paradisi tenebat, quod vero dicitur Canticorum 8. Sub arbore malo suscitaui te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est, genetrix tua. ad arborem crucis Christi, quod etiam dictum refero sub qua suscitati sumus, iterum Christi potentia renati dum enim dicitur eo loci sub arbore malo suscitaui te, non quod sub malo arbore in specie dicto, vulgo pomum, hominem suscitaret intelligendum venit, dicitur imo arbor malus in genere omnis, fructus afferens ferensque poma quæuis, si vero malus extitit arbor illa dissidens adeo & diuersa fuit, ab omni specie mali nostra, quantum egregie dotes virtutes & excellẽtiæ eiusdẽ manifestant, & si enim malus, fructus omnes arboremq; amplexetur, at absolute dictus & sine adito, pro arbore illa quæ poma affert supponit cõmuniter nam dũ fructus aliarũ arborum significat vel arbores alias, non tantum malus, sed punicus malus, pirus malus malus granatus pro arboribus, pro fructibus vero malum punicum, malũ pirum, 131

malum gra-

132 malum granatum appellatur, & non solum malus, aut malū, quo si arbor illa malus fuerit. cum absolute de malo eo loci Canticorum, de malo contineantur verba, his conditionibus malus intelligendus erit, non vulgaris ex nostris, quod si de hoc intelligatur huius loci sensus. sub malo scilicet suscitaui te, vbi est corrupta mater tua & genetrix tua refero ad verba illa quibus sumus suscitati & spe pleni Geneseos 3. semel scęlere commisso, quibus dicitur ipsa conteret caput tuum de virgine Deipara, aut ipse vt habet alia litera, de Christo quæ veniunt intelligenda, quod semel mortui & eadem die qua pomum degustauimus (summa Dei bonitas) suscitati simus spe Christi venturi sub eadem arbore, qua delictum commisimus ijs ipse conteret aut ipsa per ipsum caput tuum. dicta est vero arbor hæc arbor scientiæ boni & mali, cum scientia veri habitus sit, & error falsi intellectus, volūtas vero boni vel mali & non scientia, quod ad fructus eius notitiam & cognitionem in abstinentia bonum, in gula malum fuissent experturi, cum hominē Deus reliquisset in manu cōsilij sui quo primo arborē scientiæ boni & mali vocitarūt, quod hæc in esu illius continerentur, & quasi ex hac arbore penderent abstinentiæ fructus & bonum, scientiaque & notitia. & experientia illius malū & fructus Gulæ vitiosi, eorumque cognitio; tum boni & mali, intelligentiæ & notitiæ lignum erat, mali commissi patrati inquā scœleris malorumque & reatus culpæ pœnæ ruinæ, & lapsus gratiæ & rectitudinis, malique adepti iniustitiæ & deformitatis; tū boni amissi supernaturalis & naturæ status integri & excelsi, & vltra ad spiritum arbor scientiæ, & experimentalis cognitionis mali peccati ruinæ & lapsus, & boni cognitionis, amoris immensi, misericordiæ benignitatis pietatisque summæ nostri conditoris, quibus homo ipse Deus factus est, & mortem nostram moriendo destruxit, quæ occasione eius vetitæ arboris bonum cognouimus Deum hominem factum & tamquam vnum ex nobis, nam & si arbore illa malum nostræ miseriæ nouimus, bonum omni bono maius sumus experti quo est arbor scientiæ boni & mali appellata. Vnde Augustinus felicem vocauit culpam hanc, cuius occasione cognouimus hominem Deum, Deumque hominem, natū pro nobis. quantum vero ad historiæ sensum spectat est homini in-
133 terdicta arbor hæc. dicebaturq; arbor scientię boni & mali quod huiusce a esset natura temperies eius frūctus ligni illa, vt vi & tē-

peramento

peramento sibi innato & proprio sensum & appetitum exacueret nimis & intenderet ex parte corporis dispositione facta, eius virtute natiua, adeo vt passiones crescerent & excitarentur in appetitu sensum stimulo, eo incremẽto, vt homo adhuc in statu innocentiæ ante omne culpę reatum vehementissime his ageretur, & commoueretur, quæ etsi nõ sufficerent rationẽ absoluere absorbere, aut obscurare, tunc tamẽ plus multo omnibus alijs quę ex parte corporis hominem instigarent, hęc illum afficerẽt, nam & si primum peccatum superbię fuerit nostrorum parentum, tamen potuit & aliud esse ex malitia in voluntate circa obiectum aliquod appetitus, etsi non ex affectu passionum sensus, vt eo cõcitato motu ex parte appetitus posset, si nõ vi passionum eo statu
134 rationi obtemperantium, malitia tamen voluntatis, rationalisque appetitus defectu, deficere, deformesque actus edere homo liberrimus natura & sui consilij ex sensibus arrepta occasione superbia elatus vt cecidit Hæua ex aspectu ligni vehementer instigata, vt deficeret & superbiret: eo enim tempore adhuc passiones alię alijs magis hominem excitabant quo serpens in ligno hominem aggreditur visu pulcherrimo & ad vescendum suaui, vt dicitur eo loci. vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis aspectuque delectabile. quibus constat eo in statu passiones fuisse boni saltim, alias alijs potentiores & si omnibus pręueniret ratio propter vim originalis iustitię, affectus tamen homo & si non illis deficere posset, posset malitia ruere & labascere, quod ergo passiones quæ excitabantur fructu huius ligni difficiles sedatu, & conuinctu nimisq; potentes hominem non afficerent vt malitia rueret, ex vitiosa propensione voluntatis, lignum illud interdixit Deus, & vt obediret homo obtẽperaretq; summo illius conditori præcepto obedientiæ homini salutare, vt Deo subderetur, solumq; illi vero & bono fidem prestaret & non minus, vt appetitus affectus non sic alterarent hominem vt disturbaretur malitia saltim, sunt enim modo in natura 135
alimenta plurima, quorum hæc venerem excitant, illa iras, ebrietatem alia, amaritiam plurima ignauiam odium, & eiuscemodi reliqua corporeo aparatu. Omito lapides & Gemmas quæ gestata in varios inclinãt affectus, & cœli schemata syderumque vires: scimus cantharidas sic ad venerem instigare vt non solum semen vniuersum quod cõtinet breui tẽporis spatio eiaculetur animãs,

imo & sanguinem viuidum prurrigine & scalptu, docuit Arist. 5. de historia animalium. c. 19. Galenus 11. simpliciũ à quo Plinius & reliqui, Scincos quantæ sint potentiæ ad inducendum appetitum libidinis sensere frigidi & impotentes viri, qui horum adminiculo potentissime venerem explent omnium medicorum consensu 5. de simplicium, & 11. retulit Galenus, a quo omnes postea suscepere sensũ auferre plurima & intellectionẽ impedito sensu ebrij edocent, vini potu nimio, humorum quantitas & qualitas, narcotica Græcis dicta medicamina quibus vtimur in vehementissimis doloribus, vt sensu ablato dolor cęset, cognitioq; molestantis obiecti, obticeo satiriones & vulbosa omnia, quæ furere faciunt animantia, lasciuia & luxuria, sunt ligna plurima & arbores quorũ vsu animantia turgent venere, vt pinorũ nuclei, vnedones, & arbuti fructus, aliaque pleraq;, quæ sic excitãt appetitũ vt vel rationem absorueant, vel sic instigent, vt summa cũ difficultate superentur, quibus si vt decet vtamur moderato vsu corpus viuificant viuidũ reddunt & perficiunt, secus distẽperant, distrahunt & lędunt quam maxime, vt furijs agatur misserrime animans vel obstupescat ligatis sensibus & ratione conuincta, vt non secus ac pondus iners decidat & persistat. sic arborẽ sciẽtiæ
36 boni, & mali vetuit homini Deus, quod passiones efrenes & indomitas excieret quibus homo summa cũ difficultate obsistere posset, ne ratio afectaretur sic vt malitia saltim posset ruere instigatus ingentissimo appetitus stimulo, nec arborẽ hanc prohibitã reor homini perpetuo, sed ad tempus & ex interualis, nam cum omnia creata sint corporalia in hominũ vsus subiecit enim omnia pedibus eius, quis dubitat etiam homini vsum huius arboris concedendum dum opus esset, quæ illi interdicebatur quando opus non erat, ad tempus enim concessus vsus, & quãdo opus esset totum viuificaret sensusq; exacueret ex repassione alimẽti labescentes hebetes, continuaq; actione innati calidi, quo & humidum exoluitur insitum in operibus animæ alentis, & sensuum organa labascunt, cũ vtilissima esset eius fructus ingestio vt sensus viuaces & perspicaces essent. hoc enim lignum partem sensitibã viuificauat & perficiebat non secus ac lignum vitæ vegetatiuam vt vtrisq; ratio perficeretur, de puratissimis spiritibus animalibus quibus fit sensus & motus, totis & altis cõcreatis & productis, quibus actiones sensuũ exercentur, nõ secus ac lignum vitæ

vitales

vitales spiritus resarciebat & naturales viuacissimos procreabat cordis & iecoris partiumq; omnium integritatis nostræ naturæ, sic lignum scientiæ boni & mali animales spiritus in capite cumulabat perficiebat à quo sensus & motus est, quo serpens promissit Hæuæ solum cognitionis effectus degustata arbore, dixit enim eritis sicut Dij scientes bonum & malum, tum effectus cognitionis sensuum effecisse narrat Scriptura sacra cibũ illũ, dum dicitur & aperti sunt oculi eorum cognoueruntque se esse nudos, pulchramq; cognitionẽ oculis afferre illius arboris specimẽ notitia visibili illustris, Geneseos 3. est videre, cum dictum erat scientiæ boni & mali nam moderato & debito vsu conditionibus dictis, exacuebat sic sensus perficiebat lebauat vt rationi subministrarent perfecte adeo inseruirent, vt esset lignum scientiæ boni, nam perfecta ratio vera cognito, sensuũ adminiculo perfectione & prestantia fructus, scientia hæc & cognitio causa erat boni voluntatis perfecti & optimi, quo lignum erat scientiæ boni, & lignum ex opposito mali per contrarium, sicque lignũ scientiæ boni & mali, etsi scientia veri aut falsi appellari debeat, volũtas vero boni aut mali solius, causaliter enim erat scientiæ dicto modo causa, essus ille & scientia causa boni & mali voluntatis proponens finem, efficienterque illam mouens & agitans. tum lignum scientiæ boni & mali, boni amissi gratiæ originalis iustitiæ rectitudinis debitę, Adamo & posteritati: mali commissi culpæ & pęnæ quæ nondum illis fuerant experientia cognita, vsque ad ligni ęsum, sed sola speculatione, quæ omnia sensuum acuciem & rationis excessum ex sensum adminiculo facile ostẽdunt. Deus ergo ad tempus prohibuit hanc arborem in bonum hominum cũ vt obedientia illorũ ad iustitiam reputaretur præmiumque maius impenderet ex his, tum ne passionibus ex appetitu eius esu cęcitatis fluctuaret, ne malitia deficeret, & vltra ne corporis tẽperies disturbaretur alteraretur que natura ligni esu fructuque suscepto quando opus non esset, neque enim Deus arborem hãc seuit, vt superflua & superuacanea esset aut quod sibi esset vtilis Angelis vè natura spiritalibus fructusque corporeus, aut vt animantia fruerentur eorum, quæ ab hominibus custodiebat præcepto & lege, sed in bonum hominis, hæc arbor vetita, & consita est, & in eius vsus disemiuata, et condita, cui enim alteri, prætérquã homini eius fructus concedi possent corporei alioqui 137

& materiales, an illius fructus nulli proficui & vtiles extitissent superuacui imo & nullius vsus, an terræ cōmitterētur vt putrescerent sine fine alio, an æterno tēpore, eadē arbore inutiliter ser barentur, & penderent corruptibilia quæ erant omnia, nonq; potius in seruitium hominis rationabilius multo erogarentur, alias cur crearentur fructus & alimētū si homini nō possent esse ex vsu, cum tamen re vera suauissimum alimentum fuisse Scriptura testetur, nimisq; delectabile & aspectu pulcherrimū inter omnes
138 fructus quos condiderat Deus. Arborem quæ in medio in corde paradisi erat petiuit Deus. est cor Dei ex lege cor enim & vitam impertitur toti, in eo residet primo, est cor per vitā tale, est eius opus, vitæ spiritum relegari toti, & motu continuo flamulam caloris natiui ventilare, ne fuliginibus quæ continua nutritione leuantur obrruatur, expurgare pulsu, est fons vitæ caloris origo viuit primo, & vltimo moritur 3. de partibus. c. 3. 2. de generatione animaliū. c. 4. 2. de animo. c. 2. vita ergo est cordi esse, alias æquiuocè est cor: est vita viuētibus esse, docuit Arist. 2. de animo. Christus est vita Deus, Ihoannis 14. Ego sum via, veritas, & vita; quo creat spiritum cor ad Romanos 8. lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu & 10. Christus est finis legis, est cor Dei est Christi, vt est animæ subiectum quod viuit anima & vita, a qua habet esse subsistere & viuere, cor ergo est Dei solius expetiuit ideo lignum medij paradisi, quia cor sperijt, postulabit Psalmo 36. Os iusti meditabitur sapientiā, & lingua eius loquetur iudiciū lex Dei eius in corde ipsius, & 16. Effundite corā illo corda vestra. Hæc sola petit Deus lege, iure & actione dominij: vsū habemus corū quæ accepimus, dominiū Deus. Imo hoc voluit Pythagoricū illud, celebratissimū symbolū (cor ne edas.) Nā Dei est, est cor insulsū ex se insipidū natura, animati in vtileq; adeo, emortū quantū viuū vtile succos generat nutritioni ineptos, melancolicos, crudos ægre superabiles docet Galenus 1. de tēperamentis. c. 4. 2. de alimentorū facultatib⁹. c. 5. si ergo soli viuū est vtile, soli Deo est placidū cor, nā vt dicitur 1. Reg. 2. c. Dñs viuificat & mortificat ipse solus viuificat cor vtile corq; reddit, hinc est lignū vetitū quod videre, examinare, præuidere licebat, nō in vsus relegare humanos, vsq; dū homini cōcessum fuisset. Imo suspicor postea amplissima ededi licētia fungerētur illi, vt licuisset si primo obedirēt præcepto & parerent maiores nostri edicto imposito. creauit enim omnia in

vsus ho

vsus hominum at quando opus esset quo Psalmo 8. omnia subiecisti pedibus eius.

De serpentis, & Hauæ dialogismo.

CAPVT VIII.



Eneseos 3. cap. sic dicitur, sed & serpens erat callidior
cũctis animãtibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus.
Qui dixit ad mulierẽ cur præcepit vobis Deus, vt nõ
comederetis, ex omni ligno paradisi: Cui respõdit mu
lier de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vescimur de fructu
vero ligni quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne co
mederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur, dixit au-
tem serpens ad mulierem nequaquam morte moriemini. Dæmõ
Dei & hominum inimicus accerrimus, serpens vniuersæ naturæ
animantium versutum callidissimum animal dæmonis aptissi-
mum instrumentum & organum hominẽ inuasere, seduxit ser-
pens cunctorum hominum matrem Hæuam, decepit dæmon ab-
ditus & in serpente ocultus: Moses eo loci Geneseos memorat,
historiam referens Genesis de orbis vniuersiq; productione, qui 139
cum rei gestæ officio scriptoris fungatur historiceque obstupen-
da Dei opera narret hominis creationem fœlicitatem lapsum, et
non interpretis, sed historici agat personam, eo loci gesta qualia
fuere commemorat, nullo facto de dæmone sermone in serpen-
ti latenti: Ihoannes vero Apocalypsis 12. & 20. c. citatis cũ non so
lum sit scriptor actorum Dei sed interpres simul, abditarum re-
rum, exposuit serpentis nomen & instrumentum dæmonis per
causam principalem eiusdem, quo dixit eo loci Angelus aprehẽ
dit serpentem antiquum, qui est diabolus, & Sathanas, & ligauit
eum per annos mille, idest vinxit Christus serpentẽ in æternum.
mille enim æternitatem notat in sacris literis & absolutionẽ tẽ-
poris 12. vero capite proiectus est serpens antiquus, qui vocatur
diabolus & Sathanas in terram, & Angeli eius cum eo quo dici-
tur Geneseos 3. super pectus tuũ gradieris, & terrã comedes om
nibus diebus vitæ tuæ: hoc enim est quod Ihoannes dixit & proie
ctus est in terrã. Serpens ergo hic primos homines Hæuã & Ada
mum seduxit decœpitque misere, neque his obstitit Paulus 1. ad
Timotheum cap. 2. vbi inquit docere autem mulieri non permit

to neque dominari in virum,sed esse in silentio,Adam enim pri-
140 mus formatus est deinde Hæua;& Adam non est seductus, mu-
lier autem seducta in præuaricationem fuit,neque enim Paulus
negat Adamum fuisse deceptũ, cum peccator omnis ignorans si
& decipiatur. dixit Augustinus & grauissimis autoribus consta
Adamum promissis a serpente Hæuæ stulte credidisse, fuisseque
deceptum diuinæ similitudinis & potestatis cupiditate accen-
sum cum grauissimo mentis errore,quo Epiphanius contra hære
sim 38.inquit diabolus per mendatium decepit Heuam & Adam
alia pro alijs supponens. Augustinus psalmo 68. rapuit primo
ab Adamo ille ipsum qui seduxit Adamum Sathanas serpens.Ig
natius martyr in epistola ad Trallianos per Hæuam seduxit Ad
patrem generis nostri serpens.Ireneus lib.3.aduersus hereses.c.
35. seductus fuit Adamus sub occasione immortalitatis.Leo ser-
mone de natiuitate,& sermone 4. Prosper in calce libri contra
Casianum,Cyrillus,Ambrosius & plurimi alij venerandi patres,
deceptum fuisse Adamum,testantur,sed & si deceptus Adamus
fuerit non est à serpente inuassus ille , nec cum illo collocutus,
aut ab illo deceptus primo,neque enim ausus est serpens homi-
nem aggredi,qui techanas & arguties eiusdem cũ solberet , tum
constantiorem hominem conuincerent minus , est vero Hæuam
141 aggressus faciliorem leuiorem,sexus fragilitate & imperfectio-
ne naturæ minus perfectę&constantis.pertimuit ergo dæmõ in-
uadere hominem,cumque seducere expauit, quo non Adamum
seduxit, sed Hæuam & fœminam,non virum, & si Adami error
peccatum & labes consequenter ex ijs quæ dæmon Hæuæ para-
uerat originem traxerit,tãquam ex radice altili, & eius error ex
Hæuæ seductione ortus fuerit,est enim Hæua seducta fallaci ser-
pente, falsis propositis menticulosisque fallendi animo pollicitis
quo seducta est,et vere seducens serpens fuit Hæuam , Adamus
vero defecit non argutijs aut tricis argumentis vè fallacibus ser-
pentis aut Hæuæ,sed præcibus commotus et blanditijs vxoris vt
de suauissimo sibi alimento sumeret,qui eius petitioni acquies-
cens neglecto Dei præcepto edidit & comedit, non seductus ali
quo preterquam se,qui postea credidit superbia elatus prius, di
ctis serpentis ab Hæua relatis,dicitur vero à serpente deceptus,
et circumuentus quod ex ea cõuentione & fraude mulier illũ so
licitauerit,vt eius dictis pareret,vt cõtextu sacræ Scripturæ col-
ligitur,

ligitur,quo Aug.lib.14.de ciuit. Dei.c.11.& lib.11. de Genesi ad literã.c.31.sic inquit.Quid ergo opus est pluribus & si credendo non sunt ambo decepti , peccando tamẽ ambo capti sunt & diaboli laqueis implicati.Hieronymus lib.1.cõtra Iouinianũ, Chrysostomus homilia 9.in epist. ad Corinthios.Theophilactus vt refert OEcumenius,Chrysostomus & Hugo de sancto Victore.q. 16.in priorem Pauli epistolam ad Thimoteũ, Chrysostomus hoc loco,& alij sic videntur deplicare locũ hunc, quæ ex sacro Scripturæ contextu colliguntur,dicitur Geneseos 3. Ecce Adamus factus est quasi vnus ex nobis,credidit ergo sine Deo posse fieri Deo similẽ,superbijtq;,nõ seductus vt Hæua serpẽte fallaci nec Hæua fallẽdi animo & seducendi locuta, sed precibus illius acquiescẽs,quæ crediderat illa credidit postea superbia infectus se sibi sufficere ratus etsi præceptũ violaret,superbiens,quod illi interdicta sit arbor impedimẽtumq; placẽdi vxori tãdẽ gula cõuinctus molitiæ & illæcerebris , à nullo seductus præterquã à se, assentiẽs ijs quæ dixerat fœmina deceptus,quia voluit malitia.Adamum ergo & Hæuam insiliuit serpẽs,& subduxit 1.Hæuã addorsus fęminã calcaneũ appetitũ doctã minus Hæuam,imperfectiorẽ leuiorẽ facilioremq, subductu,sexus fragilitate,corporis cõstitutione imperfectiori,fragilioris naturę,cõstantis minus,muliebri inpotẽtia , qua resistunt minus & facilius vincũtur affectibus cõcitatis, vt rueret caput Adamus ratio virq, nutaret inualidato Calcaneo infectoq; veneno totũ,quo est Hęuam aggressus primo argutè & captiosè illam sciscitatus sophisticè tricis commiserationis specie quasi cõdolens de interdictu pulcherrimæ arboris, 141 cur præcepit vobis Deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi.causam diuini pręcepti Deique placiti disquirit serpens ab Hęua,à ratione naturali petit causam diuini pręcepti à fœmina impotẽti,minusq, docta,ac si nõ sufficeret Deum dixisse,dupliciter enim dęmõ exercet homines quãtũ ad fidẽ & quãtũ ad mores. quãtũ ad fidẽ interrogatione facta quo modo hęc fieri aut stare possunt?quantũ ad mores & præcepta agendi vel nõ agendi, cur hæc,quorsum?interrogatione Hæuã adoritur misertus quasi serpens,vt eã obligaret sibi respõdere,quasi propter bonũ illorũ,& nullo sibi bono impẽdẽti,hãc susciperet curã,& quasi durũ iudicaret præceptũ adidit,pręcepit vobis,non cõtentus lege naturali & obligationibus eiusdem mille,tum supernaturali fidei,spei,&

charitatis, sed adhuc denuo adita positiua lege, vobis perfectissimis & rationalis naturæ ad imaginem & similitudinem Dei efor-
matis quos ipse condidit naturæ liberrime, vltra quam bruta animantia ligat & stringit, quibus omnia sunt libera, adstringit
vos legibus & arcet denuo impositis vobisque solum possitiua
143 præcepta imposuit, cur ergo præcepit vobis, & cur pręcepit. Nō
ne sat esset consulere sine eo quod vobis præcepisset, qui estis excellentissimæ naturæ æternæ & immortalis, Dij quasi ad imaginē & similitudinem ipsius pręcepit vobis quasi abiectis & humilibus infimisque & ignotis, cum sitis liberi & illustres ortu, vobis, cur vobis pręcepit ne comederetis ex omni ligno paradisi, mori cur præcepit eo interdicto, cur mori liceat vobis qui essetis immortales si eo vesceremini, nam hęc pręcepit dum illa prohibuit vt tandem de omni ligno paradisi non comedatis vita defuncti sequitur, Deus Deus inquam liberalissimę conditionis magnificentissimę naturę qui nullo eget, creauitque & possidet omnia, cuius est vniuersa natura, Deus cur vetuit lignum hoc quod sibi non erat ex vsu, neque Angelis eius, quod facile adeo produxit solo velle, cur animantibus bestijs, & brutis non prohibuit, & ille Deus iustissimus alioqui vos solum ab hoc ligno absterruit, ne comederetis ex omni ligno paradisi id factum puto, nam arbor hęc homines efficit Deos, in mortales sapientes vt sibi consulant de bono & malo sagaces prudentes scientia plenos, cognitione boni, prosecutionisque illius & fugę mali, quo cum prohibuit hanc arborem id fuit vt mortales essetis, & tandem ne comederetis ex omni ligno paradisi vita defuncti, paradisusque illi solum superesset, solus paradisi dominus sibi totum hunc, pulcherrimū locum adscribens, quo huius ligni prohibitionem factam reor, ne comēderetis ex omni ligno paradisi tandē tum ne domini absoluti huius loci sitis vetita est vobis arbor vna, quæ Deo nullius vtilitatis est, sed solum vt vos seruos & subditos non paradisi dominos constitueret, præceptum hoc impositum esse censeo; cur ergo vobis præcepit Deus, Deus qui eius conditionis seueritatis eius iustitiæ est & rigoris, vt Angelos tanto vobis natura altiores & nobiliores, qui primos cœli gubernabāt cardines, Luciferum illum creaturis omnibus natura pulchriorem, ob culpam vnam expulit de cœlo vt misere apud inferos extorqueatur tormentis, præcepit forsasse vt delinqueretis & à præcepto deficiatis, vt du-

rissimi

rissimis pœnis cruciemini, & puniamini crudelissime, eoque intricare vos vult vt decidatis laqueos retesque tendit, cur non libere vobis tradidit paradisum? ne sitis Dij id factum nil mali si feceritis passuri: hæc serpens veneno plenus disquirit a fœmina, quã superbia, & animi elatione inflare tentat, dũ dixit vobis præcepit 144
cur? idest, sine ratione præcepit vobis, volũtarie nimis, quo verbo & emphasi inflatur Hæua, & intumescit, sibiq; per naturã deberi similẽ esse Deo potẽtia agẽdi, semel adepta notitia sciẽtiæ boni & mali, & absolutione à lege & pręcepto, subiectioneq; alicuius elato animo regulare vult omnia Hæua, & nõ regulari aliquo illa superbiens & arrogãs sibi natura, quæ acciperet humilis gratia & dono liberalitateq; summi conditoris subdixit serpens, præcepit vobis Deus ne comederetis, cum fructus ille alimẽtum sit, vt vos scitis infusa scientia & notitia rerum aspectu & modo, sitque salutare adeo, & delectabile inter omnes fructus varios & placidos totius paradisi, fructus enim & alimẽtum cum sit naturæ corporeæ, cui alteri maiori cum ratione impertietur quã vobis perfectioribus natura inter omnia corporea, quibus præcepit ne comederetis, si enim pręcepisset custodiam arboris à brutis animãtibus, & ne illud vastaretis aut radicitus euelleretis ne dilaceraretis exueritis vè à fructu omnimodo spoliaretis ornatu & decore, quibus insignitur id iustum esset præceptum, sed cur præcepit ne comederetis, & hoc vobis, alioqui vtilissimum vt notitia rerum ingeniti nostis, & recepisti ab Adamo, tum ne comederetis de omni ligno paradisi, sophistice fœminam adoritur his. neque enim præceperat Deus illis de omni ligno ne ederẽt paradisi, cum omnia reliqua tot tanta variaque adeo pulcherrima vtilissima & placida ligna illis esset elargitus, dixerat enim Deus quãdo præceptum imposuit ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, omnia ergo illi concessit ligna, vno dempto; capacte satis & sophistice nimis, refert serpens, quæ dixerat Deus, dixit ipse de omni ligno paradisi vescemini 145
vno dempto scientiæ boni & mali, interdicitur vnum tãtum hoc præcepto, liberrime ex omnibus alijs facta copia, subticuit concessa serpens permissa obticet & oppositam contradictoriam ei assertioni quam Deus stabiliuerat, veram nititur demonstrare. dixit Deus de omni ligno comedetis, dempto vno, scientiæ boni & mali: inquit ille cur præcepit vobis ne comederetis ex omni ligno? quasi

ne?quasi obliget vos ad duo impossibilia, vt edatis ex omni & vt non edatis ex omni, argucies sophistica, quasi cōditio exceptiua non restringat vniuersalem propositionem, sitque eis data licentia edendi ex omni ligno quod superest illo dempto, nam etsi vniuersalis oratio, non sit nec de omni cuius singularis vna illa eadem non continetur, tamē imposita particula exceptiua, autem, aut preterquam, de omni quæ superst oratio integra est, dixit paradisi, cum ortus ille deliciarum in bonum hominis conditus esset ab initio, quod Deus illum constituerat quasi diceret serpēs, loci tibi dicati & conscripti propter te & in tuum bonum conditi, quem semel iam tibi tradiderat Deus, ab his quæ semel tibi concesserat, te abdicat reijcit repudiat te, paradisi, paradisi in-
146 quam quo nullū maius bonum in natura corporea tibi superest. Sic suadere tentat, mulierem his animi elationibus superbire facit, his thecnnis & tricis, his antiquissimus sophista seducit quo dicitur Ecclesiastici.37. qui autem sophistice loquitur odibilis est Deo, cui respondit mulier, quodcum admiratione refertur facti, quasi colloquia & conuersationes, responsaque teneretur vitare & non respondere, imo neque audire illa, nullumque alterū preterquam maritum exaudire, sub cuius potestate & dominio erat, audiuit serpentem colloquia, & collocutiones cum dæmone aduc habuit, alio quam marito respondere parat ne ignara videretur inscia discreta imo, vt teneretur fœminarum conditio vt resipire videantur, ipsi Dæmoni, & serpenti responsa afferent cum eo colloquentur, dæmonumque ministris, ne a propria æstimatione deficere videantur, dæmoni ergo respondit mulier & ignorans tantum de se præsumit & arrogat, vt ipsi Dæmoni satisfacere posse credat & præsumat sine mariti licentia & capitis ope, imo quæ dixerat & præceperat illis Deus, & quæ a marito didicere tenebatur, per se ipsa exponere non erubescit. Nec dæmonem serpentem vè ad Adamum remisit, vt ille cui datum erat satisfacere quæsito, absolueret dubia, sed de se presumens per se vult satisfacere dubijs dęmonis, sine eo quod per Adamum intelligere vellit quę illis imperauerat Deus. Quę ne ignorans minusque docta, ne oblita legis & præcepti impositi ignara videretur, multo magis, quam vt ipsius sui conditoris extolleret magnificentiam, & libe-
147 ralitatem dixit negans, quę serpens affirmauerat, inquiens de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vesçimur neque enim negabit nobis

bit nobis omne paradisi lignum, de fructu vero ligni quod est in medio paradisi præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud ne forte moriamur, adidit serpens præcepto vt durum videretur & graue, omne lignum paradisi interceptum fuisse homini, cum tamen sola arbor vna esset excepta, facilimum alioqui præceptum, vbi tot tantaque homini fuere oblata suauia salubria, gustui grata odorifera excelsaque alimenta supererant, adidit serpens & cum videatur Hæua negare quæ serpens adiderat, superadidit vltra quam imposuerat serpens, inquiens non vetuit omne lignum Deus nobis imo concessit nos vesci de fructu lignorum omnium quæ sunt in paradiso, verum de fructu ligni scientiæ boni & mali, ne comederemus iussit, & ne tangeremus illud, ne forte morte moriamur. fœminarum conditio ne iustis obtemperent iniusta aduc superadere vt grauitate præcepti excusari videantur à crimine, tripliciter enim scriptura sacra deprabare nititur omnis peruersor legis, appositione deminutione, mutatione. docet Rupertus Apocalipsis. 22. Ambrosius libro de Adam & Hæua, Abulensis in. 3. cap. Geneseos, Anselmus, Gregorius & alij patres, hisque tribus elata semel Hæua, & superbiens crimine superbiæ commisso iam, interrogatione dæmonis, verbo illo, cur præcepit vobis? præceptum & legem permutare est ausa, semel ac superuit, quæsito dæmonis, apposuit superadiditque præcepto, dum dixit. & ne tangeremus illud, cum id Deus non vetuisset ligni contactum, sed solum esum interdixisset, diminuitque & præceptum ijs. ne forte moriamur, Deus enim non dixit forte, sed in quocunque die comederitis ex eo morte moriemini certo & infallibiliter, inminuit quod non dixit in quacunque die morte moriemini, mutauit quia cum solus Deus de ligno scientiæ boni & mali legem tulisset, illa mutauit dicens præcepit nobis Deus ne ederemus deligno quod est in medio paradisi, neq; enim hæc dixerat Dominus, sed deligno scientiæ boni, & mali in medio enim paradisi lignum vitæ continebatur quod illis non vetuerat Deus, quantæ damnationis sit apponere, vel diminuere de verbo Dei Ihoannes testatur in Apocalypsi dicens. Si quis apposuerit ad hæc apponet super illum Deus plagas scriptas in libro isto, si quis diminuerit de verbis Prophetiæ libri huius aufert Deus partem eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta, & de his quæ scripta sunt in libro isto, iã enim inpaciẽter ferebat 148

su-

superbiens Hæua & murmurauat quasi parcus vel auarus Deus
prætiosa medij paradisi reseruaret,& viliora illis solum in cibum
concessisset dubitareque cœpit de rigore diuinæ iustitiæ,dum di-
xit ne forte moriamur cum illis Deus certo morituros renūciasse-
set eodem die quo violarent præceptum,quo dæmon Hæuæ su-
perbienti iam corruptæ & peruersæ rationis, quinque impia &
execrabilia credenda proponit impossibilia imo creditu.inquiēs
nequaquam morte moriemini quo veritatem summam Deumq;
ipsum ipsamque veritatem per essentiam talem,mendacem esse
suadere conatur nullo aliquam se se contradicente Dei dictis,se
149 cundo Deum efficit inuidum illis,scit enim Deus quod in quo-
cumque die comederitis ex eo apperientur oculi vestri, & eritis
sicut Dij scientes bonum & malum,quasi diceret vetuit vobis ar
borem Deus , quia nolluit vos æque cum illo sapientes,tertium
arborem illam vim habere efficiendi illos omnium rerum intel-
ligentes,quartum per se posse esse similes Deo,quintum hæc fru
ctu illius arboris contineri.Hæc Augustinus cap. 30. in Genesi
ad literam.præmio & pœna omnes homines excitantur vt agant
omnisque respublica his duobus bene ordinata est polis Vlpia-
nus dixit,dum iuste & pęna infligitur & præmium confertur do-
cuit Plato 1. de republica, Aristoteles Politicorum 1. & Ethico-
rum 2. & 2. rectoricorum ad Theodectem,capit. 6. Arca federis
panem & virgam præmium & pęnam pan y palo , vt vulgo di-
citur continebat , suadetur vero quilibet vt agat, & pęnæ sub
motione si lex pęnalis est,& premij promissione certa & stabili,
150 his aggreditur serpens Hæuam pęnæ aberssione,nequaquā mor-
te moriemini,pollicitatione præmij eritis sicut Dij scientes bo-
num,& malum aperientur oculi vestri.sophisticè nimis & calli-
de nugas congerens,ambigua & dubia oratione sophistica hac,
cuius verba tantum vnum sonum videntur efficere,plures ve-
ro efficiunt sensus & distinctos satis , vt posset se dæmon vin-
dicari a calumnia & mendatio ne fidei suæ imposterum deroga
ret qui futurus erat tot tantarumque gentium seductor idolus
Deus,quo verba multorū sensuum protulit,vt hac illa vè posset
se se excusare cautella lapsus & ruinæ hominis , vt mos illi est
verba dare,quæ & ad quemlibet euentum acommodari possint,
vt ex tripode & pythio apolline responsa reddebat dubia & am-
bigua,quæ prout euentus postea efflagitabat retorqueri possent
& ap-

& aptari; nequaquam morte moriemini, de corporis obitu fuit illi mens, verba intelligi posse quominus verbo caperetur ne in posterũ suæ authoritati derogaret idolatriæ & cultui fallatiæ no ta, cum tamen de animæ mortæ pęnam constitutam calleret, eo die quo sunt legem violati eademquemet esse morituros, sed in eo adhuc mentitus est dæmon, cum re vera de morte corporis ve rum extiterit dictum, in quacumque die comederitis ex eo mor te moriemini, nam non dicitur moriemini in illa die, sed morte moriemini, ab eo enim die semel auersa ratione & conuersa ad fugatia bona suo summo factore Deo relicto omnes causæ cor- 151 ruptiuæ, ab eo die in hominem confluxere, vindicantes quasi su- pernum Deum, de ingratitudine hominis & inobedientia, quo neque appetitus perstitit rationi subditus, imo in rationem ela- tus, neque causæ alterantes tam internæ quam externæ fręnare, omnes imo alterarunt hominem, ab eo die, cœpitque homo cor- rumpi & mori, ab eodem efrenatis illis & a vinculo obligatio- nis quo tenebantur originali iustitia solutis, hominem inuassere, vt vim vitæ integritatem nitorem & robur inquinarent soluerẽt vt perpetuo labasceret, & ab eo die moreretur que continuo, vt verissimum dictum fuerit in quacumque die comederitis ex eo morte moriemini, semper enim natura decidit, indeterius à die ortus, labascitque & moritur homo, & indeterius abit, quo di- ctum est à sapientissimo Platone in Thimeo semper morimur, & ab Hypocrate libro de natura humana, calor qui nos genuit nos conficit, & Arist. libro de vita & morte à principio ortus, calorẽ nostrum innatum ingenitum substantiæ nostræ humidum absu- mit & vastat: cum enim ab eo die defecerit illis vitæ ligni esus, ab eo die calore repasso ab alimento suscepto, mortis vinculo sunt stricti, quo ab eo die dicitur illis morte moriemini, adhuc de corporali vita facto sermone, & morte moriemini morte, nõ so- lum moriemini, dictum quod mortes duæ ibi contineantur in fa cto vna spiritus illa infieri alia corporea. prima morte supposita, hæc ex illa trahens originem, morte moriemini alias moriemini solum sufficeret non potuit ergo dæmon mendacij autor, verita tem Dei verbis contentam inquinare, nec potuit mendacium esu gere cauito & solertia: experunt fœminæ multo plus viuere ipsis maribus, quo & vitam minus periculis subijciunt exponuntque viris, timidiores natura in becilliores debiliores, cum enim sexus

fragi-

fragilitate minus posſint reſiſtere paſsionibus corde debili, preſentia ſolum conſiderant vitam præſentem auidiſsime expetunt, mollicie animi debiles vt in plurimum abſoluto ſermone facto. Serpens vero mollisſimam inuaſsit naturam, ſunt maxime viſcerum amatores propter carnis mollitiem, & calorem tepidum quo fouentur viſcera ſerpentes tum propter indagatricem natura qua pollent latibula, & cauitates viſcerum diſquirentes docet Aelianus lib. 6. c. 16. Ariſt. 8. de hiſtoria c. 4. Rhodiginius, & alij, ideo docti pictores Cleopatram, & Rodericum Gottum, hiſpaniæ vltimum regem ſerpentibus interemptos, lateribus & viſceribus eroſis non alio depingunt, propter viciniam cordis quod inficere
152 tentant veneno primo. Viſcera amat ſerpens latus petit mollia cupit, hinc eſt Hæuam adorſus primo, eſt Hæua ex latere eſt latus vigi coſta eius viſcera mollis & ideo mulier, quaſi mollis dicta, facilis, inſtabilis, debilis, vt ſunt viſcera natura & motu, non munita oſsibus, non circumuallata neruis, non fulcita firmis ligamentis, conſtantibus & validis, mollia imo & peruia. Hæuã aggreditur, vt ruat Adamus pedes vt nutet caput, calcaneum vt non ſtet homo rectus; ſic enim animalia adoritur ille natura mulierem primo, vt quę poſtea non eſt auſus proſequi dæmon proſequeretur mulier, vt irretijſſet Adamum, non ſibi ſatisfactum fuiſſe putanti ſi & ipſe inconſortium delicti non traheretur, neque enim amore pomum obtulit, imo malitia & inuidia, vt ſors eſſet illis æqualis, & non increparet Adamus quæ & fecit ipſe, ne ipſa pena ille
153 vero præmio aficeretur, hinc non poſſum non iraſci Hæuæ, quæ ſymbolo fallaciæ monita, ſerpẽti acquieuerit, at reiraſcor Adamo quod duplici fallaciæ ſigno permonitus, ſerpente & fœmina eiſdem ſimul adhibuerit fidem. Ijs eiſdem ambagibus Dæmon muniitus verbis æquiuocis ſemper vſus docet Rupertus c. 7. 3. de Trinitate & Auguſtinus in Geneſi ad literam Abulẽſis & alij patres non ſecus ac Dij gentium, qui dubijs reſponſis illudebant & ludebant homines. Reſpondit dixitq; ad mulierem quæ metu mortis arborem contingere recuſabat, nequaquam morte moriemini dico ego, etiam ſi Deus dixerit, nec vos morituros eſu huius ligni afirmo, cuius aſſertionis dictum ne fidem amitteret & opinionẽ abrogaret huius incredibilis impoſsibiliſq; ſententiæ quæ ipſimet veritati ex diametro videbatur opponi, nam ipſi Deo obſiſtebat, qui dixerat tali eſu neceſſario, eos interituros, amphibologi

cepro-

ce probat & alio sensu vsus est ijs eisdē verbis quibus est vsus ipsa summa sapientia & veritas, dixerat enim Deus morte moriemini si ederitis, morte inquam, vt ratione & forma causaq; formali moriendi, vt vita ratio & forma viuentis est, tum vltra morte moriemini nā mors corporis quæ necessario à die trāsgresionis præcepti occurret, mors talis quando adfuerit, non erit vobis ea terminus mortis, sed hac ipsa vltra moriemini, spiritu, quo morte moriemini in ea die; serpens vero nequaquā morte moriemini de causa efectiua & infligenti huius suplicij & pœnæ vera proferēs, alio sēsu, nō moriemini morte, neq; hoc hoc inferet supliciū, sed vita moriemini idest Deo ipso vltore qui vita est, morte puniemini quo moriemini vita ipsa, vlciscente delictū & cōmissum scelus. 154
Scit enim Deus quod in quocunq; die comederitis ex eo aperientur oculi vestri iure iurādo afirmat serpēs, eos victuros, Deumq; ipsum intestē afert iuramēto inquiens. Scit enim Deus, ac si dixerit hæc est ipsa veritas, & Deum aduco intestē qui huius veritatis est cōscius scit enim Deus, quod si scit verū est, falsa enim cum nō sint, sciri nequeunt, præcipue à Deo qui nullū errorē admitere potest, scit ergo Deus nequaquā vos morituros in quacunq; die comederitis ex eo, vt experientia edocebit, imo inuidus & parcus hæc vobis interdixit cum ergo fœmina adidisset præcepto, iussit nobis Deus ne comederemus de ligno quod est in medio paradisi & superadidisset, & ne tāgeremus illud, & de pęna dubitaret certa, aposito verbo illo, forte, & serpēs quasi misertus Hæuæ & Adami de bono vetito, & interdicta arbore alioqui pulcherrima & delitijs plena: cū præceptum hinc & illinc fluctuaret, inter hos scopōs, inter serpentem & Hæuā iuramentoq, afirmasset serpens, nequaquā esse morte morituram, imo victurā in posterum, apertis oculis sensus & intellectus, maiori acie & robore, vt bonum et malum discernere, et iudicare posset. Experiētia ad oculū ostēdit serpens, ex his quæ Hæua præcepto superaderat, postquam iuramēto asseueraret, eā nequaquā esse moriturā (semel enim ac Hęua, emphasi et animi elatione, superbię peccato iā cōmisso et contracto, verbis sepētis quibus dixerat vobis præcepit Deus) in tot tātosq; errores venit, vt et præceptū modo inminueret, augeret modo, et modo permutaret, quo errore illa percita est, vt existimaret se moriturā si lignū aduc cōtigeret, ex his vero capta est serpentis argucie et paralogismo nā cū esset serpēs apēsus ligno, dū hęc colloqueretur, nō secus ac Moses exaltauit serpētē in deserto num. 21. et vt 155 156

oportuit

oportuit exaltari filium hominis Christum cruci afixũ, vt dicitur Ihoannis 3. cap. & vt dicitur ab Ecclesia de serpente quod quæ in ligno vincebat, in ligno quoq; vinceretur, vt vita nostra Christus ligno apensus mortem destruxit vitamque nostram resarciuit, Mosis serpēte figurato sensu expressus, vt eo modo quo mors nos insiliuit arbore illa, eodem Christus viuificaret pendens de cruce, & vt pependit dolus de arbore & venenosus fructus, sic salus & vita de ligno penderet quo est serpēs arbori irretitus, & cōplicatus spirijs, & orbibus, contingebatque arborem dum hæc ferebat, ijs Hæuam seduxit captioseque illam decœpit experientia hac, non secus ac si diceret, ecce ego lignum contingo & non morior, cur ergo tu morieris etsi cōtingas, & vt contactus mortē nō affert, vt existimabas, neq; essus causa erit mortis vt credis, o pul-
157 cherrima Hæua natura illustris soboles Deorum & progenies, huius vniuersæ machinæ visibilis iure dominatrix & Regina, quas enim Deus minas rigide intonauit & intendit id solum ad terrorem est, neque enim pijssimus ille, tanto rigore flagrauit vt propter pomum vnum, huius arboris vniuersum funditus euertat posteritatemq; omnē aut te spe successionis frustrabit. corporea enim omnis hæc natura in vestrum seruitium constituta superflua esset vobis deficientibus, neque est credere Deum hæc condidisse tam breui temporis spatio interitura, ex superaddito ergo ad præceptum Hæua concluditur, experientia conctatus conuincta, quod mortem non inferret, vt est illa experta contingens arborē cum fructus decerpsit antequam degustaret, promitere non cesat
158 & polliceri vaniloquus serpens, qui nō tenetur adimplere promissa mendatij autor, quo subdit in quacunque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri, erat enim hæc illius arboris conditio, & natura vt sensus excitaret & exacueret, eius fructu & viuaci alimento, spiritibus concreatis efficacissimis, natura actiuissimis ad sensum opera perficienda, vigiliamque inducentibus, cōtinuũ & liberum motum qui oculos affectabant ea dispositione, vt auide & cupide prospicerent affectuque nimio res ipsas & conatu, quo aperientur oculi vestri nam res ipsas affectibus alijs videbitis ac videris modo, scimus enim spirituum variam naturam cō fluentium ad oculos eo quod res ipsas aliter atq; aliter representent, varij ipsi & dissidentes, pro diuersa eorum dispositione, sic oculos afficere vt hæc pulchra, illa placida, hęc iocũda, illa tristia se

stia se se nobis offerant, vt modo hæc placeant illa molestiam inferant, ex diuersa sensatione in oculis facta sensatisque speciebus spirituum diuersa dispositione hac aut illa, eliciente cogitatiua species amoris & odij voluptatis aut molestiæ prout diuersa hęc fuere insensu visus præcipue, quo, & ouis odij speciem elicit viso lupo, quam non eliciunt alia animantia, etsi eisdem sensibilibus spectris in mutentur, quod non sit eodem modo virtute spirituum videndi instrumentum dispositum, paratumque hæc ipsa edere, vt est in oue, non secus mus odit felem & se se amant alia, & depereunt, flagrat amore vipera murenæ piscis quem amat, & quærit solicitatque nimis amore capta, & vulpes serpentes quærit, ipsosque adamat intense satis diximus, quod sensatis ex visu spirituum ratione se se affectet afficiatque taliter, vt extrahat postea affectatas species odij aut amoris prout insensu fuere, hoc illo vè modo affecto diuerso & altero, quo postea affectatus iterum superest oculus, viditque affectu nimio quæ inspicit postea, vt modo inuidus videat cupidus odiens, animas tristis alacer placidus acerbus, sic dæmon affectat oculos præstigiis concitatis spiritibus & actis vt aliter atq; aliter representent obiecta vt in affectus varios trahantur, philtris et magia causis aplicitis naturalibus variis occultè, in nulla enim nostri corporis parte affectus splendent, vt in facie & vultu & inter omnes eius partes diuersas & varias in nulla altera elucescunt adeo pasiones, animique motus, atque in oculis manifestantur, affectu nimio vt abditas & internas passiones cognoscamus in illis, oculorum intensissimo affectu, vbi amor, odium, ira, mansuetudo, superbia, humilitas, 159
modestia, iactantia, reliquaque animi interna, elucescunt magis splendent quam in oculis, ac si per fenestras videremus animorũ motus, sic causæ naturæ alterant motione spirituum obiecta aliter & aliter euertentes spectra vt alia fugerant, & species, motu internorum spirituum præcipue actu vario, equibus maxime pẽdet visio, patet in multis sanguineis & lucidis lætari ex multis equibus melancolici tristes mærent et pauent, alijq; & alij in varios satis affectus concitantur, non secus eo ligni alimento procreabantur natura tales vt affectarent visum, dicitur enim Prouerbiorum. c. 5. cap. lux oculorum lętificat animam, oculi scilicet splendecentes & lucidi spirituum lumine & splendore, turbidi enim & obscuri tristitiam inferunt, quo mortui oculi & sine

lumine tristitiam & metum incutiunt & 14. Prouerbiorum dicitur. nequam est oculus liuidi. Liuidus enim qui coloris plumbei est, tetris humoribus abundat & obscœnis, qui ex illis spiritus eleuantur inquinati, & naturæ corruptæ, quorum maior copia in oculos effluit, vt visio natura excellentior, perspicacissimis spiritibus tamquam per medium exerceatur depuratissimũ perspicacissimumque, ideo organo huius sensus insignes ad sunt cauitates opticis neruis, vt contineantur spiritus copia tot tãti, quibus sic organa sensuum perficiuntur vt munia sua exerceant & cõpleãt, pro varia eorum perfectione & dispositione varia, vt his vitiosis & coinquinatis, copia multitudine & malitiosa natura expulsis, continuo descensu & affluentia in oculos qui resiliũt, & ad extrapulsi veniunt, inquinant & inficiunt circumuicina quæuis, fascinantque vt docuit Arist. de sensu & sensili. c. 2. Plinius lib. 28. c. 2. & 19. c. 4. Plato in thimeo plurimique ex medicis autoribus, AEtius, Paulus, Diascorides, quo nequam est oculus liuidi, & tetri coloris hominis, inficit alia, non secus ac menstruatæ feminæ specula tersa ac munda maculare acie oculorum in speculum cõuersa, docuit loco citato Arist. si ergo oculi affectati vident ex interna animi motione & animi interni motus ex affectato visu diuersimode affecto spirituum ratione, qui ex sanguine & alimento euolant & conficiuntur cordis & cerebri virtute altilis animę pro diuersa natura alimenti, varij & diuersi diuersoque esu & victu alij, & alij, qui & peruigilium liberumque & continuum oculorum motum possint efficere, oculorumque modestiam euertere, efrænare depręsas palpebras, & peruertere concinnum & debitum cautumque videndi modum, esu illius ligni quod passiones acriter excitare monstrauimus, quid mirum si oculos aperirent vltra rationis metas & terminos affectu, & cupiditate, & vltra quã par erat res experirentur, peccato iam commisso prius, amissaque originali iustitia, superbia, gula, innobedientia, inuidia. vt diceret serpens apperientur oculi vestri, tam quoad naturam quam quoad mores affectus appetitus sensusq; & rationis peruersioné, cum prius velamine iustitiæ originalis velatis oculis peruixissent non secus ac iustitia depingitur oculis ligatis & vinctis charitasque & amor, velatis oculis velamine rationis & legis, tum aperti sunt oculi eorum, non quod potentiam videndi ex esu suscipe-rent, aut quod essent reseratæ palpebræ quæ vsque ad id tempo-

ris con-

His conclusæ fuerant, sed quod aperti sint videntes ea quæ antea non viderant pęnam, delictum, ruinam, & lapsum pœnalitatesq; omnes aperti sunt in 2. actu, in actu videndi vltra rationis termi nos oculi eorum, dicitur enim Lucæ 24. c. de Apostolis qui cum Iesu recubuerant & aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eũ ipseque euanuit ex oculis eorum, aperti inquam sunt in illo actu numerali videndi, idest in cognitione, per visum, aperti erant an tea, at non vt cognoscerent & viderent modo quo postea viderunt & cognouerunt, quæ & est phrasis communissimæ locutionis, dum visum alicuius hebetem significare volumus exageratio ne illum oculis carere dicimus, clausos vè aut velatos oculos ob turatos obtinere, & dum vident quæ volumus dicimus oculos aperuisse; erant oculi primorum parentum in statu inocẽtiæ mo desti, temperati, velatis oculis iudicabant vt modo iustitia depingitur, velatis non personarum aceptione sed æqua lance, quæ ferebat ratio sine oculis quasi ad reliqua, semel vero commissa culpa, patrato scœlere, liberi & vagi, vltra rationis metas vagabantur, hærebant oculis in lege prohibita. stetitque serpens promissis, ab ea enim die licuit oculos aperire, viuere apertis oculis 161 intentis, expilatis, detersis, cautis, vt fuit inde opus, aperti sunt ergo oculi eorum, & cognouerunt se esse nudos eodem, capit. 3. non quod antea non cognouissent, se nullo tegmine tegi, at non ideo nudos esse sunt rati. Est nudus cui vestes desunt debentur tamen, solum vero ab ea die, illis vestes defecere qua opus fuit tegi vestibus, quo & causam deformitatis, & peccati occasionem abdere nitebantur, corpus scilicet cuius causa ingessere cibos, ve titumque pomum, & fructum, quo alimentum nutritiuæ parti, subministrassent. Cuius est & alimento vti, & generare sibi simi- 162 le iuxta Arist. 2. de animo, cap. 4. hinc obscęnas occulimus partes, generationis instrumenta, alijs magis, & eas, quæ inter guttur, & fœmora continentur, quibus actiones alentis animæ copiosius exercentur, & officina ad sunt alimenti, quæ vsum fructus prohibiti non recusarunt, quo & os quo ingessimus cibos apperimus inuiti linguamq; cui adest gustus alimenti extraere exerere iudicamus turpè hinc erubuere nudi.

De dira, & execrabili serpentis pollicitatione.

CAPVT IX.

163 Eneseos 3. capite sic dicitur, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum. execrabilis satis impia, & abominationibus plena serpentis pollicitatio, qua Deo similes sine Deo, transgressione imo Dei præcepti hominibus posse esse suadet. spiritualis natura secundum se libera perfecta & integra, Angelorum, quæ cum affectibus non inclinetur corporalis naturæ, incorporea, & æterna, neque habitu aliquo, aut dispositione crearetur infecta, integra imo & excellens, pulcherrima, ex affectu, aut habitu deficere non potuit semel creata & si libera, & voluntaria in suo esse natura & substantia, & cum illa non posset affici ex corporea natura rerumq; fugacium, corporeis passionibus, quæ spiritalem substantiã affectare nequeunt rebus corporeis, cum eis non egeat, ex his deficere non potuit, aut circa hæc peccare affectata eisdem, quo spiritaliũ respectu solum inquinari potuit, non quod spiritalia diligeret et intelligibilia amaret desiderioque eorũ afficeretur, hoc enim sine labe erat & naturale sibi, bona expetere, ex eo verum, quod non regula & ordine à superiori natura imposito, hæc ipsa adipisci vellet superbiens & despiciẽs modum supernæ naturæ, sibi consulens, sat se sibi iudicans illa, se se credens & prosequens, sui iuris quasi & arbitrij, non secus ac si ipse regula esset suorum operũ vt est Deus, qui ideo peccare nequit, quod a regula quæ est ipse sibi bonus & sapiens non possit deficere, quo dæmones contraxere labem & culpæ reatum, quod similes Deo conarentur esse, ipsiq; sibi regulam suorum actuum se se proponerent, nullius alterius subditi imperio legi aut rationi, sed per se naturæ viribus Deum posse videre existimantes propter excelsam eorundem naturam illustrem, & clarã, cuius viribus hæc posse nãscisci sibi sunt suasi, hæcque sibi deberi natura rati, cecidere superbia, dum niterentur similes esse Deo, esseque suũ finem vltimũ illũ, quẽ sua natura attingere possent, vsq; dũ tormentis extorsi, & cruciatibus diris sine pulchritudine illa & decore gratiæ & iustitiæ cognouere se Deo non posse fieri per naturam similes, ex quo illis inuidia oritur & æmulatio pessima in Deum & homines; quod ille sit

eis impe-

eis impedimento huic summæ malitiæ, & homines quod in patriam succedant filij adoptiui, quo Hæuam conuincere tẽtat dolo & fallaria, superbire quæ fecit fastu & animi elatione, verbis illis iam explicatis, cur vobis præcepit Deus, quo iam animo elata & superba, vt hic Augustinus, serpenti credidit & sine Deo sicut Dij fieri cupiuit, præcepto transgresso, vt quæ dæmon per se efficere non potuit, vt Deum esse, vult ęmulator tentet Hæua vt nulla supersit rationis natura, qua non probet flagitium, & scœlus execrabile & dirum, iam semel conceptum suo intellectu pertinaci contumaria & malitia, naturæ immutabilis, quo dicitur Psalmo 73. superbia eorum qui te oderunt ascendit semper, quo his eã aggreditur, sicut Dij eritis scientes bonum & malum. inflauit ergo Hæuam & superbire fecit, effusso veneno versutissimus serpens, iuxta veneni & virus conditiones & naturam, quæ homines inflat, & se se excedere facit, turgidi & tumidi propriosque transgrediri terminos malitia & cruore, cum enim subditus esset appetitus rationi statu felicissimo iustitiæ cuius non erat affectus peruertens rationem hæcque omnia essent ordinata, expugnat alio, non affectu corporalis naturæ vniformis eo tempore, superbia imo & contemptu regulæ, promulgatæque legis quasi non teneretur præclara hominis & excelsa indoles eo vinculo adstringi, illustris, libera, & clara, quo spiritualem aggreditur partem, scientia intellectum, bono, & malo, voluntatẽ astutissimus serpens. His ergo aggreditur Hæuam quam accendit desiderio cuiusdam deitatis, & excellentiæ scientiæ, quæ cupiditate inflata & propria ęstimatione, posse se scire rata, eo arboris esu, mysteria & arcana abdita Dei, nollente reluctanteq; Deo hisq; posse summum bonum nanscisci proponens sibi summi boni rationem in his quæ hac scientia posient adipisci, neglecto Dei ordine, & posthabita regula, qua summam fęlicitatem homines posse consequi beatitudinem destinauerat, per se primo elata & superba petulans arrogans iam viuere cupit, & se sola agere sicut Deos posse esse rata, ipsi Deo inuidens vt serpens promisserat elatione & fastu quæ in se adimplere nõ potuerat hæc illi promitẽs vt sibi pollicitus fuerat, Isaiæ 14. vt iã supradiximus cõscendã in cœlum, & exaltabo solium meum super astra Dei & ero similis altissimo. Luciferi verba eo loci relata, promissit ergo Hęuę quæ & sibi promisserat, implere vero non tenetur mendax, & subdolus

164 and 165 (margin):

 serpens

serpens, peculiaris conditio eorum qui non stant promissis large polliceri, quo dixit non minus serpens quam eritis sicut Dij est e-
166 nim Hæbraice dictum (Elohim) quod plurale est Eloha nominis, & significat Deos, etiam si aliquando Deum solum significet, singulari numero, vt cõstat Geneseos 1. vbi dicitur in principio Elohim Bara, idest, creauit Deus, vt legit latinus interpres Hieronymus ibi, alias Deos creasse hanc machinā diceret cū Deos plures abneget fides & Ecclesia damnet, vt symbolo Athanasii conuincitur, vbi hæc cõtinentur, non tamen plures sunt Dij sed vnus est Deus, cuius sunt tres personæ, essentiæ vnitate & deitate eadem numero, vna in tribus eadē & eadem sibi, quo singulariter eo loci summitur Elohim nomen, hic vero plurali numero proprietate hæbraismi, modo singulari, modo plurali numero nominibus vsi, dicitur enim Iob 12. capite inuocabit Deum & exaudiet eū hæbraice est Eloha, singularis numeri, & c. 36. adhuc habeo quod pro Eloha, idest Deo loquar, Abacuc. c. 1. hæc est fortitudo Dei sui quibus locis & alijs singulare Eloha est hæbraicè, cõtra ac plurimi sensere Elohim singulari destitui numerò, Elohim vero tam singulare quā plurale, tā vnū quā multa hæbraice significat, quo multis Scripturæ sacræ locis verbo singulari iungitur, proprietate idiomatis. Geneseos 1. sic dicitur in principio Elohim Bara, id est Deus creauit, si enim singulare non significaret, quomodo cū verbo singularis numeri cõiungeretur tum 42. Geneseos vbi nos legimus, locutus est Dominus terræ duræ, in Hebræo habetur loco domini, Elohim, plurale quod singulariter significet Exodi 20. Non erit tibi Elohim, idest Dij nõ erunt tibi alieni, cap. 21. Si dederit illi vxorē Elohim, idest Deus. Isai c. 19. idem & alibi, nomen vero hoc nõ solum tribuitur Deo in Scriptura sacra, sed etiā Angelis eius, iudicibus, principibus, & magnatibus, significat enim proprie eos, qui propter magnā autoritatē, & potentiā sigularē puniendi & vindicandi sunt alijs horrori & metui, qua nominis indifferentia et significatione, quod in plurali singulare cõtineat, datur intelligi singularitas illa indiuiduæ deitatis, simul cum pluralitate personarum, in eadem substantia existentium, ijsque Moses mysterium Trinitatis nuntiat Ecclesiæ Iudæorum, vt refert, Magister 1. sententiarum dist. 1. Paulus Burgensis, Nicolaus de Lyra, Galatinus, Eugubinus, Catharinus, & plurimi alij, cum ergo Deum esse apertere sit impossibile, alicuius creaturæ, alias sui,

non

non esse expetijsset, quod repugnat cuiuis, cum intrinsice malum sit, & nullam boni possit obtinere rationem, Deum esse non expe- 167
tiuit dæmon neque homo, sed sicut Deos esse, perseque in summum bonũ venire naturæ viribus, & id esse sibi summum, quod propria virtute possent nancisci, nec Dæmon dixit eritis sicut Deus adhuc, sed eritis sicut Dij, eritis principes, nobiles, magna-
tes Dij quasi eritis sicut Dij, non Deus; non sicut Deus, non Dij, 168
sed sicut Dij, vbi iam multo minus pollicetur Hæuæ versutus dęmon, & subdolus quam verba videntur continere, cum nõ Deo similes Dijs imo, Idolis dæmonibus polliceatur. quæ verbo hebræo Elohim, vt diximus significatione continentur, cum Angelos Principes lucis, & tenebrarum, præcipue puniendi potestate fulciri, proprio exprimat significatu. lubricus ergo & versutus serpens, verba protulit captionibus & tricis plena dubia & ambigua, continentia varia non vno sensu, alloquitur Hæuã plurimis imo, quo ligni esu dæmones illos pollicetur futuros, & dęmonibus similes, si Hæua calleret, ruina & lapsu, vt cecidere illi, & Lucifer cecidit, ministris & sequacibus e cœlo expulsis, hinc illis sicut Dij eritis scientes bonum & malum. Dæmones, enim Dij dicuntur idolatria & apostasia, cum sit verè solus vnicus Deus vniuersæ naturæ, parens moderator & rector, non Dij, quo Psalmo 95. Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis terribilis est super omnes Deos. Quoniam omnes Dij Gentiũ dæmonia: Dominus autẽ cœlos fecit. vbi quod cœlos fecerit, qui ex se esse nequeunt cũ idem se ipsum efficere non possit, esset enim antequã esset, si operaretur antequã fuisset, probat Deum verũ factorẽ esse cęli & terræ. cum cœli materia sine dispositione suscipiat formam, per essentiã illi ordinata nullius alterius capax actus, quo cum forma simul creata est in cœlo, nõ supposita prius, vt disponeretur alio ad formã cœli, quod præcipue in cœlo cognoscitur cũ non sit alterabile, nec corruptibile, vt motus manifestat illius, cui nulli extat motus cõtrarius, vt habent illa, quæ ad-
inuicẽ agũt & patiuntur corruptiua & cõtraria. estque ille verus 169
Deus, qui hos cęlos expãdit creauit præcipua causa, velle pro ratione agendi nõ supposito aliquo, ex nihilo potẽtia infinita causa totius esse, omnes vero Dij gentiũ dęmonia figmẽta, idola incubi & sucubi dæmones, præstigijs & malitia, hinc veneres, Iupitres, Saturni, Cupidines, Martes, Mercurij, Apollines, Demogorgones

 Neptuni,

Neptũ, Mineruę, Palades, alij, atq; alij, vt cęca sustinebat gẽtilitas eos prosequens cultu, & obseruantia, modo incubos, modo sucubos præstigijs, & simulatione arrepto semine, & deportato aliun de vtero fęminarum commisso, vt foueretur ibi, quo multoties procreare fętus parente ignoto et obscuro, quos Deorum filios, arbitrabantur gentes, & dæmonum partus obscenorum & vulgarium hominum soboles habitas Deos, veneris filium credidere AEneam, & Gemelos Iouis, Herculem Baccum, & alios quam plurimos mentitis parentibus, His ergo Dijs similem fore pollicetur serpens Hæuam, lege violata ligni esu transgressione præcepti, dæmones imo, Dei filios vocarunt antiqui & Platonici omnes, Plato intimeo, Prophirius, Iamblicus, Proclus, & in Pymandro Trimegister, quod substantiæ intelligibilis essent, in corporeę & æternæ, ad Dei imaginem & similitudinem facti, ad eius que exemplar conditi sic etiam Aristoteles 1. cœli. c. 8. & 1. metaphisicorum, tum Apuleius libro de anima & dæmone, hos vocabant Dei filios, quam plurimi, Deos, Diuos, & diuinos spiritus
170 & non defuere qui locum illum Genefeos 6. de ijs sentiant intelligendum fore, vbi dicitur Genefeos 6. videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ acceperunt sibi vxores ex omnibus quas elegerant: locum explicantes de incubis & succubis dæmonibus, nam cũ homines filias procreasse diceretur, subdit postea, Dei filios quasi alios, ab hominibus statuens accepisse in vxores: hinc natos refert Gigantes eo concubitu, vocatque dæmones Dei filios, quia cum sint mere spirituales maiorem similitudinẽ cum diuina natura obtinent, quam corporea omnia, natura saltim, ideo naturã spectantibus, spiritus omnes vocantur Dei filij, quod similentur magis principio producenti, quo cum distinxerit filios Dei eo loci ab hominibus, & Angeli lucis non sint ingressi ad filias hominum, explicatur locus de dæmonibus incubis, qui tracto semine, & aliunde arrepto a fortissimis viris, et in magna copia commisso pulcherrimis fęminis potentissimæ naturæ, & perfectissimæ inculpatę et structuræ concinnæ absolutæq; vt pulchris, et non deformibus adest, erupere Gigantes, & si non ortu postea fortissimis naturę principijs, adepti eam magnitudi-
171 nem et molem nimiam, neque enim possent pulcherrimæ fęminæ Gigantes parere, cum sint moderatæ omnibus, non nimię, aut deformes, sic locum explicant quam plurimi ex autoribus, & si ali.

alij sentiāt aliter, ideoque hoc nomine Deorum insigniere dæmo nes. Dijq; dicti sunt hisce de causis, filijque Dei plurimique inter pretantur locum illum Iob 1. Vbi Sathanas inter Dei filios venisse connumeratur, de Principe dæmoniorum, qui inter suos sequaces allocutus est Deum ab illoque perijt permitteret Iob tentari & exerceri, huic expositioni fauet, Rupertus locis aductis super hoc loco, qui Deorum nomine dæmones intelligit et idem esse quasi, Deos esse et similes dæmonibus fieri, eritis ergo sicut Dij, quę & si falso dæmon polliceretur ęquiuocatione nequiter abusus Deorum, Elohim, & Eloha nomine, vt verbo non caperetur qui veridicus haberi vt maiora contingere mendatia posset parabat: nihilominus ea est summi conditoris nostri pietas misericordia begninitas, vt media hac tempestate & ruina, medijs his procellis, quibus omnia funditus euertebantur, imo iam superbia peruersis, spes efulserit, coacto dæmone efferre mirabilem & obstupendam propheciam, ijs eisdem verbis Christi venturi sine eo quod ille quæ asseuerabat intelligeret, quo dixit sicut Dij eritis, imo non sicut Dij, verum Deus erit homo, idest erit homo 172
Deus cum adoptione & gratia quibus est membrum mistici corporis cuius est caput Christus Deus, tum substantiali naturæ vnione gratiosa verbi qua est homo factus, & Deus est homo substantiali vnione. quo Augustinus fœlicem vocauit culpam cuius occasione cognouimus Deum hominem vnior e substantia & hypostasi, qua verbum asumpsit naturam nostrā vt homo esset Deus vt de rigore iustitiæ esset qui satisfaceret patri pro nobis infinito & immenso. scientiam boni et mali, notitiam, & mentem promisit serpens parentibus, vorato ligno ingestoque alimento pulcherrimi fructus, absolutam sapientiam boni & mali. quodlibet enim ex his potest cognosci duplici via et non solum vna dum bonum inest per se perfectionem a crescit quod perficiat subiectum se se ipso bonum, vt forma quęuis altera actus potentię, et cognoscitur effectu perfectione & opere quę ex bono procedūt tamquam ex causa, tum etiam dum abest, concipitur & cognoscitur illud pribatione perfectionis absentia & defectu virtutis actiuę operumque, et effectuum illius: non secus malum præsentia percipitur tale in principio et actione, absentia dignoscitur illud, absentia imperfecti, quod principio et operi adesset præsente malo, misserrima vero horum cognitio et notitia eorundē est,

quando bonum cognoſcitur abſens,& malum,præſens,hocq; intellectu exponuntur illa ſi de Dæmonum more intelligantur verba,ſicut Dij eritis ſecundum Rupertum nec inficit dicta dixiſſe Deum eodem capite,Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus,nam illud ex nobis,non ad perſonas Trinitatis refertur ſed ad naturã ſpiritalem Angelorum lucis,qui diuinam eſſentiam intuebantur, gratia & auxilio deſuper illato , quod eſt idem ac ſi dixiſſet vt nos beatitudine fruimur,& bono ſummo, ſic ille eſu ligni lege violata & præcepto,honorem & gloriam,beatitudinemque con
173 ſequitur tanquam vnus ex nobis,ironice & deluſorie,hæc proterens verba noſter conditor ſummus. Tum eritis ſcientes bonum & malum,boni notitia & ſpeculatione iam noti , & cognitione mali experientia & pœna pœnalitatum omnium , culpa & labe Deus enim cognoſcit bonum fruitione,& præſentia, priuatione malum abſentia & receſu vos vero cognoſceris hæc quæ Deus cognoſcit,non tamen eodem modo,è contra imo malum præſentia, & priuatione bonum,in pœnam delicti,Deus ſuæ eſſentiæ cognitione in qua omne bonum,omniſque entitas per eſſentiam continetur,ſeſe intelligens ſummamque ſuam pulchritudinem ſpectans,actione ad intra,ſuæ intellectionis,actione interna intelligens,generat illa actione verbum eiuſdem ſubſtantiæ,in quo entitas,& bonitas omnis generantis ſplendet relucet omneque bonum,ens omne;omniſque natura,perfectio & eſſe, per hæc vero quæ ſunt illi eſſentia ſubſtantia,& eſſe,mala intelligit, priuationesque eorum quæ intra ſe continet,&omne quod eſt extra illud quod in ſe amplectitur,priuationem & malum iudicat,ſui bono oppoſitum,quo cognoſcit bonum & malum vt ſit perfecta cog-
174 nitio,alias mala quæ ſuis effectibus adextra productis poſſunt cõtingere ſi non percalleret,imperfecta eſſet cognitio,neque enim vitaret in illis præuiſſa mala ſi non cognouiſſet prius,per propria bona,non ſecus ac per lumen nunquam expertas tenebras concipimus & noſcimus ſic Deus malum per bonum cognoſcit & callet,vt eſt aptum cognoſci malum per aliud & non per ſe, cum careat eſſentia malum qua cognoſcatur,quo,quale eſt cognoſcitur per boni priuationem,abſentiamque illius,vnde cum Deus omnem boni,entiſque rationem inſpectet,latitudinem omnem mali cognoſcit & ambijt,per ſuum ipſius bonum , qui vt ſolus bonum omne amplectitur,ensque omne intra ſe continet, ſic illius nullum

nullum malum subterfugit cognitionem: quo serpens promisit Heuæ sapientiæ excellentiam & perfectionem summam, nam & si mala cognosceret priuationemque bonorum, quæ continebat illa, multo maiorem notitiam eorum pollicetur serpens versutus, & fallax, cum bonorum notitiam, excelsam & integram esu ligni pollicetur, & mali summam cognitionem subsecuturam 175
affirmet; similem quasi notitiæ Deorum, amplam & late patētem maiorem multo, quam antea obtineret latam copiosam, tum Dijs similem notitiam promittit nam quemadmodum Deus simul bonum, & malum cognouit amplexus vtriusque notitiam simultate eadem, sic Heua simul ac bonum delectabile inuisit degustauitque fructus, malum scœlusque cognouit & commissum flagitium effectusque mali sentire cœpit & cognoscere timida, peruersionem rationis appetitus dominium, Dei odium inobedientiam, gulam spiritalem accidiam, mendatium scandalum, excusationem tracti scœleris, & culpæ commissæ, inordinationem rectitudinis, & reliqua plurima cognouit simul pœnalitates omnes labores miserias; hinc serpens dixit, sicut Dij eritis scientes bonum & malum simul, pœna infligetur illico eadem die, nam sic vt Deus simul bonum cognoscens & noscit malum, quod bonum excludit per ipsum & vos cum bono cognosceris malum, pœnæ & suplicij in quacunque die comederitis ex eo, & malum culpæ, quo verbum sicut, præsentaneum esse suplicium dat intelligere culpamque præsentem rigorem iustitiæque vt illis promisserat Deus, dum dixit in quocunque die comederitis ex eo morte moriemini, nam & si alia omnia quæ bonum noscunt, & simul malum priuatione intelligant sciantque malum cum bono simul, cum Deus simplicissimo actu, maiorique simultate excipiat & intelligat ista vt & omnia intelligit, tum quod maior videretur pollicitatio ad Dei similitudinem facta, his vsus est serpens, illis sicut Deos futuros promittens et affirmans in posterum, imo est hæc Dei conditio, vt bonum cognoscat, simul- 176
que, et odio habeat malum, abominetur que, dicitur enim Isaias.7. de Christo venturo. Butyrum et mel comedet, vt sciat eligere bonum, et reprobare malum. Nam simul atque hæc ingesta sunt, et bonum, voluptatemque attullere gustui, suauissimumque saporem illi illata ventriculum etiam ad nauseam prouocant ad vomitumque impellunt flatibus e mele eleuatis natu-

tis natura flatuosissimo, quod euomere facit apes semel ac rorem florũ elingere flatulenta eius roris natura, qui semel in vẽtriculo apuum elinctus digeritur, tot excitat flatus, vt illas euomere cogat et reijcere in alueos, vt ibi tractu temporis percoquatur fiatque mel flatuosissimum natura, attestantur enim orta suis principijs, quo vomitus excitat mel ingestum etiam, etsi demulceat gustum & voluptate afficiat, quam esse melis naturam, docuit Aristoteles de sensu & sensili. c. 5. & 4. metherelogicorũ 5. de historia animalium, cap. 22. 9. de historia, cap. 4. 3. de generatione animalium, cap. 10. Diascorides libro 2. cap. 74. Galenus Plinius, libro ii. cap. 14. Tum etiam butirum flatulentæ naturæ
177 est pinguis et leuis, qui cum supernam partem ventriculi petat, vt mel petit naussеam mouet relaxato ventriculi ore, et distento flatibus, quibus sursum trahuntur omnia gulam versus & os, quo acores sentimus, & naussеas his ingestis fluctuare vẽtriculũ & multoties euomere, pręcipue si his solis vtatur sine alio alimẽto solido, & consistenti, cui misceantur, vt sistere hæc ipsa possint illique angi, hanc esse naturam butiri docuit Aristoteles 2. de partibus animalium cap. 2. Galenus io. simplicium capite de butiro Plinius libro 28. cap, 9. Diascorides libro 2. cap. 65. Quo dicitur de Christo venturo eo loci Isaiæ, butirũ, & mel comedet, vt sciat eligere bonum, quod gustu & voluptate horum significatur, & reprobare malum, quo datur intelligi secundario effectu naussеę & vomitus quę inferuntur ventriculo, prius vero eligere bonũ & cognoscere dixit, quam reprobare malum, est habitus perfectione prior, & boni cognitio regula, per quam malum postea dignoscitur, quo eritis sicut Dij scientes bonum & malum, illico enim ac butirum, & mel degustauitis fructus suaues ligni huius naussеam & vomitum patiemini ingesti cibi, culpa, & suplicio, eritisque sicut Dij cognoscentes bonum & malum, nam vt, Deus bona cognoscit placidissima cognitione boni, & illico mala odit & naussеat super illa, non secus vos, & bona delectabilia cognosceris essu, & mala vos ad vomitum prouocabunt laborum naussеa.

De obstu-

De obstupenda maledictione serpentis.

CAPVT X.


T ait Dominus Deus ad serpentem. Quia fecisti hoc 17
maledictus es inter omnia animantia,& bestias terræ
super pectus tuum gradieris, & terram comedes om-
nibus diebus vitæ tuæ,inimicitias ponam inter te, &
mulierem,& semen tuum,& semen illius ipsa conteret caput tuū
& tu insidiaueris calcaneo eius.sectatur Deus serpentem male-
dictionibus execraturque Dæmonem quod Hæuam Adamum-
que primos homines totius posteritatis venerandissimos paren-
tes seduxerint & irretierint,captiosè & subdolè vana spe et leui
eorum quæ autores mendatij promisserant vera,abominatur ser
pentem,odit dæmonem & cum serpens delictum non commisse
rit peccauerit vè,qui regula rationis non tenebatur irrationale
animal,consilij expers,qui cum naturæ instinctu quantum ab ip-
so naturæ autore dirigitur operetur ratione carens non arbitrij,
aut naturæ liberæ,illi imputari defectus culpa vè aliqua nequit,
est enim vsus dæmon serpente, vt inanimi organo tibia quasi si
vteretur coacto illo,& fortasis inuito, affert dubium pœna quæ
videtur maledictione infligi serpenti, an iustè fuerit illata, exe-
cratio enim & maledictio pœnæ rationem obtinent, cum quod
sententia hęc culpam supponere videatur & flagitium, quibus
scelestus serpens & infamis renuntiatur lata sentētia, tum quod
pęna illi imponatur lacesito verbis horrissonis auttoris naturæ,
quibus & repere super pectus capitisque contritio calcaneo fę-
minæ facta alimentum terra insidiator perpetuus inimicus &
aduersarius semen eius femini dissidens repugnans nuntiantur
in posterum,tum cum dæmon & si peccet,perpetuo ab illo instā
ti quo primam culpam commissit quo & simul pęnam tulit om-
nem,vt denuo illi suplicium non infligatur ab ipso naturæ opi-
fice in pęnam delicti,qui nec meretur pœnam nouam nec mere
ri potest,aut demereri,in damnationis termino cum sit, quo nil
pęnæ aufferri aut infligi ei patet,cum presentia, & futura à prin
cipio suæ damnationis flagitia & scelera,ęstimauerit Deus & vē
tura in posterum,vt iuxta illa,pęna mulctaretur & afligeret,quo
nauo denuo afligi nequit essentiali suplicio,quorsum modo ma
ledici-

ledicitur, & minatur, metuque percutitur, & terribili sententia plectitur & maledictione dura eo loci pœna imposita, & suplicio: hoc dubium sensit Augustinus super hoc loco Iosephus Barcephas Dydimus, Ambrosius, Gregorius, Cyrillus, Beda, qui indiuersas abiere sententias, vt dixerit Dydimus (est videre in catena lippomani) maledictionem hanc ad serpentem spectare, precisseque illum ijs plecti & puniri, quæ videtur sentire Barcephas libro de paradiso capite. 27. Iosephus. 1. libro antiquitatum capite. 1. Augustinus lib. 2. Genesis contra Manicheos. 17. & 18. capite & 11. libro de Genesi ad literam. 36. Beda tamen Rupertus Hugo Alij non ad verum serpentem, sed ad Dæmonem referenda esse verba illa aspera cēsent, & si Gregorius, Ambrosius Hieronymus & Augustinus ipse simul ad dæmonem & serpentem referāt hoc maledictum, vt sensus historiæ elucescat Mosis & non solum misticus sit aut parabolicus cum veram historiam continere queat, cum hæc omnia vero sensu, historico possint interpretari iuxta proprietates, & naturam serpentis in quo est labor & opus, quod maximum est argumentum in scriptura sacra, vt sensum historicum venari possimus, & qualis sit historicus cuiusuis loci exactè intelligamus si iuxta naturam rei ea possimus deplicare: serpentem ergo & dæmonē lacessitos fuisse his verbis elucet, nō quod serpens regula teneretur rationis arbitrariæ, & liberæ, sed in monimentum posteritatis maledicitur ille, hominique inimicus cōstituitur, & natura disidens, plurimis sensibiliter euariatis mulctatus reliquis, his varius illis diuersus, vt resipisceret homo inposterum & caute viueret sibique consuleret, vt recordaretur delicti commissi, quo & sententia hæc partim declaratoria fuit imperfectionum serpentis, & partim delatoria & pœnalis, quasi monimentum hominum, Dæmoni vero declaratoria solum infamiæ & perfidiæ, vult enim Deus adsint monimēta hominibus quibus recordentur eorumquæ commisere scælerum, vt in suum bonū, & commodum cædant & resipiscant, hinc Numerorum. 15. Mosi dicitur loquere ad filios Israel vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum ponentes in eis vitas hiccintinas quas cum viderint recordentur omnium mandatorum Domini nesequantur cogitationes suas, hiacintinæ scilicet erant caloris cœlestis, vt legislatæ desuper de cœlis recordarentur, lineis illis rectis, & edirecto protractis legisque rectitudinis. Sic visso serpente totius

nostræ

nostræ ruinæ & lapsus origo & radix recordaretur homo culpæ commissæ, & cum maledicere aliquem sit malum dicere alicui non solum serpens maledictus est, eo quod vitia imperfectiones, & deformitates serpentis naturæ in eius oprobrium referantur, vt imperfectum vitiosum infamemque aliorum respectu animantium notaretur animans, vt est maledicta ficulnea quia erat ociosa sine fructu, & opere Matthai.12.& Iob diem ortus maledixit quia peccato infectus, in eo 180
est expertus lucem, sed ideo est maledictus serpens quod aficiatur malorum inflictu naturæ defectibus vitijsque denuo illatis inimicitiæ, & odij erga homines, veneni, & liuoris, naturali antipathia & contrarietate, quæ ante peccatum cohibebantur ne contra mortales exereret naturæ autore, gratia & originali iustitia, cum tamen naturalia essent, quę in actum non erumpebant statu illo felicissimo inocentiæ & integritatis, quibus postea hominem inuasiit & petiuit Dei inimicum iam, suisque sanctionibus reluctantem, amissa originali iustitia, non secus ac Leuitici.20.capite sancitum erat vt iumentum cum quo quispiam coijsset lapidibus obrrueretur, non ergo quod his peccauisset serpens opprimitur, sed vt moneremur de deformitate peccati, horrore maledictus est: quo nec disquirit ab eo causam, cur hoc fecisti, cum tamen ab Adamo, & Hæua disquisijsset eo ca- 181
pite vt est videre, sed in audito serpente punitur non percontato cum non malitia adesset facinori, sed natura, vt resipiscat homo, & peccati deformitatem exhorrescat cum naturalia aduc execretur Deus abomineturq;, vt subueniũt delicto culpæ, & rea- 182
tui. Quo vulgo irrepsit vsque modo aduc maledictus, vt coluber tum vt os colubri maledictum, dum summam alicuius miseriam notare volumus, tum reptat dicimus corpore, vt coluber reptat serpitque, tum est maledictus serpens quia frustratur suo fine homine scilicet totius naturæ corporeæ finis, cum illi inimicus fuerit ab ea die vt quasi vagus & profugus superfluus sine fine superfit serpens in natura corporea. Maledixit & dæmonem, non quod malum aliquod de nouo illi exoptasset, nam si optasset infligeret, cum iustum esset incurere si expeteret & potens inferre si exoptaret, sed dictum est illi quia hoc fecisti maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ quæ declaratoria est sententia. Idest quia malitia propria scælere, & culpa superbiæ

commis-

commissis fecisti hoc quod esses hominum peruersor seductor diabolus tentator ab ea die qua scęlus patrasti, maledictus es vbi non denuo pęna infligitur, inflictę imo causa asignatur quia hoc fecisti vt peruersor esses hominis vt modo fecisti vetito fructu, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ quasi bestia scilicet beatitudinis incapax inter bestias es reputatus & maledictus culpa commissa semel superbiæ. terram comedes vniuersum et hominem qui terra est vorabis, & in terram ibit formatus expuluere, & quod terra vescatur continuo etiam si & alijs ser-
183 pens vt late infra adducemus cum sacris literis tum gentium historijs & adduximus supra. infligitur vero pęna serpenti & maledicitur. ijs super pectus tuum gradieris, quod sane in natura serpentis difficile satis, & abstrusum nimis intellectu est, fuerit ne serpenti impositum ab ea die qua socius flagitij extitit, an reptasset antea, & supra pectus gradiretur ille, solū vè commisso scęlere, & antea rectus erectus & celsus, rigidusque incesisset alto pectore caudæ incumbens, præcipue cum ante lapsum Adami Geneseos 1. capite aquas reptile aqueum produxisse & terra terreū referatur, terrestria vero reptilia sint serpētes qui ideo sunt tales quia humi sternuntur pectore, quo serpūt, & reptāt. gradiebatur ergo pectore & antea, an expectabat serpens atolli ingressu aliquando vt quod natura illi expetebat in pœnam cesserit. Hæc si
184 enodare vellimus & apperire semel, tenemus primo suscipere, quod est dictu mirabile, serpentes esse natura quosdam qui non pectore cędunt, non reptant, imo se se atolunt ingressu, & gradiuntur erecti vsque modo adhuc recti & rigidi pectore alto, vt Phareas serpens, dictus quod Phareis insulis quæ contra Dalmatiam sunt, sint frequentissimi. is directus caudæ innitens erectus, & altus graditur, quod Lucanus dixit 9. libro ijs. Et natrix violatur aquæ iaculique, volucres & contentus inter cauda sulcare Phareas. cuius meminit AElianus libro 8. cap. 11. Huncque esse igneum colore, pulcherrimis insignitum oculis, largi oris, in nocuum morsu, Esculapio Deo dicatum, quod cœlum aspiciat celsus vbi assidet salutis Deus, de Sepedone Nicander in theriacis docuit idem, sermonem instituens de hoc serpente ijs. sepedonis formem cognoscens corpore namque. AEmorroo similis graditur vestigia firmans Recta. vbi Sæpedonem serpentem vestigia firmare recta, & recta gradiri affimat. de AEmorroo vero eo loci serpente

pente sic. Pumillus ac titubans gressu velut ipse Cerastes, multipli cans, quę sinus dorsum graue pellit eundo, ventre terete solum. non pectore sed ventre solum cedere dixit de serpente Ceraste sic. Ex ijs ille quidem recta festinat eundo, soluitque viam sinuo so margine ventris, hic meat obliquus medio non corpore toto, incedit, denique non supra pectus sed ventre incedunt tales serpentes alti, & rigidi quo Plinius libro 8. capite 21. in hæc verba prorrupit de Basilisco serpente sermonem inniens. sibilo omnes fugat serpentes nec flexu multiplici, vt reliqui corpus impellit, sed celsus, & erectus. Galenus. 3. de vsu partium, capite 5. mira- 185
tur maxime serpentis naturam, vbi pronissimum eum vocat ani mal & magis multo quam eius structura fert pectori incumbere sustinet, nam vt ibidem inquit, cum deorsum animantium in cau sa sit, vt pronum vel supinum perstet animal, si in ventrem incli- net vertebrarum cauitas supinum, si in posteriora pronum qui- bus vero equaliter inest recta, lacertis vero cum dorsum incur- betur magis ad exteriora versus, & serpentibus minus, sunt ta- men proniores multo serpentes, quasi non natura aut structura corporis sed alio illis tanta naturæ peruersio contigerit & de- formitas, Quid ergo mirum: si serpens noster vulgaris & notus quo est visus Dæmon vt late supra, cum antea celsus & erectus gradiretur rigidus, & altus, vt gradiuntur modo Phareas AEmor rous Cerastes Basiliscus Sæpedon, & plurimi alij, commisso semel scęlere socius delicti in monimentum repret modo serpat & re- pat. non ventre, imo corde & pectore procliuis infamis vt rep- tant modo natura vipera Dispas Dracones & serpentes alij, qui reptabant antea, at coluber cum solum ventre gradiretur primo, post scęlus corde & pectore cedat submissus pumillus in moni- mentum hominum, vt hinc superbiæ monitum exuerit homi- nibus & superborum notaretur ruina. nam vt dicitur Prouerbio rum 4. superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu susci- piet gloria, quæ & Magister historiæ scholasticæ sentire vide- tur locis adductis. dæmon non minus super pectus graditur, suæ superbiæ innitens, cordi superbo & elato tumido pectori, histo- rice satis; nec minus iuxta naturam serpentis dictũ est illud. Ter- 186
ram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. serpentes enim terram lin gunt, puluerem scilicet perpetuo, & si vescantur alijs, tamen ter- ra continuo vt condimento aliorum, imo hic me illa sola longo

tempore viuunt & citra aliud transigunt, vt Bufones, Rubetæ, Araneæ Mures, & immunda alia. imo eo iam negotium venit, & fœminæ nostræ serpentes ęmulentur, quibus cum serpentibus tot sunt communia, vt viuidum colorem remittant fictilibus & terra cum vescantur dixit de serpentibus Plinius libro 8. capite 23. vbi & colorem terræ reddere qua occultantur terræ eius censet. Galenus idem de Theriaca ad Pisonem. 4. capite, imo Isaias capite. 63. sic, serpentis puluis panis eius Micheas. 7. Lingunt puluerem sicut serpentes Baruch. 6. Corda vero eorum dicunt elingere serpentes, quia de terra sunt. vt ergo reliqua omnia nimio alimenti vsu colorem cibi quo vescuntur reddunt, vt fiunt pallidi qui nimis ciceribus vtuntur, & virides, qui viridium rerum alimento assuescunt, sic serpentes terra cum in alimentum vtantur terræ colorem tandem efferunt & representant, cum terram gliscant in pœnam delicti et in monimentum posteritatis vt exhortentur homines moneanturq; & resipiscant pęnæ delicti repe
187 tita memoria. Quo Plinius libro 1. capite. 63. & Aristoteles adductis locis docent pijssimam terram non amplius suscipere serpentem semel illo percusso homine, imo vagum profugum diuagari perpetuo fugere abire, loca quærere sicca inermia arida et sola, complicata spinis densa tribulis quo cum alia virētia, & placida locis siccis deficiant, terra vescitur, vt si lęsus & offensus ab illo, vindictam sumere tentet, se se exerceat excitet irritet vt rabie & dolore percitus irruat in hostem, tribulatus tribulis, exacerbatus spinis, excitatus tribulationibus, quo iterum victoriæ palmam possit reportare, superbus iratus excādescens, & vt loci tutella & hirsutie sit occultior & tutior. eisdem, autoribus constat vulnera semel inflicta ab hoc animanti tetro & obscœno grauari exacerbari & acui, eiusdem reditu imo semel læsos fugere, odio prosequi disentire cum illis, tum loca obscęna humida & corrupta expetere nimis, vt diximus antea ex Iob, cap. 40. de Lęuiatā serpente vbi sic. Sub vmbra dormit in secreto calami & in locis humentibus. vitiosos desides, molles, corruptos, humidos habitat
188 terram virgineam subire numquam visitur & in corruptam, illa que nunquam serpentem suscipit, neq; in ea latibula astruit aut fundat latebras, nec eius germine vescitur aut virenti pabulo, fugit per naturā serpens Hæuam deceptā & læsam Adamumq; nā sentit omnis serpens semel veneno effuso & ictu facto, conturba

ro sanguine & vitiatis humoribus, halitibus spirantibus tetris, ex infecto et læsso toto emanantibus, virus excitatamq; putredinē, quo fugit & respuit serpens quos semel icit, vt fugit psillos, & marsos docente Plinio, libro 18. cap. 3. quod redoleant venenum & virus maius, quo pertimescit, fit venenum serpentis maius in alijs si alteretur semel, vt venenum sit illi postea reasumptū virus si elingat læssos, fuit mors venenum serpenti quæ erat serpentis venenum, virusque dæmonis & inferni cruor, alterata in Christo semel, veneno effusso mortis, diuinitatis vi superato & victo, po stea deglutito ab inferno, dum soluit vinctos patres è carcere du ro fuit sibi venenum maius excidium, & lapsus. euersa ergo natu ra alteratis parentibus peruersis, fugit serpens eos ipsos cōmisso delicto quærellas tristes Adami quæstus Hæuæ lamenta suspiria exaudire vt fugit tristes & prosequitur hilares, canentes festiuos sanguineos docet Plinius libro. 7. cap. 2. Quo fugit serpēs patrato scelere iuxta naturā ibidem. Sequitur Geneseos. 3. Inimi citias ponam interte & mulierē, & semen tuum, & semen illius, quæ vt natura veniant deplicanda dicendum non minus. mulier natura aduersatur serpenti, & dissentit cum illo docet AEtius 4. Sermone 1. cap. 30 refert abortire illico ac Amphisbenam scitalam serpentes percurrunt per illasq, transigunt imo solus transitus super eas sanguinis incompescibilem parere fluorē vteri fluxum & illubiem continuam. idem Galenus de Theriaca & Pisonem, capite. 4. Auicena, AElianus & reliqui ex antiquissimis me dicorum scriptis, referunt feminas exanimari, & animi corripi deliquijs repente angue visso, quin potius homines visso eo subi to pallescere adduximus ex Galeno supra. fugiens femina retro solicita aspicit an calcaneum iocere possit serpens, qui blanditur & assentatur feminæ, vt decipiat & circunueniat. inuidus serpēs odit feminam, subiectū odit illorum inuidus quæ in ea excellūt & splendent. inuidiæ conditio blanditur vt decipiat non prosequitur amore fœminas serpens sed inuidia & dolo, quæstus causa & lucri, caloris vberum tepidissimi quo eget frigidus cōditio ne & natura, vt vulpem insequi docuit Aristoteles. 6. de historia cap. 1. vt vescatur sudore vulpis spolijs, labore. sic fœminā sequitur, tū lactis odore allectus quod auidissime expetit venit vtriusq; illectus, emulatur mulieri quā odit natura antipathia & desidio, & quod inter omnia vipeda animantia viuipara sit fœmina sola. 289

sequitur inter semen tuum, & semen illius inimicitias ponā eodem capite contrarietatem scilicet repugnantiā naturæ etiam, vt reuera posuit inter semen serpentis & mulieris, opifex rerū summus, vt fugiat homo repetita memoria vitia & defectus. Seminis enim animantium nomine, cum principium generationis intelligimus discissum amare, & fœmina coeuntibus simul, fluidum & album spumosum & pingue, tum sobolem & progeniem ipsam semine satam, prolem scilicet & successionem posteritatemque dictam, sunt vero hæc natura inimica serpentis & fœminæ, vtroque modo, tum semen & oua serpentis semini fœminæ, tum soboles inimica soboli natura & repugnans, oua primo, & semen fluidum quo oua fundantur dissident maxime, si enim oua serpētis vmbilico applicentur fœminæ cui correspondet vteri fundus, vbi semen, & fetus continentur, tum semen tum fetū excludunt & expellunt vtero, abortireque faciunt naturali repugnantia & dissidio, se se pellunt expugnant & abijciunt: hæc eadē serpentis oua si sufumigio applicentur in fecundas reddunt fœminas steriles conceptui ineptas suumq; ipsarū semen corrumpunt labefactant & inficiunt, quo minus cum virili coeat vt formetur fœtus Auicena 6. naturalium, cap. 9. AEdoardus lib. 6. cap. 12. Diascorides lib. 6. cap. 17. AElianus Rhodiginius addectis supra sufumigium enim vtero aplicitum purissima lædit menstrua fœtui proficua potentissimæ naturæ agendi, vt fermentent & coagmentent fœtum & si noxia maioribus natu, vt& semen ipsum quod sæuissima inducit simpthomata retentum, & putridum, simillima ijs quæ veneno epoto veniunt & si fetui vtile docuit Galenus. 5. de locis, & 6. capite de histericis. Hæc enim proli necessaria nimis, inficit serpens, semine ouis repugnātia & cōtrarietate nimia. imo senecta anguium de sententia Diascoridis allato loco. Auicenæ AEdoardi menses vocat quouis modo applicita fumigio aut cōtactu atritu, quo & pellit fetum alimenti inopia erumpente sanguine ex vtero allecto & tracto, tum oua serpentis vitiari fœmine atritu contrectatione & halitu, vt infecunda perstent omnino quæ & odit serpens deserit non fouet amplius, semel contrectata à fœmina, præcipue menstruata, vt catulos odio habent femellæ aliæ, si tractentur fœminis menstruatis præcipue, vt feles canes deserunt filios fugiunt, & respuunt contrectatos, manibus aut halitu tetro infectos mulierum, quæ & exiccant arbores

bores inficiunt plantas, herbæque marcescunt contactu. solo infe cto sanguine, infantes inficiunt obcęcant quo cauendum ne basient pueros teneros infectæ vetulæ nec eorum curæ committendi molles pueri, aut cum ijs agendum imo fugiendæ omnes conditionis cuiusuis tum docet Plinius lib. 12. cap. 66. Aelianus libro 6. cap. 53. Plutarchus in Cleomene Isidorus lib. 12. Ethimologiarum c. 4. Pythagoras in symbolis. serpentes generari frequenter ex medulla hominis corrupta intra dorsi vertebras siue mortuis illud siue viuis hominibus accidat corruptio & noxa. Ouidius 15. Methamorphoseon sic. Sunt qui cum clausso putrefacta est spina sepulchro mutarier ędant humanas angue medullas, medulla spinæ alimentum impertit costis vim motum sensum robur, has fouet alit, nutrit, aluntur ossa medullis & sugunt costæ perporos & communes vias de spinæ medulla quo marcescunt illico obstructa aut diuisa spina contussa inualida fracta aut rupta, atrophia macieque laborant impedita virtutis via, nutritione infelici, decidunt & putrescunt costæ marcent, & languent, has serpens genitus de spinæ medulla absumit & vastat exeslis ligamentis quibus nectuntur spinæ colligũtur, has priuat influxu debito alimento & sede, vt non hæreant dorso & debito sibi destituantur principio influxu capitis. Mulier ex viro est ex costa viri, est costa mulieris, semen quasi Geneseos 2. Paulus ad Corinthios 1. capite. 7. Serpentis vero soboles progenies successio semen. Inimicitiam ergo posuit inter semen serpentis & fœminæ naturæ adhuc, cum semen fœminæ costam scilicet qua est formata primo mulier absumat, erodat corrumpat tandem genitus serpens, ad longitudinem medullæ spinalis, longum pro longo strictius pro cauda, & capitis medulla pro capite deformi & horribili angue eformato, qui decidere ortus facit costas, & carne nudat discooperit. & dislocat propria sede. Quo Pharao Geneseos 45. dictus hæbraice nudans vel discooperiens dissipans & vindicans filiacè alijs Iacob medullam terræ promisit. quasi iure suã, quod serpens esset vocatus & Draco Ezechielis. 29. Tu Pharao Draco magne qui cubas in medio fluminum. Medullas hominũ interiora vtiliora alimentũ totius firmitudinem ossium & radicem solidioris partis quibus totum increscit & subsistit, expetit serpens inimicus natura. medullis ossa aluntur, ex ossibus caro pullulat, vt videre est in vulneribus & fracturis vbi primo inue-

191 and 192 (margin)

ſtiuntur oſſa velut muſco albo, poſtea palleſcit, rubeſcit tandem in carnem permutatus quo carne veſtiuntur oſſa & vulnus repletur, vbi caro reliqua, nerui tendones, & vniuerſa alia medulla oriuntur, vt ſit radix omnium principium & robur. radicem ex petit fidem ſerpens, euertere tentat. Tum odio proſequitur fœmi-
193 nam, hominum medullas, viam influxus capitis Christi impedire cupit. Iob. 21. viſcera eius plena ſunt adipe, oſſa illius medullis irrigantur. de Dæmone. Sunt veſcera ſerpentium confuſa inter omnia animantia vt ſunt Dæmonis viſcera, ſunt plena adipe indiſtincta pinguedine vitiorum, oſſa eius medullis hominum irrigantur, eſt illi alimentum ros quo abſumpto medullis abſumptis perſtamus ectici. Cœli rore abſũpto impedito influxu, quo pſalmo 65. Holocauſta medullata oferam tibi. non medullis abſumpta ſerpente aut dæmone, rore deſtituta & pinguedinis expertia Iſaias 34. De ſanguine medullatorum arietum oferam tibi, Iob 14. Maledicens impio atenuetur famæ robur eius & inedia inuadat coſtas illius, conſumat brachia illius primogenita mors, mors peccati ſcilicet primogenita ante ſecundam corporis mortem, genita primo peccato. Hinc Cęlius Rhodiginius libro 2. ca-
194 pite 11. vt experientia edocet, capillis hominum fœminarum prę cipue, quod longiores ſint ortu reliquis, tum pillis quibusuis humanæ naturæ, integris putreſcentibus, ſerpentes oriri affirmat & procreari, quo iratis hominibus excandeſcentibus ſuperciliorum & barbæ auulſio, fœminis vero in quærellis & plantu lugubri capillorum eradicatio contingit. pœnalitates ſerpenti adſcribentes quaſi omnes contracto reatu. quaſi natura ſectentur odio ſerpentium ſemen, & eo tempore radicitus euellere conentur magis, quo actus magis ad naturã ſpectant, ratione abſorta ira & paſſione, quo dum deponuntur quidam commiſſo graui ſcęlere, barba & capillis abraſis prius puniuntur, vt pote ſerpentis cauſa id commiſſerint, & quod culpa ſerpentis Adami, filij noua aggrediantur delicta & vitia ſectẽtur, hinc alij vniuerſos pillos abradunt totius corporis & reſcindunt, quaſi ſeminis ſerpentis ſeminumque vitiorum immunes & vitijs minus procliues. quo & ſacerdotibus à prima tonſura incipit reſcindi capillus, clericis vero omni ex parte, quo Cicero pro Roſcio dixit. Bonos viros nullum pillũ habere, comędo ij quid circo capite & ſupercilijs ſemper eſt raſis, neç vllum pillum virum bonum habere dicatur.

Alijs

Alijs vero longiſſima barba & pilli longiſſimi, quaſi non timentes ſerpentem ſuperantes imo vt Chriſtus noſter, Deipara virgo, legibus ſerpentis immunes liberi nobiles,& alij vt Nazareni antiquitus,& modo plurimi,vt Cardinales Pontifex, & reliqui qui ſerpentem ſuperare non pertimeſcere virtute Chriſti ſemel loti, 195
aqua renati,baptiſmate,vt caput Eccleſiæ columnæq; oſtendere parant,quo Abſalon capillis,per contrarium floruit ſerpentis ſemine inobediens Deo & patri, Hebræis patris conſumatio dictus,& tandem capillis perijt quo & capilli Meduſæ ob ſcelus cõmiſſum in templo Mineruæ concubitus fędi cum Neptuno aquarum Deo in angues abiere deæ vltione,quaſi delictũ ſemine ſerpentis ortum cauſa monſtraret & patefaceret Methamorphoſi & transformatione anguium,tum ſerpens,mirabile dictu, in mulierum copia ornatiorem,pulchriorem in ſequitur. paratiori inuidet primo relictis alijs,hanc ſequitur illi æmulatur inimicus natura,nullam partem fœminæ auidius ſubire expetit atque parte vteri,naturæ indagatricis nimis & curioſæ vt fecundiſſimo illius partis colore impenſum eius compenſetur frigus,quo natura vrgetur,ſi hac patet aditus non ore aut alio ſubit,præcipue ſi concepit ſemen aut concubuit,quod ſuggit & amat lactis inſtar, vt ſupra retulimus,& loci calore & ſeminis deſiderio trahitur maxime,& ſi hac nequit vbera lactantium quærit illectus lacte, ſecus ore,qui extrahitur lacte exterius admoto vt doctrina ſerpẽs pellitur Dæmon, dilaniat vterum inimicitia & contrarietate, quod ſit receptaculum humani ſeminis,vt inimicitia & odium, inter ſemen,& ſemen appareat amplius Iob 20. capite: panis eius in vtero illius vertetur infel aſpidum, eſt panis eius homo, & homo eſt puluis Iſaias. 55. Serpentis puluis panis eius. ſe redigit impuluerem peccato commiſſo homo. vterus fœminæ eſt vterus ſerpentis poſt caſum iure ipſo, quo homo panis ſerpentis eſt, nam puluis in vtero illius vertetur infel aſpidum inbilem iram in paſſiones ac virus efrenis aſpidis, receptiſſimum eſt apud Ariſtolem 2. de hiſtoria animalium, capite. 17. & Plinium, libro 11. capite. 37. Serpentem tot coſtis ſtrui ac 196
diebus aſtruitur menſis, totque obtinere coſtas quot dies menſem integrum complere valent,menſibus vero dies hominis numerat annus lunæ motu,quem ſecuntur ſublunaria omnia, hac influunt quæ ſuperſunt aſtra eſt hæc cœli porta cognomine dicta 197

* astrologis omnibus, annis & mensibus vita hominis circunscri-
bitur, quorum vtrumque aptissimo Hieroglyphico depingit ser-
pens, annum cauda ore tenens vt depingebant AEgyptij, men-
sem vero, numero costium mensem lunæ qui quasi triginta die-
rum spatio finitur & voluitur, quibus numerat hominis dies pers
cribit & terminat, tum vitæ certum præfingit terminū & definit
vt serpente interitus hominis prænotetur & ruina morsque & vi
tæ vltimum, nulla inimicitia est maior quam quæ in mortem pro
tenditur, & quæ tandem sola illa finitur, quo est semini humano
serpentis semen inimicum natura, & soboli soboles. dies dinu-
merat hominis & computat serpens, vt perscribat vitæ hominis
durationem vt signo & Hieroglyphico, numerari autem nequit
aliquid ante sui vltimum, finem & terminum, vt nil vltra termi-
num cognoscamus super esse, certi mensura, alias ante vltimum
198 non certo scimus quanta res sit, quod vt fiat instituitur numerus,
& mensura rerum. Quibus Oseæ abditissimus locus patet cap. 1.
Vbi iudeis dicitur. In dominum præuaricati sunt quia filios alie
nos genuerunt. nunc deborabit eos mensis cum partibus suis. ser
pens scilicet dæmon deborauit eos, mensis dictus numero co-
stium ab Aristotele locis adductis, serpēs dæmō dictus est Ihoan
nis Apocalypsis 12. & 20. capite Deuteronomi 16. Obserua ergo
mensem nouarum frugum & verni primum temporis vt facias
Phasæ domino Deo tuo quoniā in isto mēse eduxi te de AEgyp-
to nocte illā & mense terribili de serpente. de potestate dæmo-
199 nis scilicet, & peccati tenebris, vbi in mensem nouarum frugum
gratiæ temporis verni, mensem Christi obseruare iubet vt sit cū
Isaia 66. Mēsis ex mēse, ex mēse inquā serpētis mēsis Christi, & ex
serpente mense dicto, Christus serpens mensis dictus, sicut Mo-
ses exaltauit serpentem in deserto quibus Christum significauit.
Numerorum 21. serpentis signo, & vita ex morte, & mensis vitæ
nouarum frugum quo mense eduxit nos de AEgypto, passionis
nocte, & de mense terribili serpentis, & dæmonis quo immola
bant phasæ Iudæi, & legale agnum, nos vero Christum ipsum le-
gis autorem verum Deum, & agnum Dei. Isaias 13. Quasi agnus
coram tondente se obmutescet & non aperiet os suum. agnus e-
nim adhuc coram occisore obmutescit, & si hædi balent vocife-
rentur, & magis coram tondente vt experientia probat, cutis mo
lestiæ cuiusuis impatientissimi. Vltimum est omnium maior con
trarietas

trarietas repugnantia & disidium inter semen vnius & alterius
constituta ab ea die mistice,& tropologice adhuc nam semen ser
pentis mēdatium est peccatum & nihil quod est maius nihilo na
turæ,cum sit nihil gratiæ & rationis debitæ,quod nequit attinge
re Deus aut in hoc nihil redigere aliquid,cū in nihil naturæ pos
sit omnia, Matth.13.Cū autē dormirēt homines venit inimicus &
superseminauit zizaniam in medio tritici & abijt. tritico & se-
mini Christi,zizaniam semen,dæmon emiscuit.

De ijs quæ mistico sensu,ex hac serpētis maledictione decerpi possunt,& literali adhuc.

CAPVT XI.



Latus ille serpens natura superbus & altus qui cons-
cendere in cœlum est ratus posse virtute propria simi-
lemque esse altissimo qui veneno infecit quo vigebat
superbiæ Heuā & Adamum lege violata,submissus po
stea abiectus pronus & reptās visitur,nō secus ac superbi omnes
animoq; elati postea humiles despecti & viles habētur,Deo vlto-
re vt ipse descendant se seque homines esse cognoscant,vt noscāt 200
se ipsos.Hinc dicitur psalmo.118. Increpasti superbos,maledicti,
qui declinant a mandatis tuis. Increpasti Adamum Hæuam ser-
pentem,maledictos quia declinarunt a mandatis tuis, Dæmon,
Hæua,& Adamus,serpens ab ordine stabilito, ideo illi dictū est
supra pectus tuum gradieris,pectore cedes elatiore tui parte,re-
pes,pectore enim continetur cor animantis nobilissima pars in
cauitate vitali,cui facultas irascibilis inest, superbiæ radix origo
& sedes qua impellitur animal vt superet difficile boni intenti,
animosa ira,quo superbit superato difficili contemptu aliorum.
Hinc superbijs pulsus alti adextra fiunt & iratis hominibus,qua-
si animales motus progressiuos quibus in obiectum pellimur, vt
difficilia superemus,& ardua quæbis quæ nobis desideratum bo-
num prohibēt,velit immitari facultas cordis pulsatilis motu iræ
& superbiæ affectu pulsuū motione,radice superbiæ repes,&ser
pes illi dicitur pectore. Inflat distendit & proprios terminos ex-
cedere facit serpentium caro esa,vt late supra,quo superbis ani- 201

mal, si vescatur serpentibus, flatibus refertur, & melãcolico succo, earum esu intumescit, quibus maxime excitatur superbia, & increscit ira, subiecti apparatu & dispositione naturæ, repletur enim flatibus caput, quo mens obscuratur turbatur, & caligine obscura obducitur, vsque dum sedentur motus, & factus impetus, prout potest quilibet: sectione Problematum. 3. sententia. 13
202 Aristoteles melancolicos vocat superbos, quia abundant flatibus subiecti dispositione, Galenus idem libro decognoscendis animi morbis capite. 3. & lib. quod animi mores, capite. 4. superbus enim sese inflat distendit auget, respirationem cohibet, qua
203 si animi elationem magnitudinemque sibi creditam, immitari corporis tumefactione vellit, detento spiritu, distentus flatibus turgidus tumidus, non aliter ac rana AEsopi superbiens in bobem, illum immitari aggressa est respiratione cohibita, vt illius æquaret magnitudinem adeo. vt medio obcrepuerit corpore esusis visceribus: hinc superbos vocitamus tumidos, tumentes, non contentos termino proprio, & rationis lege, seipsos excedentes exuperantes. Deuteronomi. 1. c. locutus sum & non audistis, sed aduersantes imperio domini, tumentes superbia ascendistis in montem, Vbi Deus increpat populum magnalia & beneficia refereus, quæ illis contulerat, eorumque ingratitudinem, & capite. 13. Cunctusque populus audiens timebit, vt nullus postea intumescat superbia, vbi & populi obedientia, & malorum obseruatio stabilitur, quibus locis superbos, tumidos vocat, serpens ergo modo dicto, insuperbiam disponit, hinc scientia inflat superbire facit Paulus. 1. ad Corinthios capite. 8. Et cum omnia, quæ
204 scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sint, tam libro naturæ quam gratię & scriptis sacris quo Matthæi. 24. dicitur, Qui legit intelligat. formauit Deus hominem de limo terræ vt non superbiret & si non depuluere puluis enim formari nequit decidit, & nõ cõstat. gratiæ rore puluis homo constat & stat, alias puluis cũ sit non ducetur aut eformabitur ille, ex se puluis solum, qui si rore gratiæ non coalescat & coagmentetur inpuluerem ibit & alimentum serpentium, serpentes enim lingere terram diximus, corq; eius elingent serpẽtes quia de terra est Baruch. 6. formauit, enim Deus hominem de limo terræ nõ depuluere, ipse vero inpuluerem se redegit in naturalia, gratia, & iustitia amissa alimẽtum serpentiũ & æsca factus, qui elingunt terrã Ecclesiast. 10. Cũ enim morietur homo hęreditabit serpẽtes & bestias & vermes tã morte pec-

te peccati intelligo, quā naturę morte, vt ergo resipiscat homo,
& aqua gratiæ humiditateq; cœlesti roretur, vt cohæreāt partes ra- 205
tionis & appetitus inter sese, ne puluis persistet, & serpentibus de-
libetur, ideo serpentis admonetur natura, eorū quæ ille vitare
debet per gratiā, ne impuluerē resoluatur & puluis quasi vento
& flatibus superbiæ euanescat, puluisq; mentē, & oculos obcæ-
cans cognitionem propriā, & aliorū interturbet: hac eadē serpen-
tis descriptione & historia, cū & plurimorū spiritu admonemur
Deo, tum & locis plurimis scripturæ sacrę allegoriæ vtiles satis,
possunt aptari, quibus exornetur, & per methaphoras ad naturā
serpentis latas intelligātur & depplicentur, vagū serpentē profu-
gū, & superuacuū perpetuo diuagare fugere & abire, loca quæ-
rere sicca & inermia arida, & sola hispida spinis, & dēsa tribulis
mōstrauimus antea, vulneraq; semel illata inflictaq; ab illo eius
reditu grauari & exacerbari, si iterum in illum incidant cussi, &
affecti, infectosq; odio prosequi & fugere quod cum illis dissen-
tiat veneni odore, loca obscæna humida, & corrupta expetere, vi-
tiosos desides molles corruptos & humidos, iis elucescit locus
ille Matth. 12. vbi dicitur. Cū autē inmundus spiritus exierit ab
homine ambulat per loca arida querēs requiē & nō inuenit. Tūc 20
dicit reuertar in domū meā vnde exiui, & veniens inuenit eam va
cantem, scopis mundatam & ornatam, tunc vadit, & assumit sep-
tem alios spiritus secū nequiores se, & intrātes habitāt ibi & fiūt
nouissima hominis illius peiora prioribus, sic erit & generationi
huic pessimæ. Arida loca quęrit Dęmō semel ac venenū in loca
humida efudit, semel enim ac humidos & molles qui nō continē
tur termino proprio, vt non cōtinentur humida & eos qui in se
cędunt infecit, vt mollia cedunt, quod facilius est, aridos quęrit
pœnitentia confectos, & marcidos, arida loca & sicca, vt hęc ipsa
eo inquinet viru & spurcet cruore, abominatur semel infectum
hominem quem odit & fugit & quem infecit, odio habet, odit
enim malū vt natura omnis imperfectū odit, & si inducat inuidia
homines & odio seducat, tum quod munus & officiū dæmonis,
quibus lapsus & ruina illius notātur malitia & venenū, corā Deo
Angelis, & hominibus manifestētur, semel ac in locis humidis la 207
titās, media afluētia rerū, delitijs & voluptatibus percussit inçau
tos homines molles et desides, loca quærit sicca, et inermia inpul
uerem quasi redacta macie abstinentiæ. Tum arida quærit,
et ada-

& adacta impuluerē ficca cęli rore,& gratiæ inermia,quibus pulueris nostri partes coalescunt.est enim homo secūdū se puluis, & cinis,vt dicitur Iob 34. capite, & Isaiæ 44. Memento homo quia cinis est,& impuluerem reuerteris,rore vero venienti desuper coagmentatur homo vt formari & effingi possit ad Dei imaginem,& similitudinem, quo ex limo non expuluere formatus est ille sua prima formatione, exit ergo spiritus immundus serpensque dirus ab homine semel ac euomit venenum quem iudicat sui iuris vt alios possit icere & petere,& cum humida infecerit quærit arida,vt nil in corruptum & integrum quantū illo agitur superfit.spinis percitus,& irritatus pugnam aggreditur scan-
208 descit & furijs agitur penitentia & afflictionibus iustorum quibus exacerbatus acrius vrget & instigat homines,tum Christi spinis coronæ regiæ & stematis circum septi instigatur,quod maius hominibus remedium adesse cognoscat,semel Christo spinis circumsepto deitatis capite circumuallato, quo nullum patere aditum posse septo & fulcito detur intelligi,qua possit caput deitatis inaccessibile,peti aut icci serpente,quibus Deus intelligitur esse,Deus enim caput Christi est 1. ad Corinthios capite 11. Tum vt Rex nuntiaretur hominibus laboris & oneris,stemata spinis contexta regiamque coronam gerens qui Rex erat nobis promissus spinis& laboribus referrus,Iudicum 9.capite,sub illa mirabili allegoria rhamni, qua rhamnus spinis scatens omnibus arboribus Rex constituitur,hominibus scilicet,& Angelis,qui arborum nomine in Scriptura sacra veniunt intelligendi, Matthęi 3. Omnis arbor quæ non dederit bonum fructum scindetur, & in ignē mitetur;semel ergo ac hominem infecit serpens & veneno spurca-
209 uit,spinæ & tribuli pullularunt,bonorum diuissiones, nostra & aliena cognouimus,cum antea communis esset viuendi ratio libera & vna,hinc litis increuit diuitiarū auriq; fames sacra affluētiæ effrenata cupiditas,quæ spinarum sacra significantur passim, Marci.4.Plurimos seminasse in spinis in diuitijs & voluptatibus dicitur spinarum nomine diuitias complectens, quod diuitiæ si leuiter contrectentur larga & liberali manu faciliq; & leui,innocuæ sint,non secus ac spinæ,si vero comprimantur auare & parce rigida manu,& tenaci eam transfigunt & penetrant crudeliter, ijs serpens occulitur semel atque hominem læsit vt is eisdem tutus,&munitus viuat loci tutella spinis & tribulis securus & abditus,

tus, afluentia enim & copia rerum serpens occulitur, vitium & dæmon potentia rerum & diuitijs, quibus sic munitur multoties vt nullo quasi infestari possit proturbari vè, ea est diuitum magnatum conditio vt nullo frenentur, illudque ius quibus solum illud remedium superest, Quod Paulus perscripsit ad Hebræos 6. 210
vbi dicitur, Terra proferens spinas ac tribulos reproba est & maledicto proxima cuius consumatio in combustionem. Terra scilicet quæ adstruit latibula dæmoni & latebras quibus occulatur & latiter, hæc incendio & igne vt norũt agricultores cõmode solum extirpari queũt, maledicto proxima terra est hæc, qui cruciatur igne, maledicti enim mituntur inignem æternum, quo eã maledicto contulit Paulus. domun suam vocat dæmon peccatores iure belli Prouerbiorum 7. Viæ inferi domus eius, est peccator via inferi & infernus infieri & ideo domus dæmonis, si via inferi est domus dæmonis. Et eodem capite nõ est vir in domo sua quare inuenit vacantem occiosam Matthæi 14. vigilate ergo quia nescitis diem neque horam Ephesios 6. Vigilantes orantes in omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instantia. scopis confessionis mundatam & pænitentiæ, ornatam donis gratiæ & virtutum psalmo 76. Et meditatus sum in nocte cum corde meo & exercitabar & scopebam spiritum meum; denique vbi mundã dæmon cognouerit pænitentiæ scopis, & ornatam donis gratiæ, & virtutum, vadit iterum, & asumit septem spiritus si antea vno 211
vitio postea omnibus aggreditur septem hominem, nequioribus se, conatus apponit maiores inuidia & odio percitus, impij iustificatione, de qua dolet & condolet ideo cauendum nimis, ne vulnera grauentur serpentis redditu & recidiua vexetur ille, fiantq; posteriora illius deteriora prioribus, est recidiua deterior multo prima morbi inuasione ob maiorem dispositionem subiecti præsertim ex morboprægreso, viribus debilioribus multo, morbi potentia, non minus ijs eisdem huius animantis conditionibus, qui nunquam terram virgineam & incorruptam addit eius vè germine alitur incorrupto & integro, Deiparæ virginis priuilegiũ gratia & titulus manifestantur, voluntate Principis libera & nobilis ab omni culpæ & labis reatu, non secus ac Deus natura & vt di- 212
citur sanguine extat nobilis. illa gratia & priuilegio, neque in ea fuit serpentis latibulum latebra vè læso homine, nam vt primus homo nostræ generationis principium origo & fons est productus

ctus creatus & altus virginea terra eficienti Deo, sic decuit. Nostræ regenerationis primum, Deum hominem, virginea terra oriri incorrupta & integra, vt esset perfectione primus, & omni modo perfectior excelentior, & altior, qui aliorum futurus erat causa norma & exemplar: quo nec germē est aggræssus dæmō, quod Deus esset, & si aggressus non pastus illo, tum quod virginea erat altus terra quam fugit & odit. puluerem quærit corruptam, & diuisam terram molliem peruiam & facilem, vento & vanitati subiectam subditam & procliuem, vbi facile latibula fundet & lateras adstruat quod sit mollior & facilior vt occultus & abditus
213 bras adstruat quod sit mollior & facilior vt occultus & abditus irruat in hostes. AEmulatur mulieri quam odit natura quod inter omnia vipeda animantia viuipara sit sola imo non solum viuipara, sed vitipara adhuc, cum vitam ipsam peperit Christum Ihoannis. 14. Ego sum via veritas & vita. Est hoc solius fœminæ inter vipeda nam reliqua omnia oua excubant. 7. de historia capit. 8. Plinius lib. 10. cap. 63. Hinc prima inimicitiæ radix & liboris origo quod vitam peperit & viuum, vipedemq; in lucem ediderit Deipara virgo fœtum, gressus duplicis vipedē humani & diuini Prouerbiorum. 4. Non arctabuntur gressus tui. Incompræhensibilis cum sit diuinus gressus. Quo Canticorum. 7. Quam pulchri sunt gressus tui. infinitum enim terminos excedit, quo non arctantur gressus illius. Pulchri, quia filius pulchritudinis decest. Tota pulchra sine labe, verbum per quod imago nostra, tantæ fuit pulchritudinis vt ad imaginem, & similitudinem Dei formaremur, iterum, semel deformis cum esset, nitori primo pulchritudini & venustati restituit & reuocauit. Ijs eisdem serpentis conditionibus quod semen eius in vtero contentos debite fetus abortire faciat locus ille Pauli illucescit prima ad Corinthios. 15. capite vbi cum
214 Christum resurrexisse a mortuis prædicaret, & quibus apparuisset recenseret inquit. Nouissime autem omnium vissus est mihi tanquam abortiuo. Quasi senecta serpentis peccato seminibusque vitiorum ouorum suffitu semi mortuæ fidei, expulsus ab vtero Ecclesiæ quo prius cōtinebatur natus Iudeus, & ideo abortiuus, vsque dum Christus educauit iterum psalm. 22. Super aquam refectionis educauit me. lauacro baptismatis regeneratione qua lauit nos, & regenerauit iterum, & non secus ac mortua lucerna suffumigio tetro spirans abortire facit vt experientia vulgaris docet & norunt prægnantes & gerentes vtero docuit Galenus. 4

nus. 4. apho.17. mortua fides & extincta pellit ab vtero Ecclesiæ fœtus viuentes, mortuos, & semimortuos suffumigio vitiorū tetro habitu & noxio sibi & alijs, effumat enim, & offendit nares è mortua aut semimortua fides sine operibus. vitiorum corruptela, virtutibus extinctis spirantibus tetre quibus affliguntur continuo conscientiæ stimulo, effumigante fide. ponā ergo inimicitias inter te & mulierem semen tuum & semen illius, dictum est serpenti vt suplicium, maledictioq; ab eo qui primus flagitium cōmiserat suo ordine inciperet vt culpæ modum pœnæ ratio subsequeretur, quo increpat serpentem primo sceleris huius, origo, & radix, cui imponitur dissidium & inimicitia simul & mulieri, seminibusq; eorum soboli inquam & futuræ successioni, fœminæ, & serpenti imponitur dissidium hoc contrarietas & repugnantia, non quod hæc eadem inter serpentem, & hominem, non fuerit stabilita simul, ac constituta est inter serpentem & fœminam, sed ideo quod mulier in causa fuerit quod cæciderit homo & serpēs quod nutaret Hæua, ideo serpens primo increpatur, secundo Hæua tertio taxatur Adamus, cum vero serpens, & Hæua, Adamum peruerterint, cui vt capiti, & principio commissa erat originalis iustitia rectitudoque posteritatis totius, ideo eis pena infligitur & contrarietas maior renuntiatur, repugnantia & inimicitia, quæ maior est inter fœminam & serpentem, ea quæ est inter serpētem & virum, quo dictum est inimicitias ponam inter te & mulierē, nulla de viro mentione facta, tum vt demonis vires & serpentis venenum in fœminam, fœmineosque desides & molles, solum posse notaretur, non in viros fortes & constantes spe Christi, & presentia, imo dictum est inter te & mulierem semen tuum & semen illius, inter sobolem & futuram successionem veneni infectam, diximus enim infectos & veneno coinquinatos, serpentem odio habere vulneraque eorum grauari maxime presentia illius consensu veneni sympathia & communione. quo de eis solum successoribus & seminis repugnantia intelligitur, quæ semen fœminæ vere possunt appellari, non viri & Christi renati fortes, & tale quale fuit generans a quo decisum est. Hoc solum Hæuæ semen, & feminæ proles dici meretur. Cum vero Deipara virgo veneno non fuerit inquinata, dissidium potentia dæmonis vires nullam cum illa repugnantiam sunt habita, nec dirum virus serpentis tetræ eam inficere potuit, communi vè illa

215 216 217

regula cōtineri, priuilegio & gratia libera tum vltra hæc de Christo ipso commodissimè interpretantur iure dictus inter omnes homines solus ipse mulieris semen, quod ex fœmineo semine cōstiterit sine virili opere; cuius grande fuit et maius omnium cū serpente dissidium inimicitia & oppositio, quanta est inter veritatem & falsum, inter nihil & aliquid, inter rationis rectitudinem, et defectum illius. est enim Deus veritas ipsa, omnisq; veritatis, & entitatis autor, vt dæmon mendatij peccati & nihil, contriuisse vero hoc semen mulieris serpentis horridum caput de Christo dicitur, Psalmo. 73. ijs. Tu contribulasti capita Draconum in aquis, tu confregisti capita Draconis. in aquis inquam sacri lauacri baptismatis, non secus ac durum serpentem & æneum pijssimus ille Ezechias Regum 4. confregit, & vitijt. sensit hæc Rupertus. 3. de Trinitate, cap. 19. & reliqui Patres locis adductis.

De minatu calcanei hominis, & capitis serpentis.

CAPVT XII.



GEneseos. 3. sic dicitur ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaueris calcaneo eius. Non minor inimicitia liuor oppositio & contrarietas inter serpentem, & fœminam ijs constituitur quam dictis supra et relatis eo dē
218 capite verbis, hæc enim omnia ad promulgatam iam inimicitiam spectare videntur, quibus dissidium stabilitur, inter serpentis caput, & calcaneum fœminæ. tanta enim est inter hæc oppositio, vt à capite ad calcem (quod dici solet) nil supererit amicitiæ aut beneuolentiæ. Sunt enim hæc totius animantis extrema calcaneū, & caput. termini & fines quibus vniuersum animans continetur inter quæ summa est distantia, et oppositio summa omnisq; contrarietas vt per extremum opponantur hæc duo et dissideant inter se se. quo his maxime oppositis antipathia fœminæ et serpentis apprime notatur vt adhuc ingens inimicitia eorum exprimatur eisdem. Caput enim diuinissimum membrum totius nostræ
219 reipublicæ arx præcipua & animi domicilium sursū animantis excelentior & altior reliquis omnibus partibus, à quo sensus & motus præstantissimæq; actiones præclaræ proueniunt, quod solum omnes

omnes virtutes cõtineat naturæ & animæ, tã vegetabilis quã sensi
tiuę partis, internas & externas, altiori sede cõstitutũ natura, ani
mantis optimum bonum perfectum si quid aliud, in serpentibus
potentia veneni efficatius potentius, submittitur calcaneo & fœ-
minæ, superbum & tumidum veneno horridum elatum & altum
humiliori fœminæ parti abiectiori viliori vltimo illius calcaneo
inquam quo conculcetur conteraturque illud molli, debili ictu
fœmineo, calcaneo horrendum serpentis caput. Hoc enim peri-
culum subit serpens natura, dum calcaneo submitit caput terrũ,
& insidiatur illi, quod conteratur illo, nil enim in serpente est de
bilius capite, nil fortius hominis calcaneo, debilissimis ossibus 220
struitur serpentis caput, fortissimis calcaneum hominis munitur.
docuit Galenus, 6. de vsu partium, experientia docet. calcaneo
minatur homo dum iratus sæuit, victoria superbus, & superior
factus, calcat conculcat, vt sit vltimum victoriæ signum, & poten
tiæ argumentum calcare inimicum, conculare hostem. Quo &
serpens astutissime fugit, caput calci summittere icere mille
artibus tentat externus factus, hinc AEgyptij, vt victoriam cęle-
brem significarent hieroglyphico, calcaneum caput cõculcãs de
depingebant, vt dum subditos subiectos victosq; homines expri-
mere conabantur caput calcaneo submissum obũbrauant, pars
enim calcaneum est subiecta magis omnibus alijs totius nostri
corporis partibus, illis subdita suppositaque vniuersæ reipu-
blicæ corporis totius, nulla est infima adeo opresa vè, aut alio-
rum imperio parens substinens omnem corporis molem, vniuer
samq; fabricã animantis sub omnibus alijs cõstituta, vt contra ca
put, nulla illo liberior excelsior altior incũbens toti supersedens
vniuerso corpori asidens omni machinæ animantis, victoriæ & li
bertatis aptissimũ AEgyptiorum hieroglyphicum, nouit Cicero
officiorum 3. à quo Valerius lib. 35. capite de pedibus, quo si sub 221
dita magis totius animantis pars calcaneũ dictum, super caput li
berrimũ alioqui natura & sui iuris nobilissimum constituitur,
quod calcat & conculcat vndiq; victoriæ gloriosæ & vnice signũ
erit Icon & simulacrũ. Quomos erat antiquis regibus triumphan
tibus captiuos pedibus cõculcare, subiectionis signũ, tum homi-
nem triumphabundum per calcaneum ita positũ, vt antiqua ple-
raq; numismata cõsignant, eoq; spectat versiculus ex psalmo 66.
Imposuisti homines supra capita nostra. & quod passim inueni-

tar in Scriptura sacra de conculcatu conculcationeq; dum inci
...t sermo vbi & victoriæ potentia & seruitutis miseria enotan-
...r his ergo summa victoria nobis elucet dum dicitur ipsa conte
... caput tuum; & tu insidiaueris calcaneo eius, serpenti vltra nõ
...icitur quam insidiari nobis, non iccere aut morsum figere in
nos, at nos illum conterere caputq; illius conficere, & quassare
renunciatur. in nobis calcaneo insidiatur dubiè iccer, certo in il-
lo caput ateritur, hic calcaneum periculum subit solum, ibi ca-
222 put pœnas luit indubitanter, palma enim victoria & triumphus
his renuntiatur hominibus fœmineis adhuc & mollibus ortu,
minimis & debilibus, Christi virtute qui exultauit vt Gigas ad
currendam viam accinctus gladio diuinitatis super femur suum
humanitatis potentissimæ, femur enim ab inguine incipit per
inguinem generandi vasa decurrunt, quo femur carnis originẽ
humanitatemque designat nouit Galenus. 6. de vsu partium, &
Anathomici omnes. nouit Aristoteles quæstionibus problemati-
cis, tum & antiqui qui Baccum Deum de femore Iouis ortũ fuis-
se testantur, à Semele ante tempus excluso vtero Ioue femore dis
ecto alitum & fotum, non alio, dixit spiritus Deus Iacob, Gene-
sis. 46. de femore illius Reges, & gentes plurimas esse oriundas,
& Numerorum. 5. Vterum, & femur generationis instrumenta
stabilit, his ergo victoria gloriosa, celebrisque triumphus nobis
renuntiatur, Christusq; promittitur, dum dicitur, ipsa conteret ca-
put tuum. Deigenitrix inquam sacra per Christum vt contriuit
caput peccatum & venenum serpentis, quod capite continebā-
tur, & capitali vitio superbiæ serpentis, quod leuauit in Deum su-
perbia, & elatione, quo & infecit primos parentes, & vt alia li-
tera legit ipse, aut ipsum diuinum suppositum conteret caput
tuum Christus inquam, qui est ipse sibi cum sit exẽplar per quod
omnia sunt ipsa & non alia, cum quodlibet in tantum sit ipsum
in quantum ipso omnium creaturarum norma & exemplari est
tale, cum omnia per ipsum facta sint, & sine ipso sint nihil, & non
ipsa. constant enim omnia verbo virtutis suæ, quantumq; ipsorũ
est ipsum ab illo sit, qui ex se est ipse, & nequit alienari aut alter
esse, quo solus dicitur ipse, & nõ alter, omniaq; quæ ipsa sunt, per
223 illud hoc ipsum sunt, Deifera virgo ipsa sola post ipsum appella
tur, numquã altera culpæ reatu aut labe, ab hoc ipso suo prototy
po Ipsa per quod omnia eadem. ergo conteret caput tuum vt cõ

triuit

triuit ipsa non alia sed eadem, est ille ipse qui suo exemplari & prototypo est similis cõformis respondens. fuit ipsa semper similis & ipsa, verbo & exemplari suo non alia deformitate peccati, imo ipsa ab ortu & conceptus die, tota intregra pulchra & gratiæ plena benedicta inter omnes quo ipsa contereret vt contriuit caput, peccatum scilicet capitale superbiæ dæmonis & serpentis, calcaneo & infima sui parte humilitate superbiam, calcaneo caput deuicit. ad iustũ capit calcanei cauitas dum stat homo rectus serpentis caput. Anguis scilicet communis, qui seduxit Hæuam, ea parte qua deficit pedis substantia & plenũ, stãtibus enim nobis terrã cõtingimus, anterioribus pedis partribus, illis innitimur sustinemur alto calcaneo, quo sutores ea parte substituũt calceis, dictos talones multiplicatis soleis, vt æquet ea parte pedis reliqum, in soccis mulierũ apparet id clarius, cũ ea parte altiores fiant multo, quasi in pœnã delicti eo loci ictui serpentis additus pateat & qua iccere possit serpẽs, sedẽtibus vero, aut mortis instamus calci, reliquo pedis minus, calcaneũ imo fœminis pleniusculũ adest viris, ea parte magis, vt fortius conterant serpẽtis caput cõmissũ semel, quibus maius periculũ impendebat viris, se fugitur enim calcanei musculus ex tibiæ osse, altiori è parte fœminis vt dissectione paret, quo maiori circulo tacto in pedis inferna recurrit extra, vt sint fœminis pleniora calcanea, & calcẽt fortius præcipuè virgines integris coxis nõ vitiatis, & læsis puerperio & partu, neq; osse sacro vitiato aut perculso, vt adest corruptis ex quo protẽdũtur nerui, quibus tibiæ mouẽtur & pedes calcãt, quo robustius cõterent cõculcabuntq; ideo, vt cõtriuit Virgo mater Deipara, dæmonis & serpẽtis caput, parte illa qua natura defecit calcaneis cauitate & qua deficit caro; carnis & passionũ libera, plena tamẽ gratia & virtute. Calcaneũ enim calx partẽ pedis posteriorẽ significãt, cui motu innitimur, Arist. 3. de historia. c. 15. 5. secti, problematũ sentẽtia. 15. Galenus lib. de ossibus. c. 24. 3. de vsu partiũ. cap. 8. est pedis vltimũ, & vltimũ animãtis totius, à capite infra, dicimus communiter omnes ducere ad calcẽ, seu ad finem & ad vltimũ ducere, & à capite ad calcem, dũ extrema notamus, in auibus vero dicitur calcar. Est vltra & calcaneum os maius totius pedis, talo dictũ, os cuius cauitati, os vlna inseritur appellatum tibiæ, medio maleolo osse, vnde calcaneum est os instar basis & pedis crucis, receptaculũ quasi, & pedestale vlnæ, cauitate,

22 4

a 25

& defectui ossis calcanei insertum quo Hæuæ calcaneo & defectibus ei parti qua os deficit, Hæua & os costa caro, est vlna crucis inserta, qua metimur omnes, medio malleolo crucis, & passionis Christi ictibus. Ieremias. 23. Vox Domini quasi malleus conterens petram, petra autē est Christus 1. ad Corinthios. 10. Vox Domini Patris æterni, decretū scilicet, passionis malleolo. Christum contriuit, Isaias. 53. Attritus est propter scelera nostra, qua ergo serpens adoritur Hæuam, hac est crux Christi & vlna inserta crucis, vt munita ea parte & intregra, possit obsistere serpenti
226 Dæmoni & peccato. Imo nulla est pars, mirabile dictu, corporis totius, munita adeo ac calcaneum pedis, in homine & fœmina, densissima cute obtegitur, callo durissimo & fortissimo obducitur, firmissimis struitur ossibus, neruis robustissimis tendonibus consistentibus nimis, crassæ substantiæ & densæ, venis arterijs cōstantibus, quæ adhuc omnia continuo attritu & calcatu solidiora firmoria & densiora fiunt, est pars spongiossa & dura, dura cū sit resistet duritie, & spongiossa non rumpitur aut quasatur motu, totum in summa sustinet, quod nulli alteri contingit parti, nec ideo, & si toto comprimatur dolore afficitur, quia spongiossa est quo interceptus aer detentus compressu, impotis spongiossæ substantiæ, mollitie non infestat compressas partes, nec vna alteram, imo sursum tendens natura sublebat onus, vt non afficiantur dolore partes compressæ. Vt hinc pateat summi nostri conditoris pietas, benignitas amor, qui cum serpentem hac parte posse icere hominem præuidisset, muniuit adeo, vt quasi inexpugnabile redderet. Imo cum ea pars terræ periculis spinis tribulis frigori calori æstui exponeretur natura cui homo innititur motu, qua præmit terram, adeo circumuallauerit ipsam & fulciuerit vndique noster conditor. Et cum repet iam serpens virtute & poten
227 tia conditioris Christi, & nō se attollat ingressu superatus & victus, ore humi tracto, & calcaneum inferior appetitus portio, terram præmat amet terrena & cōprimat, ne diro officeretur serpente struxit tutissimū, præceptis consilijs, quibus renascitur homo & formatur iterum, lege gratiæ, & hęc cōsentiunt cū his quę docet Aristoteles 1. de historia cap. 15. Vbi vitiosos homines astutos fraudulentos & callidos versutos vafros, non distinguere calcem à pedis reliquo affirmat, imo obtinere confusum æqualem in distinctum pedem, non succinctum diuissum, parte inferiori, efor-

eformem plenum & integrum imo,quo & vestigium informe re
linquunt terram terrenaque premūt pede toto,se totis imo si pos
sent,non signant calcaneum non calcant,vt Regum 1.dicitur ca-
pite.5. de corruptis sacerdotibus Dagon.Non calcant Sacerdo-
tes Dagon,imo humi reptant,in seruientes Idolo Dagon molles
& desides proni curbi non recti aut celsi,stantes aut rigidi,Crea- 228
uit enim Deus hominem rectum vt esset rectus , vt conculcaret,
& calcaret passiones appetitus,stans rectus,aliàs si non stet,repet
& terram continget plusquam calcaneo,& plusquam decet ter-
rena amplectetur & præmet, obtinebit corde,& pectore,& cum
repat iam serpens & repet illū conteret, vir homo, cum contri-
berit fœmina ipsa prius superaberit & vicerit. Nec iussit serpenti
Deus insidiari calcaneo fœminæ,imo fœminam excitat aduertit- 229
que vt caute viuat,vt fugiat serpentis insidias, & Dæmonis artes
admonet de officio,& conditione eiusdem vt vitemus pericula,
non est enim insidiaueris imperatiui vox sed futuri perfecti in-
dicatiui modi,inuenitur enim aliquando actiuum insidio,& si cō
munius deponens,vt apud Callistratum in.l.28.ff.de pęnis vbi sic
inuenitur. Crementur serui qui saluti dominorū insidiauerint.
Maxime interest inter calcaneum nostrum & brutorum calca-
neum,dixit Aristoteles 5.sectione problematum sententia 15.vitia
to enim nostro infirmato inualido labimur continuo proni , su-
pra cor & pectus,cęlū facie fugimus,& tergora illi damus,quod
caput inclinetur inferne impetu medio corporis flexiles natura.
Bruta vero in constanti calce prolabuntur supina cęlum versus,
supra pectus gradimur vt serpentes reptantes in constanti calce
vitiato celcaneo amplectimur terram corde & pectore, cęlū fu-
gimus,immitamur illa quæ nec cęlum aspiciunt, nec continētur
recta,serpentes & Dæmones,Geneseos.4. sic.Iratus est Cain ve-
hementer,concidit vultus eius,calcaneo,infirmo subditus passio 230
nibus iræ,inuidiæ,superbiæ.pronus cecidit vitiato passionū cal-
caneo quo dicitur illi,cur concidit facies tua?tum vltra,& ceci-
dit Cain infaciem suam,quo & qui facinora & delicta commi-
tunt infaciem decidunt, hanc nituntur occulere & abscondere
parant,velare,& abdere,quasi cęlum odio habeant & fugiant, &
illi tergora reddant,indigni videndi lucem,faciem occultant in
faciem incidunt,manibus si non datur alio cooperiunt faciem
commisso delicto,calcaneo ergo egemus osse maiori firmato fi-

dei,& operum. Ezechielis.32.de infidelibus, & incircumcisis. Et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum,& cum sermo sit ibi de infidelibus,vocat infidelitatem ossium vitium, fidei & solidi fundamenti calcanei,& ossis cui totum inititur, vt calcaneo totum animans fultat & incumbit, tum cute densissima fulcitum nobis ad sit calcaneum, patientia scilicet quæ occurrit omnibus primo, vt occurrit cutis, inter omnia que corpus astruunt,& integrant, obia labori sustinendo & oneri, Danielis.2. capite populo Nabucodonosor prædicens flagella inquit. Comminuet cutem, & consumet vniuersa regna. Pacientiam consummet inter alia mala aut imminuet, vt in pœnam peccati deteriores fiant. Tum neruis motus circumuallletur calcaneum neruis motus Spiritus sancti cuius est impellere, & mouere suauiter, Ezechielis.37. Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis, & dabo, super vos neruos. Tum neruis sensus, Scripturæ sacræ, & intelligentiæ mādatorum & legis. Baruc.6.capite. Quasi possint sentire qui non habent motum, qui caret neruis motus Spiritus Dei non sentiet quibus fulcibit calcaneum Deus, & Christus vallauit appetitum, & rationem, fœminam, affectus, temperauit qui calcanei nomine intelliguntur Scriptura sacra. Nulla est pars, in vniuerso corpore consentiens adeo, cum corde, principio vitæ, ac consentit calcaneum, vt facilius multo omnibus alijs naturæ partibus, mala omnia, vitia, & affectus, cordi ex illo impertiantur quam ex ca-
231 pite & reliquis, Aristoteles.2. de partibus animalium, capite 7. & Galenus.3.de vsu partiū, cap.8.1. prognostici sectione 4. Hyppocrates ibidē, quemlibet antea refrigerari calcaneo nudo, quā capite docent, quod probat experientia, &.2. sectione problematū sentātia.26. docet medicos præcipere ęgrotis diligenter cooperire calcanea, consulereque assistentibus pedes & calcanea tegere magis quam caput, quod & omnes quasi naturæ ductu consulimus illico, non leui cura de calcaneo habita, vtpote hac parte, natura & temperamento frigida, lædantur magis, quo in rigoribus, & horroribus febrium refrigerantur primo & incalescunt vltimo, vt quasi ab eis rigor incipiat, frigus, & horror. Imo venerem, irā, & affectus alios, tā qui feruore sanguinis excitantur, quā qui eiusdē refrigerio, alteratis calcaneis cohibemus tēperatisq; & frenatis, in corde, cōtrarijs calcaneis admotis, & applicitis. eo loci affirmat Aristoteles, & Galenus sustinet difficile esse nimis nudis pedi-

pedibus & refrigeratis coire quępiam capite vero nudo facile fa
cilius imo, extinguiq; appetitũ venereũ frigida aqua inspersa cal 231
caneis, Venus enim Bacco eget non Neptuno. semel enim genita
spuma maris, ad supera euolasse referunt antiqui omnes aquam-
que efugisse, affectus deniq; corrigi ex calcaneo medici omnes no
runt, ex calcaneo ergo cor patitur quo adscribũtur affectus calca
neo & calci, nulla enim est pars quę tot tantisq; arterijs adstrua-
tur magnis adeo & ingentibus, nulla rectioribus cõfigitur aut di
rectioribus cũ corde, quo cũ calcaneũ spongiossæ naturæ sit fun- 233
gossæ & perspirabilis, scatentis poris, quos plenos semper habet
spiritu, directissime cum corde constitutũ, refertũ spirituosa sub
stantia suscepta exarterijs, facilima alteratu, multitudineq; spiri-
tuum volatilium tenuium & subtiliũ, quorum natura leuis est &
ascensui apta corq; impetens, virtute propria, semel ijs alteratis
in calcaneo & affectis per communes vias facilime cor alterant,
& affectant, cũ ex calcaneo in cor sit patens, & manifestus addi-
tus, euarietq; ex calcaneo illud, vt hæc disectionibus est videre.
Docuit Galenus locis adductis Aristoteles, Vesalius peritissimus
Anathomicus figura tertia, Realdus, & reliqui. Hinc malefici, ve
neficiq; homines, non minus venena parant, & calcaneo ad mo-
uent, stapedi, calceis, alijs vè ornamentis pedum quã capiti a-
lijs vè partibus, imo calci melius, quam capiti applicant. Et cum
effrenatiores cordis passiones, potentiores, maiores incendio san
guinis & bilis excitẽtur, motu facto in natura corporea quæ sub- 234
iacet spiritui, vt venus, ira, gula, incontinẽtia, superbia, ambitio,
contẽptus, & reliquæ, ipse Christus vt moneremur etsi liber affe
ctuũ & Patres antiqui virtutũ exẽplaria & lumina, tũ minores ob
seruãtię regulares dicti virtute maximi, & Eliæ fratres carminis
obseruãtissimi, calcaneo nudo incedũt nudisq; pedib⁹, quo pas-
siones extinguãt, cohibeãt & fręnẽt, vt sit caro spiritu inferior, &
securi calcaneo liberiq; à serpentis morsu viuant. lauit Christus
Apostolorum pedes & calcanea extersit, à qua frigida, nã absolu-
te dicta aqua de hac intelligitur, lauit enim Ihoan. 13. Misit aquã
in peluim cœpitq; labare pedes Apostolorum, cępit auxilia obtu
lit, quibus cooperetur homo, vbi & Petrũ lotũ lauit, pedes enim
Petri loti mortalis culpæ, alluere cœpit, à veniali lapsu, calca-
neum scilicet & culpæ vltimum, est caput mortale, culpæ & ma-
litiæ, venialia vitia significantur calcaneo, vt capite mortalia

quo iecit omnes serpens filios Adæ origine. Hinc Geneseos 3.
235. cap. fortissimus athleta noster luctatur Christus, Esau calcaneū, quod interpretatur rustici hominis manu obtinuit. Iacob noster, supplantator dæmonis, Christus, nostrumq; calcaneum sustinet nè ruat homo psalmo. 48. Cur timebo in die mala? respondit, iniquitas calcanei mei circumdabit me, adscribit enim calcaneo iniquitatem, calcanei iniquitatem dixit eo loci. & psalmo. 55. Inhabitabunt, & abscondent ipsi, calcaneum meum obseruabunt. Vt serpens calcaneum obseruat vt caute & abdite adoriri possit. Ihoannis. 13. Qui manducat meum panem leuauit contra me calcaneum suum, malitiam scilicet dolum passiones. Hac enim via conspicua & patenti arteriarum, & venarum à calcaneo in cor cui inest caro porosa nimis spongiosa & laxa, ex calce facillime suscipit bibit & suggit actiua quæuis externa, minus enim teguntur arteriæ in calcaneo & plantis pedum nerui & venæ, quibus caput, cor, & iecur vitæ principia consentiunt maxime calcaneo affecto per vasa cōmunia. Oriuntur enim ex capite nerui ex corde arteriæ, ex iecore venæ, quæ omnia patentissima sunt in calcaneo. Hinc Orpheus refert Philon Hebræus ille, calcaneum libi-
236. dinis appellauit sedem domicilium passionum, quo morales philosophi, qui fabellis ludricis, hominum mores temperabant & corrigebant, delectabili bono honestum permiscentes & seria iocosis, fortissimum Achillem: calcaneo non alio posse interire sunt rati, quem cum vndis stigijs committeret pijssima mater vt esset immortalitati addictus & æternus, calcaneis obtinuit, ne totus immergeretur vndis, quibus solum illotus extitit mortalisq;, vt ille qui erat laude æterna & gloria dignus virtute immortalis, passionibus subiectus mortalisq;, & tandem homo notaretur. doctissimus Ariosto florentinus Brabæ Ducem Orlando, solū ventre concupiscibili parte mortalem introduxit, irascibili & animosa parte æternam qui est ab Angelica illa venefica superatus & victus. Hinc Ouidius serpentem calcaneum Euridicis dentibus pressisse refert non pedis reliquum libro 10. metamorphoseon ijs. Nam nupta per herbas dum noua naiadum turba commita vagatur; Occidit in talo serpentis dente recepto, & infra causæ viæ est coniux in quam calcata venenum vipera diffudit. calcaneo perijsse & affectibus Euridicem alioqui pulcherrimam, vt ostenderet, descendisse que inter vmbras leues & in regna opaca il-

la quæ

la quæ forma & aspectu immortalis erat, fuere varia & diuersa significata ex calcaneo decerpta ab antiquis, præcipue ab AEgyp 237
tijs qui rerum proprietatibus & iconibus multo magis quã verbis hominibus alloquebantur, vt illis fidem maiorem præstarent quorum exempla ex naturis rerum substituebant, vt quasi suadente natura quæ asseuerabãt vera illa sentirent qui dum irritum aliquid & in constans ostendere nitebantur, hominem depingebant super aquas calcaneo titubantem. Vnde Cicero 3. officiorũ vt Epicuri rationes inconstantes & labiles significaret, calcaneis aquis inhærescere dixit, & epistola illa ad Quintum fratrem lib. 5. vt nil actum esse de agro campano diceret inquit, causam illam calcaneis aquis innatare, pes enim è græco dicitur, τοπεδον, Topedon, idest solida sibi deposcens quod vacilet si terræ solidæ non insistat & quasi fluctuet animantis pes, qui stat solum stabilis tantum substracti soli ratione. quo Psalmographus sacer Psalmo. 73. sic inquit. Mei pęnæ moti sunt pedes ex verbo græco εσαλωτισαν Esaleutisam, quod est fluctuare & vacilare, contra vero & pedes stabile & firmum prænotant fundamentum vt apud iuris consultos ponere pedem sit idem quod fundamentũ iacere, Cicero. 4. definibus: sapientia, vbi pedem poneret nõ habuit sublatis omnibus officijs. pedum etiã positione notatur possessio, & hæc omnia calcaneis depictis dantur intelligi, quod primo ex pedibus ijs eisdem terram præmamus, non parte pedis anteriori, si calcanea antiqui in aquam immersa finxissent puritatẽ & munditiem significabãt, ignis enim & aqua in defęcationis significatum accipiũtur, quod ijs duobus labes omnis eluatur, quo Mercurius alatus calcaneis depingitur vt linguæ puritatem per- 238
notarent antiqui, eumque liberum ab affectibus exprimerent. Quo semper Iupiter illi in custodiam eas quas sumè deperibat iuuenes cõmisit, aligeris talaribus exornatus quod minimeDeorum omniũ affectibus & passionibus libidinis & gulæ fuerit obnoxius, veneri vè cupidini & Bacco numquam indulserit quorũ inimicus statutus est ab antiquis, tum ad seruitutem significandã vtebãtur calcaneo depicto, vt est videre apud Orinochlitas quod omnis reipublicæ pondus & onus corporis substineat, diligentia etiam cura & solicitudo apprimè significatur calcaneo vno leuato, altero terræ affixo ita signari videas numos plurimos antiquorum. fausta fortuna vno pede alta dextro, quod motus ab hoc

quo iecit omnes serpens filios Adæ origine. Hinc Geneseos 30.
235 cap. fortissimus athleta noster luctatur Christus, Esau calcaneũ, quod interpretatur rustici hominis manu obtinuit. Iacob noster, supplatantor dæmonis, Christus, nostrumq; calcaneum sustinet nè ruat homo psalmo. 48. Cur timebo in die mala? respondit, iniquitas calcanei mei circumdabit me, adscribit enim calcaneo iniquitatem, calcanei iniquitatem dixit eo loci. & psalmo. 55. Inhabitabunt, & abscondent ipsi, calcaneum meum obserbabunt. Vt serpens calcaneum obserbat vt caute & abdite adoriri possit. Ihoannis. 13. Qui manducat meum panem lebauit contra me calcaneum suum, malitiam scilicet dolum passiones. Hac enim via conspicua & patenti arteriarum, & venerum à calcaneo in cor cui inest caro porossa nimis spongiossa & laxa, ex calce facillime suscipit bibit & suggit actiua quæuis externa, minus enim teguntur arteriæ in calcaneo & plantis pedum nerui & venæ, quibus caput, cor, & iecur vitæ principia consentiunt maxime calcaneo affecto per vasa cõmunia. Oriuntur enim ex capite nerui ex corde arteriæ, ex iecore venæ, quæ omnia patentissima sunt in calca-
236 neo. Hinc Orpheus refert Philon Hebræus ille, calcaneum libidinis appellauit sedem domicilium passionum, quo morales philosophi, qui fabellis ludricis, hominum mores temperabant & corrigebant, delectabili bono honestum permiscentes & seria iocosis, fortissimum Achillem: calcaneo non alio posse interire suntati, quem cum vndis stigijs committeret pijssima mater vt esset immortalitati addictus & æternus, calcaneis obtinuit, ne totus immergeretur vndis, quibus solum illotus extitit mortalisq;, vt ille qui erat laude æterna & gloria dignus virtute immortalis, passionibus subiectus mortalisq;, & tandem homo notaretur. doctissimus Ariosto florentinus Brabæ Ducem Orlando, solũ ventre concupiscibili parte mortalem introduxit, irascibili & animosa parte æternam qui est ab Angelica illa venefica superatus & victus. Hinc Ouidius serpentem calcaneum Euridicis dentibus pressisse refert non pedis reliquum libro 10. metamorphoseon ijs. Nam nupta per herbas dum noua naiadum turba commita vagatur; Occidit in talo serpentis dente recepto, & infra caussæ via est coniux in quam calcata venenum vipera diffudit. calcaneo perijsse & affectibus Euridicem alioqui pulcherrimam, vt ostenderet, descendisseque inter vmbras leues & in regna opaca il

la quæ

in serpenti scilicet dicto multoties sum expertus de calcaneo fęmineo & serpentis capite viuacissimum enim serpentis caput quod vsque ad solis ocasum recissum semel & amputatum non interit viuit imo cum ea portione corporis serpentis qua discissum est quod & simillies vectibus aut maleis conteratur viuit & volutatur multo tempore sectum aduc, si solo fęmineo calcatu 241
etiam leuiter comprimatur totum repente cum corpore obit. Ita vt nullus motus omnino aut sensus supersit serpenti viuacissimo alioqui, si nudo pede fœmineo tractetur, eius caput, è contra vero calcaneo fęminæ percusso citius multo deficit illa, & veneno perit viro & mari mollitie & pororum amplitudine veneno subeunte cor ipsumque inficiente laxitate viarum facile, perijt serpens in ocasu solis iustitiæ, perijt mors & infernus occiduo sole Christo passionis nocte ocasu, & morte eius obiere his deuictis, & superactis: fœminei & molles inficiũtur facilius multo veneno serpentis quam rigidi mares & fortes viri. soli calcaneo fęmineo inest hæc virtus & natura hæc proprietasque contra venenum serpentium data ab ipso naturę authore vt superbiam serpentis reprimeret & vt Deiparæ virginis potentia notaretur.

De serpentis prudentia.

CAPVT XIIII.



SIC dicitur Geneseos. 3. sed & serpens erat callidior cũctis animãtibus terræ quę fecerat Dominus Deus Matthæi. 10. capite sic. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio Luporum estote ergo prudentes sicut serpentes. Tot sunt quæ huius animantis prudentiam commendant, laudant, extollunt, vt aduc ipse naturæ, author, nosterque assertor Christus ipsam Apostolis Euangelij nuntijs immitandam proposuerit. Cuius est illud ingenium solertia ea, illa sagacitas, vt prudentiæ simbolum fuerit constitutum antiquitus, Irenæus docet libro sexto capite nono. Latissimè, à quo Pierius, & reliqui postea, Imo hinc patet nostri conditoris clementia, pietas, amor, qui cum summam 242

huius animantis calliditatem expuerat & contemptim reiecerat.
Genefeos.3. quod hominem læferat, fi quid boni illi fupereft ad
mittat extollat laudet. fuftinet multoties Deus fcelera hominum
delicta & vitia, fi quid boni in medio defectuum tumultu relu-
cet aut pulullat, nec folum fi bonum adeft alicui, imo fi relatio
aliqua in bonum, non idolatram Salomonem regno deftituit ge-
nuerat enim Dauid amantiffimus Deo, legis tranfgræfforibus
perizomatha ftruxit Hæuæ & Adamo, ne temporum iniurijs of-
ficerentur quod fuerint illico aperti oculi eorum, & cognoue-
rint fe effe nudos iuftitiæ & rectitudinis, non proterbi aut contu
maces delicto, eft enim maximum quid nofcere fe fe, quo poftea
in prouerbium abijt delphico oraculo, nofce te ipfum, nam non
fufficit nofcas te aliũ, hoc enim ignorare te eft. Laudat ideo exe-
crati prius ferpentis prudentiam qui cum immitanda plurima cõ
tineat natura, inter ea eft illud mirabile quod cum fanguinis la-
243 ctis & vini fit auidiffimus, fic animantium vbera fuggit & emun-
git ille, vt titulationis fenfu allecta animantia præuiffa adhuc &
fuctus confcia, emungi finant & ferant illis, multoties plus multo
quam proprijs fœtibus, quibus vberibus deftitutis eorum loco,
caudam falfam exuccem amaram ori fubftituunt cauti ferpentes
adeo, vt deficienti pabulo & matres intempeftiua emulfione læ-
fæ, maciem iffera, fame triftiffima, vrgentiffima fiti obeant miferri
mè & proles. Ariftoteles 1, de hiftoria animalium, capite 1. 5. de
244 partibus, capite 4. à quo & Plinius, & autores reliqui, vorax ni-
mis ferpens & cupediæ deditus multo tempore fine cibo tranfi-
git, ieiunus impranfus vt præda vtatur & venetur animãtia cau
te & latenter, bibens minime, cibo folum potabili vtens. Infti-
tuit ergo facræ Euangelicæ legationis nuntios Apoftolos Chri-
ftus inftruxit ferpentis exemplo, mifit; eiufdem varias animantis
aftutias immitari confulens, & hanc primo, vt qui facri verbi cõ
cionatorum funguntur oficio fint maxime fanguinis lactis & vi
ni auidi & cupidi, ijs vtantur, vt vtitur ferpens neglectis alijs, do
ctrina fcilicet vera lactis, & folido alimẽto fanguinis & vini fub
ftantifico, cõfectis ijs charitatis calore difpofitis & alteratis, alijs
rariffime & folum vt cõdimẽtis cibi, adfit doctrina quæ & fit fan
guis & alimentum & lac vbi eft opus, imo & fit vinum, quod
& coctionem iuuet & alimentum præbeat fimul. quod diftribuat
alimentum, & partes roboret principia vitæ, cor reficiat, firmet
ventri-

ventriculum officinam coctionis, affectet voluntatem, caput mentem viuificet. sapientia enim & finis supernaturalis cogni-
tio, per causas supernaturam habita serpens hic, verbum Chri- 245
stus serpens dictus Ihoannis 3. capite. æternitas hæc, circulo actus hic serpens, caudam, ore tens, & finem principio, qui est alpha & omega vt obtinet serpens ore caudam, dum abditur & occulitur astutias obtinet, quibus delitescit in Scriptura sacra, figuras ænigmata, parabolas, quo. 1. Ecclesiastici dicitur. Radix sapientiæ cui reuelata est, & astutias illius quis agnouit? æternum verbum sapientiæ est radix in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & sciẽtiæ Dei absconditi. 2. ad Collossenses, capite, hæc vero radix solum ab eo cognoscitur cui reueleta est, à verbo, & ab homine illo cui est palam facta ipsa sapiẽtia Deo, vt astutiæ quibus in Scriptura sacra occulitur ipso solũ dentur intelligi, vt rebus ipsis, & factis exhortemur homines ipsorumq; exẽplo, & informemur, & obtemperemus iussis. Doctores ergo Euangelici hunc serpentem immitaturi, modo lacte vtantur, facilia primo paruulis in Christo exponentes, suauia imponentes primo, vt postea sanguinem, & alimentum solidum non ex lacte, sed ex solidis paratum cibis impertiant adultis. Tum vinum maiorum natu potum, prudentia & cõsilio. Paulus. 1. ad Corinthios. 3. capite, tamquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis. lacte ergo sanguine, & vino, ij, serpentes euangelici vtãtur prudentes, immitantes æternum circulum, & serpentẽ Deum repleantur lacte petra lactoria gestata, & doctrina petra lactoria galatites dicta lacte abũdent, quæ gestantibus vbera lacte replet docet Plinius, libro. 37. capite. 10. Diascorides libro. 5. capit. 107. Petra autem sit Christus. 1. ac Corinthios. 10. Nec enim solũ lacte abundare sat est, imo & caudam mouere, & subditos instruere exercereq; in finem & vltimum, in mortem in vitæ caudam, dum lac emungitur, & doctrina impertiant fœtibus caudã mortis, fugantq; è Christo & Ecclesia & cauda amara Ecclesiæ filios
instituant. maledixit enim ficulneæ. Matthæi. 21. capite Christus, 246
quod cum inter omnes arbores lacte natura abundet fructum non afferret, non secus, ac qui doctrina imbuti alijs non prosunt destituti fructu. Tum vt veri serpentes sanguinem fluentem Christi fugant alliciant & auidissime trahant, in alimentum & escam, vt ijs alti nutriti & aucti, fœtus, quibus non datum est hæc per se

fugere

ſugere, ſed per Doctores ſacros & Eccleſiæ miniſtros ſanctos & maiores hæc præparata & confecta vt decet ſuſcipiāt diſpoſita vt licet in lac conuerſa cauda poſtremitatum memoria, mortis, mo tu facto, amaræ caudę exuccis & triſtis ſalſæ tamen, prudentia & conſilio ſapientia & ſale, illam ori fœtus ſubſtituant vt ſugat ama ra mortis vt timore perciti perterriti fugiant vitia & virtutem ſe ctentur & ablactentur ab vbere vitiorum. Hæc tamen non rigide omnino, ſed vt ſerpentes faciunt prudentia, illis blandientes præ mio gloriæ & fœlicitatis æternæ, quandoque amaris caudæ ſer-pentis inferni & mortis renuntiando mala. Eſt enim initium ſa-pientiæ timor Domini: ſinit ijs aſtutis & cautis emungi & ſugi Chriſtus ſerpentibus, imo amat & expetit, ipſos vocat trahit, alli-cit, vſque dum tandem exanguis in patibulo crucis exalet animā ſanguinis ſuctu horum prudentiſsimorum ſerpentium facto, vt in lac & doctrinā conuerſo, homines alant, & nō ſecus ac matres dum nimis lactant & ſuguntur ſiti vrgentiſsima extorquentur ſic Chriſtus, cum hos lactaſſet, ingentiſsima cruciabatur ſiti, & animarum famè, vt tandem hac ſiti obiret vt fœmellæ emunctæ ſerpentium aſtutia obeunt, quo dixit ſitio Ihoannis. 19. c. Imo vt omnia omnibus conſonent multoties magis multo emungi pec-catoribus ſinit quam proprijs fœtibus, & iuſtis vt doctorum e-uangelij eluceſcat officium munusque eorum conſtet magis, in ijs, vt non deſiſtant ab opere, ſuccumbantvè oneri, & ſi peccato-res & filios viperarum progenieſque earum conuertere tentarint alioqui ipſi debiles imbecilles inermes alioqui homines, imo ma-iores ideo aponant conatus, nouos creent, & concipiant ſpiri-tus ſerpentes ij, quod enim iuſtis multoties non datur illis for-taſſis impertietur vt manifeſtentur opera Dei, & vt ipſum hæc

247 perfeciſſe intelligant homines: ſerpentes ergo ij vtantur lacte ſan guine vino Prouerbiorum. 5. ſit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ. Cerba chariſsima & gratiſsimus hinnulus vbera eius inebrient te in omni tempore. Vbera lac continent, vena ſanguinem, quod inebriat vinum eſt re, aut of-ficio virtute; tria hæc hic continentur, vbera, vena, ebrietas, bene-dixit venam, ſanguinis Chriſti receptaculum, qua prætium con-tinebatur redemptionis noſtræ, & angelorum, Chriſtum nomine hinnuli intellexit gratiſsimum, imo gratiæ authorem, hinnuli ſan guis eſt fibrarum omnium expers, caret partibus terrenis, & craſ

ſis to-

sis totus, concrescit nunquam, fluidus semper, semper fluit, sistit nunquam, currit iugiter, & perpetuo. Aristoteles de sanguine hinnuli docuit hæc. 3. de historia capite sexto. 2. de partibus, capite quarto. Plinius locis adductis quo nomine hinnuli Christus intelligitur cuius sanguis fluit perpetuo cœlestis totus, terrenis partibus expers, quo sit vena tua benedicta, tum Cerbæ charissimæ lac, & charitatis symbolum Dei nutricis virginis Cerbæ dictæ, quod vt eisdem locis colligitur lac eius, etiam semper fluit terrenis partibus liberum, labe hæreditaria immune, concrescens minus, omni alio lacte, quæ est mulier nostræ adolescentiæ, regenerationis nostræ, nouique ortus quo exuimus veterem Adamum, cuius lac in bonum hominum semper fluit, hoc ergo lacte, hoc sanguine, hoc vino officio & virtute inebriari debent serpentes sacri, imo lac istud, sanguis ille, magis multo & melius vino inebriant homines, quo dicitur secundo Canticorum. vbera tua meliora sunt vino. Vi- 148
num enim vsum rationis impedit, & si inebriat, turbat mentem obscurat, obcæcat, corpus lædit, distemperat, reddit tremulos inconstantes, & pigros, sensus hæbetat, plurimis vitijs, & morbis obnoxios reddit, vt tandem in tempestiuam inferat mortem veternum lethargum, & apoplexiam paralisim Galenus secundo de alimentis capite septimo. Hippocrates libro de alimento, at lac huius ceruæ, huius hinnuli sanguis, dum inebriant perficiunt omnia, homines imo & Angelos extra se ducunt, in se non sunt amplius, sunt extra se homines, exthasi, & raptu absorpti quasi, omnes in Deo, magis vbi amant quam vbi animant, quo inebriant ista, vino melius, educunt enim extra se eos qui hęc delibarũt semel, hoc lacte & sãguine inebriatos. lac & sanguis inebriant, epota vaporibus in caput elatis & si minus quam vinum, somnolentos reddunt & tremulos caput replent, quo sentiendi & mouendi facultas animalis veniat debilis spiritus scilicet descendunt pauciores ad mollienda opera, at caput reficiunt, & roborant. Galenus eisdem locis, & alij Paulus ad Galat. 2. iis sic altus dixit. Viuo ego, sed nõ ego, Christus in me viuit, quasi ebrius hoc lacte & sanguine, hoc vino dixit primo viuo ego, postea sed non ego quasi ebrius vino hoc, reddit viuit in me Christus, quasi extra se ille & in eo Christus, & capite. 5. In Spiritu sancto viuimus extra nos scilicet, hoc vino, & sic vinum officio,

vic-

& virtute charitas inebriant enim charitatis feruore, dum coquũtur hæc, est charitas amor, ignis vrens, & simul lac doctrina, & sanguis alimentum quo dicitur Canticorum. 2. Bibi vinum meum, cum lacte meo inebriamini ergo charissimi nam est simul vinum & lac. Vtantur ergo lacte instructionis fidei, & sanguine ex solido parato alimẽto, præceptis, & consilijs euangelicis, & vino charitatis, quod & feruescit in vasis electionis, Paulus ad Hebræos 5. capite. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis vt vos doceamini quæ sint elementa exordij sermonum Dei, & facti estis quibus lacte, opus sit, non solido cibo, omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiæ paruulus enim est, perfectorum autem est solidus cibus eorum qui excitati sunt ad discretionem boni & mali. Vino ergo egent hoc serpentes prudẽtes quod est lac & sanguis, charitatis vino quod & cor lętificat, vires auget animũ recreat alit, perficit, curas soluit, simul alimentum & vehiculum alimenti, quod discutit humores noxios, vitiosos, corruptos, coctionem iubat, & nutritionem molestas animi passiones corrigit fugat metum, & tristitiam

249 Prouerbiorum. 31. Date sicheram mẹrentibus, & vinum ijs qui amaro sunt animo, bibant, & oblibiscantur ęgestatis suæ & doloris sui non recordẽtur amplius. Sichera, enim seu sicera Hebræis omnis potio est, potẽs inebriare siue ex pomis paretur siue ex hordeo, vbis, palmulis, fauis & reliquis, cuius authorem Sichen fuisse suspicor, filius Canahan à quo nomen sumpsit, fuit Sichen filius Canahan, qui ebrietatem Noe patefecit, quo potus omnis inebrians sichera est dictus. inebrientur ergo tristes hoc vino, medici vinum consulunt melancolicis vt incalescant frigidis humoribus vexatis & perfrigeratis, densatis membris & constrictis frigore humoris melancolici, humores cor vt in metu contingit frigore externo ex pulsi interiora petunt, vino laxantur vt illud nõ obrruant calore ad extra effussis & liquatis, Nullum est in natura animans quod caput adeo versus omnem partẽ agiter, deorsum mouet sursũ ad latera, ante, & retro circumuoluit & rotat, quod

250 huius animantis corpus expes & longum, si circulo non volueret caput, prius multo periculis subijceretur, & succumberet malo, quam posset vitare, si elonginquo non præuideret, moto capite liberrimo in omnia prius, facillimo negotio, quo rerum autor vertebras cartilaginossas, faciles, & flexiles nimis illi impertijt & collo

collo aptauit animantis, vt perrotaret leuiter, lubricis & volub libus osſibus, quibus commodius multo circumuoluitur caput quã ſtet aut ſiſtat; ſic Ariſtot. 4. de partibus, capit. 2. à quo AElianus, & Plininius ſuſcipiunt. Ijs vt decet vtilia proſequitur & aduerſa fugit, quod munus prudentię eſt. Oculos ad latera obtinet & ad latera inijcit, hinc capite moto ad poſteriora, vidit præterita & quæ præterijt, ad anteriora vero futura quæ non percurrijt adhuc, ad latera oculis immiſſis præſentia quæ ſunt medium inter præterita & futura, integratur vero prudentia his, ſpeculatione & collatione practica, præſentium præteritorũ, vt futura quorum eſt prudentia, ordinentur diſpenſentur & diſponantur vt decet, facile ſe mouet in omnia prudens ſerpens, eſt facilis motu in præſentia præterita, & futura, Prouerbiorum. 4. dicitur. doctrina prudentium facilis. Eſt prudentia recta ratio agibilium, vt factibilium ars, eſt vero agibilium contingentium & futurorum, in ijs enim error & rectum, eſſe & non eſſe poteſt, quo errare, & prudenter agere ijs datur. prudentia docet diſponere media taliter, vt conſequamur finem quẽ intendimus, diſponuntur vero prudenter futura ratione & conſilio, collatione earundem, vel ſimilium rerũ facta & repetita memoria, memoria conſtat rerũ hiſtorijs quę fidem faciunt, hiſtoriæ experientia & caſibus, quæ longa confirmauit ętas, hinc ſenes experti & prudentes. iuuenes inexperti, & imprudentes. Hinc ſerpẽs circulo actus hieroglyphicon æternitatis, & prudentiæ adſtruebatur AEgyptijs, quod circulo omnia cõtineãtur, præſentia & futura, quo bifrons Ianus prudẽtiæ erat Deus & duplici facie inſignitus vt præterita conferret præſentibus, & futuris ſimul, vt futura ſperaret, quæ non videbat adhuc, quo duplici facie, & viſionẽ duplici pollebat, non triplici, quia futura videre ſperabat, at nondum inſpiciebat, faciei geminæ non triplicatæ extitit Deus, ſenex vero, & vetutiſſimus depingebatur vt experientia, & ætate crederetur prudens. Hinc eſt tripartita ſerpẽtibus lingua vt late antea monſtrauimus, vt ſit lingua præteritorum præſentium & futurorum prudens, vt conferat omnia. Hinc prudentia depingitur ſeſe intuens & contemplans ſeſe, in ſpeculo, quaſi non videns ſeſe ipſe, ſed in ſpeculo, & in cauſis effectus cognoſcẽs vſq; dum prudentiæ nomen mereatur, nam dum res ipſe videt iam non eſt prudentia, ſed vſus rerum eſſe poteſt, & preſentia, eſt ergo prudentia eorum quæ ſpe 251

ramus, at non sunt adhuc, depingiturq; circumuoluta anguibus, & serpentibus complicata, quod sint prudentes adeo serpẽtes, vt
252 prudentiā cōmitētur & ostērent, sic dicitur Prouerbio. 13. in facie prudentis lucet sapientia, oculi stultorum in finibus terræ, prudentes inspiciūt in se, & in facie eorum, visa est præuisaq; facies in ea sapientia lucet, quia sese intuentur considerant, oculos in se conuertunt vt noscant se ipsos, corrigant emendent, at oculi stultorũ in finibus terræ, adeo à se longe, vt se ignorent, & nesciant, faciē cognoscit sapiens, sensus qui sunt ante in facie, corrigit & frenat tēperat cōponit. Rethores ergo euangelici immitētur prudētiā serpētium, caput cōuertant in omnē partē, Christum. 1. ad Corinthios. 11. Viri caput Christus est, hoc gubernētur in omnē partē capitis moueantur hoc, in hoc, propter ipsum; in quo viuimus, mouemur, & sumus, circulo acti vt serpētes, vt à Christo reddant in Christum, per Christum circulo facto. sit ergo vbiq; Christus & caput, vt sint potentes opere & sermone, corā Deo & hominibus prudentia ergo hac instructi, præterita, futura, & præsentia conferant, hoc capitis motu & motu huius capitis, non in se tendant, non auræ populari, sed sit illis omni in parte caput Christus & triplicata lingua, & vt prudentes serpentes, exterreant, alliciant, sustineant 2. ad Timotheum, cap. 4. Prædica verbum, insta opportune, & importune argue, obsecra, increpa, argue sustine, obsecra allice. increpa exterre, triplicata lingua, trilinguis serpens factus prudens præterita præsentia & futura cōfer, lex legi vt cohæreat scriptura scripturæ, sensus sensui, figuræ figuratum, & patria enigmati, retrouertant & ante, sursum & deorsum cōuertit sese in ca-
223 pite Christo sursū, cœli, & beatitudinis præmia pollicentes, deorsum inferni pœna minantes, dextre & sinistre, dextra & læua iudicij vltimi, hæcq; tres partes coeāt in vnum Christum, vt coeunt linguæ serpentis sectiones de quo cap. 14. late, vt illud impleatur Prouerbiorum. 8. sapientia clamitat, & prudentia dat vocē suam sapiens serpens euangelicus, qui eo loci instituitur, vt sit prudens serpens, clamitet & prudentia det vocē suā. Dentes obtinet hoc animās exertos, serratos, minutos, cōtinuos, vncos, cauos, inæquales, distortos, laterales, cineritij coloris sanguinolētos radice Aristoteles. 2. de historia. c. 17. Plinius lib. 11. c. 37. AElianus lib. 5. c. 31. Galenus de theriaca ad Pisonē, c. 4. Nicander in theriacis, Diascorides citato loco supra, Paulus, AEtius proprijs capitibus. Ouidius. 7. Metamorphoseon, vncis dentibus timēdus Draco; serpēs

hos

hos illico ostendit & acuit exerit, cum tamen non illis petat lacessat vè, imo lingua, ore petat, aculeo, & cuspide induratis tépo ris tractu, iam senio, vt serpentes iciunt annuosæ & prudentes, si sat nó est, dentes infigat, & firmet, premat détibus, mordeat, & potentiam ostendat virtutis & capitis; prudens ille. Linguam rea sumptam ore nullum animal sic vibrat, & mouet ac serpés, vt eisdé locis est dictū. lingua ergo primo intra os secretè & cautè mo ta, nó dentibus petat, icere licet prudéter & corrigere vitia lin 254
gua & consilio, increpādo prius linguæ aculeo duplici, vt serpentibus inest, secta, & occulta vallataq; non solum vt reliquis animantibus, molli sepro labiorū, primo densiori, détiū postea, imo & velamine alio gingibarū exortu. vt linguam secretioré contineant prudentioremq; reliquis & frenatiorem, vitent notam labem infamiā prudentia, & si sat non fuerit dentes exerant ostentent dentes, acuant, & mordeant corrigant, increpent, vtantur détibus, & linguā ad extra exerant disertā qua petant publice aduc & extra détes, nó sub labijs iā & secreto, imo, vt veritas ipsa nuda depingitur omni colore & affectu libera nó ficta, sed vt est nuda, hilaris risu perfussa, expauescés nihil détibus detectis, détes exerāt integros incorruptos quibus se exerceāt, & minétur vitiosos corruptosq; homines ferasq; percutiant & sectétur doctrina veritatis, postquā sese agitauerint prius, proprio sanguine effusso, vt serpétes faciunt, prius propriū sanguiné effundentes, quā aliorū dentiū motu, dū alios icere tentāt, in se se exercent, antequā petāt & pungant reliquos, non secus Duces populi Dei, nudi omni liberi affectu dentibus exertis cedāt, dū prius sese eisdé cópugerint & icerint correxerintq;. Quo Gregorius. 6. moraliū. Doctrinā cū omni imperio docetur, quādo prius agitur, quā dicatur, nā doctrinę subtrahit fiduciā, quādo cōscientia prępedit linguā. Doctrina spiritus nó curiositaté acuit, sed charitaté accēdit, quo sūt détes serpétiū prius sibi sanguinei, & cinericij, rigoré & pœnitentiā denotātes ipsis prius quā alijs. vt ex Aristotele & alijs tradidimus & videre est in serpétiū détibus. Imo radix eorū cineritia est & sanguinea, est radix doctrinæ proficuæ pœnitétia cinere significata, & sanguine rigor ostensus, vt sint dentes eorū arma, & sagittæ, & lingua eorū gladius acutus ad vitia profligāda, Psal. 56. Mistice. quo Seneca 27. epistol. quid faciendum sit a faciente discédū est, cœpit Iesus facere & docere prius facere, & epist. 9. Eū

elige doctorẽ quẽ magis admireris cũ videris quam cũ audieris, quo signũ antiquijs veritatis erat pomũ persicũ cũ folijs proprijs ornatũ, habet cordis figurã pomũ illud, & foliũ linguæ, quando vero hæc duo, lingua & cor cõsentiunt, oritur veritas: quo Chrysostomus super illud quęcunq; dixerint vobis facite sic. Qui fidẽ prædicant, & infideliter agunt, pacẽ alijs dant, & ipsi non habent. veritatem & robur summamq; potentiam capite & cauda extremis inquam, & vltimis suis partibus possidet serpens, capite enim mole minimo & facili fundat latebras quibus occulitur, vt capite terræ adacto subeat totus & euanescat subito, rostro & ore potentissimus lingua & dentibus, quibus & si non infigat morsum
255 venenum expuit natura actiuissimum, iecit lingua iam annosus & senex, cauda simul flagella incutit, & blanditur cauda demulcet vt fine & vltimo præmium & pęnam polliceatur quasi prudẽtissimum animans. iustum hieroglyphicon Doctorum euangelij quod immitandum ab ipsomet nostro assertore Christo nobis proponitur serpentis ænigmate, quibus robur sit solum in capite Christo hominum, & Angelorum caput. dixit Paulus 1. ad Corinthios c. 11. volo vos scire quod viri caput Christus est, caput mulieris vir, caput Christi Deus. Hoc capite petant. Lingua & dẽtibus sermone & opere, vt durissima quæuis subire & penetrare & cõterere possint rostro potẽtissimo, verbo Dei omni gladio anci
256 piti penetrabiliori, dixit Paulus ad Hebræos. 4. viuus est enim sermo Dei, & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingẽs vsq; ad diuisionẽ animæ ac spiritus cõpagũ quoq; ac medullarũ, & discretor cognitionũ & intẽtionũ cordis. Rostro ergo ore proficiãt serpẽtes ij oris sermone, & verbo Dei ancipiti in vtrã que partẽ in præmiũ & pęnã. potẽti lingua, & dẽtibus fortissimis minẽtur correctione & supplicio, cauda fine & vltimo, modo blãdientes beatitudinis & gloriæ pollicitatione, modo verberantes morte fine cauda, & vltimo, pęna æterna & inferno, capite et cauda potẽtib⁹, extremisq; vitiorũ scilicet, vt hæc ipsa potẽter propellant & profligẽt lingãtq; & fugãt venenũ infectorũ, vt serpẽtes faciũt dũ in ictos incidunt, & læssos semel aut in venenossos homi
257 nes, qui oris capitisq; sucta venenũ ad se illiciũt, & trahũt, vt supra facere diximus, de Psillis & Marsis quod veneno illos abũdare noscãt odore & halitu spirãte, ex Arist., Nicãdro, Plinio & alijs, etsi intereãt illico ac venenũ reasumũt illi, cõtinuo enim harũ partiũ motu

motu vitiosos succos discedere facit è corde &visceribus venire ad se se serpens, quos trahit & allicit motu & exercitio, ijs enim exercetur semper partibus, mouetur agitatur, quo dum parantur esui serpentes, has vt ficciores excrementorum copia abundantes, & calore motu adaucto, vi agendi & potentia efficatiores iuuet rescindere Galenus. 4. ad Pisonem. c. intheriacis, Auicena postea, idẽ & Paulus AEtius reliqui vt mandi possint vt parentur in cibũ hoc modo, aqua aneto & sale de coctis prius amputatis extremis, more anguillarũ cõdimento addito quibus sic paratis secure vtimur, ossibus reiectis & vitiorũ solido. Imo morbos omnes cutis quibus inficimur contagione & contactu, pellunt extirpant, vtillissimi nimis nitrosis partibus quibus exiccant vitiosos succos absumuntq; Imo cum natura tentet pellere humores genitos ex earum substãtia, simul & noxios reliquos emittit, qui detinentur minus natura ipsa, vt dissimiles fędi & inutiles nutritio 258
ni, quo non retinentur & vi partium pelluntur, tum ventrem expurgant salsuginosa substantia qua pollent serpentes, detergunt nitroso, & calidis absumunt partibus vitiosam illubiem humorum, tum alijs frigidis interiora refrigerant corroborant, temperant vt ad extra propellant succos vitiosos, & tetros, eodem loco Galenus docet, & cum illo reliqui, tum Christo capite extrahant venenum corporisq; mistici vitia. & succos infectos, motu perpetuo Christi capitis, Isaias. 53. capite, Iniquitates nostras ipse tulit & scœlera nostra ipse portabit Vere langores nostros ipse tulit, ipse peccata multorum tulit eodem capite. Hoc ergo capite vitia & venenum e visceribus educant extrahant capite nostri fideiussoris solutoris imo, Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris 259
tui ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam. semel. ac venenum nostrum elinxit vt liberaret nos. Prouerbiorum. 20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo. est Christi vestimentum humanitatis scissum diruptum, attritum, Isaiæ. 53, Attritus est propter scœlera nostra. Et detractis vestibus cruci affixus. Serpentes capite fugant ad se alliciant motu capitis continuo, populi vitia, & corruptos mores, Actuum. 1. capite. Surge Petre occide, & manduca, cui cum dixisset immunda, & communia numquam manducaui, est illi dictum, quæ Deus purificauit commune ne dixeris: lauacro passionis munda persistunt sanguine Agni.

LIBER I.

De mirabilibus quibusdam astutiæ serpentis.

CAPVT XIIII.

260 Vnt tot tanta obstupenda & mirabilia, in natura serpentis contenta, prudentiæ plena & sagacitatis, vt multo magis conditus videatur serpens in monimentum hominum & vt alijs esset exēplū & hieroglyphicon quam, vt vna ex speciebus naturæ & generibus rerū quibus hæc vniuersi machina struitur, vniuersum exornaret, & id merito vt qui inter omnia animantia erat alijs excidio & ruinæ, veneno & malitia, hic ipse conditione & moribus illis esset exemplar & norma, vt nil fabrefactum ab ipso naturæ autore esset quod & si infimum, & vile nimis in natura haberetur, summam eius sapientiam, inmensam maiestatem & perfectionem non decantaret, cum in ijs adhuc eius bonitas, perfectio & excellentia splendeat & reluceat, infimarum adhuc rerum virtutibus & proprietatibus, ineffabilem eius prouidentiā ostentantia. Hinc Psalmographus, vatesque sacer Psalmo. 148. Cui titulus est Halleluia, cum inuitasset creaturas, omnes decantare summi nostri conditoris laudes, & magnificentias. cum ab spiritibus & Angelis incepisset omnesque conuocasset creaturas, tandem reptilia, & serpentes vocat ijs. Laudate Dominum de terra Dracones & omnes abyssi. & cum per naturam genera aliquot Draconum alata sint & non reptent sed peruolent aere, subdit bestiæ & vniuersa pecora, serpentes & volucres pennatæ. Quibus alæ subnascuntur præternaturæ ordinem aliquando, vt late supra, ideo vocat pennatos cum sint vere reptiles vt infra elucescet, vera reptilia inuocans infima & abiecta, vt ab ijs ipsis discant homines prudentiam & artem decantandi laudes & præconia suimet factoris vnici opere ipso, non solum verbis, vt reliquæ omnes creaturę actionibus laudant effectu & agere, quo ad formicam adhuc mittimur vt pigri in virtute eius sedulitatem & diligentiam immitemur, Prouerbiorum. 6. ijs, vade ad formicam ò piger, & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ in hiemem, & mortem reponit alimentum & escam & futura quasi considerat. Omnia enim quæ scripta sunt ad nostram doctri-

nam scripta sunt, vt ex Paulo tradidimus tam libro scripto quam naturæ libro, & historia naturæ facinorum, & magnalium Dei, quæ in hoc caput distulimus, ne tędium afferret prolixum si de ijs caput constitueretur, inter quæ admiratione plenum est, quod cum serpens, vt antea monstrauimus, & si reptile adeo, & reptans sit recusset maxime excusset nimis caput submittere calcaneo, imo iccere tentat externus factus, totum periculo exponens, vt caput obseruet, scit enim prudens animal, capite integro discissis reliquis viuere adhuc posse saltim vsque ad occasum solis, interire contra, capite lęsso, & si totum integrum supersit, cauda caput protegit tuetur & defendit, sui vltimo fine, & ad finem vsque caput tegit propugnat vndique, cognoscit vt antea diximus caudam sibi amissam semel renascituram, vt re vera pullulat recissa semel, imo amplior multo latior & longior quasi non cauda, quo in tutellam capitis, hac mulctari finit, vt caput obseruet, sic Aristoteles secundo de partibus.17. capite, à quo Plinius postea et reliqui accipiunt. caueant maxime Doctores, caput submittere calcaneo, & rationem affectibus & appetui, quæ calcanei nomine intelligi monstrauimus antea, capite 13, & seruæ dominam, obseruent caput Christum Deum, viri & virilitatis nostræ caput, & virum rationem caput appetitus & fœminæ. Caudam exponant pro capite periculis, fine sui custodiant caput, morte adhuc, cauda & vltimo certo sperent & sciant aliam sibi subnascituram vitam nouam immutabilem. Caudam vitæ, mortem, Deo voueant sacret serpens prudens pro capite exponat nam amissa semel orietur alia, longior adeo vt sit æterna, latior extensior defectura numquam, imo subnascetur totum, & pullulabit solum caudæ rescissione immortale æternum seminabitur quasi vt renascatur iterum. Paulus ad Corinthios. 1. 15. capite. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate surget in gloria, seminatur in infirmitate surget in virtute, seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, Leuitici 3. & 7. Caudam animantium expetiuit Deus, & adoleri iussit, cauda ergo caput tegi debet propugnari & obtegi, Doctores sacri prudentes, serpentes cauda arripiant vt caput obtegatur & seruetur, non alio, ne serpentis capitis impediatur motus. Hinc Exodi. 4. Iussit Deus Mosi virgam magistratus in

I 4 ser-

serpentem versam, simul ac emanibus decidit, semel ac remissit, cauda aprehendere non capite, capite enim arreptus serpens & appensus est leuior multo facilior celerior, cauda pensus onerosior, molestior, grauior impetu capitis facto, neque enim pendet cauda è capite arreptus, vt caput pondere trahat leuior illa, at caput trahit caudam illa grauius. Vt ergo virgæ acceptæ serpentem, laborem onus sibi impositum intelligeret Moses, cauda aprehendere iussit non alio, & vt caput cauda tutandum esse intelligeret, & Deum morte adhuc protegendum & cauda mortis, maximeq; vigilandum esse ijs qui publicæ consulũt vtilitati, nam arreptus serpens capite securè & impune tractatur, capite immoto aprehenso semel, quo icere nequit, at cauda apensus vt pote capite libero expedito, & incerto petere potest qua vellit ille, quo nimis vigilanter viuere licet ijs, qui officio publico induigent ac si dum virgam iustitiæ cõtinẽt, serpentem cauda pendentem sustinerent, illico ac Moses virgam à se proiecit, serpens euasit postea cauda acceptus quid illi ex officio impenderet dignouit, virga enim iustitiæ si manibus decidat, aut negligenter tractetur illico serpens emergit. Ieremias. 1.
263 dum sciscitaretur quid videret, respondit. Virgá vigilãté ego video. VirgãDei video, quæ visitabit nostras vigilẽt ne andormiãt, cũ illa iugiter & perpetuo vigilet, qua sunt & nostræ regulandæ & examinãdę sint ne rectæ vt virgis decet an obliquæ, quãtumq; rectitudinis habeant metiendę illa, quo postea inualuit hieroglyphicon vigilantiæ iustitiæ imperij & officij constituere, sceptro oculo super imposito vt rectitudine sceptri, & oculi aperti vigilia iustitia comendaretur. Quæ est ad literam virga vigilans Isaię velit Deus ne virga hæc Aaron, & sacerdotis summi Christi, absumat, & deboret nostras vt maleficorum virgas deuorauit Gliscit Exodi. 7. Nullum est enim in natura animans cuius pinguedo aut adeps, emollescat adeo humectet lubricet, substantiam omnẽ præcipue ligneam, ac serpentis caudæ adeps Aristoteles. 4. de partibus capite. 1. & 3. capite. 4. Plinius libro. 29. cap. 6. ligna enim alioqui rigida constantia inflexibilia reddit mollia & ductilia facile vt norunt optime fabri lignarij & illi quibus ex officio impendet magistratum virgas polire & absoluere, quas cum omnino leues in cõstãtes lubricas, faciles adstruant iã, vt quasi manus fugiant decidant resiliant facile, inconstantes & ductiles cedentes.

tes omnibus, vt modo virgis ipsis datur intelligi à tente considerratis, adhuc vltra anguina pinguedine illiniunt & infarciunt vt emollescant & minus constent faciliusq; quoquo versus ducãtur & voluantur in commodum cuiusuis, & non secus huc & illuc euertantur, ac si dormitasset iustitia, debiles imo vt quouis pondere appenso, illuc virga inclinetur facile, rigida quæ consta re deberet, dormiret quasi, tremulo capitis motu, vt reuerentiam quasi præstet emptori remuneratorique serpentis adipe oblinita semel, non minus serpens huic iustitiæ arbori & ligno in voluitur plicatur quam mali & boni scientię ligno, quo seduxit patres cum Apocalypsis. 1. sit dictum & alibi iudicibus. Reges eos in 264
virga ferrea, non facili leui flexili aut lubrica, imo constanti & aspera ferrea non emollita adipe serpentis ocio desidia & pinguedine, crescunt ocio pinguedo & adeps Iob. 21. de his & serpente. Viscera eius plena sunt adipe: confusa indistincta, de affluentia impiorum sermonem texens de pinguibus reipublicæ & obesis, qui sanguine pauperum pinguescunt hirudines facti & sanguisugæ, reipublicæ lien, qui vniuersam populi humiditatem exugunt quo motus reipublicæ iustos impediunt hidropici quasi, Psalmo. 72. Prodit quasi ex adipe iniquitas, ex affluentia otio pinguedine, subdit, & in affectum cordis pertransierunt quasi naturam & rationem cum affectibus commutarint & passionibus appetitus, imo pingues in affectus cordis incidunt passiones & morbos, cordis motibus impeditis pinguedine, & adipe onusti, & graues, corporis & naturæ propriæ baiuli & operarij. Pulsus enim & cordis motus retardant pingues, adipis onere suffocato corde opresso onustis arteriis quo pulsus adsunt debiles, parui, inconstantes, corripiuntur syncope & præcipiti virium vitæ lapsu, suffocationis periculum imminet, impeditus animalis motus, vt tandem in morbos & cordis affectus pertranseant. Docet Galenus 562
4. de causis pulsuum perplura capita. Serpens omnis, reditu solis a solstitijs sub æquinoctijs accessu astri, vere & autumno sese exuit senecta spoliaturq; vestis antiquæ, preterquã Scytalis dictus serpens qui solus in ea omni horum animantium natura media hieme excubias deponit, est enim eo tempore senecta scytalæ, frigoris inclementijs vtilissima, vt Nicander in theriacis docuit ijs. confert enim baculus talis, pelli scytalis circumbolutus, male valentibus frigore, cum videlicet in manibus iners torpedo intensa fri-

giditate, domitis orbata fuerit, tum enim demissos neruorũ nexus calefacit extenditque. Lucanus libro. 9. Et Scytale sparsis etiam nunc sola pruinis exuuias positura suas. Antiquitus rustici homines baculos sambucinos inuestiebant senecta huius animãtis, hieme deposita, ne manus torperent frigore nimio, attritu incalescentes baculi, spolijs inuestiti scytalis prudentissimi serpẽtis exuentis se, quando maior vrget necessitas suorum spoliorum non antea: Dictus scytalis, quia occultus & abditus latet, vt eodem loco Nicander refert, quo dicebantur antiquijs scytalæ literæ, laconicis, vt adagio dicimus, quod e regione scytia ęnigmata & occultæ literæ zifræ vulgo dimanarint, docet Gelius libro. 17
266 capite. 9. Solem reliqui spectant serpentes, quo cutis generetur nitida & quasi renascantur denuo fulgentes lucidi nitentes nouique & alteri, ne motum vitiosa sicca herétia aspera & inæqualia impediant spolia, imo iuuent lubrica lenia resilientia, & noua. Incipit a capite exui serpens, ad caudam vsque vt recedant vetera & noua sint omnia: oculos nouos aduc nactus, antiquos relegat senectæ, quasi denuo ortus, ad petram deponit exuuias, & ad radicem fęniculi oculis vtilissimam, quibus gaudet summopere, occultissimis nudatur locis, ne spolia de nouo orta mollia & tenera lædantur occursu insectilium animantium, vt noxia vitet, tum ne lacerentur si fuga opus fuerit, abdita quærit, vt inueniatur minus, latitat exutus semel, vsque dum cutis concrescit solis, & caloris ope induratur & perficitur, toto hieme latet, secretus sepultus terra abstinet a cibis priusquam amittat senectam & abijciat potuque simul, maceratus antea agreditur exuere se expectat solé, qui exiccet decorticet cutem, & separet, exiccata enim & macerata cutis facilius secernitur, quã cibis humida & potu glutinosiã & herescens, prudentissime ergo vt sese exuat sese abstinet, imo terræ linctu eo tempore vtitur humi stratus, quasi emortus serpẽs sine sensu in extasi raptus & absorptus. nec si contrectetur manibus mouetur ille mutatur vẽ eo tempore, rigidissimum pęnitentiæ exemplum expectãs sese exuere & dissolui quasi ab exuuijs corruptis terra vsus eo tempore, vt frigore & siccitate quibus pollet, vitiosa excrementa corrigat & putredini obnoxia, emendetque ne putrescant intus, frigore temperato calore, & sicco humido, ne calore & humore putrescant alterata semel, quibus vniuersa putrescunt, iuxta Arist. 4. metheororum,

rorum cap.2.quæ vitat prudenter terræ linctu & pulueris esu, tẽpore rigido Arist.8.de historia cap.17.& 2.cap.17.Plinius lib. 8. cap.27.A Elianus lib.9.cap.22.23.29.Geneseos. 3. capite terram comedes serpenti dicitur, Isaiæ.65.& Baruc.6. capite, vt late supra ex Galeno, & alijs. Sunt hæc omnia misterijs & arcanis plena 267
exemplo doctrina & prudentia serpentis immitanda: Vt exuat homo veterem hominem vt exuat sese, solis iustitiæ redditu quo hominem gratia eformare venit, sole ad æquinortium reddeunte æquinotio & equalitate, dum redditu calefacit iterum instigat & pulsat ostium, gratia veris tempore, florum spei gloriæ, & autumno tempore fructus, charitatis feruore maturi, ad radicem feniculi oculis vtilissimam fidei, ad fidem radicem, vt spe florũ, charitate fructus, & fidei visu, ad petrã sese exuat serpẽs spoliet nudet corruptam senectam, Petra autem erat Christus, Paulus.1. ad Corinthios.10. In foraminibus petræ quasi columba mittis, Canticorum.2.capite, qui serpens erat renascatur denuo ad radicem crucis, passionis scilicet, vt sit columba & renascatur iterum nudans sese in foraminibus petræ, percurrens crucis foramina Christi, amittatque spolia antiqua, mortis & dæmonis impedientia motus & motionem spiritus, actiones & opera, macerato prius pœnitentia & ieiunio serpente, abstinentia rerum sub equinotio verno legis gratiæ, aut sub autumnali æquinotio. Dum sol, ingreditur signum Arietis agni, dum est agnus, sol Christus mansuetus mollis, blandus, imbellis, mitis. Antequam iudex rigidus implacabilis omnia subertat tremebundus iratus Isaiæ.53. Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non apperiet os suum. Ecce agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi. Sole ergo sub agni verno æquinotio exuatur serpẽs, & sub signo agni legalis quo est passus Christus agnus, eo saltim tempore quadragesimæ spoliet se, vt induat armaturam Dei homo, aut sub æquinotio autumni, cum sol illustrat virginem, quod est tempus acceptabile fructus vt autumno fructus salubres veniunt salutares perfecti, fructus tempore, lege gratiæ, non solum florum tempore, sub signo virginis Deiparæ, quod sol ingreditur autumnali æquinotio Isaiæ.7. Ecce virgo concipiet & pariet filium, sub hoc signo virginis exuamur cui commissa est ab antiquis statera iustitiæ virgini astreæ dictæ, & virgini nostræ, commissa iustitia ipsa, Christo nato & sole orto de virgine exuamur immitan- 268

tes pru-

tes prudentissimos serpentes. Estote ergo prudentes sicut serpentes. Vt vero spoliemur nos, maceremur prius pęnitentia & ieiunio extasi orationis raptu, contemplatione spolia arescant antiqua & arefacta decidāt, solis actione, deposita iam quo alia iterum subnascantur nitida & fulgentia renascamur & permutemur æquinotio agni, iustitiæ fructus, & gratiæ æquinotio, ne aspera senecta hæresces aspera, motus impediat animantis iustos, venientes è Christo capite medio spiritu sensus & motus spiritus Dei. Terram lingant serpentes ij, vtantur puluere solo, lin-ctu, hunc solum extrahant, non terra, puluerem iudicent terrena omnia, sint quasi sine sensu ad reliqua humi strati, pœnitentia, &
269 orti denuo renati & alti, solis ope illustres euadant nitidi & fulgentes securi certi, psalmo 70. Psalmographus sacer sic. Deus docuisti me à iuuentute mea & vsque nunc pronuntiabo mirabilia tua Domine & vsque in senectam & senium: ne derelinquas me. Docuisti me à iuuentute mea vsque in senectam, qualiter reiuuenescam, renascarq; vsque in senectam depositam & senium à iuuentute, et ortu quo deponitur & abijcitur illa. Incipit ab oculis exui & capite à Christo, per fidem Collirij fœniculi inunctus prius oculis vtilissimi, Apocalypsis. 3. capite. Collirio inunge oculos tuos vt videas. Fidei scilicet quæ vt fœniculum visum acuit, docuit Aristoteles locis adductis, & Galenus, & Diascorides capite de feniculo, & alij. Potentioribus animantibus blanditur lingit superiora, inferiora adoritur & cœdit iecit ieiunum hominem timet, & pertimescit nudum, tristem quærulum plenū ex
270 petit insilijt vestitum, mollem, hilarem, placidum, canentem psalentem, ieiunus serpens acrius pungit deterioris est morsus, si plenum & pransum petat lædit impensius ipsum, ieiuni saliua hominis, exitio est serpentibus venenum & virus imo & homini ipsi nocet suum famelicum sputum si deglutiat ieiunus venenum argēti viui retundimus sputo ieiuno, vt virus viru hæbetetur & reprimatur Aristoteles 8. de partibus capite 19. Plinius libro 7. c. 2. AElianus citatis locis, & cum ijs reliqui. Imo docet Plinius, lib. 28. capite, 4. & libro. 28. capite 3. 2. 7. psillos & marsos non peti serpentibus, imo serpentes eorundem saliua torpescere & consopiri, emori quasi, hosq; filios serpentibus committere vt dubiam prolem explorent, sintq; filij adulterini an legitimi, dum timent
271 de alienigenis maxime, & si de indigenis minime, iudicāt eos omnes pu-

nes pudicos, quibus blandiuntur serpentes & proprios vocant, si impetantur illis alienos. Quo Herodotus libro. 4. exemplo Atir sic cecinit. Nec nō serpentes diro exarmatæ veneno. Doctus Atir somnoq; graui sopire chelidros, ac dubiam admotam sobolem explorare ceraste. Plutarchus idem, Lucanus, libro 9. Gellius. 16. lib. capite. 11. Crinitus libro 1. capite 3. de Psillis & Marsis idē docent. Qui Psilli dicebantur a Psillo libiæ rege, apud Garamâras, Marsi vero a Marse Circis filio, qui a Marsis Scythæ populis nomē accepit, vt docet Stephanus, tum Herodotus lib. 4. citato, ijs tā tam adesse potentiam contra serpentium ictus edocet, vt sudore & saliua eosdem interficerent, & consopirent. Ophiogenis etiam hanc inesse virtutem incolis Cypri ijdem referunt autores plurimi, vt salutatores vulgo dicti, hac gratia pollent modo apud nos, & nescio quibus verbis Diui Pauli orationem vocant Rhodij serpentes superant vsque modo tetros, adhuc vulgaribus notissimum ibi. Suntq; hæc nacta maiorem fidem ex Agone legato Psillo, romæ à consulibus in dolium serpentium concluso exposcente illo, vt fidem suæ potentiæ adhiberent Romani, qui superstes euasit vt miraculum præberet non leue examen & discrimen subiens arbitrio. Ijs comendatur maxime obedientia subditorū, & maiorum politia & gubernatio, correctio, increpatio, ordo, veneramur prosequimur maiores illis obedimus obtemperamus, subditos corrigimus, hortamur instruimus, etsi opus est petimus cedimus vt licet, prudentiam serpentium immitantes, suasores sacri euangelici, modo blandiantur maioribus superioribus potentibus, modo increpent minores inferiores subditos consulentes corrigentes imperantes vt modo superiores inferiores modo iustam ministerij sacri lancem adæquent. non secus atq; Eliseus ille, qui maior erat & duplex spiritu. Regum 4. 2. capite incuruauit se arctauitq; vt puerum æquaret. 8. capite eiusdem, vt modo 272
maior, modo minor debitam nancisceretur magnitudinem. comendatur ergo maxime obedientia, natura serpentium potentia & imperium prouidentia & prudentia. Augustinus de opere monachorum sic. Quid iniquius quam velle sibi obtemperari a minoribus, & nolle obtemperare maioribus. 1. Regum. 15. Samuel sic. nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius, vt obediatur voci Domini, melior est enim obedientia quam victimæ & auscultare quam offerre adipem arietum. Gregorius libro. 35.

bro.35.moralium hæc explicans inquit. Obedientia merito victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero, voluntas propria mactatur. Bernardus de præcepto & dispensatione tractatu. Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur, nec contenta angustijs professionis largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis & ad omne quod iniungitur spontaneo vigore liberalis, alacrisque animi motum non considerans in infinitam libertatem extenditur. Est tandem obediens excessu virtutis quasi imperans se, & non subditus sui iuris & non alieni dum negat suum esse, sed committitur alteri prudéter. Vt ergo serpentes maiores venerantur & blandiuntur sic legis suasores suadeant obedientes blandientes ministrantes, vt Christus suasit Apostolos lotione pedum vt quemadmodum & ille fecit, ita & illi faciant, Ihoannis.13.capite. Sintque fortes Psylli, ophiogeni, & Marsi, quorum fida & certa soboles non impetatur serpentibus, fœtus & conceptus opera pudica, soboles secus adultera ijs exterminetur & extirpetur Sapientiæ.3. Filij autem adulterorum in consumatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur. Exploratione facta serpentibus ijs, vitiorũ & scælerum veneno inficientur vt obeant crudeliter Prouerbiorum.6. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam. Infecto corde serpentium veneno dum examinatur
273 proles ne sit adultera an pudica. Refert Plinius, libr.7. capite.1.22.& libro.22.capite.21. Serpentes læsos semel nõ petere amplius quos semel iciere, nec vltra pungere. tum inferiores veneno serpentes si à potentioribus percutiantur petere nunquam amplius imo & fugere odio que habere similes sibi aut maiores viru & potẽtia, respuereque & eos, quos semel veneno infecisse qualitate expirante & spiritu tetro ad externa humoribus mista latenter abdita, etiamsi euaserit homo veneni noxam quo nec serpens lacessit serpentem nec læsum lacessitumvè semel iterum pungit, potentiori percusos serpente nunquam inferior adoritur aut cedit, pungat ergo Christus semel iciat cor petat, serpens maior serpẽte dæmone, est Christus serpens Numerorum.21. Ihoannis.12 capite.3. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto sic oportet exaltari filium hominis. Serpens est Dæmon Ihoannis; Apocaly.12.& 22. Dæmõ serpens antiquus qui vocatur Diabolus. Christus ergo serpens iciat, vt serpẽs antiquus icere nõ possit, minor Christo po-

sto potentia, & viribus inferior superatus imo iam & victus illo conuictus, potentissimo serpente Christo, vincant serpente serpe tes euangelici potentiores, verbo & opere, serpente demone pe- 274
cato quibus data est calcandi serpentes potentia, Luc. 10. Ecce de di potestatem calcandi supra serpētes & scorpiones, & supra om nē virtutem inimici, & nil vobis nocebit. Serpente Christo pun-cti semel dæmone superiores, si serpens Araneo suo filo appenso occiditur, docet Plinius libro. 75. cap. 10. quis pertimescet animal Araneo superatum & subditum araneo iam occisum: Christo ap penso cruci, vermiculo hoc reputato oprobrium hominum & ab iectio plebis, qui virentem Dæmonis erosit hæderam nocte mor tis vna Ionæ. 4. capite, ergo prudentes sicut serpentes. vbi opus est ibi petant multoties enim semel læsum nō est opus pungere amplius, si cor ictus sustinuit quo pūgant alios, eos quibus est o-pus, vt iciant lacessant, vniti nimis lacesint inter se se vitia extirpēt non se pungant vt serpentes confederati & iuncti qui inter om-nia animantia plus alijs omnibus multo coniunguntur, & confe derantur vt late. 2. capite patet, vniti in Christo serpente infinitæ virtutis & potentiæ iciant pungant compungant alios prudentia & doctrina. Inter omnia vero quæ magis prudentiam serpētis cō mendare videntur, est illud vnum quod refert Plinius lib. 28. cap. 5. Nullum animal sic alteri vniri, aut hærere ac serpens serpenti, adeo vt corpora duo cum sint corpus vnum biceps appareat dū complicantur. Arist. 1. de Generatione cap. 7. Plinius lib. 8. cap. vl timo Perotus Epigramate 21. Docent in AEtiopia, complicari a-deo, & adhærescere inuicem, vt montes altissimi protuberēt, eis-dem plicatis & irretitis intertextisque caudis complicatis, hian tibus oris, in hostes & inimica animantia, quibus muniti, ab iniu-rijs aduersariorum tuētur. se, & sobolē in medio reclusam prius vndique insuperabiles, quorum morsus serpentes non petere di-ximus antea, in Syria indigenas nō icere aut lacessere incolas vult Arist. 8. de histor. cap. 4. Plinius lib. 22. cap. 21. hosq; si debiles edu cāt fœtus oua cōmiscētes semina subigare & insūgere vt fortissimi pulullent serpētes oriāturq; maximi, oua inutilia deuorāt absu-mūt, & vtilia aduc fame & penuria, quę hoc anno excubāt sequē ti educūt terra cōuolutis ouuis eo omni tēpore. Cōsulit assertor noster Christus legatis legis, ijs maxime æmulari serpētes vt sint vnum in charitate, & vinculo pacis, qui vt populū instruant mis-ceant doctrinam doctrinæ, vt fœtus educant fortes commisceant

oua, &

oua & salutis semina hiantibus oris, scripturæ verbis, caudis irretitis exercentibus caudis labore asiduo pœnitentiæ doloribus, & blandimentis dum fuerit opus sobolem & prolem, fœtus tueantur & propugnent, vitia aduena lacessant petāt, nostræ naturæ, ini
275 mica aduena contraria Ecclesiastes, 7. Creauit Deus hominem rectum, ipse autem immiscuit se infinitis fere quæstionibus. Sūt enim magis ad modum naturæ, pietas, religio, inocentia, integritas, & si diuinitus impertiantur, quam peccata & vitia, coheret enim positiuum positiuo magis, quam priuatiuum positiuo. Petant ergo discerpant vitia aduena, seruent tueantur virtutes incolas, augeant, & conseruent addacti in vnum, sobolem, incentro Deo constitutam locatam obseruent ad Ephesios. 4. Solliciti seruare fidem in vinculo pacis. fiant vnum caput biceps Christo Deo parnaso sapientiæ bicipiti Christo humanitatis & diuinitatis capite pollens eiusq; pars mistica Christicola. 1. ad Corinthios. 11. Caput viri Christus caput Christi Deus, vt fortissimos educant fętus, & validissimam sobolem.

De mistico significatu quorundam, quæ ad prudentiam serpentis spectare videntur.

CAPVT XV.

Multa occulta satis, & abdita naturæ huius animantis obstupenda, & rara doctrinæ, & sapientiæ plena imitanda in medium protulimus, quibus, & literales sensus Scripturæ sacræ elucescant, vbi de ijs incidat sermo, & fundentur tropologici plures, moralesq; & allegorici, figurati alij, vt homines imitentur sequanturq; opere serpētes, eos que æmulentur, vt noster assertor renunciauit Christus, quo mistice adhuc, & quædam eorundem animantium virtutes, proprietatesq; excellentes, & claræ, ex abditissima eorundem natura, decerpere libuit, antequam lubricissimum natura animans, vltimā nostram subterfugeret manum. cuius est illud obstupendum satis ex terræ cauernis latibulis & subterraneis domibus, nullo alio fa
276 cilius educi posse ac manu læua, quam imperit commissam semel nescio quo instinctu, qua duce natura, aut arte despecta dextra

similles

simillies offeratur & committatur illi, cor enim & si medium pectoris teneat quod dissectionibus patet, docet Aristoteles 2. de historia, capite 16. Galenus de vsu partium. lib. 7. capite 3. & 6. de placitis Hyppocratis, & Platonis capite 8. Plus tamen ad sinistrā vergit anteriora versus, ad superna magis, vt nobilior ei quātū fieri possit adscriberetur locus, tutior, & aptior, & vt melius tueretur latere dextro, cor, in sinistro appositum cui latus dextrū tutelle est, à quo motus & robur, insunt enim dextro lateri impetus motus, est motus adextris nobis in tutellā sinistræ, etsi ex corde originetur motus: hunc situm omnibus inesse animātibus cordis, præter quam serpentibus, eisdem locis eisdem autoribus inuenies; quibus cor ad superiora vergit, & ad posteriora declinat, vt diximus antea, reliquis cor medias tenet, & locatur vt diximus ad sinistram vergit cuspide, vt illius partis compensetur frigus vicinia cordis motuq; incalescat pulsus, regeneratione spirituum vitalium, quæ destituta animali motu, intenso adeo vt habet dextra refrigeratur. Mucrone cor superiora petit, vt organa sensuum calore foueat, quæ locantur sursum in capite, vbi omnes resident sensus, quotquo tinsunt animanti, vt eodem loci Aristoteles refert, hinc cordi remedia aptamus parte sinistra, tum hanc minus periculis committimus & seruamus magis, clypeis, peltis, vmbonibus, parmulis, & alijs eiusmodi, aplicitis huic eidem parti, quā tueri nitimur, hac cor declinat cuspide, & sinistro ventriculo rereferto spiritibus, vitæ, copioso & viuifico halitu, calore vita & potentia dextro excellentior, docuit Galenus. 7. de vsu partium, capite. 3. 6. de placitis, càpite. 8. hinc minus elongamus brachium 277
sinistrum à nobis obseruātes naturam porrigimus minus, ne cor deseramus, ne frigescat brachio disito & eo vtimur minus, hinc ambidextri & scæui aut sinistri, sunt corde frigidiores timidioresq; ideo & animosi minus, vt pote qui cor refrigerent brachij sinistri extensione & porrectione quo subit aer distracto semel. Hinc pars sinistra vulgo dicta, est altior, nobilior, excellentior, est reuera dextra, cordis situ positione, cordata pars cordis sedes domicilium & locus, Petrus Bullijs Pontificijs Ecclesiæ caput, sinistram vulgo dictā tenet partem, re vera dextram, & Paulus quam vulgus iudicat dextram, hinc Virgo Deigenitrix sinistram, reuera dextrā filij & crucis tenet partē, & cordis latus, & Ihoannes aliā plurimis antiquissimis Ecclesijs, vt est videre modo, & Cassenens

refert Cathalogo gloriæ mundi, hinc lex gratiæ Euãgelium sacrũ ad sinistram hanc referunt, quo prætores iudices Rectores Præfe
278 cti nobiles ad sinistram hanc sedẽt, templis delubris Abbates Prælati, maiores locis sacris, Deus ad sinistram iustorum est, cordi assidet, nam iusti ad dextram, hanc possident fœlices stabiles. Quo dicitur Prouerbio. 3. Longitudo dierũ in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ, & gloria. Longitudo dierũ æternitas duratio iustorũ in dextera, locantur enim ad dextrã cuius est robur & impetus, quo significatur duratio, at diuitiæ & gloria in sinistra, Deus Dei visio cordis sunt, & ideo sinistræ, & cordis, vbi cor residet. Quo patet locus ille, Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis, Psal. 109. Pater enim filium Deum locat ad dextrã, & locũ filij exponit: quo Pater sinistrã filij obtinere constat eo loci, nam filius ad dextram est Patris, est ergo Pater ad sinistrã filij, at infra eodẽ psalmo sic. Dominus à dextris tuis confregit in die iræ suæ reges. Vbi filio dicitur Patrem confringere Reges & Principes a dextris filij cum tamen Pater ad sinistrã, filij cõstitueretur prius eodem Psalmo, nam filius ad dextram Patris erat, & Pater ad si-
279 nistram. Vocauit enim dextram prius more hominum, quã dextram vocamus à qua motus loci dexterè oriũtur sensibiliores magis: at postea iuxta naturæ animãtium modũ appellauit dextram propinquiorẽ cordi, quæ est dextra, & dextera, re vera, & natura cordis positione & situ cordis vicinia prepositione & dignitate, actionibus virtute & potentia, hac enim dexteræ fiunt perfectiores actiones sensus, & nutritiuæ animæ alentis, corde agente, vbi hæc omnia resident vt in fonte & radice, vt in vitæ principio, est cor centrum & origo virtutum omnium, in quod vt in finem, & centrum tendunt opera cognitionis, naturæ, & localis animãtis motus, a corde incipit vt a radice, & si exequatur dextris, virtute accepta in corde terminantur actiones omnes, & si incipiant alio perficitur ibi sanguis, & si incipiat ab epate, in quo rubescit primo: Dextrum enim a dexteritate dicitur a præstantia agendi aperitia, & excellentia operum, quo in genere dexteritas dicitur & dextrum, à quo est actio, perfectius, & à quo est illa præstãtior, & si specie dextrum vocetur pars loci motus, qua exequitur ille, & cum sit cor omnium origo virtutũ & operum, est dextra vere pars, cui assidet illud quo solum est dextrum in omni viuenti, cor aut respondens cordi proportionale vè, & si ante & retro,

deor-

deorsum & sursum sinistrum & dextrum, separetur partibus, exe-
cutione agendi non tamen principio initio non termino & fine,
sunt vero in parte sinistra perfectiora omnia, actionesq; præstan-
tiores. Hinc pulsus, in sinistra cessant tardius dextra, dum animal
emoritur & in vitijs cordis cōpatitur antea sinistra pars. Hinc a-
nularis digitus partis sinistræ, tot obtinet naturæ dotes virtutes
actiones, ob cordis cōmertiū, vt antiquitus, illo solū potiones cō
mouerēt medici propinādas ęgrotis. Hinc dextrū latus offerimus 280
ijs quos veneramur & colimus, vt simus cordi eorū viciniores &
propinquiores, vt cor beneuolētiamq; captemus. tū etiā cū parte
dextra exequamur motū, illū, quē prosequimur obseruatione in-
uitamus dextra ac si velimus subditi & humiles imperio alterius
moliri actiones, prout cor imperauerit & disposuerit alteriusquē
obsequimur cultu, & cui vnimur positu, cuius cordi adiūgimur,
quod expetit ab homine Deus amat, & diligit, & iustos ad dextrā
prædestinauit, vt cordi iustorū assideat: sponsa Canticorū. 2. Læua
eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cordi spō
si spōsa assidet, læuæ, vt dextera gubernetur, & Ecclesia, & fidelis,
& pijssima Virgo. & cū iusti dextrā obtineāt, Dei iustissima spōsa,
& si ad læuā, more hominū collocetur, tamē dextera est re vera na
tura & corde, & dextera amplexatur illā, dicta dextra, nil enim in
Deo sinistrū est, sunt omnia dextra Deo & iustis, vt omnia sinistra
& præpostera nilq; dextrū iniustis & peccatoribus, ideo vocat læ
uū & dextrū, more hominū, dextrū re vera, & vulgo, vbi nullum
est sinistrum, sed dextra omnia, hinc Pater est ad dextram filij, &
filius ad dextram Patris simul, duratione ęterna, vt erat in princi
pio, & nunc, & semper obstupescat, & sileat natura omnis imo mi
returq; Christum omniū factorem Deum, qui tulit lancea dextro 281
latere perforari, vt dum hominem strictissimis teneret amplexi-
bus dextrum latus sinistro & cordi hominis applicaret, vt patet po-
sitione, & situ dextra sinistris & sinistra dextris cū aptemus ample
xibus, exiuitq; ideo sanguis & aqua cōfosso latere vt sanguine a-
limētū, aqua lauacrū significaretur, vitæ integritas, & mūdities, ci
bus sanguinis, & potus aquæ, vt nil deesset hominibus iā intellige
retur quo minus viuere possent cibo & potu apposito. Sanguis ve
nis cōtinebatur, qui dirupto latere fluxit, aqua vitali cauitate in
pectoris ambitu, vbi cor continetur, quo dirupto fluxit, sudore
sanguinis prægresso prius, Lucæ. 22. capite, Exiuit tenue sanguinis

alimẽtũ naturę calore, anxietate tenuatũ, vigilijs, solicitudinibus merore & tristitia anxietatib⁹, extenuatũ nimis, sub forma sanguinis, sudore erupit tenuatus solus sine aqua quo friguit cor & vicinia cordis, perfriguere ideo, vt postea ascẽdẽtes halitus calore &
282 incẽdio, tãdẽ restinctis ęstibus defectu sanguinis, sudore amissi & exoluti in aquã mutarentur, quo fluxit aqua cõfosso pectore, ea fuit anxietatis, & angustiæ, agoniæq; potentia, lauacrũ alimẽtũ & potus fluxere miraculo hac pręgressa dispositione prius emortuo Deo, mortuis enim congelatus sanguis non fluit, neq; ea ex parte aqua natura. Prius exudauerat sanguis mortem significans sanguinis effussione quasi non esset sibi opus alimento, morti vicinũ: vt notaretur, si aqua deesset, amoris incendio cor Christi, conflagrasset charitatis igne, quo fuit opus aqua, vt temperaret corrigeret ęstus, vsque ad statutum tempus, vt non antea interijsset, quam interire decreberat, quo cępit lauacro oculos abstergere illico inimicorũ adhuc, aqua, & reficere sanguine alimento, aqua regenitos Baptismi & lauacri, quos sanguine alit in lege gratiæ viros perfectos indicans, Eucharistiæ symbolum, generationis, & vitæ hieroglyphicon, ortus, & alimenti viuentis, figura aptissima vbi & sacramenta omnia, ijs duobus explicite, & consequenter significantur regeneratione, vitæ alimento, & morituris necessaria inunctione & salutis corporalis adhuc, quibus hominem munivit Deus contra ictus serpentium qui cum petat cor fulciuit sinistram vallauit & sepiuit qua serpens antiquus extrahendus erat, cum hac petat ille, & adoriatur læuam & cordis sedem, hac hiat cor inficere tentat neglectis alijs, quo læuam aggreditur cũ hac sit additus, & via in cor facilior & certior, Ecclesiastes.10. Cor sapientis in dextera eius, & cor stulti in sinistra illius, in serpentis via scilicet est cor stulti, qua petit serpens & dæmon medijs in occasionibus, stulti cor, sapientis in dextra, dextere moueatur, & alioquam venit serpens. Hinc fortissima, Iudith.16. cũ cor in dextra obtineret læuam commisit Holoferni, vt cor obtulisse ratus eo aggrederetur, vt decepto illo & illuso serpentẽ extraheret de populo Dei ibidẽ dicitur, nũquam satis celebrata fœmina: quo ibidẽ dicitur manu læua caput obtinuit & dextra amputabit
283 caput: iusti serpẽtẽ eludũt & decipiũt, qui cũ sint ad dexterã Dei, & ideo in dextro cor habeãt in Deo, & in Dei dextris, læuã serpẽti multoties offerũt, dũ licet tẽtationes ferũt & sustinẽt nõ fugiũt, v.

cum cor

cum cor extra obtineant, in Deo, scilicet irruat serpens, cor posse icere ratus vt illussus discedat & abeat, cor iusti in dextera Dei est ná est iustus à dextris, & in hoc circulo ęternitatis dextera iusti est Dei dextra, & dextra Dei, dextra iusti idcirco semper serpens illuditur & nunquam cor inficit. Quibus serpentibus sacris Euangelij nuntijs, consulitur illud, & immitandum proponitur, vt cor petant & hominum alliciant mentes & animos moueant, læuam vulgo dictam, cordis latus, & verum domicilium adoriantur, quæ est vere dextra pars positione, & corde, qua cor locatur ac comprehenditur vndique ab ijs qui corde vtũtur dextere vt licet. Cor petant hoc afficere tentent serpentes cœlestes, conseruatione virtutum, præcautione, & curatione vitiorum reductione in perfectiorem naturam augmento & incremento roboris, modo vitia corrigentes & sinistram, modo dextram cõseruantes virtutes quasi gladio ancipiti, & verbo Dei ad dextram, 284
& læuam, ad Hebræos. 4. Sermo Dei penetrabilior omni gladio ancipiti ad dextram & læuam. Ihoannis Apocalypsis. 1. De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat talis est sermo Dei. Ijs elucescit solutio eorum quæ addubitauimus taxatur enim serpentium calliditas & prudentia ex tollitur. neque enim hæc sunt eadem imo significatu & natura differunt quam maxime: Calliditas à calore dicitur indistincte agenti, noxie aut inoxie operanti prout materia substernitur, aut vt vult Cicero. 1. de officijs, à callo callidum quod consuetudine duratur proteruia contumatia & malitia. At prudens à prossum venit, quia est vtilis alijs, & sibi 285
vtilis, actione & officio & immitatione vt sunt serpentes, vtilissimi sibi opere & alijs immitatione, quo opprimitur calliditas & prudentia extollitur. Imo cum simplices mitterentur, & hac virtute muniti simplicitatis sanctæ, contra Luporum insidias, quæ virtus ouiũ natura significatur simulationi opposita & fraudi, simplicitas enim in vnum solum tendit in veritatem, quæ vna est & sincera non mentita & coloribus apparens non ficta simulata, est veritas vna, nam bonum est, & hoc ex integra causa, malum vero simulationis, vt alia mala multiplex, nam ex quocunq; defectu recta enim linea inter duo puncta solum vna, obliquæ infinitæ, est recta veritas, obliqua duplicitas & simulatio, simplicitas significatur ouibus, semper eodem modo agentibus, nõ se petentibus rixantibus contentione & fraude, simplicissimo victu & po-

ta contentæ, vtilissimæ alijs, quæ in bonum aliorum omnia quæ possident elargiuntur libere, vtilissima & proficua alioqui carnes lanam, lac, cutem ex quibus tot tantaque ad vsus humanos veniunt visu & vtilitate plena nulli nocent omnibus prosunt nulli obsunt, imo hoc dicere liceat nil aliud vnquam pronuntiare aut proferre quam, ve, ve, ve, quasi veritatem consulant veritatis prolato initio, quo simplices esse summopere patet, cum nusquã ore, earum veritas decidat, imo nũtient perpetuo, quæ adhuc coram tondente & carnifice, non apperiunt os dum transfiguntur gladio, cũ alia conquærantur omnia animantia in morte, quo Isaias.
286 53. Quasi Agnus coram tondente se obmutescet, & non apperiet os suum. de Christo cum inquam simplices vt oues mitterentur Apostoli, & Christi discipuli, & à seclæ, in luporum insidias quibus nil melius resistitur quam simplicitate & veritate ipsa, vt nec falli nec fallere possint veritatem sectantes, & in verum semper tendentes consulit prudentes essent sicut serpẽtes, hæc enim duo simplicitas & prudentia cohærent nimis interse se, & nectuntur maxime nam qui vero & veritati student, media eligũt in finem certa, quod prudentiæ est, media in debitum ordinare finem & apta eligere & vt decet talia qualia oportet, quo nec calumniari poterunt quia simplicitate, vera solum prosequntur simplicitate cordis, non duplicato, & fallaci non simulato & ficto diuiso & non vno, Oseæ. 10. capite, diuisum est cor eorum nunc interibunt. Ecclesiastici. 2. capite vè duplici corde & labijs scœlestis, Ieremias. 16. Duplicibus iniquitatibus pęna stabilitur ijs. Et red-
287 dam primo duplices iniquitates, capite 17. ijs pœna infligitur, duplici contritione contere eos quod duplicati fuerunt, animo & corpore puniantur, simplices ergo inter lupos, estote, prudentes sicut serpẽtes tũ vos prudentes sicut serpẽtes, estote simplices inter lupos, ecce ego mitto vos sicut oues, munitos simplicitate sancta sincera cum antea prudentes essetis, sicut serpentes. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum estote ergo, tales, scilicet simplices sicut colũbæ. Mistico adhuc, & literali sensu. per ea quæ de vini cupiditate serpentium attulimus, quædam sacræ Scripturæ loca commodissime deplicantur, Ecclesiastici. 31. commoda, & in commoda vini sigillatim refert Dei spiritus ijs. Dili-
288 gentes in vino noli prouocare, multos enim exterminauit vinũ. Ne irrites & prouoces ad iram diligentes in vino curiosos solicito:

citos vini potatores, nimis vino indulgentes, ne calore vini ira excitata, rixæ, contentiones, lites, iurgia, vulnera, mortes, contingant: multos enim exterminauit vinum, tam de vitæ termino morbis & egritudinibus vsu nimio, quam de termino rationis, & legis, Mapheus Vehius sic, Nec veneris: nec tu vini capiaris amore. vno namque modo vina: Venusque nocent. Bellum sepe petit ferus exitiale Cupido. sepe manus itidem Bacchus ad arma vocat. Horatius Oda. 13. vror seu tibi candidos. Turparunt humeros immodicæ mero rixæ. Imo Ecclesiastici. 19. Vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos. insensatos concludent si sensatos arguent. Subdit Spiritus sanctus de vini effectibus eo cap. 31. Ignis probat ferrum: durū sic vinú corda superborum arguet in ebrietate potatum, æqua vita hominum, in sobrietate vinum si bibas illud moderate eris sobrius. ignis ferrum succendit & probat arguit & examinat concludit vero, vt quod ferrum est solum relinquat reliqua scoria amoueat, est durius ferrum examinatum igne. vinum in moderatum superbos examinat, & arguit, vt solum quæ superbiæ sunt absumptis reliquis supersint, cor ferreum ignitum ad iras succensum & æstuans excandescensque facile examinat, & concludit hæc. Est vinum in sobrietate, hominum vita æqua, nam vino vita si moderate illo vtamur æqua est non morbis inæqualis, non vitæ aliquid, morbi reliquum, & mortis tandem, est enim morbus mortis via, & mors in fieri, est inæqualis vita participans de morte & morbo modo, postea de salute & vita, si moderato vsu vtaris vino, & sobrie prudentia & consilio æqualis. Historice vero & mistice Doctores legis vt liceat, & quando & quomodo licet vino vtatantur. Vsus enim vini moderatus vtilissimus est, immoderatus quantum pernitiosus & noxius, consulunt medici omnes Hyppocrates, lib. 4. de morbis latissime in Aphorismis passim & alibi, Galenus. 8. & 9. methodi medendi 2. & 3. de alimētis Paulus AEgineta AEtius, & omnes reliqui medici, & philosophi, Aristoteles præcipue 30. sectio, problem. sententia. 1. 2. 5. quo aquosum vinum dictum olligophorum græcis quod aquosum sit & facile, summis laudibus extollunt omnes in asiduum potum, & commune, meraca vero, & fortia vina vitant salutis tempore, & sanis hominibus, in potum, & si in medicamenta concedant dum opus est. Quo subdit eo cap. Spiritus sanctus. Quę vita est. 289

quę minuitur vino? Quasi dicat nulla. loquitur de moderato vt dixerat antea, subdit quid defraudat vitam? mors, idest, immoderatum vitam defraudat, nam bibitur cum voluptate, & mortem infert hoc est defraudare. ingreditur blande & postea mordebit vt coluber Prouerbiorum 23. cap., parit morbos quibus vita exterminatur, excitat enim omnes morbos, afluxu materiæ, quo vitam defraudat alioqui duraturam, ergo est mors. nam quod defraudat vitam mors est, vita vegetatiua fœlitior est vino temperato, coctionem iuuat, alimento eo conficimus melius, robustiores eius vitæ actiones efficit. sensitiua perfectior est vino, organis sensuum perfectis nutritione animę alentis, intellectiua altior, sensuum excellentia; quæ ergo vita est quæ minuatur vino, soluit curas moderatum, quo dicitur ibidem. Vinum in iucunditaté creatum est ab initio, & non in ebrietatem. abussus est illo Noe nõ vsus, concludit, Sanitas est animæ & corporis sobrius potus. Exultatio animæ, & corporis vinum moderate potatum contraria vero infert immoderatum. Cognouere philosophi Horatius nouit Oda. 7. Mecũ sępe uiri nũc vino pellite curas & 11. Potamus vncti dissipat Euhyus curas ędaces, Euhyus Bachus quasi ob dormiés græcis Epodó. 9. curã metũq; Cæsaris rerũ iuuat dulci lyęo soluere Bacho, & vino, lyęo illius regionis sed simus de moderato vini potu moderati hic, aduc per hieroglyphicõ & silétiũ serpétiũ per
290 secretos ictus & patétes quãdo opus est enodatur locus ille Matthæi. 18. capite vbi dicitur. Si autem peccauerit in te frater tuus vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum, si te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos, si te non audierit dic Ecclesiæ, si Ecclesiam nõ audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. petant dentibus si non sat est lingua. acessiant mordeant inijciant dentes sanguineos vt eijciunt serpentes, & cinericios. Canticorum. 4. Dẽtes tui sicut greges tonsillarum. Tonsillæ gregatim agminatim decurrant, vellere detracto frigidiores natura maribus, mitiores leniores vt sese foueant, & volatilium animantium iniurias insectilium vitent, in clementiam cœli incommoda, rigorem alijs & sibi vtiles, sibi fotu, alijs vellere, numquam se petũt aut in se irruũt tonsillæ oues, imo sese iubant, arietes contra contentiose rixantur, ferbiunt in se ruunt, tum capra capram hircus hircũ non ouis ouem, serpentibus ergo prudentiæ legis, sint dentes tonsillarum sint sicut tonsillarum greges eorum dentes cumulati, coniuncti

vnit-

vniti interse non se petant non insе irruant, sibi vtiles & alijs prudentia & consilio, non diuisi non Doctor Doctorem petat lacessat & carpat, sed agmine facto omnes dentes in vitia injiciat, hæc mordeant discerpsint, imo cum dentes sponsi sint sicut greges tonsillarum, cum vellus pro nobis tradiderit Christus. Ministris Euāgelicis subdit, dentes tui sicut greges ouium, non dixit tonsillarū imo cū vellere vtiles sibi vellere, & alijs vtiles spe præmij, prēmia pollicentes æterna viatoribus, quo cap. 7. Canticorū. Guttur tuū sicut vinum optimum dignum dilecto meo ad potandum, labijsque & dentibus illius ad ruminandum. Guttur rethoris euangelici sicut vinum optimū quod nō solum communes vini effectus nutritionis virium sensuum & rationis acuit moderatus, imo & oris halitum commendat firmat dentes stabilit confirmat voluptatem infert non solum dum bibitur, sed adhuc postea os roborat, adstringit, corrugat linguam, vt signet quasi post potum tacito agendum esse moderate prudenter imo, dignū vt potato semel elingatur postea delibetur, ruminetur Doctor & cōcionator sacer vt vinū Deo dignum, & vt vinum optimum sit. 291

De cerasta Serpente.

CAPVT XVI.



Enefeos. 49. capite Dan iudicauit populū suū, sicut & alia tribus, in Israel, fiat Dan. Coluber in via, Cerastes in semita, mordens vngulas equi, vt cadat ascensor ius retro salutare tuum expectabo Domine. Fuit hoc Iacob testamentum, vltima voluntas, vaticinium, prophetia, institutio exhortatio. Cerastes à κέρας Græcis Ceras, latinis cornu, originem ducit Hebraicè keren & Zerem, quasi cum eo græcum assonet voce, est enim serpens cornutus quadrigemina cornua ferens Hebræis שפיפן Schephiphō. Hinc Cerastes dicebātur insulæ Arabiæ propè Syrenē, quæ est in fine AEthiopiæ, autore Plinio libro 5. capite. 9. Quod promontorijs occurrebant, non secus atque infestis cornibus visui. Tum Cyprus insula, vulgo chipre, à cupro aut ære, quo abundat, dicta est Cerastes ex promontorijs cornuū instar prominentibus, & quod Cerastei homines cornis 292

bus insignes olim eandem obtinuisse ferant, hinc Ceraspheros, corniger dicitur, arbor Κερατια Cerasia Cornus vè quod fructum producat similem oliuis, vulgo Capricornes appellant cornicabras nostri, cerasia zerezas, a Ceraste & Κερα Cera Græcis, cornu scilicet. Imo cum cornua, a craneo dicantur, quo Græcis κρατεα cranea appellantur, quod de substantia Cranei, nil aliud quā cornua prodeat reliquis cute & pericraneo obuolutis, deficiente vocabulo cranea, tractu temporis cornua sunt dicta, cornutaq; omnia Cerastea. Non minus a cornu Cerastes est dictus serpens: quo & Theophrastus lib. 8. c. 18. Cerasta vocauit, zerezas, Galli vero vngue cornier appellitāt, & Ceratina dicūtur argumēta apud Quintilianum quæ nobis cornuta, & intricata nimis, quæ in vnam & alterram oppositionis partem feriunt quasi vtroque cornu, tum apud Diascoridem lib. 4. cap. 42. Ceratis papauer corniculatum dicitur, & cerasta corniculata vocat libro. 1. c. 13. & capite. 129. Et Galenus Ceratoriam arborem siliquā nominat quod fructus corniculatos ferat. Et Cerasbola semina dicebantur antiquitus vt docet Plutarchus in simposiacis quę si sementis tempore, cornua bubula contigissent credebatur antiquis non facile in posterum vri posse aut coqui. Tum Ceras Amalthæas est dictum, cornucopiæ illud ab Amalthæa nimpha quam, vt fabulantur poætę Iouem caprino lacte & cornigero quod cornuti animantis esset enutrisse ferunt, vltimo & cera dicitur a cornu, nam primo in cornu nidificabant apes, suber vbi modo mella condunt, hispanis dicitur alcornoque quasi à cornu, & tunicam corneam occulorum vocant Ceratoidem Græci. Cerastes ergo seu cornutus serpens docet Diascorides libro. 6. cap. 53. & 51. Auicena libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. capite. 27. AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 28. Paulus AEgineta libro. 5. c. 19. Plinius libro. 8. c. 23. Bercorius libro. 10. c. de serpente, Perotus AEpigramate. 21. Isidorus. 12. AEtimologiarum c. 4. Edoardus libro. 6. c. 115, Gisnerius, Oppianus, Nicander in theriacis, Galenus de theriaca ad Pisonem capite. 4. Lucanus libro. 9. Est cubitalis magnitudinis communiter, & si duorum cubitorum aliquando contingat, rarius maior, vt vult AEtius, & Auicena confirmat, est corpore asperus globulis, arenosus cinericius colore, vt vult Auicena, seu arenæ coloris, solem nimiū perpessæ, quæ cinerem representat, tū arenā asperitate, & scabritie cutis minutissimis squamis refertus crasiusculæ arenæ instar, cau

da solū

da solum desquamata & capite vt & serpentes reliqui: eminentias habet in capite duas ad cornuum similitudinem, iuxta Aeliũ citato loco binas obtinent omnes Cerastes, trigeminas, & quadrigeminas plurimi cum Plinio quo ij autores non pugnant ijs incertum seruantes numerum, & si communiter vinas possideant geminaque cornua, vetustate, & senio ijs cornua decidunt, iuxta Auicenam mutilique viuunt eo tempore, vt decidunt vetustate auium rostra, calcaria, & vngues, cerborumque cornua, certis statutisque temporibus & ijs destituta vitam gerunt: curtum cerastam breuissima ferre cornua dixit, & sine illis senio vitam transigere. quorum cornua seu extuberationes illas, quidam molles & carneas constituunt in fronte, omnibus iuxta tempora obortas & si quibus quatuor fronte & capite, iuxta commissuram squamosam aurium, alij duras osseas & distortas cornibus arietis simillimas colore figura cauitate, vt vult Isidorus, & refert Plinius & docuit Nicander locis allatis, sunt enim perinitia molles carneæ ductiles, vt & rostra auium & calcaria cornua & similia, quæ postea indurantur temporis tractu, contorquentur, consistunt siccitate & calore resoluente humidum vt cornua arietis, non aliter ac testę recoquntur igne animantiumque squamæ conchæ, per initia carneæ & molles postea sunt rigidę consistentes, & duræ, inflexilesque omnino, est Cerastes de genere surdorum serpẽtium vt docet Auicena semel ac pigram contigit senectutem: venter durissimis siccissimisque est illi prætextus squamis, quæ dum mouetur sonum edunt, vt cum strepitu cædat & repter, Pumillus & tituuans inclinat motu in latus vnum semper, non rectus, nec recta graditur Nicander in Theriacis, sic latere cædere sic illi incumbere motu dixit, vt nauis agitata ventis titubat inclinat 245 dum fruit mare, ideo qua ire videtur fallax animans non ijt, imo aliò. caput non sequitur in motu totum, pectus imo, euerso capite in latus ruit, huc & illuc, quo dixere antiqui morales philosophi, vt Nicander refert Deos dorsi vertebram secundam, huius animantis propter eximias eius dotes abscondisse & arripuisse, Deorum dignam, tanto mortales indignos indicantes dono, philtris & amatorijs vtilissimam. Volubilior est andro omnibus alijs serpentibus adeo vt spina carere plurimis visum fuerit, tenet Isidorus, sunt dicti ob maxillarum amplitudinẽ, quidam maxillares Cerestę, Auicenæ alegato capite, a quo Edoardus

accepit-

accepit postea. Cornua tactus habet molissimi primo, dum sunt mollia carnea & ductilia, accerrimi sensus, at facile indurantur sensumque & motum amittunt quo pollent prius, non secus ac limaces cornibus prætentant iter occulorum loco, Plinius libro 11. c. 37. sic. Cerastes cornibus tactus accerrimi vitat noxia, aurium loco quia auditus carent instrumento audiuntque cornibus, quibus instrumentum inest accerrimum audiendi vsque dum indurantur ætate qua surdus perstat fallacissimum animans versutissimum, quia vt Solinus in polistoria edocet c. de Africa Nicãder in theriacis, Plinius supra AElianus libro. 6. Rhodiginius & alij, arenosus cum sit arenosis occulitur locis, quo discernatur minus. Nec aliud indicium sui præbet præter quam cornua quæ insepulta exibet quibus simulata esca illecta animantia misere venatur & discerpit, animalibus enim tam volatilibus quam terrestribus inuitatis dolo pastibus fictis necem præpetum aucupatur deceptis cornibus, reliquis de industria obrectis, in sulcibus circa tramitem & semitas & rotarum orbitis, vbi & secretus latitat, ijs enim sulcis & orbitis occulitur facilius, è lateribus arena commota venienti facile, comminuta attritu rotarum & motu continuo viæ itineris & semitæ, ideo ibi abditur, cum arenæ fluxu nullo negotio ruentis, tum quod cauo loci recipiatur commodius, cum inueniat latebram formatam aliorum labore opera fugiens, iis dolo animalia venatur quæ viã percurrũt & aere vagãtur. Sũt mares
295 mitiores feminis fœmellæ sæuissimæ, quæ in mares irruunt quos truculẽter iugulant inficiuntq; veneno, quod nulli alteri in eadẽ eiusdem speciei contingit animanti, vt officiat veneno alteri naturæ eiusdem. Capite cauda dentibus venenum obserbant foraminibus & mearibus vuluæ, quibus fluit sanies statutis temporibus qua necant mares congressu & voluptate illectos, non solum rabie & rixis, imo delicijs & amplexibus, sunt illis excidio. Sibilat quasi motu squamarũ ventris sonitu & dorsi, Nicãder sic quãdo tetrica huius animantis punctura sæuoque ictu infremuerit quispiam, oritur tuber illico clauo similis. callosus substantia, circa morsum vero tumores liuidi erumpunt, bullarum imbris instar, quorum deteriores dolent minus, tanta est animantis malitia vt in maximo vitæ discrimine sensum auferat, quominus dolorem sentiant, intra nouem dies percussi obeunt, quibus maleficũ impressit dentem, inquit Nicander loco citato, inguina prurriũt

& dolore

& dolore vexantur simul, inualidātur nimis crura, lumbi flagrāt incendio & ęstu, color palidus quasi ictericiæ læsi debiles in con stantes viuunt, si adhuc venenum superāt, toto vitæ decursu, Paulus AEgineta, libro. 5. cap. 19. sic. Porro Ceraſtæ morsu locus cū duritie, & pustulis in tumescit emanat è vulnere sanies, modo nigra, modo subpallida, & porraceo colore, totum corpus, varicum modo attollitur, genitale arrigitur vt satiriasi summa vexentur mens alienatur, oculi obscurantur, postremo cōuulsione aut tetano pereunt læso capite, & vertigine, eos corripi docet Auicena, idem Diascorides loco citato de virili erectione dixit, & de inguinum prurritu AEtius de crurum imbecilitate & in constantia & tumoribus poplitum. Omnes dolorem adesse vulneri infixum velut si terebra aut palo perforarentur Auicena, & si tumoribus plurimos dolore vacare dixerit, oprimuntur melācolia tristissima læsi, męrore, tristitia, linquuntur animo, viciatur appetitus, cordis actiones læduntur, hæc sequntur accidentia. Ceraſtis morsum albos AElianus libro. 1. cap. 56. in Libia oriri Ceraſtas refert, Libicosq; omnes infestare, præter Psilios & Marsos, cum ijs fœdere deuinci solum & pacem seruare, Psillosq; nō solum morsum abeis inflictum non sentire, imo alios opitulari, si prius quā totum venenum impleat, ex ipsis quispiā accersitus, os aqua colluerit, illiusq, manus qui morsus est abluat, illico ex veneno conualescere ab omnique malo liberari. omnibus alijs generibus serpentium falangiorumq; Ceraſtæ hostes habentur, eosq; quam maxime inficiunt veneno & viru, diris cruciatibus & doloribus ea est veneni potentia. In certam sobolem ijs magis reliquis omnibus explorari Psillos, & Marsos docet eo loci AElianus, nulloq; modo pudicā sobolem filiosq, ingenuos, & ligitimos petere, nothos vero, & spurios quam maxime. Conijcere enim filios suspectos in vas plenum Ceraſtis, examinareque sobolem illis nō secus ac artifices aurum igne, Ceraſtesque protinus insultare acerbosque fieri pueros minitāres, eosque vt pueri atigere remollescere sensit hæc Herodotus, vt diximus antea, libro. 4. exemplo Atir cecinit, nec non serpentes diro exarmare veneno doctus Atir somnoq; graui sopire. Chelidros ac dubiam admoram sobolem explorarę Ceraſtæ, Plutarchus idem Lucanus, libro. 9. Gellius. 16. libro capite. 11. Crinitus libro. 1. capite. 3. & alij vocar hunc dolosum Nicander in theriacis his. post hac, & fraudulentum cognosce Cera- 296

ce Ceraſtem nam viperæ corpore non diſpar eſt, interdum quatuor cornibus, interdum vero duobus omnibus conſpicuus. Ac ille quidem mutilus hic vero cornibus fretus eſt, ſqualido calore albeſcens, arenis & orbitis iuxta tramitem aſsidue dormit, huius peruerſam adeo eſſe naturam diſtortam obliquam docet, vt figura illum conferat cum naui prolixa & longa ventis agitata violentis ſubmerſionis (vt ſupradiximus) periculo proxima titubanti & contorta in latus, non ſecus ac vento Africo ante vltimam ruinam diſturbata vacillat, quo Lucanus libro. 9. de hoc animanti ſigna referens ſpinæ defectuoſæ expertis, certi numeri vertebrarum deficientisque dixit, iis concolor exuſtis atque indiſcretus arenis ammodites ſpinaque vagi torquente Ceraſte. Vbi numerat Africæ venena ſerpentium dira & mortes. eſt motus obliquus, & peruerſus huius animantis ventre repentis, alto capite erecto & celſo Ceraſtes, vt autoribus adductis patet ex Nicandro, Diaſcoride, AEtio, Paulo, Galeno, & alijs, duo inficit veneno primo in animanti omni: crura principaliter ad pedes vſque quæ infirmat, & inualidat, vt nullo modo animal ſuſtineri
197 poſsit aut ſtare decidat imo & labaſcat: rum virilia æſtu incendio & calore prurritu & ſatyriaſi ſtimulat libidine vt exuri videantur veneno animantis arriguntur diſtenduntur que adeo vt ſemen decidat dolore ſoluto robore retentricis virtutis, quo effluit illud non ſecus ac ſi ſatyriaſi laborarent morbo, aut pennis arrectu. ſe polluunt ſpurcantque læſi, animantis morſu, ſubit venenum lumbos poſtea, qui æſtuant igne, ab hinc cor petit, & ſenſus auffert & tandem caput quod vertigine infeſtat primo circũ rotatione, & motu, ceſat motus & ſenſus ceſat, obſcuratur viſus caligant oculi, concidit animal refertum tumentibus puſtulis liuidis tetris clauorum forma AEtius lib. 4. ſer. 1. c. 18. Paulus & alij, quauis parte iciat, hæc inficit primo, hoc ordine lædit, imo antipathia & cõtrarietate naturæ agreditur crura & vngues quæ inficit vndique in quanuis partem dentem figat, veneno & rabie tum quod ſitu ſint illi vicina cum reptet & ſerpat ſerpẽs tardus, grauis, cruraque, & pedes terram contingant in motu animantium, & vngulæ magis aduc, immediatius alijs, quod cum illis lædatur & conculcetur in ſemita dum iter percurrunt equus & eques, has primo petit has odijt, & impetit, calcatũ timens atritum & præſſum, læſus antea ijs, aut timidus de potentia calcanei

& cal-

& calcatus excãdescit in vngues & animantium talos quibus cõculcant hinc memoratur odit, vindictam, tentans sumere, hac parte aggreditur, calces odit petit vngulas, & crura adoritur, pedesque animantis omnis insidiatur calcaneo, vt dictum erat Geneseos. 3. capite. quo 33. Deuteronomi Aser tribui benedictæ Moses inquit. Tingat in oleo pedem suum Aser, ferrum & æs calceamentum eius. Ne ofendat illum Cerastes, ferro munijt pedes Aser, ne serpens oficiat illi noceatque veneno affectuum, calcaneũ fulcijt & circumuallat oleo, quod serpentes fugiunt commoriuntur enim oleo facile docet Aristoteles locis adductis. capite de Angue supra, tum oleo gratiæ promissæ in Christo, & ferro, constantia & robore virtutis vt securus calcet, contra ac sacerdotes Dagon & Idolorum proprij boni amorisq; cultores, qui vt dicitur. 1. Regum cap. 5. non calcant imo reptant. Habetque ideo cum equo antipathiam maximam Cerastes serpens, quod fortius calcet, animanti omni quo equm odit sentit cum illo, plus omnibus aliis, calcatus impetu & potentię robore. Quo petit equm & magis ea parte qua sese exerit neruus motus in curua dicta, ad vngulam retro, qua læso incurbatur & stare nequit talo vitiato, animal dum hæc nequit inficere elatus & altus aprehendit vngulas, cuius est illa Cerastæ potentia venenum & virus vt equitem inficiat simul equi contagione & contactu, infecto equo prius morsu, concidit equs, & eques nutat. est enim tanta horum animantium veneni potentia illud est serpentibus iis virus vt multoties hasta serpentis dentibus ceciderit miles viru subeunte illa contactu, contigit illi de quo Lucanus libro 9. in hęc verba prorrupit. De Murro milite. Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Murri. Transfactus velox currit per tela venenũq; inuaditq; manum quam protinus ille retecto ense ferit, totoq; simul. remittit abarmo exemplar sui expectãs miserabile leti. Auicena idem. sencitata, capite de Basilisco & authores reliqui, & venenum paratur modo quod vesti aplicitum stapedi calceis epistolis reliquis quę contingimus spiramus aut quibus contingimur, inficimur & ad tempus prout negotium eflagitat, & dispositio cruoris fert virulentiæ infectionis & veneni permistio. Hinc odit equm ex quo maius illi impendet periculum quod fortius validius que calcet omni animãti sitq; calcanei fortioris, docuit Arist. de equo 8. de historia. c. 24. 3. de partibus. c. 2. & alibi AElianus, li. 1. c. 37. 298

& cum

& cum fugetur ante si occurrat, qua parte si veniat præcaueri potest, adoritur retro semper. & qua cōceditur illi, qua ferit & mordit equum, qui cum retro incuruet crura vt animantia omnia, homine excepto, qui flectit ante genua Simia excepta, & Elephante, vt docet Aristoteles. 2. de historia capite. 1. Brachia vero aues, homo, Simia retro vt reliqua ante, ideo retro cōcidit, quo & eques ascensorque equi, retro prolabitur, venitque retro ille, equo nutanti, satis iuxta naturam animantis historicus illucescit sensus,
299 quosdam esse Cerastas crinitos dorso hirsutos setis capillatos docet Estatius libro. 11. in thebaide ijs, Crinalem attolit longo strido re Cerastem, libro. 4. idem, ora, & anhelantes tuto phlegetonthe Cerastas, hosque esse durissimæ membranæ libro. 6. cecinit Lucanus ijs aut viuentis adhuc libice mēbrana Ceraste; antiquissimus ille Agatharcides libro. 1. suæ polisitoriæ, quæ de Psillis & Marsis diximus refert, simul cum alijs, & quæ ad naturam Cerastæ spectare monstrauimus, qui ad finē eius libri sic scripsit, lędi nequeūt Psilli Cerastis, imo cum venenatum quidam ad eos accesserit vel eorum corpus atigerit, vel odorem ex ipsis exhauserit, veluti soporiferam bibisset potionem sopitur, & tandiu debilitatur quo ad ab eo recesserit Psyllus. Callias vetustissimus libro. 10. historię quam conscripsit de Syracusano Agathocle hæc omnia confirmat, & adit vltra. Sin percusum offenderit, ægerrime dolērem intra dentes permultam aquam haurit Psyllus, & os suum primo ex ea colluit post vero eam in poculum iniectam vulnerato exsorbendam tradit. Quod si veneni acerbitas acrius inualescit hic, ægrotanti nudo nudus accumbit & proprio suo corpore morbi vim frangit, & malo hominem liberat, idem sensit Gyllius libro 9. capit. 39. Psyllos, & Marsos subuenire ægrotis ijs eisdem remediorum generibus acumbereque eisdem nudos, & corpore, addacto incurbari, & ad mensuram læsorum reduci eosque sic quos venenum affligit pristinæ sanitati reuocare. Nil mediocre moderatum vè huic animanti inest omnia quasi ad extremum redacta, externa durissima asperrima exuccia decolorata, marcida. interna, mollia, humida, lenia, succida, blanda, viuacissimi coloris, pingua, & adiposa. rectissimus est inferne, & deorsum, superne vero & sursum obliquissimus distortus, pręter omne animans motum incipit à sinistris, versus dextra præfinit illum, qua videtur ire non it, nec, & si versus sinistram motum arripiat, ipsum prosc-

prosequitur versus eam sed pumillus ac titubans docuit Nicander intheriacis,modo in hanc modo in illam volutatur partem quidam albicant instar arenæ & ij solum homines petunt mortalesq; affligunt,alij nigricantes subpalidi coloris, animantia inficiunt veneno fugiunt homines anthipatia & disidio, qui infestant mortales colorem reddunt arenæ qua occultantur adeo vt ab illa discerni non posint aut internosci,quo non pauci illis decipiuntur,vt coloris errore falsi pedibus illos conculcantes vitæ discrimen subeant,qui exterius arena cineritia cósperfi interius delitijs fruuntur,loci humidi & delitiosi, agni cornua ostẽtantes quibus in cauta alliciant animantia vt postea atrocissimo inficiãt veneno.In morsu huius animantis sine mora ictam partem amputare aut scalpro confestim circumcidere, & ijs similia prosequi oportet, vrentia insuper admouenda docet Diascorides, lib. 9. capite.10. eadem retulit Auicenas locis supra scriptis cum Plinio,& reliquis.

De historico, & figurato sensu loci Cerastæ Scripturæ sacræ.

CAPVT. XVII.



Enesseos. 49. capite vt diximus antea sic dicitur. Dan iudicauit populum suum sicut & alia tribus in Israel fiat Dan coluber in via, Cerastes in semita, mordens vngulas equi vt cadat ascensor eius retro salutare tuum expectabo Domine. Dan filius fuit quintus Iacob ex Bala,ancilla Rachel, vt est videre Genesseos.30. Cum enim peperisset Lia Ruben, Simeon, Leui, & Iudam,quinto ex Bala ancilla Rachel, Genuit Iacob Dan, dixitque Rachel iudicauit mihi Dominus & exaudiuit vocem meam, dans mihi filium, & id circo appellauit nomen eius Dan. Quasi iudicium fauorabile, & sententia ex voto succedens, hoc enim Dan significat Hebrais, dicitur vero, appellauit nomen eius Dan, & non solum, ipsum, Dan appellasse & vocasse refert: nam in Scriptura sacra, cum omnia sint mysterijs plena arcanis & sacramentis, non solum res appellantur, & dicuntur mentis conceptibus, & actu 300

interiori, quo concipiuntur, & exteriori quo dicuntur tales, verũ & nomina dicuntur etiam conceptusq; terminant, actu interno, & vltimato conceptu, non solum vt signa sed cum ratione talia, quo & appellatur nomen dicitur & vocatur, nonque res solum actu interno mentis, appellauit ergo nomen eius Dan, id est iudicium fauorabile & sententia ex voto, quia inquit exaudiuit vocem meam, non solum me dicentem actu interno, sed & ore & voce, vt omnibus vtamur in obsequium Dei, & omnimodo ipsum veneremur quo possumus concinno & decenti. Dan ergo iudicium & iudicans est. Quo Geneseos. 14. de Abraham dicitur cum Lot fratrem suum captibum duci a Regibus Ponti intellexisset, vernaculis expeditioribus trecentis decem, & octo conuocatis, illos opugnasse in loco Dan, victoremque euasisse vsque ad Hoba, victoriam prosequutum. In Dan ergo decreuit Deus Abraham honestari victoriã, in loco Dan, idest iudicij Dei, & fauorabilis sententiæ Abrahæ & Loth, contra tyranos Ponti Reges, & reliquos, vsque ad Hoba, id est, vsque ad amorem Dei, & dilectionem, qua diligebat Abrahamum & Loth, Hoba enim dilectio est Hebræis, & siriace peccatum vsque ad peccatum Regum Ponti vsque ad peccati vltionem, in Loth commissi. Imo Dan ab Adam venit primus inter homines, iudicatus iuditio, & sententia delicti. Geneseos. 3. vbi dicitur in sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terram de qua sumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris, fuitque & fauorabilis hæc sententia satis, tum grauitate circumspecta delicti, tum vt homo laboribus vexatus, conuerteretur ad Deum, exclamaretque auxiliumque peteret in miseria tanta constitutus, quo fuit locus Dan, antea prophetico dictus spiritu ille, in quo Abraham palmam reportauit, iudicium scilicet & sententiã fauorabilem, quo Daniel iudicium Dei significat, Danna iudicium vel iudicans, nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iosue. 15. capite, & Dadan iudicans, Iordam iudicium demonstrans, aut descensio iudicij, ibi enim iudicium factum est, & pronuntiata sententia de Christo quod filius Dei esset dilectus, in quo sibi bene complacuit, Matthæi 3. capite, Marci. 1. & Lucæ. 3. Sancitum est de Christo eo loci, Spiritu Sancto, Patre atestante, Ior enim demonstrans est, Dan vero iudicium, quasi iudicium demonstrans Christi personam, & naturas, & Danaem filiam Acrisij, sic dictam

ctam puto, quod iudicium Patris irritum fecerit, de custodia solicita & vigilanti, conuerso in pretium Deo, Iupitre compressa illa, inauratæ imbris forma suscepta, Dan ergo iudicium est, & mente capiteque potens, iudicio & ratione, consilio & arte, prudentia & sententia, fortis capite robustus integer, & Daniel ciuitatem politicam notat, prudentia legibus consilio ordinatam & institutam, idcirco Scriptura sacra dicitur à Dan ad Bersabæ distantiam significans pertransibilem pertranseundam vè, vt videre est, Iudicum. 20. 1. Regum, capit. 3. & 2. capit. 3. & 24. Bersabæ enim saturitatem significat quo a iudicio ad saturitatem, ab Adamo ad Christum, à delicto ad Gratiam, à fame, & miseria ad saturitatem, & abundantiam deuentum est: erat Dan Betrhohob procul aptolemaide, contra Boreales plagas, circa Regionem tribus Asser, non procul à Galgalis & Masaloth, possessionis tribus Dan, appellata Lessen antea, Iosue. 19. Et Lais dicta, Iudicum. 18. & Laisa. Est idem dicere a Dan ad Bersabe, quod ab Aquilone ad Austrum, terræ sanctæ Palestinæ, Iudicum. 10. Hieronymus vocat paneam, alias Cesarea Philippi. Dan ergo iudicio potens mente & ratione, capite, prudentia, astutia, & robore dicitur, quo dixit fiat Coluber in via, & Cerastes in semita, pollet enim capite Coluber, potentia, & virtute capitis, hoc icit, hoc continet robur, hoc illęso serbatur ille lęsis reliquis, e contra deficit capite lęso reliqua integra pereunt, cauda abscissa renascitur alia, hoc tuetur & vt seruet caput, reliqua exponit periculis, vt late capite de prudentia monstrauimus. Ce 302
rastes serpens potentissimus est capite, cornibus induratis semel, firmatis rigidis, quibus, & venenum fundit poris emissum, & contactu noxio inficit læsa, tum impetit animantia eisdem infligitq; vulnera. Imo non solum vi, virtute, & robore, sed iudicio, adhuc astutia & arte, mentita esca animantia vocat illicit, exertis arena cornibus, toto sepulto, quibus illecta discerpit, & deprædatur miserè, astutia, iudicio, capite, cautella, & artibus vsus, quibus pollet capite Cerastes maximè: Idcirco Dan iudicium ve, est dictus coluber, & Cerastes eo loci, quasi potens capite, iudicio, & sententia, astutia, & arte, & cum lumen ad iudicium mentem, & cognitionem pertineat, hinc est quod, Iosue. 19. Missis sortibus in asignatione partium terræ promissionis, tribubus sex, Dan asignari semes, id est, ciuitas solis,

ibidem dicitur, & exponitur ab spiritu Dei, lumen enim ad iu-
dicium pertinet, & rationem, cognitioque. Imo vt patet eodem
capite.19. partes enumerans tribus Dan, quæ sorte illi contige-
re inquit. inter alias, sic, Et Meaiarcon, & Arecon, cum termi-
no qui respicit Iopen, & ipso fine concluditur; cum cognitione,
& dolore, lamentationeque, quod Meaiarcon, & Arecon præ-
notant Hebræis cum iudicio Dan, & cognitione Meaiarcon signi
ficata adest, lamentatio & dolor Arecon intellectis; qui iudicat
enim, & cognoscit, deplorabit nostri status miseriam & hominis
calamitates. Hæc omnia expressè continebantur vaticinio Iacob
de Dan prolato eo loci, quem contulit cum colubro, & Cera-
sta, nam Cerastes in semita occulitur in orbitis rotarum, ad finem
viæ, & itineris. Est semita stricta via siue in itinere, maiori atritu
facta frequentiori, siue sola & perse, estque inclusus ipso fine
Dan, & vt Cerastes ibi reconditus animantia deprædatur sic Dã
ibi inclusus stricto loco inter Iopen, & Arecon deuellauit Lese-
nos vicijt, opugnauitq; ciuitatem, & superauit vndique, dicitur
enim, 19. Iosue sic. Ascenderuntque filij Dan, & pugnauerunt cõ
tra Lessen, cęperũtque eam, & percusserunt in ore gladij & posse
derunt & habitaberunt in ea vocantes nomen eius Lesen Dan,
idest iudicium Leonis, nam & Lais Dan idem est quod Lesem Dã,
Lesem vero nominatum notat, & vocatum, quasi Leonem voca-
tum & proclamatum, erat Dan, dixerat enim Iacob Dan futu-
rum esse Leonis catulum vaticinio illo quo Christum nuntia-
503 uit gentibus, verum Leonem de tribu Iuda nasciturum figura il-
la contentum, est ergo Lais Dan, iudicium Leonis, tum factus
est coluber in via, nam, vt coluber in viam incedens, & iter
viam deserit fugit iter, sepes quærit quibus occulatur, & la-
teat, & terminos transgreditur, præfixos, & constitutos se-
mel iteneris, declinans a recto calle & tramite distendens se ad
latera, oblique fugiens, quo est dictus anguis, quia cedit in An-
gulos, & angulosè mouetur, & coluber, quia vmbras colit,
iter deserens, terminos transiliens fundi, & agri, iter, & vias,
vt late supra monstrauimus, sic Dan fine ipso non contentus
hæreditatis, in latera cessit, & inuasit Lessen vsque dum cœpit,
& superauit Lessenos, vbi & abditus adhuc, & quietus latens
quasi, & occultus, vt coluber sepe, momordit, & compressit
dentibus, Iosue.21. Nam cum reliquæ tribus Leuiticis offerrent

iuxta præceptum Domini ciuitates, & vicos ad habitandum de Dan inquit, de tribu quoque Dan ciuitates quatuor, cum simpliciter tribus alias erogasse dixisset loca, & partes: de Dan veró est dictum quoque, quasi maiori cum repugnantia Dan dedisset, tenens vt coluber, & aprehendens (latitans occlusus) terrã in quã discessit, quasi coluber abditus sepibus eas tenet, quo dicitur Ecclesiastes.10. Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber, quod ibi lateat: & inde vi extrahatur difficillimeque remittat quæ accepit semel, de quo antea prophetabit, & prædixit Iacob de euentu
Dan non secus ac de alijs tribubus quæ ventura erant in peregri 304
natione illa, terræ promissæ. Quo Moses Deuteronomi.33.sic. Dã quoque. Dan catulus Leonis fluet largiter de Basan. Catulus Leonis, nam Leonis catulus expectat matrem vt inuadat hostes, vt irruat ille, patres enim immitatur retrofactus quos sequitur semel atque animalia discerpsere dilaniareque ore & vnguibus, vt ipse aggrediatur hostem, & sese committat pugnæ, sic que prædæ assuescit exemplo patrum maiorumque vestigia sequutus. Docet AElianus libro.4.cap.33. Plinius libro.8.cap.16. Aristoteles lib. 9. de historia capite.44. Quo dicitur eodem.49. Geneseos, vaticinio facto de Dan vbi, & iudicare populum & alia euẽtura huic & alijs tribubus enuntiantur, subdit, Iacob, Gad accintus præliabitur, ante eum, & ipse accingetur retrorsum prædicens quæ futura erant tribubus in posterum, indeque merito Catulus Leonis vocatur, expectabat enim Gad, vt prius periculum subiret & faceret occurreretq; primo occursui hostium, vt postea aggrederetur vt Leonis Catulus expectat genitores & attendit quo vadãt qualiterque pugnam & bellum gerant; Moses ergo Leonis catulum vocauit Dan, cum Gad expectaret bello, vt expectauat sem-
per, præibat enim Gad ante Dan, & tribus Gad, ante tribum Dan, 305
ordine & situ in exercitu, & castrorum turmis vt hinc colligitur; tum capite.34. Deuteronomi dicitur, Dan, post Gad, erat constitutus & repositus situ, & ordine hæreditatum & portionum; quo dicitur de Mosi ostenditque ei Dominus, omnem terram Galaat vsque in Dan, fuit enim hæc possessio tribus Gad & Manasses, & Ruben, vt dicitur Numerorum, 32. cap. & Iosue. 13. & Deuteronomi.3. Quo Moses Deuteronomi.33. Cum tribum Dan catulo Leonis comparasset tribum Gad, Leoni contulit ijs, & Gad ait. Benedictus in latitudine Gad, quasi Leo requieuit. Huncque in se-

quitur Catulus Dan. Nam cum minor esset Gad natu inseruiebat ei, & præparabat viam Dan ideo præiuatvt dicitur. Geneseos. 30. Gad enim filius erat Zelphæ ancillæ Liæ, vocauitque Lia Gad fęlicitatem aut fœlicem in euentu, quo pręibat ante Dan, & fœlicem euentum illi enuntiauat. Fluens largiter de Basan, Basan regio erat, regionis Og trans Iordanem, Iosue. 17. cap. quæ sorte cō tigit Dan partim, & tribui Manasses, & Galaad partim, Dan vero ex ea parte quæ est ad Iordanis oxortum, quæ amplectitur fō-tem, Hieronymus quem vocat Phialam, Marci. 8. dicitur Dalmanutha Matthæi. 15. Magedon. vocāt alij Ior, & fontem alium quē appellant Dan quo fluuius Iordan nuncupatur, ibi enim ortus, euanescit, & subtus terram deccurrens ex Basan, labitur secretus subterraneus in Dan vsque, vbi apparet primo, quo fluit largiter de Basan, quasi Dan fluet largiter de Basan, semel enim ac erumpit & manifestatur, in regione Dan, fluit vsque ad mare Galileæ. secundus enim fons Dan dictus, in quo manifestatur fluuius primo ortus semel in Ior, non fontem imo fluuij eruptionem, & manifestationem vocant, quod quæ in Ior fontem proijciuntur in Dan iterum conspiciantur & appareant, subtus terram flumine asportata & tracta quo fluet largiter de Basan, vbi fons Ior
306 scaturit & nascitur, quasi vaticinans Moses sortem Dan & possessionem propheticans & dimentiens, quæ de Basan vsq; ad Dā est protēsa, Basan somnum significat vel dormientem dormitantem vè, sic Ior quasi dormitans occultus & latitans quietus delabitur vsque dum se manifestat strepitu & cursu expergefactus quasi in Dan, & à Dan præterlabitur ad mare mortum, qui vsque ad mare Galileæ aut Lacum mirę dulcedinis existit vsque ad Lacum Genezaram, postea turbidus & insipidæ naturæ amaræ &
307 salsæ quanto magis mortuo mari accedit & apropinquatur, quæ omnia, quod vaticinium prophetia & præuisio, posse ad literam & de Samsone intelligi historico sensu, vt & de Christo figurato vetat nihil. Fuit Samson de tribu Dan, filius Manue de Saraa, vt dicitur Iudicum. 14. Dan diximus significare iudicium rationis lumen capite potentem, quæ omnia Samsoni adesse locis scripturæ patet Samson enim idem est, quod Sol paruus Hebræis, aut Sol eius, significat, lumen mentis paruum, vel quia hominis est vel quod et si à Deo sit prout potest homo suscipiatur, vt possimus capere magnalia, quæ alias excedunt hominis captum.

captum & potentiam, Samson ergo lumen modificatum est, Solque paruus, modificatus Sol quasi ad nostram mensuram redactus, quo nomine Dan intelligitur, nomine luminis & iudicij Solisque. præstans capite. Capillis enim virtutem obtinebat, quibus recisis amisit robur, Iudicum. 15. capite. Dixit ergo Iacob, Geneseos.49. Dan iudicabit populum suum, sicut & alia tribus in Israel, iudicauit Samson in Israel viginti annis, vt patet Iudicum 15. capite ijs, iudicauitque Israel in diebus Philistim viginti annis; Dan ergo Samson, iudicauit populum suum sicut & alia tribus in Israel, vt hinc elucescant quæ de tribu Dan dixit Iacob non solum quod iudicium ferre debuisset hæc tribus, quod & alijs iusque dicere commune erat, imo, vt metum excuteret iudicis fortissimi, cum terribilis adeo fortis & robustus Samson natura esset insuperabilisque omnino incomprehensibilis vi hominum vt patet Iudicum.12. 13. & alijs, ne homines pertimescerent, & expauerent implacabilem iudicem, subdit ille insuperabilis adeo, sicut & alia tribus iudicauit fortissimus & incomprehensibilis ille, & ad modum hominum iudicauit mansuetus & humilis, humanus, homo factus de Christo figurate in comprehensibilis natura Deus, vltionum Deus, qui erat, Christus homo, ad modum hominum iudicabit, imo mitius multo benigne magis iudicabit; tum in Israel principaliter, tum alios, missus primo principaliter ad oues quæ de domo Israel periere, dato signo per familiares magis, qualiter alios iudicaturus esset, vt ostenderet, quo in Israel posuit exemplum quasi amice iudicauit, & misericordia plenus. Iudicabit enim Christus in Israel sanciuit, asseruit, decreuit, sanxit, iussit, subdit, fiat Dan Coluber in via, Cerastes in semita dixit fiat, & non fiet, vt prophetiæ imperium notaretur, quæ enim spiritu prophetico nuntiantur & referuntur est ac si imperando enuntiarentur, quæ renuntiantur futura cum qui facturus est præbeat notitiam vaticinantibus, & impellat vt referant, quo dixit fiat & non fiet. Dan ego Samson fiet Coluber in via, nam vt diximus 308
Coluber obuiam factus in itinere, semel ac indicit in iter & viam in latera declinat illico viam fugit, vt se se occulat sepibus, & delitescat, vt ex Aristotele, Isidoro, & alijs monstrauimus supra, cum rectum secreti iter, & viam iudicij sequeretur. Samson declinauit in latus in fœminam, est fœmina ex latere

viri, est viri latus secreta rebelauit, & detegit patefecit arcana & recondita tam ęnigmatis quam virturis, & roboris, vt capite.14.& 16.est videre Iudicum. Quo est coluber in via, Dan hic Samson. tum Coluber in via nam cum nullum sit animal, rectius Colubro, & angue, vt linea quasi recta sit à capite ad caudam nō in brachia, aut crura diuissum, non hac aut illac in membra, distractum directum imo porrectum, & regulare, nullum est quod in motu declinet magis aut moueatur oblique adeo irregulare & procliue nimis, in angulos cœdit, quo est dictum anguis, voluitur plicatur, circumuoluitur, vt nec certa sede caput nec cauda perstent, confussum omnino, indistinctum deordinatum, imo rectus cum sit anguis natura & perfectus directus, & in via recta constitutus in se, hæc enim est via nam obliqua via non est, sed semira & limes. Nullū sic declinat in latera animās peruertitur nullum sic, nō secus Samson qui eo quod Dan intelligebatur nomine, iudicium erat eo quod Samson sol paruus, & lumen mentis, hac tanta rectitudine constitutus oblique cesit, in angulos declinauit in fęminam, vt ille qui natura erat rectus integer fortis & in via recta constitutus in via mandatorum Dei, quasi Sol paruus ortus, Sole magno iustitiæ & rectitudinis, iudiciumq; mens recta, ratio totus Coluber hic, in via factus, declinauit tamen defecit oblique, viam deseruit, sepes terrenaque quęsiuit, quibus absconderetur ille odio habens lucem, vt qui male agit Deum lucē viam deserit fugit Ihoannis.14. Ego sum via veritas, & vita, Isaię 30. Postquam de Deo plurima nuntiauerat, colligit. Hęc est via ambulate in ea Deum viam fugit hic Coluber, cap.35. Et erit ibi semira & via, & via sancta uocabitur, non transibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita vt stulti non errent per eā non erit ibi Leo & mala bestia, non ascendet per eam, nec in ve-
309 nietur ibi. Est semita consiliorum, & via præceptorum Christus, non erranit stultus nec ambulabit per eam declinabit imo & deficiet à via salutis. Prouerbiorum.2. Quia Dominus dat sapientiā & ex ore eius prudentia, & scientia custodiet rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter, id est via recta, nam via recta est simplex, cum solum linea recta vna possit esse interduo puncta, à rationis termino, & puncto in Deum centrum omnis intelligibilis creaturæ naturæ quæ omnis. & eodem capite. Vt eruaris à via mala, & ab homine qui peruersa loquitur qui relinqunt iter

rectum,

rectum,& ambulant per vias tenebrosas quorum viæ peruersæ sunt,& infames gressus eorum. Sunt ij qui declinant à mandatis tuis,Psalmo.118. Increpasti superbos maledicti qui declinant a mandatis tuis,Psalmo.125. Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Qui enim declinant à via iusta,in obligationes proprias,& in bonum propriũ & sese occuluunt in sepibus amoris proprij, & terrenis rebus se occultant,adducet Dominus & constituet,cum operantibus iniquitatem,& si obligationis humanæ vinculo fidei humanæ tenerentur:tum declinantes contra obligationes, & gratitudinem debitam contra debitum ingratos,& oblitos gratiæ acceptæ,& beneficij immemores adducet,cum operantibus iniquitatem. Samson ego declinauit à via iusta,in meretricẽ Dalilam vt patet Iudicum.15. reuelauit secretum dicitur,cap.13.& 15.Isaias.26. Rectus callis iusti ad ambulandum.quo Ieremias.30.Dirige cor tuũ in viam rectam.Imo Exodi.23.Non declinabis in iudicium in Dã non declinabis,Dam enim iudicium est,in iudicium ergo,contra 310
iudicium,& rationem, non declinabis cum sis Samson Sol factus lumen,& exemplum aliorum,qui & alios lumine illustrare teneris,quod Sol sis(iudicibus & principibus dictum) ne te opponas recto itineri.aduerseris iudicio,& legi,vt Coluber qui recta desserit & illico per transuersum discedit declinat a via recta fiat ergo,& fiet Samson Coluber in via. Quod Moses firmauit vaticinio illo Deuteronomi.33.cap.Iam iam moriturus amplissima illa benedictione tribuum,qua iterum benedicũtur ab illo,postquam Iacob Geneseos.49.benedixerat antea.Moses enim,in hec verba prorrupit de Dan. Dan catulus Leonis fluens largiter de Basan.quæ de Samson intelliguntur historice,allegorice de Christo,de Samsone enim sic dicitur, Iudicum.14. Descendit itaque Samson, cũ patre suo,& matre in Thamnatha cumque venissent ad vineas oppidi,apparuit Catulus Leonis sæuus & rugiens,& occurrit ei,irruit autem spiritus Domini,in Samson,& dilacerauit Leonem,quasi hædum in frustra decerperet. nil omnino habens in manu,& hoc patri,& matri noluit indicare.Dan ergo,catulus Leonis Samson robore & potentia,eminentia, & virtute Leonis catulus,cum Leonem discerpserit superaberit vicerit. Fluens largiter de Basan.Hebræis Basan dens est,& ignominia oprobrium 311
vè,fluxit vero largiter de dente Samson,& est fluens largiter, &

copiose de dente dictus, primo fluxit illi mel de dentibus Leonis copiosè. Iudicum. 14. sic dicitur postea quam mortem Leonis nuntiaberat spiritus Dei. Descenditq; & locutus est mulieri quæ placuerat oculis suis. Et post aliquot dies reuertens, vt acciperet eam, declinauit, vt videret cadauer Leonis, & Ecce examen apum in ore Leonis erat, ac fauus mellis, quem cum sumpsisset in manibus comedebat in via, veniensq; ad patrem suum, & matrem dedit eis partem, & ipsi comederunt. Fluens est ergo Samson largiter de Basam de dente, & ore Leonis, tum. 15. Iudicum sic. sitiensque valde clamauit ad Dominum, & ait. Tu dedisti in manu serui tui, salutem hanc maximam, atq; victoriam, & en siti morior incidamque in manus incircuncisorum, apperuit itaq; Dominus molarē dentem, in maxilla asini, & eggressæ sunt ex eo aquæ, quibus haustis refocillauit spiritū, & vires recepit, id circo appellatum est nomen loci illius, fons inuocātis de maxilla, vsque in præsentem diem, fluens ergo est Sanson largiter de Basan de dente cum vsque in præsentem diem fluat aduc, copioseque adeo fluxerit & fluat fonte suborto, vbi Colubrū Samsonem declinasse dicit in cadauer Leonis, vt declinat Coluber a via & itinere, per Dan ergo Samson expectatur robustus, & fortis vt per Samsonem Christus, qui & Leo dicitur, Ieremias. 50. Ec
312 ce quasi Leo ascendet de superbia Iordanis, ad pulchritudinē robustam, quia subito currere faciam eum ad eam, & quis erit electus quem præponas ei? quis enim est similis mei, & quis sustinebit me, & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo. præter quā Christus, qui ascendet ad pulchritudinem robustam Ps. 44. Speciosus forma præ filijs hominum, robusta & constanti pulchritudine Deitatis æterna inuariabili immensa, tum corporis, tum animæ, de superbia Iordanis ascendet humilis, Leo tamen potens & mansuetus de Iordane, de quo superbus Pharao, dixit Ezechielis, 29. Simul cum Nilo, & alijs fluminibus. mea sunt flumina, & ego feci me metipsum, ascendet ergo de superbia Iordanis
313 de superbia mundi. Apocalypsis. 5, Ecce vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid. Discerpsit vero Christus Leonem Dæmonem, qui vt Leo rugiebat. 1. Petri. 5. Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quē deuoret. 1. ad Timotheum. 4. Dominus autem mihi astitit, & cōfortabit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes,

gentes,& liberatus sum de ore Leonis.Psal.21.Salua me Domine de ore Leonis.Discerpsit ergo Leonem Dæmonem, & eripuit prædam de dentibus illius.Imo Psal.57.Molas Leonum confringet Dominus,quo fluet largiter de Basan,idest de dente nam,& mel educet,de ore Leonis,de morte vt sit deforti,& terribili dulcedo,vt dicitur Iudicum.14.Mors enim suauis iam & placida,sine stimulo peccati,quo dicitur psalmo.115.Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius,suauis,& dulcis,dũ confregit molas Leonum,& de Basan vitam fluere fecit,declinauit quasi à via æternitatis,& homo mortalis factus est,declinauit & exinaniuit se metipsum formam serui accipiens , sese commisit Dalilæ & meretrici sinagogæ Iudęorũ, reuelauit patris æterni arcana,Nazarenus & intonsus,integer omni ex parte,Christus Deus , quo tandem inuidia perciti Iudæi morti tradiderunt,obcæcatis oculis mundi,sole & luna,obtenebratisq̃,quo ruit postea templum Salomonis,per Vespasianum deficientibus duabus columnis fidei,& charitatis Iudæis,vt ruit templum Samsonis obitu.Capillis recisis vt Sansoni fuere abrrasi negantibus sacerdotiũ,Christi Iudęis,dolo & fallacia,cuius erant signum,initens sibi propria virtute robustus infernum subertit.Cũ prius patri,& matri pijssimæ,mel dederat,patri obedientiæ,venit enim implere legẽ matri sacramentorum & mysteriorum reuelatione,quæ simul & spõsa erat,cui & Samson ænigma exposuit,qualiter de forti dulcedo & decomedenti cibus Iudicum.14.Cum sapientes reuelare omnes non possent nisi illi Ecclesiæ & matri renuntiasset,quibus. & alia allegoricè patent:significat etiam Basan in oprobrium, & in somno quo & fluxit de Basan,Sãson,nam in oprobrium philistinorum.15.Iudicum dixit,de dente,de Basan,& de maxilla asini, qua mille Philisteos,in loco maxillæ dicto interfecit , in maxilla asini,in mandibula pulli asinarum deleui eos,& percussi mille viros,cumq; hæc verba caneret,proiecit mandibulam de manu,in oprobrium,ergo fluet largiter.Tum Christus in oprobrium mortis,& dæmonis,de dente dęmonis,& de ore Leonis,eripuit prędã. Paul.1.ad Corin.15.c.Absorpta est mors in victoria,vbi est mors victoria tua,vbi est mors stimulus tuus,stimulus autẽ mortis peccatum.in oprobrium ergo mortis fluxit largiter Christus,tum in somno,fluxit largiter in triduo vt Samson vires exęruit, et resarciuit in somno , vt funes dirumperet , & hostes vinceret , vt

vicit

vicit Christus intriduo propria virtute resurgens, tum vltimo Basan significat in mutatione, fuit mutatus Samson de petra Ethan, vbi ligaberunt eum Iudicum. 15. Vsque ad locum maxillæ, vbi dirupit vincula, & in maxilla percussit eos quo fluet de Basan, idest de mutatione manifestabitur, vt Christus de mortalitate manifestauit se Deum esse, resurgendo a mortuis. quo Isaias, & Ieremias 8. cap. a Dan auditus est fremitus. Leonis scilicet quo perterruit
314 Samson Philisteos, & infernum Christus, subdit Cerastes in semita, fiet Dan Cerastes in semita adhuc prænuntians Iacob, de Dan ventura. Semita via & iter, non parum interse differunt, iter enim ab itero quod est repeto, venit, quod repetatur vel iteretur, ab eodem, vel diuersis, & frequentetur iterum atque iterum, via a vehendo dicitur quo antiquitus dicta est, veha, & postea via, nã vt docet Paulus consultus, constituitur via, vel latior octo pedibus vel angustior, vt tamen eam latitudinem habeat, qua vehiculum ire possit currus vè aut plaustrum, latior enim si sit, iter erit, non via, aut veha, ia, ve ab eundo dicta, est enim quasi itineris mediũ, & dimidium actus. Semita vero est, quasi semi iter dicta prius, idem quod via antiquitus, temporibus Hieronymi, & sacræ Scripturæ interpretum distincta est, à via semita, vt idem quod limes significet semita, partem scilicet viæ aut itineris frequentatã magis, tritioréque, etsi semita notet etiam semitas illas quibus fundi distinguuntur & possessiones ad inuicem, extra iter & viam, dictæ limites, vt ergo semita partem viæ & itineris notat, frequẽtiorem magis, hoc duplici significatu pollet, vt vel partem notet, calcatu animantium, aut hominum tritam, vel tractu rotarum frequentatam magis, & orbitis earum signatam. Cerastes potentiam & robur in capite obtinere monstrauimus antea cornibus potentem & dentibus, lingua & ore, venenum ijs omnibus efun-
315 dere compressione, venenosum exprimere succum tum ore, eo enim compresso, saliuam perfundi experimur glandulis spongiosis faucium præsis, quibus in vsum animantis continetur succus, vt deglutire possimus humida facta gula eo succo, & lingua spõgiosa natura compressa, venenum exprimere poris dentium, tuũ cornuum cauitatibus contactuq; malignæ qualitatis, quo superat hostes, & vincit inficit & inquinat cornibus tetris, animantia allicere & inuitare, quorum ostentatione, solicitatas aues perimit & animantia reliqua, velut esca ficta, reliquo corporis de industria

duſtria arenis obtecto, ne fugiant hoſtẽ patẽtem nullum alterum inditium de ſe præbens, præterquam cornuũ, quæ vt cautius fiãt, tum ſemitas, ſulcos & rotarum orbitas quærit arenoſas & faciles minutioris arenæ, albicantis magis, vt cauum, animantis corpus recipiat, ex lateribus decidente arena colore ſimili, colori animã tis vt facilius meliusque occulatur, orbitas vero & ſulcos in ſemita expoſcere, quod quæritẽt animantia victum in locis reconditis in propatulo enim cum omnia, ſe ſe prodeant, non quæritant. Potentia, & robur Chriſti caput eſt. 1. ad Corinthios. 11. cap. Omnis viri caput Chriſtus, caput mulieris vir, caput vero Chriſti Deus robur ergo capite obtinet, Chriſtus. Tum obtinuit Samſon capite vires, potentiam & robur. Iudicum. 16. ſic ipſe Dalilæ alloquitur. ferrum nunquam aſcendit ſuper caput meum quia Nazareus, ideſt cõſecratus Deo ſum, de vtero matris meę, ſi raſum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, & deficiant eroque ſicut cæteri homines. Et paulo infra eodem capite. At illa dormire eum fecit ſuper genua ſua & in ſinu ſuo reclinare caput, vocauitq; tonſorem, & raſit ſeptẽ crines eius, & cœpit abigere eum, & a ſe repellere ſtatimq; ab eo fortitudo diſceſſit. Robur ergo Samſonis, in capite erat, & robur Chriſti, vt eſt robur vis, & potentia Ceraſtæ, vt cęteri homines Chriſtus verus homo erat vltra caput diuinitatis, Dan ergo fiet Ceraſtes in ſemita, tum Samſon, tum & Chriſtus ſerpente figuratus locis adductis ſupra, fiet itidem Chriſtus, cornibus potentia & capitis robore, eſca, doctrina, & alimẽ tum gentes inuitauit, alliciet diuinitatis cornu, & humanitatis, tum quadrigeminis nuntij tubis cornibus & bucinis euangelij. Potentia & capite, omnipotens, cibo, & eſca inuitauit homines abditus humanitatis ſemita Deus, quo dicit, Ego ſum via, Ihoannis. 14. Erat occultus via, formam ſerui accipiẽs ſimulatus quaſi, tum in ſepulchro intriduo potentiæ cornua manifeſtauit patefecit Deitatem, quibus leuauit ſe virtute propria, inuitans gentes, & ad ſe trahens, deitate capite detecto, & conſpicuo vt Ceraſtes manifeſtabat in humanitatis ſemita adhuc potentiam & robur. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipſum, Ihoannis. 12. c. Tum Samſon occulit ſe vt Ceraſtes, primo in ęnigmate, Iudicum. 14. De comedẽti exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo, ſoluite problema hoc. Hic ſe ſe abdidit, primo ille, cornua ſolum detegens potentiæ & ſapientiæ, prophetiæq; ſimul quod

ex po-

expoſuit ſponſæ,& illa philiſteis,Chriſtus reuelat Eccleſiæ & Ec cleſia fidelibus.abſcondit ſe in domo Dalilæ,vbi quatuor cornua potentiæ detegit ſolum,qui & dirupit funes neruеos,& nouos fu nes,vincula & clauos,vltimo columnas,quibus nitebatur omnis domus,quatuor ergo his cornibus detectis , alliciebat gentes po tentia & viribus Iudicum.16.Lætanteſque per conuiuia philiſtæi ſumptis iam epulis præceperũt vt vocaretur Samſon,& ante eos luderet·Deniq; cornibus,& potentia hic Ceraſtes alliciebat tra-
317 hebat ad ſe gentes,cornua enim poteſtatem oſtendunt robur , & vim,quo dicitur Paralipomenon.2.c.18.Sedecias vero filiusCha naana fecit ſibi cornua ferrea,& ait,hæc dicit Dominus his ven-tilabis Syriam,donec conteras eam,cornua enim poteſtatem no tant,pſalmo.43.In te inimicos noſtros ventilauimus cornu,& in nomine tuo ſpernemus,inſurgentes in nobis,quæ de Chriſto Da uid nuntiat ad literam,quo inſcripſit pſalmum hunc in finem,id-eſt in Chriſtum qui eſt finis legis ad Romanos.10.c. tum inſcrip-ſit ad intellectum ideſt ad mente conceptum & præuiſſum Chri ſtum,Ieremias.48.Abſciſſum eſt cornu Moab,& brachium eius contritum eſt,vbi Moabitis deſolationem pręnuntiat Trhenni c. 2.Confregit in ira furoris omne cornu Iſrael,ideſt omnem poteſ tatem.Potentiam ergo & cornua exeruit manifeſtauit Samſon,
318 & patefacit Chriſtus.Seſe obtegit & in ſpelunca petræ Ethan,v-bi victoriam & palmam reportauit,dum occultus debellauit phi liſteos eo loci,ſe exercuit prius duobus cornibus ſpiritali poten-tia,erat enim conſecratus Deo,intonſus Nazareus,officio funge-batur ſacerdotij,tum temporalis iudicis & ducis officio,qui iudi cauit Iſrael viginti annis,duorum cornuũ Ceraſtes , ecce adſunt duo gladij,de Chriſto,& cornua duo potentiæ: in ſemita ergo Sã ſon fiet Ceraſtes,in ſemita quæ eſt de Ethan, in locum maxillæ, vbi interfecit philiſteos,cornua potentiæpatefaciens.Chriſtus in ſemita conſiliorum,ſubdit Spiritus ſanctus iuxta naturam aduc animantis Ceraſtę mordens vngulas equi,vt cadat aſcenſor eius
319 retro,dum homo malitia labaſcit propria,malitioſe calcaneo vi-tiato inconſtanti,pronus concidit,in faciem ruit tergora verſus cœlum,auerſatur & annuit cœleſtia,terram amplectitur, & ter-rena facie pectore & corde toto. At ſi culpa equi paſsionum , & ignorantiæ culpa,& maiorum quibus vehitur ſeductus exemplis & conſilijs dilabatur veneno infectus,ſuppinus cedit,cœlum aſ-picit,

picit,retro exclusus ad Deum conuersus facie,auxilium implorat,clamat ad cœlum,mundum odit, & tergiuersatur, resurgitque facilius suppinus cum superstit,equo exclusus, hinc sepeliebantur antiquitus homines supini,Brachio supra pectus addacto quasi auxilium implorarent brachio signante,vt patet in sepulchris antiquorum,quæ vsque modo extant, erat quæ petitionis suffragij mortuorum aptissimum Hieroglyphicon,quo quasi deprecabantur homines , & ab eis auxilium expetere videbantur signaculo illo,& pietatis signo. Dan ergo Samson,momordit vngulam equi,superbiæ philistinorum qua elati & celsi equitabant extremum superbiæ,emordit basim superbiæ eorum & elationis,exercitum vires eorum superauit vicit , nec enim timebant Deum nec homines tumentes superbia,quo dicitur Iudicum.14. Dum vxorem peteret philisteam præceptu Domini , miratis parentibus,cum à Domino factum nescirent,quærebat occasionem contra philistim,eo enim tempore philistei dominabantur Israeli. Vt ergo tyranni frænarentur superbiæ extremum percussitquo ruerent superbia & philistei,equs & ascensor eius , retro tamen vt si veniam peterent consequerentur adhuc vt ter fuere consequti cap.16.illo per Dalilam ligato. Christus cum interrogasset ministros pharisęorum, quem quęritis , & illi responderent Iesum Nazareum conciderent Ihoannis.18.voluit,ibidem dicitur: retro ruerent,& dilaberentur , vt auxilium peterent misericordiam consequerentur & veniam,quo iterum interrogauit quem quæritis,quasi oblitus responsi & delicti , vsque dum pertinatia & obstinatione,reliquit illos ire in cordis desiderium in pœnam delicti,psalmo.43.Hæc omnia venerunt supernos, nec obliti fumus te,& inique non egimus in testamento tuo,& non recessit retro cor nostrum,& declinasti semitas nostras a via tua. Vbi Dauid misericordiam petit , & quod supplicium auertat Deus, quod non recesserit retro cor eius dolet,vlulatque quod non recesserit retro cor eius,pronus imo ceciderit ardentissimo rerum terrestrium desiderio,& in pœnam malitiæ declinasti semitas nostras à via tua,in pęnam proni,non supini,Regum.1.capite.5.de idolo Dagon ruina & amore proprio sic dicitur: Ecce Dagon iacebat pronus in terra non supinus ante arcam Domini, cum inuenerunt Dagon,iacentem superfaciem suam in terra,coram arca Domini caput autem Dagon , & duæ palmę, manuum eius 3:0

abscissæ

abſciſſę erant ſuper limen. Porro Dagon ſolus truncus erat in loco ſuo, propter hanc cauſam, non calcant ſacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius, ſuper limen Dagon in Azotto vſque in hodiernum diem. In ſe cedunt proni qui inſeruiunt ſibi, ſe diligunt, & amant, cęlo aduerſantur eſt Dagon idolum Philiſtinorum Hebræis piſcis qui pronum eſt natura animal omnibus alijs magis. Fecit ergo Samſon cadere ſuperbiam Philiſtim, vngulam, & extremum ſuperbiæ eorum momordit, equi ſuperbiæ partem potentiorem qua nitebantur euertere Samſon & conculcare. Viros illos, hos opreſſit ille, qui erant calcaneum & calx Principum, quibus nitebantur Principes, qui comprehendere ipſum tentabant, & ſuperbiæ equo inſidebant, hos aprendit & percuſſit, hanc equi potentię vngulam, qua calcare Samſon credebant; quo Zacharias cap. 9. Et ſedebit ſeparator in Azotto, & diſperdam ſuperbiam Philiſtinorum. Separator iudex eſt, nā reddit cuilibet quod ſuum eſt, & ſeperat rectum ab obliquo, fuit Samſon iudex, vt antea patet, ſedebit in Azatto in deprædatione ſcilicet, hoc enim Azottum notat, & diſperdet ſuperbiam Philiſtim, qui enim ſuperbiunt, leuātur in equo ſuperbiæ, dicitur Deuteronomi. 17. Dum Rex creatur, ne eleuetur cor eius in ſuperbiam, non aſcendat equum ſuperbiæ, tum Eſdræ. 4. c. 8. In multa ſuperbia ambulat; ac ſi equitaſſet, tum Azottum in igne ſignificat quieſcentem, quieuit Samſon in igne animo, vulpium dum alligauit caudas, Iudicum. 15. vt incendio conflagaret regionem Philiſtim, Ieremiæ. c. 8. à Dan auditus eſt fremitus equorum eius, a
321 voce hinnituum pugnatorum eius, commota eſt omnis terra, & venerunt & deuorauerunt terram, quaſi a Samſon auditus ſit fremitus equorum eius, eius ſcilicet, iure belli, aſcenſoribus victis, & ſuperatis, per Ceraſtem Samſon, qui equorum vngulas aprehēdit ore, & maxilla, quaſi maxillaris Ceraſtes dictus ſupra, in maxilla deleuit eos, & cum hæç vidiſſet in ſpiritu Iacob, prorrupit, ſalutare tuum expectabo Domine, video enim in Dan Samſon, & in Samſon iudicium, poteſtatem, victoriam, robur, ſacerdotiū, capitis virtutem geſta, quibus video Chriſtum, quo ſalutare tuū in Dan expecto Samſon, qui liberet Iſrael de manu Philiſtim, & Chriſtum, qui liberet de ore Leonis, & Dæmonis populum, & gētes, ſalutare ergo, & ſalutem Angelorum, & hominum expectabat ideo, in Dan præuiſſo Samſone, & in Samſone Chriſto, ſalutare

tare expectabo;erat Christus salutis autor,imo salus erat;& salutare Patris,quo salutatio angelica ab instanti conceptus exauditur,simulque cantus cœlestis,dulcisonus, harmonicus aue altili, nubiuaga& sonora,cuius est cantus,Aue gratia plena,cātus auis, & aue cantus,& Eua aue, Psalmo.43. In finem legis ad intellectum,& mēte prophetica præuisum Christum,cui est titulus hic, tu es ipse rex meus,& Deus meus,qui mādas salutes Iacob,quasi exponeret Dauid salutare Iacob,quod esset. Psalmo. 26. Dominus illuminatio mea,& salus mea,quem timebo,imo Psalmo.32. 322
Fallax equs ad salutem,in abundantia enim virtutis suæ non saluabitur,non in potentia abundantia & equo rerum fugacium fidendum opulentia & alijs,nam Cerastes superat equm & vincit, imo in serpente potentiori equo,infigurato serpente Samson,& in Samson Christus,cum sit salutis opifex gentium,vt fuit Samson Philisteos superans,salus Israel,salutare ergo tuum expectabo Domine,qui deposuit potentes de sede equi,& exaltauit hu miles,equm, & ascensorem deiecit in mare , Zacharias.10. cap. Confundentur ascensores equorum, & capit. 12. In die illa dicit Dominus,percutiam omnem equm in stuporem, & ascensorem eius in amentiam,& super domum Iuda,apperiant oculos meos, & omnem equm populorum.Passim enim in Scriptura sacra sensus figurati infigurato sensu cōtinētur,vt possimus in Dan Sam- 323
sonem expectare,& in Samsone Christum,vt sit ex figura figuratum decerptum,vt patet de Salomone Paralipomenon. 17. Qui promittitur Dauid eo loci, quem locum interpretantur patres plurimi de Christo venturo,non secus ac plurima loca , quibus Dauid promittitur Regno Israel,de Christo interpretantur , cuius extant exempla plurima,apud ipsum psalmographum sacrū. Apprime ergo eo quod Cerastes anthipatia,& dissidium cū equo habeat,& præcipue cum vngula eiusdem,quod sit animal fortioris calcatus,omnibus reliquis naturæ animantibus,vt potentiam Samson & robur exprimeret in Philisteos spiritus Dei, populi electi inimicos & Christi,in Dæmonem infernum & mortē Cerastæ proprietatibus & natura,hanc tantā vt late supra diximus, significauit victoriam in Tyrannos Principes , & magnates, quibus vehuntur reliqui,vt ruant retro,& nutentur.

An ex prædictione figurata Dan, & Ceraſtæ, Antichriſti futuri eliciatur perſona.

CAPVT XVIII.

VNC locum Iacob.49.c.adductum vbi vaticinium de tribu Dan continetur, plurimi ex antiquis Patribus de Antichriſto interprætantur futuro, ſic Ambroſius
324 libro de benedictionibus Patriarcharum c.7. Iræneus libro.5.c.30. Auguſtinus.q.22.in Ioſue, proſper de promiſsionibus Dei, parte.4. Theodoretus.q.109.in Geneſim, Gregorius lib.31. Moralium.c.18. Beda, Rupertus, Ricardus, Arethas, Anſelmus alijque plurimi, qui in his verbis, futuri Antichriſti prædictioné contineri autumant cuius loci verba eundem ſenſum figuratum cum illis continere aſſeuerant quæ protulit Hieremias.c.8. Vbi inquit expectauimus pacē, & nō erat bonū tēpus medelæ, & ecce formido. a Dā auditus eſt fremitus equorū eius, a voce hinnituū pugnatorum eius, commota eſt omnis terra, & venerunt, & deuorauerunt terram, & plenitudinem eius: vrbē & habitatores eius. Ex his, & illis, Geneſeos.49. vbi dicitur (vt antea retulimus) Dan iudicauit populum ſuum ſicut, & alia tribus, in Iſrael, fiat Dan coluber in via Ceraſtes in ſemita mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retro, ſalutare tuum expectabo Domine; figurato ſenſu ellicıunt Antichriſtum: qui non ſecus, ac Ceraſtes equi vngulam, quo vehimur omnes, vniuerſi finem, eiuſque extremum ſcilicet, eſt inuaſurus cuius extremitates, venenato dente, emordebit tempus vltimum & nouiſsima durationis vniuerſi ore mendaciſsimo & dente venenato blaſphemiæ & idolatriæ, eumque ideo ex maledicta quam vocant tribu Dan naſciturum, quo Ieremias eo loci terram ſuberſurum prædicat, & gentes, fremitusque æquorum ſequatium, & ſubditorum eius, aures percuſiſſe, tyrannorum ſcilicet, & Principum quos in ſpiritu præuidebat qui Eccleſiam erant vaſtaturi oppugnaturique, quo ibidem plenitudinem terræ totumque vniuerſum ſubuerſurum eo loci dici ſuſtinent, cum quod Apocalypſis c.7. vbi de vniuerſali iuditio eſt ſermo de omni tribu numerentur duodecim millia ſignati, de tribu autem Dan numeretur nullus. tum quod habebit duo cornua Antichriſtus, vt Ceraſtes habet virulentia & doloſa, nam & Rex erit, poteſta-

potestatemque obtinebit temporalem,& se finget sacerdotem esse,potestatemque spiritalem continere,Christũq; esse & Messiam lege promissum,miraculorum potestate pollere,quibus ventilabit Syriam,& vniuersum non secus ac duplici cornu a Sedeccia facto eam ventilare permisit Deus vsque dum omnis contereretur,tum coluber erit in via dolosus & fallax,vt non secus,ac antiquus serpens,fallacia & dolo , decepit homines primos initio vniuersi,sic ille ad finem vt coluber & dolosus Cerastes decipiat & subertat mortales,quibus præsidijs & fundamentis nituntur Antichristum contineri illis Iacob verbis,hancque tuentur sentẽ 325
tiam & sustinent,at vbi fuerit maldicta Dan tribus non dicunt nec aferunt,imo hic large benedicitur maximeq; cũ salutare Domini,in hac tribu expectet figurato in Samsone,qui ex hac tribu oriundus erat,Christũ scilicet intonsum sacerdotem & integrũ, quem præfiguratum in Samsone sperabat,vt patet eo loci Iacob, nam etsi ex tribu Iuda Christus oriundus esset,vt patet celebri illo Iudæ vaticinio Gene.49.& Apocal.c.5.in hac tribu,& alijs varijs modis figurabatur Christus mille oculebatur astutijs &varijs fingebatur hic & illic,tũ Moses c.33.Deuteronomi.Catulũ Leonis vocauit tribum hãc,& de Basan largiter fluxurã prædixit figura & ænigmate,qua Christus Leo obũbrabatur in illa Sãsonis figura qui ex hac tribu eratnasciturus vt est ortus ille,vt.c.prægresso late patet,fuit Christus Leo,qui vicit de tribu Iuda , & Sãson Leonis catulus,vt ibidẽ attulimus,Imo si maledictionis causa ex hac tribu oriũdus esset,ante multo ex tribu Ruben de quo Genese.49.sic dicitur.Rubẽ primogenitus meus & principiũ doloris mei,prior in domo maior in imperio efussus es sicut aqua,nõ crescas quia ascẽdisti cubile patris tui,&maculasti stratũ eius.aut esset de tribu Leui,&Simeõ de quibus eo loci dicitur.Simeõ,&Leui vasa iniquitatis bellãtia,in cõsiliũ eorũ nõ veniat anima mea, maledictus furor eorum,quia pertinax,& indignatio eorũ quia dura,diuidam eos in Iacob,& dispergã eos in Israel:non ergo ex tribu Dan ob maledictionem imo ex dictis tribubus nasciturus 326
esset,nec quæ ex Apocalypsi aferunt mutant sententiam, eodem enim capite patet solutio,nam ibidem dicitur , & audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati , ex omni tribu filiorũ Israel.ex omni tribu inquã,vt nulla pretermittatur,subdit post hęc.Vidi turbã magnam quã dinumerare nemo

M 2 potest

potest ex omnibus gentibus tribubus,& populis,& linguis:vbi & Dan tribus enumeratur,& si non particulariter,est cuius præstantissima ratio,nam cum Dan iudicium significet,vt monstrauimus antea,non sub Dan nomine,aut numero certo eos signat qui ex hac tribu erant futuri,nam cum ibi sermo sit de iudicio vniuersali,vt patet ex contextu eius capitis,& sequentium,Danq; significet iudicium,non numerat de Dan vsque in finem vniuersi & iudicij,numero definito & certo quando iudiciũ omnium sit habitum & non antea,quo de tribu Dan numerauit in communi solum & vniuersali,non in particulari vsq; ad diem Dan & iudicij diem,& seculi consumationem;ideo certum numerũ ex hac tribu vsque ad finem vniuersi non signat,vt iustorum solutus numerus relinqueretur notareturque Ecclesiæ Catholicæ capacitas & amplitudo,tum gentium,tum aliorum omnium, quo vsque numerentur iusti omnes in Dan & iudicio nõ numerantur ibidem in particulari,vt ex tribubus alijs,iusti enim omnes computãtur, & capilli capitũ eorum,vt non pereat capillus capitis iusti vnius adhuc,Lucæ.21.Et capillus de capite vestro non peribit iustis dicitur,& 12.c. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt, nolite ergo timere.In vniuersali deniq; est hæc tribus computata,& si ob dictas rationes ibidem eius non fuerit signatus numerus,at si ideo ex illa oriundus esset Antichristus,quod peculiari ratione illius numerus signatorum non fuerit præfixus, non minus hæc ratio cogeret nos asseuerare,& ex tribu Ephraim nascitu-
327 rum fore illum,cum & hæc tribus fuerit ibidem prætermissa non secus ac tribus Dan,nulla est enim in Apocalypsi memoria tribus Ephraim,neq; ex illa numerus signatorum stabilitur,sub eius nomine,vt nec ex tribu Dan computantur,& auget dubium,maiusque negotium facescit,quod ibi centũ quadraginta quatuor millia signatorum computentur, quorum si partes fiant partitione æquales,duodecim millia signatorũ,prædestinationis signo, duodecim vices recurrunt,& cum cuilibet tribui, duodecim millia impertiãtur diuisis centũ quadraginta quatuor millia,duodecim millia duodecies recurrent,quorũm quodlibet duodecim millia vni tribui si applicẽtur,duodecim tribus in Apocalypsi videbũtur connumerari,& si sub diuersis nominibus addactæ, vt nulla tribus ibidẽ deficere videatur, quo maius dubiũ accrescit eo quod si sunt duodecim tribus omnes,& ibidẽ totidẽ numerantur,vt ea

numeri

numeri partitione colligitur, quomodo tribus Dan, & Ephraim, fuerint prætermissæ & obuolutæ silentio: varijs locis Scripturæ sacræ numerãtur tribus, eæq; constituuntur, & si præcipuæ, quatuor locis, primus est Genesis. 49. Vbi Iacob celebrem illam benedictionem largam, & copiosam illis omnibus confert, & eo ordine impertijt vt primo benedicatur Ruben. 2. loco Simeon & Leui 2. & 3. vna & eadem benedictione. 4. Iudas. 5. Zabulõ. 6. Issachar. 7. Dan. 8. Gad. 9. Asser. 10. Nephtali. 11. Ioseph. 12. Beniamin. Deuteronimi vero. 33. c. Moses iam iã moriturus ijs eisdẽ benedixit eo ordine, vt 1. loco benedictus fuerit Ruben. 2. Iuda. 3. Leui 4. Beniamin. 5. Ioseph. 6. Zabulon, quẽ simul cũ Issachar. 6. & 7. eadem benedictione affecit. 8. Gad. 9. Dan. 10. Nephtali. 11. Asser. Ezechielis. 48. capite, sic numerantur. 1. Dan. 2. Asser. 3. Nephtali 4. Manasse. 5. Ephraim. 6. Ruben. 7. Iuda. 8. Leui. 9. Beniamin. 10. Simeon. 11. Issachar. 12. Zabulon. 13. Gad constituatur. Apocalypsis. 7. c. sic. 1. Iuda. 2. Ruben. 3. Gad. 4. Asser. 5. Nephtali. 6. Manasse. 7. Simeon 8. Leui. 9. Issachar. 10, Zabulon. 11. Ioseph. 12. Beniamin. Quæ dubijs, & difficultatibus plena videntur cum in Genesi 49. Neque Ephraim, nec Manases computentur, cum tamen antea, Genesis. 48, Iacob hos duos Ioseph filios tribuum Principes capitaque constituisset sibique adoptione optasset, quos velle sibi adscribi, filios non secus ac Ruben & Simeon, reputarique sibi proprios eo capite asseberarat, nulla tamen dum benedicuntur reliquæ omnes, eorum mentione facta, loco vero adducto Deuteronomi Simeon obticitur eiusque nulla habetur memoria, cũ reliquæ omnes numerentur, Ezechielis. 48. Omittitur Ioseph numerantur vero duæ tribus filiorum eius Manasses, & Ephraim, quo terdecim tribus cum Leui ibidem referuntur, in Apocalypsi Dan, & Ephraim obticuuntur, & cum alijs tribubus enumerantur vbi Ioseph & Manasses tribus diuersæ statuuntur, quo plures hic illic pautiores numerari videntur, vt summam afferat dificultatem hæc tribuum computatio, quod si eo ex tribu Dan nasciturus foret Antichristus, quod in Apocalypsi tribus hæc subticuta est, hæcque esset sufficiens ratio, non minus conuinceretur oriundus esse ex tribu Manasses quæ obticitur loco adducto Genesis, aut ex tribu Ephraim cuius nec ibi, nec in Apocalypsi habetur memoria, aut ex tribu Simeon silencio prætermissa, Deuteronomi. 33 Ex ve Tribu Ioseph relicta Ezechielis. 48. quæ nullas asseberauit.

berauit. Imo omnibus his locis & alijs quibus scriptura sacra tribus enumerat eundem semper affert numerum tribuum, eundéque sensum, quo nec sensu, nec numero est varia, duodecimque tribus refert, vt semper hic numerus in sacris historijs aferatur, & non aliter, has enim elegit Deus quasi proprium peculium suũque populum, has legibus adstrinxit, his ex omni populo Hæbreorum præcepta imposuit, quarum Princepes capita & principia filios Iacob constituit, vt postea posteritates succesiones generationesque eorum, ex his duodecim disseminatæ capitibus, tribus essent & vocarentur, Deique populus, & Israel seu Iacob semen succesioque maiorum eius Isaac Abraham & reliquorũ Patriarcharum & parentum, reliquis relictis, vel naturæ legi, vel ad aliquam ex his tribuum redactis & coordinatis, vt omnis populus Israeliticus, his duodecim tribubus contineretur, vnde in Genesi duodecim solum computantur tribus, Manasses vero, & Ephraim filij Ioseph hoc duodenario numero continentur, nam etsi diuersæ tribus extiterint a tribu Ioseph patris eorum, tamé Ioseph nomine hæc duæ tribus referuntur & eodem continentur, vt cõputata Ioseph tribus & eorundem familiæ intelligerentur, ex eo quod tribus Manasses & Ephraim fuerint constitutæ, quod fuerint Ioseph filij optati à Iacob, & non aliter tribus constituerint, quo cum tribus fundauerint eo quod Ioseph filij, Ioseph nomine continentur, & tribus eorum in tribu Ioseph computatur, quando ergo scriptura sacra tribus numerat constitutas ex legitimis filijs Iacob, numerat duodecim. Ruben, Simeon, Leui, Iuda Zabulon, Isachar, Dan, Gad, Aser, Nephtali, Ioseph, Beniamin, Sunt enim ij filij naturales & legitimi Iacob. Manasses vero & Ephrain adoptiui, vt supra retulimus. Quando vero filij adoptiui & naturales Iacob computantur, quatuordecim inuenimus tribus addita Manasses, & Ephrain, est enim scripturæ mos maioré aliquando numerum exprimere subticuro minori, quando duo numeri eiusdem rei, æqualiter proferuntur, vt Apostolos vocamus duodecim cum plures extiterint, & tribus duodecim cum terdecim & quatuordecim computentur, vt vocamus septuaginta interpraetes septuaginta duos Prolomei qui fuere, nõ secus tribus duodecim, in Deuteronomio subricuitur Simeon quia eadem benedictione cum Leui benedictus erat in Genesi, & idem de vtrisque dictum eo loci, quo Mosses numerat Leui, & cum eo Simeon

Simeon amplectitur, quod idem dictum esset de illis, obticuitur Ioseph apud Ezechielem loco adducto, quia Manasses, & Ephraim computantur, vt daretur intelligi filios adoptiuos legis gratiæ præferri multoties legitimis filijs legis scriptæ & veteris, quo ob ticuitur Ioseph, & exprimuntur Manasses & Ephraim. in Apocalypsi vero, Ioseph, numeratur subticuto Ephraim nam numeratur Ioseph tribus qua, & hæc duæ contineri diximus, imo cum Ephraim Hæbreis frugiferum & crescentem notet omisit ideo cum Dan, quod vsque in Dan, & iudicium, de quo est ibi serm Ephraim & crescens sit, crescatque frugifera tribus vsque in eum diem, quo certo numero non definitur, sed vniuersali illa multitudine, & magna, quã dinumerare neminẽ posse ibidẽ dixerat, nõ tamen stricto numero præfinitur vt reliquę, quod crescat frugifer Ephraim, & continuo fructificet, vel quod alias induxerit idolatrare tribus omittitur, vel reducitur ad Ioseph hæc tribus & non omittitur, tum Ephraim significat inter alia, & decem tribus simul coniunctas, quæ defecerunt a Iuda, & subditæ fuere Ieroboã Ephratæo, ipsumque Regem constituerunt, vt est videre Regum 3. capite. 11. Sola enim tribus Iuda Rhobam, Dauid filium subsecuta est, & postea tandem tribus Beniamin, vbi solum vndecim numerantur tribus, & si in decem ijs, vndecim cõtineantur, nam Manasses cum Ephraim tribu continetur ibidem, quo duodecim vndecim Ieroboã & vna Rhoboã addicta, quod idola duo vitulorũ auri cõstituerit, Ieroboã in Dan ciuitate, Dan subricata idola triç scælere, quæ idolatra ibidem renuntiatur regionis nomine, & ciuitatis sedis, vituli vnius & idoli tribu dehonestata, sed non ideo Antichristi sedes tribus hæc stabilitur, cum tribus omnes, aut plures, hoc vitio idolatriæ deliquerint passim, vt videre est Exod. 32. vbi omnes vitulum aureum more AEgytiorum adorarunt, Manasses verè recensetur in Apocalypsi, quia Manasses, Hębreis obliuionem laborum significat, videre est Genes. 41. vt noretur signatis Dei signo illo iuditij, & iustis quorum est sermo eo loci, nil laboris superesse, sed æternæ felicitatis requiẽ perpetuã. Multoties vero tribus Leui nõ cõputatur in scriptura sacra, cũ ex eo quod possesiones huic tribui nõ impertirẽtur, imo cũ sacerdotũ esset familia decimis bonorũ aliarũ tribuũ alebãtur, quo dũ tribus enumerat tribuũq; possesiones hęc relinquitur, nec certã sedẽ obtinebat, sed inter alias trib' vagabatur, tũ etiã nomina tribuũ

filiorũ Israel scripta erãt super humeralibus sacerdotis preterquã huius, nã ij pro alijs tribubus sufragia ferebãt & orabant, quæ reportabantur in humeralibus, vt eorum reminiscerentur, ipsi vero cum sacerdotes essent, cum populo non comiscebantur sacerdotum maximum documentum ne rebus sęcularibus detenti spirituales amitant, fugiant imo consecrati Deo è rebus prophanis, cum quæ de proprietatibus Cerastis hic traduntur, Samsoni vt monstrauimus ad literam conueniunt, imo, & euentus ipsius Dãnis ipsi cõuenire, & quæ eo vaticinio continẽtur, dant intelligere figurateq, & de Christo qui se se abdidit astutijs, & prudentia serpentis possunt interpretari, eius qui exaltatus est sicut serpens in deserto a Mosi, & serpentis figuram immitatus formam serui accipiens, vt late supra ex Ihoanne, & Mosi tradidimus vt hæc ipsi sumus explicati, sine eo quod hęc ipsa de Antichristo sentire co-
329 gamur, præcipue cum ex sensibus misticis solum probabile possit duci argumentum, quo Hieronymus in quæstionibus Hæbraicis locum illum, Geneseos de Samsone exponit & literam Ieremiæ. 8. c. de Nabuchodonosor, qui venturus erat in Hierusalem ad deuastandam ciuitatem post Regionem Dan, vbi non de tribu Dan, sed de regione est sermo literalis eo enim nomine, & tribus, & regio, intelliguntur, regio inquam Dan dicta quæ est ad Aquilonem terræ sanctæ, vt supra diximus, & de Nabuchodonosor, nec Patres supra adducti affirmant hæc se scire, certoque de Antichristo referunt, aut indubitanter esse tenenda, sed vt probabilia hæc sustinent solum, vt ij ipsi testantur, nullo modo locum addimentes alijs si libuerit quo minus placita alia, & sensus sustineant, & sequantur fidei non aduersantia.

De his, quæ tropologico sensu excipi possunt ex natura Cerastæ Spripturæ Sacræ, naturalia plurima continens.

CAPVT XIX.



VARIA sunt, & admirationis plena, quæ in hoc potentissimo animanti summa sapientia recondidit, vt omnibus moneremur natura & proprietatibus rerum vt instrueremur nos homines variјs rerum Iconibus,

& exemplis ex visibili natura desumptis, vt per hanc conspicere possemus intelligibilem & æternam: docent nos creaturæ omnes docet exemplar, & creaturarum effigies, vt merito dixerit Tarentinus ille philosophus Architas, vbiq; Deus. A quo suscepit postea Plato, sunt hæc visibilia Pauli quæ inuisibilium mysteria sal- 330
tim obumbrant, & in ænigmate quasi præfigurant, inter quæ mirabilia plurima continet hoc animans, est enim primo Cerastes mollissimæ carnis, adeo, vt dorso carere, & spina credatur, volubilis, & flexilis nimis, numquam it recta, agreditur imo qua non it ire. Submittitur maxime & cõtrahitur, in se cedẽs, coloris cineritij asperus extra, intro mollissimus serpentium omnium, sicca & aspera quærit loca quæ habitat ille quæstus causa. Venationis scilicet, vbi cum loci siccitatem ostentet exterius, interius humida & molli delitiosa arena est obuolutus, alimentum ostẽtat fallax cornibus, & sepe ostendit, dolo & cautella inuitat illo, deprædetur vt abditus occulteque irruat, cornua exerit quibus ferit venenosa & noxia, alimenti specie figura & forma, vt decipiat & decepta alliciat animantia, sunt hæc contorta caua & prominentia, mille anfractibus plena duplicata quandoque, vt sint quadrigemina iam tractu temporis, incuruatur maxime dũ sanguinem sugit, amplissimis maxillis & oris hiatu ingenti, obliquus, exterminat faciem, hiatu incócinno & maxillarum amplitudine, summissus icit occulte & petit fortiora, robustioraque ipso vincit, cũ strepitu cedit quasi ventris sibilo, squamarum sono, surdus ad alia, acutissimi visus, odoris tetri, & olfatus accerrimi, voracissimum animal, inuidens auibus cœli, quas vt capiat abditur nõ solum terræ animantibus contentus, æmulatur auibus. Hipochrisis 331
iconismus expressus atq; effigies, exteriora pœnitentiam prædicant, interna luxum mollitiem, aspera externa squamosa rigida cineritij coloris austeritatem ostentantes, interna mollia coloris viuidi lenia flexibilia deliciosa placida, non it Hypochrita qua ire significat, imo alio, ostentat penitentiam, & voluptatẽ sectatur secretus abditus, sub doctrinæ & alimenti specie decipit & circumuenit homines, aspera quærit quæstus causa, & propriæ vtilitatis, & vt mollis in se cedat non secus ac Polipus distẽditur versus alia vt comprimatur, & sit sibi vti, is quæstu auaritiæ vberaque exerit innumera quasi lactis & alimenti, doctrinæque plena repræsentat, vacua cũ sint exuccia, sine lacte, succo doctri-

 næ & ali-

næ & alimenti exuccia Polypus, quibus allicit animalcula incauta quæ trahit .suctu, & blanditie illecta. Cornua agni arietisque offert Cerastes caua distorta, anfractibus & circumuolutionibus diducta quæ primo in ipsum tendere videntur, postea ad extra, iterum recurrunt externa versus cuspide, in damnum proximi, parteque illa qua iciunt alios & capessunt impetum ad alia vergunt & spectant ad extra vt in alios ruant, & si eisdem se se affligere videantur hypocritæ, simulatione & fraude. cornua agni distorta & vnca Cerastis obtinet hypocrismus, imo agni cornua, arietis ve ostendunt, occultantes reliqua serpentis veneficí, & vafri, simplicis agni arietis ve domestici & vtilis signa solũ exibent & innocua cornua: non secus ac bestia illa, Apocalypsis.13. Quę cum cornua agni obtineret seduxit vniuersum orbem. Agni figuram representant intus lupi, rapaces, dicitur Matthæi 7. capite. Cornua habent arietis agni imo, ex terminant enim facies suas Cerastes ij, maxillarum amplitudine, quibus omnia gliscere tentant, hiatu amplissimo oris, exterminant facies, dicitur Matthæi.6. Imaginem & similitudinem propriam disterminant, qui ad imaginem & similitudinem verbi Dei erant Geneseos. 2. cap. Iob de Christo cap.13. qui est verbum Patris sic inquit. Ipse erit saluator meus non veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Nam in conspectu & facie eius non veniet, nec veniet cum facie eius hypocrita, non venient non dicent cum illo cum verbo, nec illo dicuntur verbo veritatis, fallaces & subdoli. Nam cum sit veritas ipsa verbum, & causa nostræ veritatis & entitatis, falsum fictũ & fallax non dicet cũ prototypo veri: exterminant facies suas qui cum maxillis polleant, & omnia deuorent exterminantur, qui in maxilla delebuntur vt Philistei, Psalmo.31. Maxillas eorum constringe qui non aproximant ad te, imo distant mẽdatio oris fraude & malitia, hianti ore maxillis apertis vt ingerãt
33a omnia. tropologice cauendum ne Cerastes serpens Dæmõ, equm rationis iciat in vngulam appetitus inferiorisque portionis, vt ascensor ruat homo, in semita & via nostræ peregrinationis, & cadat ascensor eius retro Isaias, cap.28. vt vadant, & cadant retrorsum, & illaqueentur & conterantur vt facit Cerastes ruere retro, & nutare animal læsum semel, ijs consulit, Ecclesiastes.4. cap. cum cognoscat Cerastem retro venire, & nos ruere retro morsu huius animantis, serpentisque Dæmonis. Non relinquas quæren-

quærentibus tibi,retro,maledicere. Consolatur Iob.17. cap. iustos ab hypocrita Ceraste læsos ijs. Innocens supra hypocritam suscitabitur stupebunt iusti super hoc & admirabuntur. Præueniensque iustos Ecclesiastes.19.inquit.Est qui nequiter se humiliat & interiora eius plena sunt dolo.Describēs hypocritā quidditatiua,vt aiunt definitione,minatur illos,Iob.cap.15. ijs. Congregatio hypocritæ sterilis,& ignis deuorauit tabernacula eorū, qui munera libenter accipiunt.Non debita,dolo imo & fallatia surrepta & fraude,steriles tamen & egentes semper denūtiat, est egens qui nil suum possidet.Est serpens hic formidandus,&perti mescēdus nimis,quod reliqui latibulis latebris occulātur, vt irruant,sepibus,saxis,terræ glebis fugientes iter,viā & semitas cōcursum hominum,& animantium vias & tramites, hic vero semita occulitur via & tramite ipso,frequentioribus visitatioribus que locis securioribus,communioribus vijs triuialibus, quo horrendus magis verendus & reformidandus plus multo serpentibus reliquis est;cum,& securioribus locis occulatur , & tritioribus,tum quod maiori dolo & cautella recondatur agni cornua ostentans solū,sunt vitia sæuiora multo,& efficatiora, dæmonis artes maiores callidioresque in via virtutis & semita occultātur & boni specie forma elucescūt. Ijs enim periculum maius inest reliquis alijs,& venenum deterius ijs abditur multo,hic latet Cerastes,hic venenum & virus deterius, quando efugiunt formam propriam figuram & specimen vitia,occultanturque sub virtutis nitore, induitq; malum effigiem boni, Paulus.2.ad Corinthios.c.11.sic.Nam eiusmodi pseudo Apostoli,sunt operarij subdoli,trāsfigurantes se in Apostolos Christi,& non mirum ipse enim Sathanas transfigurat se in Angelum lucis,non est ergo mirum si ministri eius transfigurentur in ministros iustitiæ.Leuitici.1. Præcipitur victima offeratur pelle detracta, vt interiora appareāt qualia sint & non solum externa,&.c.7. pellis victima adscribitur sacerdotibus qui interna iudicant,ne latitet Cerastes in virtutis semita ergo,prospiciendū maxime quia latet abditus, vbi timetur minus & speratur,imo ibi conatus apponit maiores vt diripiat &depredetur incautos,non solum animantia terrestria inuadit, aues imo spirituales homines alitesque cęliuagos,malitia inficere tentat,qui semitas virtutis percurrūt,Matth.7. Atēdite a falsis prophetis,qui veniūt ad vos in vestimētis ouiū,intrinsecus autē sunt

Lupi rapaces. Vult enim videri agnus, ouis, aries, Cerastes dum arietis cornua detegit solum alijs quæ serpentis sunt, retectis & occultis. Deuteronomi. 22. Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. Hypochrita enim duplici veste vtitur, duplicata & non simplici, lanæ simplicitatem ostentat lini subtilitatem occultat, lanaque inuoluit, Augustinus Psalmo. 63. Simulata æquitas non est æquitas sed iniquitas. Gregorius. 8. moralium hypocrita est phantasma quod non est repræsentans. Seneca in prouerbis. Malus vbi se bonum simulat tūc est pessimus. Poeta sic. Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes: Impia sub dulci melle venena latent. Hieronymus super illud, Mathæi 6. cap. populus hic labijs me honorat inquit. Intus Nero, foris Cato, totus ambiguus monstrum est, velut quædam bestia compacta Poeta sic. Leo pars prima Draco media, ipsa chimera non secus atque Herodes, qui dum Ihoanni deuotionem, promittit gladium acuit. Chrysostomus super Matthæi. 7. Nulla res sic exterminat bonum ac hypocrisis, malum enim sub specie boni non præcauetur. Serpentes ficti qui dum cauda blandiuntur, dentibus ore, virus & venenum inspergunt, Cerastes qui specie doctrinæ & amicitiæ, inuitat occultus arena terrestrium fugatiumque bonorum, percurrentes virtutis semitam, inuadit figura Doctorum alimēti & doctrinæ, & non secus atque illi, qui cū pomū nituntur puero arripere auribus subleuant se se Deum ostensuros promittentes, quo pomum surripiant interim, ij Deum ostētantes deprædantur mortales, iterim dum verbis fictis aures affectant & feriunt: sibilo ventris semper gradientes, squamarum streptu operum scilicet in se cedentium, & ad propria atendentes commoda prophani & exteriores in totum, vt videantur nominibus ieiunare ab omni rerum copia, se se exterminant, & tamen se non excedūt, in se maneat redeunt inse vt Cerastes. imo multo magis idem a se distinguitur, quam hypocrita a se, ratione enim idem a se seiungitur, hypocrita vero sic hæret sibi, vt ratione non separetur, imo contra rationem sibi assidet adictus sibi omni ex parte, non secus ac viscum quod sibi hæret glutinosa & viscida substantia, si extendatur & porrigatur semel extra se, est vt incautas irretiat aues, liget & inuoluat quod semel distractum maiori impetu inse reddit, sic ij dum proximum contingūt, & ad ipsum tendere videntur, est vt decipiant, sub apparentibus

& fictis

& fictis coloribus latent, vt artes exerceant & machinentur dolos. Cerastes sic ergo serpens horum cinere, & arena inuoluitur speciei pęnitentiæ immiscetur in virtutis via & semita deterius multo, Hieronymus super Isaiam, leuius est in alium aperte peccare quam simulare & fingere sanctitatem, lib. 6. & super 6. Matthæi. Strepitu labiorum hypocritæ benedicunt Deum mente maledicunt Persius Satira. 5. Pelliculam veterem retinens, & fronte politus, astutam vapido geris sub pectore vulpem. Iuuenalis Satira. 2. Qui curios simulant, & Baccannalia bibunt. In via virtutis superbus abditur Cerastes, contendere nititur & superare cęlestes, ipse sepultus terræ visceribus & obscennis locis, occultus rotarũ orbitis, quo dicitur Ecclesiastici. 33. Pręcordia fatui quasi rota carri. quæ euoluitur orbitis arenæ huius. Rota enim pondus omne sustinet, nã plaustrũ & onera supertenet, totũ onus illi innititur, omnia substinet, voluitur & circunuoluitur perpetuo motu & circunuolutione cõtinua, ascẽdit descẽdit, remotior amercibus quæ asportãtur in plaustro, reliquis omnibus alijs magis, orbitis oboluitur occulitur arenis trahitur repit, quasi Cerastes limo & puluere, gemiscit quæritur conquæriturquasi, & cum numquã vtilitatem experiatur mercium laborat perpetuo. Cor fatui nunquam acquiescit perpetuo motu inquietum & vagum, orbitas facit continua circumrotatione, quibus Cerastes serpens occulitur & delitescit, hypocrisis Cerastes abditus & occultus, mercıũ expers, imo cũ quieta posit rota eadẽ continere axem scilicet, suũque centrum per radios ac mota, inepte mouetur sibi saltim, & si cum aliorum visu. Et cor fatui, cum posit obtinere in centro, in rotæ axi, omnia in Deo creaturarum centro, dum mouetur per lineas & dictos radios, aut radios creaturarũ, solis creatoris animi, cõtinuo motu extra cẽtrũ, sibi inutili, onera inutilia sustinẽdo tãto labore & anxietate tanta. Cor fatui, vt rota carri abditum in rotarum orbitis. Cerastes alter stultè fatueque mouetur, per lineas singulas creaturarum, qui omnia incentro quietus Deo amplecti & continere potest. Non secus ac si Cerasta essent infecti Iudæi cum quibus Isaias loquitur, cap. 1. Accidentia enumerat morsusque & signa, quæ apprime huius serpentis natura deplicari & exponi queunt & decenti allegoria depingi, sumpta ab hoc animanti methaphora, cum serpentis venenum fuerit, sitque nostræ ruinæ causa radixq; nostri lapsus, quo inquit sic eo loci describẽs quasi

333

334

quasi Cerastæ morsum, peccati, & Dæmonis serpentis antiqui, Ihoannis Apocalypsis.12. 20.capite. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs scœleratis, dereliquerunt Dominum blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum super quo percutiam vos vltra addentes præuaricationem: Omne caput languidum, & omne cor mœrens; A planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas, vulnus, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo, cap. vero. 19. sic. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt AEgyptũ in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens, & non erit in AEgypto opus quod faciat caput, & caudam incuruantem, & refrænantem, & stupebunt, & timebunt. Quę quantum cohæreant cũ ijs, quæ ex probatissimis addiximus autoribus, de Cerastis natura, & morsu ambiget nullus, semen hoc nequam serpentis semen, & viperarum generatio, abalienati sunt retrorsum, morsu Cerastis, facit ruere ascẽsorem equi rationis, retro læsa appetitus vngula inferioris partis, calcaneo læso, retro, qua non sentit, nec sensus ad sunt animãtis, callo obducto duritiæ & contumatia calcanei, qua cognitio deest, hac petit abalienatos à rationis motu, à sindeiesi, & ratione recta, illis proprior multo reliquis omnibus actionibus, præuaricãtes, iter verũ omittentes & percurrentes semitas, non catholicã capitis vniuersalemq; doctrinam, ibi & latet Cerastes, omne caput languidum, vertigine illata veneno Cerastis, docent autorires dicti adductis locis, læsis contingere vertiginẽ, animãtis morsu, errareque, vomere non secus, ac ebrij euomunt. mente læsi, & capiti, extra rationis metas aberrantes corrupta, & cruda infecta & male olentia, quæ nec ipsos iuuant, nec prossunt alijs, lædunt imo, & inficiunt exemplo malitia, omne cor mœrens, diximus tristari Ceraste læsos, mestissimaque vexari melancholia tales viuere si seruentur in posterum, moderatum vinum lætificat, & exhilarat animum, nimium tristitiam parit, illud spiritus recreat regenerat viuificat, hoc minuit resoluit disipat distẽperat, ebrij sunt tristes tandẽ omnes, tẽperati hilares, læsi Cerastæ quasi ebrij euomentes tristes: Vulnus, & liuor, & plaga tumẽs a planta pedis ad verticẽ capitis, vt Cerastes referre pustulis læsum monstrauimus per vniuersum corpus, vbi vero icit plaga tumens & liuida exoritur, liuorq; vniuersos apprẽhẽdit vulnusque superest quasi insanabile,

fanabile,quo nec ligari nec medicamine, aut oleo succurri po-
test,neque enim Cerastis vulnus ligari debet,ne cópresione liga-
turæ venenum intro recurrat,vt cor petat inficiatq;,aut medica-
mine glutinari & vniri,oleo ve leuiri & mitigari,imo omni vul-
neri virulento,hoc est propriũ,vt referuetur hians& aperto ore, 335
vt virus ad extra fluat & labascat, quo & Cerastis esse vulnus si-
mul cũ alijs intelligitur,ideo subdit,& nõ erit opus quod frenet
caput & caudã serpentis,quibus venenũ contineri diximus, mor
sus huius animantis cognoscitur eo inter serpentes omnes quod
vt antea retulimus virile mirabile dictu arrigat adeo vt semẽ effũ
dat inuito animanti,renes & lũbi incendio flagrant,crura inuali
dantur,vt se se sustinere non possit animal, quasi huius animãtis
morsus principia generationis vitiata esse propagationisq; speciei
humanæ notet,serpente antiquo quo Paulus ad Galatas.5. Mani
festa sunt autẽ opera carnis,quæ sunt fornicatio immũditia,im-
pudicitia,luxuria,idolorũ seruitus,veneficia,inimicitiæ, cõten-
tiones.æmulationes,rixæ,iræ,dissensiones,sectæ.Gratiam transfe
rentes in luxuriã vt de ijs dixit Iudas,epistola illa,ac si Cerastæ es
sent percussi,& læsi,nõ secus luxuriant tales, qui semitas Cerastis
percurrũt,omissa veritatis & virtutis via & sectantur Cerastis li
mina,præcipue hypocrisis superbiæ & fallatiæ; simulationisque
quibus caput non incurbatur rigidi veneno animantis, diximus
tetano affici illos, & caudã mentulamq; arrectã supercilio vene
ni potẽtia,quę cauda appellatur latinis cõmuniter, Horatius in
sermonibus.Accidit vt,quidã testes,caudamque salacẽ demete-
ret ferro. Quo non incurbari ijs caput, & caudam dixit eo loci
Isaias,quod superbia elati,& instigati carnis passionibus rigeant
inflexiles virtuti.

De medella virulentorum morsuum serpentiũ, historico, & mistico sensu continens plurima.

CAPVT XX.



VISIBILIS hæc corporea vniuersi machina quæ in- 336
telligibili, & spirituali regitur natura, duplici ge-
nere corporum integratur, & coalescit, corrupti-
bilium, & incorruptibilium, quorum illa cœlorum
largo-

largo continētur numero, hæc vero corruptioni obnoxia in simplicia & mista corpora pariuntur, quorum cum quatuor extent simplicia, ignis, aer, aqua, & terra, specie & situ natura & proprietatibus dissidentia & diuersa, illa quæ mistam substantiam & compositam continent, quædam animata, quædam vero animæ expertia vniuersum exornant, perfectæ & consistentis naturæ. perfecta mista absolutæ naturæ & consistentiæ debitæ, sunt mineralia lapides, vitumina, succij, sales, & hæc sine anima, reliqua vero nacta viuendi modum, anima viuunt vegetabilis naturæ, aut sensilis rationalis vè ordinis, quibus cū sit cuilibet sua propria natura salus perfectio, dum naturalem obseruant dispositionem debitumque naturæ modum, consistunt integra, vt est cuiuis suamet natura & perfectio salus, at alia alijs veneno esse possunt corruptionique dum se se affectant & alterant, vt quæ vni sunt naturalia, violenter cætera suscipiant, hinc cęlo venenci insunt aspectus noxię qualitates, quibus pestes, mortes, vniuersalesq; morbi communi ea causa excitantur, dum affectat alia, viru quasi & cruore tetro sæuo & atroci, venenumque hoc modo cęlo inesse cognoscunt mortales, dum ea quæ illi sunt perfectioni & naturæ, cætera immutant præter mensuram iustam, quod non possint excellentissima illa, cœlo naturalia sustinere aut ferre imperfectioris naturæ cum sint viliorisque illa, vsque dum temperata suscipiant remissa & refracta, quæ sunt integra cœlo, quo venenum è cęlesti natura prouenire multoties suspicamur, in natura vero corruptibili simplici & mista animata. non secus inanimi venenum inuenitur in mineralibus plurimis argento viuo, gypso, sandaracha vituminibus, lapidibus, terris, alijs vt cognouimus passim adhuc dū suam naturalem dispositionem abseruant & temperamentum iustitiæ retinent, in natura vero animata vegetabili primo, flores, fructus, virgulta, rami, radices, cortices veneno pollere noscimus & teterrimo viru, in natura sensili reptilia omnia propria & impropria, tā apedia quam quæ & si pedes cōtinent longo corporis reptant tractu, omnia plus minus vè, venenum possident, dirumque virus in hijs præcipue inuenitur, venenumque in natura hac omni, in reptilibus aquatilibus venefica sunt aliquot, vt Draco marinus, piscis dictus torpedo, Remora, quædamque alia venenosa, & cruenta; & si venenum maius sæuum magis dirum in natura reptili terrestri manifestetur, apedi dicta, ijs virulenta inest

natura

natura morsu & substantia in natura vero pedestri pauca sunt ta lia Bonasi meminit Plinius quod inficit halitu,& inquinat anhelitu tetro virulento,libro.8.cap.15. Solinus in polistoria.cap.30. Qui dicitur ab AElianus Monops in volatili ordine quædam & si per pauca,vt cãtharides vulgo dictæ.in natura reptili præcipue proprie tali,est summum venenum,ipsis salus,nobis exitiũ,mors & corruptio,vt ignis qui sũmo suo calore seruatur & perficitur, nos alterat,corrumpit & vastat qualitate eadem,non secus vene num quod suis met genitoribus est salus & consumata perfectio, alijs mors excidium est vndiq; desitio& corruptio,seruatur enim Basiliscus veneno proprio,temperie,& natura illo altus,& nutritus cruore,quo inficit reliqua, plurima vero animantium rabie percita & commota venenum impertiunt morsu, vt canes, sues, & mitissima alia,alterata,instigata venenumque crudelissimum generant,præter modum naturæ,cuius variæ existunt formæ, & species,conditiones,modi,cum enim tria sint quæ nos immutãt 337 mortales,alimentum,medicamentum, venenum, illud resartijt substantiam instaurat,reponit alimentum qua tale est, medicamenta vero secundum propriam medicamenti rationem nostrã substantiam alterãt,debitamque temperiẽ nostram restituunt cõ seruant fouent,quod si substantiam reponant, idest quatenus ali menti naturam & substantiam continent,vt& alimentum qua al terat medicamentum est;venenum vero qua tale corrumpit inquinat temperiem nostram, vitæ aduersatur & principijs illius, principaliter cordi,qui prius quam reliquæ partes motu continuo quo ampliatur & destenditur,vapores infectos & spiritus alterabiles,prius, obtenuem substantiam eorundem distentum semel ad se allicit trahitque eosdem,vt prius alteretur veneno il lud inficiaturque primo,motu &vi maioris calore tractiua quo pollet,quod ijs morbis breuissime opitulari licet, propter summum periculum,si extremis morbis extrema debentur remedia, vt dixit Hyppochrates,& cum illo Galenus.1.apho. 6. apho. vnde cum inter vastissimos serpentes immoremur,veneno tetros & sit nobis futura pugna cum pernitiosissimo hoc animantium genere virulento & terribili,cum læsis duxi remedia afferre, curationemque virulentorum morsuum instituere,tum reliquos,remedijs præcauere artis,ne viru infitiãtur,tã historico,quã tropologico sensu,deplicando plurima præcipue post naturã mores, & cõ

ditiones Cerastæ, primus eorũ serpẽtiũ, quos virulẽtos sũme Scri
ptura sacra testatur, ne sit postea opus in singulis singula referre,
sed vno omnia cõtineri capite, quæ ad hãc partẽ spectãt. Semel ac
defecit homo iustitiáque, & rectitudinẽ sibi dono desuper datã
338 amisit fœlicissimi inocẽtiæ status, morti animi & corporis subdi
tus, inter mala plurima quæ illi cõtingere inter tot tãtasq; mise-
rias & calamitates, fuit & morbis subiectus vndiq;, corporalis na
turæ, defectibus, & vitijs vexatus, impetitur enim hac & illac, vt
nil firmũ stabile nihil, superfuerit illi, pręterquã malorũ inflictus
& calamitatũ tumultus, quibus ille continuo vexatur & affligitur
turba, vt etsi medicina creata sit ab altissimo, vt dixit Salomõ, quę
illi statu naturæ integræ nõ erat ex vsu, quo ad effectus & opera
sed quoad speculationẽ solũ, & artis notitiã intellectusq; habitua
lẽ cognitionẽ & præstantiã, mentisq; excellẽtiã, lapso homine in-
diguit arte hac celebri & clara, vt corporis, & naturæ vitia pos-
set corrigere & frænare, quoties vero sufectura est natura, expul
sioni morborũ, vt multoties sine adminiculo artis illos propel-
lit, ars cessat, neq; opus est arte, mirus dixit Hyppocrates. 6. de
morbis, sectione. 1. dũ tamẽ auxilijs eget vt extirpet morbos me-
dicus minister naturæ succurrit arte, auxilijsq;, & medicamini-
339 bus, qui naturã adminiculatur, vt morbos eradicet, vt si nequit
illa, ars efficiat quæ natura nequit, quo eius minister medicus cõ
pellatur. qui cõtẽplatur duo, naturã quã cõseruare nititur, & mor
bũ quẽ extirpare conatur, & omnino abolere, & cũ simile cõser-
uetur simili, vt cõtrarijs vastatur, naturæ succurrit alimẽtis sub-
stãtia similibus, morbos vero oppugnat auxilijs cõtrarijs virtute.
Natura vel quę est cõseruatur, vel ad meliorẽ reducitur, quorũ
vtrumq; alimẽtis iustis cõuenienter perficitur, quo Paulus lac im-
perfectũ esse pueris præcipit, escã vero solidũque alimẽtũ adul-
tis, allegoria desumpta ab ijs quæ præcipiũt medici & cõsulit ars,
docuit Galenus de sanitate tuẽda, lib. 1. c. 1. & de alimentorũ fa-
cultatibus varijs in locis, Hyppochrates libro de alimẽto per in-
itia & alibi sæpe, est medici naturã sustinere vndiq, naturalia ser
uare, protegere omnia quantũ expetũt illa, quo eã inspicere opor
tet oculo dextro, principaliterq; vt Auicena docuit. morbos ve-
ro dũ rescindere tẽtat eorũ causas & effectus, auxilijs & remedijs
340 medicis opus molitur, qui cũ pręsentia, & futura cõsideret, vt hęc
ipsa cõpleat: modo, præcautione vtitur, curatione modo, quibus
vt sa-

vt satisfaciat, triplici artis parte vsus hæc ipsa tractat, curatiuæ enim medicinæ partis sunt tres sectiones, quarũ vna, pharmatia dicitur, Chirurgia altera, & naturæ, cõseruatiuæ medicæ artis Dietica inseruit, morbos enim explodimus pharmacis, & Chirurgia, itidẽ, eorũ dũ causas extirpamus, sympthomata effectus, ijs eisdẽ illa corrigimus, alimento & victu parteq; medicinæ Dietica quæ iustũ instituit cibũ, naturæ subuenimus. Præcautiuæ partis, duo sunt remediorũ genera, quibus morborũ causis subenimus easq; moderari conamur, quædã vniuersalia cõmunia, & sunt illa quæ totũ ipsum prospiciunt, & circa illud versantur, quædam topica Græcis dicta seu localia remedia & peculiaria quæ partibus admouẽtur, circa quas suum munus complent, sunt enim in hac nostra corporis fabrica partes, quæ per vastã nostri corporis molem decurrunt, vt venæ arteriæ & nerui, docet Galenus. 1. de Anothomaticis administrationibus. c. 2. 1. de vsu partiũ. c. 3. Plato in timeo Aristoteles de partibus animaliũ, libro. 1. c. 3. Hyppochrates libro de natura humana, & reliqui qui de humani corporis fabrica diserte asseuerarũt, quãdo ergo ex his vasis quæ per vniuersum corpus decurrunt, humores elicimus, vniuersale remediũ vocitatur, quod ex vniuersa corporis mole deponamus sarcinã, materiãque extuberantem, cuius generis, remediorum sunt sanguinis missio, expurgatio, sudor, & transpiratio insensilis, quibus ex toto euanescunt succi, qui vniuersaliter in vasis communibus continentur: topica vero remedia quæ genus alterũ constituunt præcautiua & curatiua esse queunt, quæ partibus applicita, circa illas moliuntur opus, quæ nõ possunt toti aptari cũ nõ per vias & meatus communes dispensentur, sed solum per illas quas contingere queunt & afficere solum: vniuersalia remedia quorũ quatuor genera attulimus, missionem sanguinis expurgationẽ, sudorem, & perspirationẽ in sensilem, non omnia consulimus veneno infectis, neque eis omnibus damus vti, quouis modo ad opus redactis, quorum expurgationem omnino vitamus, ne vocet ad interna succos, & cũ illis venenũ quod exterius effudit virulentum animans, vocant enim medicamẽta expurgantia, motu facto humores ab exteris ad interna à circũferẽtia ad intra versus cẽtrũ & intima quæuis animãtis licores, interna petũt, quibus tractis, iam prius veneno infectis animãtis morsu, viscera inficiũt & reliqua simul animęq; domiciliũ, quo epoto veneno vomere cogimur, nõ 541

expurgare,ne internas inficiat ſedes deleteria qualitas,neq;his ſã-guis detrahendus eſt eodẽ cõſilio ne intime &alto in corpore delitеſcẽtes partes ſemel deuita copia,alimẽto deſtitutæ , miſsione ſanguinis facta,quæ ex internis euacuat infectos ſuccos veneno alliciant,& ad ſe vocent,quo interiora , vbi inueniuntur animæ præcipua loca,inficiantur cruore,hinc ſanguinẽ nullo ab his deponimus modo,præterquã in plenitudine nimia,vbi ne tãta inficiatur materia,periculũ imminet,& ceſſat trahẽdi neceſſitas interiora verſus,quod abũdent interna ſuccis & alimẽti copia,in plenitudine tãta.ad duo ergo reuocatur capita, curatio omnis,quæ debet fieri neceſſario auxilijs topicis ad qualitatis veneficę extinctionẽ,eiusq; ſi aliquid cauſæ ſupereſt ablationẽ,tũ ad veneni extractionẽ ſubiecti motu, cui virus aſſidet, vt ad extra euocetur, ceſſetq; minitari interna illaq; affligere in morſu cruẽtorũ reptiliũ infecta natura,apochriſtica græcis dicta medicamina, diaphoretica,omnia acria & mordatia calida quæ virtutẽ habẽt alliciendi ad extra venenũ & ab internis diducendi vtiliſſima ijs.de quibus quouis capite latius infra,inter hæc vero topica auxilia nullũ eſt maius præſentaneũ ve magis virulẽtis morſibus,quã eiuſdẽ ſerpẽtis caput vſtum & in puluerẽ addactũ verſum incinerẽ applicitũ ſuimet cui infligit vulneri,vt puluere illo, immane ad ſe vocet virus,& tãquã in ſuũ locum naturalẽ ſemel effuſſum reuocet,virtuteq; inſita,& natiua exoluat ſusceptũ venenũ,& ad extra euocet,puluisq; ille & cinis natura ſicciſſimus,imbibat virulentã ſaniẽ & cruorẽ corrigat,ſic Paulus AEgineta dixit loco citato AEtius,Ariſtoteles,Plinius,Galenus, alij ſupra adductis locis,tũ cerebrũ animantis bibitũ hauſtũ ve ſuctu crudũ, hæc vitia
342 corrigit &caſtigat,quod ſit ſũme frigidũ aliquibus,vt eſt ſumme calidũ reliquis reptãtibus,quo calidũ venenũ frigido temperatur cerebro,& frigidũ caſtigatur calido in eiſdẽ veneno enim extremæ naturæ,ad extra propulſo è cerebro,ore reiecto,cerebrũ qualitatis contrariæ &extremæ ſupereſt,ad mẽſurã eius quod deficit veneni,in cõtrariũ lapſum eius abſentia cerebro diducto,vt hinc pulcherrima allegoria notetur illud,quod virus ſuperbiæ potentiæ,& ambitionis,nullo alio frænetur melius,quã cinere & puluere,quibus formati cõſtitimus, poſtquam ſerpens ille ſuperbus Lucifer tumidus in cęlum proprijs viribus conſcendere eſt ratus miſere in terram delapſus & puluerem iuit, tum ſerpens ille qui Gene-

Genefeos.3.caput fuperbiæ leuauit, hominemque fuperbire fecit, in terram & puluerem proiectus viuit miferrimè, homo fuperbia elatus in terram proturbatus cecidit, reddactus in puluerem vt animi elationem cognofceret, ideo illi dicitur Genefeos 3. Terra es, & interram ibis; cinis es, & incinerem reuerteris, capite capitalique vitio fuperbiæ impuluerem acto, veneno & morfui, cinere cognitionis aplicito, caput fuperbiæ reddactũ incinerem eft auxilium & medella morfus tetri veneni, quo tumidus fefe excedit quifpiam, perfcriptosque rationis terminos tranfilit arrogans, puluere applicito fuimet cognitione propria, quo fuperbire definat fe fe puluerem iudicans cinerem, & nihil, multoties imo hoc ipfum fuperbiæ caput igne charitatis Dei dilecti fuper omnia peruftum, & reddactum in puluerem propriæ cognitionis femel ac labafcit homo & decidit veneno infectus, eft fibi in pofterum remedium falusque, vt caute viuat, vt refipifcat humilis & de fuis viribus diffidat, fubdaturque regulis præceptis, & confilijs impofitis vt non fibi arroget, aut fidat fibi in futurum. Auguftinus fuper caput.57. Matthæi. Audeo dicere fuperbis cõtinentibus expedit cadere, vt in eo ipfo in quo fe extollunt humilientur, quid enim prodeft cui eft continentia fi dominetur fuperbia. Sethius diligentiffimus medicinæ cultor, libro.2. cap. 6. Plinius vbi fupra Aelianus, libro.6.c.35. Diafcorides, Galenus, Ariftoteles.8. de hiftoria.c. 6. Morfui huius animantis raphani femina vino trita confulunt & epota quod fudore moueant, & ad extra propellant infectos fuccos exciterque lachrymas raphani femen, quibus cerebrum expurgetur per oculos & cor veneno infectos fpiritus in lachrymas conuerfos aqueumque humorem expurget, quo fimul venenum tractum arteriarum motu cõtinuo dilatationis, expiet & emendet, vinoque cor roboretur ex quo nouos generet halitus vitalesq; refartiat fpiritus. non fecus charitatis vino refecti in Deum & proximum, efufis lachrymis contritionis, venenum tetrum ferpentis fuperant expurgantque cor a fufcepto viru. Ceraftis morfum pennem potentiffime arrigere Satyriafimque inferre libidinofam fupra monftrauimus, renibus & lumbis incendio eftuantibus, non fecus ac cantharides dictæ, & fcynci inter animantia virentiaq; plurima venerem excitant vt libidine acta furijs agantur & in venerem prorrumpant animalia, huic diro fimpthomati nullo alio remedio melius fuc- 543

currimus, quàm pulueris castissimi animantis castorei dicti, qui
344 ex testiculis paratur dragmæ semissæ solutavino in potu accepta. mirabile dictu, docent animantia aduc quantum luxuriam frenet castitas, & habitus consuetudoque virtutis, vitia & excessus, corrigit venenum Cerastæ Castoreum, sudorem mouet & ad extra propelit coinquinatas substantias, interna purificat exoluit infectos succos euanescere facit immane venenum, quo cum virus hoc immane & tetrum serpentis, naturam læserit nostram & propagationis principia in Adamo omnis posteritatis, vt serpentis huius ictus, illico naturam infectam ostentat cum virile arrigat, semen fundat, lumbos, & renes, inguinaque vrat, necessariũ est vti remedio castissimi totius naturæ animantis purissimi immunis omni libidinis labe, Castorei scilicet, & ab illo accepto medicamento vti, est animal hoc castitatis symbolum castimoniæ Hierogliphicon, ambiguæ naturæ fiber dictus latinis, quod extremas oras fluminum incolat, lytra olim & fibra. vestium extrema fimbrias vocamus, & Iecinoris vltimum fibram, amphibiũ animal, terræ & aquæ, cuius Scytæ tres constitunt diferentias, rusticum, nobilem, & regem, rusticus nostra vulgaris litra, nutria vè dicta, nobilis tonsus est, rex qui capite crinem obtinet instar coronæ, sunt perfectissimi qui in Ponto oriuntur, qui medio corpore terram tenent a capite ad renes, medio tamen, ab ijs ad caudam, semper aquis innant, quo & castissima iudicantur animantia, cum testes & generationis instrumenta quæ calore luxuriãt, aquæ frigore atemperentur & aquis mundissimis committant, à Ponto in septentrione ad Pannoniam vsque, anterioribus huius animantis, carnis vice vtũtur, posterioribus piscis loco, quod carnis munera non obeant nec carnis officio fungantur, & eis vescuntur eo tempore aduc quo edicto pontificio interdicitur carnium vsus, piscem medium iudicantes, qui est illius conditionis,
345 vt antea quam, concrepuerint ossa partis aprehensæ, non remittat morsum hunc dixere Plinius, & alij libro. 32. cap. 3. testes sibi dentibus amputare fugientem, quorum causa vexari cognoscit & angi, castissimum animans, quæ non sic intelligenda veniunt vt suscepit vulgus, cum testes contractos obtineat & alligatos spinæ, altos & quos contingere non posit nec resecare, tamen in fuga calore æstuans calidissimum semen, sucusque ille fuluus qui in eisdem continetur partibus foraminibusque duobus, qui

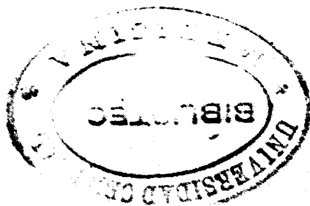
inter te-

inter testes hiant, efluens ad tempus, vtilissimus omnibus morbis frigidis, materię crassę, ignescit exercitio, & prurrijt motu, in cursu ignita substantia illa quo præmit dentibus partes, & se se scalpit præsione, vt dolore excitato maiori obscuretur prurritus, tum compresione pellit humorem in alias partes, impulsu & attritu præsuræ, cessatque prurrigo molesta, scalptu, vt contingit in scabie animantium, quo credidere multi amputare sibi testes, quod fricet scabiat fugiens eosdem, cum non amputet ille, scalpat imo solum, quos contingit summa cum dificultate, vt sensere docti sic Sestius libro 2. cap. 6. à quo, & Pierius, & reliqui AElianus, libro. 6. cap. 33. Diascorides, Galenus, & alij, Aristoteles. 8. de historia, c. 6. qui omnes consentiunt generationis & libidinis instrumenta macerare & affligere, qui animanti omnium obscœno magis Cerastæ opponitur, animal mundum magis, omni labe libidinis, & huic vitio virtus, aquis viuit mundus totus, se se temperat aquis propriam castigat & corrigit carnem frænat, imo carnem odit, vt diximus adeo vt non resoluat prius morsum inimicæ carnis quam ossa quibus sustinetur obcrepuerint & quassentur. Nec ante Castor continens à carnis cesset morsu & pęnitentia, quam occasiones quibus caro fouetur, & sustentatur conquassentur vndique & ossa quibus sustinetur. Castimonia ergo curatur cerastis morsus Castoreque castigatis generationis instrumentis. Matthæi. 19. Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt, & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus, & sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnū Dei qui potest capere capiat. Samson Cerastes dicitur quod Dalilę blanditijs acquieberit & illęcebris, nono die intereunt illi quos Cerastes affligit morsu, nonū vero si transcenderit saluantur decimo, vt eisdem locis & autoribus constat, eisdem enim diebus homines liberantur a morbis quibus intereunt. Docuit Hyppocrates. 1. prognostici, Galenus. 1. de crisibus, c. 1. Hyppocrates. 3. prognostici, sectione. 30. vbi nonū diem in doloribus decretorium statuit, sunt dies critici, quibus crisis sententia & iudiciū fit de morbi euentu & de naturæ victoria, quasi natura & morbus, actor & reus essent, cęlum iudex aspectibus lunæ, & astrorū fęlicibus aut infęlicibus, quo sententia pro morbo, aut natura ferretur, prout testes & signa ad fuerint, & comprobabitur causa, vt ea die, vi aspectum iudicia contingant, certa in hanc illam vè 346

partem, prout res habuerit, aspectibus cœlestibus, & materiæ ap paratu, sic, & venena vincuntur die nono, ratione & experientia notum, ad finem trigoni aspectus, quia est causa reuellis & malig na nimis, quo non vincitur septimo aspectu tetragono, vt morbi acutissimi, imo cōtingit nonum vltra trascēdere, vt docuit Hyppocrates, hinc ictus serpentis antiqui, nono expurgabatur die quo Leuitici 23. in hæc verba dicitur. Sabbathū requietionis est. & affligetis animas vestras die nono mēsis. Pœnitētia & lachrymis afflictione & dolore, morsus serpentis venenum & rabies pœnali tates defectus superabuntur ijs vincetur, serpentis Cerastæ virus cruor & sanies atra vitiorum. sed nouenarius hic numerus hunc
347 obtineat in se se ordinem, vt vnitas prima sit Dei, & Deus ipse prima vnitas qui est simplicissime vnus & vnitatis vnitas, dualitas vero charitatis quæ in aliud tendit in rem amatam & amantem scilicet, quibus duobus vniuersa lex continetur, Deo, & proximo, ternarius Trinitatis & fidei primus numerus mas, nam binarius fœmina est, ternarius enim primus numerus indiuisibilis in partes æquales numericas, est vnus sibi, est Trinitas vna est vnus Deus trinus tum fidei spei & charitatis, quaternarius vero, vt percurramus numeros & dies nouem, sit nobisq; nono salus, & ad salutem præparemur, sit quatuor virtutum cardinaliū prudentiæ, temperantię, iustitiæ, & fortitudinis: quinarius horum nouem dierum sit custodia quinque sensuum exteriorum, senarius sex operum misericordiæ exercitium, quæ & si numerentur septem claritatis causa & vt discant vulgares, sunt sex re vera, est enim eadem pascere esurientem & potare sitiētem, vt Diuus Thomas docet & alij. Tum ferre iniurias & remittere offensas idem: Septenarius septem virtutum moralium decursu adimpleatur, octonarius octo beatitudinum numerus sit, post quot dies visitauit Christus Apostolos, quo sequitur nonus dies salutis & gratię Dei, nouem ergo diebus intereunt, vel saluantur homines & Cerastæ læsi. Lucæ. 17. c. Cum decem leprosos mundasset Christus inquit decem mundati sunt, & nouem vbi sunt, nouenarij ij qui salutem nono expetunt vbi sunt, vt consequantur salutem, vbi sunt nouem? Decenarius enim simplex est ex eo enim alios redditū astruimus repetitis eius partibus, hinc Ezechielis. 40. c. octo gradibus adstruebatur ascensus templi, vtijs transactis, nono templum subirent, & ipsi alloquerentur Deo, quo nono Deum sa-

lutem ipsam consequebantur & morsi remediũ, hinc postea obũbrata veritate irrepsit inter gentes affirmare, vt refert Ouidius Metamorphoseon vltimo, esse in Africa Lacum Tritonicum appel- 348 latum, in quo Pallas primo sapientiæ Dea fuit visa mortalibus, cuius ea erat natura, vt si quis balneum nouen vicibus subintraret vt extergeretur vndis, postea in auem commutatum peruolabat ad sydera, alitemque cœliuagam fieri aligeram & suauissimi cantus. Fuit Pallas sapientiæ Dea antiquitus celebrata hominibus, si ergo sapientiæ balneum ingrediaris verbi & sapientiæ Patris, & sanguinis Christi, lauachrum aquæ, non eges nouem vicibus, imo vna, vt insiloe piscina mundabantur, & vna in Christi aqua, & lateris fonte, ad supera peruolabis, renatus ex aqua, & spiritu capite enim. 1. diximus ex vapore aqueo, aues subortas fuisse produxere enim aquæ volatile vt constat Geneseos. 1. Aqua ergo & spiritu renascuntur aues vt ascendant in cœlũ, quæ descendũt de cœlo solum, idest, aues quæ sunt cœliuagæ & cœlo peruolant, & vagantur in aqua & spiritu, & veniunt de origine cœli partes misticæ corporis Christi, qui originem de cœlo trahit ducitque ortum, cuius virtute, & nos de cœli origine descẽdimus quo nemo ascendit in cœlum nisi qui hoc ordine descendit de cœlo locus alioqui intellectu difficilis.

FINIS LIBRI PRIMI.



IOHANNIS BVSTAMANTINI

Camærensis, apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici,

DE ANIMANTIBVS SCRIPTVRAE SAcræ reptilibus verè dictis.

LIBER SECVNDVS.



DOMINO D. PETRO PORTOCARRERO PRAESVLI CORDVBENSI, S. M. REGIS PHILIPI II. Hispaniarum Consiliario, Iohannes Bustamantinus Camærensis, S. S. exop.



ERPENTIS antiqui fatale virus, impium tartareum cæcus cruor impatiēs tristis, quo hominem vniuersumque mortalium genus infecit: (virulaginea illa vafritie, licentiosa & tetra, Præsul Heros clarissime & maiorum antiquissimæ familiæ splendore illustris, & te ipso ex te illustrior generosior, & clarior) te sperabat antidotum grande, rarumque præsidium αλεξιμόρων *mortis seu vindicem, te expectabat vltorem atrocis ferique veneni, qui exemplo veraci doctrinaque mirabili & rara, vitæ integritatis sanctimoniæ & iustitiæ, eius sæuissima castigares symptomata, atrocia & immania corrigeres accidentia, tandē mortis frænares imperiū ius summum tyrannidē summam imo repelleres iniuriam formatus Christo, eo excussus Pauli instar, in quo te emortuo viuit ille, quo & mouemur & sumus, verus ipse Iconismus Christi effigies imago, verbo ipsi veritati consentiens conspirans consulens perfectus vndique absolutus & idem, salubre clarum alexipharmacon celebre, quo itent mortales securi & liberi inferotias & regionem mortis, inter horrenda eius & impia stipendia, quæ varia ijs eadem reptilium formis virulentia deformis occurrit. Hoc tanto patrocinio vsus fautore tanto, theriaca hac vnica munitus salubri, hac tutus car-*

diaca

diaca ignitos serpētes aggredior, dicti colubri soboles genimina serpētis versuti horrida, viru pasionū, ignorātiæ malitiæ, quibus subertimur. Ob perfidiam, & apostasiā ingrati populi, & reuellis ipso immissos vltore Deo, excitāti imo corrigēti potius, quorū est primo hoc opus, vt resipisceret & callerēt venenū infame, & atrū, Deosq; quod colerēt serpentes mutos sine verbo & voce. Sapiētiæ dicitur, celso æneo reptili in deserto aspectu salubris. In dypsades labascor te vno intrepidus sitis, ingētis incōpescibilis, cupidinis lētæ & prolixæ biātes ore, omnia anhelātes, cū desint aquæ quibus præterquā Christo aqua viua, & te riuulo aquarū spiritus labētiū, sitis hiulca extinguatur nostra cōpescatur & cesset, te mana salutari altus cuius vltimo hoc opere initur sermo ratioq; dicendi. Ad Hæmorroem nō minus ascitus venio fusorē sanguinis, eius impetus excitātē, immoderatosq; motus, præuētione hac tāta, te in quē intuemur mortales omnes, vt sistat infectio virulētorūq; morsuum rabies effrænata, & libido inexplebilis sitis, te exēplari, & idea Christifera restinguamus vt æstus, incēdia appetitus, ignes, palpitantes flammas oleo concupiscentiæ fotas sanguinis fluxus, nimietatem excesus elationem animi superbiam genus & quæ nō fecimus ipsi, Hæmorrois impuro viru tumescentia & vannida, sanguinē imo illustrē & clarū qui effudisti spōte ad crepidinē altaris cōsecratus Christo (Leuitico quondā iusū) victimā purā obedientē humilē placatā pacis, te obtulisti libamine, omnia qui habes vt posideas nihil relagata Christo, ara viua, tēplū, sacrariūquo adolētur pasiones, libantur affectus charitatis igne spirant in cælū, abominationes AEgyptiorū mūdi sapientiā, carnis leges, cupedias, nostra immolabimus Deo nostro Exodo eliquet, igne illo vrenti & grandi absumpto superfluo, odorifera vt spirent & placida terrestri disciso relicto impuro & terreno, in spiritu elata, hos ergo labores nostros suscipe bis faue cæptis aspira, vt aspirem ad reliqua scriptis, vale bonos gloria. Hispaniæ, & nobilitas.



NTRICATA SAtis & perplexa serpentis natura, cōditiones & mores, quibus plicatur & circūuoluitur stricte adeo, vt ab illo absolui semel ac nos irretiuit sume difficile iudicauerimus, illico ac in ipsū incidimus, detinuit strinxit nos fortiter adeo, vt difficile satis huc venire potuerimus, illius spiris & orbibus plicati & detenti, sed iam postquam illius nodos euasimus eiusque absoluimus strictissimos nexus, monstrosumque superauimus animās & vicimus quasi claua Herculis, cruce Christi, vltra progredi datur, & cum alijs horrificis animantibus, Cerasta & serpente superatis, certamē inire, eo tamen ordine in eorum enarranda natura obseruato, vt eum quem situ & positione sacræ scripturæ libri continent non permutemus, quo postquam Geneseos loca in quibus serpentium incidit sermo deplicauimus, suo ordine reliqua prosequemur.

De historico serpẽtum ignitorum sensu scripturæ sacræ.

CAPVT I.


umeri. 21. sic dicitur. Et tædere cœpit populũ itineris, ac laboris, locutusque contra Dominum, & Moysem ait: cur eduxisti nos de AEgypto, vt moreremur in solitudine: deest panis, non sunt aquæ, anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quam obrem misit Dominus, in populum ignitos serpentes ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moysem, atque dixerunt peccauimus quia locuti sumus contra Dominum & te. Ora vt tollat à nobis serpentes. orauitq; Moyses pro populo, & locutus est Dominus ad eum, fac serpentem ęneum, & pone eum pro signo, qui percusus aspexerit eum viuet. Fecit ergo Moses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cũ percussi aspicerent sanabantur. Deuteronomi. 8. cap. sic. Obserua, & caue nequaquam oblibiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra AEgypti, de domo seruitutis, & ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & Scorpio, ac Dypsas, & nullæ omnino aquę: qui eduxit riuos de petra durissima, & cibauit te manna in solitudine quod nescierunt patres tui. Satis dificile intellectu est quales fuerint serpentes illi quos vocat spiritus Dei ignitos, & igneos locis adductis fuerint ne veri serpentes, an vere ignei, an igniti, & si ignei ignis solius, an excessu & prædominatione ignes miscella & symmetria, creati denuo an aliunde aducti, & qua ex parte asportati, Iudæis vt mortem inferrent, & facessit negotium, quod cum animal omne tactu polleat, est enim primus sensus, qui impertitur animanti & qui necessario ei inest, & sine quo esse nequit, docet Aristot. 2. de partibus animalium. c. 8. & 3. de animo c. 13. nam eo vitat causas corruptiuas, quarum omnium cum sit tactus susceptibus, cum in ratione tangibilis cõtineãtur ex ęquo, nequit tactus vnico elemẽto adscribi alias contrarias solũ, nõ omnes qualitates susciperet, cũ nil qualitatũ elemẽti quod habet, recipere posset, qui in omni

actu illa-

actu illarum erat, ab elemẽto insito, & potentia, vt ab alio mulctaretur destituebatur, qui in omni actu erat constitutus per naturam propriam, solũque oppositas susciperet, non omnes quo non fugeret corruptiua omnia, perfecta natura animantis & integra, nec de omni sensibili iudicaret, nec cognosceret omne cum non hæc magis quã illa teneatur sentire, sensitibum omne, animansque vniuersum per naturam insitam; tum si mistum ex omnibus elementis non esset simplici aleretur non mista substantia illud, & organa sensuum simplicia forent nõ mista, non consistentia, euanescerent subito, vt ignis, aerque euolant, inconstantia & tremula, aqua fluit, terra puluis dilabitur subito, si ijs simplicibus constitueretur immistis & solis, nec animans constitisset nec stitisset firmum perfectum stabile, euanesceret imo, simul ac efformatum esset exolueretur, nequit ergo animal vnius simplicis elementi esse, serpentes vero cum animantia sint ignis solius esse impossibile iudicatur, si veri erant serpentes non apparentes & ficti, at veros fuisse constat, cum quod literalis sic eliditur sensus Scripturæ sacræ, vbi de ijs, vt de veris serpentibus texitur sermo absolutus & integer, tum quod Sapientiæ. capite. 11. sic dicitur. Quod quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam vt scirent quod per quæ peccat quis, per hæc, & torquetur: non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa, immittere illis multitudinem vrsorum, aut audaces leones, aut noui generis ira plenas, aut ignotas bestias, aut uaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas immittentes quarum non solum lęsura, poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere: quibus veros fuisse serpentes testatur spiritus Deus, est eo capite, sermo de longa populi peregrinatione & via, de culpa, suplicio populi, & misericordia & benignitate nostri conditoris: vbi nec ignotas bestias, nec ignẽ spirantes aut fumum, aut noui generis animantia immisisse refert, cum tamen dixerit igneos serpentes & ignitos aduectasse in populum, quo difficilius adhuc redditur dubium, & si constet illud veros fuisse serpentes illos, imo non ignotos, vt hoc capite planissime datur intelligi, neque enim respuit Deus naturæ opera, quando fert natura, nec quæ potest natura molliri, qua vtitur

Deu

Deus lege ordinaria, miraculo efficiet aut absoluta & supra naturali potentia, cũ sufficiat ordinata, ne superfluat in actione quidquam, cũ natura sufficiat in ea saltim in qu̧e illa potest: cum enim serpentes veri id possint malum inferre, & vltioné delicti explere, interitũ morté metum vlcera morsus, quid fictis vtetur Deus? Et si communes id possunt si indiginæ cur nobis, & aduenis vtetur, cur monstrosis cur alienigenis, raris, inuisis, aliunde aduectis & si productis iam cur denuo creatis, tum si genitis cur factis ex nihilo. præcipue cum sint adducti vt resipiscerent de delicto idolatriæ, vt per quæ peccarunt punirentur quod adoraberint serpétes & immũda coluerint in Deos ijs ipsis puniti. ergo quibus obsequium præstiterant nõ alijs non fictis ipsissimis imo, vt delicti p̧enæq; causam intelligerent, & ad veram p̧enitentiam reuocarétur. Præcipue quod Sapientiæ. 17. c. vbi de Pharaonis obstinatione & duritie incidit sermo sic dicitur. Illi enim qui promittebãt timores & perturbationes expellere ab anima languente, hi cũ derisu pleni timore lãguebãt, nã & si nihil illos ex mõstris perturbabat: trãsitu animaliũ & serpentiũ sibilatione tremebũdi comoti peribant, & acré qué nulla ratione quis effugere posset, negãtes se videre. Vbi nõ mõstris affixisse infideles aduc testatur Deus: imo eodé. c. sic. Apparebat auté illis subitaneus ignis timore plenus, & timore percussi illius quæ nõ videbatur faciei, ȩstimabãt deteriora esse quæ videbãtur. Vbi laruȩ, phãtasmata, mõstra, si quȩ illis videbãtur, potius imaginationis vitio & timoris poténtia cõtingebãt timore percitis, quã quod essent re vera talia, quo & deteriora se videre credebãt, metu perterriti, imaginationis vitio, quã erant, adeo vt imaginata facie horribili metu, creditaq; imaginatione opinanti iã postea videre deformia, alia plurima horrenda & mõstrosia iudicarét, in p̧enã delicti. Nõ ergo mõstrosis aut fictis Deus vsus serpentibus, nõ laruis, apparétibus ve solũ rerũ naturis, veris imo, & serpentibus veris, vt ijs locis, patet, sed si veri qualiter igniti serpétes & ignei qualiter? AEgyptios natura callidissimos, inconstantes & varios, superstitiosos nimis molles fuisse, delitijs, & voluptatibus deditos, impense delicatos, tũ inter primos literis incubuisse, cognitioni & contemplationi rerũ constat Plinius libro. 7. c. 56. 57. docet Socrates libro. 4. c. 35. Crinitus imo in Biblioteca septimana, ait se legisse hos versus. Moses primus Hebraicas exarauit literas. Mente phenices sagaci cõdiderunt Atti-

O cas. Quas

eas. Quas latini scriptitamus edidit Nicostrata. Abraham syras & idē reperit Chaldaicas. Isis arte non minore protulit AEgyptias. Gulfila prompsit Getarū, quas videmus vltimas. Apollodorus idē in chronicis, Laertius lib. 2. Volaterranus, lib. 13. c. 5. Suidas, & reliqui, & inter Sacros Doctores D. Ambrosius Paschæ festum, & AEgypti fugā exponens, qualiter voluptatū illecebræ sint perfugiēdæ, & indesertū per mare Rubrū sanguinis, & in pœnitentiā confugiendum, ex AEgypto in desertū, ex mollitie, in dolorē vitæ austeritatem labores, abstinentiā docet idem, tum Chrysostomus oratione habita in vigilia Epiphaniæ, plurima de AEgypto in hanc sententiā retulit Aristoteles. 2. celi passim. c. 9. 10. 11. 12. Plato, & alij: fuere enim maxime literarū cultores, tum vera tum superstitiosa rerum & artium cognitione: siderum, & astrorum motus, actiones, & opera, percaliētes, quod & cœlum semper pateat fulgens & nitidum, aer purus & limpidus, nubilis nubibusq; expers, non cœlet sidera, sintque in propatulo semper, & cū perpetuo Nilus inundet regionem, vice imbrium, quę AEgyptijs desunt, fęcundissima semper feracissima omniū rerum, terra, & cœlo benignissimis, cognitioni & intelligentiæ rerū aptissima & cōmodatissima speculationi sit, tū quod omnibus abūdantes, contemplationi rerū addicti non distrahantur impediantur ve rerū exigentia & penuria, alio ve intēti, vacēt alijs præterquā suauissimæ cognitioni, scientijs ideo fuere consecrati, & curiosæ rerū notitiæ, imo superstitioni vltra nimio luxu & lasciuia rerū effrænatoq; earūdē vsu abusu proprius, hinc legitur in libris sybillinis illud, Miles Romane ab AEgyptijs caue, ne luxu fias mollis & imbellis AEgyptijs delicijs allectus. Imo postquā Romani lasciuiā, mollitiē, & delitias, AEgyptiorū degustarunt, & lascibiere vbertate & copia, turpiter adeo se ipsos effęminarūt, vt pellum ierit imperiū in AEgytios translatū, dicti referunt autores locis adductis, hosq; adeo fuisse cupediæ deditos vitiosos voraces infames adeo, vt ipsis in baiulos, vterentur Græci, ingluuiei causa solo victu cōtēti, tradit Aristophanes, ijs. Currus imposuit duos, ac duos mortuos, quos nec AEgyptij quidē tollerent centū: quo & vulgo irrepsit adagio, AEgyptius laterifer, idest AEgyptius gestator laterū: quia simul plurimos gestabat quilibet, qui cū Hebræos subditos cogerēt tātū pōdus gestare, oneri insuficiētes moriebātur, & deficiebāt, vt dicitur Exodi. 1. ijs. Oderāt filios Israel

AEgyptij,& affligebãt illudẽtes eis, atq; ad amaritudinẽ perduce bãtvitã eorũ,operibus duris luti,&lateris,omniq; famulatu,quo in terræ operib⁹præmebãtur. Horũ tãta erat in Deorũ cultu varietas,incõstantia, & superstitio idolatria illa vt cũ prius Solẽ, Lunã,& stellas,venerarẽtur,& in Deos colerent,postea animãtia varia,obscœna & immũda alia adorarũt, interquæ erat Ichneumõ animal,mus Nili & species muris,quod Crocodillos interficiat, & enecet,quominus sit infestus Nilus,tũ Ibis auis erat illis Deus, quod expurget serpẽtibus oras Nili & regionẽ AEgypti , quibus infestãtur,ex Arabia aduectis,Africo spirãte vẽto, quos afert alatos,& sine alijs,Plinius docet libro.8.c.7. & Cicero.1. de natura Deorũ.Cũ ergo,ex vastitate Libiæ inuectos angues gliscãt,ob veneficiũ acceptũ,Deos prosequebãtur obseruãtia,& cultu:tũ felẽ, Accipitrẽ, refert Diodorus siculus lib.2.c.2.Fulgosius lib.5. c.2. Valerius li.5.2.c.Plinius loco allegato,quorũ ea fuit demẽtia,stultitia illa,vt nõ solũ solẽ, lunã,stellas,animãtia in Deorum numerũ referrẽt,alicuius notæ,serpẽtes imo venenosos,tetros,exitiosos,summã eorundem admirantes potentiã,vim & agendi energiã;quæ nõ citra numinis aliquid,Deitatis ve,cõtinere posse robur tãtũ existimabãt:Imo eo res venit vt nõ solũ animantia,vegetabilia imo quædam,vt cępas,allia, porros, pepones, cucumeres in summa omnia quę vitę mortaliũ præstare possunt vsum aliquẽ aut cõmoditatẽ,aut vitã tueri mortẽ ve violẽtã inferre,tũ protuberãtia notatu digna,magnitudine & mole,quo mõtes,flumina, stagna,lacus,arbores, & quid quid aliquo alijs præstat recolebãt in Deum,asinũ,lupũ postea,Crocodillũ serpẽtes honorabant in Deos,quorũ quidã Deo vescebãtur Dij, vt pepone asinus, & agno lupus,hinc Numer.c.11.sic est scriptum. Quis dabit nobis ad vescẽdũ carnes? Recordamur pisciũ,quos comedebamus in AEgy pto gratis,in mentẽ nobis veniũt,cucumeres, & pepones porriq; 5
& cepæ,& allia. Hæc nõ edebãt AEgyptij,cũ vt Deos prosequerẽtur pietate & cultu,vt neq; pisces quo gratis,& in larga copia vtebãtur Hebræi horũ omniũ:hæc vero nõ degustare AEgyptios docet Herodot.li.2.late Sabelli.li.10.c.7.&reliqui supra citati autores,qui AEgyptios ijs omnib⁹ abstinuisse affirmãt,imo Arist.problemate.32.21. sectionis,omniũ optimos pepones cepas,& allios AEgypto oriri asserit,ob loci humiditatẽ quæ sit humida nimis illa, quorũ recordabãtur Hebręi & ferebãt ęgrè quod illorũ copia deficeret

AEgyptij vero ritus plurimos &cultus plurimaq; ex AEtiopibus accepisse referũt ij, quo Hebræorũ plurimi AEgytiorũ cõmertio infecti apostatare à Deo vero, superstitione & idolatria corrupti &infecti in varias abominationes abiere, & errores, dicitur Exodi. 8. c. à Mose. abominationes enim AEgyptiorũ immolabimus, Domino Deo nostro: Deosq; mẽtitos, & falsos vero Deo offerri voluit & sacrificare vitulos oues capras quæ in Deos recolebant AEgyptij idolatria, vt vnũ Deum verũ cognoscerẽt immutabilẽ, & æternũ immortalẽ omnipotentẽ aliorũ mutatione interitu & impotẽtia. Quo dicitur Sapiẽtiæ. 11. citato. Quod quidẽ errantes colebãt mutos serpẽtes, & bestias superuacuas immisisti illis multitudinẽ mutorũ animantiũ in vindictã: hæc vero serpentes fuisse cõstat Deuteronomi allato loco vbi sic extat scriptũ. Ductor tuus fui in solitudine magna, atq; terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio ac dipsas, & nullæ omnino aquæ, & Num. 21. Quamobrem immisit Dominus in populũ ignitos serpentes, de delicto populi Hebræorum sermonem instituens, & de pęna delicti. Immisit ergo propter idolatriã & superstitionẽ, quæ verum Dei cultũ derogabant serpentes Deus, quod serpentes colerent
6 (pijssimus, & misericors Deus, vt resipiscerent, & cognoscerent immissis serpẽtibus, quod serpẽtes coluissent Deos, vt reuocarẽtur à delicto, & errore, pęna ipsa, agnita culpa, tũ intelligerent, & rescirent, vt dicitur Sapiẽtiæ. 17. c. Quod per quæ peccat quis, per hæc & torquetur, vt in posterũ sibi cõsulerent, & cauerent a delicto pęnæ repetita memoria, moniti de peccato lege suplicij stabilita, quo vitia fugerẽt, ne pęnæ rationẽ ignorãtes presumerẽt quęstus & querimonias de Deo eformare, imo pęnæ inflictu, cõuincti omni ex parte & moniti damnarentur si iterũ reinciderẽt, tũ vt cũ ijs eisdẽ affligerentur, perpetuo vana iudicarẽt & fallacia illa, mentirosq; Deos, qui suplicio & malo nunquam tamen præmio & mercede eosdam afficerent, morte imo & veneno diro quod contra Dei iustitiã & remuneratione est plane, qui dũ maiori cultu & obseruatione obserbabantur; pœnam, mortem, labores, mala, citra causã sine ratione culpa aut labe inferebãt, obseruãtibus subditis legespræcepta & cõsilia credita sibi, quod omni ratione a Deo alienũ est, & extraneum a ratione, & lege: tãdem, vt verũ cognoscerent Deum illum, qui semel læsos, & veneno infectos, liberabat malo, viru, & veneno, & qui superabat serpen-

ſerpentium vires,potentiam,robur, quos victos impotentes fugabat,quorũ vulnera ictus,morſus,faciebat irritos,inanes,nulliusque ponderis:quo Deum iudicarent,& beneficio acceptæ ſalutis,& profligatæ mortis, cũ Deo nil maius ſit,alias omnes poſſent Deum eſſe creaturæ,ſemper potentiorem, omnipotentemq; confitemur Deum.nec ſi æqualis eſſet ſerpentes viceret ſuperaret abigeret,quo ſuperiorem illis, cognoſcere fuit neceſſarium, & ideo Deum deſiſtereque ab apoſtaſia ſerpentiũ eorum.Id circo miſſit ſerpentes fortiores & igneos,vt cum vinceret hos ipſos ſuperaret propelleret ſuperiorem potentioribus totius naturæ creaturis,venenoſisque omnibus maiorẽ, quæ inter omnes ſunt maioris potentiæ experirẽtur, & inde Deum faterentur,cum nõ ſolum alia,imo quos Deos iudicabant opprimeret, hos inquam quos venerabantur cum euiciſſet,hinc cum ſerpentes colerẽt ſerpentes immiſſit:hinc per quæ peccat quis, per hæc punitur, hoc accidit Aman parato patibulo, patitur eodẽ, quod Mardochæo paraberat,vt per quæ peccauit puniretur, Abſalon capillis quibus gloriabatur venuſtate ſuperbus,eiſdem perijt ſuſpenſus, & Berſabeę ſuamet ipſius pulchritudine defecit,eſt malum ſibi pœna,eſt prima pœna culpa, vt eſt inuidia ſuplicium ſibi cum ſe ſe erodat & in ſe ſæuiat,eſt maior pœna,culpa quã pœna alia quęuis,pluris eſt inimicum eſſe Deo,quam torqueri ſuplicio pœnalitates enim & amicorum Dei ſunt, vt exerceantur & reſipiſcant, at culpa inimicorum ſolum modo,punitur ergo primo & magis quis,per ea per quæ peccat per culpam commiſſam ſcilicet. Serpentes ergo immiſſit in populum vt traherentur a delicto commiſſo & ſcælere idolatriæ ſerpentium,quos Deos venerabantur & colebant,immiſſit vero beſtias ſuperuacuas,& mutas, ideſt ocioſos & deſides ſerpentes obuolutos plicatos deteriores multo alijs omnibus,ueneno recocto,orbibus acti calore addaucto, cõplicatis ſpiris,tum ſuperuacuos vocitauit Deus quod ab illo vacaſſent ſuplicio,ſi delicto non excitarentur commiſſo, & quod non fuerint ex vſu mortalibus tales ſerpentes, ſuperuacui imo ob veneni ſummam malitiam,quod Galenus.c.4.de theriaca ad Piſonem hos,vt ſumme virulentos reijcit ab vſu medicaminum, ſolumque viperam venenatam minus,partibus virulentis reciſſis & præparatam nimis recepit,vt cum illo ſentiunt AEtius,& Paulus,medicique omnes,& in vſum recipiũt. Tum mutos compel-

7 lauit, sunt enim muti serpentes natura, illi qui sunt surdi, qui ex auditu non incitantur, vt voces eforment suo more, nec voces sonos ve edant naturales, sunt etiam & muti aphoni græcis, quod nerui recurrentes dicti, quibus voces formantur deficiāt aut vitio laborent, vt & alia omnia animantia quæ voces edunt & respirant his duobus obmutescunt modis, disectionibus enim patet, in animantibus quæ vocem emittunt, illis disectis neruis vocem sistere, aphonaque animantia persistere eisdem resectis, quo piscium plurimi vocem non formant horum defectu, tum quod non respirent, vt aerem alliciant materiam vocis, serpentes vero muti qui sunt quod surdi natura, cerebro frigidissimo & neruorum recurrentium defectu & distemperie sunt tales, docuit Galenus, de Anatomaticis administrationibus per plura capita, &.6. de vsu partium latissimè. quo serpentes qui non mittūt vocem, muti, mordent facilius & cautius, nō præuisis sono a lōge, estq; maius periculum in ijs, sibilant aliquot angues, non voce pectore & faucibus formata laringe & alijs, imo ore solum aeris expulsu facto extra fauces & pectus, quo præcauentur aliquando, illos vero quos immisit Deus mutos omnino intulit, quia tales in Deos constituerant corrupti AEgyptij & Iudæi postea, quo mutos immisit, cum enim essent deteriores veneno & sæuiores pertimescebant, & colebant impensius, hosque ipsos, vt cognoscerent culpam & delictum excādescere fecit in populum, muti enim cerebro frigidissimo recoquunt venenum, invisceribus torridum ꝑ efficiunt caloris retrocessu, & Antiperistasi facta, imo dum & in maximā perniciē deueniunt serpentis feri, muti fiunt non sibilant adhuc, crescente malitia & veneni potentia, quo di-
8 stemperatur cerebrum eiusque actiones: sic docet Auicena. 6. naturalium. c. 9. & fen. 6. tractatu. 4. libro. 4. Dioscorides libro. 6. c. 67. Paulus libro. 5. c. 15. AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 4. & .1. c. 35. Plinius libro. 4. c. 12. Galenus de theriaca ad Pisonem. c. 8. Hij sunt serpentes illi qui in silētio mordere docet spiritus Deus Ecclesiastes. c. 10. vbi dicitur si mordeat serpens in silentio nil minus eo habet qui occulte detrahit. Mordere enim in silentio est mutum esse, & deterioris veneni, vt qui detrahit occulte & non palam, vt corrigatur alter, & emendetur imo detrahit occulte, vt non corrigat, sed infamet inficiatque veneno consparcet. Ijs vero omnibus serpentium generibus & alijs plurimis hiulca abun-

dat.

dat AEgyptus, vda terræ vligine tepefacta, solis calore, Nili illuuie & inundatione continua, sunt enim regionis illius duplicata tempora, vt docet Plinius locis adductis & Statius libro. 4. c. 7. est illi ver duplex, duplicata æstas, binus autumnus deficit rigida hyems, quo ab antiquis horreum orbis vocata est, hinc filij Iacob Geneseos. 47. vt famem ingentissimam leuarent, ad pijssimum Ioseph confluxere in AEgyptum feracissimam, dictam ideo omnium regionum matrem cum enim Sol Leonis caput adit & ferit Nili diluuiũ excitat, increscit Nilus, qui per spatiosam AEgypti planitiem diffusus, fertilicat terras, propter hoc summum beneficium, quod à Leone cœlesti signo suscipiunt, tubos & siphones, qui aquam in fontibus eructant, per terebrata capita Leonũ lapidea aut ænea, arte facta, illam immittũt, vt in fontibus communissimus docet vsus, vbi leonina capita passim adsculpta huius rei fidé adaugent, his madida AEgyptus signo leonis & arietis illuuiæ hac grauida, varias formas animantium supeditat virulentorum præcipue quæ ex putri vligine facile erumpunt, Iuuenalis Satyra decima quinta sic de AEgypto cecinit, AEgyptus portenta colit Crocodillum adorant. Pars hæc illa pauet fœtam serpentibus Ibin. Idem docet Claudianus in rufina, sensit hæc Aristoteles locis adductis, sensere Plato prisci & recentiores omnes, quot quot de ea regione fecere verba, AEgyptus ergo tetro omni genere serpentium abundat virulento & sæuo, omnique vitiorum genere idolatria, vt indiuinis literis AEgyptus, cum infernum notet damnatorumque regionem, tum luxuriæ, gulæ, capitaliumque vitiorum sedem & domicilium, erroris, obstinationis, pertinaciæ, & confusionis, regnum virulentum & venenosum, quibus moribus natura eius regionis assonat. quæ & significat delitiosissimus Nilus septem fluus oris, septem vitiorum delitiarum & luxus aptissimum Hieroliphicon.

LIBER II.

De varijs generibus ignitorum serpentium, quæ in populum Hebræorum immisit Deus.

CAPVT II.

9 LAtè satis supra ex Numerorũ capite, Deuteronomio, libro Sapiẽtiæ, alijsque, & quantum ratio ferre potest monstrauimus, ignitos quos vocat serpentes spiritus Dei, veros fuisse & nõ fictos, aut aparentes bestias tantum, imò venenata reptilia virulenta & lætifera, hæcque sensu historico esse intelligẽda non ficta aparentia aut imaginaria. Quales vero illi extiterint, & quorum generum, qui ve igniti serpentes fuerint & sint, id sane maximum facessit negotium difficileq; satis omnes iudicarunt & iudicant adhuc: amantissimus ille Hebræorum populus & dilectissimus Deo, ipsius nostri summi conditoris delitiæ oblectamentum & studium, tot tantis amplificatus donis, muneribus illustris, fauoribus comulatus, electus populus quem sibi consecrauit addictus amicitiæ vinculo, postquam de seruitute & tyranide rigidissimi Pharaonis AEgyptiorũ monarchę liber & incolumis ditatus supelectili AEgyptiorum locupletissima euasit, id dante Deo, qui gratiam, vt dicitur Exodi. 3. impertiuit Hebræis coram AEgyptijs vt quæ expeterent reportarent, populus ille illæsus eductus de seruitute dira per Mosem & Aaron submersis in mari rubro AEgyptijs, obstupendo illo miraculo aquarum, quo Pharao & AEgyptiorũ principes medijs vndis obruti periere, illis sicco pede maria percurrẽtibus, alti & nutriti in solitudine vasta & terribili, cœlesti cibo desuper illato, & aquis potati de petra scaturientibus, quibus noctu nubis fulgida præstabatur ne forte offenderent ad lapidem pedem suum, quæ & dux esset noctu, & vmbraculum diu, ne sole adhuc ipso læderentur, aut a recto calle aberrarent, vt loco adducto Deuteronomi refert ipse summus rerum omnium conditor & parens, illico atque eos tædere cœpit itineris, ac laboris, in ipso tędij initio, in mãsione Salmonach quæ erat trigesima quinta in ordine ab exi-
10 tu AEgypti post montem Hor, vt constat Scripturæ sacræ contextu & corographia, quę ab AEgypti, Ramese siue Gosen terra: de qua profecti sunt primo ex AEgypto, distat spatio, milliariũ

sexaginta,

sexaginta, & ab AEgypti finibus quadraginta milliaribus ex ea parte, ad Orientem versus, AEgyptus enim ad Occidentem aspicit, relinquiturque dum itur in Hierusalem & Iudęam, locuti cõtra Dominum, & Mosen, ignitis serpentibus aflicti sunt, vt Numerorum loco allato dicitur. Periereq; plurimi tetris eorundem & sęuis morsibus, quod abominationes AEgyptiorũ cultu obseruarent, mutosque serpentes, & surdos veneno deteriores in Deos colerent, qui nec audire populi voces possent & petitiones, nec fari, vt per conceptum & vocem verbumque, quæ Dei sunt solius, mortalibus subenire, verbo enim virtutis suæ omnia molitur Deus, vt omnia per ipsum facta sint, & sine ipso factum est nihil quod factum est, Ihoannis. 1. c. fari ergo & audire ijs negabatur, hos cũ colerent cultu prosequerentur & obseruatione, hæc idolaque sectarentur, vero Deo oblito & relicto, ob ingratitudinem & pertinatiam ob apostasiam & idolatriam, his ipsis habitis Dijs, immisit hæc virulenta animantia vt punirent idolatras, mẽtitosque esse & fictos Deos cognoscerent, cum verum Deum, ab iniuria illata, & patrato scœlere vindicarent. AEgyptus omnium regionum maxime serpentibus infestatur, tum ob inundationes Nili asiduas, & annuales, tum ob perpetuam solis asistentiam, nunquam enim imbribus interturbatur aer, nubilis ve vt supra diximus imo imbrium loco, colitur & inundatur tumido Nilo feracissima AEgyptus, vt late Aristoteles sectione. 26. problematum sententia. 46. & 1. meteoron. c 14. AElianus, libro. 3. c. 32. qui Nili aquas fęcundissimas vocitant. Plinius libro. 18. c. 18. Galenus, Rodiginius, & reliqui, hinc animãtibus abundat abũdantia, & vbertate pabuli, clementia cœli, confluentibus aliunde & genitis altisque feracitate regionis, ijs præcipue quæ ex putredine terræ oriri queunt & communiter oriũtur quales sunt serpentes, de quibus Auicena loco citato dixit tot plures imo oriri posse, putrescẽti materia, quot propagatione, & actione naturæ, generationisque veniunt. Hinc Ouidius. 1. metamorphoseon. Sic vbi deseruit madidos septẽfluus agros. Nilus, & antiquo sua fluminina reddidit alueo. Ethereoque recens exarsit sidere limus. Plurima cultores versis animalia glebis. Inueniũt, & in his quædam modo cepta per ipsum. Nascendi spatium quædam imperfecta, quæ suis. Trunca vident humeris, & eodem corpore sæpe. Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus. Quippe vbi tempe-

riem sumpsere humorque, calorque concipiunt, & ab ijs oriuntur cuncta duobus. Cumque sit ignis aquæ pugnax vapor humidus omnes res creat & discors concordia fœtibus apta est. Ijs er-
11 go abundat ideo AEgyptus animantibus, tum est serpentibus refertus illis scatet, quod, vt docet Plinius libro.10.c.28. ex Arabia in AEgyptum permeent spirante Africo vento, Cicero.2. de natura Deorum sic. Ibes maximam vim serpentium cõficiunt, cum sint aues excelsæ, rigidis cruribus, corneo proceroque rostro, auertunt pestem ab Egypto, cum volucres angues ex vastitate Libiæ, vento africo inuectas interficiunt, atque consumunt, quo fit, vt illæ viuæ nec morsu noceant, nec odore mortuæ. Rhodiginius idem, Galenus, Edoardius: cum ergo AEgyptus serpentibus abũdet, & magnam, incredibilemque eorundem copiam ferat, vt & occupent ideo vicinas prouincias, & referant, vsquedum ibidum auium beneficio, qui eosdem citra noxam gliscunt vastantur, nõ fuit necessarium creare denuo, sed creatos & productos iam in natura in salmonach colligere & congregare, in pœnam Iudæorum perfidiæ & idolatriæ. Cum essent ibidem, citra id quod denuo crearentur aut transferrentur aliunde, congregauit ergo serpentes, conuocauit & in vnum compullit, non de nouo produxit Deus, id enim superfluum foret, cum factum sufficeret & ex proxima AEgypto hos posset conuocare, ne superfluum quid opus contineret, Quales vero ij extiterint serpentes dictu est difficile, & igniti qualiter? hos enim veros fuisse serpentes satis monstrauimus & scripturæ locis & rationibus antea conuincitur, quo substantiæ solius ignis consistere impossibile constat, tum quod capite illo allato sapientiæ, dicitur. Non immisisti illis, noui generis ira plenas aut ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas
12 ammittentes. Denique non verum ignem, non fumum non scintillas spirabant, aut scintillabant ab oculis & visceribus. Igniti ergo non quod ignis solius essent, conflati ve ex igne, aut ignem euomerent illi, sed ideo, quod quemadmodum sunt plurima in natura, quæ cum ignis actu non sint, effectus tamen ignis, nõ minus igne molliuntur & causant, dicta Græcis Epyrotica & caustica, ignita aut ignea latinis, septica & græcis, exedentia, nostris: docet Galenus.7. de simplicium medicamentorum viribus c. dè Cedro & 5. li. c. 15. a quibus. AEtius Paulus. Diascorides libro vltimo. c.

9. Celsus

9. Celsus postea reliqui omnes medici suscepere, & si septica putrescentia vocet, quæ calida & humida constituit, pyrotica vero calida & sicca, crassarumque partium, quæ corrugatione substantiæ crassæ & vstione calidæ & siccæ, crustram inducunt, non secus ac ignis, prius ampullas excitantia calore eleuatis vaporibus, & densata parte adstrictione, crassæ naturæ, impedito halitu & exolutione, parte in vesicam & ampullas eleuata tãdem, quorum est ea natura, vt partem exurant, comburant, crement, æstibus & incendio conflagrent, vt æstuet non minus, magis imo, ac si igni cruciaretur, quo apparet vstio, crustra, ampullæ, incendium, excesio, cauitas, corrugatio, ignitio, ardor adeo vt pars exedatur vndique & depopuletur, nudetur carne tandem, quæ non esset sufecturus efficere ignis admotus in eadem quantitate, quæ omnia medicamenta, aut saltim violenter talia, venenosa sunt omnia, vt vitriolum, argentum viuum sublimatum, sandaraca, cineres lixinia rerum venenatarum, mineralia reliqua, non secus veneni potentia potestate & malitia, efectibus & opere tales serpentes dicuntur igniti, quia potentius igne veneno caustica, & Epyroticæ naturæ, vrere possunt & comburere tandem, incendio & estu, malitia & effectu, vt febris ignis vocatur & ignis sacer Erysipelas siue inflamatio ex bile, quod effectus ignis edant, nõ minus a medicis omnibus. Sunt ij vere illi serpentes, qui non solum viru, ignem euomunt, imo ore & halitu spirãte terro, toto simul ignem expirant vt de Ceraste supra retulimus, ex tot, tantisque probatissimis autoribus. Est huius naturæ Chelidros dictus serpens græcis, quod modo in terris, Græcis χέρσος Chersos, modo in aquis ὕδρος hydros, moretur: quasi ambiguæ naturæ & amphibiæ de quo Lucanus lib. 9. sic. Natus, & ambiguę coleret qui syrtidos arua. Chelidros tractique via fumante Chersidri. Vbi inter pestes, mortes, & venena Africę postquam enumerauit Hęmorroem, Aspidam, & serpentes alios, Chelidron numerat idest marinam testudinem serpentem, quod illã colore ęmuletur, hoc enim Chelidros est gręcis. & Chersidrum fumantem appellitat, igneum serpentem ambiguum naturæ ancipitis & dubiæ, quod terris modo, & modo aquis vtuat, hunc vero effumare, fumum halitusque igneos, ignitos vę põtentia, & officio ignem, actione & opere, causticos vrentes immittere ore & alijs, toto expirato 13.

ignem,

ignem exurentes omnino, quo merito ignitus serpens & igneus vocatur actione effectu ignis, potentia veneni, cum vrat quæ cõtingit ille, non igne minus, vt intheriacis Nicander docet de hoc animanti, Edoardius, & reliqui libro. 6. c. de Chersidro. 113. Hydra aqua est Græcis, serpentes aquei quod hydram & aquam colant hydræ appellantur, sunt varia eorum genera, quidam mare inhabitãt, flumina alij, alij lacus, fõtes, stagna, qui magna ex parte in aquis degunt in terris partim, horum quidam per vices aquis & terra vtuntur continuo, illi primo aquis suborti postea terras perpetuo incolunt, hi monstrosæ naturæ, regularis illi, vocantur natrices angues, generali nomine, vt vocantur hydræ, quosdã fuisse serpentino corpore, & facie insignitos humano, Augustinus refert dictos Syrenes serpentinos. 3. de ciuitate Dei. c. 7. Inter hydræ species (de quibus, c. de Behemoth serpente latius dicemus) numeratur Chersidros dictus terræ aqueus serpens, natura ignitus & vrens, caustícus anguis, cuius venenum dum aquis degit aquis dilutum, est mitius lenius, at terras dum visit siccitate & æstu igneum, excedens, causticũ, & exurens, cũ sit tamen Chersidros terrestris totus, natura terribilis, & veneno atrox de quo Macer sic cecinit. His seu terga spirant spumantia virus, seu terra fumat qua teter labitur anguis. Virgilius sic est etiam ille malus calabris in saltibus anguis. Et cætera, vbi Chersidron describit, apprimè dicens. Exilit in siccum, & flagrantia lumine torquens, sęuit agris asperque siti atque exterritus ęstu. & cætera. qui modo terras petunt ex instituto, modo vero quod exiccantur loca humida in quibus morabantur antea, earum sunt accolę, docet Pausanias libro Chorinthiorum de hydra monstrosa, quo AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 35. & 29. hos distinxit serpentes, rigide nominibus vsus, & Paulus libro. . c. 15. Diascorides libro. 6. cap. 67. & si AElianus lib. 9. hydram appellet nomine generis, Chersidrum regionis Corcyrię, insula maris Ionici, Plinius libro. 4. c. 12. Chelidrum vero etiã à chersidro distingunt plures, quod colore sit similis, κελ Chel, gręcis testudini dictæ marinę, & capitis forma, & si naturam Chersidri, alijs omnibus non excedat, hunc iuxta mare rubrum oriri frequentius docuit Arrianus libro. 3. c. 9. quem oculos obtinere sanguineos, & supercilia draconis excrecentiasque supra oculos grauęs recenset. Horum sunt quidam caustici adeo veneni stipuci & astingentis acerbi adeo & crassi

vt suc-

vt succum quærcum exugant, & suctu trahant in alimentum na-
tura simile, quo semel ac aquas efugiunt, quercus quæritant &
fagorum radices vbi latibula adstruunt, & Drynus dicitur, græ-
cis enim quærcus δρῦς dris & drinos est, etiã si Chelidros, Cher-
sidros, Hidros, & Drinos, eundem serpentem multoties notet, a- 14
lias modo quo diximus diuersum. Hinc Galenus de theriaca ad
Pisonem. c. 8. Drinos vocat Chersidros hosque circa Hellespontũ
oriri tenet, AEtius idem tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 29. Paulus
libro. 5. capite. 15. Diascorides lib. 6. c. 63. & lib. 5. c. 63. hæc ani-
mantia duorum cubitorum magnitudinis esse ij autores referũt,
corpore crasso, squamis vndique munito asperrimis, quibus
muscæ continentur & latitant paruulæ ęnei coloris, quæ in eo-
dem animanti subortæ, ipsum molestant, & tandem conficiunt.
Tergum obtinet subatrum, caput rotundum, qui sunt adeo tetri
odoris vt occulti, & abditi odore pateant & manifestentur, & tã-
tæ malitiæ vt calcantem omnino pelle nudent, excorientque par-
tes solo contactu, quorum veneno intumescunt crura, & manus
medici ægroti cõtactu, dum remedijs vtitur. qui interfecit Dry-
num in posterum nil aliud quam Drynum redolet, & quę olfa-
cit postea, toto vitæ de cursu Drynum olent, vt nil præterquam
Drynum olfaciat. Morsum Dryni grauissima sequuntur acciden-
tia, dolores acuti, pustulæ vlcerosæ, quibus defluit aquosus hu-
mor, & sanies cructa, cordis dolores, vomitus, vertigines, nauseæ
tormina. Virgilius. 3. Georgicorum. Agitare graues nidore Che-
lidros. Est huius tantum venenum & malitia tanta, vt hos omnes
a theriaca eo loci Galenus excluserit, cum alijs vrentibus & cor-
rosibis serpentibus, vt Hæmorroem Dypsadem, Basiliscum, aspi-
dẽ de quibus suis captibus dicemus postea: hinc Hispaniæ enzina
vulgo quasi endrina dices, a Dryno incola & endrina prunorum
genus, quod sit tetri nigrique coloris, vt dorsum Dryni: Imo ij va-
stissimas quercus, annosas, radicum altissimarum, semper virescẽ-
tium, onustas fructus, immunes fulminum, securas, constantes, ro-
bustas, non ramis, non trunco, radicibus imo corrumpunt & vi-
tiant inficiunt exurunt, quo amplius in virtutem pulullare non
posint, tanta est eorum malitia virus venenum idem de Dryno,
Isidorus refert. 12. AEtimologiarum. c. 4. Tum de sepe serpen- 15
te idem docet AEtius libro. 4. sermone. 1. c. 26. Isidorus loco ad-
ducto. Edoardus, Lucanus libro. 9. Cuius venenum prophanum
adeo es-

adeo esse, vt non carnis asumptione contentum, ossa aduc exedat, vrat, concremet, quod non datur igni, cum ille hęc relinquat intacta vt patet in dentibus, qui difficillime exuruntur, & ossa difficulter nimis, vt Plinius dixerit esse incombustibilia illa libro. 7. c. 16. & Aristoteles, 4. meteororum. c. 4. de quo Lucanus eo loci sic: Mors erat ante oculos, miserique incrure Sabelli. Seps sterit exiguus, quem flexo dente tenacem. Auulsitque manu piloque afixit arenis. Parua modo serpens, sed qua non vlla cruentæ. Tantum mortis habet nam plagæ proxima circum. Fugit rapta cutis pallentiaque ossa retexit. Iamque sinu laxo nudum est sine corpore vulnus. Membra natant sanie, suræ fluxere sine vllo. Tegmine poples erat femorum quoque musculus omnis. Linquitur, & nigra distillant inguina tabe. Disiluit stringens vterum membranæ que fluunt. Quidquid homo est aperit pestis natura, prophana. Parua loquor corpus sanie stilasse perustum. Hoc & flamma potest sed quis rogus abstulit ossa. Ignitus nimis natura serpens, igne imo potentior exurens magis, causticus & septicus, à quo septica medicamenta dicuntur, quæ partes cum exurant, putridas decidere faciunt, vt ante diximus, dictus Seps quod quasi sepem in vlcere faciat, vt dixit eo versu Lucanus. Iamque sinu laxo nudum est sine corporevulnus: qui & Sepedō appellari solet, quod Sepe maior inueniri solet duorum cubitorum. vt Pausanias dixit in Chorintijs cuius quatuor esse dentes refert, tunicula quadam obuolutos, hunc pilis omnibus nudare læsum eo loci sustinet, & lepra inspergere, vt viduo vel triduo sequatur mors, est serpens hic albis maculis refertus totus, capite lato, ceruice angusta, ventre maiori, cauda breui, obliqui incessus, vt incedit Cācer, motus tardissimi Pausanias refert: qui magnus inuenitur duorum cubitorum, dicitur Sepedō, & medius Seps dictus, palmi vnius. minimus vnius digiti, dictus Salpinga ab Isidoro. 12. Etimologiarum c. 4. quod minutus nimis sit, imo digito minor satis ab Aristotele vero, & alijs serpens paruus innominatus de quo
16 sic dixit. 9. de historia animalium c. 29. Nascitur in eodem agro in quo Laser, serpens quidam pusillus, cuius remedium lapis est, quem ex sepulchro, cuiusdam regis antiqui innominati accipiunt eoque perfuso ex vino bibunt: sed omnium venenatorum morsus grauiores sunt, si alterum ederit alterum, vt Scorpio deuorari à Vipera, certum est: Plurimis vero eorum aduersatur saliua, homi-

hominis. Subdit, de Sep e cum hæc de Salpinga dixisset. Serpens quidam minutus est, qu em aliqui sacrum appellant, quem angues prægmagni fugiunt, magnitudo huic ad cubitum, species hirsuta, quidquid momorderit continuo circiter putrescit. De minutissimo Salpinga eodem capite. Est præterea in indica regione serpens paruus, cuius vnius remedio carent incolæ, ignitum omnes constituunt autores serpentem hunc, igneum, & causticum, exedentem & vrentem, igne magis, ij morsu ampullas veneno excitant ignis more, & flatu adurunt subiectam carnem, exedunt, incendio æstuant & flagrant percussi, ac si medio igne detenti essent, neque hoc mirum alicui videri deber, cum varijs modis generetur ignis igneaque consistat substantia, cumque ex attritu, & mutua corporum collissione passim ignem oriri experiamur quibusdam corporibus confricatis cum quibusdam, & si nō quoduis cum quouis, salicis enim frustra exicata & exuccia si confricentur, ignem erumpere videmus, idem contingit vitis palmitibus fortiter collisis, fricato capite humano panno laniciuio, eliso felis dorso aliorumque animantium calidorum natura scintillare videmus, ferro & lapide illisis generatur ignis, vt comprobant silex excusorium & esca, molendinorum molæ, & plurima alia quæ longissimum esset recensere, nō solum tenuato aere, inter hæc corpora suscepto, adeoque rarefacto imminutissimasque partes distracto minores & tenuiores, quam vt suam possit obseruare formam, deficiente quantitate debita, & congrua dispositione, quo in ignem degenerat tenuiorem natura omnibus alijs corruptibilibus corporibus, cœlo genitore & efectrice causa, propter materiæ decentem apparatum, minorem exposcentem quantitatem & ferentem alijs reliquis, quod & subtilior sit eficatior, penetrabilior, vt foueat omnia & intima quæuis possit subire vt in mistione corpora reliqua alteret fermentet & coquat, cum autor mistionis sit ideo, Aristoteles docuit. 4. meteorum cap. primo & secundo. 1. de ortu & interitu. capit. 10. & alibi passim, fundit enim atenuat, liquat reliqua miscibilia ignis, alterat omnia, vt permisceri hæc ipsa possint, & ex vi eius reliquis mistis omnibus corporibus, animatis, inanimis fusa & liquata, vt calescat terra, sit fluida aqua, aer facilis, vt ventilentur omnia, quæ alias putrescerent quieta, & immota, non aere diflata, est ignis qui vires impertit mistis 17

vt ope-

vt opera eorundem perficiantur, quo cum actiuior sit mistionem tuetur, continuo fermentu, coctione, & perfectione continua mistorum, vt mistum non dilabatur putrescat deficiat, deficiente enim calore, intereunt omnia putrescunt mista illo debili, coctione sistunt elementa, inutilia mistis alias consistentia & rigida. putredinem vocauit Aristoteles loco adducto Philosophiq; & medici omnes, mistorum interitum naturalem, hancque languescente calore exolutisque igneis mistorum partibus fieri comprobauit, docuit Plato in thimeo Galenus. 1. de differentia febrium passim, & alibi. Tum etiam motu & attritu vehementissimo corporũ calidæ exhalationes ignescũt quæ in pennitissimis poris corporũ calidorum natura, vel a primo eorundem exortu continentur, ignis actione dum mistum fermentabat eleuatæ, vel postea actione perpetua qua mistum recoquit, mistionis autor cũ sit, denuo genitæ, ventilanturque & excutiuntur, a fumosis illis fuliginibus perpetuo, cum flamma excitatis, & fumo, quibus illa obrruitur cum illa perpetuo eleuatis, vt ab illis libera flamma emicet quæ
18 antea latitabat abdita. Nõ secus, ac suflatæ prunæ flammam immittunt, semotis frigidis fuliginibus, fumosisque, quibus illa spirare prohibebatur, obturatis poris prius, postea vero suflatione referatis, quo spiret flamma, & emicet sublato impedimẽto. Nõ secus animantia plurima vehementissima suflatione, inspiratu & expiratu potentissimo ignem visa sunt generare, & flammas eructasse ore tũ bilẽ recoctã & torrefactam in igneam degenerasse & causticam substantiam, effectus ignis non illo minus effecturam, huius rei fidem adauget equs ille rapidus feruentissimusq; Tiberij Cesaris, qui flammas ore emittere in pugna labore percitus, continuo anhelitu cernebatur, docuit Gillius libro. 4. c. 1. ijs de equis alloquens iam quanto ardore sint in pugnando, Tiberij equs declarat qui in pugna, ore flammas interdum emittere, visus est, idem docet Eliodorus de eodẽ, & alij quam plurimi dixere. Architrenius de fortissimo illo equo sic cecinit. Ignes equs arduus eflat. Mantuanus sic, ardẽtes, & equos ad molia ducere frena, Marullus, suspensus cura fumantum totus equorum, mirabile est quod AElianus commemorat libro 16. c. 39. de admirabili
19 draconum apud Chios combustione nam cum Solinus in polistoria, c. 30. veros Dracones strictissimi oris callidissimarum viscerũ molis ingentissimæ & vastæ constituisset, fistulis oris loco tãtum

& rictu

& rictu anhelantes, non sufecturos temperare caloris æstum, viscerumque quo flagrant & perpetuo exuri videntur, tanto impetu aerem allicere strictissimis fistulis rictus, & propellere acceptum semel, vt in flammas versum passim ore & naso reijciant, quo Poetæ serpentes ignem ore vomentes induxere; scripsit vero Ælianus adducto loco de ignis generatione ex attritu hæc. Iam qui de Chiorum rebus historiam conscripserunt, quandam Pellei montis vallem proceris arboribus frequentem, atque opacã, maxima magnitudine draconem inquiunt procreatum fuisse, cuius sibilum Chij vehementer perhorrescerent, cuius magnitudinem nulli neque agricolæ, neque pastores accedendo prius considerare auderent, sed ex solo sibilo, ingentem quandam, & formidolosam feram bestiam esse suspicarentur, eius tamẽ magnitudinem tandem mirabili quadam machinatione, atque solertia cognitam fuisse, vento nimirum vehementissimo vallis arbores concussas, & violenter collisos ramos ignem peperisse, & simul inde igens incendium excitatum locum omnem comprehendisse, & feram circum dedisse atque interceptam cum elabi non posset, ardore flammæ conflagrasse, itaque nudato loco omnia conspicua facta fuisse, & vero Chios metu liberatos cum spectatum venissent inusitata magnitudine ossa, & immane caput offendisse vt ex ijs quantus viuus ille fuisset conijci posset. 20
Chelidros ergo ijs immisisse constat, chersidros Dracones Dryinos, Sepas quos vocat Plinius libro.29.cap.5. Chalcidas, & Ausonius ignitos natura, Deum in populum. serpentes vrentes igneos Sepes causticos Cyniphias dictos, ab Isidoro & alijs citato loco, & cæcos serpentes; qui omnes sepis nomine comprehenduntur, vt postea latius proprijs capitibus. Tum Basiliscos vrentes flatu, & halitu tetro, toto spirantes substantiam igneam excedentem causticam more ignis vrentem, docet Plinius libro. 8. c. 21. Auicena, Galenus, & reliqui locis adductis. Tum immisit serpentem Dipsadem de quo etiam infra proprio capite, & Scorpionem vt patet Deuteronomi.8.cap.ijs. Et ductor tuus fui in solitudine magna atque terribili in qua erat serpens flatu adurens & Scorpio, ac Dipsas, & nullæ omnino aquæ. Immisit ergo ignitos serpentes effectu vrentes flatu igneo & caustico, tum ignem verum spirantes aere succenso, ignitos serpentes immisit nonne visceribus ignem euomentes, aut fumum visceribus natura con-

ra contentum, sed aerem adextra succendentes & effectu igneos. Sapiẽtiæ enim capite illo solum negatur ab oculis scintillas immisisse, aut fumum ore, ignem vè spirasse ab internis, non tamen quod aliqui non accenderent aerem & ignirent adextra oris sufflatu pulso, quibus hærent inter sese omnia vndique scripturæ loca, & constat quales fuerint serpentes igniti & ignei.

De AEneo serpente Mosys.

CAPVT III.

21 Vmeri. 21. sic dicitur. Misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum venerunt ad Moysem, atque dixerunt peccauimus quia locuti sumus contra Dominum, & te. Ora vt tollat a nobis serpentes: Orauitque Moses pro populo & locutus est Dominus ad eum, fac serpentem æneum, & pone eũ pro signo qui percussus aspexerit eum viuet, fecit ergo Moses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent sanabantur. Sapientiæ vero. 16. sic. Etenim cum illis superuenit sęua bestiarum ira morsibus peruersorum colubrorum exterminabantur, sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in breui turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem legis tuę, qui enim conuersus est, nõ per hoc quod videbat sanabatur, sed per te omnium saluatorem, & in hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberas ab omni malo, illos enim locustarum, & muscarum occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas animæ illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari, filios autem tuos, nec Draconum venenatorum vicerunt dentes, misericordia enim tua adueniens sanabat illos. Plena est admiratione, si quæ altera narratio hæc scripturæ, difficillima intellectu abstrusa & tricata satis cum ad sensum literalem huius loci, tum ad misticum, tum vltra quo ad finem, & intentum ænei serpentis, cur scilicet æneus extiterit ære conflatus, cur appositus Hebræis in signum, vt eum cum inspicerent pristinæ sanitati reuocarentur, vt primo ex his locis continetur, & non minus dubium adauget cum addacto

Sapien-

Sapientiæ contextu miraculo fuisse Hebræos idolatras saluti re-
uocatos cōstet,& non aspectus virtute aut intuitus potentia æris
ve opere aut robore, nec serpentis efigie exaltatæ in deserto,
& præfixæ,quo dicitur eo loci, qui enim conuersus est, non per
hoc quod videbat sanabatur sed per te omnium saluatorem. Cur
serpens æneus & non alterius materiæ constiterit, cur incolu-
mes illi solum qui intentis oculis illum aspectabant & intuebā-
tur; sunt hæc omnia dubijs plena, & ambagibus intricata satis.
Prima independens & libera,efectrix rerum omnium causa to- 12
tius naturæ finis, idea & exemplar,modo lege ordinata & poten
tia communi effectus omnes vniuersæ implet naturæ & ea quæ
sanciuit decreto suæ voluntatis lege molitur, secundum hanc
ordinatam vniuersi dispositionem, qua nulla potuit excogitari
excelentior aut altior, secundum presentem rerum statum, &
huius vniuersi iustitiam & ordinem; simul cum causis destinatis
ad opera,prout semel sanxit,effectus edit & vt destinauit semel
cum natura operatur, lege ordinaria, quam obseruari voluit
communi rerum discursu actione & opere, dum cum reliquis
causis efectricibus opera obsoluit; modo vero omni termino &
lege agendi solutus Deus, à nullo alio præterquam a semetip-
so dependens & prout vult rationabiliter semper agens,non so-
lum sine reliquis causis secundis & infernis, effectus astruit
miros, & miraculosos admirabiles & supra omnem naturam,
verum & ea quæ neque natura posset, imo illa cum vt sic non
fiant expetere videatur non minus perfecit. quę proprie ad ab-
solutam omnipotentis causæ actionem spectare videntur, ra-
tionemque miraculi continere, quando præter naturæ ordi-
nem destinatum, lege agendi absoluta effectus in esse producit
hæc sensit Diuus Thomas.1.parte, quæstio.105. articulo.7. & in-
fra, tum summa contragentes, libro. 3. capite.101. de potentia.
quæstione. 6. articulo.2. & 2. sententiarum, distinctione.18. ad
tertiam. Neque enim nouitas miraculi sola rationem implet,
neque extitere quæ antea non extiterunt, quo nec vniuersi
creationem miraculum iudicamus, & si miri effectus admira-
bilisque contineat rationem, nec animæ rationis creationem,
etiam si sine secundis causis solo ipso autore naturæ Deo consi-
stat efectrice, in ijs enim nullus transcenditur naturæ ordo, cum
hæc natura non possit permoliri, vt nec in impij iustificatio-

ne, aut gratiæ dono, quæ miri effectus, non tamen miracula cum susceptum naturæ ritum non excedant, quod hæc in ordine naturæ non contineantur, & apta sint aliter fieri, maioris enim admirationis est, probatum semel & destinatum ordinem rerum transigere Deum, propter vniuersalis prouidentiæ fines occultos, quam omnipotentem causam, nullique agendi ritui addictam, nouos effectus condere & in medium afferre; quo ratio miraculi in ijs, non in illis vndique continetur. Nullus vero ex ijs ordinibus agendi, alterum respuit, imo quantum quilibet ferre potest, alter alterum consentit, & quæ potest natura molitur ordine indito Deus, vt non inhonoretur natura honestata semel, ab ipso suo conditore summo, illique iniuria inferatur, quo Augustinus. 2. libro in Genesi ad literam, capite. 1. non esse confugiendum ad miracula, docet quoties suffectura
25 est natura effectus ordinare; multoties enim mistum est opus vtriusque causæ sic vt quod natura potest perficiat, Deusque cum illa lege ordinata agendi concurrat simul, at quæ non potest illa vltra miraculose efficiat ipse, vt sine illa multoties opera admollitur, vt quando illa quę potest adstruxit, postea ipse quę nequit illa absoluere absoluat, multoties natura incipit, & perficit Deus, & vsque dum potest agere agit illa, vltra Deus ipse, quæ illa contigere nequibit miraculo complet, nec solum illa vsus ratione instrumenti; sed dum est illa præcipua causa effectus & operis, vt illi opus similetur, in ijs quæ potest natura, in reliquis ipsi solutæ legis agendæ principio & causæ. inchoat enim multoties natura opera, & quæ potest sibi similia efficit, postea Deus quæ nequiuit illa superaddit, calor enim miraculo etiam productus melius conseruaretur natura prius exiccato subiecto quam si solus, vel in passo humido produceretur miraculo productus adhuc, reciperetur que melius siccato prius illo, fuit alicuius vsus saliua humana, quæ virtute pollet detersiua, mundificatiua exiccandi, & absumendi, incindendi, & extenuandi crassos humores, & viscidos, vt sensit Galenus, & medici omnes sustinent quinto de compositione medicamentorum per partes, decimo de simplicium, capite de saliua, plurimisque alijs in locis. Hyppochrates, libro de natura humana. Plinius & reliqui. fuit inquam alicuius vsus, vt cæcus ille missus in Siloe, Ihoannis. 9. & 11. capite

pristinæ

pristinæ sanitati restitueretur,& si quę natura nequibit absoluere superaderet Deus,quædam enim perfecit natura in hoc opere, Deus reliqua sine natura,non secus Tobiæ.6.fel piscis albugines illius inunctum persanare cœpit absoluit miraculo Deus.detersiua,& exicatiua virtute qua pollet fel omne incindẽti,& tenuãti præcipue Callionymi piscis ingentis molis,refert Galenus.10. de simplicium c.12. quod retulit Plinius libro.32.c.7. AElianus, libro 13.c.4. Menander libro.2. c.6. Anaxipus libro.5.c.5.quem piscem aspectu terribilẽ constituunt vastæ molis,oculos in summa vertice horridos continentem,osq; inter illos nimis hiantem carniuorum,voracissimum natura,immanem aspectu,serratis dẽtibus,iecoris magni cui maximum fel est anexum , quo nil mirũ si puerum inexpertum exterruerit, intuitus piscis ingentis carniuori venientis quasi ad deuorandum,huncque esse quem exẽterauit iuuenis,Angeli iussu credo , qui vt docet Aristoteles.4. de historia,cap.4. diu dormit, & oberrat noctu, quo cum iuxta tigrim fluuium defatigatus pedes labare ex diei intinere defesus puer accederet exterritus pisce perfugit,qui,& si marinus sit, fluuiatilis non minus constituitur quod per flumina ascendat, quo tigrim pernatauit e sinu persico in quem prolabitur Tigris,ascẽdijtq;. mirabile dictu Solinus de hoc fluuio in Polistoria capite de Armenia, grauia põdera sustinere aquarũ crassitiæ pisces nõ submergi,supernatare imo communiter, inuadereque apropinquantes & impetere ad littora, molis maximæ , & magnitudinis proceræ. Non secus ficorum masa Ezechiæ imposita Regi , ab 24
Isaia Propheta.4.Regum.c.20. durum.& reuelle illius apostema supurauit vt postea Deo ipso saluti restitueretur miraculo, complens reliqua,in quæ non potuit natura, multoties enim abdito prouidẽtiæ fine,facto à natura initio,præstat reliqua Deus, vt sine illa multotiens se solo mirabilia astruit & omnia mollitur Marci.1. leproso dixit volo mundare quo mundus extitit , Naaman vero in Iordane septies lotum curauit lepra,effectu munditici aquarum naturæ absoluto miraculo, non minus in æneo serpente opus aliquod naturæ adfuit, quo Hebræi veneno expurgarentur tandem miraculo, nec naturæ opus illud miraculum impedit,neque illud naturam,cum illa quæ potest effecerit , Deus vero alia præter naturæ ordinem,cum in natura esset vnde sic nõ fierent,quo & si tenendum sit,vt locus ille Sapientiæ.16.c. edo-

cet miraculo Hebræos saluti restitutos non visu vt ibidem dicitur, aut alio quam Dei opere, tamen præparauit natura, & sternit viam serpens æneus, tum æris natura & virtutibus, tum aspectu & intuitu, vt Deo autore, sic dispositi prius, harum rerum virtute, & potentia æris & intenti aspectus, salutem consequerentur miraculo, vltra ac natura omnis ferebat, neque hoc mirum videbitur ei qui attente eximias dotes excellentias, & proprietates huius potentissimi metalli percalluerit simul cum vi,
25 & potentia intuitus aspectusque intenti, fixaque oculorum acie in spectra conuersa. AEs enim Græcis Καλκοσ Chalcos, Hebræis nechoscheth species est metalli, coloris rubri sanguinis quasi cõgelati, primum in Cypro insula inuentum, quod latinis à Cypro dictum est Cuprum aliquando, Hispanis vero à Cypro cobre literarum sono immutato, diducto nomine ab Auro Græcis dicto Κρίσοσ Chrisos, quod illum colore æmuletur, & si æs ab αία aia, Græcis, id est terra de qua efoditur ætimon trahat, quod fuerit metallorum primum inuentum, tum dignitate, excellentia prætio, & æstimatione habitum, antiquissimum enim metallorum omnium æs fuit, ab ære enim æra, æramenta, & ærramenta, æreum, ærreumque ætimologia veniunt, quo postea ferrum communissimum metallorum dictum est ab eo, & hoc eodem apud antiquos intelligitur nomine æs, æneumque metallum ferri nomine, Chalcos vero & Chalybs quæ ferrum etiam notant à Chalybum gente veniunt quibus copia fuere communissima. Metalum hoc propter eximias eius virtutes, & sacros dotes, vim summam & robur vnicum, propter raras & admirabiles eius abditas & occultas naturæ proprietates, antiqui adeo celebrarunt, vt post habito auro, illud in statuas fumosasque imagines & monimenta idola, in Deorum cultum in numismataque signauerint & efuderint, dixit Ouidius in fastis, AEra dabant olim melius nunc omen in auro. Est, victaque concessit prisca monera nouæ. Idem Cato edocet, Seruius Rex primus æra signare cœpit dixit Plinius libro.33. & si Macrobius primo à Iano signata credat. Arma antiquitus ex ære parabantur non ex ferro. docet Hesiodus eo versu. AEre laborabant nec dum ferrum erat nigrum. Apud latinos dicitur ab ære non solum æreus, sed & æneus, æneumque aliquid. Cicero. 6. Verrina, lectos æratos, &

tos, & candelabra ænea dixit, Columela libro.12. cap.20.sic, incoctura æruginem remittunt ęnea vasa, quo AEneas quasi fortis & armatus dictus est. Ab æneo æneum ducit originem, & idem quod æneum est. Virgilius, & luce coruscus ahena, Oratius primo epistolarum. hic murus a æneus esto nil conscire sibi nullaque palescere culpa, & si communius sit sine aspiratione. In sacris nullo alio vtebantur metallo Prisci adeo, vt columnę pauimenta, tecta superba, imagines, vasa sacrificiorum, gladij, thuribula, supellexque omnis quę metallo altero parari poterat ex hoc conflaretur, latè patet legentibus historias, & monimenta antiquorum. Dęmonum opera eius virtute inualidari frustrarique æris potentia, plus multo quam alijs omnibus naturę philtris & æmuleris, docet antiquitas omnis, in excantationibus illo vtebantur magię artis professores, tam vt aliorum opera irrita facerent, quam vt sua firma & valida struerent, sic enim corpora pręparat virtute insita vt aplicito hac illa ve formula & ratione Dęmonis artes, causasque naturę, quas occulte aplicat ille, inualidet & eneruet, potentia summa, & admirabili agendi ratione. Eget enim Dęmon subiecti apparatu, vt causę, quas ille aplicat effectus moliantur & opera, secus vero frustrantur ab intento fine, quo vt late supra diximus spectabat Dęmon lunę incrementa, & augmentum, vt lunaticum illum afligeret Matthęi. 5. ea enim potest aptari causa Dęmoniaco quæ infirmas & inualidas efficiat Dęmonis vires & actiones cum ille solum aplicet actiua passiuis, & nil aliud præter motum loci ad extra moliatur, quid mirum si aplicita potentiori causa naturæ illius impotentior non attingat effectum & opus, quo antiqui rebus naturæ multoties Dęmones profligarunt, etsi non Imperio, aut iussu, vt diuina virtute expelluntur, sed subiecto alterato aliquoties, vt sufitu sulphuris, & æris sonitu, quod dũ concutiebatur vt obtinniret, calore, ex motu contracto, spirabat fuliginosas exhalationes quibus sic reficiebãtur corpora, vt Dæmon ab opere desisteret, præuisso subiecto & affecto, mirabili huius mineralis potentia, virtute, & robore. quo eo vsos fuisse antiquos contra Dęmonis artes dum naturę operibus & ordini committuntur nonque impeditur superno authore agendi ratio. Rhodiginus docet, libro. 19. capite. 10. Ex hoc vero saluberrima parari vasa decoctionibus, & infussis mace- 26

 rationi-

rationibusque herbarum, & rerum præparationique eorum quæ in sacrificijs adolebantur docet Spiritus Deus Exodo passim, capite. 26. 27. 30. vsque ad 39. Leuitico. 6. & 26. Numerorum. 16. & 21. Deuteronomi. 28. Regum millies, Paralipomenon. 1. & 2. & alibi sæpe, vbi & æneum mare, fibulas, columnas, annulos, laminas, labium, craticulas, paxillum, altare, vasa, thuribula, plurimaque alia sacrificiorum vsibus inseruientia ornatui templi, & altaris, ex hoc metallo condi iusit, & in summa serpentē æneum voluit adstrui Hebræis, vt pristinæ sanitati reuocarentur. Dum enim Deus rebus ipsis iuxta perfectionem suę naturæ vti potest, non solum eisdem figurato sensu vtitur, sed secundum debitam earundem perfectionem & modum, secundum

27 virtutes & dotes illis impertitas, est ea huius metalli potentia, vt carmina magiæque artis potentissima verba soluat & infirmet, Theodorus docet libro 1. c. 5. & Sophron libro 2. c. 9. Lycophrō eiusque interpres, non minus quam canis latratus interim si exsonet, dum excantatio celebratur, robur excantationum omnium dissoluere tenent autores omnes, quod docuit in Alexandra Lycophron, & respectare Virgilius videtur in bucolicis ijs. Nemo non emunctæ quod aiunt naris aduertit, Nescio quid certe est, & Hylax in limine latrat. eius vim multa attestari videtur, in priscis antiquorum monumentis, præcipue in sacris. quando enim delinire aliquos morbos, aut deuouere, aut denique exigere conabantur vtebātur ære venefici aut salutatores homines, Curetes enim sacerdotes dicti Cretenses ortu, à Crete Regione armisonam quandam cum saltibus agilitatem moderantes, interim, dum huc illucque furentes mouebantur, proferebant quandam de Iouis origine fabulam, qua Saturnum filios in lucē editos deuorasse decantabant, solumque Iupitrem liberatum, Rhea nimpha simulatis partus doloribus, ablegato Infantulo, longe curetarum opere nutrito abdite, locis hirsutis & hispidis, conuocatis apibus antro occultissimo, ęris sonitu potentissimo, illis in vnum allectis, vt experientia docet modo, æris sonum easdem cumulare, edocetque Leberum, & Sartaginum æneum tinitus vt modo illas hoc eodem vocant apiarij & in alueos reducunt, quo Curetes ob acceptum beneficium a Ioue vaticinandi munere fuisse in posterū cumulatos, qui ære armati mira prædicebāt, apes vero, vt sine aliquo concubitu filios obtinerent decreuisse Iupitrem ideo

quo

quo Curetes dicti sunt illi, quod Iouis curam obtinuerint, Strabonius libro. 10. c. 3. Serbius, Rhodiginus libro. 29. c. 6. & libro. 5. c. 4. Igynius sectione. 139. Hesychius & Cenodorus, tanta est ænei metalli potentia, Virgilius. 4. Georgicorũ. Nunc age, naturas api bus quas Iupiter ipse. Addidit, expediam: pro qua mercede canoros. Curetũ sonitus, crepitãtiaque æra sequutæ. Dictæo cœli regem pauere sub antro. Lucretius libro. 2. 128. sic cecinit. Terrificas capitum quatientes numine Christas. Dictæos referunt Curetas, qui Iouis illum Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur. ea erat æris prestantia. Carminius libro. 2. de Italia, Thuscos docet æneo vomere incondendis vrbibus vsos quo terram sulcabãt, non alio, omine felicissimo capto qui ære vtebantur in eorum sacris traiectitijs, hocque expiatorium iudicabant antiqui, pollutionum omnium, cuius interuentu sacrificia purgabant, tam rebus in ipso paratis, quam tinitu & sonitu huius potentissimi metalli, cuius tinnulo Dæmones fugari supra attullimus explicito modo, & Apollodorus scripsit libro de Dijs. c. 7. Theocritus in pharmaceutria sectione. 10, Sophocles proserpinæ seu Coreæ Sacerdotem Athenis æneum pulsare instrumentum asseuerat, dum sacra Deę celebrabantur, & idem in tragedia cui titulus est Rhitomi, idest radicum sectores, Medeam scriuit herbas secasse, succosq; earundem in Cados refudisse æneos, herbasq; æreis subsecuisse falcibus, dum pater Iasonis reiuuenescere tẽtabat tum apud Laconas Rege defuncto lebetibus obstrepere fuit veteris instituti, vt aufugarentur Dæmones ex quo illud Virgilij. Falcibus & messæ ad lunam quæruntur ahenis. Pubentes herbæ nigri cum lacte veneni. Macrobius Solita refert adhiberi vasa ænea in ijs sacris potissimum, quibus delinire morbos erat institutum. Quin & Sabinorum Sacerdotes cultro æneo, & non alio attonderi cõsueuisse, æris porro sonos ceu rem potentissimam vetustissimos Græcos multis rerum euentibus adhibuisse palam est, Manilius libro. 2. & Rapinius. 6. Thebaidos, Alexander, libro. 2. cap. 20. de æris excellentia sic texit sermonem. AEs inquit quatiunt mortales quod inde abigi dæmonas creditum sit, quo tempore luna silet vtilissimum hominibus quod improbos retrudat dæmonas quæ omnia quantum veritatis obtinere possint, & quo sensu pia possint stare adduximus, ærarij fornacibus vaticinantes inueniri & futurorum prædictores ad iuratissimis attulit, & placuit philosophis,

losophis, dicuntur enim ærariæ fabricæ Leschæ pauperum vè sedes, quod hyemali præfertim fydere rigido, & media bruma, illuc caloris gratia cōfluant vulgares, ficut infurnis accidit, locisque alijs calidis. Horatius, Balneolum, Gabijs, Romæ conducere furnos. Hesiodus, Eustathius, Pausanias, Sirus, Leschas appellant fornaces ærarias & vaticinantium loca, λέσχη Lesche enim vaticinatio est, Rhodiginius libro. 19. c. 10. ex plurimis antiquorum
29 afert eos qui diuitijs antiquitus præstabant, æneis poculis fuisse vsos, neglectis aureis, propter eximias & admirabiles illius virtutes & dotes. mirabile est quod docet Aristoteles, sectione prima problematum problemate. 35. & 36. quod si quis ære incisus sit facilius sanescat, quam quouis altero metallorum genere læsus, tum ambusta quæ hoc metallo ignito fuere excitata, facilius curari, quod ratione, & experientia certissimum inueniri affirmat, ex eo quod simul & medicamentum, & morbi causa æs sit, eo quod ex ipso siccæ exhalationes naturæ stipticæ perpetuo spirent, quibus exicatur vulnus, vt facilius coalescat, exicare enim vulnera communissima intentio est, vt late Galenus. 3. & 4. methodi docuit, & Hippocrates libro de vlceribus & de vulneribus capitis scripsit, tum propter occultas æris proprietates, & virtutes abditas, quibus reficitur, & firmatur natura quæuis, vt etiam Celius docuit libro. 29. c. 6. de ære: hinc venatores sicubi in remotioribus siluis feras deiecere ne putrescant antequam domi reponantur, clauum æneum infigunt ad auertendam putredinem efficacissimum remedium, quo adagio dicitur. Est mihi clauus æneus. Quoties alicui initimur tanquam firmissimo fundamento, antiquitus e collo quasi æmuletum contra venena & striges orbiculos æris suspensos gestabant, tam infantuli quam maiores natu, vt eisdem locis hi condocent autores, est ea adstringendi potētia huic metallo, vt partes vindicet à corruptione, indicio sunt medicamenta ocularia quæ ex eodem parantur. vtilissimum iudicant omnes autores suffitum eius ænearum vè rerum, influxionibus contumacibus oculorum suscipere. Vel hoc ipsum attente inspectare, aut eodem oculos percurrere adeo, vt acribus fuliginibus ex illo claris oculi expurgentur optime, cerebrumque lachrimis eius vapore excitatis a noxis & infectis succis, hinc rubiginem æris, chalcitidem, tuthiam preparamus, & medicamentis ocularibus immiscemus, & ænea reliqua, hæcque ipsa

in vasis æneis parare docuit Galenus . 9 . simplici . cap. de ærugine æris. 4. de compositione per locos & 4 . præ genera latissime & libro de oculis cap. 4. & 4 . de ratione victus in morbis acutis. 9 de simplicium, & alibi sæpe Diascorides AEtius Plinius & reliqui: quin & in fodinis æreis oculos immorantium eruentiumque metalla insigniter iuuari commemorant, nec non quibus desluxerint palpebrarum pili egregie restitui, aspergo enim ex chalcitide exhalās, palpebras, oculosque contingens occulte, rheumata sistit fluxiones lachrymas molestas nimietatem omnem, Chalcon, & æs ab Homero benefactor appellatur, & ἐρασι-neropa. Quasi splendorem adducens lumen & visum. Mira sunt hæc & mirabilia satis de huius mineralis natura & viribus, sed est illud obstupendum, miraculo & admiratione plenum 30 quod grauissimi commemorant autores de huius misti rara potentia & virtute. Græci illi prisci, qui quasi lingua altera naturæ, eius arcana mortalibus reuelabant, tantam inesse huic dixere vim roburque tantum, vt eius sonitu, & exhalatione perpetua quæ ab illo continuo spirat hoc eodem potentissimo metallo in propatulo apposito, solem lunam & stellas, vel deliquia luminis patientia vel nubibus densissimis obscurata iis eisdem iterum fulgere, pristinoque nitori & lumini restitui. qui fuit antiquissimus mos, quasi apud omnes gentes & nationes nubila fugare æris strepitu, & ingenti tinnitu. Liuius ab vrbe condita libro. 26. sic dixit. Disposita in muris campanorum imbellis multitudo tantum cum æris crepitu, qualis in defectu lunæ silenti nocte fieri solet, ædidit clamorem, vt auerteret etiam pugnantium animos. Plinius id videtur significasse vbi dixit, & in luna beneficia mortalitate arguente obiit æris crepitu, dissono auxiliante, libro quarto metamorphoseon Ouidius sic. Cum frustra resonant æra auxiliaria lunæ, & libro septimo. Te quoque luna traho quamuis temerata labores æra tuos minuant. Plutarchus in AEmilio. Ea nocte cum iam cenassent quieti somnoque indulgerent milites, luna obscurari cepit, ac deficiente lumine multis coloribus permutata, tandem . r C- quam apparuit. Romanis reuocantibus, vt ce- est æris tinnitu, eius lumen. astipulatur Manil- astronomicon, vbi dixit. Seraque in exter-

gentibus æra, à campanis, instructi, qui primitus campanas excogitarunt cymbala & reliqua, qua populus possit in vnum congregari, à quibus accepimus cum eisdem vocare populum, vt sacra celebrarentur æreas, æneasque fecimus ex hoc metallo,
31 vt virtute qua pollent aufugent nubila eorundem sonitu naturalique virtute; & si in Ecclesia fidelium non hac solum tẽpestates auertant, altiori imo & potẽtiori causa, quod sint benedictionibus, & orationibus sacris, dicatæ Deo & fidelium vsibus, quo maiori potentia dante Deo turbines propellunt, sed naturæ concursu quantum illa fert ad opus hoc adiubant, neque est cur fidem tot tantorumque autorum erogemus, aut de eorum autoritate quidquã detrahamus, cum doctissimorum hominum scripta recipienda sint ratione præcipue, & experientia firmata, alias periculũ est quod nec nostra suscipiant, sunt enim historiæ, quasi publica tabelionum instrumenta. ab æræas, ab ære enim facultas, bonumque omne venit; huius tubæ certo sonitu erigere animos experimur & in bellum concitare, alio eosdem obscurare & deprimere. Huius potentia discutit desum obstuporem neruorum annulis ex illo paratis æneis gestatis, præcipue auricalci si cordis digito applicentur, doloribus capitis medentur fluxionibusq; & fascinationibus esse potentissimum auxiliũ sensit Paulus Ægineta libro. 1. c. de ære, & Atheneus dixit, ea est huius metalli natura, vt & aurum melius reliquis omnibus suscipiat innaturationemq; & seruet rubiginеque minus reliquis omnibus afficiatur metallis, putredine numquam contingatur, non solum intra, sed neque in extima superficie, docuit Hermolaus, refert Rhodiginius libro. 19. c. 10. & experientia docet, perpetuũ est nulli quasi corruptioni obnoxium metallum hoc, quo adagio dicitur æneũ vinculum pro perpetuo, Virgilius docet, rubigine quam generat nõ cõsumitur, vt metalla reliqua seruatur & cõseruatur imo, nitidius enim est ea detractata subtus internè. dixit Porphirius & Rhodiginius loco adducto, Horatius diductosque iugo cogit æneo. Si quid tetri odoris inse recipiat sic reprimit, vt non possit grа...re aut fœtere, conseruat suaues diutissime quo negotiato... æneis aromata reponunt, cum ergo fumidæ exalatio... ...etuo ex hoc metallo spirare mõstrauimus quibus ple... ...d comprobat illius natura quæ aquis si inijciatur ... & fluitat earum leuitate, quod aliorum non congruit:

congruit alicui, vt locis adductis docet Aristoteles, & si in pilā redactum submergatur, hæcque venenis quam maxime resistāt malitiamque eorum corrigant non secus ac Pompholix, Spodium, Antispodium, Stomoma, & Tuthia vulgaris, quę omnia æris sunt congenera, aut partes, docet Diascorides, libro.5.c.45. 46. & sequentibus, a quo Galenus, Paulus, AEtius, Plinius & reliqui, qui ab illo postea suscepere, id fuit in causa, vt serpens ingentissimi molis, qui intuitui populi publice offerebatur, serpentium veneno ignitorum infectis, ex æneo metallo conficeretur, & non ex alio, vt raris excelsis dictis eiusdem virtutibus malitia per aspectum corrigeretur, & contactu virtutis manifestę & abditę quantum natura ferre potuit, non relicta illa in ijsque intra terminos suę potentię continentur explicito modo antea, vt postea miraculo Deo ipso semel efectis quæ naturæ erant, salutis autore integram valetudinem consequerentur, nec mirum videri debet quod in tanto spatio, & populo alioqui ingentissimo vtilis esset æneus ille serpens, cum tanta sit eius potentia, vt totum emisphe rium illustrare in lunæ deliquijs mōstrauerimus, motu aeris delata virtute in longissimum. non secus ac distenditur sonus realis continuo alterato instanti, quasi per spacia distātissima, & infecta exhalatio contagiosaque substantia trans mare peruolat in pestilēti aeris statu, ex vnoq; solum corpore infecto regiones integras infici videmus peste ac contagio, non secus alterato aere, & ambienti facillima transmutatione, & instantanea quasi huius virtutis contrario carentis, secundū eius essentialem rationem & primam alterarę potuit Hebræos & corrigere æneo spirante serpente, alioquin maximæ molis. Quis enim credet palmas communiter dictas fœminas arbores, Græcis pheniceas, fructiferas esse, & fecundas in tanta distantia, si ad maris sui generis presentiam conferantur etiam si plusquam spatio viginti milliarum distent a viro, secus vero si illius surripiatur aspectus steriles & infrugiferas reddi, quod exhalationibus spirātibus virilibus, & fecundis ingrauidentur ad viri specimen, libera & expedita via vēto tractis, secus vero impedita cuiusuis alicuius molis interpositione. Sic sensit Diascorides lib.1.c.150. Theophrastus lib.1.c. 2. & lib.3.c.5. Plinius lib.13.c.5. & lib.13.c. 4. Solinus in polistoria.c.30. Galenus.2. de alimētorum facultatibus.c.3. & 8. de simplicium. Quid ergo mirum si in eo positu per vices quæ expiri-

bant.

bant ex ſerpente æneo exhalationes Hæbreos potuerint contin-
gere vento tractis, vt non citra opus aliquod ſerpens dictus cõ-
ſtitueretur æneus. durauitque hic ſerpens ſic apenſus vſque ad
3 tempora Ezechiæ regis, vt videre eſt Regum 4. c. 18. vbi ſic dici-
tur, Diſsipauit excelſa, & contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, cõ-
fregitque ſerpentem æneum quem fecerat Moyſes, ſi quidem
vſque ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei incenſum voca-
uitq; nomẽ eius Noheſtã ideſt, in Domino Deo Iſrael ſperauit.
Confregit inquam, eſt enim ea huius metalli natura, vt et ſi tena
ciſsimum ſit, fortiſsimumque omni ex parte & malcolo ductile,
facile contra ac metallum omne frangatur, quo non dixit ſpiri-
tus Deus, efudit, liquauit, deformauitque ſerpentem Ezechias,
ſed confregit, eſt ea huius metalli natura, vt multoties facillimo
negotio, leuique ictu abrrumpatur, quod fortiſsimis multoties
non perfringitur alias, ictu inequali concuſo quouis, ęquali ve-
ro ſecus, & ſi fortiſsime concutiatur. Quod impulſus acceptus
inęqualis in contento multo aere intra poros, quod eius leuiſsi-
ma indicat natura, moueri cogatur, quieſcente altero, qui alijs
in partibus eiuſdem continetur; ruptio vero ex quiete & motu,
vel contrarijs motibus ſimul factis in eodem corpore diuerſis in
partibus contingit, vt patet dum aliquid abrrumpimus manibus
contrarie motis id lacerari, vel vna quieſcente & mota altera
motu inæquali non alio hinc vitrea vaſa æqualiter dura corpo-
ra contingentia ore plena aere aut alio nõ quaſantur impetu fa
cto æqualiter, quod moueantur vt non diſtrahantur partes, hoc
enim rumpi eſt, partes diuidi, ſic dum ictu, & impulſu aliquid mo
uetur inæqualiter perfringitur, quo iuxta naturam metalli dixit
confregit.

De atento aſpectu Hæbreorum in æneum ſerpentem Moſys.

CAPVT IIII.



umerorum. 21. citato hæc extant ſcripto. Orauitque Moyſes pro populo & locutus eſt Dominus ad eum, fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno, qui per cuſus aſpexerit eum viuet, fecit ergo Moſes ſerpen-

tem æneum & posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent sanabantur. Ijs cohęrent quæ Ihoannis. 3. continentur capite vbi dicitur. Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo, & sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. creditus enim atentus intuitus obiecti est. pregresso capite enarrauimus iam si quo modo æs subenire potuerit serpentium morsibus ictibusque atrocissimis eorundem, si potuit quicquã conducere vtileque esse, & si potuit qualiter conduxerit venenatis Hæbreis etiam si miraculo tandem fuerint pristinæ sanitati restituti, & quomodo absoluta Dei agendi ratio, & miraculosa inueniri possit simul cum actibus naturæ & potentia agendi ordinata, nunc non minus si acies oculorum atenta in æs æneumque serpentem atentusque aspectus, quidquam conducere potuerit vt corrigeretur virus dicendum. de figurato enim horum omnium sensu proprio infra & destinato capite agendum, si vero literalis his verbis contineatur aliquis naturæ, & vis ijs si adfuerit quæ potuerit quadam tenus venenum frenare, aut confluere in hoc opus, vt postea miraculo salutem adipiscerentur, deplicandum, & cum iam de ære dixerimus, de aspectu efficaci dicendum superest. Mirabile illud animæ domicilium arx & sedes cor dicta Καρδοπον cardopon Græcis seu vas, quod in illo omnia illaque ad animantium vitam spectant præcipue, velut in arca fonte & vase contineantur, primo viuit, & vltimo emoritur, sensere philosophi omnes, Plato in thimeo, Aristoteles primo de historia animalium. 17. capite secundo, de partibus cap. 10. & 3. capite quarto. plurimisque in locis sensit Hippocrates de natura humana. 6. de vsu partium Galenus, & septimo de anathomia. Cicero tertio de diuinatione 4. de finibus, & Tusculanarum quarto, in quo virtutes omnes Peripatetici, non secus ac Platonici & Stoici collocarunt, tanquam in radice, & principio à quo virtus omnibus animantis partibus deriuatur actibusque & operibus, vel quod in partibus & organis exerceantur, vel quod non sine illis possint celebrari saltim, quod ab illis actiones pendeant adhuc rationis & mentis, obiecti exibitione, tum vltra terminum, & finem omnium, 34

actuum

actiuum constituunt cor, quod omnia opera in ipsum terminentur communione naturæ organorumque consortio & conspiratione vna, continuitate, & vnitate naturæ, in quo tendunt omnia, & si initia eorundem in principio instrumentum externorũ sensuum contineantur, a quibus incipiunt animantium opera, per occultas propagines & disseminationes è cordis substantia exortas distentasq; vsque ad externorum sensuum substantiam continuam & vnam cum corde, quo cum reliquis omnibus animantis organis actiones molitur, in eo enim, & natura inuenitur perfectior mistione alriori; & alentis animæ opera temperie innata perfectiori, qua ibidem sanguis perficitur, in epate prius genitus formula rudi, ibi tandem debitam nactus perfectionem toti impertitur viuidus & spiritu vitali plenus, quo viuificet totũ nutriat perficiat & alat, ex quo interim dum coquit & recoquit illum, spiritus generat dictos vitales, qui partes nostras reficiunt calore viuido, quibus reponitur substantia nostra aerea & ignea quæ perpetuo euanescit dissipatu facilis propter tenuem eius cõsistentiam qua exoluitur subito, apprime necessaria ad vitę tutellam, quod innatum calidum humidumque insitum & radicale quod vocant in ea cõtineatur, quibus exolutis siccatur animans & refrigeratur senescit, ex quibus in cerebro vltra elaboratis a corde immissis prius, animales regenerantur spiritus sensus & motus, beneficio cordis elargientis substantiam spiritalem vitæ, quam genuit primo, cuius ea est vigilantissima natura, vt semper moueatur numquamque desistat ab opere dilatationis & constrictionis, quo perpetuo recipit sanguinem spiritusq, totius, quos impertiuit antea, vt viuificet denuo, & continuo perficiat iterũ, iterumque elaboret, vt perfectos reddat & vitales, Regis more qui in bonum reipubicę quæ recipit reddit, non tyrannide retinens & in bonum proprium, sed in commune bonum tendens. vt cedant omnia, quo magis multo quam dilatatur vt recipiat comprimitur vt reddat liberale natura cor, vt plus multo reddat quam recipiat illud, dum debitum sibi obserbat modulum conditiones & leges, hinc ex omnibus recipit partibus, & communicat omnibus quæ suscepit illud, quo hęc pars omnibus impertitur prius salubribus, in salubribusq; causis & venenis impensius vrgetur reliquis omnibus animantis partibus, cum sit vitæ principium, & a quo primo vita reliquis impertitur influxu cõtinuo,

cum

cum dilatatu suscipiat quæ continet totum, ex omnique totius mole continuo trahat & succos alliciat, in seque vocet per arterias & communes meatus, quæ eodem motu simul cum illo tęduntur,& consistunt adhuc,cum illo compares,vt nulla in nostro corpore pars possit inueniri cum qua non habeat commertium, 35
& communionem vitæque influxum: Ideoque cor venenum imbibit reliquis omnibus visceribus magis sanguine & spiritibus ad se illectis, motu continuo, pulsu, ex pulmonibus suscepto aere, affectum illo quali fuerit,viuacissima vero cordis natura semel ac sensit morbosam substantiam inquinarique cępit eius contactu, mille modis pellere tentat propulsareque vitiosum apparatum infectæ naturæ, vt domicilium animæ & vitæ fons expurgetur à corruptis coinquinatisque succis & halitibus, quo pulsus incipit permutare & prout potest pulsandi actionem exercere, quantum potest ferre, suis vsibus vtilem, prout vrgetur malitia & noxa causæ cõtrariæ, quo expiatur cor a succis tetris,quatuor vasis in ipso insertis,sursum & deorsum, porisque in ipso contentis humore & causa ad extra pulsis, mirabili quodam & obstupendo artificio, sed nulla ex parte nulloque euacuationis genere commodius illud euacuatur dũ halitibus veneni inficitur, pulsu tractis succis vitiosis, quam continuis oculorum lachrymis fletuque continuo, non secus ac melancolici, & męrore affecti,cor per oculos expurgant lachrymãtes. docuit Galenus libro de oculis.4. & 5. capite.7. de simplicium, & alibi sæpe. Rhodiginius libro 12. capite. 3. Aristoteles 1. de historia animalium,capite.4. Xenophon libro rerum Græ- 36
carum. 7. Cor enim semel ac męrore, & tristitia angi cœpit ex toto in ipsum confluentibus succis,postquam ad se sanguinem, & spiritus traxit, vt sibi essent patrocinio, & tutellæ in conflictu & passionum tumultu,quibus angitur quasi externa fugiẽs, & ab exteris timens, ad arcem reuocat subditum sanguinem & spiritus simul, cum imperij ordine trahit vi imaginationis, tum compressione partium refrigerio suborta, refrigeratis externis fuga sanguinis & innati calidi, ad intra commotis, copia horum, cor incalescit frigentque externa, quo efumat & incerebrum natura leues efundit halitus, simul cum spirituum copia vaporum fuliginum,quę mista & turbida substantia ascendit actu calida, alterata in cerebro frigida postea venientia eiusdem

temperie, & rigida qua cerebrum pollet natura in aqueam degenerant consistentiam, & męst us singultiens anxiusque respiratio ac intercepta passionibus, imaginatione ocupata, fouetur actus, minusque cor refrigeratum respiratione, incalescit denuo, fumat magis, cerebrum, repletur increscit & augetur aquosa substantia quæ in oculos fluens in angulum oculi minorem internū vè, per poros & communes meatus optici nerui & visorij, compressione partium & gestibus musculorum, motuque compressis ijs, fiunt & exprimuntur lachrymæ, cum copia spirituum quæ venit maior in oculos, perspicua natura vtiles, vt in medio diaphano eluceant spectra magis & visio fiat puriori medio, quo oculorum nerui dicti iam optici, inter omnes qui animali inseruiunt, sunt caui natura peruij, & perforati mille vijs, & ductibus vt spongiosa eorum ostendit substantia laxa & mollis, facile bonorum omnium susceptiua. Docuit Galenus. 10. de vsu partium, & 16. latissime, & vltra Aristoteles, Hyppocrates de natura humana Plato in conuiuio in thimeo & reliqui. Sic in tristitia & męrore oculi lachrymantur, compressione in risu, eorum qui prius in aquam erant iam conuersi humorum lachrymæ decidunt spirituumque ad externa motu, hinc cor expurgant lachrymæ, & omnino expiant. Hatilibus ergo succis & humoribus infectum cor venenosa substantia, quæ primo in ipsum veniūt obcontinuum & vniuersalem visceris motū, quæ per arterias & vasa ab illo exorta ex toto corpore trahit, & ad se vocat omnia, semel ac illud instigant & alterant, malitia & veneno afflictum & opressum eos remittit, deponitque in cerebrū vitiosam supellectilem, quo lachrymis excitatis, modoquouis, communioribus amplioribusque vijs à molesta & corrupta liberatur sarcina & excrementis, per amplissimos oculorum meatus depositis, quo lachrymæ quouis modo venenatis excitentur sunt omnino proficuę & vtiles, quibus veneni tenuiores partes actiuioresque ideo natura fluant & decidant, viruq; expurgetur vitæ principium cruore & veneno, inter alia quibus venenatis occurrimus vtilissime, concitamus lachrymas, tum illud consulimus, vt intento aspectu sine eo quod nictitent, aut cōniueant oculos attenti inspectent, punctum in alto præfixum, signum ve datum, suspiciētes enim in excelsum reseratis oculis lachrymamur copiosius, & facilius multo quam demissis illis aut in profundum in-

iectis

iectis Celius sensit.12.historiæ libro.3.c.& 4. & Aristoteles.5. sectione problematum problemate 13.qui reclusis palpebris intentique aspectant oculis in altum elatis facile lachrymant, eadem sensit Galenus.1.de differentia morborum.c.6.& experientia docet facilime periculo facto,quod oculos exeramus magis in altũ emisis,vt a circunstanti frigidiori percutiantur comprimanturq; vt fluant lachrymæ præssu,eleuamus enim palpebras superiores extollimus mouemus immotis infimis natura quietis,quas mutare nequimus & cum illis oculos superleuamus impensius,multoq; magis,quo autor ille qui naturam condidit, eius conditiones & leges ab eo illi impositas cum percalleret, iuxta naturam iussit,vt Hebræi venenati infectiq; viru,in altũ præfixum æneum serpentẽ intente aspicerent,vt efusis lachrymis ea intuitus ratione,quantũ ferret natura,veneni expiationẽ correctionemq; molliretur,vt compleret miraculo reliqua,in quæ illa nõ posset.hinc ex albo oculorum colore internam corporis dispositionem coniectauit Hyppocrates&Galenus,vt internas noxas multoties pręsentirent eo inspectato,oritur infectio praua impuris oculis in aliquem conuersis iniectisque,acie eorundem versa afectato visu,quibus verba illa intelliguntur Ecclesiastici.14.c.vbi dicitur. Nequam est oculus liuidi,&auertẽs faciem suã.Liuidus enim tetri coloris est & plumbei,corruptũ quasi sanguinẽ ostentans inquinatum impurum,qui habet ortũ color ex mortificato sanguine & corrupto,vitiatisq; partibus & denigratis,viuidis & florẽtibus spiritibus exolutis,quibus splendescebant illæ, quo niger resultat aspectus,docuit Aristoteles libro de coloribus & Galenus.3.prognostici & commentario.2. de fracturis latissime, ibidem Hyppocrates,Plato inthimeo,& philosophi reliqui,hinc liuere liuescere liuidusque, inuidum & ęmulatorem significant, quod inuidia affectus eoq; inuidus sit imbutus colore, vel quod succidis tetrisq; humoribus sit refertus,mortificatis corruptis,vt in vitiosos affectus prolabatur ex impuro corpore,imaginatione vitiata,corpus enim quod corrumpitur agrauat animã,vt dicitur Sapientię.9.eoque inuident coloris liuidi homines,docuit Aristoteles de phisiognomia parte tertia.vel inuidi liuescere dicũtur quod huius coloris fiant ęmulatione & dolore cõtinuo,quo afligũtur & eroduntur,absumunt viuidos spiritus, exurunt sanguinẽ quem vstione denigrant anxietatibus curis, vt liuidi mœrore 38

& passione fiant, pallentesque liuore nigranti, dum sese exce-
dunt. Marcialis libro 1. Omnibus inuideas liuide nemo tibi,
& libro.8. Liuescit nulla caligine. fusca nec odit exploratores
nubila massa focos, & Crinitus. Non liuentis iners inuidiæ fa-
mes, Horatius. Inuidus alterius rebus macrescit oppimis. Inqui-
39 nati ergo, & vitiosis succis referti ad cor allectis perpetuo mo
tu,& inde ad cerebrum elatis & tractis expulsisque e corde, ibi-
demque alteratis denuo per communissimas vias & amplissimos
canales quæ in oculos veniunt, hanc vitiosam supellectilem e-
uacuant, & per oculos propellunt deponente cerebro vitiosa
excrementa in oculos, quo infecti oculi, & conspurcati eorun-
dem vitio, perpetuo exhalant inquinatos halitus, infectos spiri-
tus corruptos impuros,& ex materia virulenta tabificos & atros,
præcipue vbi aciem oculorum & pupilam e directo conuerte-
rint,quod maior copia eorum ea oculi positione effluat, neruo
optico conuerso ex directo, suam omnem cauitatẽ obseruante,
dispositione illa;caua enim si contorqueantur minoris amplitu-
dinis & capacitatis supersunt,recto ergo existenti optico & pu-
pila e directo fixa,maiorem copiam halituum effundunt,quo est
noxa maior,cum halitibus spirantibus tetris modo dicto,tum lu
mine radijsque fulgoris oculi alia contingentibus, lumen enim
ibidem genitum corruptæ & vitiosæ substantiæ venenatæ præci-
pue & impuræ,cum in longissimum distendatur,vt lumen quod-
uis,eas potest producere qualitates vbi contingit virtute & cõta
ctu,æquiuoca cum sit multarum qualitatum causa productiua,vt
cum atestentur orta suis principijs & generanti,lumenq; illud in
40 oculis huiusce conditionis infectis,ex inquinata substantia hali-
tuum sit ignitorum natura & fulgentium propagatum,sitque pas
sio substantiæ inquinatæ & vitiosæ ex forma proueniẽtis infecta:
vt possit mortiferas,impiasque producere qualitates funestas &
fatales,suam formam insequens eius instrumentum & virtus, vt
subito interficiat animantia, abrumpat visa, quasset integra di-
rumpat,euertat, non actu immanenti visionis imaginationis ve,
vt voluit Auicena.6. naturalium &.9. Methaphysicæ, actu imo
externo & transeunti actione, opereque ad extra & effectu lu-
minis realis naturæ, & infectorum halituum spirantium cum il-
lo simul,substantiæque oculi vitiosæ & corruptæ ijs eisdem.quo
maxime cauendum ab oculo infectorum corporum & impuri vi-

sus a lip

sus a lippientibus & luscis hominibus, lucinis & Myopis, Nyctalopisque, quod succorum vitia oculos neruosque eorum visorios contorserint, & euerterint, quo vitiosis oculis in posterum laborant, non secus maleuolentiæ imaginatio, aliorumque affectuũ, obesse aliquãdo, aut prodesse potest odio aut amore, ira, beneuolentia & alijs, efferuescēte sanguine in corde imperio imaginationis, tractis ad superna spiritibus in cerebrum, ibidemque sic alteratis actione transeunti & externa, organi imaginatiuæ potentiæ, qua etiam pollet immanēti non minus, vt & corporea quęuis omnis substantia, agentis in cerebro, tanquam in principio residentis, & si in corde vt in radice & fine, ibidemque affectis succis, tractis, & substantijs, pro vt vitiosis halitibus refertum fuerit organum illud, aut puris & integris, tractis prout passio eflagitat & affectuum ratio beneuolis aut diris prout passione instigatur, hac aut illa expulsis postea per oculos imaginatione dira, aut beneuola cum visorijs spiritibus simul, mutationes enim corporales sequuntur immanentes actiones & affectus animi, corporeasque causant mutationes & motus, corpusque alterant & affectãt variè in affectibus animi, vt materiales affectuum definitiones demus non minus ac formales & finis, quas vocant, quod cum transmutatione corporis fiant, sensit D. Thomas. 12. quæst. 22. articulo. 1. & experientia docet mutationum & motuum sanguinis & spirituũ, quæ manifeste sentimus, passione affecti, hinc 41
vires habet imaginatio permutandi effectus, vt casum multoties efficiat transititia actione, & si immanenti in ipsa, non mutet corpora corruptiue, sed perfectiua tantum actione & actu suum organum alteret hinc monstra contigere, effectus miri, mirabilia plurima hac externa actione phantasiæ, quorum causa est imaginatio diuersimode affecta, secundum quod eius organum mutatione reali varie affectatur explicato modo & alteratum alterat reliqua externa & permutat: hinc in fœtibus varia excitantur accidētia similitudinis & dissimilitudinis, variè permutata materia, sanguinis & spirituum detractione & additu materiæ additione, aut defectu, quibus permutata illa, causa est diuersorum actuũ diuersorumque effectuum, quæ hoc illo ve modo varia, variegatos effectus edit, & opera: quantum possit imaginatiua potentia hoc genere actionis docet pulcherrima illa solertia qua est vsus Iacob Geneseos. 30. qui sanciuit cum Laban socero variegatas

pecudes futuras sibi quæ nascerentur, illas vero quæ vniu s coloris ex pacto Labam habiturum, quæ vt ex voto succederent iuuenis variegatas virgas, per partes decorticatas in canalibus aquarũ apposuit, vt ante oculos eas cum haberent in earum inspectu cõciperent, & coijrent pecudes, quæ æstuantes coitu easdem dũ intuebãtur, maculosos & varios fœtus edidere plurimos ex inæquali spirituum copia disgregatorum varie congregatorum ve ex albo & oppositis coloribus nigri aut aliorum, tractis ab imaginatione spiritibus & sanguine in visione inæqualiter, vt ad proportionem obiecti visionis actus exerceretur, relicta materia inæquali humorum & spirituum in toto, ex quibus & semen inæquale effunderetur, spiritibus varium, temperie & modo, vt varij postea effectus prodirent: quod postea aliquando contigisse in re-
42 gione Betica equorum feracissima equis diuersi coloris natis, eodem ingenio, expertum dixere plurimi. non secus ac dum pauones expectamus albos alba sindone fœmelam oua incubantem circũdamus, vt nullo alio præter album visso, disgregatis spiritibus, albedine exolutaque calida illa & ignea substantia, pulli frigore albicent, & si serpentem suspensum opponas, aut appendas collo fœmellæ vsq; ad tempus excubandi oua, pro pullis serpẽtes, qualis appensus fuerit suscipies: retulit Gainerius tractatu de peste, Galenus libro de theriaca ad Pisonem, fœminam quandam refert ex formosissimi iuuenis picturæ aspectu ipsa & viro deformissimis pulcherrimum filium peperisse. fortissima imaginatione fœminas in viros commutatas docet Fulgosius libro. 1. cap. 6. Sabonius libro. 9. cap. 8. Plinius itidem Augustinus de ciuitate Dei libro. 10. c. 4. & 23. docet fuisse quendam qui potentissimo imaginationis actu dum vellet sudabat, qui cum plurima deglutijsset quæ placebat quasi de saculo depromebat reijciebatque ore. Hyppocrates ab adulterij suspitione liberauit puellã quæ AEtiopem peperit, quod AEtiopis imago quædam ante cubile ad staret ijs similia sunt & plurima alia quæ esset longissimum recensere: imaginationis ergo potentia ij & alij effectus venire cognoscimus, hocque modo oculũ liuidi nocere posse, vt Spiritus Dei loco alato edocuit: hinc fascinatio philtrum maleuolentia, & reliqua, effectum aliquem realem cõtinere possunt, præcipue per oculos, quibus effluit infectus halitus, Ecclesiastici. 31. sic dicitur. Oculo nequius quid creatum est. Dum huiusce dictæ est condi-

tionis

tionis. Virgilius sensit vim huius malitiæ dum dixit. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Plinius lib. 7. c. 2. integras familias efacisnantium esse in Africa Isogonus & Nimphodorus libro. 2. cap. 6. referunt, eam esse horum potentiam, vt laudatione intereant probata quæuis, arescant arbores, emoriantur infantes, Isogonus lib. 2. cap. 5. hos si inuide quidquam inspiciant toruis oculis aut iratis, lędere aut interimere eos quos diutius inspexerint ad extra efusis halitibus tetris. fœminas menstruatas docuit Aristoteles de sensu & sensili. c. 2. specula tersa & antiqua maculare sanguineis guttulis si sese in illa inspexerint menstruorũ tẽpore, vetulasq; inquinatas & spurcas teneros inficere infantulos molles & faciles, malitia succorũ, fęminarũ menstruũ inficit lędit, Sapientiæ. 4. dicitur. fascinatio nugacitatis obscurat bona nugacitatis inquam repetentis & duplicati oculi, qui aliena inuidiæ more maiora & duplicata videt, hoc enim nugatio est duplicitas & repetitio. Nam & si inuidia & inuidus quasi inuitus vno oculo aliena inspectet, illi tamen maiora videntur quã pro meritis alterius illa, Ouidius de ea. 2. metamorphoseon sic cecinit. Palor in ore sedet macies in corpore toto. Nusquam recta acies & infra. Illa Deam obliquo fugientem lumina cernẽs. Murmura parua dedit. Statius libro. 5. Nullam ne notauit. Illa domũ, toruo quam non hæc lumine figat. Protinus, & sæua perturbat gaudia dextra. Omnes enim inuidiæ affectum oculorum peruersa acie manifestant. Nec rationem miraculi salutis Hebræorum impedit figura serpentis æneí, quæ potuit quicquam conducere ad eorum valetudinem, vi imaginationis modo iam a nobis ex- 43
plicito conferreque aliquid transititia actione organi imaginationis, cuius actionem transeuntem esse natura & virtutibus, illius organi dimanantem diximus, diuersam ab immanẽti & cognoscitiua, cũ illud organum sua propria vi natura forma & substantia qua pollet nõ secus ac quælibet altera animantis pars, & nutriatur & alteret mutatione physica naturali materiam externam, vt in eius nutritione manifestatur & actibus alijs, actionesque plurimas molliri externas, tum fieri hæc quædã imaginationis ope, ex figura serpentis ræfixæ, spiritibus & sanguine motis, hoc illo modo produciq; hæc aliqua, quibus vel melius suscipiatur miraculi effectus, vel vt simul cum illo alia adsint, quæ etiam subiectum perficere valeant, vel expulsioni veneni vtilia, aut

apta disponere vt quæ miraculo suscepit conseruet, retineat melius susceptis semel, naturæ relictis in posterum vel vt cum maiori subiecti facilitate effectus miraculo inditus operetur postea naturalia subiecti & agat, nil impedit aut obstat quominus sit integra miraculi ratio. Non secus ac plurima possunt causis naturæ produci accidentia, cum quibus si miraculo alterum produceretur accidens aut dispositio naturæ, ijs egens, natura productis, vel ad agendum vel ad conseruationem sui, & essent causæ in natura potentes hæc ipsa efficere, miraculoque solum alterum produceretur, natura impotenti illud alterum facere, quod miraculo constitit, propter ineptitudinē subiecti repugnante illo, in potentiq;, aut propter excessum alterius cōtrarij, aut defectum productiuæ virtutis dispositionisq; naturalis, qua corrigeretur violēta infectio iam semel inducta, qualis fuit in Hebræis veneno inquinatis, non minus naturales causæ suum opus implerent, & si miraculo illud alterum constitueretur, vt in exemplo supra adducto de calore & siccitate attulimus antea, ratione miraculi integra seruata, aprehensa enim per imaginationem figura serpentis, efigies eorum quātum ad literalem sensum
44 spectat quæ illos acriter morsibus impetiere, speciem odij inferebat repetita memoria virulentorum animātium reptiliumque venenatorum, quorum figuram repræsentabat, sunt enim omnia quasi figuræ vnius, quo efigie vna inspectata reliquorum excitatur memoria, quæ species, & formula aprehensa eorundem repræsentatiua imaginationem ex visu afficiens cōcitabat, vt eosdem motus quos animal excitare solet terribili obiecto, & horrido inuisoque inspectato, iterum denuo incitaret sanguine & spiritibus metu ad cor confluentibus, & odio postea versus externa effugatis & propulsis, consurgente irascibili aduersus rem difficulter superabilem vindictam tentans, & adextra propellere è corde spiritus & sanguinem inquinata veneno ad externa mēbra, quibus illa in rem horrificam impetus facerent, quo & memoria repetita multoties per figuras præsentes horrendarum rerum, præteritarum contremiscimus & concutimur omnes metu, ad cor retracto sanguine & spiritu ex venis arterijs & partibus, loco cuius calidæ substantiæ, succedens aer ambiens frigidus replens locum quo calidior cōtinebatur, occursu frigoris, illam alterat ipsaque frigidum excutere tentans, tremit & horret concu

titur

titur & subito contremiscit; hisque motibus virulentam substã- tiam propulsat infectumque cruorem & ab internis ad externa, eiaculatur suum venenum quo, & figura contulit Hebræis elate serpentis, vt ad extra virus susceptum expellerent ex figura, immaginatione commota, fuit decens sub illa forma serpentis eleuari, qui figurá extitit serpentis communis dicti vulgaris nostri anguis, de quo libro 1. tot tantaq; diximus vtroque sensu, vt qui exaltatus in ligno vicit parentes primos superbus & altus genusque mortalium, idem altus & celsus vinceretur, notareturq; victus in sua elatione, & celsitudine superbia & inflatione, quo insignum victoriæ serpens ille ex incorruptibili metallo, vt in monimentum hominibus superesset in tempus longissimum est exaltatus, figura solum serpens, vt figurato Christo, iam victi reliqui notarentur, vitiaque passione insigno illo Christi venturi, de quo infra latius, figura enim rei horribilis inspectusque imaginatrice mota affectare valent hoc modo at de ijs infra.

An ignitorum serpentium ictus medicis auxilijs potuerint emendari.

CAPVT V.



PRæscientia summa, & præuisio magni nostri conditoris prouidentia & gubernatio vniuersæ naturæ moderatio regimẽ, quibus omnia temperat moderatur & regit, propter occultissimos abditissimosque fines arcana & rationes, varijs generibus morborum & defectuum mortales affligit multoties. Cum actus iustitiæ exercens, vt delicta, & scelera suplicio & pena puniantur, tum vt exerceantur homines, & patientia suas exerat vires, tum vt delicta parentum maiorũque castigentur, excitetur que memoria præteritorum scelerum, quo caueant posteri, & resipiscant, horumque exemplo odio sectentur vitia. Vltra vt glorificetur filius Dei perquem omnia facta sunt, tandem vt manifestentur opera Dei miraculo, & portẽtus, quorum omnium extant exempla in Scriptura sacra: Misericors ipse pijssimusque Deus hominum instigatus offensis, irritatus eorundem malitia, vltus est flagitia & scelera mortalium in bonum eorundem, cuius rei varia scriptura sacra substituit exẽ- 45

 pla, qui-

pla, quibus non solum veritatem hanc, vt comprobet scriptura abundat. Verum & hominum gesta monimenta historiæ, huius argumenti sunt refertæ exemplis. Deuteronomi enim. 28. cap. pœnas renuntians Deus legis transgressoribus ijs minatur delinquẽtem populum. Percutiet te Deus egestate febri, frigore, ardore, & æstu, aere corrupto, & rubigine & persequetur donec, pereas. & infra. Percutiet te Dominus amẽntia, & cæcitate, & furore mentis, & vlcere pessimo. Regum. 1. capite. 16. Saul quod eius præcepta cõtempsisset, bonaque Amalec deprædasset, & Regem eorum Agag viuum bello referuasset, contra ac Deus iuserat Dæmone molestissime vexari permisit, durisque cruciatibus angi. Numeri. 11. c. Quod Maria vxor Aron vxorem Mosys pijssimam AEtiopisam verbis detrectasset, Mosemque non solum Dei sacerdotem verum & Aron, illique ęqualem constituisset, lepra est inspersa fœdissima. 4. Regum. c. 20. Ezechias apostemate fuit percusus reuelli cum maximo vlcere, quem liberauit Isaias Dei iussu cataplasmate masæ ficorum superimposito, quod gratias Deo non rededisset, de victoria contra Asyrios. Leuitici. 26. cap. sic dicitur. Quod si nec volueritis recipere disciplinam, & ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contra vos aduersus incedam, & percutiam vos propter peccata vestra, inducamque super vos gladiũ vltorem fœderis mei, cumque confugeritis in vrbes, mittam pestilentiam in medio vestri. Regum. 4. cap. 5. Guiezi seruus Elisei, quod à Namaan duo talenta accepisset, & vestes duas, simoniacus factus lepra mundatus ab Eliseo lepra est consperfus, omnisque illius posteritas in memoriam delicti. Plutarchus in Silla Eumũ pediculis absumptum discesisse refert, quod seditiones in Siciliã induxisset, rempublicamque euertisset. Valerius maximus ex priuato Imperator creatus, quod aduersus Christcolas, arma parasset vermibus absumptus obijt, docet Crantius libro. 2. c. 7. idem contigit Arnulpho Imperatori, quod sese conuertisset ad templorum rapinas. Iob, Tobias morbis quam plurimis fuere aflicti, vt essent præclara pacientiæ exemplaria. Videre est Iob primo, & Tobiæ secundo Sanctorumque, & iustorum hominum aflictiones, persecutiones, flagella, vt pacientia elucesceret; inflicta huic rei sunt euidentissimo argumento. Maiorum crimina in successoribus, & subditis expurgari varijs locis scripturæ sacræ non minus inuenitur, dicitur enim Isaiæ. 14. cap. Preparate filios eius oc-

cisioni in iniquitate patrum suorum non consurgent, nec hereditabunt terram neque implebunt faciem orbis ciuitatum, & consurgam super eos, dicit Dominus exercituum, & perdam Babylonis nomen & reliquias, & Germem, & progeniem, dicit Dominus ob delictum Dauid; qui populum numeraberat, quasi confidens gentibus, & multitudini fortium, Dei oblitus Regum. 2. c. 24. Pestis grauissima populum inuasit, vsque dum holocaustis, & pacificis placatus est Dominus. Numeri. 14. cap. sic est scriptum. Dominus patiens, & multæ misericordiæ auferens iniquitatem, & scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas patrum in filios peccata in tertiam, & quartam generationem. de Lazari vero ægritudine, sic asertor noster Christus tulit sententiam dicens. Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam. vt scilicet honor, & gloria tanto Deo autori exhibeant iusti & sancti homines suum summum benefactorem Deum cultu prosequentes venerentur & colant, actu pietatis & religionis in Deum potentiam eius admirantes & venerantes glorificantesque ipsum, tandem vltimo, vt manifestentur opera Dei, etiam si reuelles, & pertinaces homines quale fuit opus non suscipiant, detrahant imo de obstupendo miraculo, lacesant que verbis tanti miraculi autorem, ingrati, & duræ cerbicis, quo non, vt gratias referant duri & contumaces opus molitur, sed solum, vt Dei opera manifestentur, vt dicitur Ihoannis. 9. cap. vbi Christo interrogato de cęco à natiuitate an peccasset ille, an parentes eius, respondit neque hic, neque parentęs, sed vt manifestentur opera Dei, in illo me oportet operari opera eius, qui misit me. ac si diceret inter contumaces adhuc, & incredulos hec oportet fieri, vt summi Dei manifestetur potentia, & sint hæc illis in perditionē: hęc multoties infert Deus mala sese ipso sine naturæ opere, modo natura vsus causis que infernis, vt & quandoq; hæc remittit perficienda Angelis & Dæmonibus, quibus cū corporalia omnia causæ que agētes naturæ obediant & pareant, eisdem vtuntur secundū diuersas, & inequales Angelorum vires, spirituum que, quibus datur ex natura posse hæc corpora agere, & aplicare ad opus, & maiora non posse, tantumque ea permutare, vt non vltra illa: qui vt supra atulimus, libro primo, solum actiua passiuis adiungere queunt, apponereque cum nullo alio modo naturalia opera perficere,

cere,intrinsice ve alterare passibilia corpora possint aut mouere aliquo alio genere motus,quam loci,vt ordinentur vniuersi partes inter sese, corporaliaque spiritualibus vniantur quod est illis concessum;quo merito dixit Aristoteles 2.cęli si intelligētiæ motiuæ orbis stellati astrum denuo adderetur, impossibile esset illud loco ciere, excederet enim proportionem suæ naturæ, quæ in tantam quantitatem,& molem potest, vt in maiorem non possit,sensit Thomas Augustinus,& alij Patres locis adductis, hinc multoties,quod Deus permittat vel iubeat, Angeli,& Dęmones morbis affligunt,homines,tum ope Dæmonis malefici, veneficique. 2.enim Regum.c.24.hæc extant scripto. Immisitque Dominus pestilentiam in Israel de mane,vsque ad tempus constitutum & mortui sunt ex populo à Dan vsque ad Bersabe septuaginta millia virorum,cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Hierusalem, vt disperderet eam misertus est Dominus super afflictionem,& ait Angelo percutienti populum,sufficit: nunc contine manum tuam:, erat autem Angelus Domini iuxta aream Areuna Iebusęi:dixitque Dauid ad Dominum cum vidisset Angelum cędentem populum, Ego sum qui peccaui, & ego inique egi isti qui oues sunt quid fecerunt? Vertatur obsecro manus tua contra me, & contra domum patris mei. quibus constat Dei iussu Angelos mortales morbis defatigare:non secus Dæmones eos vrgent ęgritudinibus Dei iussu,aut permissione,ob manifestos,aut abditissimos prouidentiæ fines,hinc Iob.1. capit. Tot tantisque morbis Sathanæ, opere est afflictus,& Matthæi. 5. Lunaticus Dæmone vexabatur morborum illubie. Saul Regum.1. cap. 16. Dęmone affligebatur. non minus Magici qui inuocatione Dæmonum infandisque incantationibus Dæmonis interuentu artes sacrilegas exercent homines turpant, & inquinant morbis: magia enim quæ Goecia vocitatur & Thurgia quam Plinius intestabilem vocat inanem & irritam varias subse
46 species complectitur,quarum vna est Idromantia,idest aquæ magia quod aqua vtantur malefici in eorum operibus moliendis,ac Hinionantia quæ gladiorum interuentu exerceretur, Catoptromantia quod carminibus vteretur,pyromantia quod igne,Geomantia quod terra, AEreomantia quod aere, Necromantia quod mortuis alloquerentur,Capnomantia quod fumo,Coscinomātia quod cribris, & sic alias sortita appellationes. Pro varijs causis

applicitis

applicitis ad opus, aut signis, quorum interuentu, res ipsa peragebatur, dum enim causæ quas Dæmon applicat cognoscuntur diligentia & sedulitate disquisitionis causarum naturæ, magia non est hæc detestabilis de qua loquimur, sed scientia naturæ & cognitio naturalium agentium, rerumq; naturalium secretorumque naturæ intelligentia, vt cognouere plurimi ex pijssimis viris religiosis & probis sapientibus & pijs, vt de Alberto Magno dicitur Thoma, & alijs, qui naturam perraluere apprime, eiusque arcana & recondita: hos magos vocabant antiqui, idest sapiētes, quo Reges Magi, sapientes & dicti sunt ideo. indi vocant Bracamanes & Gymnosophistę, apud Galos Druide & Bardi, apud Siculos Galcotæ, apud alios Astrologi & Mathemathici quandoque, vt videre est inciuili iure. C. de maleficis & mathemathicis in lege plus, in lege artem. C. eodem titulo rum. 26. q. 3. 4. & 5. si vero Dęmon causas applicet, & agentia naturæ pacto inito cum maleficio, qui pollet habitibus rerum omnium naturalium plus minus ve, prout sua fert natura conditio & perfectio, Magia intestabilis dicitur exciosa & exiecrabilis, vt costat in capite Episcopi, vbi damnantur cum autore mendatij commertia & cum seductore Dęmone pactum vitatur innire. c. si per sortiarias atque maleficas artes. 33. q. 1. C. Episcopi. Vbi dicitur Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, vt pernitiosam & à Zabulo inuentam Sortilegam, & magicam artem ex parrochis suis penitus erradicent. Dæmones enim causas operum occultāt signa solum exibent pacti & fęderis inniti, vt se imperio & volūtatis tantum potentia opera moliri suadeant mortalibus, vltra legem naturæ, in totum Deo ipsi ęmulantes ac se Deos prædicātes veros inuidia, & malitia. Cicero. 1. de diuinatione. 3. de officijs Aristophanes lib. 1. c. 5. Herodotus lib. 3. c. 9. Homerus Odisea. 7 & 10. Plato inthimeo, & 2. dialogo. 63. de repbulica Arist. de historia animalium. c. 20. 3. Rhectoricorum, & 6. in arte Poetica, Ouidius de arte amandi, Virgilius. 6. AEneidos, Lucanus libro. 9. Plurimos morbis vexatos vltra scripturæ loca adducta & iura alata, maleficorum arte posteritati reliquere. Imo caput citatum Episcopi ex Concilio Acquirensi. 26. q. 5. refert Vlisis socios à Circe venefica Methamorphosi in bestias transijsse, tum de Medusa plurimos trāsformasse refert qui & si non naturam permutarunt figuram tamen sic vere commutare vt quibusdam corporibus

poribus à Dæmone superadditis porrectis quibusdam, partibus contractis alijs Dei permissione & Dæmonis opere, cui corpora quo ad motum obediunt locique mutationem, & si nō naturam vere tamen diuersas figuras variarunt, antiquisque nouæ succesere, hæc enim solum loci mutatione, varioque situ rarefactione & condensatione quæ omnia ex motu locali veniūt fieri queunt solumque illo resultant. Hinc frigidos plurimos videmus ligatos & inpotentes homines, cuius plurima exempla extant, Sprēger, retulit 1. & 2. parte malei maleficarum apud probatissimosq, alios autores. sic. 2. sententiarum Diuus Thomas. dist. 7. ar. 1. 4. Augustinus locis citatis Hieronymus Gregorius, videre est. 26. q. 5. Cardinalis, Ostiensis in summa, Godofredus, Raymūdus. Cum ergo sint ij morbi ex veneno suborti ignitorum serpentium, alijsque modis inmissi à Deo, vel Angelis, Dæmonibus, permittente aut cogente Deo, Veneficisque hominibus, vel Dæmonum interuentu permittente solum, vel notitia potentissimarum causarum naturæ abditarum summæque latentium, vt nullo modo ex illis malum illud speretur vt qui notitia pollent abditarum naturæ causarum morbos inferre valent causis occultis e quibus noxa illa non expectabatur, ob causæ defectum notitiæ & scientiæ, videndum est, an aliqualiter ars medica his generibus morborum possit subenire. Cuius questioni illud indubitabile est morbos a Deo inflictos vel se solo vel causis naturæ prout ille vult agentibus, nec curari nec pręcaueri posseque minus veniant, subditur enim illi omnis natura in agendo & se solo eget vt omnia perficiat & conseruet, cum omnia ab illo sint, quo remediorum artem inualidabit, tam ad præcauendos morbos venturos, quam ad propulsandos presentes, & inflictos: hinc Ieremiæ. 46. sic dicitur Pharaoni, & AEgypto qui rerum afluentiæ innitebantur luxui & abundantiæ, naturaliumque sapientiæ, & cognitioni virtutum abditarumque causarum notitiæ, quibus maxime gloriabantur AEgy-
47 tij, quo illis dicitur eo loci. Ascende in Galaad, & tolle resinam virgo filia AEgypti, frustra multiplicas medicamina, sanitas enim non erit tibi: vt deprimeret sapientiam AEgyptiorum medicamina irrita faciens resinam exemplo aferens, qua maxime abundat ea regio, copia abietum, quibus est referta, terebintina que illa celebri abietina, tot tantisque rebus vtilissima, quam resinam vocant. Tum vltra Ecclesiastici. 43. sic medicina omnis in-
festina

festinatione nebulæ,& ros obians ab ardore venienti humilem eficiet eum,festinabit inquam quasi nebula medicina coram sole iustitiæ,& ros obuians idest in occursum soli veniens,quod liquescat ab ardore solis venienti quo exoluitur & in vapores digeritur sursum tendens quasi lumen solis obscurare presumat: humilem eficiet eum,idest siccum & languidum depresum & humilem: hac metaphora peccatores increpat qui sibi fidunt rore pinguedine & abundantia rerum,exoluentur hæc facile à solis iustitiæ Dei ardore & rigore æstus iræ, superbusque humiliabitur,tum rerum inopia,tum morborum miserijs,vt sit omnis medicina inutilis. Sunt ergo pro tempore pro quo Deus decernit hos morbos asistere ineuitabiles omnino & incurabiles.Tam impeditis naturæ causis remediorum, quam substractione concursus quominus agant dum vult, sed ij idem morbi huius iam dictæ conditionis & legis,si ad tempus aliquod determinatum, & certum mortalibus infligantur a Deo, postea vero relinquatur suæ naturæ & actionibus eiusdem expulsio,Deo ipso sic deliberante,ob suæ prouidentiæ fines, merito tunc artis auxilijs vtemur eosdem vt extirpemus,transacto tempore diuini decreti,quo decreuit vsque ad id temporis duraturos,postea naturę relinquendos,cum ergo de hoc certi esse non posimus, in dubijs, remedijs perpetuo commode vtemur medicæ artis,fortasis tempus completum est iam illati suplicij quando nescimus aut non. semper prius salutaribus Ecclesiæ remedijs adhibitis, vt sanctissima decernunt iura pontificia iubetque proprio motu pijsimus Pius quintus medicique iure iurando tenentur implere: multoties vero reuelat ipse nostræ naturæ conditor actum iam esse de suplicio iuuetque remedijs artis,& naturæ vti, vt hi tales morbi profligentur.quo,Isaias quarto Regum capite.20. Qui ita transacta breuisimo satis tempore, vt superaret, & in pus conuerteret vlcus tumidum & reuelle Ezechiæ Regis, cataplasmate ficorum est vsus quod vlceri superinposuit & illo pristinæ sanitati desperatum Regem reuocauit,dispositione facta eorum quæ potuit natura, miraculo tamen quæ illa nequiuit. Galenus enim quarto methodi curationem omnem docet perficiendam esse remota prius causa aut conditione sine qua non potest aliud curari, vnde cum vlcus sit vulnus cum pure, tumi-

tumidumque ideo, quod conculcati humores, partes in tumorem eleuantes putrescant,& pus conficiant, docet ipse.5. aphorismorum,aphorismo.20. in Isagoge.7.c.5.methodi.c.4.de articulis commẽtario.25. de locis.c.6. Hyppocrates libro de vlceribus Celsus. Auicena & reliqui. Ficorum vero cataplasma, vt idẽ Galenus docet,2. de arte curatiua ad Glauconẽ.c.7.cũ vtilissimũ sit ad tumida supuranda cuius compositionem eo loci edocet,vt Diascorides libro.2.c.de ficulnea dixit latissime, merito eo vsus est remedio Isaias,vt eo ablato impedimento Ezechias pristinæ saluti reuocaretur semoto impedimento tumoris,vt coalescerct vulnus,& si miraculo eo sublato obstaculo crediderim vnitum & persanatum vlcus,semel iam opere naturæ in discutiendo tumore peracto, cum vero inter morborum tumultum,sint genera plurima,quæ semel ac subiectum afficiunt,causa sint plurimorũ aliorum defectuũ naturæ morborumque,qui ex illo primo vitio illato proueniunt, si subiecto non prouideatur medicinæ ope, interuentu primorũ effectuũ,ęgritudinisq; primo receptę, noxæ postea succedant varię vitia & affectus, tum illimet semel suscepti deterioris fiant cõditionis,relicta natura suisviribus si nõ adiubetur,& ex vna parte multoties in alias serpant, infectioque reliqua cõprehẽdat corporis membra, quæ omnia ad præcautionem eorum quæ semel inflicto morbo primo in posterum venire queunt spectant, natura morborum agente, relicta semel intra suæ potentiæ limites morbo prius desuper illato,meritissime remedijs scientiæ salubris vtemur in ijs,ne in posterum deteriora euadãt.quo Paralipomenon.2.c.26.de Ozia rege sic dicitur.Iratusque Ozias,& tenens in manu thuribulum vt adoleret incensum,minabatur Sacerdotibus.Statimque orta est lepra in fronte eius,coram sacerdotibus in domo Domini super altare tymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex,& omnes reliqui sacerdotes viderunt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini,fuit igitur Ozias rex leprosus vsque ad diem mortis suæ,& habitauit in domo separata plenus lepra ob quam eiectus fuerat de domo Domini.Lepra ergo solum in fronte suborta suæ naturæ relicta post hæc quid vitaret cohibere artis remedijs ne reliquum corporis oficeretur in posterum illa,si solum eam partem aprehendere fuit institutũ Dei vltoris, quod

quod fieri potuit, reliquas vero iuxta morbi naturam comprehẽdere aut contra non sanxit, sed prout rite & decẽter morbus tractaretur, aut incuria remediorum artis, reliqua corporis mẽbra si non pręcauarentur inficerentur illa voluit Deus. Tobiam felle piscis vti vt morbus extirparetur illi desuper inflictus oculorũ albuginum quo hominibus pacientiæ præclarum extitisset exemplum, Leuitici. 13. c. & 14. Curationem instituit Deus expiãdæ le- 46
præ adhuc in pœnam delictorum immissæ, relicta naturæ actionibus semel talis curatio in multis, & si supra naturam morbus infligeretur: si enim Deus has actiones naturæ vitasset noua miracula efficeret primo miraculo concesso illationis morborum, cũ naturę opera potentis agere impediret ab ordinata lege. Diuus Michael in sanctorum historia legitur vinum cõsuluit cum pipere homini aflicto imbecillitate ventriculi, ob peccata & flagitia illius, quo, & vitauit mala quę ventura erant, & succurrit præsentibus trãsacto iam vltionis tempore, videre est in historia Sanctorum. Paulus. 1. ad Thimotheum. 5. modico vino & bene diluto vt digeri & concoqui possit facilius, vti præcipit Thimotheo, qui lãguido ventriculo laborauat. nõque solum semel iam morbis immissis opus medici vtile est huiusce rationis, sed immittendis infligendisque morbis vtilissimũ semper est opus tale, præcautionis causa, ne morbi iam recepti vitia alia pariant relictis illis naturæ propriæ, & secundum illam agentibus, lepra enim fœdans frontem Oziæ tantum fortasis per totum non serperet si artis debitis medicaminibus corrigeretur. fortasis fuit hæc mensura supplicij, ob arrogantiam, & superbiam, postea per totum difusa lepra est incuria & negligentia, cui summa cura, & sedulitas si adhiberetur fortasis non totum aprehenderet malum. non secus ac robusti, & fortes homines minus vitiarentur eo morbo in his quę ad supplitium non spectabãt, debilibus & inuecillis. Si ergo suis rebus exacte prouisum fuisset minus eo morbo vrgeri posset. Idem ferendum est iudicium de Angelis & Dæmonibus, causisque alijs naturę, dum Dei iusu ęgritudines excitant, hæc enim curari non possunt pro destinato tempore pro quo inferuntur, nec præcaueri ne veniant, sed alia quæ ex his sequuntur modo dicto pręcaueri possunt. Angeli nunquam homines afligunt nec morbis, nec alio malorum genere nisi à Deo præcipiantur, est enim ea Angelorum natura & conditio vt ex se, propter eorum excel-

lentiam, & nobilitatem mala potius à mortalibus auertant præ-cibus, & intercessione pijssima quam inferant, quantum in eorũ ratione continetur, nisi ab ipso naturæ conditore mandentur, cognoscunt enim hominum miseriam & fragilitatem humanam. Dæmones vero hominum, non minus quam abinitio mundi, vetustissimi inimici: non solum Dei mandato sed ipsius permissione sola varijs morbis, & malorum generibus homines perdere tentant & opprimere, odio imo & malitia sese ipsis si possent inferrent, vitia inferunt & ęgritudines varias. Magiciq; & malefici intestabiles eorum opere his mortales defatigant, animãtia, altiliaque adhuc, imo, & inanima corrumpunt corpora, & qui hæc patiuntur dæmoniacos vocamus, & dæmonium habentes, nil est enim aliud dæmonium habere quam dæmoné circa aliquod subiectum operari actione adextra, hocque continere dæmonem est esse subiectũ actionis dæmonis conditionis huiusce, nullo enim modo altero potest dæmon alicubi esse, aut spiritus aliquis, (præter causam primã, quæ est vbiq; essentia potentia & presentia sese ipsa) quam actione & opere externo quo agit, hos ergo dæmoniacos vocamus, & dæmoniũ habentes, nilque est aliud dęmoné expellere quã eius actioné omnino vitare & facere vt cesset. Matthæi. c. 8. Duos maxime dæmonis morbis vexatos numeramus. c. 9. mutũ, surdum, & cæcum. dęmonis ope filiam Cananeæ vexatã à dæmone crudeliter. 15. c. alijs locis veteris testamenti, & noui, Actuum Apostolorum Ihoannis. Lucæ, Marci inueniũtur plurimi dæmonis arte morbis læsi. hi tamen morbi, & si imperio, & iusu sũmi Dei posint profligari, & potestate cõcessa Ecclesiæ, & sacerdotibus, exorcistis, alijsq, quibus hoc donum impertiit Deus cõpelendo dæmones ne applicent causas agẽtes, aut ab ipso Deo impediri, Angelis ve, Dei permissione, causis naturæ a dæmone applicitis inualidatis & impeditis ab operę, tũ a superioribus dæmonibus ob maiora mala cõmittenda, & vt seducant mortales, inferiores dæmonęs impediẽtes ne agãt, vel causas anexas, adiunctasq; virtutes ne operẽtur, cõtrarijs substitutis aut illis distractis, aut a corpore remotis, quibus vexabatur, quibus, & opera maleficorũ eadẽ ratione intercipiũtur quia dæmonis interuẽtu cõplẽtur, tamẽ & medicæ artis remedijs hæc omnia quæ a dęmonibus, & maleficis veniunt & si nõ imperio neq; cõparabili potestate ad Ecclesiã ad eos ve quibus hæc est impertita virtus, curari queunt

no

non solũ præcautione in futurũ nonq; solũ respectu eorũ quæ resultãt ex his semel incusis, sed extirpari omnino, etiãsi dęmõ aliud voluerit, & cõstituerit, etiã intra tẽpus quo decreuit morbos nõ cessare, adhuc ipso reluctãte, solũ naturæ viribus, & præcaueri ne fiant & subsequãtur, cõtra ac dæmon decreuit hæcq; omnia viribus medicæ artis, & intra naturæ limites, cũ enim dæmõ solũ applicet actiua passiuis his quæ agat circa corporalẽ naturã formalem & intrinsecã mutationem, dum corpora alterat interne, & si ad locum se solo tantum imperio illa permutet vt sensere patres August. & Thom. in summa libro. 3. capite. 99. &. 101. 2. sententiarum, distinct. 7. artic. 1. 1. p. quæst. 94. artic. 4. 22. quæst. 93. & 94. rationibusque iam supra adductis, & locis fuit manifestum, & in naturæ agentibus, superiora sint quædam quibusdam, aliaque alijs actiuiora & efficatiora, hocque vno modo possit Dæmon morbos inferre applicitis causis actiuis, alio mutatione loci, sarcina humorum collecta onere & multitudine protrudendo illos vel in partes quæ eisdẽ sufocentur cõgestis, & obrruãtur eorũ illuuie, quo minus vitæ opera exerceri posint obstructa quãtitate, vel distrahendo hos ipsos ab his locis in quibus vitæ principia consistunt, vt destituta debita succorum portione deficiant ab opere, & halitu vitali & si tandem mors morbusque oriantur virtutis defectu aut aditione contraria causa corporea superadita aut deficient, ipræterquam morbis qui figura vitiata, magnitudine, numero, situ, & solutione continui veniunt. è quibus adhuc mors deficienti virtute aliqua oritur, quo si Dei permissione dæmona causas applicet potentiores naturæ in agendo aut concitet succos permitente Deo solum, vt summum malum morsque subsequatur illico, remedijs artis hæc vitia corrigi nequibũt aut emendari eius auxilijs vt extirpentur, cum inferiores causæ quæ supersunt, potentioribus totius naturæ applicitis, vincere superiores actiuioresq; minime posint. sunt in exemplo septem viri Saræ qui dæmona subito interięre, quod libidinis causa nõ cõiugij illam expeterent, qui cum potentiores naturæ causas ad opus traherent, tũ subito interiere, cũ artis remedia essent omnino inualida & cessarẽt, non secus Gundericus Rex Vandalorũ capta Hispali cũ impie animo elatus manus in Ecclesiæ bona turpiter iniecisset Dei iudicio dæmone correptus interijt, vt docet Sigisbertus in Chronica, lib. 3. c. 20. Latro Lõgobardus Menne Eremitę 48

aluearia deprædatus Dæmone obierit, vt refert Cōrradus li. 18. titulo de Dæmoniacis, applicaret enim si illi esset concessum perpetuo dæmon causas maiores & potentiores naturæ quibus illico mors subsequeretur, perderetque mortales si vti his quæ potest secundū potētiam naturæ illi daretur. de quo dicitur Iob. 41.
49 c. nō est super terram potestas quæ cōparetur ei qui factus est, vt nullū timeret reuerētiali inquā timore sed solū seruili, quo pijssimus noster cōditor eius efrenatam optéperans rabiē, odium frenat limitibusq; circūscribit huius aduersarij, quo ille dum homines exercet castigat aut opprimit, incidūtq; mortales propter sua flagitia & scelera in dominiū dæmonum, causas applicat non maiores naturæ quibus illico exterminaret mortales, ea est adhuc cum delinquētibus à lege nostri summi rectoris benignitas, vt infernis solum vti permittat easq; applicet, reliquis naturæ causis potentissimisq; relictis, quo fit vt in natura supersit etiam remediū propter abditissimos prouidentiæ fines, quibus vult Deus, & cōfundere dæmonas eorumq; ignorantiam conuincere, summāque ipsius manifestare potentiam, cum plurimis alijs naturæ agētibus euincat & euincere sinat eorundem facta & commissa opera. imo abiectis & vilibus naturæ rebus eorūdē frustrat actiones eneruat, & deijcit multoties, in oprobrium dæmonum hominum que maleficorum, quo Augustinus sinit vanis & futilibus rebus multoties vti, vt disoluantur maleficia quo, dixit ille vana vanis licet retundere locis adductis Hieronymus. 26. q. 7. sic inquit in capite dæmoniū. Dæmonē sustinentibus licet petras, vel herbas habere sine incantatione, idest sine superstitione adducitq; in exēplum Tobiæ locum adductum, vbi vltra fel piscis asportatū, cor reseruare iussit cuius sufumigio omne genus dæmoniorum siue à viro, siue à mulieri extricari edocet, & hoc virtute naturæ vt tenēt ibidem Patres adducti & Magistri in eadē historia, cum ergo cōmuniter solū applicēt dæmones, & cōcedatur eis applicare medias, aut infernas causas naturę agētes, & maiores supersint fortioraq; agentia in natura eadē, qui viribus artis sciētiaq; naturę instructus experiētię ve discursu, nouerit maiora agētia doctus ve a Deo Angelo reuelāte per se, aut per alios, aut alio potētiori dæmone (& si hoc impiū sit a dæmone discere, ab autoreque mēdatij veritatē disquirere) extirpauit hos morbos dæmone inductos præcauerit & corriget, si cōmodis salubris artis remedijs, auxilijsq;

medicinæ

medicinę vtatur vi naturę. Pomponatius folio. 155. Galgerandum medicum Mantuæ pristinæ sanitati reuocasse vxorem Francisci Magreti decentibus medicinæ artis auxilijs refert, quã dæmone opresam iudicabant omnes, quod cum adhuc proprio idiomate abuteretur solecismis plurimis & barbarismis pleno, postea omni linguarũ genere, sine magistro aliquo expeditissime alloquebatur, occulta & abdita multorum patefaciens, quæ solis dæmoniacis contingere omnes sustinemus, idem docet Iacobus 2. p. mallei maleficarum, qui remedijs Ecclesiæ adhibitis, consulendos esse medicos, vt in pura corpora expient consulit, hæc enim expetit dæmon vt obscœna & consPurcata, quod cognoscat maiorem dispositionem ijs adesse, vt vitijs corripiantur & morbis quam corporibus puris mundis & integris, propter materiæ, & succorum apparatum. quo exorcistę antequam sacris Ecclesiæ exorcismis vtantur emundant corpora medicis remedijs artis, potissimum sulphuris sufumigio, & Hypericonis dictæ herbæ suffitu potioneque ex ijs eisdẽ parata, toto prius pręuisso, & circunspecto, de sulphure antiquissimũ fuit apud gentes adhuc vt eius fumo tetro, & grauissimi odoris abigerent dęmonas. Vlysses, Ho- 50
merus refert eos fugauit occisis procis quod indiuersis formis, varijsque exterrerent eius domi habitatores, carissimamque Penelopen quam consPurcare tentauerãt maleficijs & Magicis artibus. Auicena fen. 1. tractatu. 4. c. 18. Curationem instituit aflictorum dæmone, per artis remedia medica. Dauid musica demulcebat Saulis animum dæmone vexatũ interuentu humoris melancholici, vt melius haberet. 1. Regum. c. 16. Vbi spiritum malũ Saulem afligere, scriptura docet, quo nomine numquam humor melancholicus apud quempiam nominatus est, quo dæmone opprimi patet interuentu causarum naturæ, quas vt diximus applicat ille, vt effectus sequantur, vtitur vero præcipue humore melancholico, vt pote tristitiam summam & merorem inferẽte intentissimum, defectu spirituosæ substantiæ, perspicuæ & lucidæ, hilaritatis principium. qui ex terrestri substantia sicca vsta & nigra in melancholicis nequeunt generari, quo metu excitato internis priuatis lucidis spiritibus, obtenebratisque interioribus, non secus atque in tenebris externis, timor suboritur, ex quo tristitia, credunt enim melancholici ea ad quæ humor disponit continuitate & pertinacia humoris contumacis, & inhærentis im-

 pense

pense crasi, & difficulter erradicabilis propter fixam dispositionē à qua iterum, atque iterum pululat. Tristes ergo timidi creditu intenso mali futuri, continuo metu, & tristitia desperant multoties, hos sic dispositos expetit Dæmon vt perdat quod sint paratiores multo ei quod intendit, & nimis tenaces propter siccitatem melancholiæ, his quæ ille ipsis sugerit spectris & imaginibus rerum molesta plurima, expectat enim cęli, & astrorum cursus, variasque corporum dispositiones, vt genera morborum quę illi concessa sunt inducere medijs causis agentibus, aut loci mutatione inducat & inferat. neque enim omnia indistincte illi permittuntur inferre, aut omni tempore, aut per easdem causas, sed hæc modo, illa postea, hæc conceduntur, illa negantur, hoc tempore dantur, non dantur illo, ob summam nostri conditoris clementiam & pietatem illa concedit, quæ in nostrum semper bonum ordinantur. obserbauat Lunæ incrementa Dæmon. Mathæi 5. cap. Quibus abundaret pituita, vt impense lunaticum illum afligeret morbo Epileptico, qui ex pituita præcipue ortum ducit, quod solum eo genere morbi illi esset permissum hominem vexare, & medio eo humoris prouentu illum afligere, crescit enim humiditas omnis, substantiaque humida in plenilunio, vt postea siccatur & minuitur, crescit mare, aquæ, ossium cerebrique medullæ, humescunt arbores, vt eæ si resecentur tempore illo putredine afficiantur, humiditate asportata, hæc omnia sensit Aristoteles 30. sectione problematum, problemate. 1. Conciliator ibidem, vbi remedijs medicæ artis Dæmoniacos plurimos vidisse liberatos refert. idem Florentinus sermone. 5. capite vltimo, vbi, & curare maleficiatos docet remedijs naturę longissime. Plutarchus in vita Pyrri narrat illum, digitum pedis dextri magnum, tanti roboris obtinuisse, vt nullo igne, viuo aut emortuo illo, potuerit cremari, vt cū alijs cineribus iustum piramidis locum obtineret. eiusque solo contactu morbos innumeros extirpasse. si ergo Dęmoni concederetur digitum hunc exurere, quo posset, cum nullum sit in natura, hoc opere vstionis, potentius agens igne. effectusque quos salutares digitus ille producebat, quos non vinceret à Dęmone illatos? sic sunt in natura plurima, quę possunt causas à Dęmone aduectas superare, & vincere, quę vel ex virtute cœlesti, id sunt nacta robur, interim dum generabantur, vel forma earundem hæc potest edere, virtute mira-

bili suæ naturæ,hinc videmus salutatores homines virtutum altissimarum possessores quod vel diuinitus hæc sint illis impertita in bonum reipublicæ,vel propter subiecti has aut illas dispositiones varias cum possit rationalis forma sua eminentia omnes perfectiones corporalis naturæ complectēs,hæc producere, quę in alijs hominibus ob eorũ defectum nequit dispositionum defectu,vel quod tali horoscopo ascendenti signo,aut astrorũ positione hæc cõtingant vni quæ & alteri denegãtur,hinc ruta,verbenaca,Labandula,Hypericon,sulphur,argentum viuum,lamia- 52
rum opera inualidant appensa tectis,& strata pauimentis, & reliqua eiusmodi,& si hæc præcipue inter naturalia hæc possint.Cęlorum enim constelationes variæ,cum varijs dispositionibus materiæ,in idē subiectum rationis eiusdem & formæ,naturæ similis, virtutes causant diuersas & varias,altissimas perfectissimasq; dotes,quas in corpus eiusdem naturæ non producerent,aliter si fieret cõcursus earũ,sic enim cęlestis dispositio subiectũ perficit sic disponit & præparat,vt possit forma illius insita subiecti & essentia,præsente eadē virtute,vires exerere altissimas virtutes dotes,quas sua eminētia,aliarum formarũ forma quęuis perfectior alijs,inse cõplectitur & tenet,trãsacta adhuc cęli cõstitutione illa quę vt forma produceret hæc fuit necessaria, productas & semel seruare virtutes,quas simulope cęlestis auxilij produxit, tunc cũ dispositionibus suficientibus conseruatiuis,simul cũ alijs productis cœli opere,eas semel productas virtutes dona dotes & facultates cõseruare & tueri, virtute aliarũ quæ conseruatiuæ dicuntur,quę simul cũ illis resultarunt,vt transacta cœli configuratione perdurent alijs cõseruatæ.non secus figuræ astronomicæ,hæc aut ille imagines,sigilla , & characteres,sub tali climate structã, nacta sunt potentiam & robur operandi , cum pro varia dispositione & formatione figuræ,tum pro diuersa cœli configuratione & constellatione diuersa.nec solum,vt quidam volunt, quod forma omnis artificialis quatenus effectum formalē causat speciemq; artificiati naturalis sit & per esse naturæ speciem constituat & essentiã,ad quam proprietates sequũtur virtutesq; in eodē esse,quo causat naturales effectus,vt omnē essentiã passiones seqũtur reales necessario,quod causet naturale esse essentiæ rei artis factæ,quę essentia naturalis est & nõ artificiosa,& si arte sit factũ opus alioqui,& nõ natura,ab efficienti artifice in genere causæ efficientis,sicque posse postea naturales effectus molliri,sensit

D. Thomas, lib. 3. summę contragentes. c. 104. & 105. & Ferrariensis ibidem. 1. 2. q. 96. art. 2. & ibidem Gaetanus in characteribus id negātes, eiusdem cum sint rationis cum alijs: sed ideo hæc molitur quod ea proportione recipiatur cęlestis virtus in corpus artificiatū, propter variam materiæ multitudinē & inęqualitatē, inæqualéque virtutē simul in partibus ipsius existētē, quo hæ sint maiores partes, illæ vero minores quātitate, hæc subliminores, humiliores illæ, rariores aliquod, dēsiores reliquę artificio compressę, quędam latiores, longiores quędam, pro diuersa figura corporis fabrefacti, breuiores angustiores, minores, quæ omnia actionē euariant & passionem, virtutemque faciunt recipi diuersimodè, ad quæ effectus varij variæque virtutes sequūtur dispositione ea subiecti suborta tam a propria forma suscepte, quam è cœlo eo positu, & in characterum inscriptione hac illa ve figura excusorum, non minus variato his subiecto, diuerso & altero, modificato atramento, colore ve alio, hac illa ve forma, vt virtus cœlestis ex dispositione varia subiecti recipiatur variè, quod coloris substantia corpore applicita inęqualis extiterit, vt ad eam mensuram forma subiecti virtutes exerat, quas sua continet eminentia, qua suscepit influxum variatum hoc illo ve modo, vt possit in posterum miros & obstupendos effectus edere occultos & ra-
54 ros, quos non potest indiuiduum alterum illius speciei aut alterius permolliri alia efformatus figura, quo varia obstupenda & rara in posterum ab eo corpore, formaque substantiali eiusdem virtutibusq; excusis vi radij cœlestis & influentiæ prouenīūt tali figura circunscripto, characteribus imaginibus sigillis, sunt enim artificialia entia, characteres substantia colorati corporis fabricati, aut insculpti in aliquo subiecto recipienti, non minus ac reliqua alia de quibus nobis cōstitutus est sermo: quo varios effectus causare figurata variæ cognoscimus: nec quidquā vetat sustinere posse serpentem æneum erectum à Mose tali climate & configuratione cœlesti potuisse constitui, vt nō secus, ac aduersus Leones, Tigrides, Scorpiones, & venenosa reliqua sęuaque animantia, cōsimiles figuras insculptas gestamus anulis gēmis, aut alijs, tali cęli climate eformatis vt vim habeāt vincēdi, corrigēdi & fugādi sęuas bestias & atroces, venenūque earundē corrigendi asportatis ijs sigillis aut visis attente cōsideratis, vt cane rabido morsis vtilissimum est canis effigiē cōtēplari depictā illū emulantem

sic æneį

sic ænei serpentis intuitus aduersus bestias horrendas vtilissimũ fuisse vt eas fugaret, disponeretq; sic subiectum infectum veneno, vt sanitas miraculo etiam si concessa, facilius produceretur, producta conseruaretur, agente natura in quæ potest, vt miraculo quę non potuit complerentur, venenum ergo ignitorum serpentium, ictusque diri earundem curari pro tempore aut præcaueri quo Deus decreuit hæc perdurare, non potuerunt; tamen ne fierent deteriora hæc, potuit artis auxilijs & potest, morsusq; ne grauiores fierent non frænata arte causa, suisque viribus relicta natura semel inflicto morbo: tum vitare ne serperent, aliasque partes inficerent & affectæ primo affectarent reliquas, semelque tempore trãsacto diuini decreti, posse curari vera curatione, manifestissime cõstat ex supra alatis, in ijs & alijs morbis prius semper placato, & inuocato Deo ne succedat quod contigit Asa Regi. 2. Paralipomenon, cap. 16. vbi dicitur ęgrotauit etiam Asa anno tricesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominũ sed magis in medicorũ arte confisus est dormiuitque cum Patribus suis, & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui.

De figurato serpente in æneo Mosys eiusq; varijs astutijs, & artibus.

CAPVT VI.



MAgna erant obstupẽda, & rara, mysterijs, & sacramentis plena, quæ in serpente æneo a Mose elato in deserto in ænigmate & figura obũbrata cõtinebantur: erat Christi mediatoris nostri, instauratorisque humani generis Icon aptissimum & Hieroliphicon, expressaque imago. dixit Ioannes. 3. c. his. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto ita oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Quibus Christi figuram esse serpentem altum deplicat ipse, & hunc, loci Numerorum. 21. c. figuratum sensum; ad literam eius loci esse patet expresse eius verbis, Cum enim verbum, summaque sapientia Patris, varijs rerum figuris abditus vt homines in ijsque deperibant & quorũ

affectu tenebantur, illectique trahebantur, Christum ipsum inue nirent Deum & hominem: mille formis offertur, vbique Deus, vt
55 in his maxime quæ exoptabant quiuis ipsum haberet, serpentes adorarunt Hæbrei exemplo AEgyptiorum apud quos fuere, serpentis induit formam, vt hic etiam Deus sit, ipsumque esse, si a peccato resurgant intelligant, non secus, ac in præsepio ortus est, vt homines in bestias metamorphosi peccati conuersos allicceret; dum bestiarum more præsepium quærerent, ibidemq; adhuc Deū inueni rent, suamque miseriam cognoscerēt mortales, nulli enim tempori, aut loco Deus se denegat, aut hominibus necessaria ad salutem non confert in præsepio in serpente aductum vt perfectiones omnes rerum omnium continere noscere mus, summum quo bonum esse, cum sit omne bonum, omniumque perfectio, vltra vt rigidis, aut benignis rerum naturis quibus abditur, exterreat homines à vitiorum tumultu, aut ad virtutem alliciat, minetur que mortales, vt fugiant scelera, & vt conditiones earum rerum, quibus abditur prosecuturum polliceretur, mitem, magnanimum, liberalem, iustum, benefactorem, misericordem, pacificum, alijsque & alijs, plenum benignitatis, pietatis amoris, notatur mille asturijs varius, vsque dum formam serui accepit & serpentis, habitu inuentus, vt homo, non secus, ac sagacissimus serpens lubricus nobis occurrit in sacris scriptis, quo dicitur Ecclesiastici. 1. c. Radix sapientiæ, cui reuelata est, & asturias illius quis agnouit: id est verbum omnis sapientiæ radix. cui reuelatum est, nisi cui ipse voluit, & asturias illius, quibus occulitur, in scriptura sacra, quis intellexit, sensumque scripturæ sine illo decerpsit, & cum omnis respublica bene ordinata, fulcitaque, iustis legibus præmio & pœna constituatur, vt huius amore inflamati mortales virtutē sectentur, metu vero alterius odio habeant vitia, quod sensere adhuc morales philosophi, vt videre est apud antiquissimum Orpheum, Trimegistrum, Platonem. 1. dialogo de republica. Arist. 3. Rectoricorū ad Teodectem Politicorū. 1. Plutarchus Stoicique omnes sensere, vnde Horatius oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine pœnæ: Christus sapientia patris dum Ecclesiam ædificat firmatque, præmium, & pœnam stabilit, quo modo timorem incutit sapientiæ initium, eo que horrendis titulis & pertimescendis, rerumq; naturis metu & horrore plenus figuratus homines exterret à vitiorū agmine, mo

do vero

do vero amore & mãſuetudine eos allicit, vt virtutẽ proſequantur. iuſtumq́;, & quod honeſtũ eſt inſectetur illecti premij magnitudine, quo Epitera omnia quibus in ſacris literis inſignitur, effigiesq́; omnes rerũ quibus nobis occurrit ſub mille rerum formis naturisq́; & proprietatibus, tũ abditis, tũ manifeſtis, in hæc duo ſolũ capita tẽdunt, in hos ſcopos diriguntur omnia, vt virtutem proſequamur, & fugiamus vitia, his enim duobus punctis vniuerſa moles vitæ ſpiritalis voluitur & ſuſtinetur, & intellectus reformatione inſtructioneque habituũ, & voluntatis affectu & propẽſione tanquã effic & operari. ſunt enim loca plurima in ſcriptura, quæ vltra ſenſus literales, alios ferre nequeunt, at tandẽ omnia vt cõformemur verbo adſtant veroq́; prothotypo. omnia enim quæ ſcripta ſunt, ad noſtrã doctrinã ſcripta ſunt, dixit Paulus ad Romanos. 15. c. Eſt vero hoc obſtupendum & admiratione plenũ nimis, quod cum diuerſis rerũ naturis varijsq́; nominibus, quibus & ſummum amorẽ oſtẽdat, & metum etiã incutit. cum ſint tot tãta amorem & mãſuetudinem ſignificantia erga homines, paucisſima ex his ſunt quæ rigorem oſtentent paucisſima horrẽda, reſpectu eorum quæ pietatem, manſuetudinem, benignitatẽ ſugerunt quod omnia ad legem gratiæ dirigerentur amoris plena dilectionisq́; gratioſa enim ſunt pulchra & hæc amabilia, ſtatuebãt enim venerem pulchritudinis Deam amoris matrem antiqui, vt docuit Plato in conuiuio imo nullus eſt titulus figura aut Icon quo nobis occurrat inter illa adhuc quæ rigidum Iudicem & indignatũ repreſentãt, qua plurima alia non contineantur iuxta rei naturã & nomẽ, miſericordię & pietatis protuberãtia, vt ſit omnis amor gratia dilectio & charitas. Quo iã Leo rigidus & terribilis ab Iſaia vocatur. c. 31. vbi dicitur quomodo ſi rugiat Leo, & catulus leonis ſuper predã ſuã cũ occurrerit ei multitudo paſtorũ à voce eorũ nõ formidabit, & à multitudine eorũ nõ pauebit, ſic deſcẽdet Dominus exercituũ, vt prælietur ſuper mõtẽ Siõ, & ſuper collẽ eius. ac ſi præcibus vocibuſq́; paſtorũ Eccleſiæ prædã quã diſcerpere tẽtabat remittat & pauefcẽs quaſi relinquat. leo rigide ſignificatus prius iã magnanimus & iuſtus leo liberalis, & parcẽs vocatur Apocal. c. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid, ex ea vero radice talis ſperabatur fructus. Dauid enim Hebreis blãdus, mitis rex, liberalis, amabilis, ſignificatur. iã agnus innocẽs patiẽs, & vtilis Iermiæ. 11. capite, vocitatur. Et ego quaſi agnus mãſuetus qui porta-

qui portatur ad victimam. Isaias. 53. oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet. Ecce leonem ouem factum Ihoannis. 1. capite. Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Holocaustis, victimis, & hostijs figurabatur in lege veteri cruento illo sacrificio, vt sentiunt Patres dum Leuitici, Exodi, & aliorum sacrificia deplicant, & in illis sacramenta contenta hominibus reuelant mansuetudine patientia amore plenus. digitus Dei vocatur, Exodi. 8. Cum omnia per ipsum facta sint, & signata in esse eo digito, & omnia quæ quicquam molliuntur per illũ agant in quo viuimus mouemur, & sumus, Hinc cũ impediret actionem causarũ naturæ à maleficis Pharaonis applicitarum, & impediret ne agerent, merito dixere malefici digitus Dei est hic, idest verbum per quod omnia facta sunt, quod impedit modo ne hęc fiant. Lucæ. 11. capite porro si indigito Dei eijcio demonia profecto peruenit in vos Regnum Dei, si indigito Dei, idest si in verbo, & virtute diuinitatis hæc propello. dextera Psalmo. 43. & brachium vocatur. Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos, nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum nõ saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuũ & illuminatio vultus tui quoniam cõplacuisti in eis. digitus in multis operibus vocatur quod non tantũ potentiæ vt fierent expetere videantur sed digito Dei, nõ manu aut brachio, quasi facta sufficiat dicere. & digitus quod distinguat & signet iuxta debitum pondus & mensuram creaturas omnes, æqua lance entitatis & esse distinxerit. & quod vno digito dæmonas euicerit & reiecerit potentiam ostendẽs qui vno solum digito hæc potest. manus quod omnia condiderit, huiusque mirabilis fabricæ vniuersi causa extiterit non confuse, sed pulcherrimo ordine docta manu sapientiæ creaturas dispensans manus instrumento & organorum organo. brachium quod potentia & robore imperio hæc ipsa construxerit. Hinc dicitur Cãtico illo Deiparæ Virginis, vt obstupendum illud facinus incarnationis Verbi denotaret, omnique potentia Dei opus fuisse vt tantum mysterium compleretur, non per digitum, non per manũ sed per brachium explicuit dicens. fecit potentiã in brachio suo, deposuit potentes mente cordis sui. Petra. 1. ad Corinthios. capit. 10. Omnes eandem escam spiritalem manducauerunt, & omnes eun-

nes eundem potum spiritalem biberunt, bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus. quod fundamentum Ecclesiæ firmitasque nostra robur & vasis eiusdē sit. Via, veritas, vita, Ihoannis 18.c. Via quod per illum in summā fœlicitatem deueniamus, veritas quod per ipsum ens omne, & verum consistat per quem omnia facta sunt, vita quod sine ipso factum sit nihil, quod factum est, est vita viuentibus esse operandique principium. Ostium Ihoannis. 10. Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Non est enim ostium cœli aliud quam Christus, qui cū sit iustum ostium capit iustos, & iniustos relinquit foris. aqua Ihoannis. c. 4. Si scires donum Dei, & qui est qui dicit tibi da mihi bibere tu forsitam petijsses ab eo, & dedisset tibi aquam viuā, idest sese, emundat enim, & abluit sordes vitiorum, sitim extinguit appetitus rerum fugatium, incendium temperat amoris proprij. Ignis a Deo descendens, qui deuorauit idolatras & persecutores Ecclesiæ Apocalypsis. 20. c. Sanctorum plurimi de ipso intelligunt, iustissimum iudicium iudicis exercentem iudicio vltimo tremendo quo ignem vocant, inefabile verbum, eiusque figura contineri autumant, ignemque illum semper ardentem fabricæ & templi Salomonis, tum ignem sarcæ Mosys, Exodi. 3. quo splendescebat inusta, absumit recrementa superflua, examinat opera nostra accendit & auget charitatis ignem illuminat, & nos vertit in cinerem consideratione pia eius quod sumus. Ros Isaiæ 45. Rorate, cœli desuper & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul. 26. Expergiscimini & laudate qui habitatis in puluere: quia ros lucis, ros tuus. ros enim superne venit mane, de cœlo sereno & lucido sine nubilis turbidis, filius hominis descendit de cœlo summo mane legis gratiæ, vmbris & nubibus veteris legis recedentibus, flatu Spiritussancti, ad nos venit gratia plenus receptus in terra virginea plena gratiæ & rorida, hoc cęli rore, fęcūdans illam omni ex parte, matremque & Virginem constituens, desuper veniēs. Apocalysis. 2. Manna. qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs, venienti dabo manna, abscoditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum quod nemo scit nisi qui accipit. Manna mirabileque alimentum cœleste omnem continens saporem suauitatis viscera corroborans, & firmans si

puro

puro ore,& mũdo vẽtriculo suscipiatur,aliter interna lędés& in firmãs viscera quo nauseã mouet,vt manna suscepto secundũ na- naturã propriã cõtigit,calculus probationis &reprobationis vt se probaberit homo vt de pane illo edat & de calice bibat & in cal- culo candido Eucharistię nomẽ Verbũ Dei solũ ei qui accepit di gne coguoscibile.Stella eodẽ capite vbi sese promittit custodiẽti bus legẽ & qui vicerit &custodierit vsq; in finẽ opera mea dabo illi potestatẽ super gẽtes,&reget eas in virga ferrea,& tãquã vas figuli cõfriagẽtur sicut &ego accepi a Patre meo & dabo illi stel lã matutinã.multoties enim qui sol inTabor extitit,radios suę di uinitatis colligit, vt stella solum videatur at matutina quod solẽ proxime adesse significet.Malachiæ.4.Sol & orietur vobis timẽ- tibus nomẽ meũ sol iustitiæ & sanitas in pęnis eius. quo Ecclesia ad Virginẽ Deiparã ex te ortus est sol iustitiæ Christus Deus no- ster. Ab eo enim sol lumẽ accepit,fouet mortales alit nutrit viui ficat tẽperat,illuminat,perficit,exhilarat,lipienti homini & cęcu cienti visum restituit.depingunt mortales iustitiam cœcam vela- tam oculis,his vero sol iustitię est,quod solum eo iustitia videat cęca alio & reliqua non videns.fons Psalmo.35. apud te est fons vitę Christus Deus noster,& 41.ad Deum fontem viuum Eccle- siastici.1.fons Sapientię Verbum Dei.Principium omnium fiumi num,sapientiæ & gratię,fons purus non ab alio aquam recipiẽs, sed propria virtute scaturiens,non rapido incessu subertens mor tales,sed blando cursu placido & mitti largiter fluens in bonum hominum,non rapinam arbitratus est se esse ęqualem Deo fons a se. Thesauri forma occulitur ad Colossenses. 2. Christi Iesu in quo sunt omnes thesauri sapientię & scientiæ absconditi , Iere- miæ.50.Aperuit Dominus thesaurũ suũ.de Christo Ecclesiã vin dicante & venienti.In verbo enim thesauri diuitiarum Dei sciẽ- tiæ & sapiẽtiæ retinẽtur,in Gazophilazio illo sapiẽtiæ Patris,vbi omnis entitas,omnis perfectio,omnis creatura cõtinetur in vero exẽplari integro,circũscripto ab errore omni & labe,puro imo & integro exẽplari,quod cum per essentiã tale sit deficere nequit, estq; ideo vere thesaurus quod entitas omnis in eo sit. Mons.31. Ieremiæ.Hæc dicit Dominus exercituũ,Deus Israel,adhuc dicẽt verbũ istud in terra Iuda,& in vrbibus eius,cum cõuertero cap- tiuitatẽ eorũ,benedicat tibi Dominus,pulchritudo iustitiæ,mõs sanctus.In hoc enim monte omnẽ naturã excedẽte altitudine,su perna-

pernaturalia videmus,beatitudinemq; ex hoc mõte altissimo,caput qui extollit diuinitatis,super omnia iugera naturæ totius.lumine abditus quasi Ironice diceretur,vt quantũ sese hominibus prodeat &manifestetur cõstet,tũ luminis excellẽtiã &in cõprehẽsibilitatẽ notaret intellectũ supra creatũ, inuenitur Isaiæ. 60. c. Vbi & lumen appellatur ijs.Surge illuminare Hierusalẽ,quia venit lumen tuũ.vbi, & gloria vocatur sequẽtibus,& gloria Domini super te orta est.illuminat enim omnẽ hominẽ venientẽ in mũdũ,vt bonorũ apparentiũ efugiat effigies,vtq; qualia illa sint talia iudicet,singulisq; lineis creaturarũ deceptus non detineatur, sed centrũ aprehendat Deum,à quo omnes creaturarũ lineæ sunt di ductæ,vt simul lineas omnes amplectatur in ipso,tũ gloria quod sit honorificũ præmium iustorũ,si verus honor virtuti innititur, patrisq; gloria & honor,si filius sapiens est honor Patris,vt Ecclesiasticus dixit.Ensis figura obijcitur Reg.1. c. 25. Vbi Dauid ense accingitur fortissimo vt vastaret inimicos,nõ secus ac Pater æternus extirpat aduersarios Ecclesiæ,per Christum ensem , ensis vltra ac arma reliqua,crucẽ fortissimã præfigurat quo & crux dicta est ensis,inimicorum timor & vastitas, est ensis armatura nostra Christus crucis ense,qua exterret mortẽ infernũ & dęmonẽ,crux enim formata nõ esset si Christus illi nõ affigeretur, vt ex illo & & cruce arma vnũ,ensis vnus resultaret,ensis enim anceps est sectione vnaq;& altera parte rescindit & secat,nõ secus acChristus diuinitate & humanitate.Gladius itidẽ,Psal.7.Vbi de Patre ęterno dicitur.Nisi cõuersi fueritis gladiũ suũ vibrabit, arcũ suum tetendit.vna ex parte gladius in rigore dictus disecat,posset etiam ex alia si acueretur,vna solũ resecauit multeties Christus inuoluta altera & latẽti quam si opus esset exereret exacueretq;. Arcus quod robur nerui & potẽtiæ,vtriq; extremo,diuinitatis& humanitatis initeretur quo Psal.7.dicitur.Iudex,iustus,fortis, patiẽs, iudex ꝙ regula exẽplar prototypũ nostrũ operũ sit,est omne, bonũ,ens omne,verũ,ipseveritas omnisveritatis regula,quo iustus, nil enim mẽdatij cõtinere potest erroris ve regula.regulator veri,ideo & boni,nam entis,vidit cuncta quæ fecerat præuidit omnibus nõ temere nõ casu fecit, & erant valde bona,vidit inquã. fortis quod omnia per ipsum,& sine illo in nihilũ redigantur,solũ quod velit , patiens quod cũ sũme sapiẽs homines quales sint cognoscat,& cũ misericors per essentiã sit iniurias ferat,vt animi

nobilitatem exerceat, liberalitatemq; , cũ remittat vindictã quã suscipere posset a mortalibus, vsq; dũ licet & iustus cũ sit illã accipere cogatur. Granũ tritici, Ihoan. 12. Amé, dico vobis nisi granũ fruméti cadẽs in terrã mortuũ fuerit ipsum solũ manet, si autem mortuũ fuerit multũ fructũ affert. quia nõ secus ac grana semina quæ omnia vt plurima generẽt germina, emoriuntur prius, morteq; ipsorum viuunt reliqua, eo grano sata, sic morte Christi viuimus omnes iam mortui prius culpa & peccato, regenerati interitu huius grani frumenti, quod non solum vitam nobis impertiit sed & alimentum parauit, ideo vocatur panis Ihoannis. 5. Ego sum panis vitæ, &.35. Ego sum panis qui de cęlo descendi. Hoc pane alimento cibo & esca, nutrimento hoc, sanguine, substantia nostra & integritas naturæ seruatur resarcitur amissum, vt fortis euadat infuturum mens, pane ex hoc grano tritici emortuo eformato, alimentumque quasi alium mente idest ratione substituit, hoc enim alimentum notat, alium efficit hominem, imo hominẽ Deum participatione deitatis. cibus quod sit facilis mundis visceribus, esca quod nimis difficilis, contritione aut attritione egẽs vt nos possit alere, sanguis quod nil illius inutile sit, sed viuidus totus mundus, omnique excremento & imperfectione liber, sanguis totus, cibus totus, substantia & alimentum, lacte facilior, quod lac per medium sanguinem nutriat, cibus vero hic, sanguis ipse, immediatumque alimentum sit. Amor Canticorum. 2. Fulcite me floribus stipare me malis quia amore langueo. idest Christo qui amoris instar animam meam eripuit quo sine anima & viribus langueo, floribus ergo spei, pomorũ fructus & præmij, fulcite me quando veniam, & apparebo antefaciem Dei, est enim anima amantis plus multo vbi amat quãvbi animat, amor enim cũ morte comparatur, quod non secus ac mors animam adimat, sic amor illam secum ferat, quo dicitur Canticorum. 8. Fortis est vt mors dilectio. Charitas. 5. ad Romanos nuncupatur ijs. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. pro inimicis scilicet emortuus, quod revera excessus charitatis est, charitas enim rei summam ęstimationem & prætium significat, sunt carissima quæ sunt multi habita, caraque ac si carnis nostræ portione illa emeremus, quo nil est nobis carius, ideoque cara dicuntur, quod eorum emptione careat emptor, rebus reliquis, veniatque

in pe-

in penuriam aliorum propter ea quæ pretio habuit,ex eoque carissima illa dicũtur,& charitas omnis sedulitas,& diligentia quæ vt illa comparet exponit emptor desideriumq; quo tenetur & amor,charitas ergo Christus est cũ sic nos redemerit proprij sanguinis pretio vitæque dispendio, vt omnibus obcaruerit honore, vita,matre pijssima,vt homines morte liberaret, nulli parcens iacturæ labori aut pretio,pretium nostræ redemptionis, in rigore iustitiæ ex proprijs persoluens Patri,nostrum debitum.1.ad Corinthios.6.Empti estis magno pretio,Christo scilicet. Aduocatus Ihoannis.2.c.Filioli mei hęc scribo vobis vt nõ peccetis,sed & si quis peccauerit aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum,& ipse est propitiatio pro peccatis nostris non pro nostris autem tantum,sed etiam pro totius mundi. nostras enim causas agit nostraque negotia solicitat,vt qui in processu & libello humanitatis omnia perlegit, nouitque omnes hominum lites miserias,negotia,appetitus & rationis rixas & crimina,cibiliaq; negotia hominum qualia essent ex parte naturæ,& qualia ijs quibus dono gratia imperio ve,hęc non erant concordia & pacifica,factus homo,apud Patrem de causis hominum solicitus aduocatus fidissimus. Propitiatio,ostia,victima,oblatio,sacrificiũ holocaustum.horum figura Exodo,& Leuitico passim obũbratus quem Patri offerimus modo vt placetur ea oblatione potẽtissima. Testis omni exceptione maior, Apocalypsis.1.c. Gratia vobis & pax ab eo qui est,& qui erat,& qui venturus est, & à septẽ spiritibus qui in conspectu throni eius sunt,& Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorũ,& princeps Regũ terræ,qui dilexit nos,& lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.qui est prior in tẽpore & melior in iure,ęternus est filius Dei, melior in iure propter summam & illustrẽ progeniẽ, tot tantorũque Regũ Monarcharum Principum,Patriarcharum,Prophetarumque, in Iordane aprobatus,in Tabor,Patre ipso summaque veritate, qui cum summe sapiens sit falli nequit,nec cũ sit bonitas malũ agere aut fallere,vtriusq; testamenti autor,veteris & noui,quibus vltimam voluntatem expręssit pro diuerso Ecclesiæ statu,testibusque miraculis cõdidit comprobauit sanctissima hæc testamenta sacramentis plena & mysterijs. Amicus Canticorum.5. Guttur illius suauissimũ,& totus desiderabilis. talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus filię Hierusalem. quis enim amicus maior

quam qui possu it pro nobis & in bonū hominū salutē, vitamque dispendijt, sanguinem efudit qui omnia in bonū amicorū imo & inimicorum erogauit, quo & ibidem dilectus, totus desiderabilis, electus ab sposa appellatur quod speciosus sit forma prę filijs hominū, electus inter omnes prædestinatus scilicet, causaq; nostrę prædestinationis, Isaiæ. 8. c. Et dixit Dominus ad me voca nomē eius accelera, spolia detrahere, festina prædari. quibus denotatur Christum nominibus non significari æque bene ac verbis, vt continuam eius actionē nostræ salutis, opusq; perpetuum pernotetur, neq; enim accelerator spoliator ve dicitur festinator prædator quomodolibet, sed cōtinua actione in opere hæcq; munia iugiter exercēs his titulis manifestatur verbi actione significata, nō nominibus, quæ habitualem solū horum significatum obserbant non actuum, Isaiæ. 53. Abiectus expulsus. inuidia miraculorum & veridicæ doctrinæ odio, vilis quod nullo habitus pretio fuerit qui erat pretium redemptionis nostræ. afflictus malitia hominum & blasphemijs in Deum ipsum verbūque prolatis. Attritus, quod granum erat frumenti, ex quo panis alimentumque viuū parabatur emortuis hominibus: mirabile dictu emoritur granum, panisque ex eo confectus viuus est, hic imo vita ipsa, minime enim viuerent mortui homines peccati labe, si mortuū eis impertiretur alimentū. Vulneratus passionis tormētis, vt cum panis quem dat Christus proprie eius caro sit, vt hominibus partiretur, vt diuideretur inter mortales vulneratus est, est principiū diuisionis vulnus & sectio in viuis facta. Virgultum est ideo quod ex arbore illa antiquissima iam senio cōfecta arida exiccata, eius occasione pullulauerit Christus recissa illa & resecta, tū quod ex arbore crucis hoc virgultum germinauerit virgaq; hæc iustitiæ & rectitudinis. Radix de terra siciēti eo loci subscribitur etiā, quod maximā virtutem habeat & potentiam trahendi ad se humida quæuis, vitiosos peccatores, molles, humidos, & desides. & rore gratiæ humentes iustos legisq; obseruatores, dicitur Ihoannis. 1. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum. non secus inquā ac radix terræ aridæ & siccæ, radix viua exugit omnia, & sicca imbibunt humida quęuis, despectus itidē virorū, non solū vulgus, & plebis, imo Doctorum legis virorumque, qui si qui alij veritatem & doctrinā tueri tenebātur, maxime ipsi, misserrimum vero est rationē nullius esse ponderis prætij, nullius inter magistros & doctos;

doctos,horumq; & nouissimus erat vltimus ipsa sapientia cum esset,& quasi nouã doctrinam,nullo quasi esset firmata robore aut miraculis,vitæ integritate,nouissimã iudicabant,suumq; ideo autorem nouissimũ sectatorem & paradoxicũ. vir dolorũ.quod dolores virili animo sustinuerit vir sciẽs infirmitates.neq; enim naturã humanã assumpsit eius imperfectiones ignorans, imo vt auferret quas cõtraxerat peccatorũ labe,sine vultu subdit,speciem enim & decorẽ amisit vultũque diuinitatis repressit quem manifestauit in Tabor quibus voluit electis eius.nõ reputatus. Vana iudicãtes quæ edocebat cęcitate & malitia,portans infirmitates, verus homo vt non secus ac verus Deus cognosceretur, oblatus quia voluit. Cuius potentiæ collatione nulla est in natura potentia,neq; maior,neq; æqualis,qua cogi potuerit, vt pateretur coactus,quare est oblatus quia voluit.Ouis figura significatus quod lac doctrinã copiosissime obtulerit iam iam moriẽtibus fœtibus inopia alimẽti.Egenus pauper,Psal.69.& 108.quod omnia abdicauerit bona,vt homines ditaret, quos vt bonis repleret exinaniuit semetipsum,dixit Paulus ad Philip.2.iisq; nõ cõtẽtus adhuc. oprobriũ hominũ factus est &abiectio plebis.maiorũ scilicet reipublicæ potẽtiũ & vulgi abiectio,hacq; figura nobis occurrit honor Angelorum,& hominũ,Psal.21.Sublatus a iudicio.vocitatur Isaiæ.53.a iudicio & recta sentẽtia quæ illi debebatur,Isaias.9.c. titulos huius Principis afferẽs sic inquit.Paruulus enim natus est nobis,& filius datus est nobis,& factus est principatus super humerũ eius,& vocabitur nomẽ eius admirabilis cõsiliarius Deus fortis pater futuri sæculi princeps pacis.Paruulus semper extitit qui potuit magnitudinem diuinitatis manifestare quo semper paruulus vsq; ad mortẽ. natus nobis,in bonũ hominũ, datus nobis non debitus,sed gratiose datus,admirabilis. vitæ integritate operũ,& miraculorũ potẽtia:cõsiliarius in eo enim vidit Pater, & per ipsum omnia gubernat,præuidetq; omnibus nil sine ipso, omnia per ipsum facta sunt.Deus fortis qui sustinuit pondus scelerũ,& flagitiorũ hominũ,crucem mortẽ,euicit infernũ domauit superauit peccatũ,vt abũdaret gratia vbi abũdauit delictũ,quod facere nõ posset natura omnis, fortis quia ferre potuit sese ipsũ indignatũ,rigoremq; irã & indignationẽ frenare iustitiã & misericordiã cõciliare,Pater futuri sęculi.huius enim sęculi vitiosi & corrupti labe,& peccato infecti,Pater extitit demũ serpẽsq; anti

quus, generauitq; filios iræ & perditionis sęculi huius, Christus vero Pater est futuri sæculi gratiæ & gloriæ, hos generat filios deificās eos. Princeps pacis. cū ab illo cōcordia inter Deū & homines, & per ipsū cōstituta sit ipseq; pro nobis satisfecerit Patri, vt cōcordia cōponeretur per ipsū, homo cōditus est amicus Deo prima sui formatione, hæc omnia vastauit dæmon, litesque, & iurgia zizaniamque seminauit rixas & contentiones, inimicitiā inter Deum & homines est ille Pater discordiæ, hinc Christus cum ei ex officio impenderet pacem hanc restituere vt in eadem virtute reformarentur homines, & per idē exemplar iterum formarentur per quod omnia facta sunt & fassa propter sūmam eius misericordiā & pietatē, princeps pacis inscribitur, semper qui pacē anuntiabat hominibus reformationē inquam gratiam, & cū Deo vnionē, est que semper illi titulus pax. Angelus Apocalypsis. 22. Et Dominus Deus spiritum prophetarum misit Angelum suū ostēdere seruis suis quæ oportet fieri cito. Angelus enim nūtius est græcis & latinis quod Diomedes Angelica carmina inscripsit, idest nūtijs vtilia, nuntiauit Patris arcana, gratiæ legē, pacē hominibus, nuntius hic, & euangelium quod est nuntium bonū. Aquila Deuteronomi. 32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitās expandit alas suas, & assumpsit eum atq; portauit in humeris suis. Christus sub Aquilæ ęnigmate prouocat filios volare ad intuitū solis iustitię, pullos minores natu sustinēs dorso laborū, vt incitet illos ad volandū sui exēplo, & aliorum pullorum immitatione, qui iam altos volatus edere quærunt, Reginam auiū immitantes aquilam, prophetarum, & patriarcarū exēplo iustorūque & maiorū. expandit alas suas, vt expandit in cruce brachia, altissimo illo volatu quo exaltatus est a terra, portans eū, hominē scilicet in humeris eius. imperiū eius super humeros eius, subditos sic tuetur & defendit homines, sustinetq; super eos volitans. hunc modū volatus Aquilæ prouocandi pullos retulit AElianus Plinius, A Edoardus, Aristoteles proprijs capitibus, vt & reliqua quę ad naturā dictorū spectāt hoc capite eisdē autoribus proprijs locis inueniūtur, quæ vsq; ad propria capita quibus de his Deo cāte dicemus relinqūtur, ad Ephes. 6. effingitur sub specie Armaturę armatura vocatus eo loci. Induite vos armaturā Dei, vt positis stare aduersus insidias diaboli. idest induite Christū, quo & hostes euincimus, & tuemur nos a telis aduersariorū armatura offensiua, & defen-

& defensiua, tanti roboris & potentiæ, vt non solum dum in hostes inuadimus eos superemus verum fugiẽtes adhuc occasiones vitiorum opprobria & contumelias sustinentes pacientia, palmã triumphum victoriã reportemus, armaque aduersariorum, cum prius in Christo robur amisserint hæbetuerintque sine robore & viribus, postea dum in nos veniunt inermia inuecilla, obtusaque, nil vltra efficere valent. Alpha, & omega, Apocalypsis. 21. explicat eo loci Ihoannes in spiritu, idest principium & finis, a quo omnia cum omnia per ipsum facta sint, & in quem omnia cum in ipso beatitudo nostra fœlicitas finis consistat, Græcorum enim alpha, circulo describitur vna ex parte dirupto. cuius partes abruptæ, vna super aliam diducta crucẽ eformant, quasi ea litera notetur, quod circulus vnus ex tribus personis deitatis, (tribus circulis significatæ, complicatis inter sese) crucem mortem attritionem vulnerum diruptionem esset passura, pro varijs aliorum characterum totius alphabeti formis. & figuris pro hominibus quorum caput Christus est primaq; litera alphabeti totius nostri, quo & omega dixit se esse, omega enim græcis, duobus circulis integratur per superna auulsis, quasi verbum circulum æternum, Deusque ipse circulum vnum immitteret, vt pro hominibus satisfaceret. doloremque & tristitiam æterni Patris, & Spiritus Dei, filijq; qui passurus erat tormenta crudelia diruptione circulorum notaretur, & qui sine principio & fine erat, circulo integro genitus, (generationẽ eius quis enarrabit.) & qui circulus erat integer sine principio & fine. inquem nullus additus patebat omni ex parte conclusus in salutem hominũ, abscissus diruptus auulsus quasi videatur, pateatque eruptione illa additus, quo dixit sum omega, dixit enim ipse Ego & Pater vnum summus. Hinc consuetudo inualuit plurimis nacionibus ante primam literam alphabeti crucem cõstituere aqua incipiunt erudire pueros sic legentes ✠ Christus. A. hac characterum configuratione ex hoc alphabeto potius quam ex altero, has duas literas desumpsisse reor, habent enim configurationem hanc α alpha, eam vero omega, ω, iuncta vero cõstruuntur sic, si ω omegæ super imponas alpham, vt extrema illius coniungantur extremis alterius hæc resultat figura ᾱω quo nulla earum integra sine alia inuenitur; vt patet hic in earum configuratione, estque ijs tribus circulis vno contentis Tri-

nitas vna æterna & incomprehensibilis notata. Arcus Ecclesiastici. 43. Vide arcum, & benedic eum qui fecit illum valde speciosus est in splendore suo girauit cęlum in circuitu gloriæ suæ manus excelsi apperuerunt illũ. de humanitate Christi, Threnni. 2. Tetendit arcum suum quasi inimicus. de Patre æterno affligente Christũ vt fieret satis iustitię diuinę. duo extrema Christus conti net diuinitatis & humanitatis neruo vnionis & vinculo contenta, & ille qui rectus erat nõ secus atq; Eliseus alter incurbauit se, vt quasi ad nostram mensuram reduceretur, vt suscitaret nos de morte peccati, factusque arcus incurbatusque sagittas suæ potentiæ in aduersarios immitteret flexus & distentus in cruce, tensis crenarum extremis, & confossus clauorum vulneribus, sacro perforato cerebro spinis rigidissimis vt in his scissuris & crenis huius arcus, neruo nostrę redemptionis & robori locus daretur. Baculus Psal. 22. Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. hic est baculus in quo transiuimus Iordanem mare Rubrum rigoris & sanguinis vltionum & laborum, dicitur Geneseos. 32. Est virga iustitiæ Dei, vlna qua metiemur omnes, virga cuius rectitudine & emetiemur & puniemur, deficientes ab ea rectitudine, per ipsum enim per quem facti sumus integri & recti ad imaginemque & similitudinem illius eformari, naturæ & gratiæ donis auxilijs susceptis, regulabimur, deficiamus ne an secus, ab ea rectitudine iustaque conformatione, quo est virga Patris cuius rectitudine metitur, est & baculus ipsi enim innituntur omnia patris decreta, tum in illo requiescit ipse, est gloria Patris requies & delitiæ, est baculus iustis, qui virga est rigoris scelestis & corruptis hominibus. fuit ille amor æterni Patris erga homines, vt hunc baculum contriuerit in bonum eorum Isaiæ. 14. Contriuit baculum suum; vt omnes partem huius baculi adipiscerentur, baculus Elisei, baculus Iacob requies hominum, & Angelorum. Comes, nostræ peregrinationis baculus. A Paulo dicitur. 2. ad Corinthios. c. 8. & si ad literam de comite Titi intelligatur. Custos, Iob 7. c. Peccaui quid faciã tibi o custos hominũ. fatetur hominẽ nullo modo posse satisfacere Deo, nisi Deus ipse causam assumat, & pro delinquentibus delicto & offensæ contra ipsum patratis satisfaciat. Caput a quo virtus omnis in mẽbra venit per neruos & sacramenta Ecclesiæ. 1. ad Corinthios. 1. capite. 11. ad Ephesios. 4. & 5. ad Colossenses. 1. & 2. vocitatur. Calcator Isaię. 63. Torcular calcaui.

taui solus, diuinitas enim racemum terræ promissionis calcauit Christum, vt liquor & sanguis flueret quo omnes aleremur & nutriremur, vt mūdi essemus, puro sanguine alti, mundaremurque in ipso, vt essemus ab excremētis liberi & succis vitiosis quibus nostra erat infecta natura sumpto depurato & viuido alimento, quo verbum expressit, suppositū, Christum, vt sanguis hic flueret qui & vinum erat potusq;, cum omnes vini effectus causaret inebriando homines, & ducēdo extra se, vt in Christo solum viuerent, cordis lætitia & robore, adepti vini effectus, & alimentum, quod integraret, resarciretque naturam laceratam & corruptam succis vitiosis ex interdicto alimento confectis acerbi pomi, cuius esu homines in varios morbos inciderunt; Cerbus Psalm. 41. Quemadmodum desiderat cerbus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deum viuum. Mirabile est quod nunquam Christus de fame conqueratur, desiti vero animarum, & hominum hic, & in cruce sitim incōpescibilem habere fassus est, quod hæc passio plus multo affligat, causisque actiuioribus excitetur caloris incendio & siccitate, quibus æstuant viscera, bileque actiuissimo humore, cerbus vero cum calidissima viscera obtineat, quibus bilem recoquit, vesicamq; felis longissime distā, vt hunc illa possit minus ad se allicere humorē, recoquitur in visceribus relicto, quo melancholici natura fiunt cerbi, & incompescibilis sitis propter incendium, siccitatemque humoris melancholici & biliosi exurentis, hac passione summa bonitas curam nostri præfigurauit, ingensque desiderium nostræ salutis. Cytharæ forma venit, psalterijque psalmo. 56. Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cythara exurgam diluculo. Psalterium instrumentum est, quod sursum percutitur, desuperque cordæ sonum accipiunt, scuti formæ, decem cordarum, aptissimum, vt cum eo canere possint propter medium quem continet tonum clabis, quo inuitat Dauid mortales, Psalmo. 143. Vt in psalterio decem cordarum laudent Deum; est Christus scutum nostræ tutelæ, desuper sonum recipit vi diuinitatis verborum & operum, qui in decem præceptis legis pulsatur. Est cythara, quæ vt docet Augustinus eo loci Cicero de aruspice. Quintilianus, libro primo, capite. 10. infernè pulsatur, sex cordas tantum obtinens, humanitatis effigies quæ inferne percutitur, vt sonet sex cordis, sex operum misericordiæ resonans. Dux Psalmo. 54.

Homo vnanimis & notus, vbi dicitur. Tu vero homo vnanimis dux meus & notus meus. quæ de Christo ad literam intelliguntur, vnanimis eiusdemque sententiæ cum Patre, & cum Dauid vnanimis, cum dictum fuerit illi inuentum fuisse qui vocat eum vnanimem ibi secundum cor Dei, vnanimis, non duplicatæ mentis, cum sit summa veritas, sed animi vnius. Dux quod ducat omnia in suum finem & dirigat, vt integritatem adepta vniformia sint cum suo exemplari. Notus etiam quia notitia ipsa genitus est Patris, notusque hominibus operum, & miraculorum, potentia. deliciæ Ezechielis. 28. In delitijs paradisi Dei fuisti, est Verbũ Dei paradisus in quo omne esse, omnis entitas, perfectio, scientia, sapientia, omne bonum delectabile omne, & honestum semotis imperfectionibus continentur, vt in fonte principio medio, & fine. Deus, Dominus, Rex, Deus passim in Scriptura sacra. Psal. 5. Rex meus, & Deus meus es tu. Rex quod regat omnia prouidentia & ordine, natura Rex, quia omniũ Dominus, Dominus, quia Deus, Deus quia ipse est, per quem omnia facta sunt, & à quo omnia accipiũt esse, vt nil nostrum, sed omnia illius, & quod ab ipso acceperimus nostra, hoc vero quia solus ipse, ipse est ex se sine alio omnimodo ipse, nos quo modo ipsi, per ipsum, quo ille sine alio est ipse, nos non ipsi, nisi per ipsum, hinc Deus, idest, primus, & vnus hinc omnia est solus ipse, continẽs omnium perfectiones, quia causa omnium, hinc omnium Dominus, hinc Rex natura, & iure omnium quæ sunt. Psalmo. 3. Domini est salus, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in ea, & Psalmo. 101. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

Secundæ partis eorum, quæ ad astutias pertinent serpentus figurati, in æneo Mosys.

CAPVT VII.



NE tędium afferat hæc nostra longa alioqui de astutijs serpentis figurati in æneo serpentis Mosys enarratio, argumentum hoc, duo exigere capita videtur, quasi vt duobus captibus occurrat nobis serpẽs hic Christus, non secus atque Amphisbena serpens in hoc genere reptilium

duobus

duobus capitibus incedit, salitque ex vtrisque serpens naturæ mirabilis de quo proprio capite infra dante numine dicemus, capitatus est vtrinq; serpēs hic. Diuinitas caput est Christi dixit Paulus. 1. ad Corinthios. c. 11. vir caput mulieris, caput viri Christus, caput Christi Deus. & secundum humanitatem caput est nostrū nostræque naturæ caput, quo salijt vtrinque obstupendis & raris rerum effectibus verbisque excedentibus omnem captum intellectus creati. hic ergo qui tot tantisque astutijs vsus est quot capite præcedenti vidimus, occurrit modo emptor hominum factus, redemptor fideiiusor, protector, liberator itidem in Scriptura sacra. Prouerbiorum. 20. Malum est malū est dicit omnis emptor, & cum recesserit tum gloriabitur. angustiæ, dolores, afflictiones, tormenta quæ Christus tulit mala merito iudicauit, sed & tulit amore hominum illectus, cum vero recessit emptor noster de mortalitate hac gloriosus & immortalis, cum dæmon Christum decepisse intellexisset emptione, pretio soluto quo emerat mortales gloriatur Christus, quod ipsam mortem dæmonem & infernum illuserit, cum Christi mortem solicitassent anxij & soliciti, & hac ipsa pretium nostræ redemptionis attulerint, quo illusis his merito gloriatur noster emptor redemptorque noster, qui de dura seruitute dęmonis redemit nos pretio sui sanguinis, quod persoluit Patri, vt nos extraheret de diro & obscuro carcere principum tenebrarum. redemptor vocatur noster fideiussor, Prouerbiorum. 20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis auffert pignus ab eo. vt detractum fuit à Christo, in humanitate scilicet, qui fideiussor noster extitit faciens debitum alienum proprium, & pro debitoribus soluens qui erant iam dæmonis præda labe peccati. quo dicitur Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris tui ne oblibiscaris dedit enim prote animam suam. fideiussit enim pro nobis, fidemque suā pro nobis interposuit cum Patre, & cum homo bonorum cęssionem effecisset cœdens bonis, nilque in illo esset quo debitum solueretur, persoluit ipse vitæ dispēdio. Protector iustissime appellatur Psal. 17. factus est Dominus protector meus, & 27. adiutor meus & proptector meus es tu. qui non solum hæc magnalia fecit, sed conseruat & protegit continuo. Adiutor & liberator, Psalm. 17. refugium meum, & liberator meus es tu, & 143. Susceptor meus & liberator meus es tu. Daniel. 6. Ipse liberator atque saluator.

quibus titulis homines inflamare cupit amore suæ bonitatis, cũ tot tantisque figuris & modis occurrat blandus & mitis amore plenus flagrans hominum desiderio qui in finem dilexit eos, in se & vsque ad se, vsque ad finem, vocatur emendator sapientium Sapientiæ.7.& dux: mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, & præsumere digna horum, quæ mihi dantur, quoniam ipse sapiẽtiæ dux est & sapientium emendator. Regula enim emendamus vitia & errores in quauis arte, verbum veritas est, quo est regula omnis notitiæ, & entitatis, & sic emendator errorum & defectuũ duxque quoniam ducit nos incognitionem veritatis cum sit magister sapientię & doctrinæ cumque hominis sit exemplar & extiterit regula suæformationis, reformationis, instaurationisq;, eius dux obuiam pietatem quia nullo alio posset homo formari iterũ neque eius intellectus aut voluntas possent integrari denuo, nisi eodem. Emanuel vocatur Isaiæ.7.& 8.capite. Ecce virgo concipiet, & pariet filium & vocabitur nomen eius Emanuel. Ecce virgo rem admirabilem & obstupendam omnem potentiam naturę excedens enuntiat vaticinium hoc, virginem concipere, & vltra parere nam & si virgines concepisse videamus, idest non corruptas effuso semine virili ad os vuluæ & inde suctu vteri tracto, sicque fœtasse plurimas, vt postea necessarium fuerit, ut possent parere, vel rumpi artis instrumentis, vel proprijs coniugibus & spõsis tradi, vt abrumperentur, tamen virgines parere, vltra omnem naturam est, quo non dicitur eo loci solum virgo concipiet sed vltra, & pariet filium virgo, virgo inquam non solum integra & non corrupta dono imo virginitatis illustrata vocabiturque nomen eius Emanuel. Idest nobiscum Deus, eius enim aduentu placatus est pater æternus, & nobiscum est, eius felicissimo ortu. Filius hominis. Dei filius passim in scriptura sacra nominatur, vt eius summam potẽtiam cognoscamus incredibilemque erga mortales humanitatem. Fluuius Isaiæ.59. Et timebunt qui ab occidente nomen domini, & qui ab ortu solis, gloriam eius, cum venerit quasi fluuius violentus. Quem spiritus Domini cogit vento. cõpressus fluuius rapidus decurrit adeo vt omnia subertat, nil firmum nil stabile vt supersit, terram inundat rupes & crepidines euoluit, euertit fortia quorum quæ sunt lapideæ naturæ duræ & rigidę proprias sedes magis amittunt, omnimodo illis præpostera & ad-

ra & aduersa multo plus inundatio & illuuies, at mollis terra natura facilis humilis inundatione fertilis redditur ferax, vt quę antea sicca & arida producere non poterat, modo exerat, procreet germinet vndique vtilissima plurima & proficua, non secus durę cerbicis gentes idolatræ sine sensu & intelligentia statuæ quasi lapideæ fortia hęc, Christi aduentu subuersa sunt, rupes illi fortissimi, rigidi, & duri, molles vero humiles & dociles hoc eodem fluuio gratię quo alij subuersi & submersi fuere ij feraces gratia abũdantes fertiles huius fluuij fœcundissimis aquis nimisque feracibus irrigati extitere. Frater psalm. 132. Ecce quam bonum & quã iocundum est habitare fratres in vnum, de Christo fratre in vna natura habitante nobiscum, voluit Adamus sicut Deum esse, nequiuit derisit Deus eius ignorantiam, sed ne dęmones irriderent si non potuit Adamus vt Deus fieri, Deus vult vt Adamus esse, fraterque eiusdem naturæ, frater noster maior, qui est pater noster. maioratus nostræ naturæ qui alimenta & reliqua ad vitam necessaria nobis impertitur liberalissimus & fratrum suorum amãtissimus. Cãticorum. 2. ego flos campi & lilium conualium sicut lilium inter spinas. Flos campi quod omnibus sit in propatulo & denegetur nulli non dificilis additus aut in accesibilis viæ, nõ secus ac campi flores erumpunt, omnibus quæ sunt in propatulo non sati opere humano, rore cœli imo desuper venienti subortæ sic flos iste spiritu Deo irruenti desuperis productus & eformatus. hoc videtur intelligere Isaias. c. 45. his. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum aperiatur terra, & germinet saluatorem. Zacharias. 8. c. & terra dabit germen suum, & cœli dabunt rorem suum, flos campi quod agittatus ventorum vixerit procellis, subditus iniurijs & inclementijs hominum, non in aprico loco consitus & delitioso aut suaui, imo hispido, hirsuto, & rigido, flos cãpi quod absque semine aliquo constiterit, vt multoties sine seminali principio sola cœli influentia & terrę congrua dispositione virentia plurima erumpere videmus e terra non sata aut virtute seminis producta, non aliter ac cœlum varia producit animãtia, tãto perfectiora plãtis, his solum principijs absq, genituræ principio, sic cãpus germinat sine seminio herbas floresque varios procreat, flatu viuifico spirãte africo, qui merito dicũtur cãpi flores quod absque natura eficienti sui ordinis eruperint illi germinauerintque, hinc dictus est sponsus flos campi, mitis, suauis, gratus, & pla-

tus, & placidus Spiritu sancto cooperatus & flatu cœlesti non secus ac flos natura consistit, Matth. 11. Discite à me quia mittis sum ego. cum tamen hic de lilio sermo inciderit non possum quantisper non diuagari propter difficilem eius naturam, & variam ad plurima scripturæ loca enodanda necessaria, quæ de hac planta ad literam loquntur. sunt enim variæ & discordes liliorũ species vt ex varijs locis grauissimorum autorum licet colligere. lilium est commune nostrum dictum, ἴρις iris græcis, quod colorum varietate floculus ille, quo ad medias partiuntur folia, ęmuletur arcum cęlestem, nubis roridæ, qui pluuiæ tempore adsolet euenire; est hoc cœlestis coloris & liuescentis, radicis oblongæ euersæ & distortæ sic Diascorides libro. 1. c. 1. Plinius lib. 21. c. 7. Theophrastus libro. 6. c. 21. Rhodiginius libro. 25. c. 25. est alia huius plantę forma coloris purpurei rubrique hancque oriri in Syria & Pysidia Pamphiliæ, affert Diascorides libro. 3. c. 110. Theophrastus, lib. 6. c. 22. & loco supra citato Rhodiginius, Galenus. 6. simplicium, Mathiolus, Rambertus, Lacuna super caput citatum Diascoridis, etiam si lilium hoc speciem lilij albi vulgo dicti azuzenas, Græcis vero Κρίνον, βασιλικὸν chrinon basilicon, idest flos regius, constituant quidam, quod radicis bulbulosæ sit rotundæque, modo vnius globuli, duorum modo coniunctorum per superna, cum re vera figura vnius partis, non sit ratio sufficiens colligendi speciem, neque ex his conueniens ratio adduci possit, vt entitatem aut diuersitatem naturæ asseueremus, vires enim virtutes proprietates actiones easdem habet cum lilio iride dicto vt eisdem locis medici & philosophi dicti affirmarũt, & ipsa notitiæ parens experientia ex quibus melius venamur rerum formulas, quam ex accidenti figuræ communissimo, vt esse lilij speciem iudicemus, rubrumque hoc lilium natura produci modo sola, modo arte, si radices aliorum liliorum in vino rubro maceremus prius quam conseramus, & fumo suspensas nouem diebus exicemus, tenent idem autores locis allatis, tum vltra hoc oriri proceræ magnitudinis & rubrissimum in vallibus & conuallibus, locisque apricis soli expositis & tepidis, contra ac liliũ commune vulgare nostrum qui irriguis & humentibus minus bene seritur & germinat minus, montuosis vero, & siccis copiosius venit; & fertile magis, turrib⁹ enim tectis muris & alijs altis squalidisq; locis erumpit. de hoc lilio rubro intelligitur adductus lo

cus

cus vbi Christus abditur sub lilij formula, seseque lilium vocat conuallium, ruber vndique suo sanguine, purpureusque, & rubēs in conuallibusque & infimis locis passionis, tum inconuallibus in locis delitiosis & humilibus vdis gratiæ rore, & aquis humentibus irriguis, seruat enim lilium hoc figuram & formam in præcipuis partibus lilij veri iridis dictæ, in folijs, caulibus, floribus, calicibus, flosculis & reliquis, quo merito, cum polleat eisdē virtutibus, lilium sapientes iudicarunt. de hoc liliorum genere intelligitur locus ille, Canticorum. 2. vbi dicitur dilectus meus mihi, & ego illi qui pascitur inter lilia. vt abundantiam, & copiam prænotaret fertilissimaque pascua & plena, in quibus spōsus nos oues pascit & alit, summamque eius curam & diligentiam amorē & vigilantiam, lilia enim hæc in conuallibus fertilissimis adnasci locisque abundantibus & fœracibus diximus, vbi pascua fœcunda vberrima copiosa inueniuntur, locique vbertate virentia abundant & in magna copia subcrescunt, humiditatem vero quę ex loci illuuie & vditate accedit, si quæ est nimia, potētissima trahendi virtute radicis liliorum (qua pollent inter omnia virentia) ad se vocant & alliciunt, qua egent & in se absumunt feracis naturæ & siccæ, quo supersunt pascua moderata omnino, temperata dispositaque ea proportione qua expetunt pecudes, vt salubri vtantur victu crescant fętificent copiose, prolemque in maximo prouentu reddant, inter lilia huius formulæ; nulla est enim radix virentis aut plantæ, quæ facilius germinet, & sese multiplicet lilij radice, absumit superfluam loci humiditatem, fugit potentissime ex quauis parte, quo, & in locis siccissimis vbi alia non pullulant, aut congerminant hæc radix terram comprehendit & virescit, potentissimo suctu humiditatem loci cuiusuis ad se aduocans & alliciens, hinc muros, ruinas lapides loca excelsa & ima aprehendere videmus sicca & inermia, in quibus humiditatis defectu, non possent virentia alia germen emittere, sese extendit ad virentia queuis reptu radicuum, quæ nō exicat aut defraudat alimenti debiti, humiditatis ve requisitæ ad vitæ tutellam, sed superfluum, & exorbitantem absumit humorem vitiosum & noxium quo Exodi. 25. alijsque plurimis in locis iussit conditor hominum in candelabro purissimi auri pendere lilia, & spherulas ex auro fabricatas simul cum calamis & scyphis, vt notaretur Sacerdotis, & Doctoris officium, qui lumen communicant subditis, vt

tis, vt liliorum more in Spherula mundi superfluam humiditatē calami & Sciphi vana natura absumant & corrigant, debitumq; illis alimentum instituant, quo Paralipomenon. 2. c. 4. lilia insculpta repræsantia cælari voluit, vt officium notaretur eorundem, & ad alios venire humiles percurrendo terram non in altum super bia elatos & tumidos daretur intelligi. Hinc laudatur sponsa Cāticorum. 7. postquam dixerat sponsus castissimam esse vmbilicūque eius temperatissimum, non indigere poculis, quod non exuereretur igne concupiscentiæ, subdit venter tuus sicut acerbus tritici valiatus lilijs, absque superfluo humido & exorbitanti sed moderatus & castus immunis superfluo quouis, scimus ea quæ virtutem habent trahendi ad se humiditatem caules immittere citius, iuxta triticum consita, vt in cæpis allijs melopeponibus & reliquis est videre, quo cum lilium potentissimæ naturæ tractiuæ sit, triticum exiccat & sugit, vnde venter sponsæ & si per naturam propriam non sic disponeretur. lilijs vero gratiæ circumuallatus, purus omnino perfectus vndique superfuit. Ecclesiastici. 39. sic dicitur florete flores quasi lilium, & date odorē, & fron dete in gratiam. Mirabilis est dispositio foliorum floris lilij qui in plures partes disecātur illico ac flos perfectus est quorū duæ sursum spectant cęlum versus coniuncta, reliqua vero terram respiciūt & illam versus retorquentur separata & diuisa, his vniuersa lex continetur Dei amore, & proximi dilectione, florete ergo sicut lilium amore Dei, & proximi. De lilio rubro intelligitur locus ille Ecclesiastici. 50. cap. Vbi prænuntians Christum venturū inquit veniet quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ. Idest quasi lilium rubro suo sanguine, cum prætium suæ sanguinis redemerit nos in transitu aquarum, & afflictionum quæ intrauerunt vsque ad animam eius. Ideo iussit Christus Matthæi. 6. & Lucæ. 12. lilia agri considerare quomodo crescant, & florificent folijs in altum suorum florum, & in terram demissis, & tandem Canticorum. 4 Sponsus vbera sponsæ contulit duobus hinnulis gæmelis capræ qui pascuntur in lilijs. Quod Ecclesiæ vbera copiosissimo lacte abundent doctrinæ, non secus ac hinnuli, qui inter lilia dicta rubra pascuntur, pastus copia & abundantia lac quasi sunt, & abun dant lacte loci færacitate, cū gæmelis vero cōtulit hinnulis, quod cum tanta sit lactis copia eis locis conuallibus, ab vtrisq; vbera exugantur, ne superfluum, & redundans lac notaretur, cum ge-

melis

melis vt doctrinæ concordantia & concentus notaretur. formula est alia liliorum quæ candidissimos, albissimosq; flores efundit omnibus simillima lilio cœlesti communi, præter quam colore, radices oblongas exerit, distortas nodosas, folia eiusdem cum illo figuræ, caulé, calices, & reliqua quod referunt dicti autores, & modo est videre in viridario transtiuerino amplissimi Cardinalis de viteruo Romæ, narrat Mathiolus super caput primũ Diascorides, Lacuna doctissimus eodem loco, Rambertus, plurimisq; alijs in locis apparet hæc planta pulcherrimi aspectus, Flandriæ, Italiæ, & Galliæ, meminitq; Plinius speciei huius libro .21.c.5. cuius folia indurari adeo sole exicata, vt in spinas earundem cuspides degenerent & fumitates acutæ & figuræ angulosæ, norunt ij ipsi naturę interpretes, vt & aliæ sentes & spinæ sole arefactæ, cũ per initia in spinosis plantis adhuc non spinæ, imo facile tractentur contrectenturq; manibus, temporis processu solis actione rigidæ & duræ spinæ fiunt & intractabiles redduntur, huic lilij formæ & eximiæ pulchritudini sponsus cõparat amantissimam spõsam eo loci Canticorum .2. c. vbi lilium inter spinas illam vocat, neque enim aliud lilium inter spinas subcrescit præterquã lilium hoc album naturæ purissimæ, vnde virgo Deipara apprime hoc lilij genere significatur purissima & candidissima, tum mater, dum filium osculabatur de cruce defixum inter spinas coronæ circum positæ, quæ tempora sacra & caput nostræ salutis circumueniebat lilium hoc album inter spinas dicta est. tũ & de Ecclesia inter persecutiones & angustias spinarum, tum anima candidissima iustorum inter aflictiones & passiones spinasque opressa laborum & miseriæ humanæ. Deifera virgo tota pulchra candida tota spinis circumuallata & fulcita, vt est hoc lij genus, nulla ex parte impetita est labe defectu vè aliquo, quo cũ hoc lilij genere merito cõfertur. Sunt tandem rubescentia & aurata lilia coloris auri, refert Plinius eo loci Diascorides lib.1.c.1. quos æmulantur flores illi liliorum quos gestant pro diuisa Reges Gallię, ab eo tẽpore quo Clodoueus cõuersus est ad religionẽ Christianã, eo enim met die quo susceptus est de sacro fonte, de cœlo immissi sunt in scutoque apparuere tres lilij aurati flores, trinitatis symbolon nomine cuius baptizatus est, loco trium serpentium horrendissimorũ quos pro insignijs asportabat. Fructus forma occurit Luc.1.c. Christus vbi virginis fructus appellatur, sperabatur enim fructus

& gra-

& gratia in floribus & ceremonijs legis veteris, fructus erat cum esset finis legis & vltimum quod spectabatur in quem omnia pro tendebant Paulus ad Romanos.10.finis enim legis Christus.tum ventris virginalis fuit fructus, nō floris nomine significatus quod desuper peruenerit non præuia humani operis virtute virili, vt flores fructus præcedere asolent. Gigantis forma astute venit, psalmo.18. vbi de Christo dicitur.exultauit vt Gigas adcurrendam viam.excedit enim nostram mensuram excessu infinito, cuius respectu nos nihil sumus non solum Pigmei. Gratia psalmo 83.Quia misericordiam,& veritatem diligit Deus,gratiā & gloriam dabit Dominus.misericordiam & iustitiam scilicet, nec enim defraudat in aliquo iustitiam, quam vocat veritatem quod esse suum cuilibet reddat entitatemq; veri,gratiam & gloriā dabit Dominus,idest Christum qui totus gratia est & gratiosus vndique,& gloria,cum in visione verbi beatitudo nostra consistat. Germen vocatur Ieremiæ.c.23. vbi dicitur,Ecce dies veniunt dicit Dominus & suscitabo Dauid germen iustum,& regnauit Rex & sapiens erit,& faciet iudicium,& iustitiam in terra. Dauid nomine intelligitur, & promittitur iudex iustus de domo Dauid. Hinnulus Prouerbiorum. 5. propter humilitatem, & obedientiā quam matri pijssimę præstitit non secus ac hinnuli prosequntur matres ac si patre essent destitui,vt est videre in omnium animātium fętibus semel natis qui omnes hinnuli dicuntur, vt Christus temporali ortu sine patre natum esse notaretur.Homo pluri mis in locis scipturæ inuenitur non fictus aut effigie eius simulatus, vt in alijs rerum icconibus occulebatur, imo verus homo, verus Deus extitit hominibus, vocat enim se hominis filium Marci.9.Matthæi.20. & alibi passim, vt hominem iudicem habere intelligamus qui nostra cognoscit, & nos respicit, vt caput membra virtutis influxu,motus & sensus, est Christus caput nostrum nos vero membra, vt dixit Paulus.1.ad Corinthios.c.11. Hominis caput Christus.Iesus vocatur,Saluator noster,Matthæi 1.c.Lucæ.2.Quod nos liberauit de manu Sathanę propria virtute imperio & potentia,& soluerit pro nobis pretium quod a nullo altero persolui potuit pręterquam ab ipso, legislator, Iob.36. Ecce Deus excelsus in fortitudine sua & nullus ei similis in legislatoribus.spiritu prophetiæ Christum a longe spectans psalmo.9. Constituet hominē legislatorem super eos,pollicitationibus cō-

tinuis

tinuis & precibus Patrem æternum solicitans psalmographus sacer de Christi aduentu, Psalmo. 83. sic. Etenim benedictionem dabit legislator ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. Est enim vere legislator qui debitam cuiusuis rei mensuram nouit, & iuxta mensuram ęstimationemque & veritatem rei cuiusuis & esse, leges condit, ex ea enim notitia quid in omnibus constituendum sit exponit imperat. Omnium ergo Dominus & conditor rerum solus, leges potest stabilire & per illum alij, omnia enim tantum veritatis & esse continent, quantum illi per quem omnia facta sunt similantur. hinc lex est sententia æterna. In luce occulitur serpens hic. Ihoannis. 8. vbi dicitur, Ego sum lux mundi, & infra. Ego lux in mundum veni. & alibi sæpe. Lucis enim sunt duo, & manifestare omnia, & fouere cuncta naturæ influentia & virtute calfacere & viuificare, notitiam atulit rerum supernaturalium naturæ Dominus, qua & intellectum formauit vero, inflamauitque voluntatem & perfecit bono, influentiaque auxiliorum corroborauit, non secus ac lumen omnia confirmat & sustinet in esse. Misericors & miserator iustus Dominus, Psalmo. 110. memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus: escam dedit timentibus se, Psalmo. 111. Exortum est in tenebris lumen rectis, misericors, & miserator, & iustus. Iucundus homo qui miseretur, & commodat disponit sermones suos in iudicio quia in ęternum non commouebitur. Ille qui est lumen exortum post tenebras legis veteris, misericors est, cum omnis perfectio rerum ab illo productarum translata sit ab ipso, in quo omnium rerum exemplaria continentur, quo misericors est, & misericordiæ exemplar, & miserator, exercens scilicet misericordiam & illa vtens, sed & iustus nam simul iustitiam agit, memoriam fecit mirabilium suorum, legis inquam & sanctionum, est hoc testamentum quod condidit, suæ vltimæ primæque voluntatis, relictum nobis, vt legem iustitiæ sectaremur. Medicus Matthæi. 9. non est opus valentibus medico, sed male habentibus. quo se medicum vocat, dictum enim fuerat Ecclesiastici. 38. Da locum medico, idest Christo. officium enim hoc exercuit, vt non solum langores, morbos, ęgritudines virtute illa supernaturali expelleret propulsaretque imperio & potentia supra naturā, imo vltra omne opus medici infirmitates nostras,

& vulnera quæ ex nobis extirpauit inse recepit, venenumq; nostrum cum non posset aliter educi quam suctu & haustu, vt est veneni conditio, sugit & recepit inse, vt nos abinfecto cruore liberaret Matthei. 8. Omnes male habentes curauit, vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes portauit. Isaiæ enim. 53. dictũ erat. vere langores ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Mediator Dei, & hominum vocitatur ad Thimotheum. 2. c. Vt hac astutia alliciat homines, & vocet ad se, & vere mediator, & mediũ est Dei & hominũ, cum participet vtroq; extremo deitatis & humanitatis, vere mediator cum extrema conciliauerit nostræ culpæ ruinæ & lapsus cum iustitiæ rigore & extremo, satisfeceritq; Patri pro hominibus. Pater pijssimus cui impendet filiorum cura Isaiæ. 9. Pater futuri seculi. Ex eo quod cũ in lege scripta iudex rigidissimus extitisset, Deus vltionum in lege gratiæ Pater benignissimus sit placabilis blandus & mittis. Qui est, dicitur passim quod à se sit reliqua vero existant & sint ab illo, vt ab essendi causa. Robur & fortitudo Ieremiæ. 16. Ructus Patris appellatur Psalmo. 44. vbi dicitur. Eructauit cor meum verbum bonum, ructus enim eandem substantiã suscepti alimenti ad os reddit estq; in ipso iterum repetitus sapor gustusque & substantia eadem, quo ructus Patris appellatur æterni, quod eiusdem substantiæ cum ipso sit, tum ructus prouenit ex abundantia & copia substantiæ intra nos contentæ, quæ quasi contineri nequit nec capi, ideoque eandem substantiam in internis commouet repetitque ad intra. idem cum principio totius Trinitatis Patre substantia fœcundissima deitas, in Patre qui sese continere non potest, quin filium vberrima productione generet substantia similem, idem substantia cum principio generante, interno actu ad intra, hinc verbum generatur, fatur enim Pater sibi eo verbo genito, viditque & noscit ea locutione qua sibi in verbo alloquitur omnia, & per ipsum omnia facta sunt, externa quasi locutione ad creaturas, qua producitur esse, & substantia omnium earum per appropationem adverbum, etsi opera omnia ad extra, indiuiduæ Trinitatis sint. Sapientia vocatur Pauli. 1. ad Corinthios, cap. 1. his. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu qui factus est nobis sapientia à Deo. Cum enim in ipso sint omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, exemplar esse & entitatis, perfectio-

fectionisque omnis creaturæ, cum ab eo sint creaturæ vniuersæ, & ab ipso in esse constituantur efficientis rationem obtinente, & quę continent entitatis & veritatis ab illo, vt ab exemplari sit, in ipsumque ordinetur vt in finem, omnia enim propter semetipsum operatus est Dominus, in tantumque à Deo ipso cognoscantur in quantum in verbo suæ notitiæ habent esse, & in tantum sint. Sapientia est scire verbum, per hancque altissimam causam, & supernaturalem res callere, sapientia enim in se, est altissima causa cognitionis rerum, in reliquis vero est sapientia per hanc ipsam causam res noscere, Sacerdos Psalmo. 109. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, obtulit enim Melchisedec Habrahę post victoriā quinque Regum Sodomorum, panem & vinum. non secus ac Christus obtulit Patri pronobis sese ipsum, suumque sanguinem ex pane & vino transubstantiatione facta, & instituit Sacerdotes offerre & pro se ipsis & populo, panem & vinum, duplicata figura Melchisedec, incruentumque sacrificium in memoriam cruenti, ipsummet Christum suumque sanguinem offerentes nostrę redemptionis pretium quod acceptat ęternus Pater, non secus ac accepit Abraham placideque suscepit de manu altissimi sacerdotis Domini Melchisedec, quæ ille obtulit. Fuit enim Rex Salen Melchisedec, & ibi altissimus Domini sacerdos, Salen vero Solima fuit prius dicta, & postea Hierusalem, interpręta turque Rex iustitiæ Hebræis, Geneseos. 14. c. Est enim summus sacerdos à quo omne sacerdotium est. & qui sese obtulit Patri in crucis ara sacrificio cruento, sacratissimaque illa oblatione, nos de manu mortis liberauit, eripuitque de inferni seruitute. Splēdor ad Hebræos. 1. qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suę purgationem peccatorum faciens sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Patris splendor quod in ipso videat omnia & sit simul cum Patre, vt splendor cum lumine, docet Aristoteles, 4. Thopicorum cap. 3. lumen, prunam, & splendorem lucem esse, splendorem vero à luce originem ducere & generari, esseque eandem substasttiam cum lumine & naturam vnam, lumenque in se manere & in subiecto cuius est, splendorem vero ad extra diffundi & reliqua illuminare. Intelligibilis illa substantia Patris in se manet, Verbum vero genitum in Patre permanens illustrat, & manifestat omnia, splenderque

in omnibus, estque figura substantiæ eius, hoc enim habet figuræ quod repræsentet expresse quæ in essentiam continentur tanquam in principio, substantialiter tamen, vt vera substantia eiusdem substantiæ. Seruus Paulus ad Philippenses. 2. Sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus. vt posset dæmon Christum impetere, posset mors ipsum aggredi, formam mortalium & peccatorum induit, aliter pertimescerent omnia, fugerent, non subiret crucis tormentum. Seruus hominum factus, suis commodis intentus subministransque omnia illis necessaria, & vtilia. Sponsus Ecclesiæ per verba de futuro in lege veteri, per verba vero de præsenti in lege noua gratiæ. Terribilis dicitur Deuteronomi. 7. Daniel. 9. psalmo. 46. plurimisque alijs in locis, quod exterreat, & expauescere faciat iratus, summam eius potentiam pertimescentibus mortalibus, Dei enim est omnia posse. Vinum Prouerbiorum. 9. Bibite vinum quod miscui (inquit Pater æternus) bibite vinum, quod temperaui, idest verbum humanitate atemperatum quod non secus ac vinum homines extra se educit, vt in illo viuant. quod dixit Paulus, viuo ego non viuo ego, sed in me Christus quasi ebrius & extra se, hoc vino titubans de eius vita asseuerauat. Vox ad Hebręos. 3. hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Est enim verbum vox, per quam fatur ęternus Pater, suaque placita hominibus manifestat & explicat. Vnigenitus Ihoannis. 1. & 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Omnimodo vnigenitus non solum secundum ęternam generationem, sed secundum temporalem qua ortus est de Virgine Deifera, seruauit enim in quantum potuit modum generationis ęternę Virgo sacra, vt summa eius notaretur perfectio. Vitis vocatur Ihoannis. 15. vbi dicitur, Ego sum vitis vera vos palmites, vitis palmitum est caput, dicuntur enim brachia vitis partes illæ quibus anectuntur palmites, & pollices palmitum principia. Caput vero eorundem, vitis ipsa & parillema, hominis caput Christus est, dixit Paulus. 1. ad Corinthios. 11. Hominis caput Christus, caput Christi Deus. Quo cum hominibus vnum corpus efficit Christus, cuius capitis & vitis, nos sumus membra & palmites, nulla est enim planta in vniuersa rerum multitudine quæ adeo, recissis ramis & palmitibus effundat lachrymas ac vitis effundit, hinc contulit se viti assertor

noster

noster quod semel ac palmes aliquis rescinditur lachrymas copiosissime emittat, quod filium amiserit suique corporis partem palmitemque quo flet, & quasi mortuum deplorat amissum mébrũ recissum. Pastor Ihoannis.11. Ego sum Pastor bonus qui cognosco oues meas, & ipse cognoscunt me me. Pastores alij, cum dificulter ouuium sibi subditarum dignoscere possunt vitia quibus infestãtur, latentes ęgritudines, morbos abditos, tum quibus egeant infectæ, & perfectæ adhuc pecudes non omnino callent, tum non omnes pastorem norunt, nec ipsum prosequuntur, alię imo alias neque omnes vnam neque omnes ducem vniuersalem catholicum ve. Christus vero sic est pastor, quod est bonus pastor noscens oues suas, & quæ sint de eius ouili, omnibus prouidens quę ad bonum earum spectant, & illæ omnes pastorem cognoscunt, & insequuntur duce & capite medio vno, Petro & petra, eo quod illas cognouit pastor, & ad bonum ouuium solum attédit non ad peculiare & suum, cum nullo egeat ipse, nec detrahat de ouibus vellera, aut vt pastores plurimi eas in carnificem diducat fallacia & dolo ideoque de eis curam gerant vt inse cędat se dulitas & cura captiosa. Pastor quod in terra dormiat apud nos in sacramento Eucharistiæ discooperto capite diuinitatis. Victor Habacuc.3. Deus Dominus fortitudo mea & ponet pedes meos, quasi cerborum, & super excelsa mea deducet me victor in Psalmis canentem. agiles, & veloces, ponet pedes meos quasi cerborum, vt leuissimè percurrant terram, & ea quę terræ sunt, minusque hæreant rebus caducis & momentaneis, & super excelsa mea supra rationem & naturale lumen, victor ipse deducet me canétem in Psalmis beatitudinis & gloriæ, supernaturalisque visionis. Est in Hebræis loco illius verbi in psalmis diapsalma quod est idem ac Sela, quod verbum ex septuaginta, & ex interprætatione Theodotionis & Symmachi, idé est quod semper, quo reddit hunc sensum locus hic. Victor mortis inferni & peccati deducet me canentem diapsalma, idest in æternum, & semper gloria & honore. serpentis ergo efigie Christus voluit figurari propter tot tantasque astutias quibus vtitur, vt homines ad se alliciat & trahat, est enim serpens, vt monstrauimus latè supra totius naturæ callidissimum animans, vt dicitur Geneseos.3. & ex tot, tantisque autoribus adduximus. quo modo Dauid nomine Christus subintelligitur ob mansuetudinem, & pietatem ob dilectionem

 quam

quam nomen Dauid ſignificat diximus,modo Samſonis nomine quod lucem & ſolem notat,Ioſue nominis quandoque quod Saluatorem obumbrat,varijs epitetis attributis diuerſis vt tandem vbique Deus,vbique doctrina,vbique Chriſtus.Cum omnia quę ſcripta ſunt ad noſtrã doctrinam ſcripta ſint,vt dixit Paulus ad Romanos.15.quod ſcriptum eſt ad nos ſcriptum eſt , vt nõ ſecus Prophetæ nomine multoties veniat intelligendus,dicitur Deuteronomi.18. Prophetam ſuſcitabo eis. ignis denique Deuteronomi.4.ob ſummam eius potentiam & puritatem, & Dominus Deus tuus ignis conſumens & ædax nam more ignis omnia ad ſe trahit,purificat,& emendat,& ad ſe allicere conatur,in ſeque cõmutare ſecundum regulam veritatis eius in quo viuimus mouemur,& ſummus. Vltra Deus,Chriſtus, verbum , gloria , honor, præmium,maieſtas,miſus,triumphus,puer,paruulus, de quibus & alijs infra.

De ſenſibus miſticis, & figuratis eliſis ex locis ignitorum Serpentium.

CAPVT VIII.

ONDITOR hominum , eorumque inſtaurator
75 ſemper,bonum eorundem intendens, varijs mediorũ
generibus remediorum varijs modis vtitur , vt mortales bono & æquo cõſulant, viamque virtutis ſectentur,& à vitiorum tramite auertantur:hinc cum Hebræorum gentes apud AEgyptios commoratæ longo illo temporis interuallo in captiuitatem diductæ, ritus & mores AEgyptiorum immitarentur, qui vt ſupra monſtrauimus atrociſſimos & diros veneno que ſæuiores mutos & ſurdos colebant ſerpentes , & in Deos venerabantur: hæc ipſa obſcœna animãtia poſtea ipſi proſequæbãtur cultu & adoratione in deſerto (id poteſt cũ corruptis hominibus conuerſatio & commertium,) quos vt ſumma ſapientia ab idolatria & apoſthaſia reuocaret ignitos immiſſit dictos ſerpentes,in vltionem delicti & flagitij commiſſi,vt per ea per quæ quis peccat, per hæc ipſa extorqueatur, vt dicitur Sapientiæ.1

Tum

Tum, vt resipiscerent, & intelligerent ea ipsa pœnæ efigie commissam culpam, eamque fuisse inflictam ob scelus perfidiæ & idolatriæ, vt ad veram pœnitentiam renocarentur, fictoque serpente æneo Dei iussu elato, victos & superatos solo aspectu & signo dato cum viderent serpentes illos, Deos non reputarent, vmbra & figura serpentis sola depulsos vero Deo, numen aliud maius cum experirentur, voluitque sub hac forma serpentis obumbrari, exaltari celsique cœlum versus, vt cum naturam serpentis ęmularetur astutijs & artibus, tot tantisque quibus vti veniebat, vt homines cœli participes, incolasque eficeret, & serpens antiquus, Geneseos.3. Terra reptaret submissus pumilus terram versus, cognoscerent homines quantum interesset, inter vnum, & alterum distantiæ & oppositionis, & cum nos progenies viperarũ & serpentium essemus, cum factum fuerit tanquam vnus ex nobis ipse hominum artifex, habitu inuẽtus vt homo, (dixit Paulus ad Philipenses.2.) Serpenris formulam induit, vt mortales hanc ipsam antiquitus inuestiere, vt serpentes serpentem non reformidarent aut expauescerent, non secus ac in præsepio oriri voluit, quod homines in bestias iam methamorphosi peccati cum abijssent in præsepio Deum inuenirent, non in loco altiori, nobiliori ve ne ipsi ignobiles humiles maiestate loci deterrerentur, imo loco illo humili & abiecto, hominem Deum humilem, ad modum hominum factus reciperent: habitu inuentus vt homo quo se vocat granum multoties in hoc scilicet præsepio apositum vt esset hominibus alimentum. Consuluit Deus, Matthæi 10. Euangelij nuntijs, gentiumque concionatoribus vniuersalibus Apostolis, mittens illos, vt gentes ad verum cultum allicerent, veramque Dei legem Euangelicam promulgarent hominibus, prudentes esse sicut serpentes, mille astutijs, artibus mille. 58
prudentia sacer concionator vti tenetur, vt hominum animos, ad veram reuocet sapientiam, debet esse acutissimi vissus, non secus ac serpens (diximus late antea), vt vitia populi callere possit, acerrimi auditus, vt spiritum & verbum, quod in sacris literis resonat audiat, serpenti enim inesse auditum acrem monstrauimus, tum exuere veterẽ hominem, vt serpens exuit senectam, & exuuias antiquas ad iustitiæ solem circulo actus, vt serpens sese circũmuenit. à Deo incipiat & in Deum tẽdat, est enim Christus alpha & omega, & à se in se tendens serpentis more, ille debilissimi

capitis vt serpens continet, non ex proprio capite loquatur, sed ex capite Christo, qui caput est hominis iam antea tempus obseruet, prudenter agat, increpet, corrigat, omni instet tempore, prudentia & arte, non secus ac serpens expectat tempus, redditus solis ad ęquinocium, vt se nudet vitiosis exuuijs, solem scilicet iustitiæ & æquitatis dierũ, vt nudetur spolijs, sensus & motus impedientia, locum etiam seruet caute, vt seruat ille, qui solum ad radicem fęniculi visui vtilissimam nudatur, ab oculis & capite incipiens, à Christo, à Petro ab Ecclesia, primoq; deponens senectã propriam aliorum postea, certis locis legis Doctores sese manifestent non vage errantes, imo serpentes immitentur, dum renouantur, nec nimis popularibus negotijs misceantur, sed si opus fuerit, septem mensibus more serpẽtium terra circumuoluti proprijs domicilijs, semimortui viuant, his omnibus circunstantijs integratur prudentia, lac doctrinamque sugant, ab sponsæ & Ecclesiæ vberibus, actiuæ & contemplatiuæ vitæ; serpentibus enim lacte auidissimis illud eis non concessit natura, ab alijs imo ipsis erogatur, dum loco fœtuum vbera animantium emungunt, auulsis fętibus ab vberibus pijssimarum matrum serpentium artibus, quibus caudam ori substituunt, vt captiosè ipsos detineant, eis illudentes interim dum vbera exiccant, eoque modo lac eis ab exteris venit. doctrina lac scripturæque intelligentia ab externis accedat ab spiritu, non secus ac Actuum Apostolorum. 8. c. Eunucho Candaces Reginæ AEtyopum, legẽti Isaiam qui intra currum suum non intellexit literæ spiritum, vsque dum Philippus ab exteris venit in curru susceptus, locũq; enodauit, hos sic instructos, & paratos serpentes blandos & mites acutissimi visus, acerrimi auditus denuo renatos, non a se edocentes., lactis auidissimos & doctrinæ, prudentes tempus, locum, personam obseruantes demulcentes fœtus, nullius veneni (cum in hoc genere plurimi sint cruore diro abundantes,) immissit Deus, dum ipse mitit Doctores fidei in populum edocendũ sic legat. si vero, vel intromittantur ipsi ambitiosi honoris, & gloriæ cupidi, vel populi vitijs, diuidunt influxum hunc, huncque continuum motum, inter Deum & homines, dicitur Ieremiæ. 59. c. Iniquitates vestræ diui-
9 serunt inter me, & vos. peccatum enim cum alterius rationis sit, diuidit à Deo, vt id quod non est, diuidit ab eo quod est, loco horum serpentium, ignei veneni turgidi, vrentes, & tumentes cruo

re im-

re immittuntur serpentes, vt populum vastent & depopulentur. Cœci, muti, & surdi capite proprio potentissimi, malitiæ & veneni, igne concupiscentię & ambitionis ęstuantes, ostētantes sese, qui subiectum potius commendant & sese operis suscepti officij & muneris, quam obiectum, in quod tendere tenebantur iure, surdi, & muti, qui nec Dei verbū audire possunt, nec loqui Dei verbum æternum, & ineffabile his qui sine ipso ipsum fari conantur nisi illo detur lingua expedita & diserta, quo legis Magistris, quibus cura huius ouilis ex officio impendet & quasi fortissimi vigilantissimique canes fidissimique huius gregis quam custodire tenentur, de illaque anxi & soliciti esse dicitur Isaiæ. 56. Speculatores eius cœci omnes nescierunt vniuersi, canes muti non valētes latrare videntes vana, dormientes & amantes somnia, & canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam. neque enim panem alimentum hominibus esurientibus impertiere doctrinæ, imo vt dixit Paulus. 2. ad Thimotheum. 4. Erit enim tempus cum Sanam doctrinam nō sustinebunt, sed ad sua desideria coacerbabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Tu vero vigila in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. Soborius esto. Qui hæc nesciunt saturitatem ignorant, & intelligentiam. Ezechielis 3. Et linguam tuam adhęrere faciā palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, cum autem locutus fuero tibi, apperies os tuum. surdi vero quod nec sua vitia, nec populi audire valeant. Sed pijssimus hominum structor, non salutis desperatos reliquit hos idolatras homines, legisque peruersores, æneo elato serpente quem in signo datum cum prospicerent pristinæ saluti restituebantur, insigno inquam mediatoris Christi venturi, vt corporalis salus Hieroliphicon esset expiationis & salutis animæ. noluit vero verum serpentem intuerentur, non viuum, ne serpentis vi pristinæ saluti reuocari censerent læssi, & factum naturæ serpentis, animantisque adscriberent, serpens vero erigi voluit, hacque occurrere figura non recussauit, vt cum homines serpentes amplectērentur reciperent sub ea forma latitantē abditumque Deum, vt dum in serpentem oculis venirent infecti, in manus ipsius Dei inciderent: quasi esca tracti, in hamum crucis Christi; serpentis sola efigie elata est in deserto, figuram progeniei viperarum pecca-

totis seruique suscipiens, factus homo verus, serpens & peccator seruus apparens solum, vt pro hominibus satisfacere posset pari- que carne passibili, semetipsum exinaniuit, formā serui accipiēs, in similitudinem hominum factus, habitu inuentus, vt homo. Pau lus ad Philippenses, 2, Isaias vero. 53. & cum sceleratis reputatus Marci. 15. & cum iniquis reputatus est. quo serpentem noluit es- se alio quam figura elatum, vt solum peccatoris stecmata & insig nia reportare intelligerent homines, non tamen labe aliqua pec- cati infici aut culpa detineri, & pro hominibus serpentibus vt sa tisfaceret voluit, ijs eisdem insigniri, dicuntur enim. Matthæi. 3. & 12. c. Viperarum filij mortales. interna vero secreta & abdita illius cælsi serpentis incorruptibilia solida, & personantia erant, æuei metalli diuinitatis, vt verum Deum & hominē enuntiarent gentibus venturum, primo enim Paralypomenon. c. 15. ordine se cundo constituebantur, qui Cymbalis æneis personabant, prima serie voces erant resonantes , Dei scilicet attributa diuinitas, Deus ipse. secundo Cymbali bene sonantis humanitatis, iuxta vo cem diuinitatis & verbi, iuxta verbum quo dicitur psalmo . 150. laudate eum in Cymbalis benesonantibus, in operibus humani- tatis Christi, quæ iuxta diuinitatem & in diuinitate ipsa erant in eodem supposito, quibus nos persanauit à serpētis venenato mor su, tum constitui huius metalli immutabilis voluit reptile illud æreumque serpentem, vt ob peccata & vitia Idolatriæ & perfidię intelligi daretur celsum, serpentisque circulo figuratum cœlum æneum esse, terra vero, quæ reptu huius animantis notatur ferrea & sterilis. Deuterono. 28. his minatur idolatras Deus. Sit cœlum, quod supra te est æneū, & terra quam calcas ferrea, vt ergo cog- noscerēt homines propter morsū serpētis & ob illius ictus, Chri stum cruci affigendum esse, serpentem exaltari voluit, vt cognos-
62 cerent ob superbiam & elationem, formam serpentis illos con- traxisse, qui prius erant ęnei originali iustitia inocentiæ statu: dū enim reptauit serpens terra hominem icit, infecitque veneno, cu ius est ea conditio & natura, vt repens terræ que affixus iciat & ve nenum difundat, sublatus vero & altus pungere nesciat nulloq; modo possit, quo si viriliter homo illum speret sublatis & exten- sis brachijs distentisque instar crucis, illum percurrit plicaturis & orbibus repens, vsque dum altiora & sublimiora inuisat , quo
13. cauti & sagaces homines fortes manus expandunt & brachia su-

bleuāt

bleuant in altum, vt dum fumitates & eminentiora eorundem contingat, impetu propellant agitrét & proturbent concussu forti, vt serpentem procul amoueant quassentque impetu terram versus, docuit experientia. Aelianus, & Aristoteles locis adductis Plinius libro. 8. c. 16. Rhodiginius, & reliqui, non aliter tetendit Deus brachium suum, verbum scilicet, & filium vt dum ipsum adoriri tentasset elatus & altus, brachio deitatis fortiter concusso & vibrato deprimeretur ille, æneo robore & brachio forti æreo diuinitatis verbi, non aliter cecidit lucifer conscendere tentans Dei altiora. Itidem dum spirante Christo, expansis brachijs ascendit, crucem ratus posse impetere ipsum aliorum hominum more. Mirabilia plurima admirationis & nouitatis plena. Chersydrum serpentem ignitum continere monstrauimus, vrentem & causticum, immissum inter illos, quos supra numerauimus populum Hebræorum afflixisse ob scelus idolatriæ, huncque prius aquis viuere in eisdemque commorari, ibidem genitum semel, nullius veneni aut malitiæ, postea terras inuiseré, atrocissimi esse veneni diri & tetri, corruptissimique odoris, inficere omnia quæ ipsum contingunt vrere absumere, ignis more, radices quercum colere drinos dictus græcis, quasi quercinus, qui abditus in radicibus quercum fœtido odore detegitur, læssosque semel hoc animanti semper in posterum, toto vitæ decursu tetrum illum odorem in perpetuum sentire, aptissimum Hyerogliphicon, eorum qui cum prius viam virtutis sectarentur medijs aquis laborum & afflictionum pauperie media, egestateque, ibidem malitia & venenum aquis & laboribus dilutis, postquam honorificam quercum inuisere, eiusque radices, & latibula ocuparunt illius folijs & ramis coronati, honorum & dignitatum. Omnia corruperunt inquinarunt tetro odore, infamia & scandalo, sic alios conspurcarunt, vt nunquam inposterum, aliud quam virus semel susceptum redoleant cruore infecti maiorum, quibus & populum inficiunt non secus, atque hic serpens ignitus, cum aliis vastauit Hebræorum gentes. Merito enim aquæ, labores & afflictiones obumbrant, naufragio & fortuna, quibus hæc nostra fragilis nauicula submergitur, quibus & cor opprimitur & sufocatur, vitali alitu intercepto, psalmographus sacer. Psalmo. 68. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ, vsque ad animam meam, infixus sum in limo profundi, & non est substantia.

ſtantia,veni in altitudinem maris,& tempeſtas demerſit me. vſq; ad animam,ideſt vſque ad cor,& vitæ principium, vſque ad os, vſque ad ſpiritum & alitum quo viuimus:quercum honorum eſ ſe arborem docent antiqui omnes præcipue, Plinius libro. 16.c. 4. & ſecundo,Cicero.2.de diuinatione, AElianus libro.6.Rhodiginius libro. 10. c. 9. Iupitrique ſacram, quod ſemper vireſ-
63 cat,nullaque ſenectute opprimatur,quaſi ſemper eadem Deorũ more,fulmini non impetiatur,robore polleat, reliquis omnibus arboribus maiori,vegetior ſit,duret magis carie non infeſtetur, robuſtiſſima arbor,cuius ſpecies robur eſt arbor,Hiſpanice,Roble,a quo propter fortiſſimam eius naturam,vires robur allegoria ad ipſã appellamus,dicta robur à colore robo ruffo ve, quod in hac arbore plurimæ huius coloris lineæ manifeſtentur, non ſecus ac ſunt robuſti,ruffi homines,docuit Ariſtoteles.2. parte phiſiognomiæ, quo antiquitus coronis ex hac arbore intertextis (quercinæ dictæ)honorabantur,qui cibem bello ſeruaſſent,&qui maieſtatem honoré & dignitates oſtentabant. qui veneno huius animantis fuere infecti(ſerpẽtis antiqui) ſemper idem ambitioſe odorantur,nec quiquam,quod non redoleat tumidam ſuperbiã ſentire aut percipere quæũt,quo Paulus.1.ad Corinthios ſic hos increpat.c.12. Si totum corpus oculus,vbi auditus, ſi totum corpus auditus vbi odoratus. Ij enim ſolum quercum & honorem proprium,ambitioſi contendunt,quaſi ſolus eſſet odoratus, ſuis paſſionibus impertitus,Pſalmo.113. Aures habent,& non audiẽt, nares habent & non odorantur,Eccleſiaſtici.30.his idolis ſui ipſius ſic dicitur. Quid proderit libatio idolo,nec enim manducabit nec odorabitur.non vtetur doctrina, nec odorabitur aliud quam ſe,vt drinos ſe ſolum odoratur,& qui drinum tetigit,quibus dicent ſubditi,& inferiores quos in cura habebant corrupti & vitiati eorum veneno,quod ſcriptum eſt Exodi.5.Videat Dominus,& iudicet quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum corã
64 Pharaone & ſeruis eius,coram mundo & Dæmone. Iuſti vero a paſſionibus Cherſidri & Drini liberi cum Paulo dicent.Deo autem gratias,qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorẽ notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco,quia Chriſti bonus odor ſumus Deo,in his qui ſalui fiunt,& in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem,alijs autem odor vitæ in vitam, non adulterantes verbum Dei.Corrupti dicent,quod de Antio-

cho il-

cho illo misserrimo.2.Macbabæorum.c.9. Antiochus qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modũ superbia repletus,& montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur manifestam Dei virtutem in semetipso cõtestans,ita vt de corpore impij vermes scaturirent,ac viuentes in doloribus,carnes eius efflucrent, odore etiam illius & fętore exercitus grauaretur.sunt eæ muscæ quas creat Drinus in squamis,quæ cum ad supera peruolare possent mente cogitatione & conceptione, Drinum tandem interficiunt exedentes animanté,proprijs altæ carnibus,vt ijs consumptus intereat ille,quæ generauit vitiosa natura & halitu terro. Illud est virus huius animantis,ea est potentia terri vaporis spirantis ab ipso,sic olfactum inficit,& in suam naturam potentissima agendi ratione commutat,vt intus existẽs in posterum prohibeat extraneum : quo perpetuo Drinum redolẽt,& nil aliud olfacere possunt cuti. Mirabilis est consonantia , quæ in plurimis morbis vitijsque animæ & corporis eadem resonat, & ad proportionem eisdem quasi remediorum generibus eodem ordine,& si alterius ordinis hic & ibi, pristinæ saluti reuocentur ægrotantes.summã auxiliorum omnis curationis corporeæ salutis reduxit antiquissimus ille Hyppocrates scientiæ salubris facile princeps,ad tria capita libro de morbis,& in aphoristicis sententijs his verbis. Quę non curat medicamentum curat ignis,quæ non ignis ferrum.non secus ipse hominum autor medicus salutis spiritus,blandis remedijs,medicaminibus facilibus,vitia hominum corrigere tentat, quæ si non sunt satis,corrupta membra igne exurit, ne alia inficiant & coinquinent,vt hic contigit Hebræorum populo , cuius corrupti & fœdi homines cum præceptis & consilijs .a vitiorum tumultu non reuocarentur,leni illo & blando auxiliorum genere,igne vstione causticis remedijs vti coactus,eos igne ignitisque serpentibus incipit exurere,vt tandem ferro aboleat membra reipublicæ corrupta & obscœna,vt per manus Angelorum ense nudo,& gladio ferreo vastauit populum ob scelus Dauid,& Moses idolatriam vltus est ferro, & in virga ferrea multoties populum reuellem excusit & direxit. Inter quos adhuc corruptiores magis vitiososque homines veneno serpentium infecisse reor , vt in his corruptis & nullius vsus,facto periculo,reliqui non desperatæ salutis resipiscerent & ab idolatria & apostasia euocarentur,nõ secus ac

cus ac belli duces,homines bello ineptiores impeditos magis
morte damnant in communi crimine,vt reliqui caueant in poste
rum atenteque viuant , expergefacti aliorum suplicio in alieno
capite experientia facta,& non aliter minus bene apositos ,& e-
formatos panes infurnum conijcimus prius, vt in his periculum
fiat ignis accensi,qui cum deformes essent , quod vitientur am-
plius non pertimescimus igne quouis.horum plurimi interire su
bito,alijs semel cussis veneno eodem & tetro viru serpentium,da
tus est remedij auxiliorumque locus,vt ad signum aspiciẽtes æ-
nei serpentis ad Christum venturum cuius signum serpens erat,
salutem adipiscerentur,his datur locus illis secus.Non aliter ser
pentes euangelici tenentur populum castigare & corrigere medi
caminibus dum opus est blandis,secus igne& potẽtia verbi Dei,
tandem ferro desperatæ salutis homines,vniuersum robur appo-
nentes suplicio & pœna.Igne communiter vtitur Deus in delic-
torum pœnam,exussit Sodomam eiusque incolas igne gutatim
descendente de cęlo,gutatim vt more seruorum reuellium & cõ
tumacium exurerentur punirenturque,Hebræos Idolatras igneo
veneno cõuulsit,damnatos extorquet igne & sulphure dixit Iho
annis Apocalipsis.9.14.19.& alijs.Est ignis potentioris actionis
omnium corporum sublunaris naturæ insuauioris acerbioris-
que,& maius corruptibum,sulphur vero odoris corruptioris ma
gis fomentum ignis, quod igne eget vt spiret tetrum illum hali
tum,ignisque in ipso seruetur maxime & accendatur,quibus ol-
factum & tactum excruciat Deus damnatorum hominũ: ij enim
67 duo sensus torquentur magis in reprobis hominibus,olfactus &
tactus,tactus quod maxime eodem voluptates sectentur & dolo-
res fugiant laboresque,cum ex hoc sensu intensiores excitentur
passiones & vehementiores,doloris & voluptatis ,quibus sensus
trahitur &ratio subertitur magis,quam ex reliquisomnibus alijs
præcipue si cum tactu gustum complectamur: est enim gustus ta
ctus quidam.2.de animo docuit Aristoteles,actiuiores enim qua
litates ad tactum spectant quibus subito reducimur ad naturam
nostram,non paulatine dixit Plato inphilebo,& 3.dialogo de le-
gibus,Aristoteles.2.Ethicorum & 2.Rectoricorum ad Teodec-
tem passim,ex gustu & tactu maiores passiones excitari,quod ma
iores voluptates & molestiæ maiores in illo contingant propter
eficatiam obiectorum horum duorum sensuum,quibus substãtia
nostra.

nostra seruatur aut corrumpitur reliquis vero sensibus accidẽtia solum nostra immutantur, est gustus alimenti sensus, tactus vero temperamenti nostri conseruatiuus, nostræque substantiæ & vnionis, quo maximum dolorem sustinet, dum disoluitur, aut corrumpitur illa, corruptiuis causis subito agentibus, sunt enim actiua magis eorum obiecta, subito enim dum agunt multum obiecti præsentant simul, sine interuallo quasi, quo ex sensatione maiori cognitione facta, magis inclinatur potentia vt fugiat vel amplectatur obiectũ passione excitata ab ipso, amoris aut odij, sunt in hoc venus, mollities, otium, desidium, vt in altero ebrietas gula, vitiaque alia, capitalia dicta, his enim res ad nos trahimus & illis coniungimur saltim in medio interno nostro, mutatione reali, reliquis per simulacra figmenta, & species vtimur hinc maximè escruciantur inter sensus isti quod in maiora vitia ex ipsis incidamus, quam ex quibusuis aliis, hæc vero illius cuius est tactus sunt vitia, quæ possunt occultari quadamtenus & silentio inuolui, olfactus vero punitur post illum sulphure tetro, quod vitia olfactus defectusque illius scandalo fiant, inficiant alios exemplo malitię & quasi ex cathedra pestilentiæ alios edoceant, corrupta fama odore tetro, odoris enim nomine fama & infamia, quæ ad alios est natura sua, intelligenda veniunt literis sacris, dicitur enim Cãticorum. 1. 4. & 7. In odorem vnguentorum tuorum currimus, id est in famam operum altissimorum, Paulus. 2. ad Corint. 2. c. Deo autem gratias, qui semper triumphat, nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitæ in vitã, & ad hæc quis tã idoneus? Augu. lib. de cõmuni sermone clericorũ duo sunt tibi necessaria scilicet cõsciẽtia, & fama: cõsciẽtia propter te, fama propter proximũ. Hieronym. super illud Matth. 4. abijt opinio eius. Opera salutis sine fama boni odoris, non satis relucẽt auditoribus, nec fama sine opere proficit, hæc quibus forma veri sacerdotis non commendatur, gentes Thuribulum sufumigans ex thure purissimo suauissimi odoris depingebant, vt famam alicuius inculpatam denotarent inter omnia enim corpora, quæ naturam complent, ignis violentam magis corruptiuamque continet naturam, vt mista omnia eius calo- 68

re disol-

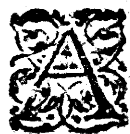
calore disoluantur putrescant, vrantur elementaque summa violentia ab ipso alterata deficiant, quo dixit Aristoteles. 4. Metheorologicorum, cap. 2. omnia dempto igne, putrescere & vri, hinc igne absumenda sunt omnia iudicij die, ob eius voracem naturã reliquis omnibus alijs magis exedentem, cuius duæ sunt partes elementalis ignis, altera cauum Lunæ tenet, quæ commutãdo in se aerem ascendentesque exhalationes fouetur & cõseruatur, vt elementa corporaque reliqua quæuis in quæuis mutata durant, est alia in infimis & opacis, cauisque terræ locis, in cauernis ipsius, iuxta terræ centrum, ex diametro distans à cęlesti corpore, longius disita ab illo, omnibus alijs vniuersi partibus, in a mundi parte quæ est dicta interior, cuius pars quædam infernus dicitur; purgatorium altera, & si hæc per diuinam potentiam, vbique esse possint, imo & non in loco, vt dæmon secum suam pęnam affert, vbicunque ijt ille, & tormentum ignis in carcere tetro secũ affert, hic sulphure fotus, vt teterrimo odore aspiret, damnatorũ animos & dæmonas affligit, in eisdem terræ visceribus genitus sulphureis exhalationibus ignitis dispositione grandi materiæ radijs solaribus & astrorum influxu succensis, ob perpetuum ortum sulphureæ substantiæ in imis terræ partibus subnascentis metallorum masa, quæ excruciat spiritus ignita, infame magis totius naturæ corporum metallorum corpus, fœmina, ex sulphure enim vt ex materia deformi, omnia metalla fiunt, vt patet in locis minerisque in quibus hæc ipsa generantur metalla, sulphuris continuo partes incoctas habere, quæ si coquantur amplius, perficianturq; vlterius, in metalla abeunt. imo Chrymici artifices crudas partes ex metallis deponunt sulphureas natura, & ex ipso metalla eliciunt sublimato & recocto, crudam eius corrigentes naturam imperfectam fęmineam, vt semper, quod sulphuris est sit cruda materia, subterraneum magis terrestre imperfectiorisq; naturæ mistorum omnium. Metalla enim vt minus perfecta alijs reliquis naturæ mistis terra contenta, sine aere aut aqua, naturæ perspicuæ cœlestis luminis susceptiua influentiæque cœlestis; terra obuoluntur, inter quæ sulphur materia & fęmina extat, substantiaque cruda coctionis expers, imperfectissimum corpus, putridum quasi, tetrum spirãs odorem imperfectioni sua dispositione, & mistura quasi corrupta putrida & fœtida, his ergo duobus corporibus igne & sulphure, corruptissimæ essentiæ,

natura

naturaliſſimisque omnino corporibus infamibus, alligãtur damnatorum ſpiritus & dæmones natura liberrimi, naturaliſſimis ijs imperfectiſsimisque corporibus maxime corruptiuis, in terræ carceribus opaciſſimi corporis, abſque luce fulgẽti & clara, imo triſti & obſcura, coloris liuidi ſulphureo halitu per vices ſpirante, coguntur que circa hæc operari eo carcere adſtricti, nulla altera eis totius naturæ parte conceſſa, quo ſume alliguntur conſtricti & ligati ſpiritus, non ſecus, ac ligati dæmones, & coacti torquentur, Deo, Angelis, ſuperno ve dæmone, necromanticis extorti miſere, ſic & damnatorum animi, contra liberam eorundem voluntatem aſtricti his rebus infimis ligati cruciantur & extorquentur diris cruciatibus, vniuntur enim his corporibus tanquam loco infami naturæ totius, ſic enim alligantur his, vt alibi eſſe eis nullo modo detur, voluntatis cruciatu, poſtquam vero corpora ſuſcipient animæ mortalium, ijs affligentur exceſſu terribili ſenſibilis tactus & olfactus, ignis & ſulphuris, alteratis organis eorundem ſenſuum obiecto excedenti, quo non corrumpentur etiam ſi illis detorqueantur, quod eorum ſpiritus poſint corruptionem vitare, animæque corporis corruptionem, autoris naturæ potentia, in pœnam, immortalitate ſuſcepta & ſuplicium damnati, vt illis maior æternaque infligatur pœna, præcipue quod Deus eleuat ignem, ſulphurque, vt pœnam inferant in ſpirituales adhuc ſubſtantias, etiam ſi diuerſas genere & ordine, ideo ergo corruptiuo igne ſcelera punit, ſulphureque tetro.

De innominato ſerpente.

CAPVT IX.


CTVVM Apoſtolorum capite. 17. Sic extat ſcriptum. Stans autem Paulus, in medio Areopagi, ait. Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſos vos video, prætereiens enim, & videns ſimulacra veſtra inueni, & aram in qua ſcriptum erat, ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis hoc ergo annuntio vobis, Athenienſium enim 70

alioqui doctissimi plurimi iudicantes vnam esse causam primam aliarum omnium mortuam, sensit Plato in Parmenide & Thimeo, Aristoteles Physicorum.8. Methaphysicorum 9. Hancque incorpoream, immutabilem, æternam, infinitæque virtutis, Deos alios, imo Dæmones quos Deos gentes vulgusque constituebat, fide non recepere, & si exterius Iupitres, Saturnos, Martes, reliquosque in gratiam populi faterentur, ignoto vero Deo occulto & abdito, innominato, vero, aras, templa, phanos, struxere, vt veritatem ipsam absconditam, solo intellectus lumine visam prosequerentur cultu & adoratione, ob populi metum non audentes nominare, hic est Deus sine nomine qui serpentis effigie occurrit locis adductis. Inter ignitos vero vrentes, & causticos summe serpentes, Sæpem adduximus reptilem ex Isidoro 12. Æthimologiarum libro capite. 4. & Aristotele locis plurimis adductis supra. Solino, Plinio alijsque grauissimis naturæ historiæ autoribus. Serpens prophani, ambitiosique veneni, mole minimus potentia maximus insuperabilis naturæ viribus, quem Aristoteles serpentem innominatum vocat locis eisdem cum Isidoro, & reliquis, vocauit Isidorus sæpem quod septica græcis carnem absumant medicamenta, exedentia dicta & exurant, & septo quasi laterum facto vlcus se offerat profundum & cauum, huncque in agro in quo lasser colligitur oriri referunt implacabilis morsus, cui solum extat remedium contritus lapis, impuluere reddactus sepulchri cuiusdam Regis antiqui, cuius ignoratur nomen, vino epotum. qui ferunt serpentes alios veneno teterrimos, si hunc deuorauerint atrocissimi virus fieri, cuius tres enumerant species, innominatum, Salpingam dictum, ab Isidoro serpentem, & indicum, cuius cruorem, non inferiorem esse igne stabiliunt, huncque sacrum serpentem appellari ab incolis eius regionis, ob summam & insuperabilem eius energiam & actionem, quam impertiri reliquis serpentibus docent, semel ac ipsum vorarunt, ipsosque insuperabiles fieri ipso suscepto ieiuno. Serpentis effigie nobis occurrit, Christus exaltatus in deserto, sic enim oportuit exaltari filium hominis, in similitudinem hominum factus, habitu inuentus, vt homo reputatus cum iniquis, & sceleratis cum progenie viperarum serpentium, & cum filijs antiqui serpentis, vt humanum iudicem mor-

7.

tales

tales habere intelligerent, hominemque, non solum vltionum Deum, habitu, & natura humana, placatum, rectum, liberum omnis culpæ reatu, cum regula futurus esset omnium nostrarum actionum, quo serpentis efigie voluit obumbrari, serpentesque, Apostolos discipulos legis Doctores, consuluit esse cautos & prudentes, ipse serpens circulo æternus & astutijs amoris hominum flagrans, qui de se inquit Psalmo. 21. Factus sum vermis, & non homo oprobrium hominum, & abiectio plebis, factus homo quasi non homo, vermis inquam, & hominum abiectio, humilis, mitis, inferior, factus, & subditus, ministrans, sine nomine, qui factus est obediens vsque ad mortem. Marci 10. sic. Nam & filius hominis, non venit, vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis; vermiculi vero huius minimique serpentis, ea erat potentia, vt amplissimam Hæderam fortissimi trunci, altissimarumque radicum eroserit & subito vastauerit Ionæ. 4. capite. Hominumque delitias & vitia; serpentem hunc semel ac edere serpentes reliqui, Christicolæ semel atque hunc serpentem degustarunt ieiuno & mundo ventriculo & corde, sub exubijs panis & vini Eucharistiæ sacræ participatione deitatis Dij facti, ipsum robur eandem virtutem recipiunt, quæ in serpente hoc sacro & minimo continebantur, innominatus erat, inefabilisque, ob summam eius potentiam, quam nullo nomine circumscribi posse fatebantur, omnes quodquod de illo fari sunt ausi. Hunc latissimum caput obtinere, ventremque amplissimum in sua magnitudine, ij idem eferunt autores Christi caput Deus. Paulus. 1. ad Corinthios. 11. Latissimum est caput Christi, nullo termino circumscriptum, venter amplissimus, deglutiuit enim mortem ille, qui vita erat digessit illam, commutauit in vitam, nam in se euersit, quo iam non mors, confecit enim illam potentissimus iste Sæps, omnipotens fugans serpentes omnes alios mundi, dæmonis, peccati, mortis, quos fugare Sæpem simul ac apparet, docet Isidorus loco adducto, carnisque passiones, qui cum paruus sit minatur reliquos illumque expauescunt alij. Isaias. 11. c. Paruulus minauit eos. de Christo, termino nullo, nullo nomine exprimi potest, hic innominatus serpens: inefabilis sine nomine, omni ex parte infinitus, incomprehensibilisq; sub-

stantiæ, inaccessibilisque naturæ viribus, ab omni intellectu creato, cum essendi modus ipsius excedat, nostræ naturæ modum, eiusque actus, cum sit illi esse substantiantia, & substan-
72 tia esse, nulli alteri, præterquam ipsi ex essentia conueniens, ex Diuo Thoma colligitur.1.part.quæst.12.artic.7.in corpore, nulloque nomine sic enuntiabilis, aut vt est prefigurans nullũ, substantiam ve eius exprimens, quo dicitur Exodi.5.Et nomen meũ Aoai non indicaui eis. Duo enim sunt genera nominum quibus res vocitamus, primitiua & deriuatiua, primitiua sunt, quæ imponuntur rebus primario inuentis, Deriuatiua, quæ ex primitiuis veniunt, quodlibet vero genus ex his, dupliciter imponitur rebus significandis dum rationabili causa, & non ad libitum temere vè nomina aptamus, aut propter effectus rerum & opera nomina imponuntur, ex aliquibus ve accidentibus, quæ rebus cõtingunt: aut propter substantiam ipsam nobis notam eo modo quo possumus, quam eo nomine terminamus, in substantijs quarum notitiam, nos habere possumus, vt in rebus corporeis & materialibus pro hoc statu, quo anima assidet corpori, separata vero, & Angelis secundum substantiam nomina imponere poterit, quod eorum valeat suscipere essentias. Cum vero Dei substantia sit supra omnem captum hominis, solumque a nobis cognoscatur naturæ viribus, per actiones & effectus adextra, vel negatione rerum omnium, superiorem constituendo naturam, aut collectione perfectionum vniuersarum, imperfectione sublata, eiusque substantiam non possimus intelligere aliter, nomina quæ nos illi imponimus, vno ex his tribus modis coaptamus significatiua accidentium, at substantiæ eius nomen nullo modo possumus aptare significatiuum ipsius per substantiam Dei, quod exprimat entitatem illam supernaturalem; & esse ipsius. Alias essentiam Dei intueremur, & viribus naturæ ipsum, qualis est, spectaremus modo, quo nos nomen imponere illi nequimus, quod ipsum, qui sine termino est terminet ex substantia, ineffabilisque est nobis secundum hanc rationem, vt essentiam significet, nisi ipse nobis reuellet, manifesteteque Deus. Varijs enim nominibus, & notis ex effectibus ab ipso productis ipsummet rerum omnium authorem appellamus, nominaque varia illi imponimus, hoc & illo

illo genere linguarum, omnia ipsum per respectum adextra significantia, & vt creaturas aspicit, earundemque protector & benefactor est, ab ipso vero est nomen ipsum, absolute denotans, in suo esse naturæ, adiectiua enim nomina ex attributis illi impertimus varia, & diuersa, vt sunt varia Scripturæ loca, quibus hæc patent. Geneseos.1. Elohim in plurali numero, id est Dij, vocitatur Deus, cuius nominis singulare est, El, idest Deus, aut Elohah, Deus etiam latinis, Deus enim idem est, quod ambiens omnia, & complectens, currensque per omnem naturam; à verbo Græco τέω Teo quod est ambio & percurro. Dicitur enim Geneseos.1.sic. In principio Elohim Bara, Elohim enim Deum iudicem consignat vt a primo scripturæ verbo nos iudicem habere intelligamus & sub iudice viuere, idest Dij, creauit cœlũ & terram: plurali huius nominis Dij iuncto singulari illius verbi creauit, cum nomen hoc singulare habeat El, & Elohah, & verbum Bara plurale Barauh, vt essentiæ diuinæ vnitas, singularitasque, in singulari illius verbi notaretur, in plurali vero nominis personarum Trinitas, opera enim Trinitatis ad extra sunt indiuissa, omnibusque tribus adscribuntur personis, vt dixit Augustinus. quo dixit Dij creauit. verum vt essentiæ vnitas notaretur, mysterio Trinitatis obumbrato eo in nomine pio auditu; Dij enim, & si dicatur non plures Deos stabilit, aut decernit locus ille cum solum vnus ortodoxa fide fatendus sit, & ex symbolo sacro Athanasij, de fideq; est tenendum, vbi dicitur, non tamẽ plures sunt Dij, sed vnus est Deus, sed Dij nuncupantur, idest habentes deitatem numero vnam, quod verbo Hebræo dicitur quod adiectiue significet, latine vero cum substantiam notet magis, numerum, non admittit, ne in essentia pluralitas concedi videatur, Elohim Hebræis deitatẽ habẽtes, vi nominis enotatur, & vt Deum de Deo, Deum verum de Deo vero, tenemur concedere symbolo Ecclesiæ, & Chathezismo sancto deitate eadem numero vna, in generante & genito, pluresque personas eiusdem deitatis, hoc nomine Hebræo, non Deos plures notant Hebręi catholici, sed plures deitatem habentes eo nomine signant, quo idem est dicere Dij creauit, quod Deus creauit, qui in tribus personis est, & hoc est Elohim Bara posse mysterium Trinitatis eo nomine colligi, tenet Magister.2.sententiarum distinctione.1. Quem secuntur scholastici omnes quasi Theologi, tum Burgensis. Nicolaus de Lyra in

Genesi, Galatinus, Augustinus, Eugubinus, Ambrosius, Chaterinus, alijque non pauci. Nec qui ex Rabinis sustinent nomen hoc Elohim, singulariter & pluraliter indifferenter significare plurali numero acceptum, vt modo Deus, modo Deū plurale significet, huius nominis significationem illiusq; rationem percallent, nec quod vltra asseuerant iunctum singulari verbo, Deum solum significari, plurali verbo Deos verum tenet. Quo negant ex hoc nomine Trinitatis mysterium colligi posse, nam inquiunt singulariter accipitur iunctum singulari verbo, & sic eo loci Geneseos Elohim Bara, idem est quod creauit Deus, non Dij creauit, Geneseos enim. 35. legitur. Quia ibi apparuerunt ei Dij. Vbi de vero Deo facto sermone plurale Elohim plurali apparuerunt nectitur, vt iam plures Deos fateremur quod impium esset, nam vt docet Rabinus Iboanas super eum locum & Hunna, loci omnes Scripturæ sacræ ex quibus Epicurei plures Deos nituntur colligere ob Hebraismata, in eisdem & remedium suæ inscitiæ manifestissime patet: nam vbi legitur. 35. citato. Quia ibi apparuerunt ei Dij, consequenter legitur, & fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi. Deuteronomi. 4. vbi dicitur. Quæ est gæns magna, quæ habeat Deos propinquantes sibi. Illico legitur, sicut Dominus Deus noster. Neque enim mysteria omnibus locis reuelanda sunt, sed vbi opus est Trinitatis sacramentum figurare, ibi Elohim plurale cum verbo singularis numeri addictum obumbrat, quod nomen etiā si cum verbo pluralis numeri conectatur multoties in sacris scriptis, non ideo essentiæ pluralitas colligitur, vt obijci posset in hāc sententiam argumento facto à contrario sensu, sed solum Deos idest deitatem habentes personasque diuinas enotat eadem deitate vna numero tales, vt Deus de Deo eadem deitate sit, & eodem Deo, & tunc vtrumque nomen & verbum, personarum pluralitatem pernotauit, vnitas vero essentiæ ibidem non manifestabitur, aut Trinitatis adumbrabitur eo loci mysterium, si opus nō est ibi reserare, quod Rabini plurimi intellexere, vt in Glossa Salomonis super Oseam capite. 11. extat scriptum apud Hunnam & reliquos: neque enim omnibus eadem mysteria conceduntur, inefabilis illa substantia & essentia prima. Deus ipse incomprehensibilis varijs nominibus ex rerum effectibus impositis obumbratus, nullo melius alio nomine significari potuit, quam nomine non nomine illo, ab ipso hominibus dato Iehoua, quod si pro-

prietate,qua hæ literæ iuxta Idiomata Hebræa proferri merentur,enuntiaretur omnimodo inefabileq; esset,hocq; ipsum est apud nos Dei nomen,negatione nominis ipsum exprimere, cũ sit vnus ex modis cognoscendi Deum,per negationes rerum omniũ creaturarum ab illo,indicibilem suam substantiam constituere, hoc tenebræ statu,interim dum militamus, & viã percurrimus, vsq; dum termino ipso,Deo dante,fruamur,eum videntes pacificè,& quod illi nomen competat secundũ quod est ab ipso edifcamus,& in ipso eius esse & substantiam contemplemur;hoc vero excelsum nomen mysterijs & sacramentis plenũ Iehoua,quãtum à nobis capi potest,hoc vmbræ statu,significat ipsum substãtialiter magis,& si in ęnigmate,vt dixit Paulus liberumque magis esse ipsius,non per effectus,sed per esse quasi eminens esse adnotans excelens supernaturale vnum & multa significans,seu illum qui in se est,tum generans amore flagrans geniti, quo tota Trinitas eo venit nomine intelligenda Pater generans, genitus filius,vtriusque productus,amor quod vt proferrent Hebræi, cũ proprijs literis nuntiari non posset,literis tantum consonantibus constans scripto, inefabilibus omnimodo,cum ijs os claudatur, vocalibus vero apperiatur illud,eius vice nomen substituere fabile Adonai,quod proferebant eius loco semper,quod inefabile alterũ occurrebat scriptis sacris,quod secundum proprium significatũ Deum, secundum pronuntiationem Dominum enotabat,dictum ab Hebræis,Sem,Hemmephoras,idest nomen expositum & manifestum,quod Deum ipsum inter illa,quæ substantiã eius figurare valent clarius reliquis adumbraret,quodprimitiuũ & à nullo alio deribatum nomen existit à se & non ab alio significans aut enuntians,quod cum Sceua,&He,literis,per lenẽ aspi 75
rationem scribi & pronuntiari debet,vt propriam seruet naturã Iehoua non corruptam,vt quidã corrũpere conantur,quod Sceua,He literam Gururis præcedens quãlibet,per symcopam tunc nomen proferendũ esse sustineãt quoduis, quo legunt & scribũt Ioua,a quo nomen Iouis irrepsisse opinantur,impiè satis cũ nil in eo nomine mutandũ sit addẽdũ detrahendum ve, nomenq; hoc, cũ He aspirari debeat,quod Ioui non quadrat scripto pręcipue, quod iam nomen istud,non Tetragrammaton,idest quatuor literarum esset,sed trium dũtaxat,& cum Moses illud scripserit,hoc ordine Iehoua,non habet locũ,quod ipsi nitũtur per symcopam

aufferre, nec regula est vera nisi rarissime, vt symcopa, rarissime efficitur, linguis omnibus, & sine regulas, vt docet Rabbi Haccados, dictus Doctor noster Sanctus, in libro reuelationis secretorum in Epistola illa, quam misit ad Antoninum consulem vrbis Romæ. de huius sacri nominis significatu, & Rabbinus Moses filius Maimonis, Moses AEgyptius, libro more capite. 60. primę partis, Nehumias filius Haccanæ in Epistola secretorum ad filiū suum Haccanam, qui docent huius nominis Iehoua, tantam esse reuerentiam & cultum, vt solum sacerdotes in Sanctuario proferrent dum populum benedicebant, certo quodam, occultoque modo pronuntiationis, quod non scriptis, sed traditione maiorum in posteros reuelabant, venisseque vsque ad Simeonis sanctissimi tempora, qui Christum circuncisit, ex quo vero mortus fuit ipse cessasse, veramque eiusdem prolationem. vice huius nominis per nomen Adonai iure iurabat populus, indisolubile quodam iuramenti genere, cœremonijs plurimis, tanquam ad maximum Sacramentum accedentes, ieiunij, in templo, cōuersi ad Solem, brachijs crucis figura appositis, tribus manum digitis compresis, soluto indice, & pollice, quasi per mysterium Trinitatis iure iurando pollicerentur, digitis occultatis & compresis tribus, simul hac figura cum nomine mysterium Trinitatis enuntiantes, & absconditum sacramentum mysteriumq; abditum. Iehoua vero nomen, sacerdotes vna vice in Hebdomada filios edocebāt, significatumq; eius, & prolationem, qualiter ab hominibus proferri poterat, in se inefabile & indicibile nomē, docet Rabbi Moses Maimon. 1. c. & 60. primæ partis, Adonai enim, non solū de Deo, sed & de Angelis dici consueuit, vt videre est Genesis. 18. capite. Vbi illi Angelo dicitur, Adonai, si inueni gratiam in oculis tuis, cum Iehoua solum ipsi adscriberetur Deo, Hebræi vero, nullo modo audebant nomen hoc pronuntiare, propter illa, quæ in libro sanctificationum in capite decem nobilium, super illud Exodi. c. 3. dicitur a Rabbi Abina, vbi sic, hoc est, nomen meū in ęternum, legitur ibi seniorem quemdam dixisse, non esse ibi scriptum in æternum, per verbum Leolam, sed Lealam, quod significat, vt cœletur & abscondatur, rursum & ibidem est dictum. di-
76 xit Deus Sanctus & omnipotens, voce non pronuntior, sicut scribor; scribor enim cum. Iod, He, Vau, He, consonantibus inefabilibus: Quæ literæ correspondent his nostris. I. h. u. h. quæ sic scri-

ptæ

præ fari nequeunt,legor tamen his super additis,vt addidit Hebræorum populus,vt Deum posent nominare,Aleph quæ est con sonans Hebræis, Daleth. Num.Iod, quæ correspondent nostris a.d.n.i.quæ coniunctæ cum alteris ex lege pronuntiationis, & Grammaticæ Hebreæ, reddunt Adonai; de Iehoua vero dixit Abba Saul,in libro Sanhedrim, in capite Helec; qui pronuntiat ipsum nomen quatuor literarum,(vt literæ eius sonant pronuntiatione adhuc hominibus concessa irreuerenter) nō habebit partem in sęculo venturo.qua propter populus dum occurrebat nomen hoc subticuto eodem,Adonai loco illius substituebant.nouit Deum nomine carere debito. Mercurius adhuc Trimegistus in Pimandro,vbi inquit Dei nomen non potest humano ore efari:Tum delphicus Apollo Cacodæmonque hæc tacere non potuit interrogatus quid esset Deus,dixit qui sine nomine,in hoc vero ab ipso hominibus reuelato Iehoua, Trinitatis mysterium cōtineri,symbolo & figura,Ij omnes Rabbini asseuerant locis adductis:Sunt enim tres eiusdem literæ.Iod,He,Vau,vt ex numero ea 77
rundem personarum,numerus daretur intelligi,He,quod bis inuenitur in hoc nomine naturam duplicem secundæ personæ notat,vnius suppositi:prima enim litera,Iod,principium significat, eo quod aliarum omnium principium sit,cum omnes Hebræi alphabeti literæ,eius figura supposita eformentur scripto,ipsaque à nulla altera ducat originem,quæ rectissimè Patrem notat in diuinis,qui est omnis Trinitatis principium,vt Augustinus dixit,secunda vero,He,quæ esse & viuere Hebræis exprimit, filium, per quem omnia facta sunt,in quo viuimus,mouemur,& sumus.Paulus dixit. Tertia Vau, dictio copulatiua est,& significat copulā, & nexum,qua optime Spiritus sanctus exprimitur, tertia Trinitatis persona.Chaldei per triplex,Iod,circulo inclusum,signoCamez apposito crucis formā repræsentans, (mirabile dictu)Deum compellant,vbi altissima latent sacramenta, Iod,enim principiū significare diximus & esse omnium aliarum alphabeti Hebræi literarū,quo notatur tres indiuiduę Trinitatis personas omnia adextra produxisse,quęlibet per,Iod,vnum adumbrata principio, Camez vero deitatem vnam ab ipsis ęqualiter participatam designat, crucis instar infra ad medium appositum , quod secunda Trinitatis persona subire voluerit crucis tormentū, circulo ęternitatis hæc omnia comprehensa sine fine & principio.Cuius no-

minis inefabilis tres sylabæ. hoc itidem notant, tres Hypostases, quæ sicut eiusdem nominis æqualiter rationem participant, sic illæ ęqualiter diuinitatem. Imo nomen illud, in quo omne genus flectitur cœlestium terrestrium & infernorum, Iesu, omnium redemptor instauratorque illius imaginis, quam a mundi principio homini impresserat, easdem literas quas nomen Iehoua amplectitur & nomen ipsum Iesu continet, & si non figura saltim pronuntiationis lege, qua iuxta ritus antiquos Hebræos proferebatur, ab angelo ea prolatione quali illi debetur lege, prius audito & a nullo antea, eo proprio dicendi ordine. cuius literę cũ Iehoua ex lege dictis eundem reddere sonum constat, videlicet. I. & V. inter quas, H. duplicatur iuxta. E. secundam literam, Ihehu ac sidicas Hebræorum more, quod naturam duplicem obtinebat secunda persona indiuiduæ substantię, non seruatur vero scripto figura eadem in literis Hebræis in Iesu & Iehoua, quod verbum formam serui acceperit, aliamque à se figuram, habitu inuentus vt homo, quo Iehoua in Iesu abditum & occultum erat, & deitas in humanitate, nomen enim hoc Mesię proprium erat, quod Saluatorem exprimit, vnde Abacuc. 13. Gratias Deo reddens de hoc nomine, quod a Patre ęterno impositum fuit verbo, prædestinatione & præuisione ęterna, & in spiritu præuisso Prophetis reuelato: sic inquit. Ego autem in Deo gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Ezras. 3. Reuelabitur filius meus Iesus cum ijs, qui cũ eo lętabuntur, mouetur filius meus Iesus, & conuertetur ad me sæculum. Radenus Haccados, qui tempore Antonini cõsulis vixit de hoc sacro nomine, sic inquit. Quia Mesias homines saluauit vocabitur Iesuha, gentes vero, quæ fidem eius sectabuntur, vocitabunt eum Iesum Hebræo idiomate & prolatione propria. Iesuha enim saluatorem significat, Iesus qui saluauit, salutemque, saluatorem denique, quasi idiomate Hebræo notetur ipsum principaliter fuisse missum ad oues quę periere de domo Israel, sicque saluatorem, quasi munus suum actu exercens, appellant Hebręi Iesum, gentes vero qui saluauit. elonginquo magis, eis salutem promittens, etiam est mirabile quod Geneseos. 49. c. illis verbis cõtinetur. Nõ recedet scęptrum de Iuda, quæ verba apud Hebręos, sic habent. Iauo, Silo velo, quorum verborum, si primę literæ initiales vniantur, Iesu nomen reddunt Hebræis hocque nomen, eisdem constituitur iuxta Hebræorum prolationem, I. cum pun-

ctuatione

ctuatione. E. summitur ex Iauo, quæ reddit Ihe. S. ex Silo. V. ex velo, quibus resultat nomen Iesu, E, aspirata, hoc modo Iesu, quo inualuit vsus, apud latinos & Hispanos scribendi hoc nomé, hac cifra, IHS Iesus, ex Hebræo vt. H. aspirato linea transuersa crucem configurent eo nomine, & hoc modo scribant & præfigurent I E S V S iuxta Hebræorum graphides, nomen mirabile de quo Isaias capite. 61. sic. Vocitatur tibi nomen nouum, quod os Dei nominauit. Nam, & si in sacris scriptis tres fuisse hoc nomine notos, reperiamus, Iesus naue. Iesus Syrach, & Iesus Iosedec; quorum, naue, vir fortissimus extitit, qui deuictis hostibus filios Israel in terram promissionis introduxit, vt Christus in patriam, & Iesus Syrach, qui sapientiam renouauit, figura Christi, qui vera sapientia patris erat, & Iesus Iosedec Sacerdos sanctissimus, qui templum Domino edificauit, vt Christus Ecclesiã fidelium Christicolarum, tamen ij, non Iesua, idest Iesus, sed Iehosua, quod non est idem nomen, sed longe aliud ab illo, Iesus enim saluatoré significat salutem & saluationem, prolatione debita. Iehosua vero idem quod Deus saluabit, vt clare pateat nominis differentia, hoc enim nomen, nunquam cum re significata auditum fuerat, vsque ad aduentum Christi, neque eo aliquis nominatus, vsque dum reuelauit per Angelum Deus, nec saluator vsque ad Christum, a longe imo saluauit Deus venturus, similiter & innominatus hic serpens Deus cuius substantia mortalibus viatoribus nullo potest exprimi nomine, sed solum ex parte per respectus ad creaturas notificari nomine duodecim litterarum vocitarunt Hebræi, loco illius nominis inefabilis Iehohou, Abbeuruahacodes substituétes idest Pater, & filius, & Spiritus sanctus, ab Patrem significantes, ab, enim Patrem significat Hebræis, ben, filium, ruah haccodes Spiritum sanctum, quę & si nomina diuersa sint, vno nomine dixere illi, vt vna essentia trium personarum notaretur; alijs, alijsque nominibus exprimere cupientes hanc immensam substantiam, tandem sine nomine reliquerunt, postquam mille nominum generibus eandem sunt aggressi nominare, quo innominatus relinquitur serpens hic æternus circulo actus, imo Christus ipse serpens que ille minimus factus, quia ipse voluit, vt Isaias dixit. Internus humilis & sine nomine vixit abiectus & ignotus, tamen ea fuit eius potentia illud robur, vt potentissimos mundi serpentes au-

tes, aufugauerit, superauerit, viceritque, vermiculusq; iste Ionæ vanas & virentes mundi Hæderas nocte vna passionis eroserit, Ecclesiam struxerit, aduersus quam non præualebunt portæ inferi, maximum exemplar concionatorum legis Euangelicæ, qui & si ignoti & sine nomine, si innominati fuerint, hi minimi potentius multo, quam arrogantes, ambitiosi, consulentesq; solum auræ populari, lucrabuntur mortales minimi serpentes alioqui, vitia maxima autugantes & eradicantes penitus, neque ideo illis de sua sorte pœniteat, sed sit hoc solatium maximum, serpentesque cũ sint Euangelici, hunc potentissimum immitentur, eumq; æmulentur vigilanter; est ea huius animantis potentia, vt non solum carnes depopuletur verum ossa & neruos absumat, non solum carnis mollitiem verum & ossa vitiorum, non solum vitiorũ actus, imo & habituales eorundem dispositiones, è quibus proueniunt. potentissimũ extat auxiliũ huius serpentis morsui, conscientiæq; stimulo, vino charitatis bibere huius Regis innominati lapidẽ sepulchri, vti scilicet sepulchro morte & Christi passione Ecclesiæque Sacramentis salutaribus. Hic est ignotus ille Deus, in nominatusque, de quo intelligitur locus ille Pauli, adductus & scriptum aræ ignoto Deo.

De Dipsade Serpente.

CAPVT X.

Deuteronomi. 8. capite sic legitur. Obserua, & caue, ne quando oblibiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius, atque iudicia, & cœremonias quas ego præcipio tibi hodie, ne postquam comederis, & satiatus fueris, domos pulchras ędificaueris, & hauitaberis in eis, habuerisque armenta bouum, & ouium greges, argenti, & auri, cunctarumque rerum copiam eleuetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra AEgypti, de domo seruitutis: & ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio, ac Dipsas, & nullæ omnino aquæ, qui eduxit riuos de petra durissima, & cibabit te Manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Dipsas græcis

cis Δίϖσας Δίϖςισ, dipsos, ideſt ſitis ethimologiã trahit quod hoc animanti percuſſi incõpeſcibili ſiti vexentur, vt dirumpantur 78
prius grauitate potus, quam deſiſtant bibere, ſic Galenus. 11. ſimplicium capite de vipera, de qua Nicander in theriacis ſectione 40. ſic fatur. Dipſas forma, viperæ minori adſimilatur cæterum mortis breuior ſors adderit, his quibus tetricum ſuum morſum incuſſerit. Huius modica cauda, & lata nigrigat e ſumma eius parte, duabus lineis coniunctis quæ literam Pytagoricam reddunt ypſilon, hancque quaſi totam occultat, dum icere tentat, cor humanum, ex huius morſu, prorſum ſucceditur, ac labia, pre nimia ſiti finduntur exiccata, ipſe vero læſſus fluuios quęrit, ſuper quos hiando procumbens diſtentus inſtar Tauri hiulci, tum in menſo potu ſeſe replet, vſque dum venter, vterusque, vmbilico fracto, graue onus, ruptis viſceribus efudit. Et infra ſic cecinit de hoc animanti. Quin, & biſulca ſiti finduntur labra dolentis, & alibi Nicander in theriacis de hoc animanti ſic. Dipſade læſſus: Nec ſecus ac Taurus fluuij ſe ingurgitat vnda. Non ceſſans donec crepitans iam venter hiulco. Fragmine diſiliat fundens graue pondus aquai. Galenus. 11. ſimplicium cap. 2. Dipſadem affirmat incompeſcibilem adeo ſitim inferre, vt prius Dipſade læſi potus onere dirumpantur medijs viſceribus, quã a ſiti liberentur AElianus idem libro. 6. cap. 50. Auicena libro. 4. fen. 6. Tractatu. 6. c. 38. Paulus libro. 5. cap. 61. AEtius Tetrabiblio 4. ſermone. 1. cap. 22 Diaſcorides libro. 6. cap. 48. Rhodiginius libro. 25. cap. 32. Soſtratus libro. 7. cap. 3. Edoardus libro. 4. cap. 9. Sophocles libro 10. cap. 90. Dinolucus libro. 6. cap. 10. Ibicus libro. 9. cap. 2. Rogirius libro. 1. cap. 10. Ariſtias libro. 10. cap. 60. Apollonaphnes libro 2. cap. 30. AElianus loco citato. Plinius libro. 32. cap. 5. & libro. 22. cap. 6. Dipſas ergo quod inexplebile bibendi deſideriũ inferat appellatur omnibus, ab effectu. Hinc dipſacon dicitur renuũ affectus, quo ingentiſsima cruciantur ſiti ægrotantes, diabetes alio dictus nomine ſeu hydrops dictus ad matellam, in quo morbo quale bibitur emingitur docet Galenus. 6. de locis affectis, cap. 3. & 1. de Criſibus. cap. 12. à quo accipiunt reliqui omnes autores: tum Dipſacon ſpina alba dicta eſt aſpalatus, & Diaxylon græcis, quod herba hæc ſitim inducat maximam, vt vult Plinius libro. 24. cap. 13. Vocauit Ouidius hinc lepidiſſime lenam quandam vetulam dipſadem, quod inſatiabili auriſiti hiaret, AElegio

rum. 5.

rum.3,Est inquit quædam, quicunque volet cognoscere lenam Audiat est quædam nomine Dipsas anus. Lucanus lib.9. Obstupendum refert & lugubrem Iuuenis Tyrrheni casum,qui hac fera percussus animam miserrime exalauit ijs.Et torrida Dipsas. Signiferum iuuenem Tyrrheni sanguinis Aulum.Torta caput retro,Dipsas calcata momordit.Ecce subit virus tacitum, carpitque medullas.Ignis edax calidaque incendit viscera tabe.Ebibit humorem circum vitalia fusum.Pestis & in siccum torrere linguam palato.Quas poscebat aquas sitiens in corde venenum.Ille vel in Tanain missus,Rhodanumque,Padũque,arderet, AEquoreusque,placet,sed non & sufficit humor.Sed putat esse sitim ferroque apperire tumentes.Sustinuit venas, atque os implere cruore.Tanta erat sitis Dipsadis morsu,vt proprium sanguinem biberet,cum non daretur aquæ copia,venis ense ruptis, Aulus hic iuuenis Catonis miles.Sostratus loco adducto albissimas inueniri Dipsades toto corpore,caudis solum nigerrimis,lineis nigricantibus refert,easque in Africa communiter oriri,& si frequentiores in Arabia,quæ animantia siti ingentissima vrgeri memorat,vt non solum alijs siticulosum sit earundem venenum,sed & ipsis,sitis inexplebilis sit causa.hinc Lucanus libro.9.versu.122 in medijs sitiebant Dipsades vndis,has varijs nominibus appellant autores ob effectus varios,figuras,colores,motus,imo plurima alia nomine Dipsadis vocitant quod huic animanti aliquo ex his assimilentur.Gilius libro.9.c.40.Celius Rhodiginius libro 25.c.33.Pierius libro.16.c.1.Solinus libro polistoriæ,c.40. Hoc animans docent ijs nominibus insigniri, appellatur enim
79 Causos,Præster aut præser,Centrina cencrida,centris centrinæ, Melanurus,Annobates,Ammobatesque. Quæ omnia æthimologiam ducunt ex varijs Græcorum,nomenclaturis,dicitur enim febris Καυκαλις caucalis ardens & Καυσις causis,combustio Καυσος causos cremabilis,quo Dipsas causos dicta est quod exurat, & cremet cussas partes vt æstuent & exurantur,non secus ac si igne incendio conflagrarent,Præser vero a Πρηςηρ Præser, & a Πρεςτηρ Præster, quæ flammam cœlestem fulmem ve notant quod sit eius effectus,quasi fulminis ardore & æstu, flammæ ve, quasi, cœlitus demissæ,quarum aliquot vt docet Rogirius libro.7.cap.9.& Aristias libro.3.cap.16.Circa Gutur fulmen au-

reum

reum continere videntur eius formulæ, qua depingi solet in manu Iupitris insidentis Aquilæ, ignis & æstus terri animantis nota & præsagium, Centrina vero a Κεντρίδες centrides, aculeatus latinis asper & pungens cum dolore acerrimo, & a Κεγχρος cencros, seu milium, quod illum cerulco colore æmuletur quo milium pollet. Melanurus a Μελανομαι Melenomai, quod est nigreo, quo μελα Mela, nigra est & ουρα vros cauda, quasi nigra cauda, quod ea sit Dipsadum cauda, nigris illis duabus lineis distincta, Pytagoricæ litteræ. Y. quorum segmentis, & virtutis, & vitiorum via commonstrabatur antiquitus pythagoreo symbolo, quarum illa quæ virtutis est ab stricto incipiens, rigidaque appetitus efrenis moderatione, in amplum honoris gloriæ & premiorum terminabatur, alia vero ab amplo vitiorum ortum sumens, in infamem miserabilemque mortem, sine honore, & gloria prefiniebatur. Ammobates grecis Αμοβατες, a Αμοβις, idest mutus quod sit mutus hic serpens & in silentio mordeat, vt dicitur Ecclesiastes. 10. cap. Si mordeat serpens in silentio nil eo minus habet qui occulte detrahit. effundit enim venenum maiori malitia, cum non possimus satisfacere secreto obiectis, & Annobates ab ανοδος anodos, locus vel inuius & inaccessibilis, vt sunt illa quæ hoc animans incolit, docet Solinus 40. cap. polistoriæ inuijs locis siccis & squalidis nasci hoc animantium genus, æstuantesque Dipsades illico aquas querere anhelantes, quibus immerguntur, si earundem ipsis concedatur copia. iconismus eorũ, qui orti parca supellectili, squalidis & siccis locis, postea plus multo reliquis si possunt luxuriant & vagantur, affluentiam sectantes & luxum, eadem refert Ælianus libro. 6. cap. 50. Apollodius poæta libro. 5. cap. 5. Qui, & terram aridam vocat Dipsadã quod virtute talis sit, vt eas facillimo negotio producat. Quo spiritus Deus hoc loco adducto acrius increpat ingratos Hebræos: cum eos duxisset secure & impune per inuia loca & inaquosa Dipsadis referta animantibus: ipsi vero tanti beneficij immemores & obliti idolatrassent, verum Deum a quo tot tantisque beneficijs cumulati fuerant oblibiscentes, dicitur psalmo. 62. Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea in terra deserta & inuia & inaquosa, sic in sancto apparui tibi vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam, idest vt viderem, quem cul-

quem cultum, quam reuerentiam mihi exiberes, tuamque vt inuiserent virtutem, & sanctimoniam, & gloriam tuam, idest ex te ortam, quam mihi prestares, nullum extat maius remedium huius animantis morsibus quam tenuissima, purissimaque aqua, & vt docet Aëtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 22. AElianus loco adducto, Paulus libro. 5. c. 15. Ibicus libro. 9. cap. 2. Solinus 40. cap. Polistoriæ, & historiæ naturalis libro. 3. cap. 6. precipuæ quæ per colatur lapidibus, durioribus præsertim densioribusque quod hæc depuratior sit, substantieque tenuioris subtilioris que, quod hæc pœnitissima quæque corporis subeat, intimaque magis, vbi subtile exurens recoquitur venenum, illudque corrigat, siccitatemque & squalorem atemperet, minusque in hypocondris & vẽtre retineatur moretur, præsentaneum imo maximumque adsit remedium, sese subito effundens in altissimas latentesque corporis cauitates, quibus, & squalor corrigitur & æstus, sitisque extinguitur, veneni potentia calida & sicca restincta, summis laudibus extollunt aquam è mortarijs lapideis extractam, hi autores medicique omnes, quod sordes crassamque substantiam deposuerit colatura, quanto magis si densioribus durioribusque saxis percolata extiterit, ideo increpat acrius Deus obstinatos Hebræos, quod cum ductor eorundem fuerit ipse, insolitudine vasta & terribili, vbi erat Dipsas sitim incompescibilem inferens morsu & mortem simul, cum & eos duxerit per securiora loca tũ ne si aliquem Dipsas morsu aprehenderet, contingentia rerũ reuicta in causis iuxta naturæ modum, remedium in tanto discrimi ne defecisset, riuos eduxit de petra durissima, maximum, vnicũque auxilium earundem ictibus, his tot tantisque summis obligationibus detentos, retributionis immemores, mercedis acceptæ oblitos, eorum ingratitudinem huius fauoris & penè innumerabilium aliorum carpit & corrigit his, erat dipsas, & nullæ omnino aquæ, dixit Solinus. c. 40. Polistoriæ. Dipsas siti interficit aquis. Strocius Pater. siticulosas Dipsades vocat aquaticas, quod medijs vadis, non secus ac Tantalus crudeliter sitiant, haud secus atque auari media afluentia, rerum copia & abundantia hiant & anhelant diuitiarum siti, quo dixit de his Strocius, non adeo feruet quem lædit aquatica Dipsas, tum etiam aquatica, quod hidropem causet arquaticosque reddat homines viru, & cruore vitiato iecore; hinc Dipson vocarunt Siciliæ fluuium ex Tauro monte de-

te defluentem, quod aqua tenuissima siti extingendæ illatæ veneno Dipsadis aptissimus extet commodissimusq;. Lepidissima amplificat historiam Dipsadis narratione. Nicander in theriacis sectione. 40. Ogygio casu, quem Tebani, à suo Rege antiquissimo Ogygio traditione suscepere. Circumfertur inter adolescentes sanguine feruidos Ogygia traditio, quando cœlū occupauit maximus natu Saturni filius, fratribus suis, seorsum inclytis, principatibus distributis; vt semper virescerent iuuenturem ipsam hominibus dono dedisse, ne conquererentur in tam larga rerum diuisione nihil ab illo receptos, præcipue cum Prometheum cœlestis ignis furem sugilassent, famamque eius læssissent ob furtum, & facinus commissum, cum vana promissa cognouissent immortalitatis & perpetuę iuuentutis promissæ illius ignis interuentu, quam defessam longo itinere asino ferendam imposuerunt mortales, labore ille sitire cœpit, Dipsadem supplicat humilis & adulans quæ fontem habitabat sinat eum bibere, negat serpens, instat ille, pretium exposcit Dipsas, petit iuuentutem quam asportabat, concedit ille, rapit serpens, bibit asinus, senectutem exuit illa, & exuuias deponit quouis anno, punitur tamen, quod spiritalia dolo & pretio arripuerit ab asino, asini sitim nacta discedit, vltore Iupitre perpetuo laborat siti, extorquetur continuo, asinus vero senescit facile, labore opprimitur perpetuo defatigatur maleficij causa, quo vulgo irrepsit adagium, (Aristophones docet,) asinus portans mysteria, in eum qui sine meritis dignitatatē portat, & illud, senior est asinus iuuenis, homine sene, in eosqui ob senium alios tentant explodere inepte; hæc eadem referunt Sophocles tragedia 3. & Dinolucus libro 5. c. 4. Antagonistes libro 3. c. 10. Epicharmius sectione. 9. Regirius libro 7. c. 9. Aristias lib. 4. c. 7. Apollonophanes comedia. 3. AElianus libro. 6. c. 50. Gilius libro 9. c. 40. Rubris maculis inspersas Dipsades toto corpore albissimas præterquam cauda, quæ perpetuo nigricat AEtius vidit, Solinus, AElianus locis adductis, & Sostratus libro. 3. c. 7. solo capite albas & ventre, quasdam esse firmat Solinus. 40 c. Polistoriæ reliquo corporis fusco & nigricante, nigris maculis varium ad caudā vsque. de natura huius animantis, Solinus in Polistoria. cap. 40. sic scripsit. Pluros diuersæque sunt Aspidum species: verum effectus inæqualis ad nocendum, Dipsas enim siti interficit, hypnale vero aspis, sic dicitur quod somno necet, teste 82

enim Cleopatra emitur ad mortem, aliarum virusquoniam medelias admittit minus famæ meretur. Vbi Dipsadem aspidis speciem constituit Galenus.11.simplicium.capite.2. vt ipse testatur, Romæ cum consuleret Psillos & Marsos de huius animantis forma, eos esse in eam sententiam refert, vt Dipsadem viperam esse existiment, eo solum ab ea diuersam, quod marina vipera sit, salsuginosas & salsas gurgitis oras incolens, quo & sitim inducit inexplebilem, multoque maiorem viperis reliquis loci salsedine, quæ & sitim causant non leuem morsu, vipera enim omnis, Scorpio & venenosa alia plurima, vt Hæmorrhous & reliqua sitim molestam inferunt ictu, & quæ calidi & sicci sunt veneni. Idem retulit AEtius lib.4. sermone.1.cap.22. ijs. Dipsas ab aliquibus causus, seu incendium appellatur, estque viperæ species, quę in maritimis magis locis reperitur. Quem sequitur Edoardius, Vutonius lib.6.c.115. Cum tamen natura sit diuersa, speciesque alia serpentium, ab alijs omnibus vere reptilibus forma, & effectibus actionibusq; disentiens, vt patet forma & figura, cum capitis lati & magni sit, albi, maculis rubris, nigris ve inspersi, & à capite ad caudam vsq; in angustum desinat, quasi ex circũferentia incentrum veniens, quo, & centris est dicta hæc fęua fera cõmuniter, curtissimę caudæ, latæ, sine proportione iusta instrictũ declinans, cuius ea est lædendi cõsuetudo, vt euerso capite mordeat: dixit Lucanus li.9.his. Torta caput retro Dipsas calcata momordit, funditq; venenum siccũ summe & calidũ natura causticum & exurens, inexplebilẽ sitim & reuelem inducens, cõtumacem adeo, vt viscera prius per vmbilicũ abruptum aquæ pondere prosiliant ruptis visceribus, quam sitis cesset imo quanto magis ebibunt plus sitiunt, quod pondere potus, humor in ventrẽ decumbat illico, vbi pendet magis, mẽbris omnibus humiditate
83 destitutis (põdere graui,) ventriculo & venis, viru tamen eferuescente in eisdẽ, quo æstuat animans, exuriturq; siccũ siti incõpescibili actũ, quod nulli ex alijs animãtibus veneno contigit, prætérquã ad tẽpus faciliorẽ multo inducere sitim, quæ ad tẽpus leuatur, nõ incessanter excrutians animãs & extorquens crudeliter, vt in Dipsade animãti cõtingit atroci & fero, præcipue cũ vipera viuipara sit, animansq; duplicis partus, vt docuit Arist.6.de historia.c.34.&.2.de generatione animaliũ.c.1. Isidorus AEtimologiarum.12.c.4. Solinus loco adducto. Plinius, AElianus, & reliqui,

& ex-

& experientia edoceat intra se primo oua exponere, alio vteri loco quã quo cõcepit primo, postea vero intra se excubare oua fœtusq; vipereos eformatos viuos adextra emittere duplicis ortus, quo vipera est appellata, cũquod vis pariat eandẽ sobolẽ, tũquod viuos catulos eijciat inter serpentes omnes, nulli alteri datũ, concessum ve alicui, quo quantũ distet ouipara Dipsas, à viuipara vipera facile constat, quantumq; disideant natura & moribus, cum Dipsas ouipara sit, omnes vt autores recensent locis allatis, & experientia cõmunis attestatur omniũ, nõ minus ab Aspide distat, cuius sæuiorẽ speciẽ potentiorẽ præcipuã, veneni energia & actione si cũ hac conferamus, nec sitim infert aut ęstum calidis orta principijs siccis vrentibus, somnum imo veneno ortum frigido & humido inducit hypnalis, testatur Cleopatræ euentus, somno interceptæ, & aliorum adhuc, quo hypnalis gręce quasi somnifera appellatur Aspis ὕπνος, hypnos enim, est grȩcis somnus, omnes que speties huius tetri animantis plus minus ve somnum conciliãt, somnolẽtosque inferunt effectus, quo effectibus plane distare a peruigilio Dipsadis, quod simul inducit cum siti & veneno siccissimo, vt hij omnes autores testãtur apertissime edocet diside re natura hæc animãtia & distare omnino, nec Galenus viperã esse voluit propria sentẽtia, sed placitũ Psiliorũ refert & diuersam statuit ab omnibus alijs naturæ reptilibus hoc animãs ille, vt eo loci est videre. sunt vero decepti Marsi & Psilli, quod sitim inducant maiorẽ marinæ viperæ loci salsedine cibi & potus salsuginosæ naturę altæ, ad maris oras, quã quę humidiores regiones inhabitãt frigidioresq;. euariat enim multũ alimẽtũ & potus, opera actusq, animãtiũ, plãtarũ, altiliũ, vt loci natura sicciora reddãtur hæc, vdiora illa, vt videmus in rebus omnibus facto periculo, & experiẽtia facta. Hinc æquoreũ solũ sicciores viperas reddit siticulosas magis sibi & alijs, natura ipsa alimẽti & potus, quã sitim inducẽtes natura ęstu veneni. Augetur effectus salsedine marinæ litoris, vt siti excrutient læsos, nec quę cõferri possit cũ Dipsadis siti. præcipue cũ spiritus Deus diuersa animãtia hæc ipsa cõstituat diuersis nominibus hæc ipse pronũtiãs, & varijs effectibus, hanc dipsadẽ Deut. 8. viperã illã, Iob. 20. 30. Isaię, Matt. 3. & 3. Lucę, Actuũ. 28. locisq; alijs, diuersa enim Adamus imposuit nomina reb⁹ Hebræo idiomate, & quod vocauit ipsum est nomen eius, quæ cũ Deus noscat, noueritq; ipse nomina, illa rebus imponit diuersa diuersis, vt alio Dipsadẽ à vipera distinxit, locis allatis, appellat

enim dipſadē Zimaori quod nomē cū locū ſiccū & aridū, tū cauil lo, ſum ſerpentē Dipſadem ſolet adnotare Hebræis, Santiſpanius docet Deut. 8. Viperā vero Ephheh vocitat, vt his & illis con ſtet quantum diſideant vipera & Dipſas. AEtius arcanorum naturæ acerrimus ſcrutator ſic Dipſadem deſignat, vbi ſupra, Dip ſas ergo ſerpens eſt magnitudine cubitalis ex amplo latoq; corpore & capite in exile deſinens quaſi ex circūferentia in centrum ducatur, ſic minuitur & reſtringitur ille quo centrine quod incē trum veniat, ex ambitu capitis, totiusq; corporis mole, prætertquam proportio exigere videtur Centrine appellatur Centralis ve ſerpens. Auicena fen. citata, & Paulus lib. 5. c. 16. cum Diaſcori de cubitalē efficiunt Dipſadem, cum Nicander vigilātiſsimus naturæ interpres ſectione citata his verbis. Dipſadis formam præfigurer. Porro Dipſadis forma minori viperæ ſemper adſimilabitur cæterum deterioris morſus eſt, cuius modica cauda ſemper ſub opaca parte, è ſumma regione nigricans apparet, quam colligit dum icere tentat. AElianus. c. 50. libri ſexti ſic, Dipſas cuius vim & naturam eius nomen nobis declarat, inferior quidem eſt magnitudine, quam vipera, ſed tamen in occidendo quam celerrime ſuperior. Senſit idem Galenus cum Solino & Plinio vbi ſupra. Cum enim magnitudinem animantium plantarum altilium miſtorumque omnium euarient, cœli climata, regiones, & vniuerſi partes, cœlo terraq; diuerſæ pro vt congruunt cum eiuſdem naturis aut diſentiunt illa, nil mirum ſi rarum animans, AEtius cubitale viderit, reliqui vero minus, quo alij maioris menſuræ efficiūt minoris reliqui, terrum hoc & venenoſum genus mortales efugiunt, quo minus dignoſcatur pernitioſum animal, quod miſerū ſeniū hominibus intuliſſe referant, iuuentutē furatū à ſimpliciſsimo aſino, vt antea diximus, quod illis quos aprehēdit indubitanter exitiū inferat & intēpeſtiuā mortē, cuius venenū diſidiū

84 magnum & antipatiā cū corde humano obtinere norunt hi omnes autores, dixit Nicander ijs, humanū cor ex huius morſu prorſum accēditur cū corda aliorū animantium, quæ Dipſas ofendit non eo eſtu, aut ſiti excrucientur nec anhelent ore aperto & hianti, vt anhelant homines, neq; aquas quæritent incēdio flagrantia, delitescit hoc genus anguis abditurq; inter oua Struthiorū, quorum eſt auidiſſima Dipſas naturæ conſenſu, quibus vtuntur Garamantes nō ſolum ad cibum verum, vt ex eorum putaminibus, vaſcula adſtruāt, cum ſolum arenidum habeant & exuſtum loci

ſiccitate

ſiccitate & cineritio, careantq; argilla ex qua nos vaſa noſtra fictilia conformamus, maioribus ouis diſectis per mediam ex quibus elegantiſſimos pilos ſibi conſtituunt, quibus capita obtegāt vltra, docuit Pierius lib. 16. capite de Dipſade, edocent alij. Antiquitus cernere erat in litore quod ex maiori Sirti inter Libiam & AEgyptum porrigitur, columna celebris, in qua celatus erat vir moribundus quaſi, cuius pedes ſerpens implicabat, ſtantibus circum circa quibuſdam mulieribus, quarum aliæ aſportabant aquas, alię morituro eas propinabant, circa quem ſtrutionum oua, hinc inde ſtrata temere proſpiciebantur; quæ ſpecies & Hieroliphicon hominem ſignificabat ardentiſſima ſiti cruciatum, vt interpręcatur Lucianus, rerumque fugatium deſiderio detentū, cuius fœminei affectus, fœmineæ partis appetitus calcaneos, fouebant ignem & incendium, aqua ſuper iniecta modica, vaſis fragilibus ſtrutionum aduecta, ſtricta menſura, qua magis exurebatur ille, magisque ſitiebat, non ſecus ac Dipſade læſſus, quanto plus bibit, tanto maiori vrgetur ſiti, onere adaucto ventris, grauitateque vmbilici, concupiſcibilisque partis, Dipſade qua implicabatur ſiti expreſſa, ingensque deſiderium, inſufficientiaque rerum noſtrarum ſatisfaciendi appetitui. Mirabile eſt illud huius animantis quod cum cor ęſtuet flagretque incendio, & interiora exuri videantur, externa omnia rigeant frigida, præcipue caput, manus & pedes, ac ſi inſtar cucurbitulę ad ſe alliciat venenum hoc, totius corporis rorem alimentum & ſanguinem, vt macie triſtiſſima & tardo hydrope, qui mortem euaſſerunt potentiſſimis auxilijs, ſi qui ſunt qui mortem effugiant ſemel lęſſi, laborent perpetuo, deſperata ſalus, vbi ſitim auget auctiſſimus potus. Eſt eius veneni malitia tanta, vt vtiles omnes impediat naturæ euacuationes, quibus virus ſimul cum excrementis eijci poſſet, ijs vero detentis infectis iam, veneno teterrimo excrementis, ſitim augent, cauſa ſimul excidij & mortis, mirabile remedium eſt huic morbo theriaca magna viperina ſubſtantia confecta, vt docet Galenus libro illo de theriaca ad Piſonem. 2. c. Nicander in theriacis. Paulus, & AEtius locis adductis, quæ, & ſi calidum medicamentum ſit, venenum calidum corrigit & emendat, non calore, nam cum minus calida ſit, nequit calefacere calidius venenum, cum remiſſum potius remittat intenſum & temperet qualitate contraria, quam augeat ſimili remiſsiori, ſi enim adauge-

ret increſceret calor,quo non corrigeret venenum natura igneū
intenderet potius ipſumque deterius,& ęfrenatius redderet,imo
cum ſubſtantiam venenatorum animantium theriaca obtineat,
cuius eſt ea natura,vt animantis venenati ſuccos ad ſe alliciat,&
& vocet:ob carnes medij corporis viperinæ naturæ,quas in ſe re-
cipit antidotus virtute trahendi ab extremis venenatis prędiras,
quod motu continuo extremorum capitis & caudæ eo priuentur
ſucco & veneno in extrema tracto motu & calore, quo priuatæ
trahere conantur illud ſibi natura decens & proprium,non ſecus
ac viuens quodlibet,omnesque eius partes ad ſe trahunt natura
li potentia ſuccos,viperina ſubſtātia ad ſe vocat venenum quod-
uis,ſubſtantiasque veneno affectas,virtute ad hæc relicta cada-
ueri , vt ſuperſunt alia accidentia & virtutes variæ emortuis vi-
uentibus,& non ſecus,ac magnes ferrum allicit & Aſtrum Polli
omnia adſe reuocat quæ magnes contigit,qualitatis contactu,vi
perina caro in confecto theriacæ, trahit venenum infectosq; ſuc
cos in ventrem,vbi reſidet deglutita ſemel,remouetq; à vitę prin
cipijs præcipuisque partibus animantis infecti & læſi veneno,ca
pite corde & epate,quæ ſuperſunt ea libera, tractum vero vene-
num & infectam ſubſtantiam,ſudore aut ventris ſeceſſu eiciunt
aut vrinæ vijs,quo manet liberum animal ſanum incolume: the-
riaca enim celebrisque antidotus ille tot tantisque altiſsimarū
rerum generibus conſtans,miris virtutibus pollet excelſis & do-
tibus,à cœlo acceptis,quod illis rebus illa menſura & proportio
ne conſtantibus,ſic diſponatur materia ſubiectumq; illud vt poſ
ſit cęlum & aſtra poſint formæq; illius rerum ſuam ægredientiū
miſcellam,ſic paſſo diſpoſito,altiſſimas impertire virtutes quali-
tates & vires per effectus notas, quibus tale pharmacum vene-
na corrigat,aliosque effectus mirabiles edat, quos in tot tantisq;
morborum generibus varijs cognoſcimus de quo latius infra li-
bro.3. dicemus Deo dante. Lauri folia contrita, & morſui appli-
cita laudat Plinius libro.32.cap.5.& libro.23.cap. 8. & muriam,
ſalſuginoſam ve aquam fotu adhibitam,& balnea,potiones vri-
nam cientes AEtius dictat, tum eluit aluum per infuſa, & cogit
ad vomitum loco citato, vt cogit Auicena libro. 4.fen.6.tracta-
ctu.3.cap.32..ex oleo tepido,qui vlceri applicant ea quę vim a-
trahendi poſsident,inter quæ laudant theriacem,& extra,vt attra
hat apponunt Paulus AEgyneta libro.5.cap.16.Porro ſi ſpecialia
aduerſus

aduersus Dipsadem remedia desideramus, communia prius tentare prȩsidia tenemur scarificationem vstionem, imo partis recisionem, deinde acria cataplasmata parti super imponere, vini 87
lauacrum meraci, & potio, salsamentorum, & acrium rerum esus, ruta vrtica hysopus vlceri apposita, poléta aquæ & farinæ, & salis: antequam venenum serpat & viscera addeat, nam si semel aprehenderit frustra applicantur, acria enim vocant adextra venenum, & attrahentia medicamenta foras trahunt, ne interna viscera & cor officiantur, adextra mouent alliciunt exterius applicita & euocant ex corporis alto, dolore, & irritatione partis dolentis excitato, trahit enim ad se dolor, estque vna ex causis tractiuis, quod partem stimulet, & laceret, cui vt supetias ferat natura spiritus & sanguinem mittit, vt roboret & defendat partem, quo rubescit illico, dolens pars, tum vt causam molestatem cognoscat, vt peliat propulset, hæc immittit, quibus sensus aguntur spiritibus, & sanguine, quo refertur humoribus, & dolor trahendi est occasio, vt refert Galenus. 4. de compositione medicamentorum per genera late, & 6. de morbis vulgaribus commentario 2. 13. methodi capite. 4. Intumescit & liuet percusa pars tumore lato Dipsade læssis, pustulisque lepræ instar inspergitur læssus hȩque cum siti sunt signa morsus huius animantis.

De Hæmorrhoo Serpente.

CAPVT XI.



SVMMA sapientia Patris verbumque per quod omnia dicta sunt, tam libro illo signato notitiæ ipsius quam naturæ libro, dictione illa qua omnia adextra extitere, tum libro scripto testamenti vtriusq;, cum ad nostram doctrinam scripta sint, docet Paulus ad Romanos. 15. his. Quæcumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. In natura est nihil admissum vel omissum ab scriptis sacris, quod mysterijs plenum, & sacramentis non suscipiatur, aut reijciatur, nil naturæ tactum temere, cuius terrestrium reptilium species omnes, scriptura continet, generaque omnia, vt nullum omisserit in tam varia & diuersa eorundem copia in- 88

se vel in eo quo continetur genere reptilis, solo Amphibena serpente relicto, quod duorum capitum bestia sit monstrossæque naturæ, cum nostræ Christianæ reipublicæ solum caput sit vnum Christus, eiusque minister substituens vicarius, cum eo, ordine vnus, vt dixit Paulus, 1. ad Corinthios. c. 11. Hominis caput Christus, caput Christi Deus. Latius infra de quo animanti proprio capite sermo veniet. De Hęmorrhoo vero modo. cum vna sit vtriusque communis natura Hæmorrhoo & Dipsadi. Hemorrhous Hæmarrhoos, Hęmorrhois, Hæmorrhoa ve idē est Græcis quod sanguinis fluor, ab αἷμα ęma, quæ sanguis est, vnde & vitellūm ouorum cum facillime in sanguinem commutetur, ob nimis dispositam eiusdem naturam Hispanis, Yema, appellatur, & cum sit vita in sanguine vt Leuitici. 11. c. ijs dicitur. Anima omnis carnis in sanguine est: vitellum appellatur seu victulus, aut alimē tulum, quo & pullus ad modum menstrui sanguinis enutritur dū in ouo est putamine contentus, tum ῥοὰς roos, fluxum notat, fluorem ve ex quo Castellæ, arroios, vocant fluores liquorum, & loca adhuc per quæ decurrunt. vnde Hęmarrhoos fluxus sanguinis est nobis, Hebræis vero, Hapholin, est dicta hæc fera sæuissima, hinc sanguinis fluxum quauis parte corporis veniat Hæmarrhagiam appellamus ab αἷμα ęma, & ῥαγνύω ragoo, seu scindo, quod vt in plurimum resecentur vasa & aperiantur, vt sanguis effluat, & Hæmarrhoidas quod sanguinem fundant vocitamus, docet Celsus libro. 6. capite de Hæmorrhoidibus, Galenus de differentia sympthomatū. c. 5. Hęmus dictus est res Traciæ, sanguis ve, quod adeo fuerit sanguinis nobilitate superbiens, vt filium Iouis sese prędicaret, qui conuersus in montem, altitudine elationem animi ostentabat. Ouidius. 6. metamorphoseō, & rios vocamus fluuios, prolabentiaque flumina, à ῥέως roos, apud Nicandrum in theriacis hoc animans trampis vocatur, & thonion, quod AEgyptus hos procreet serpentes, & à Rege Thonio dicta fuerit Thonios AEgyptus, hinc serpens eo nomine à Nicandro appellata, trampis vero à similitudine nauiculæ sic dictæ dum vno ex latere ventis contorquętur agitata ventis, quod Hæmorrhous distortus in latus decumbat dextrum, peragente motum, noto vero
89 nomine Hæmorrhous & sanguinis fluor dictus, quod morsu huius animantis atrocissimi, inter omnia serpentia & pestes vitæ

morta-

mortalium, contingat mirabile dictu semel ac atrum effudit dirumque venenum, toto è corpore percussos hoc animante sanguinem reiectare & fundere per vniuersos totius corporis meatus continuo, vsque dum tandem exhalent animam; cuius est ea animantis malitia, vt cicatrices durissimæ, si quæ sunt in corpore percussi viuentis, feruore & æstu veneni rarefactę & liquatæ non minus sanguinem efundant, quam & reliqua alia membra, & compagines reliquę diruptæ & discissæ. Mirabilis est huius animantis natura diuersa & varia inter omnia animantium genera, cum truculentissimum eius virus sanguinem & alimentum quod tenacissime natura retinet, & defendit, summa violentia diripiat & fundat prodigus, vt veneni rigida natura infecta animantia deficiant, aut victu destituta: quibus sat venenum non est, subito deficere quod leuius esset & benignius mori, absumpta humiditate & rore totius corporis fame canina rabie, & siti percita. Hydrophoba & efugientia aquas, cum tamen siti inexplebili excrucientur instar eorum, qui cane rabido cussi misere extorquentur. Sic AEtius lib. 4. sermone. 1. c. 23. Quē ibidē vocat Hæmorrhoū marē, fœminā vero Hæmorrhoidā, alij Hæmorrhoā, & marē Hæmorroum: eadem retulit Auicena libr. 4. fen. 6. tractatu. 4. c. 36. Quē vocat Afudium & Sabim, Sabrimque Nicāder in Theriacis, Diascorides libro. 5. cap. 4. 7. & 64. Paulus AEgineta libro. 5. cap. 16. Est hoc animans, & exitium mortalium arenosi coloris, cuius oculi fulgore splendent igneo & flameo in pupillis, irides vero oculorum nigricant, vt in iridis tenebris pupilla luceat, tres palmos magnitudine æquant communiter, etsi maiores, minoresque inueniantur rarius, vt est nulli animanti magnitudo eadem speciei alicuius. Hunc AElianus latibula saxorum petere tradit, esseque magnitudinis pedalis, saltim quem vidit, quem naturæ alimentum inijcere & demolliri docet, sanguinem scilicet, eadem Galenus de Theriaca ad Pisonem. c. 4. Plinius libro. 32. c. 117. qui multum aduersari Salamandræ, Hæmorrhoum refert, Rhodiginius libro. 16. cap. 9. & reliqui omnes locis adductis, proportione imminuitur à capite ad caudam vsque magnitudine desinens, caput verrucis duabus protuberat corniculorum instar, vt viperę vna, quo aliquibus cornutus appellatur, melius tamen verrucosus, aut verrucis asperum, Cęrastem enim solum vere cornutum esse monstrauimus supra. Pigre & tarde prorreptat tortuosus di-

fus distortus ac si fractus dorso & spina esset, incedit vacillans
quasi & titubans posteriorique parti corporis innitens cedit, cau
dæ scilicet, & si fœmina ventri innitatur magis, quem sic occul-
90 tant, vt sine ventre videantur: ijs deficiunt spondilia duo dorsi,
quo fractos confractosve incedere creditur contortos non re-
ctos, caput enim non secuntur motu, imo amfractum dorsum,
qui & si non recti, recta tamen incedunt semper, erecti, & celsi
supra caudam, & ventrem, adstantes, rigidi, totum multis macu
lis euariant albis, & nigris, squammis durissimis obteguntur,
quæ motu personare docent AEtius, & Nicander locis adductis.
Mas dum mouetur caudæ innitens circa ventrem, collum ex-
tendit, & porrigit, colligit fœmina incumbens motu ventri, non
caudæ firmans motum innixu, sed circa caudam. Nicander in
Theriacis sic cecinit de hoc animanti. Pumilus ac titubans, græ-
ssu velut ipse Cerastes. Prosiliens Elæna abrrupit conuulsaque
spina est. Atque hinc Hæmorrhoi titubantes atque Cerastæ. Va-
cillant soli grabiter præ vulnere pressi. AElianus imo tanti fecit
huius animantis colli vertebras libro. 25. capit. 13. vt propter exi-
mias raras & admirabiles earundem dotes narret Deos ipsas fu-
rari non erubuisse, indeque huic animanti deficere, distortum-
que gradiri, propter Deorum raptum: reliquas vero venenis ob
sistere vstas, & potui exhibitas, vtilioresque esse quanto capiti ve
neaoso viciniores adstant, cuius cerebellum nimis vtile & con-
crematum caput reddactum in pollinem animalis ictibus iudi-
cant. Nicander, AElianus Rhodiginius, locis conscriptis. Læpi-
dissima fabella, pulcherrimaque digressione audientium ani-
mos demulcent ne tædium aferat inter tot tantaque genera obs-
91 cænum animantium detineri, hæcque ipsa animantia fœmineis
viribus Helenæ victa, cum cognouerint metum excutiant viri,
huius horrendæ, & diræ, animantium cohortis: inquiunt enim
animosam Hælenam è Troya reuersam cum viro suo patientis-
simo Menalao, iuxta Nilum cum sese recreare tentasset, & clas-
sem multis vndis & naufragijs versatilem, eo loci sistere decre-
uisset, læuum Boreæ impulsum fugientes, iuxta Thoniam regio-
nem stetisse Thonide regnante Rege, vt eo loci AElianus nar-
rat: Canobum vero Gubernatorem nauis doctissimum naucle-
rum e naui ægressum, vt somno amissam quietem resarciret in
Hæmorrhoum incidisse, quem cum calcasset veneno infectum

indignati animantis discessisse miserè, indignatamque Helenam baculo dorsum infregisse animantis quassasseque vertebras, Hæmorrhois dictæ, quo fugit spina animantis corpus, vitiosusque perstitit, & obliquus, cumque intelligeret illa mirabiles vertebrarum dotes, & virtutes raras medullis earumdē contineri, philtra, æmuleta, veneficia parauit, & maleficia ex eisdem, Hælena illa, quæ maior erat & potentior pulchritudine sola, omni arte venefico & magico, non secus ac illæ quæ cū vera pulchritudine excellant, hac indignæ, ob corruptos mores, vitiosos, & tetros, nūquam sat sibi factum vera pulchritudine putantes, fucatam & simulatam expetunt menticulosam & fictam, fucis, pigmentis, figmentis imo, depictis faciebus, & effictis ostentare. Monstrosa nimis sunt accidentia quæ sequuntur Hæmorrhoe cussos varia & pugnantia nimis, vltra id quod sanguinem toto è corpore fundunt, vt supra monstrauimus, locus ictus cruentus fit, ex quo sanguis, & aqua emanant simul postea tamen, nam ictus principio 92
fluit nihil, post sanguis tādē sanguis & aqua, docet AEtius AElianus, & alij: ventriculi adest dolor, spirandi difficultas, fœtet anima ijs dixit Paulus, idest, anhelitus nimis, excidunt dentes, putrescunt gingiuæ, ex vngium radicibus oculorumque angulis & dentium cruor exijt, & sanguis ex toto emanat, vertigine laborant, venter euanescit subito, marcidi fiunt ectici, melancholici, recrudescunt vulnera & cicatrices siquæ sunt in corpore, manat sanguis, vrina est ijs cruor sputum omnia, naturā priuant alimento sanguine, & tandem vita, obeunt percussi proprio sanguine destituti. vacilās capite mouetur celsus & rectus supra pectus vt diximus distortus in latus dextrum, quā positionem & motū immittantur hoc animanti aflicti, cū caput moueant cōtinuo, & in latus dextrum decūbant, distorti & obliqui quasi cordis latus, corque ipsum deferant iam iam, minimeq tueantur. Prima nocte morsus horrificæ bestie, sanguis ex naribus salit, collo, & auribus recens, bilioso veneno coinquinatus, postea ex toto sed admirabile dictu, ille est æstus in internis & cōflagratio, vt cutis vniuersa fuligine nigra & horrida inspergatur, nō secus ac fornaces intus has ipsas pendentes obtinent racemorū more, obscurum tenebrosumque spirant fumum, est illud incendium ad intus & vstio illa, horret æger & exuritur simul clamitat vociferatur mira & varia sese videre predicat vigilia & somno, narrat horrifica plurima

& metu

& metu plena, reuelat abdita quædã ex effectibus abditas causas præsentiens, prædicit præsagitque de rerum euentibus, quos in causis cognoscit corpore, eo viru dispoſito intenſiſſimo affectu melancholiæ, qua & multa occurrunt spectra varia & tenaci ima ginatione ex ijs in illa decurrit, vt ex analogia præteritorum & futura prædicet, oculos emiſſios iactitat, irę plenos, furibũdos: deterior est fęmina mare viru & pernitie, vt in reptiliũ genere omni contingit fœminas deteriores esse veneni, morsusque earundẽ maiori periculo plenos; eo poſitu continere dentes fęminas, scripsit AElianus libro. 15. ca. 13. vt facto impulsu morsus indignati animantis, ex summis tunicis dentium dilaceratis prius dum alios veneno inficere tentat, venenum efluat, sanguisque copiosus simul gingibis elisis, & tanta rabie multoties fęminas percitas dentes inc[u]tere, vt vel elidantur quasenturque omnino, vel profundè adeo eos inijcere, vt postea extrahere in potentes relinquant in vulnere, non secus atque apes stimulum & vires abijciunt, vulnere facto. Inter atrocissimos serpentes, Lucanus libro. 9. folio 252. numerat Hæmorrhoum de quo sic cecinit. Squamiferos ingens Hæmorrhois explicat orbes. Natus & ambiguæ coleret qui Syrtidos arua. Chersydros, tractique via fumãte Chelidri. Casum que lugubrem Iuuenis illius heroici Romani Tullij refert non sine lacrymis, quod illum quem tela, & tormenta bellica, hastæque, & gladij ingentes non euicere, minimus serpens Hæmorrhous vicerit vitaque rigidissime priuauerit. Vbi hãc tristem Elegiam eodem libro folio. 255. scripsit. Sed maiora parant Libycæ spectacula pestes. Impressit dentes Hæmorrhois aspera Tullo. Magnanimo iuueni, miratorique Catonis. Vtque solet pariter totis se offundere signis. Corycij pressura croci: sic omnia membra. emisere simul rutilum pro sanguine virus. Sanguis erant lachrymæ: quæcumque foramina nouit. Humor ab ijs largus manat cruor: ora redundant. Et patulæ nares: sudor ruber: omnia plenis. Membra fluunt venis. totum est pro vulnere corpus. Est hoc animans natura terribile speciei & naturæ Dipsadis. Cum acciden-
93 tibus substantia & essentia illam æmuletur, ex quibus naturam vnam vel diuersam colligere datur, cum quod cordi officiat primo vitæ principio, vt AEtius docuit, & AElianus ipse, non aliter quam Dipsas, tum quod sitim inferat ardentissimam quod proprium est Dipsadis, eo quod ventrem aqua repleat & hydropem pariat,

pariat,quod Nicander docuit ijs loco citato. Post ictum statim decolor species acurrit nigra nimirum,corque ipsum non bono dolore circumagitur. Venter aqua refertus siti effluit,Paulus idē libro.5.c.16.qui vnum caput inseruit Dipsadi & Hęmorrhoo,& remedia eadem veneni,quod sint naturæ eiusdem , contraria enim quæ habent eadem similia intersese esse est necessarium , cū sint eadem vni tertio,& si specie eadem,species eadem est illis cō munis,non minus Diascorides eisdē vtriusq; morsibus subuenit remedijs.Vnumque caput vouet Hæmorrhoo & Dipsadi lib. 6. c.64.qui Hæmorrhoe percussos docet marcescere subito lāguescere absumi,humidæ substantiæ excretione omnisque aquosę humiditatis secessu: quo sitis inexplebilis oritur,eadem remedia eidem veneno præparant,idemque venenum specie est , quod eisdem remedijs specie euincitur,& eiusdē naturæ animantia, quorum venenum idem accidentibus & curatione contrariorum peculiari,difficultatem spirandi,vterque infert serpens,ventriculū infestat quilibet,infert vertiginem,anxietates easdem,figura eadem longitudo conditio,tum vi parit quod copiosam ouorum multitudinem simul exponat vt Dipsas,quo,& viperę ab AEliano dicuntur Hæmorrhoes,vt & Dipsas vipera ab alijs nuncupatur, quod vi pariat & si vipera quod viuū sola animal pariat,inter veros serpentes appelletur viuiperaq;,vt proprio capite patebit postea,nō tamen quod Dipsas,aut Hæmorrhous vipereæ naturæ sint,sed quod vi erumpat fœtus cum viperę nomen dupliciter imponatur his animantibus,aut quod vi pariant,aut quod viuos fœtus in lucem edant, Hæmorrhoo & Dipsadi hoc nomen imponitur quandoque,quod ob multitudinem ouorum quæ excubant vi pariant,non tamen vere viperæ dicuntur,cum viuos fętus vt illa non edant,in quo sensu intelligitur AElianus dū Hæmorrhoem & Dipsadem vocauit viperas,quibus constat Hæmorrhoum genere Dipsadis contineri & si malitia excedat communem Dipsadam,intensione veneni,quo morsus horum duorum animantium,Diascorides,Paulus,AEtius,incurabiles proclamāt & desperatæ salutis,vt suis locis videre est.Cor abrrumpitur Hæmorrhois morsu,æstuant viscera,liuescit totū,tumor, ictus cruētus,plaga tumens,liuor,liuescentesque pustulæ fœdant totum, sitit,vritur,fundit sanguinem,toto corpore,capite, corde, pedibus,manibus,pectore toto, recrudescunt vulnera,anxietates,do-

lores

lores tristitia opprimuntur, sanguis vbique dolor cruciatus tormentum, caput non constat, languescunt, marcescunt, ore aperto hiant, inuoluti sanguine, liuescit totum nigricat vndique, specie amissa, nitore, & colore pristino, aqua & sanguis effluunt subito, & simul emanant defluunt, nulla est quæ non vexetur pars torqueaturque misere, in hoc vero conueniunt omnes quotquot de natura horum animantium sermonem iniere, nullum icere aut lædere quempiam nisi causa vindictæ & noxa prius accepta calcatu aut alio quouis genere offensæ, secus vero nunquam officere alicui, aut rarissime, ea est inocentiæ potentia, atrotius est multo venenum Hæmorrhois veneno Dipsadis, vt quod vltra id quod sitim tardam inferat, & reuellem vsque dum effluat venter aqua refertus, sanguinem & alimentum effundat disuetis naturæ regionibus & vijs, tanta est veneni potentia vt disuescat natura eo infecta a communi via sic agitata veneno, vt non spectet communes euacuandi meatus, sed per insueta loca eiicere tentet virus. Diascorides libro. 9. c. 10. Communia remedia, vt diximus puncturis horum animantium instituit quorum ictus inquit, velut immedicabiles à plerisque maiorum deplorati relinquebantur, quare si peculiaribus contra Dipsadem remedijs egeamus communia experiri operæprecium erit. Protinus autem scarificatione vti: vstionem facere, & si locus patiatur amputatione opus erit, consequenter quam acerrima cataplasmata admouere, vsus alimentorum acrium salitorum, vini potiones vtilissima sunt, & vulnera abluere vino calido euocante ad extra ex breuibus interuallis admota prius, quam venenum sese diffundat & serpat, nam secus nulla actio medici iuuat, peculiaria sunt folia vitis cum melle trita & vulneri applicita. AEtius loco adducto hæc omnia maxime commendat, & diuretica medicamenta seu quæ vim habeat commouendi vrinam, tum allium mansum & appositum, abluere oleo vulnera & ictus, & vomitoria medicamina, vlceri vero disectas gallinas calidas applicare iubet, & emplastrum ex calce viua cum oleo permista & theriaca ad portiones equales cómẽdat simul, allios ingestos simul vinũ & pisces tũ vulnera alijs tritis confricare, vuas passas, & reliqua ad extra euocantia, eadem retulit Auicena, & Paulus locis adductis Galenus Plinius, & alij. in summa omnis intentio est euocandi ad extra, distrahendique venenum a corde, & visceribus, per medicamina me-

na Methasyncritica dicta Græcis seu ad foras euocantia. Communiter hæc animans vnius pedis est longitudinis, & si maiores videantur quandoque,& minores adhuc,vt & de Dipsade diximus certam magnitudinemnon seruare incertam imo& dubiam, ob cœli terręque varia climata, tum ob generantium diuersam dispositionem interim dum munus generationis absoluunt,fortiores enim robustioresque parentes maiorem virtutem impertiunt roburque maius genitis,& his quæ ab illis procedunt, vt maiorem nascantur magnitudinem minorem ve. Non secus ac 96
cœlum & astra terręque dispositiones congeneres, aut oppositæ incrementum & vires augent aut impediunt,est lati capitis, & ventris lati humidissimi alui,& siccissimi dorsi cuius squammæ exicantur adeo veneno torrido,& æstuanti,vt cum strepitu moueatur,estque illa veneni conflagratio & incendium,vt cum exuratur sęuum animans interne extra rigeat,more eorum, qui internam inflamationem patiuntur,& interna quasi exuri videntur,quo in saxorum frigidorum cauernis domesticam sedem habet,vt temperentur frigore domicilij,æstus habitantis,ex Nicandro in Theriacis docuit AElianus libro.15.c.13.amat quam maxime silicis rimulas inter lapides omnes Hæmorrhous,cauernamque asperam,& supinum expetit lectulum modiceque pendentem inclinatum ad latera non recta descendentem,propter distortum eius dorsum,asperum vero, vt dixit Nicander ne nimio oppressus somno victus obliuiscatur & laboris sui & familię totius mas, quem trahit diu, reponitque, & obseruat in futurum præsentiens temporis iniurias,vt deinde eodem vtatur vt decet. Sunt enim prudentes serpentes,& in futurum plurima quasi cõsilio facto disponit,vigilantiæ aptissimum Hyeroglihicon,silex enim signum est diligentiæ & sedulitatis, depingimus enim ipsam per fœminam manu habentem silicem & excusorium, quasi 97
nec noctu quiescere velit,quando omnia somno consopita requiem defesis membris concedunt,aspero lecto vt quiescat minus,somno vtens breui & inquieto, etiam vnius pedis longitudinis fuere Hæmorrhoes a Nicandro spectatæ in Theriacis vbi hæc de natura huius animantis ad literam reddidit.

LIBER II.

De causis mirabilium effectuum Dipsadis, & Hæmorrhois.

CAPVT XII.



Nter raros, & varios effectus, quos hæc duo animantia potentia veneni excitare consueuere duo illi sunt omnino admirationis pleni, vnus quod Dipsadis virus eius conditionis & legis sit, vt inexplebilem, & omnino incompescibilem sitim inferat percusis adeoque insatiabilem, vt semel ac veneno atrocissimi animantis fuere infecti, ineuitabiliter vno ex duobus generibus mori detur necessario, vel æstuanti & sicca potentia cruoris incendio & conflagratione vsti quasi vulnerati, vel tantum potum exhaurientes corrigendi veneni causa sitisque extinguendæ torridæ, vsq; dum grauitate potus venter oppressus disiliat medio fragmine, vmbilico & vtero diruptis, efussisque visceribus diffuso potu; alter vero quod tantæ sit malitiæ & truculentiæ Hæmorrhoica pestis, vt semel ac venenum effudit coinquinet adeo, subuertatque naturam afflictã, vt placidissimum sibi necessariumque alimentum sanguinem infectum eo viru, respuat aborreatque omnino, & reiciat per vniuersum corpus qua patet & qua nõ patet via, poris vniuersæ corporeæ molis, oculis lachrymarum loco, naribus, ore, venarũ oris, vt totum sit pro vulnere corpus, ex quo crudelissima suboritur fames, alimenti defectu, vt ijs duobis animãtibus fames & sitis subnascantur acerrime, vt ex historia prægressis duobus capitibus nota, ex tot tantisque grauissimis autoribus datur intelligi. Duo sunt passionum genera quæ nos maxime infestant & vrgent docet Plato. 3. dialogo de republica, Aristoteles. 3. Rethoricorũ ad Teodectem. c. 5. illa scilicet quæ ex venere, & alimento excitantur, ingentissimæ siquæ aliæ passiones, ex quibus duo illa capitalia vitia suboriuntur, luxuria & Gula. sic dictæ quod vna ex luxu & ocio oriatur, quo dixit Ouidius: Ocia si tollas periere cupidinis arcus. Altera vero ex gula dicta, Oesofagique parte nostra, quam nucem colli vulgares appellant & gulam, quæ maxime rationem subuertũt intensione appetitus excitati, his duobus cupediæ generibus, ex gustu & tactu, iudices alimenti, sensus quibus no-

bus no.

bus nostra resarcitur substantia & seruatur species gustu voluptatis ope, eius causa operantis, organum cuius cum simul tactum obtineat, delectatur tangibili, dum ad suauem naturæ modum eodem afficitur docuit Aristoteles, organo gustus tactum in esse 2. de animo textu.101. Cum tactus omni animanti necessario insit omnibusque eiusdem organicis partibus, vt se se muniat & defendat à contrarijs corruptiuisque qualitatibus quę sub eius obiecto continentur vt dixit eodem.2.textu.17.& 22.quo & tactum gustum vocauit textu. 28. eiusdem libri &. 67. Nam ex obiecto tactus multoties oritur affectus in gustu, si tangibile delectet instrumentũ gustus, & obiectũ quod delectat tactu, gustus tãgibilia instrumẽta affectet, quæ & sunt gustabilia obiecti gustabilis, voluptas enim tangibilis in instrumento gustus, mouet gustum, vt voluptate suborta ex tangibili in gustu, qui & tangit obiecta tãgibilia, gustet, ex tãgibili & de obiecto tactus, qui eo modo eleuatus in gustu & depuratus sua eminentia potest & gustũ affectare, non secus ac si formaliter esset gustabile, eminentia, actu sensus producto, formali illo factoq; gustabile actu & opere gustabilis, excitati in gustu & delectabilis, cuius nomen non habemus propriũ sed gustabile ex tactu subortũ vocitamus cõmuniter, vt bibẽtes frigida dũ siti vrgẽtur, & gustũ affectant nõ solũ tactum, hæc enim eadem qualitas quæ tactum mouet, nil impedit alia ratione spectare ad gustum ipsumque afficere alio modo peculiari in gustu diuerso: quo est quidam tactus cum eiusdem obiectis aliquibus & ex tactu delectetur, alio modo affectus tactu, quem vocamus gustum illis in partibus. eo modo subordinantur ex potentiæ ob congenerem earundem naturam, quod alijs non datur ex eo quod in fines necessarios adeo non sint animantis, quibus tactum quendam vocauit Aristoteles non simpliciter tactum, sed quendam, est & tactus in alijs omnibus organis aliorum sensuum, at dum immutantur non simul tangibilia suscipiunt, vt accidit gustui. Ordinantur enim gustus, & tactus in nostram substantiam, vt reliqui sensus in accidentia solum, vt antea diximus, cum vero substantia pluris sit accidentibus omnibus, perfectione, cognitione, & tempore antiquior, illis sensibus conseruatur, quibus magis vrgemur, & quorum voluptates sunt intensiores, vt eisdem trahamur in substantiæ tutelam, quo gustus potentissime actionis est, sed maioris tactus,

est enim gustus quasi tactus læna, & minister, tactus vero calidum & humidum siccum & frigidum cum discernat & iudicet, quæ temperiem nostram seruare queunt, & domicilium sustinere animæ sensibilium omnium, cum dispositiones vltimæ eodem seruentur, temperamentum, proportio, hisque qualitatibus alteretur substantia alimenti, & vertatur in substantiam aliti, per actiones alentis animæ, sensus substantiæ alimentique vocatur ab Aristotele locis adductis.2 de animo textu. 17. Tum adhuc, quod fames & sitis vocata animalis, quæ medio sensu excitantur sentientibus omnibus, medio hoc sensu suboriatur & crescat, vt docuit Philosophus.2.de animo textu.28. Vbi dixit fames est cupiditas calidi & sicci, vt sitis frigidi & humidi, quæ qualitatibus tactus excitari ad ipsumque pertinere constat, vt his adhuc pateat merito sensum alimenti ipsum apellasse Aristotelem. hinc eæ duæ passiones ingentissimæ sunt Gulæ & Luxuriæ, quod ex stimulato appetitu oriantur ad voluptatem maiorem impertitam, propter substantiæ obseruationem speciei aut suppositi, quarũ hæc gula, illa luxuriæ, quæ est nobis seruãda species maiori conatu reliquis alijs, quãtum reliqua excedit: ideoque impertitus est, & gustus tactui partibus illis parastatibus dictis, neruosis venulis, per quas semen decurrit & è quibus eiaculatur extra animal exercitio venereo, vt non secus, ac vt naturam seruemus indiuidualem & propriã, tactus est nobis immistus gustui, in Oesophago gulæ epalato ad pectus vsque descendens, vt est videre, in vulneratis pectore, qui dulcia degustant per vulnus immissæ siphone ablutionis vulneris causa: sic, vt speciem seruemus gustus immiscetur tactui venulis illis, vt qualitates eius obiecti gustet, quibus tactus afficitur, dum descẽdentis seminis qualitates persentit, titillans, & prurriens calescens & vdus tactus, falsedine seminis instigatus molliter, cupiens eijcere quod instigat delectatur titillans & pellens titillatus causam, quo in naturã reddit est voluptas in redditu ad naturã Plato in thimeo Aristotes.7. ethicorum. c.7. alij & alij. Hinc locis adductis, & tactum gustum vocauit Aristoteles, imo & videmus animantia ea voluptate absorpta eo in actu venereo masticare & degluitire actu fetus decepta, cogitantia alimentum oblatum illud, gustu affectato, cum sit in alijs corporis partibus obiectum tangibile, in viis generationis & instrumentis eius, ac si esset in ore voluptas, asinos enim Ca-

pras Chamelos, & præcipue fœmellas hæc pati videmus, quod viciniores obtineant generationis partes ad intraque retractas instrumento gustus, non vt mares adextra: quo decipiuntur facilius. Inter has vero omnes passiones tactus & gustus, maior est que ad seruandam speciem inclinat & mouet, venus inquam tangibilis gustabilis dicti, vt species est maior & indiuiduo pluris, quo naturalissimam actionem viuentis. 2. de animo. capit. 4. vocauit Aristoteles generare sibi simile, quod naturam seruet sola, & tendat in illam, minusque arbitrij relinquat & liberi actus, appetitu intensiori: reliquæ vero quæ ad indiuiduum atinent, gustus scilicet, famis, & sitis sensus, maior est illa quæ est sitis, quam quæ est famis, vt hæc illa quæ est gustus passione & gustandi actus. fames enim & sitis adtactum pertinent, quo molestia sentitur qualitatum tangibilium, & appetitus contrariarum, gustus oblectamentis expectatis in transitu & susceptione eorum quæ has possunt frænare cupedias, excitatur enim sitis potentioribus causis quam fames, & hæc maioribus quam gustus insurgit, quod & ex habitibus contrarijs quibus insurgunt priuationes ex quibus dimanant inclinationes & appetitus ad oppositos habitus patet. Est enim sitis appetitus frigidi & humidi, vt calor incendiumque & æstus, tum siccitas quæ ex calore prouenit & ex causa excitante sitim, temperentur & corrigantur, quo in estate sitimus magis, excitatur enim sitis biliosis humoribus principaliter confluentibus ad ventriculum per vias communes quæ sunt à vesica felis in ventriculi os, & cum humor ca- 10
lidus sit & siccus natura, estuat os ventriculi & incendio flagrat sensu molesto, quem vt vitet & causam molestantem expellat vel diluat potu, vt infixam detergat aut amoueat, contrarium expetit priuatione supposita, & optat frigida & humida simul, vt frænet causam, his duabus increscit sitis qualitatibus hocque humore, vt docuit Galenus primo de causis sympthomatum, capite septimo, aut vna altera ve prout actiuior fuerit, dum sola inuenitur; causat enim & sitim sanguis, & si non tantam ac bilis, calore intenso quo pollet & incendio, vt patet: tum salsa pituita sanguine magis, salsedine & pruritu molestiæ quo & febre ardente salsuginosa substantia, pituitaq; illa quę salsa vocatur excitare solet, cuius febris sunt signa incopescibilis sitis, &

calor perurens, nigra lingua, vt in biliosis contingit bilis incendio & siccitate, docuit Galenus, & Hyppocrates docuit quarto de morbis vulgaribus late, post hæc melancholia siccitatis excessu sitim inducit, cum ergo calore nascatur sitis potentissima omniũ qualitate, & siccitate quæ lima caloris & acuties est molestans & pruriens qualitas, vt docuit Auicenas capite de febre biliosa, ingentissima passio iudicatur, & hinc est, quod molestiam maiorem inferat excrutietque & angat impensissime, quo vt molestiam abijciat & causam irritantem excutiat animas, principaliterque vt voluptate afficiatur, contraria expetit frigida & humida, vt diluta causa minus infestet, fames vero calidi & sicci appetitus est, quę melancholia pullulat, frigore & siccitate simul, auget enim actiones harum duarum qualitatum siccitas, calori enim iuncta intensiores producit effectus calor, & non secus frigus, quod irritet & sensum excitet natura mordaci & acri, vt expergefactus sensus copia spirituum allecta ad sensationem obiecti stimulantis, vt natura possit eum a se propellere maiori impetu, reliquas qualitates spirituum copia, caloris & frigoris sentiat commodius spiritibus perfecta natura, & corroborata dispositaque melius, quo Galenus loco adducto de sympthomatum causis, melancholiam famen præcipue generare dixit, frigido & sicco, os ventriculi occupantẽ corrugatione facta, siccitate acerba adstringentique, sicco & frigido stimulanti, quæ ab humore melancholico prouenire docuit, frigido & sicco humore immisso ad ventriculi os, vt appetat calidum, siccum vero vt alimentum hęreat & afigatur, siccitas enim soliditatis alimenti causa expetitur, vt non fluitet minusque bene impinguatur partibus, nec appetit siccum molestans, sed sufficiens afixioni nutritionis. Post hanc vero famen pituita mouet frigori actiuiori qualitate, & post illam sanguis humiditate, qua siccum alimentum expetit & solidum venter; vltimo tamen bilis eam mouet siccitate minime actiua causa, vt acrem & mordacem diluat humorem, alimentum humori immistum cuiuis, quo minus molestiam inferat ventri, seruat enim, & excrementa in suos vsus natura, non secus atq; alimentum seruat in substantiam aliti, bilem in vesica custodit nuncupata felis, vt portione emissa in ventriculum per venam in ipsum insertam ad supernam partem ad os ipsius, sitim excitet vtilissimam animanti,

manti, quod potu deferatur ad intima corporis alimentum, ad quæ peruenire non posset, nisi potu dilutum in quo effluit & venit, portione altera immissa in ventrem per venas è vesica venientes quibus illum spergefacit, vt feces eijciat debito tempore, aliã cum cum vrina portione permista, vt vesica stimulata hac eadẽ mingat non minus: melancholiam custodit lien, vt remittat quãdo opus est in ventriculum partem, qua excitetur appetentia alimenti & siccetur caput à superflua humiditate illi continua, vt rectricuum potentiarum actiones firmiter moliatur, pituitam vero & ventriculus custodit, vt in illius humiditate elixentur cibi & coquantur more testæ aqua plenæ in qua elixa coquũtur, partemque ipsius remittat in artus, vt attritu continuo, cum incalescant irrigentur exicati motu, vt ludere posint & sint faciles versatu, partem reliquam cum sanguine mistam relegat venis, natura prouida, vt si deficiat sanguis semicocta pituita semisanguis natura elaborata magis ampliusque recocta sanguis fiat, ne alimentum deficiat vitæ tutella, non solum contenta sanguine, sed futuris preueniens; hęc vero causæ sitis & famis dum mediocritatem naturæ obseruant proportionemque eiusdem, famem moderatã & sitim efficiunt. quos vocamus naturales affectus; secus vero intensione causarum hæ passiones crescunt præter modum naturæ, excedentes & auctæ, tumque preternaturales sunt, symptomata dicta Gręcis, vt canina fames, quam patiuntur ob melãcholiæ abundantiam canes siccissimi factam vstione bilis, melancholiciq; cinericio illius relicto exusto, frigido & sicco, sunt enim biliosi canes temperie, accidenti vero vstione resultant melancholici, quo ingentissima fame infestari solent, adeo vt ingurgitent tantam alimenti copiam, vt illam ventriculus sustinere impotens euomat semicoctam inglubiem, vnde euomunt frequenter, fameq; compulsi, occultant vomitum vt postea ad vomitum redeant & semicoctam alimoniam (adagio dicitur) non secus melancholici hominis, reliquaque animantia insito temperamento, aut euerso, causis alterantibus præternaturalibus, fame excruciantur incredibili quam vocamus caninam, plura multo ingerẽtes hianti ventriculo, ob melancholiæ abundantiam aut fluxum, illum stimulantis, quam commutare posint vt euomere cogãtur. tandem, vt melancholicis accidit, docuitque Galenus 3. de locis, & libro de melancholia ex Rupho. Aristoteles vero primæ sectione 101

tione problematum, problemate. 30. Non secus sitis oritur incredibilis bilis abundantia, renumque incendio in passione dicta διψακὸν dipsacon Græcis διαβήτης diabetes ve, latinis vrinæ profluuium, eo quod quale ebibitur tale emingatur, nulla quasi mutatione facta quæ cum illico reijciatur, animans siccum permanet non vtens potu, sitique torquetur intensissima docuit Galenus. 6. de locis, & 1. de crisibus, & 1. de causis sympthomatum, cap. 7. Semper sitiens, remittens potum, illico ac bibit, & cum ea quæ molestiam inferunt ventriculus reijcere conetur, in fame, & siti molestatus, varijs causarum generibus, varie contraria expetere solet appetitu vario & dissueto, prout opposita dispositio, opposita aufertur corrigiturque contraria, vt ex appetitu & cupiditate hac aut illa, causam cognoscamus oppositam ventriculo afixam, ad curationem horum affectuum alioqui vtilissimũ, vt in
101 fame dicta Πίκα pica, idest corruptio, & siti vitiosa, quod videre est in prægnantibus passim, quod cum menstrua illis stiterint, succisque vitiosis abundent ex retentis mensibus, fluxione excitata in ventriculum, secundum quod est humor ventriculum occupans, sic appetunt opposita illi, vt corrigatur contrario quoduis, ex quo videmus modo carbones expetere siccos, propter pituitæ abundantiam, & fictilia recocta, crustrasque adustas panis, cinerem Gagatem lapidem, & è contra humida, si infestantur siccis, si corruptis corrupta opposita, si obscœnis obscœna, tam fame quā potu appetere & deperire; vt modo bibere sanguinem, spurcas aquas cænosas, turbidas, appetitu vario, & in dētibus modo prurrigine excitata humore tetro, desiderium oritur inijciendi eosdē mordendique multoties: vt humor ille compræssione expellatur, quo morsus quandoque propter humorem in dentes decumbentem perniciosi fiunt, præcipue in grauidis, propter variosquibus abundant succos, & cum in omni mista substantia quatuor genera partium contineantur, elementis quatuor respondentium, igneæ scilicet partes, aereæ, aqueæ & terreæ; quæ & si formas elementorum non retineant, virtutes tamen eorundem effectiuas, naturæ eiusdem accidentiaque & dispositiones materiales plurimas obseruent elementorum, quæ iam abiere, specie easdem ob prædominium, huic illi ve elemento, adscripta forma quæuis mistæ substantiæ, sic producit & implet has partes, actibus & accidentibus ab illa dimanantibus, postquam materiam misti-

occu-

occupauit, vt aptę erant partes illæ eformari, secundum dispositiones ab elementis relictas, crassas terrestresque siccitate & frigore affectat, fluxiles vero crassiorisque substantiæ, frigore & humore, quas aqueas vocamus. Aereas, humore & calore, prout sua fert dispositio, Subtilissimas, calore & siccitate, quas igneas constituit; est vero in omni misto necessaria coctio quæ à calore fit docente Aristotele Metheororum. 4. capite. 2. cum coctio & mistio consistant perfectione caloris humidique ad qualitates reliquas. continet enim calor dum potens est elementa in mistione, dum durat mistum, vt ibidem docuit Philosophus quo naturalis calor misti cuiusuis, in humido oleosso aereo conseruatur & crescit, vt flama in oleo, & aqueo extinguitur copioso & si crescat exiguo vt in fornacibus est videre, his vero debilibus calore & humore, languescit mistum, senectute frigida, terrestreque fit & aqueum frigidum natura, siccum substantia, humiditatibus plenum excrementitijs, vt senectus docet, sunt senes, sicci substantia & frigidi, at humidi, cum calore debili cruda relinquente alimenta, tum aquea substantia deserente mistionem, fluore humidi in superficiem, in centro vero substantia sicci, vt ibidem Aristoteles docet; vt mista omnia labentia in interitum, frigida & sicca constituit natura, resolutis tenuibus partibus temporis tractu, igneis & aereis, quibus mistio continebatur, alterantibus igneis aereas, quas in se commutant perdurante mistione, aereæ aqueas, & aqueæ terrestres, vt igneas alant & aereas, in quibus misti duratio consistit vndique dispositionibus medijs terreæ in aqueas, eę in aereas, aereæ in igneas tandem dispensentur accedentibus ad vltimum, in quo vita seruatur & residet, cum hac agat mistum potentissima qualitate actiuissimaque calore, suasque molliatur actiones hoc magno instrumento naturæ, agentissimo, foto in humore aereo, esse vero, & duratio propter operari sit, vt 2. cœli. c. 4. docuit Philosophus, quo dum hæc partes debitam seruant proportionem in alteratæ à corrumpentibus naturæ agentibus, moderatos affectus passionesq; habent, dum vero potentiime causę has alterāt & inficiunt, disponuntq; aliter quam naturæ decet, rarefactione aut atenuatione nimia incendio & æstu, sic illas exponunt sic parant, vt forma ad dispositionum mensuram primarum qualitatum, primas easdem calorem & frigus, humiditaté & siccitaté producat, 103

& causset, quo multoties solem nimium perpessi plurimi euasere ectici, docet Galenus.1. de differentia febrium, calore producto ab anima secundum dispositiones quas in partibus inuenit, alterata substantia secundis qualitatibus rarefacta attenuata aut alijs, & ideo calor ille independens est, habitualisque dictus, ecticique dispositio naturalis hoc sensu, vt a natura procedat & ab anima, violenter disposito subiecto, & materia prius, & hinc est quod difficulter separari possit a subiecto, imo tertia species ecticæ numquam, adeo iam elanguit natura & tanta est violentæ dispositionis intensio incrementumque. Hinc canis inter omnia ani-
04 mantia in rabiem effertur bile eius corrupta & putrida, ad quā dispositionem forma illius humoris, venenosam producit qualitatem veneficamque, qua inficit animal postea, ea concessa, illi formæ qualitate peculiari in illo subiecto, ob eius peculiares dispositiones & non alteri, alterius ve animantis feli. Sunt enim diuersis formis insitæ qualitates diuersæ, ob diuersa accidētia, quibus subiecta euariant, quo inter omnia animantia canis, ex se rabie corripitur facile nimis, ab illo reliqua aut a se rarissime, illoque veneni genere ex humore suborto putrescenti, & tetro, permutata temperie mistione alterata, reliqua vero infecta ab ipso morsu & canino dente afficiuntur rabie, hoc animanti compressa, docuit Galenus.6. de locis affectis.2. capite. de theriaca ad Pisonem.c.4.11. simplicium.1. Prorrhetici commentario.1. Diascorides lib.6.c.1. Plinius, AEtius, Paulus, Aristoteles.6. de historia.c. 18. Venenumque eiusdem nostram subertens & permutans miscellam, & proportionem partium nostræ substantiæ, modo illico illam inficit in plurimis, ob naturæ apparatum, modo vero latitans, abditur multo tempore, occultum spatio quatuor septem ve annorum, paulatim serpens ob resistentiam naturæ & fortiorē mistionem, vsq; dum subito emergit & manifestatur malitia, accidentiaque quæ contingere solent cane rabido morsis, obmutescentia subita, spuma circa os larga & copiosa, tristis intuitus, toruè inspicere, quorum multi latrant, vt canes rauco & tristi sono submisso sine voce, secreto quasi, incessentes omnes dentibus, canis effigiem contracti oblongam, menti producti, oculorum acutorum, aurium flacidarum & prolabentium, de quibus intelligi potest locus ille Isaiæ.56. vbi vocat famelicos canes propriæ gloriæ & ambitionis cupidos, rabie honorum & dignitatū

æstuan-

æstuantes, canes mutos & non valentes latrare, cum nec populū instruant exemplo, nec verba doctrinæ & sapientiæ proferāt sed ambitionis plena & petulantiæ, obliti ouilis eorum custodiæ cō-missi, rapaces lupos, latratu non aufugantes. omnibus vero cane rabido læsis hydrophobia Graia lingua dicta, idest aquæ horror 105 & metus semel ac venenum vires exeruit contingit, adeo, vt semel atque aquam vissere metu nimio vociferentur & clamitent, quæ vna illis remedium supererat, frigida & humida, tenuisq; substantiæ, subire potens, penitissimas corporis partes, vbi infectio seruatur diutius, venenumque siccum & calidum, quod illa frænari & corrigi præsentanee posset, tanta vero est malitia veneni, sic inficit teterrimum hoc virus, vt non solum animam adimat, grauissimosque cruciatus inferat, & accidentia sæua, sed quæ pos sint esse tanto malo remedia exhorrere faciat, & vndique haberi odio, metuere & expauescere. Plurimis læsa imaginatione in tantum, vt sese canes putent, alij canem videre, fugiunt alij, cooperiūturq; intra lectulum reliqui in aquis multoties canem apparere prædicantes, aquas effugiunt, omnes vero nullo modo bibunt, neque admittunt potum, respuūt imo, remedium vnicum quod superfuit illis, varie læsi, imaginantes varie, siti tamen æstuantes, non secus ac Dipsade læsi, abijcientes potum, non admittentes, præcipue siccitate contracta & si metu non minus, Dipsade cusi á morsus principio sitiunt sine intermissione, ij vero postea metuunt, quod canis venenum sic naturam euertat sic mutet mistionem partium, & substantiam alteret, vt habitualem inducat siccitatem, quasi naturam alteram induceret, & subuerteret antiquam, quo non secus, atque ea proportione sicci natura & temperamento, non sitirent adeo, vt in ea intensione ex natura siti affi-cerentur tanta quanta ex dipsadis morsu, & si plus alijs aliarum mistionum & temperamenti alterius, siticulosi essent, sic rabido afflicti, quod æqualiter sit natura peruersa & permutata omnis, in naturam aliam, non sitiunt impense adeo, vt Dipsade incæsi, quæ magis humores sanguinemque infectat quam euertat substā-tiam, neque est enim venenis omnibus contrarietas eadem, modus ve agendi idem, vidimus enim fulmina porosa quæuis nō lædere, quod ignis subtilis per vaginæ poros subire posit permea-reque facile sine eius vstione, ferrum vero dum contingit dēsum strictissimis poris fulcitum, cum resistat, & non pareat additus

igni exituro conuurit illico, liquefacit ensem, detentus ossaque, seruata carne, & densa alia quæbis, prout retineri potest agens substantia illa aut egredi subiecti compaginem; sunt venena liquidos humores alterantia, sunt alia carnes ossa & solida animantis oblędentia, Dipsadis ergo virus humores permutat, biliosos siccos & adustos eficit, sitim inexplebilem in solida nostræ substātię infert, è succis causatam, citra substantię nostræ peruersionem & miscellæ tantum inquinamentum, quo, & deterius venenum est ad vitā, Dipsadis, nō secus ac febres biliosę & torridæ ex humoribus satę & ardentes citius interimunt animal, quam habituales ecticæ quæ in solido nostrę substantię resident, impetu facto in alia, malitia humorum, in cor vitæprincipium. Quod fieri nequit ex nostræ substantiæ portionibus, sed lente solum alteratione continui, illi tandem officere cordi. Canis autem venenum, prius hos eosdem ipsos, quos in alios molitur effectus, in se ipsū causat. Qui & aquas pertimescit & fugit torridus & exustus veneno siti incredibili actus, & fame quandoque ingentissima excruciatus, exanimatus, rabidusque, qui interiitvelhis duabus passionibus extorsus simul, vna ve aut altera agitatus. cum ergo huius veneni animantis calida & sicca nostra supersit natura, vt quasi sit substantia altera, frigidas & humidas temperamento sibi contrarias & oppositas fugit aquas, & expauescit vndiq;, tam canis affectus rabie, quam animantia reliqua, secus in Dipsade, quod humores, non substātiā euerterit, vt substātia superens ęstus incēdia humorū sentiat, et ideo sitim. ibi vero cōtra, omnia subuersa cū sint vt nil quasi supersit quod infestet incendio alterum, vt conseruari cupiat potu, quod natura sit altera iam omnis euersa vt in ecticis. hinc locus ille psalmorum 58. emergit ad literam. Conuertentur ad vesperam & famen patientur, vt canes, & circuibunt ciuitatem. nam vt docet Diascorides lib. 6. c. 1. Increscente frigore & calore deteriores fiunt canes veneno, meridie & vespere, meridie caloris incremento vsti: Vespere noctis frigore condensata cute, dententis halitibus infectis, qui spirabant calore reserata cute, extenuatis que eodem, æstu diei leuatis, tenuiori & actiuiori parte tenuata, quæ exhalabat, vt illa detenta frigore noctis & vesperę quę diu expirabat, iam quo ad vesperam deterioris fiant conditionis, vt rabie perciti, fame que canina circuant ciuitatem hæc anmimantia, omnia

que

que percurrant emuntoria, & loca spurca vbi cadauera animantium adesse solent, vt ingenti fami possint satisfacere; quo dicitur, & circuibunt ciuitatem, extra scilicet, hæc loca percurrentes obscœna & immunda, Dipsas ergo cum humores veneni potentia, & ęstu exiccet & in bilem, maiorem eorundem partem cõmutet, eferuescereque faciat ęstuanti veneno, maxima copia fuliginum excitata ex venenatis humoribus, cor exurit & ventriculus flagrat incendio, sitique incredibili, vnde Hæmorrhous cũ eiusdem naturæ cum illa sit, non minus eferuescere facit sanguinem, vitæque alimentum. Ea est calidissimi veneni forma, vt semel ac succos animantis infecit & contigit eferuescant omnes bulliant spumentque, maxima flatuum halituumque eleuata copia, quibus distenduntur vasa, porique eorundem ora & fines venarum & arteriarum, quibus distentis maiorem amplitudinem nacta patent vndique, non secus, ac dum vtrem inflamus reserantur ora, ijsque reseratis & apertis extenuatus sanguis, calore veneni æstu liquefactus, subtilior reditus, quam eius expocit natura, per amplos factos meatus decurrit & labascit. Eam nactus acrimoniam & malitiam vt si quæ sint partes resistentes duritie contumaces, erodat liquefaciat ipsum, quo pateat additus fluori & decursui, vt nulla sit in vniuerso corpore reuellis adeo pars, quæ non fiat sanguinis ductus eiusque patiatur fluorem, qui solus hoc viru reijcitur, cum sit vita secunda retentis excrementis imperfectis impurisq;, cum quod peruerso humore viru, alio & altero, illum respuat natura inquinatum & tetrum, excrementaque infecta minus retineat in penuria tanta sanguis, quod sit alteratu facilis, ob mitté eius naturam suauemq, omnino, quo extra vasa diductus concrescit facile lubescit corrumpitur, contra ac reliqua, excrementa & humores, quæ diutius seruantur, & si semel ac putrere incipiũt deterius putrescãt, in tetrioresq; formas degenerẽt, versus extrema magis putredinis & corruptionis naturæ cũ sint, sanguis vero in medio cõstitutus si quãdo putrescit in formas naturales eorũ habeat corruptus, in præternaturales vero illa, & extremas magis qui adeo inficitur hoc diro veneno, vt cũ nulla sit virtus in natura quę sanguinẽ detrahere, aut allicere possit extra corpus, & si sit quę illũ disponat, vt fluat & percoletur è vasisq; decurrat, cũ sint tamẽ plurima medicamenta succos reliquos educentia, vt probant expurgantia Chathartica

dicta.

dicta Græcis medicamina, retentus maxime, ob vitæ custodiam; reiicitur tamen naturaque illum abominatur & fugit hoc viru inquinatum, tanta est infectio. E non secus ac dolia, musto plena, dum efferuescunt & ebulliunt flatibus distenta elatis ex vda materia dirumpi solēt, vt hac & illac liquor efluat & elabatur, è quibus dum sunt ex porosa permeabilique facile materia eformatæ per poros contenta difluit substantia, quam dum bullit & efferuescit resudant calore, illam tenuiorem factam, non secus attenuatus sanguis cruore serpentis huius dilabitur & efluit è corpore, extenuatis omnibus & liquefactis infectione & contagio, vt accidere solet pletoricis & sanguine plenis post magna exercitia & lassitudines, saltim per vias communes sede, vtero, ore, mictu, pectore, naribus, sanguinem reiectare, sic illis poris omnibus vltra auribus oculis quasi lachrymis sanguineis suam miseriam & statum deplorantes.

De dubijs quibusdam Mannæ naturæ ex sacris scriptis.

CAPVT XIII.



Plurima ambagibus & dificultatibus plena, difficilia & abstrusa plurima, continet locus ille Deuteronomi. 8. Occasione Dipsadis serpentis adductus, vltimum vero quod in illo continetur inter dificilia primum, negotium facessit retardatque quale fuerit illud Manna Hebræis concessum, cibusque ille, cuius eo loci dicitur. Et ciuauit te Mãna in solitudine quod nescierunt Patres tui. Cuius alimenti doni que concessi mortalibus, varia extant scripturæ loca, quibus modo hac, modo illa figura occurrit hæc vnica alimenti species. Exodi. 16. c. sic extat de hoc victu scriptum. Profectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai: quinto decimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra AEgypti & murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen & Aron in solitudine, dixeruntque filij Israel ad eos, vtinam mortui essemus per manum Domini, in terra AEgypti, quando sedebamus super ollas carnium & comedebamus panem in saturitate: cur induxistis nos in deser-

in desertum istud, vt occideretis omnem multitudinẽ fame? Dixit autem Dominus ad Moysen. Ecce ego pluam vobis panes de cęlo: egrediatur populus, & colligat, quæ sufficiunt per singulos dies: vt tentem eum, vtrum ambulet in lege mea, an nõ. Die autem sexto parent, quod inferant, & sit duplum, quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntq; Moyses, & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, quod Dominus eduxerit vos de terra AEgypti, & mane videbitis goriam Domini. Cumque loqueretur Aaron ad omnem cætum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem. Et ecce gloria Domini apparuit in nube. Loquutus est autem Dominus ad Moysen, dicens, Audiui murmurationes filiorum Israel, loquere ad eos: vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus, scietisque, quod ego sum Dominus Deus vester. Factum est ergo vespere, & ascẽdens coturnix cooperuit castra: mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terrę, apparuit in solitudine minutum & quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ super terram. Quod cum vidissent filij Israel, dixerunt ad inuicẽ manhu (quod significat, Quid est hoc?) Ignorabãt enim quid esset. Quibus ait Moyses. Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. Hic est sermo, quem præcepit Dominus: colligat vnusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum, quæ habitant in tabernaculo, sic tolletis. Feceruntque ita filij Israel, & collegerunt: alius plus, alius minus, & mensi sunt ad mensura gomor, nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, sed singuli, iuxta id quod edere poterant, congregauerunt. Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis vsque mane, & scatere cæpit vermibus, atque computruit, & iratus est contra eos Moyses. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad vescendum: cumq; incaluisset Sol liquefiebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, idest duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis, & narrauerunt Moysi. Qui ait eis, hoc est, quod loquutus est Dominus. Requies Sabbathi sanctificata est Domino cras quodcunque operandum est, facite, & quæ coquẽda sunt, coquite: quicquid autem reliquum fuerit, reponite vsq; in ma-

in mane. Feceruntque ita, vt præceperat Moyses, & non computruit, neque vermis inuentus est in eo, dixitque Moyses comedite illud hodie, quia Sabbathum est Domini: non inuenietur hodie in agro, sex diebus colligite in die autem septimo Sabbathū est Domini idcirco non inuenietur. Venitque septima dies: & egressi de populo, vt colligerent, non inuenerunt. Dixit autem Dominus ad Moysen vsquequo non vultis custodire mandata mea, & legem meam? videte quod Dominus dederit vobis Sabbathū & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices maneat vnusquisque apud semetipsum, & nullus egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbathizauit populus die septimo, appellauitque domus Israel nomen eius Man, quod erat quasi semen coriādri album gustusque eius quasi similæ cum melle. Deuteronom. vero. c. 8. sic. Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, vt affligeret te, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, vtrum custodires illius mandata, an non. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna quod ignorabas tu, & patres tui: vt ostenderet tibi quod non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Domini. Iosue. 5. hæc. Manseruntque, filij Israel in Galgalis, & fecerunt Phase quarta decima die mensis ad vesperum in campestribus Iericho, & comederunt de frugibus terræ die altero, & azymos panes, & polentam eiusdem anni. Defecitque Manna postquam comederūt de frugibus terræ, nec vsi sunt vltra cibo illo filij Israel, sed comederūt de frugibus præsentis terræ Chanaan. Numerorum. 11. c. hæc. Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis, flagrauit desiderio, sedens, & flens, iunctis sibi pariter filijs Israel, & ait. Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cæpæ, & allia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. Erat autem Man quasi semen coriandri coloris Bdellij. Circuibatque populus, & colligens illud frangebat mola, siue terebat in mortario coquens in olla, & faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter, & Man. Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans mare coturnices detulit, & demisit in castra itinere quantum vno die confici potest,

ex om-

ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregauit coturnicum multitudinem qui parum, decem coros: & siccauerunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuscemodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus Sepulchra concupiscentiæ: ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat. Psalmo. 77. Et mandauit nubes desuper, & ianuas cœli aperuit. Et pluit illis Manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo, cibaria misit eis in abundantia transtulit Austrum de cœlo, & induxit in virtute sua Africum, & pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata, & ceciderunt in medio Castrorum eorum, circa tabernacula eorum. Et manducauerunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis, non sunt fraudati à desiderio suo, adhuc escę eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit, Sapientiæ. 16. Pro quibus Angelorum esca nutristi populum tuum & paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem, substantiam enim tuam & dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebas, & deseruiens vnius cuiusque voluntati, ad quod quisque volebat conuertebatur. Numeri 21. hæc. Profecti sunt autem, & de monte Hor, per viam quæ ducit ad Mare rubrum, vt circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris, ac laboris: Locutusque contra Dominum, & Moysen ait: cur eduxisti nos de Ægypto, vt moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ: anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes. Quibus locis, dubia plurima ambigua multa contineri videntur, quæ non leuem afferunt difficultatem, intricata satis & perplexa. Exodi enim. 16. capite, & Numerorum. 11. Manna aut Manhu cum semine coriandri confertur, illumque æmulari docet Spiritus Deus, vt posteri tanti beneficij memores, quale fuerit Manhu illud absconditum cœlitus hominibus immissum percallerent, nullo alio, deplicabile præterquam ipsa summa Dei Sapientia propter sacramenta. 108

menta & mysteria in eo figurate contenta & abdita, sed huius plã tæ semen non imitabatur colore, cum coriandri semen, fuluum sit flauique coloris, aurei; docet Diascorides libro.3.cap.69. Galenus, Xenocrates, & Aristophanes in equitibus, Nicander in alexipharmacis. Plinius lib.20.c.20. Theophrastus, & experiẽtia docet vsusque communis. Manna vero album illud fuisse dicitur 16. citato Exodi, simileque pruinæ, cum pruina glacies sit, quæ squamarum more protensarum, terram cooperit, non rotunda orbicularis ve, vt coriandri semina adstant, non inferioris ad niuem albedinis; præcipue cum Numerorũ.11. Bdellij coloris fuisse Spiritus Dei asseueret manna, Bdellium vero coloris sit glutinis Tauri, flaui, & rufi coloris, docet Diascorides libro.1. capit. 80. Galenus & reliqui omnes Medici, & experientia docet, quod cũ sit lachryma gumi modo ex arbore Bdellia resudans, apud Scytas & Arabes nigrum inueuitur quodam, liuescens alterum, aureum reliquum, quod glutem dictum colore sequi nouimus omnes transiucidum, nullum vero album, imo fulua omnia & flaua patet intuenti, quibus non satis intelligitur similitudo inter manna Coriandrium, Bdellium, pruinam, albedinemque dictam. Vltra Exodi.16. Man saporis esse & gustus, quasi similæ cum melle permistæ narratur; tritici enim purissimi quatuor sunt partes, pollen, simila seu similago, secundaria siue cibarium, & furfures. Docet Plinius libro.18.c.10. Africum triticum, emodijs reddere semodios similę, pollines sextarios quinque, cibarij sextarios quatuor & furfurum totidem. Marcialis libro.13. Nec dotes poteris similæ numerare nec vsus. Est pollen quod primo excernitur de farina, simul cum eo quod peruolat sursumque & ad latera spargitur, quod farina volatilis solet appellari, quod secernitur secundario simila, tertio vero cibariũ & furfures supersunt tertia cribatione, & si Amilus aqua ex tractus ex macerato tritico pollen à plurimis vocitetur, simila vero farinæ nostræ flos depuratus, ex quo & aqua sale addito pultes paramus, quas cũ melle postea addito cõdimenti gratia edimus, & panes conficimus floridos depuratissimos, erat ergo manna, saporis pulticulæ melle conditæ nostræ qua communiter vtimur ex purissima farina cõfecta, hoc loco Exodi at Numerorum.11. Man saporis esse panis oleati placentæ inquam, ex farina & oleo paratę, extat scripto, quæ quantum inter se dissideant satis liquido constat, sapor inquam similæ cum

melle

melle ab oleato pane: præcipue cum Sapientiæ. 16. capite non vnius aut alterius saporis Man fuisse testetur Spiritus Deus, sed omnis saporis suauitatis, omneque delectamentum in se continere panem hunc paratum, Angelorum esca, populo immissum sine labore, deseruientem vnius cuiusque voluntati, vt ad quod quisque vellet conuerteretur. vbi non peculiaris saporis constituitur, sed omnis prout quisque expetebat. Quo maius insurgit dubium si ad quod quisque volebat conuertebatur Man, omneque delectamentum continebat, omnemque saporem, carnium desiderio cur affligebantur, pisciumque Ægypti, cucumerum, peponum, caparum, alliorum (vt dicitur Numerorum 11.) porrorum, aliarumque carnium, cum horum etiam gustus in Man continerentur, si ad quod quisque volebat conuertebatur sapore & gustu, vt pro omnibus substitueret: tum natura insipidum fuisse manna necessarium videtur, non gustus similæ cum melle, nec oleati panis, cum facilior sit natura insipida, nulliusqe saporis, quouis affectari, quam sapore habito & insito aliquo, contrario affici & opposito, facilius enim est res mutari ex priuatione in habitus, quam ex habitu contrario in cõtrarium habitum, cum minus resistat priuatio habitui, & si maior sit oppositio, quam habitus habitui positiuo contrario, vt patet ratione resistentiæ, & experientia patet. Calescit instanti, aut facilius, quod frigore caret, tempore vero, & difficilius frigidum subiectum. tum nam superfluus esset sapor ille insitus & naturalis, cum non secus atque alij, pro arbitrio posset suboriri. tum vltra frustra, nam si oppositus sapor expeteretur ille corrumpendus erat in ea oppositione, quo nulla cum ratione subiecto fuisset adscriptus cum ad nutum voluntatis sequeretur, & non minus in manna, quam vt & reliqui emergere posset, solumque vt corrumperetur illi adstipulatus superflue omnino. nec nodum soluit, quod cum esset mistæ naturæ, mistaque omnia temperie primarum qualitatum secundas sint nacta, interquas sapor continetur, saporis alicuius necessario manna fuerit constituendum, nam potuit ille qui potest omnia, aut simplici elemento hoc ipsum opus moliri, eosque enutrire & alere absoluta potentia citra hoc inconueniens, aut impedire saporis illius ortum ex primis qualitatibus in manna ne solum vt corrumperetur in ipso extitisset, tũ & vt facilius posset quidlibet oppositum saporem, gu-

rem gustui insito & sapori mannæ persentire dum vellet, sine expulsione positiui contrarij, plus enim erat, vt posset sentire contrarium hoc, alterum occultare aut suspendere ab opere & actione, expulsionemque contrarij positiui instantaneam, aliter ac eorum fert natura causare, dum quis saporem disidentem cum illo percipere actu subito appetitus decreuisset, quam hoc impedire ne ex primis virtutibus exoriretur. Non minus dubij affert, si sole liquescebat, & summo mane, vt dicitur Exodi 16. Colligebatur
101 ante solis æstum, ne in halitus euanesceret, quo modo frangebatur friabileque esse potuit, vt & in puluerem redigeretur, vt Numerorum. 11. c. inuenitur, quæ enim liquescunt sole, præcipue agenti remissiori summo mane, nimis sunt humida, cum calore debili soluantur, nimis vero humida, cum non exiccentur, præcipue debili agenti, in puluerem non abeunt, neque enim cera pinguiaue omnia, mel aut reliqua alia, quæ sole soluuntur in puluerem postea redigi queũt, imo inter illa, quæ igne liquent, plurima sũt, quæ atteri non posſunt aut impuluerẽ verti, vt videre est in metallis omnibus, rebusque pinguibus & oleosis in gelu & reliquis, vt & alijs quę sole funduntur numeratis, etiam si pix resinæque omnes & gumi genera lachrymæ arborum & alia quæ igne fluũt comminui terique posſint, & emollescant aliquot soli exposita, vt saccharum resinæ pluriмæ, pix, gumi aliquot species, vt videre est in piceijs lignis sole percuſsis quæ guttulas effundũt solis æstu, quæ postea conteri optime posſunt concreta noctis frigore solis absentia vel alio refrigerata, tamen aliquid liquescere ex quo postea puluis efformetur, quod totum in vapores exoluatur & abeat, id & si ignis actione cõtingat in aliquo vt in saccharo liquefacto, quo totum exolui potest igne fortiſsimo coque liquescere, & antequam absumatur totum congelatum semel conteri & in puluerem, minutiſsimasque partes trahi, solis vero ope nullum tale mistum aut simplex corpus hæc perpetietur, vt in puluerem exoluatur, nec in omni natura corpus est, quod totum in vapores eat solis potentia, & tamen illud puluerari valeat, aut frangi attritu, cum hæc tantum siccis concedatur paſsio corporibus, terrenæ substantiæ, siccę & solidę multum habentibus, ea vero quæ solis liquescunt debili actu, cum nimis sint humida, quoeo facili soluũtur actiuo, minimeque terrestria in vapores digerũtur facile, simul cum terræ exili substantia in totum simul volitã-

te terreno exili in vaporoso aquæ vectum vt subsideat nihil, quo frangi non datur his, quæ sole liquescunt, si omnia in vapores sol uantur, euanescantque tandem. Manna ergo cum sole in calescẽte, vt dicitur Exodi. 16. euanesceret totũ, puluerizari qualiter posset difficile est dictu, nostrum enim manna, quo vtimur modo, siue ex Lybano aduectum, siue ex Calabria, nulla ratione & si conteratur milies puluerem reddit; tum si solis calore liquescebat loco adducto Exodi, quo igne indurabatur modo? recoquebaturque vsque dum crasescerer, & tortulæ ex eodem pararentur consistentiæ panis, vt Numerorum loco narratur, cum enim agẽtia vniuoca sint calor ignis & solis in opere, & vt præcipua causa calefactionis est quilibet, vnde euenire potuit, vt calore, quo indurabatur ab igne, non liquescerer, vt solueretur. & si durum adeo, siccumq; erat manna illud, vt mola frangeretur, siue tereretur in mortario, vt. 11. loco Numerorum dicitur, siccum adeo cũ esset, vt sole liquescebat? & in halitus ibat dura substantia teri apta? præcipue quod Exodo, tusum manna quasi pilo iã, & manubrio quasi mortarij contritum venisse, antequam ab aliquo contingeretur referatur, quo non opus erat illud terere, aut minuere vltra, cum ideo similæ farinæ scilicet minutissimo pollini, triticæ substantiæ assimiletur, sine eo quod attritione aliqua, contritu ve humanæ artis pararetur. & si tusum hic appellatur, cur vt coriandri semen integrum alibi, si vt coriandri semen rotundum, qualiter vt pruina protensa, expansaque. si & durum erat, si non facile frãgebatur, si teri potuit mola more tritici, vt dicitur Num. 11. vt ex illo farina resultaret, ex qua cocta in ollis postea panis, qui in ore conterebatur masticabaturque nõ minoris consistentiæ, quam panis quo vtimur, multoque maioris substantiæ, & tortulæ parabãtur cõsistentis & solidæ substantiæ, cur Num. 21. cibus leuissimus appellatur mouereq; nauseam in vẽtriculo asseritur, leuia enim & quæ in ventriculo sua leuitate fluctuant fluida & inconstantia, os ipsius, supernamque eius partem molestantia, vomitũ cient nauseasque & ventriculi fluctuationes inferunt, secus solida densa, & grauia, quæ illum firmant & corroborant, hyposthasimque suo pondere in fundo eius causant, docuit Galenus. 3. de alimentorum facultatibus. c. 6. & 5. de locis, cap. 4. Et si nauseabat super cibo illo leuissimo quomodo anima arida erat, substantia scilicet illorum & vita siccitate infestabatur, nam siccus ventri-

culus, non nauseat, sed humidus, humiditatibusque refertus; vt docuit Galenus. 2. de alimentorum facultatibus capite. 3. & aphorismo. 38. secundę sectionis, & si nauseabat, humidusque ventriculus erat, cum appetitus semper sit priuationi coniunctus, eius quod experitur, cur humidorum recordabantur afligi banturque aspectu cucumerum peponum, piscium, carniumque elixatarum, vt dicitur Numerorum. 11. cum hæc humida cum sint inconstantem ventriculum fluctuantem & humidum redderent, & si arida eorum anima quomodo appetebant, allia, & porros, sicca & calida natura, si appetitus priuationem supponit oppositi habitus; si farina resultabat ex attrito manna & hęc in olla percoquebatur sola, sine liquore aliquo, cum in Scriptura sacra nil superadditum mannæ vt coqueretur inueniatur, sed solum indurabatur caloris actione, quomodo coalescebat, massaque vna ex illa farina conficiebatur, ex qua postea tortulę & panes eformarentur, cum quāto plus aliquid exicatur vniatur, hereatq; sibi minus alijsque sicca natura, glutino destituta humiditatis, quominus cum alijs posit vniri & copulari, vt 5. methodi, & 2. de temperamentis, docet Galenus latissime in vulneribus, & experientia docet. sicciora minus vniri si post rorem manna apparuisse dicitur Exodi. 16. cur Numerorum. 11. pariter cum illo descendisse asseritur. & si Exodi. 16. coturnices simul ac manna decidere cœpit venisse narratur, Numerorum. 11. & Psalmo. 77. Cur postea quam manna cecidit coturnicibus Hebræos fuisse altos asseueratur, in Numeris enim nauseasse prius manna quam coturnix descenderet patet, at in Exodo vtrumque simul euenisse constat, imo prius coturnix venit quam mannæ pluuia, cum eadem die decima quinta secundi mensis, qua conquæsti sunt de Domino, ad vesperam venerit coturnix cooperueritque castra, decima sexta vero die mane descenderit manna percircuitū castrorū vindicta incredulitatis acta. tum non minus est difficile, an manna illud simile aliquid habuerit cum nostro quomodo vtimur. Nec minus difficultatis habet cur manna illud Patribus incognitum populi Hebræorum asseueretur cum in Lybano Syriæ frequentissimum sit à mundi initio, anno quolibet in prouentu maximo, quo & modo vtimur cōmunissime omnes, ex quo nobis asportatur modo, & quotidie experimur vt omnes norunt, refertque Plinius libro. 11. Galenus. 3. de alimentorum facultatibus,

Auice-

Auicena.2.canone Actuarius libro.5.methodi medendi,Lybanus que parū distet a deserto Sin,vbi manna concessum est Hebræis primo,quod vel in AEgypto cognouisse ipsos,aut inLybano eorum Patres terram illam peragrantes certissimum videtur, cum notitiam habuerint rerum multarum, ad humanos vsos pertinẽtium,præcipue earum quæ ad salutem mortalium spectabant,ex longioribus multo interualis distantiæ,nec manna illud Lybani, post pluuiam mannæ concessi Hebræis in deserto Sin credēdum est solum descendisse,cum natura semper eadem fuerit, causæq; naturales eædem, dispositionesque,ex quibus semper eadē extitere,nec illud miraculo impeditum, causis imo naturalibus adscribitur quod ex Lybano aduehitur modo,cum eiusdem rationis manna atq; quod ex Lybano, ex Calabria,Brigantia,alijsque Prouintijs asporteretur,natura solum operante & agente,modoq; apud nos sit manna ipsce ex regionibus & alijs.

De natura Mannæ.

CAPVT XIIII.

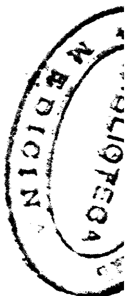


Ifficilia satis abstrussa & ambigua ex sacræ Scripturæ locis complicauimus,nodis adductis, adeo vt his satisfacere quæ adduximus,communem viam excedere in propatulo sit; facilius enim est nodos plicare quā soluere,& ambigere quā decernere,vt est facilius fortissima quęque argumenta in medium adducere,quam adductis eisdem satisfacere,veritas enim sola nodos extricat,quæ vna solum modo est,corrigit enim rectum obliqua,& fallacias verum, multoties vero ex fallacia ingentissima procedunt sophismata; ad pensum ergo reddeūtes. Manna,Hebræis Man,Græcis Μαννα manna,Hebraicum & Syriacum,nomen est:quod etsi apud Latinos & Græcos significet rorem melleum matutinum, vt docet Celius libro 13.capite.56.dictus Syriacus ros a Celso(nam vt docet Galenus, libro 3.de alimentorum facultatibus,c.39. copiosissime colligitur in Lybano Syriæ monte) apud Hebræos vero,apud quos suū significatum retinet Man dicitur,non manna,Man enim idem est quod donum immissum hoc gratiosè,sine vinculo aliquo obliga- 111

 tionis,

tionis, quo teneatur ille, qui elargitur sed quasi gratiosa & libera datio, datusque gratuitus, quo interrogatiue dixere Hebræi sciscitantes, Manhu? Hu enim, hoc, significat, Man donum, quasi interrogantes à Mose, Exodi. 16. donum hoc, à quo est, quidquid est hoc datum, immissum vè gratiosum, breuitate Hebræa, gesticulationibus manum, totiusque corporis motibus ciliorum eleuatione, ore plicato, reliqua exprimentes, admirantes rei nouitatem, interrogantes verbis solum duobus prolatis, donumque hoc inuestigantes notitiamque noui euentus; est etiam idem quod, quid, Man Hebræis, quo dixere exquirentes. Quid hoc, vltra est Man illis, idem quod cibus, vt de natura cibi disquirentes, Mosen consulerent, cum illud degustassent ex eis aliqui prius, vt illud examinarent gustu quid esset, alimentumque iam ex sapore cognouissent, & ex modo illius esse, similæ seu pollini farinæ permistæ cum melle non dissimile, vt dicitur eo loci Exodi, ad Mosen venerunt sapientissimum, & naturæ rebus optime instructum, vt quid de hoc alimento sentiret, illis exponeret, qui dixit panem esse concessum ab ipso Deo hominibus, disquisiere enim Hebræi de Man ignorantes, vt ibi dicitur, quid esset, nam etsi cibum illud iudicauerant, quod ens naturæ esset ignorabant, & qualis cibus qualeque alimentum, ne nouiter creatum inter rerum genera, aut solum nouiter notum illis, cum neque apud ipsos, neque apud eorum parentes, notitia aliqua huius tanti cibi extitisset, quo Abulensis minus bene inuehitur in eos qui dixere Man cibum Hebræis adnotare, ex eo quod exquisiere Hebræi quid esset, & vltra quod litera sacra habeatur, ignorabant enim quid esset, ignorabant enim cibi naturam & speciem, de cibi addubitantes nouitate & tempore, qui posset regionibus alijs vniuersi abditis, aut manifestis excidisse, nouiter ve creatum esse, salubrem esse cibum, aut noxium & insalubrem, cibum vero esse cognouere & alimentum, inquisiere vero de alijs, dixereque Manhu, idest alimentum hoc quid est & quale. Græci vero nomen hoc permutarunt aliter multo ac proprio idiomate Hebræo continebatur, & si rem eandem significare videatur, Man relinquentes, ex eo nomine solum, loco vero hu, quod in Manhu Hebræo nomine erat, na, apponentes, apud ipsos enim Μαναχις manachis, idē est quod raro, Νακτωρ nactor vero fluens, vnde manna, quasi raro fluens, vt apud illos signifi-

significatio sit eadem, commutati nominis, à quibus postea suscepere Latini, Græcizismata amplectentes, libentius multo, quam Hebraismata. Populus ergo ille amantissimus Deo, Ecclesiaque fidelium Hebraismus gentium, quem summo amore prosequebatur ipse hominum structor & autor, quod in eis imago ipsiusque similitudo, elucesceret alijs magis, suumque conditorem multo plus reliquis alijs omnibus nationibus veritate & iustitia manifestarent, postquam dura seruitute & captiuitate molesta apud AEgyptios, quadringentis triginta annis expletis, fuere afflicti, ob delicta & flagitia commissa, ob peccata populi, liberati vero per Mosen & Aaron, iussu Domini, qui suorum non obliuiscitur, imo si quando suos affligere videtur, id est, vt in maius bonum eorum cedat, & multoties vt sit supplicium, præmij & bonorum occasio, populus inquam ille gratiosus factus coram AEgyptijs gratiam adeptus, Domino cooperante, vt dicitur Exodi. 12. capite. Dominus autem dedit gratiam populo, coram AEgyptijs, vt commodarent eis. AEgyptios spoliauit farina, auro, & argento, vesteque plurima, ouibus armentis, varijsque animantium generibus, quæ petiere ab AEgyptijs virtute illius gratiæ acceptæ, quæ ipsos gratiosos reddijt coram eis, vt ipsis commodarent quidquid ab eis expeterent libere & gratiose, qui AEgyptiorum spolijs adhuc in seruitute dira victoriæ palmam reportarunt, ea est fidelium, iustorumque virtus, ea Dei conditio vt medijs laboribus & vexione media consoletur mortales, liberetque de manu inimicorum & ditiores efficiat, si patienter ferant, vt plus multo ac antea abundent omnibus, quæ videbantur amisisse. profectus populus hic de Remesse in Socoth, ciuitas in extremis finibus AEgypti ab Israelitis condita, olim pagus Arsenoitis dicta, vt Hieronymus ait in Hebraicis quæstionibus, & videre est Genesis. 47. & Numerorum. 33. Exitu concesso à contumaci & rigido Pharaone, qui tot portentorum generibus, adhuc pertinax erat duræque ceruicis, vsque dum omnis primogenitus AEgypti occissus est, ab Angelo Domini, nocte illa, qua liberauit populum, metu inuitus: qui continebat sexcenta fere millia peditum virorum, absq, paruulis & mulieribus, & vulgus promiscuum innumerabile, oues, armenta, & animantia diuersi generis multa nimis, vt ibidem dicitur. Populus hic Dei grandis adeo, farina accepta ab



AEgyptijs, animantibusque, spatio vnius mensis & dimidij fuit altus vt colligitur Exodi 16. capite. Cum vero esset populus iam in deserto Sinai, tertia mansione, alimentum defecit, quo cœpit diffidere de prouidentia Dei, & Mosen & Aaron verbis lacessere & increpare, murmurantes Sanctos Dei Prophetas & dicentes, cur adduxistis nos de terra AEgypti, vtinam mortui essemus per manum Domini ibidem, quando sedebamus super olas carnium, & comedebamus panem in saturitate, cur adduxistis nos in desertum istud, vt occideretis omnem multitudinem fame, fuere hæc querimoniæ & quærellæ, die decima quinta secundi mensis ab exitu AEgypti, & in hac die coturnices obtulit illis ad vesperam Dominus, intra castra altitudine peruolantes solum duorum cubitorum iuxta terram, sunt enim carnis passiones intra nos coniunctissimæq; nobis, insurgunt illico oriuntur & veniunt subito, iuxta nos, iuxta terram, terrena his concupiscimus, quæ sunt iuxta appetitum inferioremque portionem, iuxta calcaneum & pedes, calcaneo enim, Dæmone impetimur, vt est dictum serpenti Geneseos. 3. Manna vero sequenti die mane descendit, in circuitu castrorum, non in castris, quod hominum, & animantium excrementis obscœna & impura essent spurca & indecora loca, quo fame recrementa illa, quæ ex AEgypto asportarunt Hebræi, esu rerum excrementicium peponum, alliorum, cæparum, prius fame fuere absumpta, quam manna illis cæleste concessum, nam cum figura esset & similitudo, panis Eucharistiæ cœlestis, corporisque Christi, non in obscœnis locis aut impuris, nó immundis hominibus conferebatur, sed illis qui iam excrementa consumpsere, liberisque & puris, ab infecta succorum sarcina fame pœnitentiaque prius maceratis, mane antequam alimentis alijs conspurcarentur, vt mundo ore assumeretur, neque enim ex locis immundis vapores limpidi purique ascendunt, vt materia mannæ generando apta suppeditetur, vt ex deserto purissimo in solitudine leuabantur, imo putridi fœtidi & corrupti substantiæ, illi depuratissimæ inepti, calore feruidi, quo absumebatur pars vaporosa subtilis aerea & dulcis, ex qua manna veniebat Hebræis, putredinales enim partes, amaræ & salsæ natura in vaporibus putridis elatæ, dulces absumebant alias, vt mannæ conficiendo essent impedimento & obstaculo, quantum in natura agitur, cuius ordo dum potest, in miraculis non reijcitur, in quæ illa potest venire

nire, vt miraculo reliquum expleatur in quod illa nequit, imo, & vulgare nostrum manna eandem legem subire videmus; cum nō in populis aut locis ab hominibus frequentatis concrescat, sed extra ciuitates & opida, locis incultis hispidis alienis à consortio mortalium, limpidissima quæque exposcēs, vt coaguletur ros ille veniens, folia arborum, herbas, lapides; in terra vero aut locis immundis concrescens bene numquam, vt experientia docet. nam etsi ipse conditor omnium nulla expectata materia manna ex nihilo eformare possit, seruat tamen naturæ modulos quantum ipsa potest ferre natura, vt minus quantum fieri possit, præter insitū illi ordinem rerum, ab ipso opifice, operetur quicquā, ne suus ipsius ordo deficiat, dum fieri potest, & in quibus obseruari potest in totum, aut parte. Hoc vero suauissimo, omnisq; victus mortalium excedenti naturam alimento, altus est populus, & nutritus spatio quadraginta annorum vt dicitur Deuteronomi. 8. ijs. Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, vt affligeret te, atq; tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, vtrum custodires illius mandata, an non. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum manna, quod ignorabas tu, & Patres tui, vt ostenderet tibi, quod non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini, vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit, & pes tuus, non est subtritus, en quadragesimus annus est. Deuteronomi. 29. capite dicitur. Adduxit vos quadraginta annis per desertum, non sunt attrita vestimenta vestra nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non comedistis, vinū & siceram, non bibistis, vt sciretis, quia ipse est Dominus Deus vester. Defecit vero quarta decima die mensis in Galgalis, quo quadraginta anni complebātur ab exitu, vt dicitur Iosue capite. 5. his. Manseruntque filij Israel 114
in Galgalis, & fecerunt Phase quarta decima die mensis ad vesperam, in campestribus Iericho, & comederunt defrugibus terræ, die altero, & azymos panes, & polentam eiusdem anni. Defecitque manna postquam comederunt defrugibus terræ, nec vsi sunt vltra cibo illo filij Israel, sed comederunt defrugibus præsentis terræ Chanaan. Chanaan enim terra promissionis est, Chananeę vero terræ sanctæ limites sunt, in qua ad Orientem est Iordanis fluuius, & magnus Euphrates, ad Occidentem est AEgyptus, &

mare magnum, quod mediterraneum dicitur, ad Austrũ hoc est meridiem iacet desertum Arabiæ, ad Aquilonem siue septentrionem mons Lybanus eminet. Mira & varia sunt illa, quæ virtute felicissimi Astri, Solisque actione ex hoc globo inferioris partis vniuersi terræ & aquæ leuantur exhalantque, & in regionem superiorem aspirant, quæ omnia redegit Aristoteles meteororum. 1. c. 7. ad duo capita exhalationis scilicet & vaporis: hæc vero, modo ex visceribus terræ per illius poros amfractus & cauernas subeunt in superioremque euolant vniuersi partem, aerisque supremum, infimum, aut mediũ, modo ex aquis, ex vtriusq; modo, plus minus ve huius aut illius naturam referentia, prout plus accessit aquæ & terræ aerisque commisti, vt mista illa imperfecta dicta generarentur atque constiterent, quæ si plus aquæ contineant vapores sunt, si terræ plus exhalationes, vt sint illi humidi & frigidi est enim vapor aqua rarefacta, vt ibidem Aristoteles retulit, hæ vero calidæ & siccæ, humiditate aquea immunes aerea vero oleosa & pingui humidæ facile inflamabiles, non secus atque oleum quod est humidum hoc humiditatis genere flagrat facile & si vdum natura, imo hæc humiditas est in qua calor naturalis mistorum omnium seruatur, non secus atque flãmula in oleo, aqueo enim humido extinguitur natiua caliditas omnis miscellæ, vt ignis aqua extinguitur fuliginibus detentis frigidis, aquæ iniectu, quibus & calor sufocatur & restinguitur frigore, substãtiaq; corporea impeditur earum ascẽsus, & vẽtilatio illius perfusione. sunt denique humidæ exhalationes ob immistum oleosum aerẽ, qui frigus terræ frænat & corrigit, siccitatemque humido. & si natura resistiuam reliquis omnibus alijs qualitatibus magis, summa enim aeris qualitate humida, terræ sicca, temperata & oppressa, hæ vero exhalationes, vaporesque illi, cum mista sint, vt & illa ex quibus fuere elementa suborta, qualitates mistorum participant, sapores, substantię modos, accidentia, & virtutes, vt modo vapores salsi conscendant, modo frigidi, humidi, tenues, accidi, aliquantulum dulces, viscidi, glutinosi, alijs atque alijs saporibus & accidentibus varij. exhalationes vero calidę oleosæ, tenues acres, dulces, siccæ ob remissam salsedinem, oleoso aeris temperatam, qua dulcedo exoritur, non secus ac pinguia sali permista hunc reddere saporem nouimus, si parum salis multo pinguedinis misceatur. talis ergo exhalatio, ex terra aspirans triplicis

misti

misti materia est & subiectum si recoquatur amplius perficiaturque locis à natura destinatis, ex hac enim vna saccharum, mel, & manna, tanquam ex materia supposita generantur & consistunt, arundines enim, calami ve saccharij, dictæ, radicuũ potentia, quę ex suæ naturę dispositione & proportione cum alimonia, hanc præcipue exhalationem sibi vendicant in alimentum, eam suggunt & inspirant quasi tractiua virtute, infernarum partium, per 116
petuo è terra ascendentem, plus minus vè, hoc aut illo modo variam, prout potentia Solis & internæ est materiæ proportio, hoc illo tempore. Hanc commutant, alterant, perficiunt, & coquunt. in alimentum parant, ex qua diutius cocta, simul cum aqua, quá alliciunt suctu, vt alimentum vehat per vniuersas aliti partes, succum dulcem efficiunt, quo semper sunt refertæ & plenę, vt arte amplius recocto humore contento, saccharum cõsistat & eformetur: sunt enim certæ proportiones inter alimenta, & alita viuentia, quibus non secus ac magnes ferrum trahit, non palleas succinũ vero e contra palleas, & non ferrumina, sic viuentia eorumque partes, hunc sibi succum aduocant illum respuunt, insita proportione & virtute; dum vero exhalatio hæc terram transcendit calida, & supernam petijt infimam aut mediam aeris regionem(, nam si adeo sit tenuis vt supremam atingat exuritur elemento ignis & incendio flagrat) frigore noctis, Solis absentia, mane quod plus frigoris pertransierit, noctis discursu, tempore æstiuo, quo maior copia earundem exhalationum leuatur Solis potentia maiori, necessaria vt ex terra tales halitus euolent, cocti Solis actione & taliter misti, vt exigit dulcis ille melleusque liquor, ros fit melleus, in rorisque naturam conuertitur exhalatio genita, qui postea decidit concretus pondere grauis, ex directo in eas ex quibus elatus est partes, aut in parum distantes saltim, nocte enim serena & quieta venit, ne ventorum attritu rarescat, misceaturque vẽtis, & habeat, peruolet, alteretur que aliter, quam hec mista petunt generanda, exhalatio talis: ros vero dum ex tenui exhalatione ducit ortum, melli generãdo est aptus. dum ex crassiori, densiorique exhalatione in ea proportione genitus, quam experit natura Mannę, Manna generatur & exoritur, neque enim continuo idem genus adhuc dulcis exhalationis ascendit, nec idem descendit mistum dulce ex aere, sed diuersum, pro diuersa agentis & passi natura, vere enim, & autum-

autumno aptior est generando melli, tum ipsa, tum solis virtus & potentia, æstate vero generando mannæ, quod coctam magis & melius permistam crassioremque hoc mistum eam expetat natura propria, à saccaro & melle, non arte paratis densatisque, sed in natura sua collatione facta, quo tempore verno, autumnaliq; mel generatur, æstiuo vero manna, vt hyemali pluuiæ, nix, glacies, mistaque frigida aqueis vaporibus genita, si enim orta atestātur suis principijs & genita referunt naturam eorum ex quibus sunt fata, non vapor frigidus aqueus, insipidus, vt sensere aliqui, materia erit, subiectumq; mannæ generando, exhalatio imo crassiuscula terrea, aereę substantiæ non minimam portionem continens, tēperata quasi & parum calida, saporis pinguis, dulcis, & mellei, quem coctione resultare horum miscella docuit Aristoteles metheororum. 4. & de sensu, & sensili. c. 3. & theophrastus docuit, libro de saporibus. c. 5. talis enim exhalatio dum substantia est aerea, dulcem saporem reddit, est illud indicium, quod pinguia omnia remissam saltim dulcedinem referant, dulciaque leuia & aerea esse sentiant Philosophi, & experientia doceat flatulenta esse & tumefactiua, docuit Galenus. 2. Symplicium, & Aristoteles de sensu, & sensili ob leuitatem aereæ substantiæ, quam participant illa facile a iecore trahi, & in magno prouentu, vt eisdē obstruatur, & repleatur vndique & ledatur tandem. præcipue cum manna calidum primo gradu secundo humidum constituant Messues. 8. c. de simplicibus libro, Auerroes, Galenus, Auicena & reliqui locis adductis, victa siccitate terræ, humido aeris, decidit ergo ros hic ex alta vniuersi parte, ex media inquam aeris regione, vbi concreuit frigore adstanti partis illius, frigidis referta vaporibus, illam altitudinem sursumque illud pro natura adeptæ leuitatis expetentibus, pars cuius quæ terram atigit in ipsa imbibitur absumiturque quasi, quæ vero infloribus, folijsque recipitur saxis, rebusque alijs densis & duris seruatur & concrescit, non secus ac ros quilibet alter communiter decidens, concrescit in rebus tersis, densis & limpidis, vbi imbibi nequit, a porosis vero & siccis pulueruIentisq, ebibitur, vt non amplius appareat manifestetur ve, huius vero dicti roris autumnalis & verni, sunt auidissime apes, quem deglutiunt & bibunt linguntque, & ex floribus cruribus euersis floculum eorundem abradentes, florumq; mollem superficiem floculosam complanantes, quo crura illis natura euer-

ra euersa palangarum more concessit, vt melius colligere id possent, raderequc blandam substantiam duplicis vsus, generando melli, vt ros dulcis, ibi adhuc si est quippiam contentus exprimatur in alueis, vt mella adaugeantur & cócrescant, nilque roris superfit imbibiti adhuc in flosculis florum, mollique substantia eorum contentus, & vt ex reliquo, quod in cruribus ferunt cera consistat, in qua mel recoquatur, conseruetur que natura simillima, in ventriculo asportantes succum linctum, roremque dulcé coquendum magis, vt mella eformentur, quem euomunt in aluearia altæ & nutritæ illo prius quantitate debita, reliquum vero abijcientes continuo, quod fit flatuosum leue supernatansque in ventre vt nauseam moueat, nó secus ac mel natura efficit perfectum adhuc flatuosum natura; docuit Diascorides libro 2. c. de melle, Galenus, & reliqui, qui semel emissus è ventriculo apum in ceræ cauitates, quas præparant prius, fauosque cereos, in quibus intra aluearia, spatio vicesimi diei crasescit, melque resultat coctum & perfectum omnino, vt docet Plinius libro. 11. c. 12. Galenus & Aristoteles loco adducto, quo si antea aluearia examinemus aquea quædam dulcis substantia cruda inuenitur non mel confectum, non secus ac mustum antequam fiat vinum temporis tractu, postea coctum & perfectum calidis in eo exhalationibus partibusque adstantibus igneis, tempore debito, potentibus reliquas coquere aqueas & frigidas, perficereque, vt coctum mel resultet & veniat: sic mella parantur, cera fauique in aluearijs, cruribus materia asportata, ceræ confingendæ, apta, oleosa, & leuis, pinguis natura, glutinosa & viscida, quæ cocta amplius perfecta resultat cæra, eodem tempore mellis, spatio viginti dierú, vt mel ore cæra cruribus asportetur, fauos vero examina apum, toto corpore eforment; celulasque in eisdem eformatas astruat gubernata respublica Rege iustissimo, seruisque Crabonibus in idem opificium operantibus, quæ cum pilosæ sint natura hispidę & hirsutę, si glutinosum afferant rorem, aut viscidam ceram, & florú flocilaginem, mortem sibi afferunt multoties, dum maximo conatu toto corpore foramina, in fauis formare contendunt, vt roré euomant in cauitates præparatas prius, vt mel recoquatur, glutino detentæ viscido & tenaci, & cera, dum eius est naturæ viscidæ & tenacis, pro diuersa florum, ex quibus colligitur substantia, peruolare illis amplius ne nó deçur ipse vero inutiles sese iudicantes

cantes ociosas, operique ineptas, inedia & fame se macerant, vt sit celula mellis plena, aridæ vero ipsæ, fameque absumptæ & tristissima macie, vsque dum animam exhalant, dum vero exhalatio eius ordinis subit cocta & præparata, tempore æstiuo, ob causas adductas, regionemque superiorem petit medij aeris aut infimi, concrescente ibi, densa illa calida & aerea substantia, frigore nocturno, circa diluculum maneque diei, descendit in rorem conuersa digesta & parata, vt simul atque herbas contingit, arborum folia, lapides, tersaque quæuis, & polita corpora inguttulas habeat rotundas & sphericæ formæ, vt est mos liquoribus in globos abire disiectos semel & in partes distractos, eo quod vnionem appetant naturali motu omnia in se ipsis, quo mollia fluxibiliaque corpora, cum fluant vndique facile centrum efficiunt in se ipsis, orbemque sphericũ, secus ac dura, & sicca, est enim figura spherica, quæ omnes suas partes, omnes inquam viciniores habet centro & vnitas magis, nam figuræ reliquæ, etsi quasdam centro coniunctiores habeant, non tamen omnes, quo ros ille fluxilis veniens substantia liquidus in spherulas abit guttasque rotundas, receptus semel intersis densisque corporibus. qui & si minime sit aqueus, pinguis, & crassæ, glutinosæque substantiæ, frigore tersorum corporum in eorum extimis partibus maiori, quod lenia frigeant & caleant, omnique alio genere qualitatis plus multo alijs asperis & inæqualibus alterentur, alterentque ex eo, quod maior multitudo partium in æqualibus tersisque corporibus occurrat, multitudoque materiæ maiorque alteratur simul, quam in asperis, vbi partes extimæ consitæ sunt per interualla, quo inæqualitas asperitasque suboritur, vt sit minor multitudo formæ, frigore ergo illo tersæ partis intensiori propter multitudinem partium existentium simul concrescit ros ille desuper veniens in lenibus densisque substantijs, vbi non imbibitur aseruatur imo ibidem inguttulis discissus ros, separatus ad inuicem, vt locis omnibus, inquibus Manna decidit, concrescitque, est videre, & docuit. 3. de alimentorũ facultatibus Galenus. c. 39. Plinius loco adducto, Auicena, serapio vbi supra, Messues vero libro de simplicibus medicamentis c. 8. ibidem Manardus, & Costeus, Celius Rhodiginius libro 3. c. 9. Paulus, Ætius & reliqui cum Diascoride, etiam si plurimi ex his cum Aristotele, nomine roris mellei, de excelso hoc misto, sermonem texerint, nomineque roris Syriaci, quod ex Lybano

Syriæ

Syriæ asportetur;exhalatio vero illa dulcis & pinguis substantiæ, quæ in rorem melleum & dulcem abit, varias habet & dissidentes partes natura,& substantia, vt rores diuersi ex eadem generen- 117
tur decidantque continuo,quæ pro diuersa agentis & passi dispositione,in varios rores melleos permutantur & abeūt, qui omnes aut simul decidere contingit,aut eorum aliqui, cum congeneri sibi substantia,aut diuersa,vt multoties manna decidat cum rore aliquo aqueo ex vaporibus genito,etiam si pauxillo ascendentibus simul vaporibus aliquibus cum exhalationibus, multoties vero sine illo venit,at non vnius formæ, cum varium forma cadere consueuerit desuperis illud.docuit experientia ipsa scientiarum mater,vltra Auerroes in collectaneis quæstionibus , de Manna, Actuarius libro.5.super eodem argumento , Serapio libro simplicium c.8.Auicenna.2.canone Diascorides libro.1.ca. 74.ibidem Lacuna,Costeus super caput octauum Messues.liquidus modo difectus inguttulas,modo concretus instar gummi, vt possit conteri & in puluerem redigi,modo concretus instar pruinæ saporis,& coloris sacchari,figuræque,non minus,vt mel roscidum,& vt concretum mel inueniri solet,& saccharum adhuc cōcretum & fluidum Solis ope,& exhalationis causa,natura agente vt saccharum pruinæ instar liquidum & concretum, non minus certis in locis,neque enim hæc exhalatio mellea ex quauis terræ regione ascendit,sed pro varia dispositione,& contactu cœlesti, hac in parte illa generantur secus in alia,neque in quauis vniuersi parte lapides,metalla,mista eadem viuentia , animantia eueniunt,sed diuersa diuersis pro materiæ & agentis contactu virtute,& natura diuersa cœli astrorum climatum. cum ergo frequētissimus sit melleus hic ros,terræ Palestinæ,& Syriæ, vt in Lybano est videre,terraque illa salutiferis abundet plantis , & herbarum generibus,quæ hac dulci exhalatione enutrita , succu radicuum allecta,facile postea mellea,dulciaque hæc alimenta , aut saltim dulci hac exhalatione alta permutata iam,lactea efficiantur,cum lac dulcibus increscat alimentis,huncque succum in ani- 118
mantibus adaugeant, vt lac vndique abundet & crescat , terraq; omnis Palestinæ iure dicitur lacte & melle emanans & abundās, Leuitici.20.c.dum commendatur Hebręorum populolegum custodia. melleo enim rore & lactiferis herbis , plus alijs omnibus regionibus protuberat,dulcis vero dictę & melleæ exhalationis,

& si pars

&ẽ pars maxima supera petat & in altum euolet leui natura, pars non exigua virtute aliquarum plantarum, neque enim omnium cum non idem omnia expetant alimentum, vidiximus, radicuum tractu, dum vltimas terræ cótingit oras fugitur & trahitur in substantiam plantarum, vbi alteratur commutaturque & coquitur amplius, vt coctione dulcior resultet melleaq; magis, cuius tãtam quantitatem adse vocant illa, (sunt enim dulcia eo quod leuia facilimæ tractionis, vt obstruere facillime iecur Aristoteles docuerit de sensu, & sensili libro. c. 4. vt diximus) vt postea resudet per poros, & naturæ meatus, molis totius arboris liquor hic melleus, trunco ramis, folijs, & surculis, dulcissimumque manna in prouẽtu maximo formæ vtriusque, tam liquidum, non concrescens ob oleosam aeream que magis naturam contentam, quam qui solis actionem postea perpessus concretum & durum extat manna, semel ac resudauit & adextra venit, vt est videre in fraxinis arboribus, atq; ornis, & quercubus annosis in Calabria præcipue Italię, etsi in quercubus alijs & ilicubus oriatur non semel alijsq; arboribus, vbi hæc arborum genera illã resudant, neq. in omnibus adhuc ornis & fraxinis alijsque arborum generibus, sed in ætate iuuenibus, & apud Brigantinos transalpinæ Galliæ, in pinis & Iuniperis vegetioribus, & non quibuscunq; adhuc sui generis sed infortibus arboribus bene satis, & fœliciter enutritis, tales enim hanc fugunt & aduocant, perficiunt & concoqunt exhalationẽ, quo si linteis ceratis vespere operiantur inclusæ arbores, vt ros nullus aliqua ex parte possit illas contingere occlusas vndique, mane hoc sudore melleo refertas inuenies, ipsumque exudare eo rore madidas manna plenas vi radicuum exhalatione tracta, alterataque omnino, non desuper illecta, inferne imo allecta suctu, & si in maiori prouentu, quando vtraque causa concurrit simul abundet manna, dum cœlitus & inferne crescit, at extat multoties mãna nostrum sine eo quod desuperis veniat, arborum herbarumq; radicibus satum, genitumque earundem virtute, ex materia disposita, mellei alimenti ascendentis exhalationis commutatæ in internis, ob copiam portione non leui adextra esusa, & abundantia substantiæ mellifluæ, dum ascendere nititur. inde maximã copiam mannæ his eisdem regionibus ex arboribus dictis, colligitur, disectis cultro truncis & ramarum corticibus, aliarum lachrymarum more destilans, quæ forzata appellatur, quod vi & sectione edu-

ne educatur arboribus sectis, sine eo quod in herbis lapidibus,
aut alijs, in quibus solet inueniri dum cœlitus venit mannæ vesti
gium aliquod appareat, quo tunc non è cœlo, sed radicuum virtu
te, arborumque, manna illud constitisse non superne euenisse est
inditium; tantumque ob radices tractum generari, tunc; alias in
lapidibus, & herbis concresceret. non secus, atque in eo arborũ
genere inuenitur confectum, & tunc non in folijs, aut surculis, ra
mis ve, in trunco imo arborũ harum residet & ex illo desecto ve-
nit copiose & si insideat illi sine eo, quod desecetur copia non le
uis, & hæc instar gummi concrescat indureturque sole magis, &
magis, quod mannæ genus meridie & post meridiem maximo ca
loris ęstu colligitur concretum & coctum, perfectumque, quod
nec Sole euanescit, nec abijt, consistit imo, & firmatur, & si minus
solutiuum alijs mannæ generibus ob absumptam humiditatem,
quæ vias lenit, laxat & humectat, soluitque, vt facilius ea quæ cõ
tinentur decidant, & prolabantur, naturaque per paratiores vias
facilius expellat, imo thuris manna quæ ex thuriferis arboribus
resudat, non secus, ac mastix ex mastichinis, & myrrha ex myr-
rhatis, ob similitudinem ad hunc liquorem sponte transmissi per
poros arborum, a quibus progignitur, sic appellatum esse reor. ne
que enim omnibus viuentibus, eadem ratio, & potentia, est con-
ficiendi succos, in Lybano enim, in Cedris præcipue coalescere 120
manna docuit Galenus loco adducto, cuius tres tantum differen
tias omnes connumerant manna roridum, mel aereum dictum li
quidum & fluxile more mellis roris effigiem repræsentãs, & quod
ęmulatur pruinam protensam albam facile exolubilia, & vltra cõ
cretum seminis instar coriandri coloris & cõsistantiæ gummi, vt
Mesues libro de simplicibus, c. 8. edocuit, quod Auicenas gũma-
tũ appellat, quod instar gummi teri posit & concrescat, Aristo-
teles imo de roscido hoc melle sic scripsit. 5. de historia animaliũ
c. 22. Construunt fauos è floribus apes, cera ex lachryma arborum
fingunt, idest glutem illud, quo illiniunt, aluearia, vt hereant cera
constentque affixi faui, mella ex rore aeris Syderum ortu potissi-
mum, & arcus cęlestis incubitu contrahunt omnino, ante vergi-
liarum exortum mel non fit, fauos itaque vt dictum est flori-
bus faciunt, mel autem ipsas non facere apes, sed rorem venien-
tem deferre argumento est, quod vno aut altero die, cellas melle
repletas inueniunt apiarij apuum ingluuie. Plinius libro, 16. c. 8.

eadem retulit Theophrastus cap. de melle, cecinit & Hesiodus rores melleos, Ambrosiãq; multoties cecidisse de cœlo, & li. 11. c. 14. postquã de melle cõmuni egerat Plinius inquit. Alterũ genus est mellis æstiui, quod ideo vocatur horęũ à tẽpestiuitate præcipua ipso Syrio explẽdescẽte Austro, quod Syria nomẽclaturã sũpsit, quod mellifluũ sit, causaq; mellis rorei, docuit Columela lib. 9. c. 15. qui, & has mannæ differẽtias enumerat, imo 4. Georgicorum Virgilius sic canit de manna. Protinus aerei mellis cœlestia dona exequar, & in Bucolicis eglóga. 4. & duræ quercus sudabũt roscida mella. Plato in thimeo hoc esse Deorũ alimẽtũ vult, idest iustorũ hominũ & filiorũ Dei, veritatẽ olfacientes mannæ cõcessæ Hebręis populoq; Dei dicto, Ouidius aureã ętatem describit mellis pluuijs, ex arboribus veniẽtibus, & lactis abũdãtia, plurimi enim ex his philosophis nomine melleis aerei, & manna cõprehendebant, quod solũ differant liquido & concreto, fluxibilitate, & cõstantia, & vt mel concretum nomine mellis includitur, & eo ab omnibus amplexatur, & sacchari nomine, fluẽs, & durũ amplectũtur, nõ secus manna roscidũ & concretum, quod apprime cognouerunt antiqui nomine mellis roscidi, illud amplexantes vt omnes, qui de melle roscido sermonẽ instituere, illudq; cognouerũt & de manna simul eo nomine dixisse cõstet, & manna cognouisse indubitãter sit asserendũ, quod & si in arbores decidat herbas, & lapides, & præcipue in frõdes arborũ, earũ quas diximus, ramosque, illud manna antecellere differẽtias reliquas cõmuniter existimatur, quod ex fronde colligitur, quod manna de fronde ideo appellant in tantũ, vt edicto publico, legeque promulgata Neapoli nullũ aliud pharmacopolas cõtinere sinant, nec medicos propinare ægrotis, melius tamẽ videtur, perfectius, & purius estq; illud quod in lapidibus firmatur & cõcrescit, quod alteretur virtute foliorũ, & herbarũ aliud, vt saporẽ aliquẽ referat eorundẽ, vt alteratũ ia permutatũque aliquãtulũ sit nõ sincerũ purũ ve, nõ solum vt in lapidibus è quibus nil suscipit manna, & quale decidit concreuit, nõ secus atq; cõcrescit in corporibus omnibus tersis & lenibus, vt in metallis, alijsq, eiuscemodi rebus, si exponãtur rori, quo primũ locũ manna de lapidibus habet. 2. de folijs arborum, quod vt sicciora minus succi permisceant cũ suscepto manna, vltimũ vero, quod in herbis concrescit, quod enim in truncis arborũ coit aut disectione extrahitur mannæ virtutes nõ continet, vt nomen

nomen mannæ mereatur effectibus & actione nisi remisse admodum, nec plures differentias quã liquidi & cõcreti mannæ numerauit Auicena etiã, qui 2. canone duobus illis capitibus, vbi alterũ de manna, alterum vero de Tereniabin scripsit, vbi hæc numerauit manna, tereniabin Siracost, & mel decusurã, nã Tereniabin, idẽ est Arabicè, quod ros melleus, mel vero de cusurã & Siracost regiones sunt è quibus asportantur hæc duo mannę genera, vt solum manna liquidũ, & concretũ supersint, non minus quã de sẽtentia aliorum in opinione Auicenæ, Sir enim idẽ est quod Sur Arabicè, Sur vero desertum est Arabiæ, ex quo copiosè ad vehitur ros his melleus, & concretum manna, cos vero mare, vt Siracost idẽ sit quod ex Sur transmare medicina asportata, Cusurã ex Curascite nomine Arabico mare Rubrũ notans, cur mare est Arabicè Suram rubrũ quasi ex regione illa asportatũ, manna hæc vero quæ ex arboribus disectis, discidisq, destilat forzata appellata & violenta, mirabilis est cõditionis, & opposita quasi cõmuni mãnæ quo vtimur, quod cũ reliqua sole euanescant, & in halitus exoluatur, hoc vero cõcrescat, & perficiatur sole æstiuo coquaturq; amplius, & consistat, igne imo multoties extrahatur hæc mellea substantia interim dũ ligna harũ arborũ exuruntur igne, succusque extruncis earũdẽ sudore exceptus amplius recoctus igne induratur, non secus ac vi solis concrescit & coagulatur, secus atq; alia mannæ genera, quę facile exoluuntur calore quouis ex quorũ halitibus vaporibusq; elatis naturæ corruptæ & fœtidæ, interim dũ sole putrescit varia culicũ muscarũ albarũ insectiliũque aliorum formulæ eueniunt, quæ & manna ipsum degluttiũt & ingerunt auidissime, eo quo solent modo culices vinũ ex quo sunt sati imbibere cupidi, cuius medicaminis varij sunt vsus & virtutes raræ, mundat enim & purificat vniuersum corpus ab excremẽtis impuris & obscenis, præcipue a bile quæ animi mẽtisque motus obscurat magis irascibili excitata, detergit lenit sine capitis offensa, coinquinatos succos expellit, firmat pectus, roborat ventriculum extergit vẽtrẽ, mundificat sanguinem, exhilarat cor, auget spiritus, caput mundificat sitim sedat iecur reficit appetitum excitat, temperatæ naturæ in caloris oppositione, in alia primo gradu humida vt dixere hi omnes autores locis allatis nulla est denique in corpore pars quæ non suscipiat raris eius & excelsis dotibus leuamen maximum.

LIBER II.

Ea quæ complicata fuere ex varijs Scripturæ locis de Manna deplicantur.

CAPVT XV.



EX. ijs quæ latè lõgeque diximus de manna eiusque viribus, accidẽtibusq; reliquis, ſubſtãtia, & modo, via patet, qua poſſimus abſtruſſa ſatis & difficillia quæ adduximus ex varijs Scripturæ locis extricare & abſoluere, ea dẽ ſerie qua illa in cõtrouerſiã reuocauimus. ad primũ iam patet ſolutio, quod. variæ erãt & interſe diſidẽtes mannæ partes, quædã albi coloris, quędã vero ſubpallidi, coloris bdelij, eæ ad formãCoriãdri, illæ in ſimilitudinẽ pruinæ, cũ qua quod craſiuſculũ erat, durũ, ad coriãdri formã deſcẽdebat aurei remiſi coloris. Pruina vero velut pilo tuſa offerebatur, aliud vero quaſi in guttulas cõcretũ quod excraſiori exhalationis parte genitum eſſet, nõ ſecus atq; illud quod modo nobis ex arboribus reſudat varium natura
22 pro exhalationũ inæquali ſubſtãtia & partiũ diuerſitate: ſic illud cęlituseueniẽs citra id quod inferioris naturęopere egeret, ad formã Coriãdri repreſentabatur, præcipue quod huius virentis ſemina principio interim dum vireſcit & germinat albiſſima ſunt & candida perfectiſsimæ figuræ ſphericæ, terſa & polita quo potuit manna his aſſimilari hæcque ęmulari colore. non ſecus, ac bdelium inuenitur puriſsimum albiſſimumque ſimul lucidum, perſpicuum natura diaphanum, ſaltim plurimis eius in partibus, vt ſubſtantia hæc mannæ, præparata ſuper naturæ modulos, etiãſi cãdidiſſima, merito cũ hoc vituminis genere cõferri potuerit, varia in partibus cũ partibusvario bdelio, docuit Galenus. 6. ſimpliciũ, Plinius lib. 12. c. 9. Diaſcor. lib. 1. c. 69. & experimur omnes, quibus nil vetat modo huius, modo alterius coloris effingere ſcripta ſacra manna, figuræ & cõditionis, ſecũdũvarias eius formas pro materiæ ratione diuerſas, quãtũ naturæ ordo potuit cõſeruari & cũ ſupernaturali ordine cõſentire: diutius vero ſeruabatur quodformãcoriãdri repreſentabat, aduc cõſtituto ſuo durationistermino quãillud quod inſtar pruinæ Hebręis impertiebatur, quod ſiccius duriuſculum eſſet coctumque magis & ſolidum, quibus diuerſa ſcripturæ loca coherent. Alia vero quę de ſapore huius generoſi alimenti contractionem inuoluere videbantur, non minus inter ſe conſtant & non diſident, manna enim ſimul cum rore

molleo

melleo descendens vt venit illud semper, & cum illo immisceretur continuo, seminaque illa duriora formę coriandri, simulcũ rore sacchareo & melleo veniẽtia, saporis erant similę cũ melle, trita vero & contusa hæc, cocta, & igne parata, panis oleati gustũ redebant, tenui aereo & dulci igne exoluto, crassiori relicta substãtia cum oleoso, viscidaque & aerea, naturæ pinguis & tenacis, hos enim sapores sic generari hisque constare docuit Aristoteles de sensu, & sensili, c. 4. Theophrastus lib. de saporibus late. Galenus 2. de simplicium per plura capita, hi vero manna insequebãtur gustus, naturæ viribus, secundum eius varias & diuersas partes, modosque diuersos, quibus parabatur, condebaturque illud natura & arte. super naturam vero excesuque liminum virium & potentiæ huius misti, soluta illa ab omni naturæ lege causa superior, cum hoc vno huius cibi saporę & gustu, omnes gustus delectamentumq; omne voluptatemque rerum omnium, prout quisque experebat inferebat, hac ipsa vsus natura quam constituebat principium operis, prout ipse rerum autor moderabatur, peculiares eius actiones excedens, actus & opera, cohibensque illam proprios exercerę gustus quando opus erat miraculo, supra omnem naturam, vt & super ordinatam legem miraculo descendebat creata, ipsi ad nutum obediens prout par erat illi obedire, sui que creatoris mores generę illique in totum obtẽperarę: nec minus nodus ille soluitur de cupedia & desiderio rerum AEgypti, illiusque ciborum, etiam si in manna voluptas omnis cibi cuiuslibet salubris tamen cõtineretur, neque illi salutares cibos experi re, pepones imo, cucumeres, allia, & cæpas carniũque ollas his eisdem conditas & paratas, alijsque noxis, & insalubribus condimẽtis alimentis vitiosis obscœnis & tetris virentibus multis coinquinatas facile putrescentibus, vt mos AEgyptijs ex quibus & efrenaretur appetitus gustu excitatus, passionibus insurgentibus, phantasia rerum satiacium & opere, irascibilisque concitatæ alimentis biliosis igneis & ęstuantibus, vt excitatur phantasia & imaginatio commouetur sensatis externe, quibus conspurcabantur in totum, vsq; dũ corpus immundũ aggrauaret animũ, quæ manna illud diuinũ & cœleste, nõ offerebat, sed salubria placida & sana alimẽta, vtilia suauia voluptatis plena vt corpus rationi subderetur, ideo illi recordabatur alimẽtorũ AEgypti, vt merito increpẽtur ab omnibus, & male audiant quod cũ omnis cibi salutaris de-

litias experirētur, a quo ſalus natureq; perfectio emanabat, ipſi in
culti & ruſtici omnino, cõmunes, cibos, viles, abiectos, corpuſefrę
nãtes & appetitū ſanguinēque officiētes impurūque alimētū aui-
diſſime experterēt, nec debuit māna deſtitui accidētibus, miſtis om
nibus cõmunibus naturę lege, ſaporeq; inſito & naturali, ſimilę cū
melle, aut cōditi panis oleacei, arte parato, cū illud miſtū eſſet e-
trāſi ſuper naturā cōſtitutū, naturā propriāque obtineret eſſentiā
& formā qua in certa ſpecie entiū naturaliū poſsibiliū cōſtitueba
tur & ſi ſupra naturam conditū ab ipſo ſummo rerū opifice: An-
gelis præparantibus materiam exhalationum coadunantibus col
ligentibusque eas in vnū, vt ſufficiens addeſſet copia mannæ, qui
bus corpora obediunt admotum loci, vt & coacerbare illas poſ-
ſent & ſimul depurare eodē motu, ijs adductis & illis relictis ob
impuritatem, vt ſupernaturam Deus ex ea rudi materia manna
adſtrueret miniſterio Angelorum, vt Angelorum panis merito
vocitaretur ideo, hæc vero quæ de ſumma voluptate huius cele-
bris alimenti & ſummo eius delectamento diximus, iuſtis præci-
pue impertiebantur hominibus, quibus incredibile oblectamen-
tum rerum omnium ſuauium ſalubriumque inferebat, reliqui
vero & ſi varios delitioſoſque ſapores ſuſciperent, non adeo vo
luptatis plenos, nec ſuaues adeo. neque erat illi impedimento na
turalis ſapor quominus reliquos cauſaret guſtus, ſoluta agendi
cauſa ad nutum, ſupra peculiarem naturam, reliqua ſuper adens.
Hinc ignotum Patribus ſæculoque omni manna fuit iſtud, etiā ſi
in Lybano Syriæ, prouentus maximus, cōmunis mannæ roriſque
mellei & ſacchareı continuo proueniat: quod dotibus illis excel
lentijs ſuperne additis, manna illius conditionis & legis figuræ
& proprietatum nūquā mortalibus accide:ir, illud ve ens natura
le ſupernaturam ordinatā vniuerſi adſtructum miraculo, quod in
24 natura eſſet ordinata iā vnde ſic nō fieret illud, neq; ens nouū cō
ſtitueretur in vniuerſo, vnde & ſi cōdere vniuerſum miraculum
nō fuit ſed effectus miraculoſus, quod nulla erat lex ordinata diſ
poſitionis illius, ante eius eſſe, & ſi ſine cauſis ſecundis illud adſ-
truxerit Deus ſe ſolo, nec animę rationis effectio ſe ſolo acta quia
lex ea ordinata & ſtabilita eſt, ſic tamē manna efficere ens vniuer
ſo cōſtituto legeq; certa ordinato, legē hāc excedere, ens nouū ſu
peraddere proclamāte ordinata lege, id miraculū eſt fatendū, vt
quę modo videt hominū cōditor ſimplicis intelligentiæ ſciētia ſi
cderet, ſemel hoc ordine & rerū numero cōſtituto, ſtatera hac, &

mēsura hoc stāte vniuerso q̄ esse iā excederetur, promulgata lege naturę, quo super naturā cōstitutā, & legē latā, miraculo esset ideo creatū vero fuit manna & si materia supposita Angelorū dilige tia & ministerio nā entitas superaddita materię ex nihilo illius ordinato ad manna extitit. vt creatus est homo & si ex limo terrę eformatus, cū nō concurrat illud, causando in opus aliquid, & si cōmune manna notissimū illis crediderim ob Lybani viciniā, cu riosāque indagatricē Hebræorū AEgyptiorūque cōditionē, fuere enim primi AEgypti & Hebræi qui postquā sublunariū rerū naturā calluere, astra & orbiū cœlestiū motus abditissimaq; quęq; supernæ naturæ diduxere ad vmbilicū, concepereq; radicitus, quod quartum vero inuestigat dubiū nō minus eluitur facile ex dictis, sunt enim in natura plurima, vt varijs supra cōfirmauimus exēplis quæ moderato calore tepido & facili soluuntur & liquescunt, forti vero & vrenti siccantur indurantúrq;, vt vita amplius, consistant forti igne, humidis partibus exolutis. quæ in parua copia cōtinebantur in tali genere mistorū, quo solū supersunt siccæ & cōsistentes portiones induratæ & arefactæ, vt in resina & gumi omni genere est videre, hinc potuit sole liquescere & igne indurari. Sed illud mirabile est propriā mannæ superans naturā quod modo quouis, siue paratū arte, siue vt cecidebat obseruatū plusquā die vno aut duobus vespere & Sabbatho subito putresceret generosa illa celebrisq; substātia, sicca iā, & dura, vermibus scaturiebat nā etiāsi exniue antiqua, vt docuit Aristoteles supra vermes generari cōtingat adhuc frigore tāto opugnāte, & si nō eis in partibus niuis, ex quibus animalcula illa generātur, ibi enim cū mistū sit nix, calor prędominatur interim dū exoluitur & putrescit, quo illa cōstitūt presētia humiditatis corruptionis radix, est enim hæc via corruptionis vt Philosophus dixit. 4. methcorolog. 2. c. tamē sicca & indurata corpora subito putrescere, & nō putrescere quādo opus erat destinatis diebus, id omnē excedit naturā venitque miraculo. Quod quinta expetit addubitatio, nō minus redditur variæ enim partes mānæ occurrebāt quædā vt pilo tusæ instar pruinæ, quæ facile exoluebātur & inhalitus ibāt si sūmo mane nō colligebātur ante solis ortū, aliæ vero Coriādri formæ cōsistētes & duræ quæ etiā si nō legebātur ad aurorā facile euanescebāt, aliter atque corūferebat natura miraculo, quę postea delectæ semel diligēter teri & frangi poterāt mola & pōdere, vt ex eorū polline igne emollito in vasis fictilibus, in massam redacto communē &

vnam, panes eformaretur, vt illud impleretur quod eis pollicitũ fuerat, de panibus pollicitatione illa & carnibus, quæ auidissime petiere, panes enim ex varijs rebus feminibus & frugibus parari radicibus & alijs nouimus, vt panis nomine & ex manna parati intelligantur nonque solum triticei. Plinius libro. 18. c. 11. late, nobisque experientia edocet communis, vt panibus & carnibus fuerint saturati, vt pollicitatio continebat, veræ reipublicæ aptissimum Hyeroglíphicon quo diuisa quæuis & debilia in commune bonum, massamque vnam tenentur ire, sic vt panis eformetur consistatque, charitatis igne, mensa Dei digno. fluctuabat vero & nauseam mouebat improbis & scelestis hominibus oleosa hec substantia, oleati panis saporem inferens, quãtum propria ageba tur natura, quod oleũ pinguia quæ omnia, vt læuia & aerea supernam partem ventriculi obtinentia fluitent, aereæ & in constãtis naturæ, sensumque moueant plenum satietatis repletionisque, cũ vsque ad supernam ventriculi infestent partem, quo ventriculus nauseat & cupit à se eijcere quæ illum moleste occupant & sensu repletionis fatigant, relinquebatur enim suæ naturæ iniustis hominibus manna, querulis & incredulis de summa Dei proui-
125 dentia, dum opus erat, quo adhuc alimento ipso puniebantur. nõ sic iustis non sic, omne vero delectamentum eo alimento continebatur nulla accepta molestia, ab illius cibi naturali modulo supernaturam noxa vitata: tum nauseabant methaphorice & per allegoriam iniusti, quod eo solum alimento continuo vescerētur, quasi tedium inferret hancque methaphoricam nauseam alimenti assiduitas. quod de coturnicibus ad vesperam exhibitis, in dubium vertitur, ante mannæ prouentum, cum tamē locis alijs scripturæ sacræ, eas postquam manna tædium attulisset Hebræis fuisse concessas referatur, nullam inuoluit contradictionem, quod non vna vice pluribus imo illæ fuerint concessæ Hebræorum populo, ante manna & postquam eo fuere saturi illi: prima enim vice fuere oblatæ ad vesperam præcedentis diei ante mannæ pluuiam, postea vero iam mãna alti & nutriti, vespere & alio tēpore spatio nõ breui, iterũ querúli diffidētes de pollicitatione sũmæ sapientiæ bonitatis & veritatis summæ, easdē recepere vt eisdē locis cõstat, his alitibus potius quã alijs enutriri fuere Hebræi pro-
126 pter earum facillimum captum, quod prope terram peruolent continuo. Plinius libro. 10. c. 23. Cuturnices ante eam adueniunt

quam

quam grues,parua auis,& cum ad nos venit terrestris magis quã sublimis,paulo post austro non volant; aura tamen vehi volunt propter pondus corporis,Aquilone ergo maxime volant.vt nulla violentia ergo naturæ inferretur quantum potuit ordinata lex seruari, ijs fuere alti volatilibus illi, ea in regione excellẽtissimis herbis enutritis,rore melleo abundantibus lacteis & succo altili terræ feracitate refertis,vt varia & rara altilia effectusq; excelsi& clari virentium,arborum,rerumq; aliarum eius regionis,lacte & melle abundantis declarant, vt mors non earũ: vi & natura vitiata,quæ in multis prouintijs in coturnicibus inuenitur, miraculo imo & vltione fuerit consecuta,iusto Dei supplicio illato vitiosis & diffidentibus hominibus,iustis & probis altis & nutritis manna solum,adhuc eis oblatis & appositis, lib.10.c.23. Plinius sic ex Aristotele & aliis cuturnices semper ante veniũt quã grues: parua auis,& quum ad nos aduolat,terrestris magis quam sublimis. Aduolant non sine periculo nauigantium: quippe velis sæpè insident,& hoc semper noctu,merguntque nauigia.Iter est his per hospitia certa: Austro non volãt, humido scilicet & grauiore vento: aura tamen vehi solent propter pondus corporis, viresq; paruas,quibus vento africo & pleno transuectare maria edocet, vt iuxta eorum legem & naturæ modulos fuerint aduectæ ex mari Rubro in desertum Sinai africo,qui ad Occidentem est AEgyptũ versus,alias ex mediterraneo non africo,solano imo aduectarentur,cum ergo detulerit illas Deus ex mari ea ex parte transuectauit illas.

Quo Dipsadis & Hæmorrhois elisi sensus mistici continentur, & naturalia plurima.

CAPVT XVI.



NVllum esse deterius venenum in omni natura, nullum adeo affligere,certius vè mortem inferre, Dipsadis & Hæmorrhois viru superius diffusè satis mõstrauimus, tot tantisque autorum monimentis exemplis & placitis,vt quasi omnino desperatæ salutis habeantur percusi,nonque morbum mortem imo in horum animantium ferocia occurrere effigie solum aliam diuersam,formaque alteram multi crediderint;vita enim cum potu alimentoque seruetur, vt resarciri possit sub-

ſit ſubſtantia noſtra quæ perpetuo efluit, Dipſas potum abſumit humidamque hauſtam ſubſtantiam ſitim in explebilem, & moleſtam inducit abſumpto potu, dira veneni potentia, Hæmorrhois vero fundit alimentum, ſanguinem perdit prodige & profuſe, vt his duobus deſtituto animanti vitam triſtiſsima macie oppreſum præfiniat. Antiqua eſt, & a principio vniuerſi conſita inimicitia, liuor quæ ortus inter ſerpentem, & mortalium genus, Geneſeos. 3. eſt videre, nititur enim noſtra inficere inquinare & auferre inſtigatus inuidia ſerpens ſuperbia elatus altus incedens, pectore, & corde, quæque cœlitus veniunt retardare, omninoque impedire tentat, quo ille, tum aquæ gratiæ potum ſiccare, tum alimentum, doctrinę legis effundere ſtudet, omnique impedire modo in nobis præſumit, vt nos debiles alimento & potu deſtitutos, facile ſuperet & euincat. Nec alius eſt ſerpens hic quam ille, cuius orbes ſpiras plicaturasque explicat, & deplicat. Ihoannis Apocalypſis. 12. ſignis hiſce ad literam dicens. Et factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael & Angeli eius pręliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neque inuentus eſt amplius locus eorum in cœlo, & proiectus eſt Draco ille magnus: ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas, qui ſeducit vniuerſum orbem, & proiecti ſunt in terram, & Angeli eius cum eo miſsi ſunt, & audiui vocem magnam in cœlo dicentem. Nunc facta eſt ſalus & virtus & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius: hoc vero ſuperbum animans, cum tantum calcaneum noſtrum icere poſſe terra reptans, humique repens. Geneſeos. 3. intelligeret naturę potentia, celſum & ſuperbia tumidum.
127 permiſſu & conceſſu conditoris noſtri caput aggreditur illique officere parauit, Chriſtum ipſum hominum & Angelorum caput verum hominem, verumque Deum. Paulus hominis caput Chriſtus, Chriſti caput Deus. 1. ad Corinthios c. 11. vbi abſque iniuria ambiget quiſpiam & ſine ofenſa dubitauit qua forma occurrerit ſerpens hic, qua cuſerit Chriſtum ſauciaueritque, Dipſadis an Hęmorrhois nec ſine ratione dubium emergit, cum impudicum animans Chriſtum ipſum vulnerauerit, & ſuum venenum noſtrum in ipſum reiecerit & efuderit, dixit Iſaias c. 53. Vere langores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit & poſuit Dominus in eo iniquitates omnium noſtrum & nos putauimus eũ quaſi leproſum, & percuſum a Deo & humiliatum, ipſe autem vulneratus

ratus est, propter iniquitates nostras. Permisit Deus Christũ percuti, quo Zachariæ. 13. c. sic. Percute pastorem & dispergentur oues, quod refertur Matth. 26. & Marci. 14. hoc enim tetro animantis morsu, vna ex parte sanguis toto è corpore efluxit, vniuerse emanauit vt nulla esset in ipso pars non efundens sanguinem, quo videtur Hæmorrhois esse morsus & ictus, in ipsumque incusisse dentes sæuos & tetros in ipsum Deum & hominem supposito vnũ. sic enim dicitur Luc. 23. Et factus in agonia prolixius orabat, & factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis cadentis in terrá. Sũma veneni potentia anxietas angorque disuetus. tum flagellis cessum vt dicitur Marci. 15. Quinq; millibus qui Christum viderẽt, omniq; è corpore sanguinem efundentẽ veneno serpẽtis tumidũ inflatum viru, dente letifero & atroci laceratum, qui spectarẽt ipsum Hęmorrhagiam incõpescibileq; sanguinis tantum fluorem patiẽtem, Hęmorrhoa percussum facile sibi suaderent, sunt enim tales Hæmorrohis ictus, vt iam merito serpentẽ illum Hęmorrhoã crediderint, qui virus suum in Christũ eiaculauit, vulnerauitq; propter iniquitates nostras vt illo loco Isaię dicitur. Atritus est propter scelera nostra, & infra. Liuore eius sanati sumus. Tũ cruci anxum sanguinem pedibus efundẽrem manibus capite spinis sacrũ cerebrum perforantibus, imo cum ea sit Hæmorrhois potentia, illaq, licentia veneni vt adhuc emortuo animãti sanguis difluat & labascat, hoc tãtum huic vni animãti concessum inter omnia quę natura sustinet cruenta & venenata, merito Hæmorrhoem dentes teterrimos in Christum iniecisse suspicabimur, cũ postquã animũ illustrẽ patri relegabit, ex latere sacro purissimus simul cum aqua sanguis efluxerit Ihoán. 19. Sãguinis inuolutione res hæc omnis vniuersumq; nostræ redẽptionis pondus agitur, vix nato, sanguis emanat, Ecclesiæ signo legis veteris circũcisionis, octo diebus a felicissimo ortu sanguis eius preciũ redẽptionis nostræ efluxit, prima Petri. c. 1. Sãguine abluimur sanguine empti eius, sanguine alti eius enutriti. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus in hodiernũ imo vsq; diẽ, in sacramento Eucharistiæ sanguis eius emanat, decurritq; totus sanguis alimentũ, totus vita victus, & anima nostra, anima enim omnis carnis in sanguine eius est. Videtur ergo serpentẽ illum antiquum, qui Christũ crudeliter dẽte tabifico sauciauit Hæmorrhoam fuisse: alia ex parte ictus hic teterrimus, ferusque morsus Dipsadis esse coniuncitur, cũ siti inexplebili.

bili,in cõpescibiliq; cui nunquã satis fieri potuit fuerit adeo infestatus,vt quãdiu vixit hac vrgeretur intẽsissime & modo nõ mitigaret nullius enim alterius in cruce pendẽs tormẽtorũ conqueritur,tot tantisque doloribus anxietatibusq; extorsus præterquam sitis,dixit Ihoannis.13.sitio.multi habuit sitim extinguere crudelissimum affectum ingentemque passionem, vt habetur Matthæi 25.Sitiui & dedistis mihi bibere. Conqueritur maxime impiorũ hominum eo loci,qui potum interdixere & negarunt,dicens sitiui & non dedistis mihi potum.Ihoannis.4. Aquam promittit sitim extincturam,vna vice exhaustam,pro præmio obseruationis legis,his præmia vitæ æternæ configurans. Paulus ad Romanos 12. de hac ingentissima meminit passione consulens potum exhibere sitientibus.Isaias.50.cap. Morte sitis minatur improbos sitique affligendos.conqueritur quæritur desiti Auarus Lazaro. denuntiat Sitim Dauid ingentissimam passionem figurat Psalmo 62.Nil Christus aliud à Samaritana exposcit quam bibere,ea erat sitis acretio.Hac siti actus tantum ebibit,vt vel passionis potentia,non secus ac Dipsade læsi,omni humore absumpto succis omnibus profusis interierit,resiccante veneno,vel potu nimio aquarum afflictionis exhausto,e vita discesserit,tum aquis riuulorum amoris,fontiumque ingenti potu exhausto vitam præfinierit : cũ ergo serpens venenum effuderit in ipsum verum Deum & hominem,huius potentissimi effectus causam, non abs re in Dipsadis

128 suspitione sumus.Quibusdam accidisse sanguinis sudorem,eiusque per poros vniuersæ cutis fluorem dixere nõ pauci,præcipue Aristoteles.3.de partibus animalium.c.5. 3.de historia.c. 19 sic scripsit.Iam nonnullis accidit,vt cruentum quodam excrementum sudarent propter vitiatum corporis habitum,eo scilicet cũ corpus laxum fluxumque esset,sanguisque præ cruditate humesceret,imbecilitate caloris,qui exiguus venulis inclusus coquere non posset.3.de partibus sic. Si sanguis immodice humescit morbus infestat,sic enim in speciem saniei diluitur, & adeo serescit, vt iam nonnulli sudore crudento exudauerint,idem etiam interdum causę est,vt qui efluxerit,aut omnino cõcrescere nequeat. Hunc exudasse sanguinem Alcmeonem Plutarchus firmauit, alijque non pauci dixere de alijs,sed hæc anxietate, angustia & mærore contigisse nulli alio præterquam Christo,euidenter conuincitur, qui in mortis angone cõstitutus,cum eius horrorem toruũ

que as-

que aspectum abominabilem efigiem apprime calleret & ipse cũ vita esset, vt dicitur Ihoannis. ii. Ego sum resurrectio, & vita, & 14. Sum via veritas, & vita. summè sibi contrarium exhorruit, vt pote cui per infinitam oppositionem aduersauatur, non secus, atq; esse & non esse, se se excludunt & abigunt, cum quod oporteret Deum mori vt illa euinceretur quod supra hominis captum est, tum quod anima desereret illustrẽ adeo, omnique modo absolutum corpus, omni natura perfectius & pulchrius, cum enim plus omnibus alijs hominibus relinqueret, plus illis omnibus angebatur morte, tum vt pro hominibus satisfaceret intensissimo actu doloris, de delicto mortalium, his ergo cum impensissime extorqueretur, verus homo Christus, vt & verus Deus, sanguinem, & spiritus allexit męrore ad cor, quæ mouentur imperio imaginationis & appetitus simul cum ingenti passione & confluunt, 129 vt suppetias ferant oppresso visceri aflicto, quibus (natura calidissimis) æstuat & flagrat incẽdio, aere calefacto respirationis iis eisdem, quæ ad se vocauit, qui remitteret calorẽ cordis in quẽ venit nõ impeditus respiratu frigido, illum vero aerẽ succendit postea ingẽti iam suo addaucto calore & intenso igne, aduectasque substantias cum illo vt cor flagret incendio & æstu, quod cum exureretur in Christo angone & męrore intenso supra omnes mortales, remissit à se calfactum sanguinem extenuatumq; expulit, vt per poros vniuersi corporis facile efflueret nollens eo actu interrire crucis imo morte & tormentis, purus sanguis natura perfectus, non secus atque alter qui in alto corporis continebatur, solum calore & atenuatione diuersus fluxit è Christo, extenuatus intensissimo dolore, secus in reliquis impurus, non integer corruptus imo, sanguis decurrit, serosus infectus, qui non concrescebat semel ac deciderat, quod aquosæ esset substantiæ serosæ & vdæ nimis, non consistentis coctione caloris substantiæ mediocrem modum illi impertientis, vt puro sanguini digesto & cocto accidere videmus, morbosis imo non coalescens non męroris angone rarefactus purus alioqui, morbo imo & ægritudine aquosus & vitiatus, quo dixit Aristoteles non concrescebat semel ac sudore externa petijt, in Christo vero perfectissimum corpus obtinente in saluberrimo illo omnium corpore, hæc accidisse purissimum perfectumque sanguinem exudasse, omnem excedit angorem & conatum, quo notanter eo loci Marci dicitur. Et factus

est su-

est sudor eius sicut guttæ sanguinis cadentis in terram. Roris modo destilauat seruauat guttularum formam, dum terram contingebat dixit cadentis in terram, quod inguttas abiret, & ad guttæ formas decideret, terramque inguttulas distractus cõtigeret perfectam obtinens formam, coctione caloris nactam quę propriam figuram seruabat integrá consistenté, non fluidus icorosus, verus imo sanguis integer purus, concrescebat enim & inguttulas discabatur, in eo qui speciosus erat forma præ filijs hominum Psalm. 44. quod futurum erat corpus animæ excellẽtioris organum, perfectiorisque, in quo altiores excellentioresque actiones Christus erat exerturus, corpori vero illustriori, si similia similibus enutriũtur generosum magis decet alimentum purius & excellentius, cũ quod illud generet natura tale, tum quod alias eo non aleretur, vt dissimili, purissimum ergo obtinebat sanguinem, vt nulli alteri sudor talis contingere potuerit, quod nullius in tanto angore & anxietate fuerit constitutus. si ergo Hæmorrhois verum cogit sanguinem reijcere, verumque naturæ alimentum, merito illius serpentis qui Christum percusit morsum huius fuisse animantis suspicamur, neque inficias ibit hæc nostra dicendi ratio, ex eo
130 quod scriptum est Ihoannis. 19. c. Sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua, quibus non purum sanguinẽ emanasse, aquosum imo datur intelligi, id enim extra communem modum contigit cum vitalis cauitasquę regio pectoris est, aquam insaluberrimo præcipue corpore non possit in ea copia continere, nam & si Pericardion, cordis ve tegumentum aquam complectatur, quæ cordis substantiam perpetuo inundat, humectatque, ne viscus incendio flagret & exicetur, tum vt moueri possit continuo, humore facile laxum, & emollitum, tamen in pectoris cauo viuo animanti præcipue in subiecto salubri, id impossibile est in natura, cum quod, si aqua ibidem obtineretur pulmones distenti motu pectoris ea replerentur, & compressione postea pectore compręsso per os reijcerent, non secus atque aerem & succos reliquos dum cauum pectoris occupant abigunt tusi & excreatu, tum morbum supponeret iam, vitiosamque naturam præternaturalis illa aquæ generatio liberamque respirationem, impediret, & etiam quod cum paulatine in pectus decumberet ingentissimo illius partis calore absumeretur, cum subito euenire non potuerit, quin copia molestata natura

tura reiiceretur antea pectusque grauaretur debile & langui-dum quæ si forent morbosa in Christo, non emitteret iam iam præcipue emoriens vocem illam pectore horrisonam & fortem. Eli Eli, qua aures patris, celosque penetrauit. Potus enim vt ci-bus, ventris naturalem cauitatem replent non vitalem pectoris & cordis. In Christo ergo (ob summam anxietatem, & dolorem summum, mortis tormentis, diris quæ cruciatibus, ob excellen-tiorem acrioremque sensum absolutissimi corporis) afflicto, incen dium increuit adeo cum his actus, tum amore flagrans & exar-descens vt substantias omnes vniuersosque humores qui in re-gione cordis continebantur, eflagrantes iam & succensos igne & æstu, in halitus digestos extenuatos, tanto æstu, postea morte extincto vitali spiritu animalique, frigore ipsius Solis iustitiæ e-mortui & languidi, interpositione nostrorum criminum eclyp-sim passi, halitibus qui ex atenuata humorum substantia mæror e tanto & incendio rarefacti volitabant, densatis concrescenti-busque mortis gelu, in aquam commutati abiciunt ea in parte cor dis, illæ mistorum aquæ elemento substantiæ proportione respon dentes partes, quæ in misto consistunt aquæ congeneres, vbi tan-tum extitit incendium, vt aqua generaretur ex tenuata substan-tia in tantum concrescente frigore in posterum: Soli Christo po-sibile, propter intensissimas passiones, quibus vrgebatur, quod nulli alteri contigit mortalium nec contigere potuit. Aqua ergo hæc vera erat limpida & pura, non secus atque ex vaporibus ela-tis ex hac inferna mundi parte in alto concrescit, quæ simul cum sanguine purissimo effluxit, non vitioso aut seroso. loco enim ad acto dicitur. Exiuit sanguis & aqua, non aquosus sanguis, aut a-qua sanguinea, sed vnum & alterum perfectum distinctumque contra alterum, sanguis inquam & aqua, quodlibet ab altero se-iunctum & vnum, est enim illud mirabile in his liquoribus, quod ea quæ puriora candidioraque reddere volumus, his ad inuicem paratis albidiora multo constituamus si prius ipsa sanguine inun demus postea abluamus aqua vt docet ipsa experientia, & Ga- 131 lenus dixit de opinione multorum decimo simplicit. capite de sanguine, vbi enim sanguis cecidit, siue in linteum, siue in a-liud quoduis, postea aqua detersum splendet magis & candi-cat, & si linteum albicet impense nimis, & cum nimio excessu, ad alias partes quas ille non contigit, hæret enim sanguis & impin-

guut

gitur subiecto maculato & fędo, non secus atque sapo hæret, pos tea vero secum afert impacta quæuis, quæ insedebant inquinato corpori, vt aqua diluto exortis exhalationibus, ex eiusdem calidis igneisque partibus aqua diuisis, quod sicca ligamenta earundem humor laxauerit vt in calce viua est videre palam, erumpentibusque vi & impetu per spatia rerum contextarum, linteiaut aliorum, reijciat ea & extergat subleuet quæ in eorum cauitatibus continebantur sibique impacta, reliqua viscidus natura ferat & & trahat secum, vt tandem aqua eluto efluat cum sordibus, quas secum composuit, vt purius supersit aliud illud, quod eo erat illi nitum prius, non secus atque hoc eodem detergendi modo, quæ sapone inquinantur, postea aqua lota clariora purioraque euadunt, hinc sapo ex rebus conficitur fumidis, & facile expirantibus, præcipue in aquam iniectis, quod in eadem diuidantur, & conclusæ exhalationes, contentique spirent fumi, calce viua, sordibusque olei igneis natura, facile inflamabilibus & fumidis, liquoreque saponariæ herbæ vstione extracto vulgari sosa. Hinc spumat aqua sapone diluto, non secus atque spumat immisto sanguine, vi exhalationum multarum, earumque potentia, iniectis calidæ substantiæ: hinc faciei maculas & pannum dictum, detergimus vaccino sanguine facie iniuncta, aqua postea elota, quod impingatur sanguis sordibus, ipsasque extrahat secum, vt cum ipso simul efluant ablutione. Vaccino vero quod bos minus natura calidus, cum sit & temperamento, nos temperet & remitat, facieiq; calorem frigore & ad strictione, qua pollet repellat, & vitet, fluxum sordium & humorem in faciem decumbentium: non secus agni sanguis cruorque natura frigidus summe detergit, & emendat. idem firmant autores. Quod temperie frigidior sit sanguine reliquorum animantium, viscidusque magis glutinosus hæréscens, vt mater omnis notitiæ mortalium, experientia edocet. Apocalip. 22. c. Beati qui lauant stolas suas insanguine agni, abstergit enim sanguis ille presentes & antiquas maculas, & stolam accipiens quilibet suam, manibus operum scilicet, animam separabilem quasi vestem è corpore emundabit in sanguine agni, qui potentius reliquo omni alio sanguine maculas extergit, vt de agno diximus. Hinc aqua, & sanguis exiuit de latere Christi, vt puritas summa integritas, & perfectio notaretur nostræ regenerationis in sacramentis Ecclesiæ sanguine, & aqua eloti, ex latere Christi efor-

132

eformati, non secus atque Eua debilis natura, & mollis de viri latere forti & osseo structa est, sanguine ergo venenum omne nostrum ad se traxit Christus, vt extergeret infectam nostram, & inquinatam naturam; quo dixit Ihoannis.12. Cum leuatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum: sanguine inquam, qui virtute abradendi impacta & hærentia corpora pollet.

De substantia sanguinis, Hæmorrhois ictu labescentis.

CAPVT XVII.


LACESSIVIT Hæmorrhois dira & atrox, rabie & insania tantæ percita Christum, quod vita nostra esset & alimentum sanguisque noster, cum quo summum dissidium fera hæc, immanis & crudelis habere monstrauimus, vt cum potu Dipsas anthipatiam & disensum. Omnem Christi sanguinē crudeliter effudit sæua hæc bestia, oblatus morti, quia ipse voluit sese exponens crucis tormentis, Isaiæ.53. dicitur. Oblatus est, quia ipse voluit, sanguinem immensi valoris infinitæ æstimationis, pretium nostræ redemptionis constituit ipse, Dei sanguinē, valoris interminabilis ideo quod Dei esset & pars Christi, substantiæ personæ & suppositi integralis complens suppositum & naturam, quod natura nostra cum absoluta & perfecta, talisque qualis à principio nostri ortus eformata est seruari non posit, vitæ decursu in posterum suis relicta viribus & ordini vniuersi, cum perpetuo alteremur immutemurque internè & externè, internè ab excrementis ex alimento relictis. Mista enim diuersas dispositiones in partibus suæ substantiæ diuersis, prærequirunt, quod proportione diuersis elementis respondeant, è quibus eformata sunt quolibet modum suum relinquente in misto proprium, quo alitum similes solum permutat in alimentū alimoniæ partes, dissimilibus relictis in excrementa, necessariæ ad reliquos vsus naturæ & substantiæ nostræ, melācholia enim excitat appetentiam cibi, quod frigore suo os vētriculi infestet corruget & stimulet, vt pituita effluat è toto, quæ cruda vice alimenti, in sanguinem permutatur, vt occurrat indigentiæ & fami, qua inundatur ventriculus humescens eo affluxu, desideratque sicca & calida, vt inundatio hæc humiditasque & frigus vētriculo noxia corrigantur eisdem, est enim fames appetitus calidi & sicci,

supra mõstrauimus;pituita vero cũ quod arctus humectet & neruos,facile,vt in motu vertantur ea ipsa lubrica versatiliaq; sint, tum quod in sanguinem permutetur nullo negotio semicocta substantia dicta à Galeno semicoctus sanguis.1.de alimentis prouida natura illam obseruante,vt si opus fuerit in sanguinem mutet,degluriendi operi omnino proficua,eijciendique nõ minus, lubrica reddens omnia quæuis,eluens alia,facilia reliqua reddẽs vt cum ipsa vias arctas strictosque canales decurrere possint, seruans totius humiditatem,ne exucc corpus marcescat extenuetur que sicco. bilis quod sua acrimonia excretiones exerceat, caloremque adaugeat,sitim excitet.frigidi & humidi appetitũ, ipsa calida & sicca,sudores moueat,detergat impactos succos, incindat extenuet,mictum iuuet,eiectionem adiuuet calfaciat frigida,exicet humida.tum quod resarciri non possit humidum tale quale amissum est accidentibus omnibus,ob repassionem, mutationemque contrariam interim dum alteratur,vt nostram restituat substantiam immutamur &in deterius labascimur cõtinuo, exterius vero ab alterantibus omnibus causis vniuersæ naturæ,calore & frigore humore & siccitate illam inficientibus, ab astrisque,& configurationibus cęlestibus non minus immutata &alia,

153 vt ergo natura nostra perfecta & absoluta sit,vt sit sibi sufficiens internis,vt externo non egeat,vt intra se necessaria ad sui conseruationem obtineat,sanguine eget & alimento,quem nullo gradu aliquo animæ,qua anima est informat, vt ille viuat, sed ipsum quatenus formas naturæ continet format & perficit anima quæuis vt forma formæq; rationem subit,sanguinisque formam,non secus atque corporeæ substantiæ elementorum,aliorumque effectus formales dictos substituit ipsa,sine gradu viuendi non qua anima,sed vt forma & natura & qua reliquas tenet ipse substantias formas & gradus,sic format sanguinem sine vitæ principio, quæ reliquas partes animãtis sanguinei vitaliter format,vnitque in esse substantiæ personæ & suppositi anima:estque pars constituta integralis illius,& quale est suppositum infiniti valoris,tantique ac Deus,Dei sanguis in Christo,& talis quale est suppositũ & persona cuius est ille,vt pretium æquale offensæ substitueretur pretioque infinito redimeremur soluto, offensæ infinito illatæ,rigore iustitiæ in sanguine Christi supposito vnitus, & verbi subsistentiæ personalitati vt partes illius personæ reliquæ, subsistens-

stensque & personæ Christi pars, non secus ac prouidit, subsistẽtiam præuenijtque realitatũ omnium effectuumque formalium naturæ, verbi existentia & antecelluit præuenit vt omnia eadem essent diuini suppositi subsistẽtia personalitate & actu, substituit & cadaueris formę intriduo subsistentiam præocupauitque quæ ex forma flueret suppositum diuinum, non minus eo tempore emortuo adhuc, sanguinisq; & esse quod dimanaret à propria forma, animaque vt formæ rationem continet induxit, vt eadem anima informaretur vna sanguis, qua formæ vires retinet illa, eodẽque diuini suppositi esse diuino & vno informatus, in omnibus enim anima vt forma vnitus & vnus cum supposito quouis, pars naturæ integrãtis & esse, in Christo vero infiniti valoris Deitatis propter esse diuinum verbi, charitate & obedientia morti oblatus sanguinem effundens vitam abigens & exhalans animam, in Patris honorem quibus meruit nobis redemptionem, quod hunc effudit vt vitam animam & esse pronobis offerret, eodẽ fuso inestimabilis pretij, quod in ipso vita præcipue consistat viuere & esse, si enim sanguis vita fungeretur gradumque aliquem viuendi ab anima susciperet, & vltra quam formale esse sanguinis fine vitali ratione aliqua, tum ipse nutriretur sanguis cum pars sit viuẽtis qua est viuens, tum cibus animantis aleretur, & cum nosrum naturæ alimentum sanguis sit, processio necessario infinita subsequeretur, sanguisque nutriretur sanguine, & ille non minus altero si viuit nostraque est substãtiæ pars cõstituta & naturæ, potentia enim nostra quæ alimẽto vtitur, vt est vna specie, sic vnam habet potẽtiæ rationẽ specie, susceptiuam actuũ eiusdẽ rationis hinc partes aereæ mistorum in sanguinem versæ nos alunt, non aliæ, nutriũtque dulcia omnia, magis quã reliqua, aerea substantia, Aristoteles docuit de sensu, & sensili, c. 4. Galenus vt supra. Sanguis ergo nutriretur sanguine pars nostræ substãtiæ, partesq; absumerẽt partes, similiaq; substãtia similia alterarent & eadem, quod implicat cum corruptio in eisdem introductione dispositionis vltimę agentis exerceri debeat, sanguisque sanguinẽ corrumperet, dispositione illa formæ sanguinis introducta, cũ tamẽ hac ipsa seruetur & cõsistat ille & alter genitus adhuc. quo minime desinet à sanguine sanguis cũ potius accidente seruetur, quo abigenda erat forma, si vero nutriri nequit, nec viuere potest est enim vita prima alimẽti vsus, quo si nõ viuit hoc vitæ genere, nec

modis alijs viuẽdi corporea substãtia viuere poterit, nec idẽ sequitur incõueniẽs vna forma eformatus, vt rationẽ naturæ sãguinisq; & aliarũ formarũ non viuentium obtinet rationem, nam nõ secus ac cor calidæque partes substantiæ nostrę vdas absumunt, igneęque aereas & aqueas euolare faciunt, alterãtque illas corrũpunt, & è corpore abijciunt, etiam si sub vna forma contineantur accidentibus contrarijs pugnantibus, sic viuentes partes, sanguinem eadem forma contentum, naturę gradu, efectu formali cruoris alio alijsq; dispositionibus indigente, poterunt corrumpere, vt nutriantur, quod diuersas dispositiones exquirant natura, & anima. Quo potest sanguis alterari, & in substantiam aliti conuerti, cum vero anima opponatur naturę quod ea sit ad plura, vt natura est ad vnum, docuit Philosophus. 2. de animo. c. 4. Per excessum naturæ constituimus animam in rationis specie, ad naturę excessũ? Hinc vnam dispositionẽ specie qua corpus informat obtinet illa, sui perfectione & substantia, secus ac natura quæ plures continet, colliguntur enim in supernis, quæ habent inferiora seiuncta & diuisa. Omnis enim anima, tam rationalis quã sensitiua vegetatiuę ratione corpus inundant illudq; informant, ratione vltimæ dispositionis, ab anima vegetatiua inductæ, speciei vegetabilis a qua venit illa, cuius est cum transmutatione naturę reali, operari vtiq, alimento & generare sibi simile, transeunti actione & passi corruptiua, aliarum enim actiones immanentes sunt, aut solũ perfectiuæ, quo tam rationalis quam sensitiua, vi transmutationis alimenti & materiæ, animæ specie varię altilis, media generatione & nutritione media corpus affectant, neq; enim sensitiua aut rationalis illi insiderent nisi hæc vltimo materiam affectaret, vt corpori iniungerentur; neq, ideo separabilis erit sensitiua anima, cum non possit extra corpus operari neq; esse, & si vi propria illud non actuet, quod organis sensuum egeat materiaque visibili & corporea singularis naturæ, vt propria opera possit exercere actusque sentiẽdi singularium quibus ab intellectiua parte, quæ vniuersalium est susceptiua separatur, anima ergo omnis sub vna ratione dispositionis communis, specie vna in quauis specie animæ vna quoties in eadẽ anima vna & altera ratio continetur, gradusq; diuersos complectitur, siue formaliter siue eminentur corpori iungitur, & vegetatiuę ratione reliqui gradus viuendi, corpori insunt, diuersi pro diuerso vegetabili gradu

inducto

inducto dispositionum vi diuersa, etiam si in partibus diuersis diuersa alia obtineāt accidentia, tamen vt corpori assideant, vnam rationem animæ obtinent & propter dispositionem vnam specie illi colligātur, quod opus vegetatiuæ est naturalissimūque, quod cum transmutatione materiæ naturali & corruptiua fiat; vt docuit Aristoteles. 2. de animo. c. 4. naturalissimas esse alentis animæ actiones præcipue generandi simile; tum quod minus arbitrij & libertatis relinquat potentissima hæc passio in sensitiuis; gradus ergo superni in quauis anima contenti, vegetatiuæ ratione corpus affectant, eiusque vnius dispositionis vltimæ qua anima est, cum illo colligantur, ratione enim aliorum accidentium, hæc illa ve operatur anima, aut gradus, effectusve formalis eius, diuersis in corporis partibus, vt hic vegetatiua, sensitiua ibi cōsistat, at corpori ex vno accidenti specie inest illudque format illique obligatur vt actus materiæ, quo solo ei iungeretur & si ab alio cōsisteret quouis superno producta, produceretu rque in esse diuerso & subiecto, vniri ex hoc esset accidenti solum specie vno, animata ergo pars nequit corrumpere partem animatam, nam vltima dispositione agentis introducta eadem serbauitur, qua erat corrumpenda, cum omnes partes animatæ vnam dispositionem animæ vltimam obtineant qua ligantur corpori in quauis specie, nō ergo corrumpetur dispositione qua conseruatur: sanguine vero inanimato secus, diuersis enim dispositionibus naturæ gradus cōsistunt & producuntur, dispersa enim sunt in interioribus hæc, quo possunt ali viuentis partes sanguine & si informato anima, qua natura est, formāque sanguinis in se continet, neq; ideo quod spiritus & sanguis moueantur in passionibus animi, vt in verecundia timore, & alijs conuincimur dicere animata esse: dum imperio imaginationis & appetitus, cum creditu, & opinione passionis obiecti hæc mouentur, nam corde compresso aut dilatato, virtute tractiua aut expulsiua mutantur ista, non secus atque excrementa trahimus & abijcimus naturali partium virtute, sine eo quod talia animata sint, vt in ijs omnibus est videre & magnes ferrumina, succinum paleas, ossa crurum accipitris auri scobes, & pellimus impulsu & tractione allicimus multa, cum ergo supremum illud Trinitatis consilium decreuisset verbum ad imaginem cuius homo structus erat instaurare hominem, eumque iterū prototypo, & exemplari conformare, cum in Verbo sint omnia rerum

exemplaria & ideæ per quæ omnia consistunt & è quibus transferuntur diducunturque in quo videt omne ens. Sapientia summa diuini intellectus sanxit vt homines natura liberi suique consilij & arbitrij, summo vinculo obligationis tenerentur Christum emori Deumque ipsum & Verbum, ac Pater, mortuos homines peccati labe despexisset & dissimiles nesciret & ignoraret exéplari & prototypo dum examinaret & cum illo conferret regularetq;, vt quales immisit videret an redderét & experiretur, qui eos immortales constituerat, mortis effigie fędatos & alios ab originali & principio dum inueniret. hinc emoritur exemplar, vt cum inuenerit Christum mortuũ, propriumque filium, cum hæc in illo inspexerit mortuos homines, non despiciat, ob mortis fędi tatem & horrorem. cum hæc in ipso exemplari inspectet, non minus iã, ne ergo cũ illo disentire viderentur, mortuus est Christus, eiusque imago vmbra mortis obscurata obumbrataque, Solque ipse iustitiæ deformatus, amisit decorem, & pulcritudiné summam, vt Isaias dixit. 53. Non est species ei neq; decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius, & despectus vnde nec reputauimus eum. ne dum hominem ad imaginem, & similitudinem ipsius factum, per exemplar noscere voluisset dissimilem inueniret & cum illo dissidentem. Paulus ad Philippéses. 2. Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cũ in forma Dei esset nõ rapinam arbitratus est esse se ęqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo. vt vero placaretur Deus crucis tormentum subire voluit, vt & moreretur omné sanguiné effundere cuius absentia exhalat anima vitaque deficit, vt pretio sanguinis simus redépti, quod Christus dederit suppositi diuini substantiam, qua illud integrauatur, vt posset quauis alia parte amissa, actu ve quouis iustitię nos emere, redimereque, at voluit sanguine quod mori decreuit & eo genere mortis, est enim factus obediens vsq; ad morté, mortem autem crucis, sic enim oportuit Christum pati. Lucæ cap. vlt. vt nil pro hominibus pati ferreq; recusaret súmumq; vt manifestaret amoré cótumeliã passus & ignominiã tãtã, dira ergo Hæmorrhoe eusus hoc lacessitus attroci serpéte sanguiné effudit in cruce morte obscura & ignobili, vt in sanguine

guine agni loti & candidi essemus, est enim Agnus qui tollit peccata mundi, sanguinem enim vitam alimentum animam tradidit amore hominum illectus, homo factus, qui in eorum bonum, omnia opera exercuit, hominum redemptor, fideiussorque, ex aliorum debito debitum propriū effecit. Fideiussor debita nostra persoluens, Ecclesiastici.29. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris dedit enim prote animam suam. Prouerbiorum 20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni & pro extraneis aufer pignus ab eo, repromissorque vocatur in Scriptura sacra, vt eodem capite Ecclesiastici est videre, pignus enim sanguinē animā & vitā pro extraneis, alis factis morte & peccato interposuit, significatur enim sanguinis effusione mors, summusque amor, & dilectio, est sanguis secunda quasi anima vita ali- 135
mentum substantiaque viuentis, antiquorum plurimi sanguinem animam iudicarunt decepti vtilitate eius necessitateque miris effectibus dotibusque cruoris. Hesychius huius fuit sententiæ, & de multis refert Aristoteles. 1. de animo capite. 4. Tunc illud poeticum purpuream vomit ille animam, & vitam cum sanguine fudit. Ouidius, ne anima voraretur, sanguinis esum, interdicebat Pythagorico præcepto instructus, quo dicebatur: Sanguinem ne edas. Leuit.17. sic dicitur anima omnis carnis in 136
sanguine est. Deuteronomi, 12. sic extat scripto. Hoc solum caue ne sanguinem comedas, sanguis enim animantium pro anima est. Obseruant id modo Mahumetani aliquot, indi, & plurimi alij superstitione, quidamque reliqui legis præcepto, non pauci salutis causa, quod illico corrumpatur ac effluxit è venis concrescat computrescatque & in malignas abeat qualitates semel atque extra vasa est constitutus, inflat ventriculum difficilime coctionis natura, eiectionis difficilis, & quod putridum alimentum crassum & viscidum melancholicos biliososque ob ignitionem putredinis generet succos, sympthomataque excitet sæuissima, non secus ac putridum semen ex sanguine satum continentibus hominibus animi deliquia vertigines cominitiales. Morbos, diuinationes imo, & futurorum prænotiones præsentes in causis cōcitat, sanguis & excitat, docuit Galenus. 3. de alimentorum facultatibus. 3. de temperamentis. 9. simplicium, capite de sanguine quo necromantici, qui responsa accipiunt à mortuis νεκρὸς necros, enim mortuus est, Μαντεία mantias

diuinatio sanguine vtuntur & in corpora infundunt mortuorum, vt ipse postea propter raras eius dotes & excellentias præparet corpora cadaueraque, suis vsibus habiliaque reddat, vt Dæmon in ipsa exercere posit, multa quę aliter nō excruisset mira natura sanguinis parata, vt reddere possit per hæc corpora, responsa magiæ, non secus atque Pythonissa illa præcibus Saulis acquiescens Samuelem excitauit, à quo plurima accepit ventura in causis præscita, est maximum amoris signum obsequijque sanguis, antiquitus in coniurationibus ex vno extrahebatur, vt omnes biberent, quasi vna anima, vnusque consensus omnium esset, secretumque commendaretur, vt anima in secreto corporis habitat, & in corde præcipue latet sanguis, Cathilina fecit in seditionibus Romanæ reipublicæ, est sanguis spiritibus omnis refertus, de quorum præstantia iā supra diximus, qui sanguine immisti euanescunt venæ ore adaperto, vt præstantissimum instrumentum operum toti deficiat: hisque deficientibus, instrumenta virtutum cordis media vè quibus has impertijt, cum abierint, vt altissimas eius dotes & agendi principia communicare non possit vniuersæ fabricæ suppositi, horū defectu ab opere cesset motus & sensus ad defectum enim vitalium spirituum deficiunt animales, tandemque naturalia opera, temperie frigoris inducta, calidæ substantiæ recessu, quo anima exhalat: hinc sanguinem animam vocarunt, quod sensibili hac substantia efusa, insensiles deficiant spiritus, imperceptibilisque anima, hinc sanguinem animam appellarunt esseque in eo vitam & animam tamquam inrequisito quodam ad vitæ tutellam sunt rati. quo Deuteronomi allato loco non animam, sed vice animę animantibus inesse nuntiatur. Locis ergo his Scripturæ sacræ fuit sanguis interdictus tum vt noxæ illius vitarentur ab amantissimo populo Hebræorum, quem summo amore Deus prosequebatur, tum figurato sensu, vt notaretur sanguinem omnem animantium omnemque oblationem sanguinis, vsque ad Christi sanguinem ineficacem esse, neque enim dicitur eis in locis ne bibas sanguinem, sed ne ædas, bibimus enim & modo sanguinem Christi, potumque ipsum appellat Ecclesia, & sub potus speciebus vini, sanguinis potus exhibetur qui cum sanguis sit alimentum est simulque & potus. Ebibitur enim vt integritas notaretur plenitudoque gratiæ, nulliusq; defectus cibi & potus vno in sanguine, & si alimentum sit potus

ab Ec-

ab Ecclesia proclamatus est solū, sub panis vero accidentibus, vt Christum ipsum, reciperemus alimentum & facietatem nomine alimenti & panis cōpellati, qualis est ad dexteram Patris: plurima enim alimenta liquida & fluxibilia, cibum simul & potum esse nouimus, experimurque passim vt lac, vinum potiones compositæ iura, succi, imo ipsa aqua simul potus & alimentum extat, probat manifestissima experientia Ocymi, quod sola aqua intra vas vitreum germinat, & virescit quotidie ablutum die qualibet illa denuo iniecta sine terra, aut alio. Non secus sanguis & potus & alimentum existit, ebibitur enim quo inimici sanguinem bibere cupere non edere inimicorum asserunt, dicimus haurire & potare sanguinem multo proprius quam gliscere aut edere, sperabatur enim Christi sanguis, alimentum & potus simul, in lege veteri vitabatur alter, qui solum alimentum exhibebat obscęnum & impurum, sanguis quo & vetitus erat Hebræis, vt pretium sanguinis aufugerent, alimentumque & vitam ne fugerent pauperum & aliorum, hic enim in circuitu altaris inspergebatur extra ad crepidinem altaris, genus nobilitas sanguis ortus nil attinent ad sacrificia insufficiens defectuosus, modo vero in ipsa ara altaris offertur valoris immensi: sanguine iniustitia notatur rapina & dolus vitæque fraudatio mors rapinaque eorum quæ sunt necessaria ad vitam facultatis honoris, conqueritur Deus Isaias. 2. manus vestræ plenæ sunt sanguine, & alibi pluries.

Inducta controuersia Dipsadis & Hæmorrhois dirimitur.

CAPVT XVIII.



TAbifico Hæmorrhois dente lætali & sæuo partes ictas mortificari & liuescere vulnere illato, omneque corpus maculis inspergi fędis diximus, eius naturam afferētes supra, plagisque tumentibus infici vlceribus terris cacoetia & fæditare plenis, ictusque tantæ esse, malitiæ & horroris, vt nulla ligatura deuinciantur, ne vulnera fascia deuincta, cōpressaque, virus ad interna viscera remittant, viteque principijs aduersentur, hianti ore reseruantur vulnera inflicta morsu huius 138

terribilis animantis, vt liuidæ partes & infectæ veneno putrescăt in pusque vertantur & saniem. Quibus vlcus increscat, vt vlcere maiori facto alioqui, ab animanti minimo incusso prius, via vt pateat qua possit venenum expurgari, infectique humores decurrere malitia inquinati & vitiosi: atroci ergo ictui animantis hoc vnum extat tantæ miseriæ remedium quod liuescant partes & in pus vertantur vt extra decurrat humor in cruorem versus, ab internisque discedat versus extimas & externas partes. Docuit Hyppocrates libro de vulneribus capitis Galenus. 5. aphori. 23. aphoris. in ictibus venenosis partes liuescere putridi veneni natura excedenti & pestifera, extinctione spirituum lucidorum infectorum viru, quorum splendescentia flauescebant, eorumque viuidus color commendabatur, His vero resolutis & extinctis sæuitia veneni, emori sanguinem concrescere liuescere, nigricareque eorundem absentia. Non secus ac mortui horum extinctione nigrant, quo dicuntur Græcis νεκροὶ necri. Liuore imo & liuescentia partium in pus versarum, cum contusæ omnes & liuescentes partes in id sint vertendæ, vt exoluatur postea, vel effluat pus è vulnere illud. locis allatis Galenus dixit totumque expiari solere mundarique a plurimis alijs, quibus antea infestauatur morbis eo humorum afluxu in partem ictam defluentium, in id versis succis vulnere expurgatis & vocatis ad extra, in contusis enim partibus cum comprimantur ictu earundem pori & cauitates concluduntur, tum sanguis inculcatur ictus presione in penitissima quęuis, qui non ventilatus putrescens easdem inficit, vt cum illo suppurentur, tum ipsę putrescunt priuatę perspiratione deuita pulsusque continua actione, aere que frigido ob pressuram viarum, quibus ille ingredi tenebatur calore alteratis. Liuore ergo liuescentibusq, partibus totum expurgari solet à succis & recrementis vitiosis quibus inficiebatur prius, à malitiaque vindicari veneni & cruoris, ictibusque venenatorum animantium & corū morsibus, Hæmorrhois pręcipue cuius morsui remedium, hoc vnum maxime extat, illique adscribitur quod sanguinem inficiat maxime, ex quo liuor & pus. Corpus hoc misticum Ecclesiæ fidelium cuius caput est Christus hoc vno liuore ipsius ictu Hæmorrhois vulnere illato conualuit, virus & veneni efluxu, quæ interna Christi non contigere, expurgato toto viru nostro Hemorrhois suscepto, ictu, liuore eius. Petrus 1. capite. 2. Cuius liuore sanati estis Isaię

tis Isai. 53. Liuore eius sanati sumus. Prouer. 20 Liuor vulneris absterget mala, & plagę in secretioribus ventris. mala inquam nostrę naturę morsu Hęmorrhois corruptę & infectę, & plagę in secretioribus ventris idest humanitatis vulnera. Christi, viget enim in ventre humanitas, eius que opera in ventre exercentur principaliter, idest in cauitate, & internis nostrę structurę, venter enim cauitates notat, & ampla quęuis, vt & pectus, & capitis ventriculi ventres dicantur communiter, non minus atque interiora alia. Isaię. 1. cum populum ingratitudinis arguat Deus, mineturque, quod Christum suum cum hominibus immiserit tradideritque crucifigendum, ipsi vero ingrati & rebelles huius tanti beneficij immemores, idolatriam & Aposthasiam prosequerentur, eos increpat & Christum depingit viuis coloribus emortuum Hæmorrhois morsu his. a planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas vulnus, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata nec curata medicamine nec fota oleo. Totum enim pustulis referri, vlceribusque liuescentibus, & tumentibus plagis percussis Hęmorrhois morsu latissime supra diximus, vulneraque & ictus huius animantis hiantia apertoque ore reseruari deligata & patentia ne ligatura compressis, venenum petat interiora, à planta pedis vsque ad verticem capitis sanguinem effundere vniuersis corporis meatibus, qua patet & qua non patet via, vt non sit eis sanitas aliqua totius corporis nec partis, vulneraque & vlcera tantę esse malitiæ, vt nullo medicamine digna iudicemus tantique æstus & ardoris, vt oleo nullo illiniri possint, quo cruciatus viru excitati sedentur, ignescit enim illico oleum omne quorum varia genera erant apud Hebræos ex resina tractum purissimumque, & ex oliuis deductum temperatissimæ naturæ, ex terebinto cuius erat maxima copia apud illos, ex vaccis lauri, cedri, lentisci. & aliorum anodinæ, seu sedatiua doloris vulgo dicta, vt proprijs locis Galenus de ijs in simplicibus edocuit dicitur Ieremiæ. 51. Babylonicis. Subito cecidit Babylon & contrita est, vlulate super eam. tollite resinam ad dolorem eius si forte sanetur, curauimus Babylonem, & nó est sanata, derelinquamus eam, & eamus vnusquisque in terram suam. Oleosa enim resinæ substantia, pinguique supernatanti dum illa recoquitur parte, inungebant cruciatos, vt dolores sedarentur siccareturque vlcus, cum inunctum oleo quod affluentes humores per illinitam par

tem il-

tem illo lubricam dilaberentur & resilirent eique non affigeren tur, vt humidam redderent, quo sicca reddebatur eorundē absentia, tum quod hæc olea siccis naturę partibus vulnera corrigerent, reliquis vero supparatent inflamata quæuis temperatisq; partibus sensum demulceret, quo doloris sedatiua meruere dici, quod molli & blanda substantia, linitu inundato membro, laxo & facili molle iam, nō dirumperetur vi succorum affluentiū, nec doleret, sunt enim modo apud nos olea plurima huius conditionis, quibus vulnera vlceraque linita pristinæ sanitati reuocamus his actibus & effectibus, oleum apparitij dictum & oleum olmedo alijque & alij, non secus ac Samaritanus ille vino exiccanti, oleoque lenienti blandissimo illius regionis, vulnera illius, qui in latrones inciderat perfudit, & pristinę valetudini restituit. Lucæ 10. Oleum enim peraccidens exiccat vulnera dum resilire facit humētes succos, sua lubricitate, omnia imo quę vda corpora substantiasque humidas à vulnere distrahunt illud exucce reddunt. Hinc Virgilius. Siccabat vulnera limphis, idest aquis sordes humidamque fluxionem eluentibus, sic oleum: quo apprime dicitur, nec fota oleo ob desperatam huius affectus sanitatem. doloris sedatiua, ijs affectibus venenatis, non aptamus, sed cruciatus excitamus, vt ad extra venenum euocetur, ne interna petat, & inficiat viscera Ieremiæ. 8. Nunquid resina nō est in Galaad, aut medicus non est ibi, quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei. idest persanatus vulnus, vt natura postea cicatricem obduceret, resina enim ipsa in puluerem redacta semel vlcere carnę pleno, sic exicat in puluerem humore imbibito, etiam si illa humida natura sit, vt cicatricem inducere valeat, eius puluis, pice enim multoties in puluerem redacta cicatricem obduximus, & si ipsa sit vda natura liquata aut cum alijs applicita, quod mirabilius est cum medicamina cicatricem adducentia adstringentis sic cissimęque naturæ esse debeant, docuit Galenus. 3. metho. latissime resina enim Palestinæ, pręciosa erat, vt videre est Genesis. 41. Vbi Iacob iubet inter præciosissima quæuis filios resinam afferre ad Ioseph, vt illis succurreret fame ingentissima oppresis. idē Ieremiæ. 46. & 27. Ezechielis. pollet enim hoc medicamentū virtute emolliendi abstergendi, non minus resolutiua suppurandique potentia exiccatiua & adstringenti, anodina & sedatiua doloris, fouet temperatum calorem partis, temperat non minus in

fiama

flamatas calore ęstuantes, varia partium miſcella & temperatura, eſt enim ętereogeneum ſubſtantia & virtutibus medicamen, & ſi ſimplex vniusque rationis ad ſenſum occurrat, docuit Diaſcorid. libro. 1. c. 72. à quo Galenus & reliqui recepere. Concidere caput inclinari ſupra modum & non cōſtare veneno huius feri animātis ſupra conſcripſimus, quibus amplius Christum fuiſſe cuſum illo confirmatur diraque Hæmorrhoe laceſſitum. Ihoannis enim 19. ſic dicitur, & inclinato capite tradidit ſpiritum. quod imo nō ſubiuit tormentum quem ve recuſauit laborem, quos non tulit cruciatus factus obediens vſque ad mortem, & non quamlibet, ſed crucis ignominioſam terribilem, vt non vno, non altero affligeretur veneno & morſu, imo impeteretur omnibus, affligeretur vndique oppreſus, non ſolum dira Hæmorrhoa, ſed vltra adhuc tabifica dipſade, ſanguinea Hæmorrhoę, morte hianti, mortalium 114
ſanguinem à culpę & labis reatu die, qua omnes impetimur, nulli parcens rabie ęfrenata effuſiua ſanguinis, quæ vitam & ſanguinem efudit terra Hæmorrhois, ſanguinis mortalium auidiſſimæ cupida, tum & Dipſade terribili & fera inferni, veneno tumida & æſtuanti ſiti ingentiſſima hiulca anhelantis ebibere genus hominum, vt vtriſque vulneratus vnius & alterius venenum inſe recipit. iniquitates enim noſtras ipſe tulit, noſtraque ſcælera, quibus ę vita crudeliſſime diceſſit, hominum amore illectus, neque aperuit os ſuum, qui vno verbo omnia ſuberteret, non ſecus atq; vno verbo omnia eformauit, quo Pſalmo 104. In hæc verba prorrupit. Circumdederūt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me. vt illa ſubigarem & euincerem, quaſi Hæmorrhois mortis, & Dipſadis inferni conquereтur, ſanguiſicæque mortis & ſitientis inferni de vita mortalium, vtriſque ergo percuſſus fuit Christus, Hæmorrhoa & Dipſade, vt eius ſitis incōpoſcibilis fluorque ſanguinis perpetuus in bonum hominum iugiter excurrentis euidentiſſime comprobant, & ſupra dum quæſtionem conſtituebamus, litemque conteſtabamur commoſtrauimus vltra. Sūmus amor, dilectio ſumma, pietas immenſa, omnes modos naturæ excedens, omnemque hominis captum ſuperans, Deum mori, vitamque ipſam ſe ſe exinanire, vt Paulus dixit ad Philippenſes 2. vt morti daretur locus poſſetque in vitæ ſpatiū ſuſcedere mors formaque priuationem ſui, inſe recipere hinc victa eſt illa deuinctus infernus extinctum peccatum ſubigatus dæmon, ſi enim in

viuens

viuens solum incidisset mors abijceret vitam sibi oppositam, natura & esse ipsam abigeret, cum vero non solum in viuentē Christum mors ierit, vt vitam reijceret, sed in vitam ipsam. Ihoannis, 14. Ego sum via veritas, & vita, & 11. c. Ego sum resurrectio, & vita, viuens est facta mors vitaque afectio mortis, & mors vita morsque vitali extitit Christi potentia diuinitatis robore, non secus ac dū calor substātiā afectat frigus abijcit & subiectū denominat calidū, ex eo quod ipsum tale cōstituit, si vero in formā cōtrariā, frigusque in calorem ipsum incideret frigus aficeret, vt frigus calidum forma & nomine extiteret iusta contrarij habitus appellatione, ab eo enim quod prædominaretur intensius vt esset alterū sortiretur nomen nactum iam esse, si ergo vita prædominatur, vt pote infinita & sine termino æternitatis circulo eadem, ad mortem solum spatio tridui potentem in Christo, merito ipsa mortem compellat, ob perfectam eiusdem naturam excessumque ad illam, forma enim quæ alteram excedit, etiamsi ad modum subiecti aliam suscipiat ei nomen subscribit & constituit eam in esse, quod cūformæ rationē subeat perfectior, intensiorq; sit altera opposita suscepta, & si aliā in se amplectatur, nominationē quā dicūt formalē relegat illi, ex formæ ratione perfectiori, quo mors vitalis, nō vita mortalis, extititnō infecta peccati labe aut reatu Christi morte, mors, quod incidit in vitam in qua, vita formata constitit mors vitalisque perfectione vitæ in qua erat, Paulus ad Corinthios. 15. Absorpta est mors in victoria. In Christo in vita, vitalis iam vita non mors. Ihoannis. 1. Quod factum est in ipso vita erat Psalmo enim. 105. Prætiosa in cōspectu Domini mors sanctorum eius, vitalisque mors ideo prætio digna, prætiosaque ob vitam inclusam, mors enim nullius prætij, aut valoris est, esse nullius esse imo entitatem & perfectionem è rebus prætio & æstimatione dignis amouet. De hac vero sic affectata morte. Paulus ad
142 Philippenses 1. Mihi enim viuere Christus est, & mori luchrum. Fuit ille amor hominum, in tantumque eorundem amore flagrauit fenix hic hoc igne exustus suisque è cineribus propria virtute exurgens Christus, vt non solum eos dilexerit qui erant in mūdo, sed in finem dilexit eos qui erant in mundo periculis rerū varijs obsæsi, sui redemptionis iure, bellique dominio iusto & regio in finem dilexit, in mortem, in fructus & præmia laborū suorum, vt subueniret mūdi periculis & discriminibus, sic disposuit

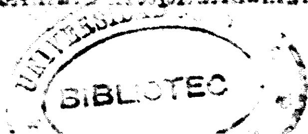
omnia

omnia vt in finem dilexerit eos consequique posſint finem & prę mium etſi eſſent in mundo, iis diſponi in finem dixit, qui erant in mundo commiſeratione, & cõſolatione, periculorumq; animaduerſione amorisq; intenſione notaris, Ihoannis enim 13. c. Cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo in finem dilexit eos, non in mundo ſolum hoc vitæ ſpatio dum hanc colimus viſibilem machinã, ſed vltra poſt mortem dilexit in finem in ſe in Deum finem vltimum, paſsione & morte, quibus dilexit in finẽ ſui vſq; , ex hoc mũdo diſcedere decreuit in finem, eſt Chriſtus finis legis, ad Romanos. 10. Amauit adeo dilexit deperijtque homines, vt cum amore colluctante victus euaſerit eius artibus, amoreque cum ipſo Eluctante potentia & viribus tanti numinis in terram venerit Deus totus amor Græce pamphilus, eſt pan totum, & philos amor, Deus hic pan, panis vè Euchariſtiæ ſacræ, pan Deus paſtorum, & ruſticorum hominum, Deifera virgo Eccleſiaſtici 24. ſeſe matrem amoris hominibus enuncians in hæc verba prorrupit. Ego ſum mater pulchræ dilectionis, non mater cupidinis ficti, menticuloſi vè amoris Dei, quem excoluit cæca gentilitas quem in Deum recepere idolatria & Apoſthaſia, proprias vè cupidines communesque appetitus paſsiones excolentes, dictus amor, quod hunc inferret hominibus affectum, ſuisque eoſdem affectibus affligeret & cruciaret, nil ille effectus præſentiens immunis & liber, lacheſis ſolius meretricis amator fallacis & impudicæ, ſuique ſolius, hoc lacheſis notat, ſed dilectionis mater, ipſiusque actus amoris, non ſolum amor eſt Chriſtus ſed ipſa dilectio, actusque amoris. Nullis imo inſignitus erat Deus ille notis monimentis vè ſuam potentiam & robur manifeſtantibus nullum geſtabat apparatum quibus verus Deus noſter non deſignetur, & quem ſecum non vehat hic autor hominum Chriſtus, quaſi olfacientibus gentibus veritatẽ inſigniretur ille. Cœli antiquitas cupidinem effecit filium, Deæq; pulchritudinis natũ, puerũ, nudũ, alatũ, velatum oculis, flãmis vrentẽ falceq; ignea, arcu, & pharetra notũ, ſagittis vrentẽ aureis & plũbeis, amicitię, & odij paucis cõtẽtum, ſic Sophocles depinxit, lib. 1. c. 7. & tenet Sapho. lib. 3. c. 12. cecinit Hæſiod. hæcque vexilla amoris eſſe omnes dixere. Primo Chriſtus eſt Deus ipſe Dei filius naturalis, ex eadẽ ſubſtãtia, natus cũ illo æqualis, verbũ æternũ cœleſte, Matth. 16. Petrus. Tu eſt Chriſtus filius Dei viui, idẽ Ihoã. 11. c. Nos enim filij Dei mortui ſumus, quẽ neceſſariũ

fuit mo-

fuit mori, vt filij essemus eius adoptiui paternitatis oficio redēptionis at Christus filius Dei viui, viuētis actione satus, naturalis, cęlū est Pater eius, descēdit enim de cœlo, & de cœli origine venit, descēdit de cœlis & homo factus est. Ihoā.3.c. Nemo ascēdit in cęlum, nisi qui descendit de cœlo, est cœlestis origine venitque de grandi origine cœli, solus enim Christus in cęlum ascendit, vt caput huius corporis mistici, nos membra in virtute capitis ascendimus, & descendimus de origene cœlesti, ex capite ascendere in cęlum datur, at caput virtute propria, quod si corpus factum ex Christo & nobis, Christus est, solus Christus ascēdit in cęlū. Christus caput cum membris, quo corpus hoc Christus est totum virtute capitis & in fluxu, renatique in ipso membraque renata ascendimus, & venimus de cœlo: summusque genus cęleste. Sentit totum, moueturque capitis virtute, vnum cum illo: Pater æternus Christi Verbi, cęlum vocatur. Matthæi. 6. Thesauricate vobis thesauros in cœlo, idest in Patre. Vbi cœlum vocat Patrem cœlestem Verbi æterni, neque enim in corpore cœlesti thesauricare iubet sed in Patre, est ergo cœlum Pater eius Matthæi. 14. Aspiciens in cœlum benedixit, in Patrem, ille benedixit in Verbo. Mater eius Dea est pulchritudinis Deipara Virgo, omni ex parte integra perfecta nobilis, quæ enixa est pulchritudinem ipsam, integra adhuc dum filium peperit ante & post, quod rerum omnium complementum ipsamque integritatem eniteretur, matris quā plus alijs omnibus diligebat innocētia seruata & illæsione, Maria enim Hebræis est exaltata, aut mare amaritudinis. canit Ecclesia, super choros Angelorum exaltata. Deam pulchritudinis, ex mari salso & amaro, ortam dixere antiqui, filiamque vasti, & immensi gurgitis appellarunt amoris matrem, Deifera Virgo, Dei amoris, mater, nomine parentis, mare amarū vocitatur, ex mari enim Luciferum illum qui præcedit solem emergere videmus, canit Ecclesia. Aue maris stella, maris Lucifer & splendens astrum venustatis pulchritudinisq; regina Canticorum. 4. Tota pulchra est amica mea, & macula nō est in te. Ecclesi. 24. Ego sum mater pulchræ dilectionis, idest pulchritudinis amoris, & charitatis, est Christus pulchritudo ipsa & ipsa est pulchritudinis Dea, est amoris Deus. Paulus. 2. ad Corinth. c. 13. Fratres gaudete perfecti estote exhortamini, idem sapite, pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Vbi Christus dilectionis Deus vocatur & amo

tur, & amoris, imo Deipara Virgo, Eccles. 24. Ego mater dilectio nis, & sanctæ spei, in tātū imo est amoris Deus, vt nō cōtētus amo re amicorū inimicos adhuc diligere iubeat dilexeritq, & diligat ipse Matth. 44. Dilige inimicū tuū, est puer Isaias 9. c. Puer datus est nobis puer natus est nobis, paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, Ieremias 20. Natus est tibi puer masculus &. c. 11. Puer paruulus minabit eos. Patris scilicet hostes, nudus in cruce extitit, Ihoann. 19. Milites ergo cum crucifixissent eū acceperūt vestiméta eius & sortierūt de illis, & vsq, ad diē vltimū nu dū se esse prædicat Matth. 25. Nudus fui, & cooperuistis me, quod enim fit his minimis mihi fit, dū ergo est puer & nudus, cōcipitur que nobis mēte, & oritur in nobis Christus, est blādus facilis pau cis cōtētus, vt puer, & vt nudus egēs omnibus omnia suscipit qui buiuis cōtētus acceptat quęuis, at iuuenis & iudex factus rigidus postea rigide examinat & probat nostra iustitiæ lance & trutina: velatis oculis incedit, facieq; velata, Isaias. c. 6. Vidi Dominū sedētē super soliū excelsū, & eleuatū, & ea quę sub ipso erāt reple bāt tēplū, Seraphin stabāt super illud, sex alæ vni, & sex alæ alteri, duabus velabāt faciē eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabāt, velat ergo faciē. Psal. 104. Quærite dominū & confortamini, quærite faciē eius, 79. Deus cōuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus quasi velet, celetque faciem petit diuinus vates ostendat. Marci. 14. Et cœpere quidam conspuere eum, & velare faciem eius, Cœperunt inquam ex humanitatę. velari enim nequit diuinitas, Christus ve velamine comprehendi ex ea parte infinitus est Deus alatus Psal. 16. Sub vmbra alarum tuarum protege me à facie impiorum qui me afflixerunt. 38. filij autē hominum in tegmine alarum tuarum sperabūt Deut. 32. Sicut Aquila prouocans pullos suos ad volandum, & super eos volitans expandit alas suas & assumpsit eum, atq; portauit in humeris suis. Arcitenens Deus pharetra insignitus, Psal. 7. Nisi couersi fueritis gladiū suum vibrauit arcū suum tetendit, & parauit illū 57. Minans peccatores. ad nihilū deuenient, tanquam aqua decurrens intendit arcū suum donec infirmentur. aqua enim decurrēs minuitur semper toto quo effluit tēpore, & tādē in visceribus terræ imbibitur, vt nō conitet amplius. Toto vitæ curriculo peccatores deficiunt tandē in visceribus terræ sepulti more aquæ imbibūtur sine odore bonorū operū sine vestigio aliquo, disparent,



Ieremias.3. Tetendit arcũ ſuum, & poſſuit me quaſi ſignũ ad ſagittam miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ. Perſecutionibus miſerijs, calamitatibus pœnalitatibus examinauit me. Geneſeos.27. Iſaac, Eſau; ſic alloquitur. Sume arma tua pharetrã & arcum, & egredere foras. Pater Chriſto ſume pharetram humanitatis qua it diuinitas, & arcũ diuinitatis potentiã & egredere foras ſis homo eſto homo. Iob.39. de Chriſto. Super ipſũ ſonabit pharetra vibrauit haſta, & clypeus. Eccleſ.25. cõtra omnẽ ſagitam apperiet pharetrã, donec deficiat. contra mortis ſagitã inferni dæmonis, vſq; ad mortẽ crucis. ſagitis diuinitatis pugnauit plumbeis & aureis amicitiæ & odij, iuſtitiæ & miſericordię ſagitis vtitur hic Deus, hic amor vt potentiam plũbeis oſtẽdat in inimicos, & amorẽ amicorum conciliet aureis. Pſal.37. Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manũ tuam in odium peccati ſagittas ſuæ pharetræ depromit.44. Sagittæ tuæ acutæ populi ſub te cadẽt in corda inimicorũ Patris ęterni, quibus cadent populi inimici. 17. Miſſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos, Iſaiæ.c.49. Dominus ab vtero vocauit me de vẽtre matris meæ recordatus eſt nominis mei, & poſſuit os meũ quaſi gladiũ acutum, in vmbra manus ſuæ protegit me, & poſſuit me ſicut ſagittã electam in pharetra ſua abſcõdit me. eſt ſagitta electa amoris ſagitta electionis, & prædeſtinationis qua cor pungitur, & amore flagrat ſagitta vocationis, vt reliquos corrigat Abacuc.3. In luce ſagittarũ tuarũ ibunt. Amoris ſcilicet & charitatis. Potẽs igne & falce Deus. Pſal.25. Proba me Domine, & tẽta me vre renes meos & cor meũ. Dan.c.7. Thronus eius flammæ ignis rotæ eius ignis accenſus, fluuius ignis, rapidusq; egrediebatur à facie eius. Iſaias.30. Ecce nomen Domini veniẽs de lõginquo, ardens furor eius, & grauis ad portãdũ, & lingua eius ſicut ignis deuorãs. Nomẽ Domini Verbũ eſt fatur enim Deus Verbo & Verbo manifeſtatur ſolũ modo? Paterque vocatur illo & nõ alio, quis nouit Patrẽ niſi filius, quis cõpeſiauit? quo alio nomine quã hoc dixit Verbo, nõ alio. Veniens de longinquo de cęlis de infinitate Patris, quid lõgius infinito? Pſal. 49. Ignis in cõſpectu eius exardeſcet. 96. Ignis ante ipſum præcedet. Eſt ergo Chriſtus amor, & Deus amoris, eſt ipſa dilectio, Virgo mater dilectionis parẽs, eſt Deus arcitenẽs, puer nudus velatus puer paucis contẽtus, nudus vt omnibus poſſit obligari, tenẽs arcũ vtriuſque cornu diuinitatis & humanitatis tẽſũ diuinitatis neruo & corda vincu-

vinculoq; vnionis, quo ligātur extrema, vibrato vtroq; cornu sagittas modo potētiæ & iustitiæ misericordiæ modo immittēs, flāmis vrens alis protectionis volitās velatus facie, & sacramēto Eucharistiæ velatus quasi nō videat defectus mortaliū, cū nō rigore & rigida sententia examinet, blande imo quasi velatus nō videat misericors pius. Vitis folia cū pane azimo & sine fermēto mista, fructusq;, imposita morsibus huius animātis virus extrahere, ipsūque euincere, ex tot tantisq; autoribus supra retulimus. Christus vitis est, vt de se dixit Ihoānis. 15. Ego sum vitis vos palmites, fructus passionis eius, foliaq; cōsiliorū & præceptorū doctrina, labores, omnē nostram abstergunt maculam euincuntque & venenū. Hæmorrhois, pęnitentiæ tabula post naufragium fructu & folijs cū pane azimo Eucharistiæ paratis, cōtritione aut atritu cōiūcta.

Ex Dipsade excussi sensus alegorici & tropologici continentur & naturalia plurima.

CAPVT XIX.



TAbificus ille serpens atrox & dirus, qui hominē lethali vulnere infecit, vniuersi initio astutus & vafer, præmiū ex eo homini inpēdere suasit quod iuxtā Dei legē abrūperet & violaret, eisq; non minus promisit frāgētibus præcepta quā sicut Deos esse, sciētes bonū & malum, quibus blasphemauit ille veneno plenus & cruore, cum Deos plures his verbis esse asseueraret Deorum immitationē non Dei vnius pollicitanti. tū maiora multo cū polliceretur quā fert naturę omnis cōditio, vniuersæq; creatæ substantiæ ratio & potentia, solū Dei placito & gratia accessibilia, hominē sicut Deum esse, Deos enim fieri posse nullius capere potuit intellectus. est Dipsas eius naturę & structuræ illius, vt iā late supra, vt nō solū caput maius cauda & vltimo sui obtineat, quod serpētibus reliquis, cūctisq; animātib⁹ accidit (præter Indiorū arietū quodā genus, ex America regione aduectorū quos caudā maiorē capite habere cōspeximus) verū ampli⁹ multo reliquo corpore possideat illud crassiusq; sustineat in minutissimā amarā exucē & nullius vsus vt desinat caudā. Maiora multo in peccato ipso & malitia peccatū (est caput serpētis, quo nostrā infecit naturā prius) pollicitatur promittit ille, quā impleat & reddat, cū hæc vltimo sui fine & morte dolo & fallacia ex capiteipsius peccato veniętib⁹ deficiāt & dispereāt vltimo sui, est mors

vltimũ sui, vltimũ sui ratione & causa illatũ mortalibus. Paul. ad Rom. 5. Propterea sicut per vnũ hominẽ peccatũ intrauit, & per peccatũ mors, sic in omnes mors pertrãsijt in quo omnes peccauerunt. fugacia & vana, tandẽ nihil, interimq; ac perdurant nõ consistunt veneno immista afflictionibus miserijs doloribus voluptate cõsopita, vix emergenti lubrica & inconstanti, non secus ac serpens quẽ si ex capite capere velimus veneno enecat denteque attroci, si vero ex corpore impetũ versus caput assumit, cum strictiorq; pars cũ in locũ amplioris succedat arreptæ, facile excurrit euanescit spiris & orbibus actus dilibaturq; lubricus cauda tenui resilienti caput versus. Hinc iussit Deus Mosy Exodi. 4. Serpentẽ ex virga natũ, cauda apprehendere, cũ vt onus officij & virgæ põdere capitis, eiusque apponsu intelligeret, tum vt periculũ simul officij & dignitatis capite libero calleret, ne superbiret, eius vltimo & fine lubricitate & morte pensatis, & ne in facili & leui cauda minus quam mortẽ atrocẽ occuli reeretur. Quibus & lex legi contradicere satis cõstat, legislator legislatori, princepsque lucis principi tenebrarũ cũ ipse rerum naturæ cõditor strictiora prius vltima tristia arida amara ficciora oferat, pœnitentiam lachrymas abstinentiam dolorem mortem, caudãque prius exucẽ marcidam strictam obijciat vt sui populi duci obtulit, postea magna lia immensa, & tandẽ se ipsum releget, tradatque hominibus, minimeque fidendum rebus infidelibus in constantibus fugacibus veritas ipsa edoceat. Non secus ac mendatium his fidendum proponat & instet, secura & constantia illa suadeat, de proprijs viribus diffidendum illic contra, Amos. 5. Quomodo si vir innitatur manu sua super parietem suum, mordebit eum coluber. de his qui potentiæ suæ facultatibus viribus opulentiæ confidunt manibus & operibus proprijs, & parietibus suis, tegumentisq; vitiorum, & ijs parietibus terrenis nostris, vitæ saluti, quæ facile decidunt, maxime intra hæc ipsa sua, coluber abditur, illeq; intra proprios parietes occultus latet, inquilinus sodalis, suis rebus domesticisq; rebus immistus, inimici eius domestici eius domos enim habitare & colere nouimus locis plurimis, Toleto Hispaniæ est videre opulentissimæ ciuitati, vbi intra proprios lares, nigerrimi colunt securi & liberi, quos fugare recusant, vulgo aut ledere, communes vbique. dixit Propheta, ex proprijs posse serpentem icere, illisque occuli magis ex quibus plus multo periculi impendet,

impendet, vt quæ minus pertimescantur ignauius tractetur. Dor
so Dipsadis formatissimum Ypsilon Græci alphabeti inest, cuius
est Christus alpha & Omega. Est Ypsilon ænigmatica effigies Hie 143
roglyphicúque vitæ nostræ & peregrinationis. Hac Pythagoras sū-
mus ille philosophiæ morum magister, virtutum & vitiorum se-
mitam depingebat, est enim litera hæc in parte dextra ex acuto in
cipiens & in amplum desinens & spatiosam periferiam, cótra ve
ro in sinistra, ex amplo & protenso it in acutum summèque stri-
ctum, ex vno communi initio & principio vno, cum enim malum
ex defectu quouis oriatur constetque ampla est vitiorum via &
protensum initium, vltimum vero & finis pena & suplicium ex-
torquent arctant cruciatibus, improbos & vitiosos homines, eos
que tormentis strictissime alligant & vinciunt. Bonum vero cum
ex integro oriatur viam præfinit a qua facile est labascere defectu
quouis. Præmium vero æternum est amplum & infinitum Deus
ipse, non enim solum assertor noster hæc patefecit cruci apensus
Ypsilon figura eformata expansis brachijs dextra iustorum, sini-
straque impiorum manu, amoris vinculo illectus. imo hęc ipsa
pandunt hominibus, illosque edocent serpens infernus peccatū
& mors non secus ac venenosa Dipsas manifestat horrore & me
tu incuso, est initium sapientiæ timor Domini, his enim compe
satis, animaduersisque viam virtutum sectamur; & á vitiorū tra-
mite abstinemur, vt sint hæc ipsa à nobis pensata antidotum, &
auxilium efficacissimum salutis nostræ mortis memoria metus in
ferni, serpentis fuga, peccati horror commissi adhuc, vt in poste-
rum spergefacti à somno rerum fugatium caute soliciteque viua
mus, Matthæi. 7. Hæc est enim lex, & prophetæ intrate perangu-
stam portam, quia lata porta & spatiosa via est quę ducit ad per-
ditionem & multi sunt qui intrant per eam, quam angusta porta
& arcta via, est quę ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per
eam. non secus enim ac venenata animantia & virulenta parata
artis remedijs & expurgata vt decet, suismet [illegible] opitulan-
tur, & infecto cruori, in saluberrimam teriacam conuersa, [illegible]
cum alijs naturæ auxilijs, generosisque medicaminibus castiga-
& depurata sic hæc ipsa veneno plena & malitię si dispescitur, imo
si pensentur vt licet, suismet vulneribus sunt remedio, & saluti,
quid ergo mirum, si venenata Dipsas, quæ sæuo veneno viam vi-
tiorum ostendit, simul & salutis protendat tramitem vt ex pecca

 to dam-

to damnaret peccatum (dixit Paulus.) amicissimum esse serpẽtem hunc ouorum struthionis, illaque absoruere, & elingere perstruimus non minus supra, in eisdemque oculi & abdi, albugine & vitelo ab sumptis, alimentoque elincto relictis solum putaminibus vanis & vacuis, ex hisque ouis, vasa elegantissima fieri per medium diuisis, quibus Ægyptij & garamantæ vtuntur in suis solemnitatibus & lautis cõuiuijs ad potandum paratis, tum thiaras mitras coronas capellos galeros capitis tegumenta varia ex eisdem formare, pulcherrima satis & perpulchro ornamento distincta & splendida. quis artubus non cõtremiscit omnibus, quis non pertimescit bibere mundi poculis, ouisque huius struthionis paratis, vbi Dipsas latitat, voracissimi inter omnia strutij, qui ferramenta quæuis ingerat ignita adhuc & candentia, tanta ambitionis & inglubiei tantæ, vt indistincte omnia gliscat & deglutiat, neque his vasculis sitis restingui poterit, ecrescet imo sitibundæ Dipsadis veneno infectis, cuius est sitim inextinguibilem inferre ore & inexplebilem bibendi cupiditatem, quis thiaram mitras capellos, non fugit ex ouis struthionum paratis quibus multoties Dipsas siti hiulca & lenta immiscetur? quis ijs sitim prolixam restinguere parat, crescit imo his poculis sitis, denuo augetur ambitio vsque dum impotentibus tantum haustum sustinere deficiunt onere potus ebibiti, oppressi, ruptis visceribus viriatis internis passione sitis ingen[illegible]ssima afflicti amplius & amplius increscentis ijs ipsis quibus extinguere parabant, non secus, ac perijt ille Aulus Lucani Dipsade offensus. Gliscunt enim tales, imo ebibunt quasi, honores officia magistratus, Doctoratus insignia, & magistrorum ornamenta siti inexplebili acti sese posse calicem ebibere rati, non secus ac filij Zebedęi qui calicẽ quẽ ipse Solus Deus bibere poterat, aut nõ sine illo, facile sese bibituros prędicauãt, nil de potu disquirẽtes, sed qualis esset talẽ accepturos, quem ñ summis labijs degustassent, multo aliter decreuissent ac d[illegible]cebant & suspicabantur, periculo facto eorum, quę [illegible] eos sic affectatos experientia laborũ suscepti arrepti ve oneris edoceret, alios vero docet Deus, quod humiles hæc abiiciunt & res[illegible], vritur cor lęsis veneno huius animantis, reliqua omnia mẽbra rigent frigore intensissimo euacuationes omnes excrementorũ infectorum veneno expellendo alioqui vtilissimæ cõpescũtur, detento infectis excrementis, siti torrida anxio animãti siti,

ti siti, illa in miserrimam incidit hydropem & tristissimam maciē hydrope denuo siti exuritur medijs vndis Tantalus alter, siti excruciatur, & cui ex nimia aquæ abundātia morbus oritur, hic solius aquæ defectu deficit siti, cōtinuo enim motu cor distentū ad se vocat venenum, tenue calidissimū fumidumq; natura, est talis huius veneni cōditio, fuliginibus ad se euocatis alioqui calidissimis igneisq; partibus misti, æstuat & incendio flagrat, quo sanguinem & spiritus ad se vocat vt suppetias illi ferant exusto & torrido, est in aliis animi passionibus videre, vt omnes alii corporis artus frigeāt. Imago expressa auaritiæ & parsimoniæ iconismus, 145
siti cruciatus hydropicus Dipsade læssus, ingentissimam inferens passionē veneno exusto, siti inexplebili extorquetur, est hydropicus aquis submersus, humidissimis refertus succis, ipse ecticus natura & marcidus siccus substantia & torridus ob defectum puri sanguinis, quo resarciri possit humidum nostrū quod perpetuo euolat, siti in explebili cruciatus & afflictus media opulentia & affluentia rerum auaritia tristissima exucci, siti in explebili extorsus, hinc Christus insolubili argumento Pharisæos cōuicit se posse die Sabbathi hydropicum illum pristinæ sanitati reuocare, Lucæ.14.his. Si asinus, aut bos in puteum caderet cuius vestrum non continuo extraheret illum adhuc die Sabbathi ne aquis obrrueretur cur ergo hydropicus hic die Sabbathi de mediis aquis hydropis nō saluabitur, mediisq; vndis quibus obrruitur, pluris est homo animantibus reliquis dictū est enim omnia subiecisti pedibus eius oues bobes vniuersa. calcaneum nostrum & apperitum hac intensissima passione infestat & subuertit serpens, Geneseos.3. Lenta & auara siti. Est enim à minori ad maius argumenti illatio. mediis enim aquis affluentiæ, auaritiæ siti extorquentur inexplebili auari hydropici, corde vruntur siti & incendio; membra rigent, manus pedes torpent obstupent quo nil remittant elargiantur ve aliquid egenis & indigentibus. retinentur omnia Dipsadæ auaritiæ, nil effluit hac aut illac nulla ex parte fluit vitiosus humor aut humiditas superflua aliis vtilis, quo tandē dirumpuntur illi grauitate oneris, saculum rūpit auaritia nimia, medio corpore obcrepuit Iudas auarus, tātam impotens auaritiā capere. Dipsade ergo læsi nil euacuāt, nil reddunt, omnia retinēt remittunt nil, excremētis abundant succis vitiosis venenatis quibus remittere vtilissimum foret, quibus calor

obruitur caritatis & suffocatur suauis ille halituosus cordis tepor accenditur vrens calor febris ecticæ, defectu roris humidiq; gratiæ, rigent membra, tabe confectus perijt & marcore cõsumptus æger dipsade infectus. Nullum maius extat remedium, veneno huic diro & tartareo, tenuissima aqua & facili quę intima quæq; corporis subeat & incendium sedet. ęstum restinguat virus infesti fontes ex abrupta petra fluentes vtilissimos vt supra elucescit quærũt leg. solido enim petrę aqua depuratior & subtilior fit ab omni excremẽto immunis & libera dẽsiori subiecto excolata, ex petra qui bibêre noxas huius attrocissimi veneni vitarunt. Petra autẽ erat Christus, Paulus. 1. ad Corinth. 10. Petra Mosys figura cõtẽta percussa virga iustitiæ, vt ea rigido Patris rigori satisfaceret hominũ debita solueret, durissima & insuperabilis diuinitatis robore petra, aqua viua de solido diuinitatis scaturẽiti, copiosissimos riuulos viuę aquę mortalibus relegâre, mortuis enim hominibus, vel potus nullus nullũq; alimẽtũ eârt exhibẽda vel viua si aliqua, illos vt alerent viuificarent impotentibus iam peccati labe vti illis vitales ve exercere actiones alio quã aqua viua & pane viuo ipso Deo compellaris. hinc aqua viua & panis viuus exigebãtur, vt eos vita defunctos viuificarent, promissit aquam viuã mulieri Samariæ in puteo Iacob cui erat hæc repromissio facta Christi, Geneseos. 26. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. in Christo scilicet, est ipse Christus aqua viua. Ihoannis. 4. c. Est fons aquę libere effluentis, non pondere, non vasis quo exauritur grauitate, tractui renittẽs, iuuans imo haustũ salit enim in vitã ęternã, sursum versus tẽdit, impellit sursum eo impetu ob spiritũ inclusum, vasa subleuat illa & iuuat tractioni, vt cũ labore nullo, cũ leuamine imo hauriamus aquas cũ gaudio de fontibus saluatoris, Psalmo. 123. Non labore ob resistentiam eorum quibus elicitur & difficultates, vt Samaritana in labore nõ in gaudio detrahebat, renixu aquę, leuetis, cordę. Aqua imo hęc viua subleuat omnia sustinet & impellit, fontem bibit non solum aquam, qui hanc ipsam exhaurit, quo non sitiet iterum cum fontem intra se habeat, salit imo in vitam æternam aqua hæc, inebrians, vini more eo loci dicitur tantum enim ascendit aqua quantum descendit. venit de ęterno, reddit in æternam vitam. Est vita Christus in quo viuimus mouemur & sumus, est aqua viua liberaliter hominibus cõçessa, est aqua, est principium, est finis, Apocalyp. 21.

Ego

Ego sum α & ω. principium & finis, Ego sitienti dabo de fonte aquę vitæ gratis, Ihoannis. 4. Aqua quam Ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, qui ex cisternis abrruptis sitim extinguere conantur, non bibunt se ebibere putantes. Isaias. 29. Et sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit experge factus, vacua est anima eius, & sicut somnians sitiens & bibit, & postquam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est sic erit multitudo omnium gentium quæ dimicauerũt contra montem Sion. qui enim dimicauerunt contra montẽ Siõ, Hebræis munus doloris & pęnitentiæ, siti inextinguibili rerum temporalium hiantes, somniant se comedere, & bibere, cum vero fuerint expergefacti post mortem, somnum vitæ iudicabunt decursum omnem, solumque laborem & defatigationem sustinebunt, perpetuam famem & sitim non perituram perpetientes. Diues ille auarus Lucæ. 16. Siti extorsus, & auri sacra fame qui adhuc medijs flammis auare solũ petijt, guttę aquam, Lazarum inferret digiti summitate, auarus adhuc in petitione in pœnam delicti, vt acrius puniretur, huius vires cognouit. posseque vnã guttulam inferno satisfacere. Patientia antiquis notabatur homine depicto cratere ebibenti quod facilissima sit actio hæc, vt & patientia facilis est & mitis suauis vt haustus ipse, quiescentibus enim musculis neruisque minime operantibus exerceri potest, tantum ligula laringis adacta orificio respirationis, esophago adstanti vicina, suo pondere aqua labescenti lubricitate motuque facili, Iob. 34. capit. Quis est vir vt est Iob, qui bibit subsanationem quasi aquam. Fert enim derisiones & oprobria, facili negotio quasi potaret aquam, sitim ingentissimam passionem ac si sedaret, quo non minus in sacris literis aquę potus faciles actiones nullo renixu emolitæ significantur. Hinc assertor noster de siti conqueritur cruci appensus, tot tantisque tormentorum generibus afflictus, vt eo conatu eo affectu quo solet illa restingui, facile æque ac potus exhauriri solet cruciatus ferre & sæuissimos dolores hominum amore illectus denotaret.

Secundæ partis mistica eorum quæ ad auxilia spectant morsus huius animantis.

CAPVT XX.

147 DOLOR, naturæ passio infestissima, cuius causas natura horret & diligentissime fugit, quod hac potentissima passione substantię partes, ipsæ abigantur, diuisa natura solutione continui quæ illum præcedit, hac illa ve causa suborta, vt reliquis passionibus molestantibus accidentia solum dispereunt naturæ necessaria minus. dolor inquam animanti aduersissimus, quod magis reliquis omnibus alijs distrahatur illo, cognitione vitiata & rerum iuditio euerso & impedito, hic alioqui ofensissimus vitæ actionibus repugnans, multoties vtilissimus extat, remediumque est præsentaneum morbis plurimis & auxilium eficacissimum, præcipue venenosis animantibus læssis, quod hic fluxiones excitet, motusque versus afflictã partem dolentem venenatæ substãtiæ conciter, è visceribus amouens virus sæuum vbi vitæ principia resident & continentur. illud que euocet versus externam superficiem vbi nulla vitæ officina adest membrumvè princeps. dolore enim natura afflicta in laceratam partem sanguinem & spiritus mittit, vt illam roboret & tueatur si potest, eidemque suppetias ferat, humoresque sanguini immistos simul cum illo versus eandem abigat & releget, quibus interna supersint secura & libera, est hoc remedium vnicum tartareo veneno fatalique cruori Dipsade afflictis, acerrimum excitare dolorem cussis in partibus, quo acria consulunt omnes autores artis, stimulantia, sensum doloris acuentia irritatu partis & molestia excitata, serpentis venenum dolore abijcimus expurgamusque infectam substantiam a vitijs recrementorum illo illatis ad extra hæc ipsa dolore trahimus vindicamus interna viscera a labe & infectione virulaginis terræ, dolentes in Christo cuius dicitur Isaiæ. 53. Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, quem ideo vocat virum dolorum & scientem infirmitatem, si ergo dolores nostri veneno Dipsadis suborti sunt in Christo, ipse venenum nostrum extraher, & nos eius doloribus cõdolen-

dolentes, saluti reuocabimur, traheť que ad se venenum nostrum pars hęc nostra caput nostrum Christus cusus veneno vt corporis reliquum huius mistici vniuersalis Ecclesiæ liberum veneno & superstes supersit eius partis cruciatibus & diris doloribus vindicatum infestissimo viru. quo dicitur Ihoann. 6. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum venenum mortalium cruciatibus ad me alliciam vt eos vindicem cruore infectos Habacuc. 1. traxit illud in sagenam suam. impertijt enim robur & vim superandi venena feruasque calcandi impune bestias, caput Christus, huius Ecclesiæ corporis mistici omnibus illius membris & partibus dispositis & vt decet paratis. Marci 16 Serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint non eos nocebit, psalmo vero. 90. super aspidem & basiliscum ambulabis conculcabis Leonē, & Draconem, virtute capitis Christi membris refectis, lachrymas sume laudant veneno excusis quod è corde extergant infectionis labē, de quibus supra. Hyssopum summis laudibus extollunt in hoc affectu omnes naturæ interpretes in tenuissimum pollinem redactā inspersam vlceri, balneo applicitam, ad formam vè cataplasmatis actam, munda quæ omnia collaudant maximè: præcipue lichinia sicca pura filamenta, quod talia humoris replentis defectu, poris imbibant succos humentes venenūque efusum. quibus extrahunt infectam substantiam virulentamque omnino imbibitam secum. virescens nullum inter omnia quæ natura germināt est hyssopo mole humilius, quæ & si molē superet ramarum & virgultorum copia altiliaq; plurima, tamen omni loco citra delectū cōmunis sponte enascitur indiscriminatim vbique germinat, contenta quamuis sorte sibi satisfactum esse rata humilissimo exortu ignotis parentibus, orta ex terræ communi musco, parietumque inter altilia inferioris sortis, muscus enim pro diuersa cœli aerisq; constitutione & temperie, modo in hanc plantam degenerat suc crescitque ipse, modo in aliam ex virentibus formam, in vulgarem illam semper viuæ dictæ cornucopiam speciem, tectorum racemulum vocitatam, communissima tectis, septisque parietum frequentem venit altilis, in heruam communi nomine compellatam vulgo modo sucrescit, videre est in tectis hinc Regum. 3. capite quarto Spiritus Deus summam Salomonis sapientiam exaltans inquit & disputauit super lignis a cedro, quæ est in Libano, vsque ad Hyssopum quæ egreditur de pariete.

pariete. Vbi inter ligna hyssopum connumerat minutissimam alioqui plantam, quod virgulis lignosis constet, minutissimis folijs referta perquam similibus his quas reddit Origanus. Lignosam vocauit Hyssopum Diascorides libro.3.c.28. A quo suscepere, Galenus, Plinius, Paulus AEtius, & alij, sed etiam si natu humillima ex terræ recrementis, quasi sit hæc planta communissimi exortus, dotes possidet, & illustres virtutes aduersus superba elataque naturę animantia, venenum corrigit ore assumpta applicitaque venenosis ictibus, expurgat pulmones, cor mundũ creat, quod à sarcina vindicat excrementorum, detergit viscida, incindit crassa, extenuat viscosa, coctionem iuuat, roborat ventriculum, respirationis instrumenta emundat, spiritus vias patefacit, purificat caput, vt decet applicita, animi deliquio affectis potentissime subuenit, vitia motus & sensus castigat, motui reddit neruos habiles, visum acuit sensusque omnes viuificat excitatque consopitos iam. est videre apud Galenum.1. de arte curatiua ad Glauconem.c.3.& 5. dixit Plinius libro.26.c.6.7.c.8.1.c.7. Diascorides.3.c.28. Galenus.4. de sanitate tuenda.c.4.6. simpli. & alibi pluries, ex manipulis huius virescentis simul colligatis, refert Plinius (adductis locis) antiquitus scopulę parabantur instrumentaque versoria quibus expurgabantur ędes sacræ, templaque ab excrementijs sordibus quibus impurabantur vt simul & odorem commendarent conciliarentq; & detergerent immunditiem, cũ ad scopulæ formam Hyssopo redacta, tum ad modum fricatorij parata, hac enim, non secus ac modo plurimis in partibus aulæ, lateribus pauimento structo, aut lapidum laminibus, confrictorio ex odorifero thimo structo abluuntur, sic eędem ex hyssopo composito emendabantur, eluebanturque, præcipue in regione Palestinæ, & AEgypti, vbi hæc planta copiosissime inuenitur, verissima ęmulatrix forma foliorum origani, vt Diascorides locis adductis retulit, hinc apud nos vsus inualuit vocare Hyssopum lignum illud capillatum quo aquam salutis benedictam communiter inspergimus, & similiter verrines alios quibus puluerem ex parietibus, aliisque locis excutimus. Eius flores summo pretio fuere habiti antiquis quod essent purpurei simul, cœlestisque coloris, ijs lanæ tingebantur, & sericæ, plurimaque alia coloris rubri splendescentis ex occulto quantisper, vt modo & colore, nostrum nuper inuentum rosæ siccę ęmularetur; his enim huius alti

iis flo-

lis floribus cum grano gnidio, quo grannæ apud nos dictæ puluerís, detinguntur, ruber colore, maceratis, sanguineus fulgor perfectissimè emergit, simul cœlesti rubro illo & gnidij & hyssopi simul inuolutis permisto. Mundabantur omnia in lege veteri hyssopo, eiusq; infusu & maceratione, quod sanguinē colore referret cęlestē violaceo, quo omnes ablui tenebamur, Christi lauacro, nō secus atq; hyssopus humiles limpidi & puri, Paulus ad Hebræos 9. Lecto enim omni mandato legis à Moyse vniuerso populo; accipiens sanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua & lana coccinea & hyssopo, ipsum quoque librum, & omnem populum aspersit vt in rubro, & sanguine mundarentur, in Christi sanguine, rubris his expurgantibus vsus Moses hyssopo proficua; & vtilissima alioqui, vt humilitatem commendaret, viam spiritus resseraret vt Dei impulsus præsentirent corde expurgato, sensumq; legis & intelligentiam susciperent, vitiosos succos & recrementa quæ viam spiritus intercludunt amoueret. psalmographus sacer Psalmo. 50. Asperges me Domine hyssopo & mundabor lababis me & super niuem dealbabor, cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Sanguine Christi emundari cupit mundarique hyssopo, sanguine enim intincta, postea aqua abluta candidiora magis superesse supra diximus, super niuem enim dealbabitur hoc sanguine lotus, cum nix ad presentiā solis liquefacta candorē amittat. Iustus vero ad presentiam solis iustitiæ albicet amplius candicetque, quo super niuem dealbantur sancti. Numerorum. 19. Omnia hyssopo emundari constat, lege veteri. tollentque decineribus combustinis, atque peccati, & mittent aquas viuas super eos, in vas in quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum asperget ex eo omne tentorium, & cunctam supellectilem. Cum enim rubrum cœlestemque colorem obtineat, cœlum merito, in rubro contineri Christi sanguine protendit, vt cœlestis color purpureo in eo, ex virgulis huius ramosæ plātæ hyssopus adstruebatur nō minus quo sacrificia modo vno, modo altero liquore perfundebātur, fasciculo composito ex eadem planta, contrictoria etiam non minus ex Vrticis contusis prisci struxere, & modo adhuc eisdem, argentum confricatum nitiddissimum reddimus, quæ si vt decet tractentur labem & infectionem abstergūt, secus vero nos 149
inficiunt & corrumpunt citius, potentissima enim radice tractiua humo-

ua humoris & ſucci terreſtris, quo virentia aluntur tantum ad ſe vocant vrticæ humorem, vt ſubtus ipſas inhumata corpora vitient & corrumpant citiſsime vrticæ enim & ſpinæ in ſacris litteris diuitias rerumque affluentiam Hieroglipfico enotant Marci c. 4. ſic alij in ſpinis ſeminantur hi ſunt qui verbum audiunt & ærumnæ ſeculi & deceptio diuitiarum, & alibi pluries quibus ſi vt decet vtamur non auaritia compreſsis ſed liberalitate diſpenſatis, nos abſtergunt & emundant ab humiditate ſuperflua vitiorum, neque enim pungit initio vrtica, ſpinoſum vè aliud quodlibet vireſcens, vſque dum dureſcit temporis tractu auaritia detétum ſpinæque indurantur, quæ poſtea ſi manibus contrectentur comprimanturque auare eaſdem transfigunt, ipſe aſſertor noſter Chriſtus hoc vſus, hieroglipfico ſpinarum nomine diuitias intellexiſſe aſſeuerat Matthei. 13. c. Marci. 4. & Lucæ. 8. Extra ciuitates ſepeliebantur antiquitus mortales, vt non ſolum Hebræis verum plurimis alijs nationibus hic fuerit mors ſepeliendi corpora integra ſcilicet, non in cinerem redacta, AEgyptus vero ob teporem, Nilique inundationes continuas ob ſoliſque preſentiam minime nubilis diſturbatam, vrticis maxime abundat plurimiſque alijs herbarum generibus ſponte naſcentibus ſine ſemine, cœli influentia & terræ vda diſpoſitione, non ſecus atque animantia plurima plantis perfectiora ex terra exoriri videmus ſata ſole, eoq; parente, alulia vero hæc Memphis regione luxurioſa naſci docet Plinius libro. 21. 15. c. Imo vbique vrticæ facili negotio, copioſiſſime enaſcuntur coacerbatæ & coniunctæ, æſtui & frigori communes, omnibusque anni temporibus plus minus vè erumpentibus, inter quas occultabant antiqui theſauros ſi quos occulebãt, quod his terra abderetur magis multitudine & copia vt minus commiſſum illi munus detegerent, inter has ſepulchra efodiebãtur vt ſecretiora eſſent, inter ipſas condita, tum inhumata corpora, tum ſuppellex quæ cũ illis ſimul reponebatur vt ſecuriora minusq; peruia eo modo repoſita cõtinerẽtur; eſſe abũdantiſsimas vrticas dicitur Prouerbior. 24. ijs. per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleberant vrticæ, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat. cum ergo inter vrticas corpora ſepelirentur, abundantiſſimas AEgyptijs & Hæbreis, merito minatur Deus legis trãſgreſſores, tum AEgyptiorum ſeruitute terribili & dira, tum vitra

morte

morte & sepultura inter AEgyptios constituta obscura & infa-
mi, cuius nulla superesset memoria inter vrticas recondita & ab- 150
dita, loco illo Oseæ cap. 9. vbi dicitur. Desiderabile argentum eo-
rum vrtica hæreditabit, Memphis sepelliet eos. Inter vrticas scili-
cet hæredes suorum bonorum tandem vel profugi dum inter ip-
sas ea absconderint, non recepturi fuga aut captiuitate oppressi
amplius, vel inter has ipsas sepulti: vrticæ ergo, & ea quibus è mũ
dari possumus, non secus atque hissopo, non auare retinenda,
nec comprimenda manu, ne spinis transfigatur illa. Abstrusa sa-
tis difficilisque omnino intellectu est munditiei essentia & for-
ma, succiditatisque non minus, tum quæ vocemus succida, quæ
vero limpida sub qua forma nobis occurrant dum sui horrorem
incutiunt illa, hæc vero sub qua sui concilient gratiam cum ve-
ro contraria ex notitia contrariorum eluceant natura immundi-
tiei perspecta, facile munditiei rationem attingemus: succiditas
ergo vitium est naturæ corporeæ mali & defectus rationem ob-
tinens, aut in se aut aliorum respectu. sunt enim in se spurca mul-
ta, & quæ alia adhuc inquinare valent, naturæ enim intelligibi-
lis vitium impuritas dicitur defectus vè, non succiditas aut con-
spurcatio, vt eius perfectio integritas & puritas non secus vocita-
tur, aut solùm methaphora ad corporeā molē sī immūdities depella-
tur naturæ ergo corporeę succiditas, aut limpiditas est, cũ vero
omnis visibilis natura ex prototipo & exēplari purissimi actus ip-
soque veneris Deo, per ipsius purissima exemplaria structa, tan-
tum quia voluit omni natura subdita & obtemperantir eius im-
perio iussuque, cum ipse illam condiderit vt voluit eiusque au-
tor & conditor extiterit, omnis in se pura est & limpida, omnis
munda, & integra consistit, alias illi non alij imputaretur defe-
ctus & conspurcatio, in quę cum nulla alia causa venerit, nulla egē
te a se, alia, aut malitia defectuosa esset quod summe bono repug-
nat, aut ignorantia quod summè sapienti opponitur, aut impoten-
tia quod omnipotenti aduersatur omnino vt solum immunditia
& rerum conspurcatio oriatur, ex eo quod quædam corpora in
se alterata, ex causarum violentia impurata & corrupta sint ipsa
succida & inquinamenti aliorum causa, aut quibusdā cōplicētur
immisceaturq;, nō secus atq; impuras domos vocamus puluere cō
spersas limpidas vero dū vliginē excussimus nitorēq; pristinū addu
ximus & cōciliauimus, tū vestes hoc sēsu rebus plurimis dicimus.

conspur-

cõspurcari & impuras reddi, hæc vero quæ modo qualitas est indu-cta in rē succidā illi inhærés ab alio suscepta, modo respectus vicinitasq; horrendi corporis coniuncti aut propinqui, vt horrescimus plurima quod iuxta spurca extent extiterint ve, modo quãtitas vt si pediculum vnum conspiciamus aut vermem non tædiũ afferre videmus, plures vero ebullire simul remque eisdem scatere, reddit rem succidam nimis abominabilem & horridam, hæc inquam succiditas corporeæ molis solum in sensu visus reperiri proprie patet, & si multa per metaphoram succida vocentur, in alijs & spurca non minus, nam dum reliqui sensus talia exhorrēt id ex visu cõtingere nõ ex ipsis manifestissime patet, cœci enim a natiuitate plurima ingerũt quę alij respuerēt visu ex horrētes. vocamus enim odores suaues aut molestos, sapores delectabiles aut iniocundos, blandos tactus, placidos sonos, succida vero ea solum allegoria & methaphora ad visum: hic enim constitutus est iudex gratiæ & venustatis alimenti & potus, altioris naturæ, sensibus reliquis, quo pulchri insensatæ species ex illius celebri actu elicit interna potentia, altius multo gratiæque notitiam & venustatis, proprie enim his succiditas, aut limpiditas inest quæ videntur, dum alia enim succida iudicamus, eo quod illa intra nos posse suscipi concipimus sub forma alimenti pensata exhorremus, dum ea alimentum fingimus, oris sumptione ingestione ve imaginatione facta alimenti: tũ præterita ex hoc sensu odio habemus: immunda enim nauseam inferunt subuertuntque ventriculum officinam alimenti, visu enim de venustate ipsius sententiam ferimus, de accidentibusque ad gratiam & nitorē pertinentibus si cogi nos illa sumere opinemur quouis aut modo gliscere talia gustu de sapore & voluptate vt olfactu de odore, tactu de blanda illius & suaui natura, demulcetur auditus etiam inter epulas musica, vt in his omnibus voluptas aut molestia insit, in suscipiẽdo alimento, sed per se eius gratiam visus examinat, quo insipida & insulsi saporis plurima, ex gratioso aspectu deglutire cupimus, noccida vero vitui & si perfectissimi saporis cum tædio ingerimus, horret visus plurima spectabilia ob defectum gratię & venustatis, odit succida non secus ob peculiarem formam & rationē dedecoris, & succosa, vt hinc sicca minus sint alijs spurca, succida enim à succo dicuntur quod succosa sint succus vero aliquore differt, quod hic facile labascat & fluat, ille vero impingatu.

gatur & hæreat, viſcida & glutinoſa natura qua pollet ſemel impactus ſuccus, ab ipſo nos abſoluere impotentibus facile, quo perturbatur imaginatione horrida animans, ac ſi iudicaret vnionem ſimul cum noſtra ſubſtantia effectam, hinc ſuccida multa exiccata & impuluerem redacta aut non ſuccida aut minus exhorreſcimus, quod impingantur minus & hæreant, facileque amoueantur, quo partes excutimus violento & concitato motu, vt à ſe abigant viſcidam illam ſubſtantiam ſuccoſam qua fædantur coinquinatæ illo, liquoribus aqua vino & reliquis craſſiora ſunt ſuccida quantiſper ad minus glutinoſa, ſunt vero plurima glutinoſa quæ non ſunt ſuccida, vt cera terebintina & alia non pauca: ſucciditas ergo ineſt his proprie quæ ore ſunt aſſumenda aut talia imaginantur prius, iudicata viſu dedecora, nam & ſi plurima os ſumere reſpuat non ſolum vt ſuccida, ſed ob alias cauſas quod amara ingrati ve ſaporis aut alio, ſuccida proprie ex eo habet odio, quod excrementitia aliqua ſubſtantia inquinentur, vel eiuſmet qui ſuſcipit alimentum, vel alterius qui eādem ſpurcauit recremento glutinoſo & tenaci facile putreſcentis naturæ, horret enim natura in alimentum ſuſcipere excrementa alimenti ſeparata, adeo vt nullum animans ſuum proprium excrementum voret aut ingerat, illi inutile in alimentum relictum iā ſemel à natura ſecretum coctione alimenti, imo ſi quod eſt in natura animans, quod ea quæ reiecit ſede inferna iterum reaſumat ore, vt de Draconibus dixere aliqui & de aliquibus alijs animātibus capite de Dracone videbimus, ideſt ob ingluuiem ſummam & voracitatem. Ingerunt enim tantam alimenti copiam vt onere grauata natura crudam reijciat ſarcinam ſede inferna, vt reaſſumat iterum, non excrementa alimenta imo, ſemicruda & ſemiconfecta, ſucciditas ergo ex recrementis ſimul cum ore aſſumptibilibus coniunctis fictis quibuſuis aut veris exiſtentibus enaſcitur, ob vitioſum & ſuperfluum actum receptionis impuræ ſubſtantiæ, quod noſtram vitioſam reponeret & ſummè excremētitiam molem inquinato alimento, in ſe vel ex adiunctis, vitioſo horrido venuſtatis defectu excrementitio ſuperfluo viſcido ſucco, obſcæno cibo imaginato. Hinc expuimus eo viſo & ſaliuam ea imaginatione preſente deglutire vitamus nollumus reijcimus, imo nec deglutire eam phantaſia horridam audemus, his ergo munditiæ ratio puritatiſque conſtabit per oppoſitio-

nem contrariam ad ſucciditatis impuritatisque rationem. Sunt enim plurima nec munda, nec ſuccida, vt ſunt multa, neque alba nec nigra imo nullius coloris, vt cœlum & elementa, non ſecus hæc affectio, nõ in omnibus inuenitur corporibus corruptibilibus aut miſtis adhuc, nec ſemper, opponũtur cõtrarie ſine eo quod ex neceſſitate aliquod eorũ inſit, nõ ſecus ac dulce & amarũ non neceſſario hærent omnibus corporibus etiam ſi opponantur contrarie dum ſubiectum affectant ſimiliter ſentiendum de his.

De ſiti Chriſti in patibulo crucis.

CAPVT XXI.



ITI excruciatus in explebili languet exolutus ferè fons ipſe vitæ, & aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam Chriſtus, lenta ſiti extorſus veneno tardo & tenaci Dipſadis diræ afflictus: eſt videre Ihoannis. 19. capite his. Sitio dum dixit. reiecit Dipſas venenum atrum torridũ in ipſum vitæ autorẽ in vitã ipſam, vita vero cum emori neſciat nec morte infici, hæc enim excuſat mors aduc, vt ipſa conſiſtat, cum vitæ defectu, & deficiat ipſa, eſt enim neceſſe vt mors adſit vitam adeſſe, cum qua illa diſſideat illaque ſublata mortem deficere, eſt priuatio poſitiui & habitus cauſa, morsque vitæ defectus. Vita ſuperauit mortem & letale venenum tartareæ Dipſadis virus, deitatis robore; venenum enim ſiticuloſum, ſitimque Hiulcam noſtræ ambitionis recepit, qua trahimus ventos hiantiore incompeſcibilemque auaritiæ & ambitionis cupidinem, vt nullum non ſuſceperit ſuperaueritque cruorem quamtumuis tetrum & letiferum. Iſaias. 53. cap. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcælera noſtra & poſſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrorum oblatus quia ipſe voluit de Chriſto. liuore eius ſanati ſumus, vere langores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Vera ſiti ingenti & allegorica, hac moleſta paſſione vrgebatur Chriſtus cruci appenſus, vt fictum noſtrum fugatium rerum deſiderium nunquam ſatisfactum ſedaretur. ſitiuit ille, vt nos poſſe-
152 mus puras aquas ſalutis ebibere claras & limpidas, neque enim ſe bibere dixit velle, ſed ſitire, contentus ferre vrgentem paſſionem

nem potentissimamque sitis, vt impensos cruciatus manifestaret, eiusque quærimonijs, hominumque conciliaret amorem, vera siti afflictus conquæritur, non petijt potum expostulit imo summam sitis molestiam, hoc enim potentissimo affectu ex causis ortus efficacissimis acerrima significatur reliquis magis molestia dira & terribilis toleratu, vt supra late, huius affectus naturam exponentes. Cicero ad quintum fratrem libro.3. Nec sitio honores, nec desidero gloriam. sitis nomine impensum affectum & cupiditatem nimiam exponens. idem. 5. Philipp. Etenim adderat Lucius fratrer gladiator asiaticus, qui Murmillo Mylasis depugnarat, sanguinem nostrum sitiebat: Iustinus Satiare sanguine quem semper sitijsti. Tusculanarum. 4. Cicero. Nec sitienter quid appetens. Imo Horatius. 1. Epistolarum. 18. Quem tenet argenti sitis importuna, famesque. Priori loco renuntiante sitim. Cicer. in Parad. Neque enim vnquam expletur, nec satiatur cupiditatis sitis. Significatur enim siti vehemens rerum & insatiabilis auiditas grande desiderium, intensius multo. Quid opus est gentibus, spiritus Dei in psalmographo & vate diuino, vt desiderium significaret intensissimum inquit Psalmo. 41. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus, sitiuit animea ad Deum fontem viuum. Vbi siti affectum intensissimum notauit, expressitque potius siti quam ali quo alio. Iob. 5. Et bibent sitientes diuitias eius, quasi argenti sitis importuna. Ingens ergo rerum auiditas siti exprimitur, quo dixit Christus cū animarum salutis desiderio æstuaret, non fame cru- 153
cior, imo sitio. Est summa voluptas in potu cum quod maiorē vitet molestiā actiuissimi caloris iniuncti sicco stimulanti, tū quod præsentanea sit subitoque delectabilis potus affectio. docet Galenus. 1. de symptho. causis. c. 2. & 3. Aristoteles. 2. de anima textu. 28. Plato in Philebo, & in Thimeo voluptatē in redditu, ad naturam subito & afatim facto consistere, distemperamur siti fame & alijs quæ molestant nos cupiditatibus, dum ergo molestiam hanc vitamus & in dispositionē naturæ pristinæ reddimur amissam vel debitā illi, obiecto amato succedenti molestum vitanti delectamur, si subito fiat, tamen non paulatine & insensibiliter aut magis si subito & afatim fiat quod sentiatur melius ex presentia maiori sensilis. dolor enim & voluptas cū sensu sunt & sine illo nō consistunt in appetitu sensibili quibus voluptas suboritur &

amor obiecti conuenientis quo in congruam dispositionem naturæ it animans quo delectatur dolet contra et odit. sentitur reditus magis actione vehementiori, intra naturæ terminos seruato modo & sensibile percipitur melius quod immutet intensius, hincque voluptatem afferat maiorem sensatione obiecti sensibilioris, ijs famelici & ingluiosi ingerunt citra masticationem ore pleno, vt gustent subito, & sitibundi bibunt magnis haustibus nō paulatine. subito expetimus fieri quæ nimis optamus, dum ergo quis reddit in naturæ actus debitos delectatur, vt dum distrahitur vel a temperie debita, vel vnione partium sectione dolet, voluptas ergo in redditu ad naturæ actus habitos vel debitos est, habitos prius amissos, tamen cum priuatio supponatur ad appetitum, & hic ad voluptatem, sitiuit ergo Christus in cruce, potum vero non expetiuit, tantum sitim enuntians, secus atque cum muliere Samariæ contigit Ihoannis. 4. à qua. Potum aquæ expetiuit, mulier da mihi bibere. Solet enim sollicitus auceps, diligens aucupij, & sedulus quæstus, liberas aues grægales & mites venari paratis artibus ad potatorium, locum ve illum inquem confluere solent potus causa ad bebrarium, agrestes vero & disiunctas, nullo consortio communis boni colligatas remittere & ab earundem venatu desistere propter earundem proteruiam & cōtumaciā, ob paruos minimosque quæstus tenuem mercedem ex earum aucupio venientia: iuxta aquas Samaritanam minime rebellem aucupatur, in ipso potatorio in potu ipso, quā illico captauit diuinitatis laqueo, à qua bibere expetiuit, quæstum illico poscente, sensit enim lucrum illico & petit, ex qua redditum sperabat & facile aucupium, rebelles vero & pertinaces Deicidas, hic propter eorundem contumaciam expectare nollens, solum

154 sitim ingentissimam fassus eorundem, ex ipsis quod non sperabat quæstum nec potum daturos, vt omne genus cruciatum in ipsum confluxisse intelligeremus: cum vero sitim manifestaret non expetens potum, illi diuersos variosque potus obtulerunt cum cōquereretur. Matthæi. 17. capite. Continuo currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere. Marci. 15. Et dabant ei bibere vinum myrrhatum & non accepit, tum eodem capite. Currens autem vnus, & implens spongiam aceto circumponensque calamo potum dabat ei. Lucæ. 23. Illudebant autem ei, & milites accedentes

& acc-

& acetum offerentes. Ihoannis. 19. Vt consumaretur scriptura dixit sitio: vas ergo erat positum aceto plenum, illi autem spongiã plenam aceto hyssopo circumponentes obtulerunt ori eius, cum ergo accepisset Iesus acetum dixit consumatum est. Matthæi vero. 27. citato. Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Caluariæ locus, & dederunt ei vinum bibere cum felle mistũ, & cum gustasset noluit bibere. cum ergo sitiret potauerũt ipsum aceto, vt conquæritur, Psal. 68. 115. Et dederunt in escam meã fel, & insiti mea potauerunt me aceto, gustauit, & noluit bibere. quę loca, & si dissidere interse videantur rem vnam omninoque eandem omnia præfigurant & continent, cum nullo ex his locis Christum ebibisse constet oblatos potus, solumque illos degustasse referant cronici sacri. Matthæi enim. 17. Militem vnum acetũ spongia obtulisse enarrat, his. Dabat ei bibere, vbi non dicitur dedit, ac si Christus exugisset, sed dabat, quasi solum illi offerebat. Marci. 15. Clarissime dicitur & dabant ei bibere vinum myrrhatum, & non accepit, tum eodem capite solum continetur potum dabat ei. Lucæ. 23. Hæc tantum habentur, illudebant ei acetũ offerentes. Ihoannis. 19. Accepisse acetum refertur, non secus, ac Matthæi. 17. Illud gustasse at noluisse bibere, Psalmo. 68. Illũ aceto epotatum scripto habetur, at non vero suscepisse Christum, idem enim est loci Ihoannis accepisse, quod Matthæi gustasse, est non leuis differentia, in tergustandi actus, bibendique & edendi opera. hæc enim diuersis musculorum partibus instrumentisque diuersis exercentur actiones, summe compressis vltimisque eorundem partibus applicitis deglutimus, tam cibum quam potum; parum prælis minus constrictis prioribus degustamus, id satis est vt degustemus, & si non vt deglutiamus, in hoc enim maior compressio exigitur, leuiter compresso & detento alimento aut potu, gustamus vt succus cui sapor inest interna subire valeat, gustusque cauitates paulatine, quibus sapor percipiatur gustandi instrumento, detento non deglutito gustabili omnino, aut subito nimis. gustauit ergo Christus retinuitque potum ore, non detulit, vt in bonum hominum distorqueretur magis, noluit bibere, cum ne sitim restingueret, vitaretque importunam, tum ne excusaret molestiam ingestione deglutituque causæ inferentis, si enim biberet susceptum potum transgustus instrumentum deferret, horribilemque causam tetri sa-

poris deponeret & transferret alio, gustauit inquam amara nostra fel nostrum miseriam & corruptionem hominum, iniquitates nostras tulit in se recepit, at non bibit non intro sed extra solum scęlera tulit, vino corrupto ex integro prius, in acetum permutato, at non bibit ipse. Vere enim langores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit, & nos putauimus eum quasi humiliatum à Deo, & percussum, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus propter scælera nostra, posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum, non vt biberet, sed vt degustaret non vt interna peterent, sed vt summis labijs dignosceret miseriam nostram, vt tanto occurreret lapsui & ęrumnæ, nostra enim degustasse, carnemque nostram cognouisse decuit, at non ebibisse cum vi diuinitatis repugnaret, quid aliud mortales corrupti iam & abominabiles offerri poterant proprijs viribus Deo offenso & implacato quam acetum corruptumque vinum aut cum fele mistum bile nostrarum passionum inquinato vinum myrrhatum, aliud iam gustu & sapore, omnino noxiũ tetrique gustus. ex purissima vini substantia vitali & integra, corruptione & impuritate disturbata violẽtia caloris externi, in humidum vini insitum, naturæ actione & putredine acetum venit: oriturque substantia diuersum forma alterum, non secus ac cadauera oriuntur ex viuenti genere, dum senio intereunt alterantibus causis putrefactione supposita, quo Galenus. Simp. 1. c. 17. Mortuum vinum, vocat acetum vinumque putre. Aristotel. 4. meteo. c. 3. proble. Sectio. 26. 35. 33. sententia. 17. Columela libro de arboribus, c. 4. Plinius, Diascorides, dissidebat enim, cum integritate ipsa; corrupta, natura aceti, à sua integritate altera, quam postquam gustauit inseque corruptionem nostram suscepit illico dixit consumatum est, solutor nostrorum criminum constitutus, nos redemit de aspero seruitutis iugo, fideiussor factus debiti mortalium, in hoc enim ordinabãtur passionis actus, vitaq; & mors, ideo dixit eo accepto aceto corrupto cõsumatũ est ac si iã corruptio mortalium ibi præfiniretur cesaretque infectio serpentis diræ & inferni essetque illa vltima corruptio & corruptela lapsus, non secus ac quibus armis nobiles æquites exornamus colafum infligimus interim dum arma induunt armaturamq; illustrem quod sit illis illud vltimum dedecus quod ferre tenentur:

nullum

nullum in posterum laturos amplius sic consumatum est, vltimaque corruptio aceti, hinc Leuitici. 2. capite. Corrupta alimenta abiciebantur à sacrificiorum lege, non secus atque in lege gratiæ corruptos potus respuit Christus, quorum vice purum alimentum sui corporis obtulit, purissimique sui sanguinis potum offert, sic enim eo loci scripto constat. omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio. Est fermentum massa corrupta iam accida, mel vero superfluum illud, quod in ventriculo apum supernatans nauseam emouens regurgitatur ab ipsis, è floribus linctum in ceræ cauitates, flatulentum natura & leue pura enim expetit sacrificia, non tumida flatulenta & vana, diuersis partibus constat acetum natura dissidentibus & oppositis, non simplex aut vnum substantia, compositum imo & varium, nam, & si prædominio sit frigidum totum calidisque succurrat affectibus, sensit Galenus locis aduectis, & primo de simplicium late, medicique omnes sensere, tamen cum non vinum vniuersum æqualiter putreat, partes plurimæ supersunt calidæ vinosi generis refertæ fumidis exhalationibus interim dum exhalant, igneæ partes, putredine disiunctæ a frigidis, defectu frigidarum, quibus temperabantur, in suum calorem venientibus redactis in naturam pristinam caloris intensi, igneæ substantiæ semotis à frigidis motu separatis quibus frenabantur in misto debita naturæ lege, quibus fermentat acetum vinum ve corruptum eferuescereque facit terram ipsam & spumam leuat in illam effusum portione calida, quam possidet illud, vsque dum tandem senio putridum totum frigidum substantia superest vniuersaque mole alget, hinc consulimus passionibus calidis antiquius propinare acetum temporis tractu frigidius, recentiori & nouo: reiecit Christus duplicatum cor versutum variumque omnino, varijs artibus callidum, mentem simplicem spiritumque dilexit, sanctamque simplicitatem. Paralipomenon. 1. capit. 29. Dauid sic orauit ad Dominum prose filioque Salomone & populo semel oblatis sacrificijs. scio Deus meus, quod probes cor meum & simplicitatem diligas, vnde, & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc. Prouerbiorum. 10. Fortitudo simplicis via Domini, & pauor ijs, qui operantur malum. Via Domini Christus est. Ego sum via veritas, & vita.

Ihoannis. 14. capite. Christus ergo fortitudo simplicitatis odit acetum duplicis naturæ contrariæ & pugnantis, & capite. 20. Iustus qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios relinquet. imo dum magis illudebant Christo deridebantque in illusione ipsa & derisu hismet ipsis quibus cultum & obseruationem Dei summi videbantur abnegare, ipsum verum Deum fatebantur inuiti, si non mente operibus actibusque ipsis,
156 fel & acetum obtulentes, fel enim summo Deorum sacrificio offerebatur antiquitus, ab orbe cõdito ipsi tantum offerri solitum, suffitu id gentes obtulere plurimæ. Abijt adagio fel Dijs sacrum docet Rhodiginius libro. 28. c. 27. Diodorus, Genophon, Græcarum rerum libro. 5. inuenitur etiam, apud Orpheum Saturnum insidijs venenisque melle abditis impetijsse Iouem, apud Platonẽ Porus ille dictus nectare venenato obijt. Lucretius imo libro. 2. de natura rerum in melle mortem occultari, at in felle vitam cõtineri assseuerabat, idẽ Ammianus Marcellinus, omnesque enarrãt mel antiquitus à sacrificijs Deorum reijci, in eos prorreptante veri Dei cultus præcepto fortassis. natura insalubre flatulentum, obstructiuum, roboris solutiuum molitie supra cõstat, & allegoria cum quod illud (olfacientibus veritatem) voluptatum illecebris dulcia omnia & vitæ nostræ voluptuosa viuere intercipiãt, omniq; modo breuiẽt nimietate: tũ vitam rationis hominis propriã, sensuũ oblectamentis rationem distrahẽtibus impediãt, & adhuc ipsismet delitiarum generibus naturam corrumpant distrahantque oblectamento illecta, vsu rerum nimio, cum omne nimium sit naturæ inimicum, vt Hyppocrates ille mirus dixit de natura humana, versus extrema enim labascit substantia nostra ijs, quæ est in proportione quadã moderationeq; cõstituta quasi Diapason mediumque elementorum, extrema eorundem effugiens, in quæ dilabitur nimietate quauis. hinc Lacedemones vitijs corruptissimum Regem Agesilopem emortuum, melle circũlinctum sepeliere, vt summam eius molliriem luxuriamque & viuendi rationem enotarent. Diodorus refert, Gemesthius, Pleton Agesilao idem contigisse scribit libro. 2. in voluptatibus & delitijs abduntur nostræ mortalitatis venena seminaque contagij, in fele vero mortis memoria amara, rerumque fugacium amaritudo, vt appetitus foedas detestemur, rationisque viam exequamur, his relegatis quæ vitam nostram præfiniunt, mellis genimina, fele

na, fele vita continetur & rerum amaro, Dijsque sacrificio, offerebatur quod hoc symbolum sit mortis laborumque quibus vita extuberat nostra, quasi labores nostros & amaritudines afferamus Deo, vt miseris opem ferat egentibusque mortalibus requiem. fele obũbratis dijs ideo sufumigio exhibitũ, mors enim, & Deorũ oblatio est, hinc Thobias. 6. fel piscis reseruauit, vt visum recuperaret amissum, medio tenebrarum tumultu, opere ergo & oblatione ipsa Christo fel offerentes Deum ipsum sunt fassi inuiti & ignorãtes, acetum etiam mortis Hieroglificum extitit antiquis dicatum Dijs, vinum emortuum appellatum (supra retulimus) quasi mortem ipsam finemque offerrent, commendarentq; Deo. Gustauit vero & non bibit, possumus enim exercere gustus opera, ore retento gustabili, sine eo quod deglutiamus ingeramusve. cum ante deglutionis instrumenta gustus sedes contineatur, vbi hic actus exercetur, est fel bilis ipsa amara nostra, ex igneis partibus alimenti genita, secreta in naturæ vsus, in proprium locũ vesicæ bilis, annexæ iecoris cauo, aqueæ enim aliméti partes per renes è iecore protruduntur eminguntur que è vesica simul cum potu ebibito, quarum portio aliqua in venis superest, vt cocta amplius in sanguinem succedat, laxumque & mole corpus reddat, artusque versionis facilis humiditate insita cõstituat, terrestres partes in lienem procumbunt, melancholici succi materia, vt aereæ supersint, quibus sanguis tepidi caloris quo alimur consistat, nutrimur enim sanguine humore, illi vero bilem obtulere enutrientem minime, ac si impuro excremento absolutissima Christi natura purissima temperatissimaque ali potuisset, negantes alimentũ verum, amara solum amaritudinesque illi afferentes, cum tãtum quoduis alimenti contineat quantum amari minus possidet. de sensu, & sensili Aristoteles, c. 4. 1. de alimentis, Galenus libro. 1. c. 2. Acetumque non aqua dilutum purum imo cũ fele, quo æstuãt viscera & flagrant incendio spumant & excandescunt præcipue calidissimæ bili permistũ obtulerunt, quo iuste conqueritur loco allato dederunt in escam meam fel minime enutriẽtem, & in siti mea potauerũt me aceto minime potum. Parabantur antiquitus crucis patibulo morituris potiones variæ, potus diuersi, quæ in varios vsus relegabantur, cum vt vigorem & robur conciliarent morituris, tormentaque constanti animo ferrent, ne animus deficeret, tum vt stuporem inducerent pocula illa, quibus sensum 175

hebetabant, quo minus cruciatuum tormenta extorsi persentirent, vt discederent absque dolore consopito sensu fere aut cum minori saltim ne mens disturbaretur vt minus angone præuideret de salute animi, hinc Græci cicutam damnatis capitis suplitio obtulere, imo ebibere compellebant mortis reos, quod illa sensus deobscuraret, succusque ipsius sensitiuæ animæ actus interciperet, vt consopito sensu, dolor qui in sensu est, minus perciperetur aut nullus quietoque mortis genere obirent, minusque dolore distraherentur, rationis opera cognitionisque, dolorq; de scæleribus commissis, ne minueretur, Dijque ne placarentur minus pœnitentiæ deffectu, Constant hæc apud Platonem de contemnẽda morte dialogo, Rhodiginius docet libro. 15. c. 6. Plinius & reliqui. caput diuinissimum membrum rationis sedesquod illi interne potentiæ rectrices insideant, obiectis cuius mens eget, vt è corpore intelligat modo sibi intelligendi innato animæ, mediæ naturæ inter corporalia & spiritus spiritalis substãtia & esse intelligibilis, influit caput excellsum natura & illustre animæ domicilium in reliqua mẽbra, vniuersæ corporis molis, quæ exercere possunt actiones sensus & motus, in omnes quæ musculis agitantur, aut inter textas neruis, hi enim cum è substantia cerebri oriãtur nerui omnes, suscipiunt ab illo perfectiuam quandam qualitatem influxus, dum naturam propriam inalteratam obseruant, instantanea motione, vt partes illustria munera possint obire sensitiuæ
158 portionis, dum vero alterantur vt eorum substantia inarescat humescat vè præter modum comprimatur laceretur caleat algeat, læuore eorundem amisso hanc nequeunt suscipere virtutem, nõ secus atque cristallum corporaque læuigata & omnia læuia exasperata, lumen discissis illis in partibus non recipiunt, quibus reliquæ enitent. patet in Chrystalli scisuris ferramentis & alijs. aspera enim materiæ plus obtinent lenibus læuigatisque corporibus, si sunt cætera æqualia in mensura eadẽ, quod supereminent partes partibus, sintque obliquæ quasi irregularisq; substãtiæ & molis, recta enim linea inter duo puncta illa est, quæ est minor & breuior, æqualisque magis superficies minor inter duas lineas, vt corpus directius, quod breuius inter duas superficies colligitur. Cũ ergo superficies æqualis minoris materiæ sit minorque alijs, merito in hac perfectiuæ virtutes recipiantur, quod sit minus materiale subiectum cæteris eisdem, secus inæqualibus & asperis. Splendent

dent lenia corpora enitent læuigata frigent calentq; facilius adhuc,formas æqualitate obseruantia, obscurantur exasperata minusque elucent,vsque dum contrectata lenia splendeant. Narcotica ergo Græcis dicta stupefacientia vè latinis,aut replent cerebrũ canalesque intercludunt,quominus via spiritibus animalibus pateat,aut exasperant neruos vt influxus capitis, nõ valeant suscipere,luminisq;instar qualitates perfectiuas modo luminis producibiles,eos vè inhabiles reddunt,vt ex eorum subiecto educi possit qualitas illa celebris communis influxus,efficiunt id fumida nõ minus,reliquis quæ obstupore & frigore torpidas efficiunt partes,de myrrha docuit Dioscorides lib.1.c.63.de antidotis Galenus Plinius lib.12.c.15.& 16.quam soporiferam constituunt & narcoticam,non frigoris obstupore sed fumidæ substantiæ expletione, non secus ac vinum calidum natura æstuantia & vaporibus plena,caput replent sensumque impediunt ebrietate,& motus, frigidaque comprimentia neruos & siccantia nimis nonminus,calidaque cum resolutione spirituum media & asperitate exolutione inducta,partibus substantiæ , inæqualiter euanescentibus ex inæquali misto,& vda repletione substantię inæqualiter subeunte cauitates neruorum,comprimentiaque itidem quod neruos inæquales reddant;docet hæc ipsa experientia notitiæ mater, quæstionem enim passuros præparamus his ipsis,quominus doleant vino myrrhato & maiori thure confecto fele aceto immisto philonio opio frigidis que alijs & calidis poculis,vt diuersæ adhuc potiones quæ his ipsis possint esse auxilio,vt hinc constet veritas Euangelij sacri,dum de diuersis potionibus Christo exhibitis sermo instituitur & vbi cõtrarietas aliqua videbatur inuolui & dissidium,summa veritas & concordia eluceat,cum non vnum,sed varia pocula quæ antiquitus parabantur morituris Christo fuerint oblata,quæ respuit ipse quod sensum doloris impedirent coercerentque,oblatus quia ipse voluit,virque dolorum factus Isai.53. pro hominibus satisfaciens,vt illos maiori obligationis vinculo teneret conuinceretq;,summos cruciatus & dolores suferens,recusans nullos,respuẽs illa,quæ hos ipsos vitare possent aut ex parte imminuere,non secus acetum , fumidis exhalationibus plenum,interim dum putrescit,caloris externi violentia , caput replet , vt vinacea omnia , quo minus facultas animalis dicta neruis obstructis & plenis copia fuliginum distentis & inæquali-

æqualibus descendere valeat è capite impertirique membris per illos. Numerorum.6.cap. Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare à vino, & omni quod inebriare potest abstinebunt, acetum ex vino, & ex alia qualibet potione, & quidquid ex vba exprimitur, non bibent. vt ebrietatem mentis distractionem rationisque impedimenta & inde voluntatis obstacula coercerentur in illustri actu voti & cōsecrationis Deo factæ, acetum vitat prohibetque poculum omne quod paratur ex vba, est tanta aceti vis & potentia illa sensere omnes qui de auxilijs ictus venenatorum scripsere, videre est locis adductis, vt solum applicitum fotu adhibitum offensæ parti aut poculo ebibitum, omnia venena retundat ictibusq; virulē torum omnium sucurrat, Scorpionum, Dipsadum, & Aspidum, irritos faciat, eorundem venena inualidet, in tantum vt hi qui su ctu more cucurbitulæ venenum ad externa vocant, sugendo partem disectam & læsam, vt iubent medici sugi, os colluant aceto prius vt securi & immunes à cruoris noxa impunè virus euocēt extractumque expuant saliuæ immistum, infectos ve alliciāt halitus ex parte venenata securè disucta. ignorauit omnis antiquitas tantam huius aceti virtutem vsque dum experientia casu periculo facto eius mirabiles enarrauit dotes, refert Plinius libro 23.c.1. Rhodiginius, Genofon, plurimiq; alij qui de eius illustri natura scripsere, batulum quendam vtrem aceti efferentem humeris, ab Aspide calcata percussum quoties vtrem deponebat longo itineris spatio defessus, vt animam viresque crearet, grauissimis cruciatibus vexari & angi intumescereq; vltra modum, vtre vero suscepto aceti, pristinæ saluti restitui & desesentire non secus atque ante aspidis morsum. Serpēs dictus Apocalys.12. Christum læsit in ipsumq; venenū effudit. ipse vero acetū recussauit, diros quod leuaret cruciatus ingentissimamque doloris passionem cōpesceret. vir dolorum qui erat, & infirmitatum, imo cum in se re
159 cepisset iniquitates nostras defectus scælera recrementa vitiorū impura & obscęna, vt ab his nos expiaret, expurgaremurq; ab excrementorū sarcina in ipso qua præmebamur, necessariū fuit vt que ad sitim expurgaret corruptam nostram illuuiem, quo dixit sitio redemptione facta, laudat enim maxime hoc genus expurgationis. Hyppocrates.4.aphorismorum aphorismo.19. Cum nō antea expurgatio absoluta sit quam sitiat æger dixit Christus renuntia-

nuntiata siti, consumatum est Paulus.1.ad Corinthios.c.5. Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua conspersio sicut est in azimi, etenim pascha nostrum immolatus est Christus: expurgati ergo sumus in illo, & non secus enim ac dum infantulos ab infectis humoribus depurgamus, nutricibus chatartica & fortia medicamenta exhibemus, vt ferant illæ, quæ pueruli ferre non possent medicamina fortia, vt ipsa in lac conuersa relegent pueris blanda & suauia iam; expurgansque lac eisdem conferant docet Galenus.1. de sanitate tuenda.c.4.3. de alimentis.c.7. 6. de compo. locali, & 7.c.5. Hyppocrates.6.de morbis comm.5. sectione.35. ijs mulier capra, elaterium aut cucumerem syluaticum edentes pueris purgatio, idem Galenus in commentario, à quo medici omnes suscepere, sic Christus nutrix nostra. Baruc.4.cap. Obliti estis eius, qui nutriuit vos, & contristastis nutricem vestram. Labores substulit aflictiones durissimosque cruciatus, quos ille solus sustinere posset, vt eisdem expurgaremur in lac versis misericordiam & pietatem. Vltra cum maximum sit dissidium serpentis cum discisso fissoq; calamo, & repugnantia in tantum, vt cussus ille quassata arundine adhuc ferus & efrænatus concitatissimo motu, torpescat illico, & a motu desistat obstupescensq; contrahatur, vano sono effissæ arundinis illectus, superbia altus & elatus. refert Aelianus libro.1.c.38. Celius libro.15.c.25. Plutarchus in symposiacis, Plinius.28.c.9. Aristoteles.8. de histo.cap.14. Iob imo innani strepitu arundinum delectari dixit de Behemoth serpéte.c.40. his. sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. illectus sono & vanitate torpescens, & consopitus somno, ne a motu deficeret & torperet serpens, quo minus dentes tetros in ipsum eijceret Christum acetum reiecit calamo oblatum fiso, spongiaque sitis Hieroliphicum cupediæ auiditatisque nostræ & ambitionis, vditatem afluentiamque omnem imbibens imbibereque præsumens quasi & cupiens rorem, afluentemque substantiam exugens, quo noluit bibere ijs.

LIBER II.

De manna mysticis naturalia plurima complectens.

CAPVT XXII.



ETiamsi varijs diuersisque figuris, & signis obstupēdum illud Sacrosanctæ Eucharistiæ mirabile sacramentum, in lege veteri obumbraretur, nullum tamen eorū, quæ ad ritus, & cæremonias, sacramentaq; illius spectabant lege scripta (quantum ad effectus eius atinet) omitto alia, quæ in hoc sacramento continentur, inefabile istud mysterium præfigurabat æque ac manna, omnem saporem suauitatis in se continens nitorem omnem & venustatem, vt late supra, omnia reficiēs & ad summam perfectionem diducens naturæ omnia opera, non secus ac gratia omnia perficit roborat ex alimento Eucharistiæ reficitque, cum mentem, tum vltra & naturam, sacramentum enim hoc, panem vinumque oblationis res huius excelsi tantique operis, præfinxit Rex ille salem simul Rex & sacerdos Domini Melchisedech nomine, Geneseos. 14. c. oferens Abrahamo post victoriam Sodomorum adeptam, panem & vinum hæc ipsa prius benedicens: retulit Psalmographus sacer Psalmo. 109. De Christo vero sacerdote. His, tu es sacerdos in æternum secundum ordinē Melchisedech, Idest in pane & vino in carne & sanguine in alimento Angelorum & hominum oblato, post mundi Dæmonis & carnis partam victoriam. Tum agnus ille paschalis sacrificij expiationis in lege scripta, solemnissima & illustris immolatio, cum sacramentum ipsum, tum rem ipsam sacramento contentam, viuis coloribus expressit: Christum ipsum carnemque & sanguinē ipsius, panem & vinum, cibum & potum carne sanguine & agno, hac figura comprehensa. At manna effectus ipsos fructusque & quæst. s huius magni facinoris, proprius multo his omnibus perscripsit & manifestauit, vt Eucharistiæ Symbolum expressiusque Icon extiterit, cum gratiam, tum mirabiles eius effectus omnibus modis prægurarer, ideo enim Ευχαρίστια Eucharistia Græcis dicitur obstupēdum hoc facinus, ideſt gratiarum actio, gratia vē acta ab Ευχαρίστιν Eucharistin verbo ideſt gratias ago, pro tot tantisq; beneficijs susceptis, non secus ac gratias agimus in vltimis mensis de victu corporali accepto, spiritalis victus exemplo ducti. Deo quasi tanti be-

ti beneficij autoris memores referre velimus nostra, habereq; gratias, & non secus ac manna iuxta cuiusuis sufficientiam impertiebatur panisq; ille cœlitus immissus, omnesq, illo satiabantur, tam qui plus illius legerant, quam qui minus colligerant, vt etsi diuersa vasa, variaque illo replerent, mensuræ inæqualis non vnius, refecti tamen omnes, saturique superno alimento alti discederent, sic manna hoc abscondito, quod vocabit Ihoannes Apocalip.2.c. Refecti omnes & si mensuræ inæqualis iuxta cuiusuis dispositionem satiati & nutriti à conuiuio sacro recepimus, nec qui minus mannæ congregarunt minus inueniunt, quam Christũ ipsum hoc sacramento contentum finis legis sacramentorumque omnium, in quo viuimus mouemur & sumus Christi participes cuivnimur in sanguine & carne partes eius, suæque substantiæ, sacramentali vinculo vincti, hoc maiori sacramentorũ omnium mysterio, summo mane, gratiæ ortu solisque iustitiæ suscipiendum, ante illius recessum & occasum post densas & opaccas tenebras noctis culpæ, vt decet, non longo interuallo transacto, non secus ac legebatur manna, vt ferunt maiorum præcepta lecto: obtemperabant enim Mosi iuxta edicta superna antiqui in legendo mãna, postea vero eo delecto vespere Sabbathi, pro ea die & Sabbatho, vna vice, fructus eius mirabilesque effectus sequenti festo suscipiebant tantum mysterium admirantes in raptu & extasi vitæ contemplatiuæ, ideo enim ibidem dicitur in mannæ electione, die Sabbathi maneat vnusquisque apud se. iis diem transigebant festum, vsque dum postea ad consueta munia reddibant, sese abstinentes ea die in tanti sacramenti cultum & venerationẽ ab omnibus illis, quæ placidam hanc quietam & tranquillam possent disturbare vitam. ea fuit mannæ huiusque tanti alimenti substantia Hæbreis concessa huius mysterij figura & symbolon illa perfectio, vt omnes victus post excelsos fructus & mirabiles ligni vitæ (effigies & simulacrum Christi è ligno crucis pendentis vita nostra & alimẽtum) longe antecelleret. Imo si non esset debilis iam & eneruis natura 160 ex reatu offensæ commissæ, omninoq; subuersa ex lapsu, hoc vno alimento alta, posset in æternũ protendi, quantũ viribus naturæ sustinetur innocẽtię statu supposito per vices sũpto idest in lõgissimũ tẽpus, vt potuit fulciri mẽsura lõgeua mortalitatẽq; omnino vitare, vitę ligno si peccati labe nõ inficeretur, & si illo melius explicito modo antea, alimẽto ergo & cibo hoc obũbrat⁹ est, victus ci-

tus cibus Christus ipse qui & vita est & vitalis cibus noster: quantum enim eo agebatur alimento manna, perpetuam vitam pollicebatur, & si defectu victæ collapsæque naturę calorisq; na tiui extinctione quibus vsus huius alimenti committebatur, tantæ alioqui virtutis & potentię abusi mortales, pane coelesti ordine præpostero suscepto, simul cum coturnicibus & carnibus affectibusq; nostris disturbatus, aliter ac mirabile fert nutrimentum istud, si non turbaretur culpa subiecti infecti iam culpæ reatu cũ naturæ collapsæ, tum vltra malitia actuali eorum quibus erat oneri & noxæ, lædebat enim impuros homines nauseamque mouebat, oneri erat naturæ, cor grauabat, viscera præmebat copia suscepta præter modum, neruos motus & sensus torpere faciebat, vitæ impulsibus erat impedimento & sarcinæ, vt denique grauata natura, vno & altero manna spiritali vt corporeo, deficiat & labascat in accerrimos & graues morbos, quibus plurimi vita de functi miserrime discessere, medijs angustijs medio laborum & anxietatum tumultu, copia alimenti grauati, obrruto debili ca lore & suffocato, tum Charitatis igne restincto spirituq; vitali de ficienti impedimento interposito subiecti vitio & apparatu in cõ cinno. Hyppocrates apho. 10. 1. sectionis sic. impura corpora quãto magis nutries tanto magis lædes. quod quale est subiectum ta le subcrescat alimentum & humor, quæ cum sint morbi causa ex qua ille pendet ijs auctis augetur, quo dictum est loco adducto Patres vestri in deserto manducauerunt manna & mortui sunt. Paulus. 1. ad Corinthios. 11. de pane hoc Christique corpore. Itaq; quicumq; manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne reus erit corporis, & sanguinis Domini, probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat, qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi mã ducat, & bibit non diiudicans corpus Domini. reus erit inquam corporis & sanguinis Domini, idest onerabitur hoc ipso alimento, imputabiturque illi scęlus tantum & tanquam onus imponetur ei culpa, quod tanto abusus fuerit sacramento ipsum grauante & opprimente suscipientis defectu, reus Christicidio morteque crucis Christi, ijs ab vsus morte & pasione ac si nullius hæc fructus essent, non diiudicans corpus Domini, probet seipsum, id est an ipse sit qui formatus est Christo & reformatus, an cũ exẽplari ipse & idem, an dicat cũ prototypo probet se, an ipsum inueniat

ueniat cum Christo, emortuos enim homines gratiæ vitæ defunctos, lapsu & peccati ruina, emortuum dedecebat alimentum, cũ quod alimenti vsus altilis animæ vitaleque opus sit, quod exerceri nequit vbi deficit illa, tum quod omnis corporea substãtia qua in alimẽtum vtimur, cum vel sit ex viuentium, iam emortuus partibus, cadaueribusq; suscepta, vel ex rebus inanimis simplicibus 161
aut mistis admissa, hæcque inanimis vitã elargiri præcipue mortuis non possit aut vita defunctos suscitare emortua illa animæque expers cum sit, viuum alimentum mortalibus decebat, taleque impertitum est, imo vita ipsa Christus viuensque substantia, vt in ipsa viueremus, moueremur, & essemus simul. Paulus dixit Actuum. 17 1. ad Thessalonicenses. c. 5. Est ipsa resurrectio, & vita de Christo. Ioannis 11. vbi de se inquit Christus, Ego sum panis viuus. Angelorum panis satietasque, cui si iniungamur per charitatem fide supposita gratiæ fructus suscipiemus spei præmia & gloriæ, qui ergo manna hoc absconditum de cœlis aduectum viuumque alimentum, vitamque ipsam emortuum quasi iudicauerit, & eo vt emortuo vsus fuerit cibo, impedieritque vitales eius actus, vitæque opera & alimenti, quod vita est, & anima vitæ gratiæ in charitate, ipsumque ac si esset vita defunctum susceperit, & non secus ac si victum communem inanimeque, fructus & effectus ex illo sperauerit mortuum alimentum diiudicãs vitæ nulla actione functum, mortificaueritq; viuum alimentum hoc vt vitio & culpa suscipientis non vitæ actus exerceat, mortis imo alimentumq; vitale viuum extinxerit, reus erit mortis Domini, carnisque & sanguinis huius obstupendi mysterij, cum vitam & honorem detrahat ab ipso Christo, non minus atque illi qui facti rei corporis & sanguinis eius, ipsum cruci affixerunt testimonio mendaci, quod si reus est corporis & sanguinis, quod abutatur excelso illo & sacro alimẽto ipsum reddere tenetur, cũ superflue illud receperit & indigne non diiudicans corpus Domini, reddet ergo reus vitam ipsam, vitalemque alimoniam mortemque sibi asciscet vitæ vice, alimento desuturus & vita animaque vitæ spiritalis: cœleste illud desuperisque immissum hominibus alimẽtũ incognitũ & occultum iudicio mortaliũ, disuetũ nũquã ab osculo corporalis naturæ perspectũ arte parabatur ad formam panis reddactũ manna, illius accidentia solum obseruans, substantiã vero diuersam multo, aliamq; à pane retinens, inse cõ

plectens omnē saporis suauitatē, adeo vt voluntati cuiuslibet ad placitū inferuiret, valetudinemq; inculpatā integramq; sanitatē, nitorēque primū suscipientibus cōciliaret, venustatē & naturā, in summè perfectū statū restitueret, nauseā emouēs corruptis de bilibusq; hominibus, neq; enim iusti de eo cōquerebātur, vitiosi imo corruptiq; homines eis enim culpa imponitur quod tędio ha bueriat tale tātumq; alimētū cōprobantibus iustis & sanctis qui bus suaue nimis salutareq; erat nullius noxæ aut nocumēti, quod eo vterentur vt decebat sobrij & mundi secus alij, vt hinc robustis & integris satietatē integramq, indigentiæ satisfactionē adduceret. sunt in sacramento Eucharistiæ accidentia panis, forma vero & substantia deest in corpus Christi transubstantiato eodē, abijt panis substantia, adest Christi, panis Angelorū & hominū, eorumq; alimentū, panis rationē victusque obtinens, mentē reficiens animumque oblectans, non aliter ac manna figura, coctū iā ad placentarumque formā actum panē referebat, forma vero nō panis imo naturā omnē substantiā antecellebat, victusque & alimenti rationē omnem exuperabat, vniuersum saporē suauitatis cōprehensum, panis accidentia retinebat vbi nō erat panis, super ne veniens supra satū cœlitus effusum, quo de hoc mirabili sacra mento dicitur Iohannis. 3. Nemo ascendit in cœlū, nisi qui descē dit de cœlo filius hominis qui est in cœlo. Christus manna abscō ditum de cœlis veniens quē petit Isaias pluant nubes & rorentiu stum & saluatorē, apprime ergo manna obūbratum est mysteriū tantum, Christusque in illo contentus cū ipse solus è cœlo venerit, supra captū hominū, quod nescierūt patres vestri dictū eo loci, descēderitq; de cœlo, de cœlesti scilicet origine, mortalibus ig notus eorū omniū superās potētiā, & vires robur, Matth. 11. Et nemo nouit filiū nisi Pater neq; Patrē quisnouit nisi filius, & cui vo
162 luerit filius reuelare Iohan. 17. idē & 19. Generatione occultus, & abditus: materia Angelorū opere præparabatur ipso Deo eformā te substātiā mānæ; vltra modūnaturæ & artis, hominibus ignotū ab vniuerso cōdito dixit de Christo Isai. 53. Generationē eius quis enarrauit, qui abscissus est de terra viuētiū, idest eius qui à Patre exiuit, exinaniuitq; se ipsū. Terræ mortalitatis incola, nō vt nos indigena mortis, de terra viuentiū abscissus extra mortis imperium vbi non dicit ius mors nec leges condit, de Patre scilicet æterno abscissus quasi, de vita, vt frænaret mortē ipsam & deuin-

cceret,

ceret, mirabiles sunt & obstuporis plenæ huius noui alimenti cibique conditiones omnis nutrimenti excedentes naturam leges, & ritus, mutamus enim cibū omnem commutamusque & ad nostram formam reducimus, quo resarcimus efluentē perpetuo substantiā, eam reponimus fluxam semel & vanidā, substituto alimēto, hoc viuens cōmutat, omneq; altile in viuentem substantiā succedens mutatione facta emortuo corruptoq; alimento prius, vt post, emortuū reuiuiscat illud inanime, substantiæ viuentis particeps animatū & viuens, Panis vero hic cœlestis nutrimentū excelsum viuens cū sit vitaq; ipsa, nos vero mortui criminis lapsu, substantiam nostram viuificat nutrit & alit semel susceptum vitæ effectus vitales edit noua quasi anima nos format illustrat, vita cōmutat nos ipsos in se suscepta vitæ participes, sibi vnit emortuam substantiam nostrā, vt in eo viuat, reuiuiscere facit, vt mēs reficiatur, resarciaturque, increscat totū, vires augeantur, roboretur natura, colligebatur enim manna illud non incastris tentorijs vè, non in commertio hominum, aut animantium congressu veniebat, extra imo, in deserto locis hirsutis hispidis desertis, hic cōcrescebat in lapidibus heruis arboribus terraq; ipsa, cōtra ac vulgarū manna cōmune quo vtimur, cuius pars quę defluit interrā ibidē imbibitur, vt nō vltra cōstet cōcrescat vè illa euanescat imo: enotauat enim absconditū manna Christum inuitantē omnes, qui se denegat nullis decēter paratis, nō solū excelsis arboribus perfectionis & fructus, nō heruis tantū humilibus ortu & satione, sed petris etiā durissimis & rigidis, cū terræ humili hominibus omnibus abiecto pulueri, nō solū Angelis verū & hominibus illis gloriæ fruitione, his sacramēto cōcessus modo, est homo puluis terra & cinis. Genesços, 3. Memento homo quia puluis es, & in puluerē reuerteris. iusti vero vocantur arbores boni fructus. Matt. 7. Affluēres māna, & rore melleo, vocat humiles Isaias heruas. 15. c. Aruit herua, defecit germē. nobiliū scilicet progenies defecit, & exaruit plebs. petras vocat obstinatos & duros. Ezechielis. 11. Vbi minatur Deus obstinatos his, auferā cor lapideū de carne vestra. Matth. 27. Petræ scissæ, idest corde obdurati, tot tātisq; portēris vt cōrigere Christi passione. vt possit ergo Christus manna absōditū haberi & recipi extra propria debet quilibet venire, extrase deniq;, vt tantū possit capere alimētū, neq; enim aliter māna colligetur hoc tātū, extra proprias carnis passiones, mundi

 figmenta,

figméta, dęmonis thecnas, extra animalé vitá, extra hominũ cómune viuédi modũ & carnis leges. Est in hoc mána cib⁹omnis cótétus omnis potus, quibus animæ famelicæ sitiétiq; fieri possit satis, plenitudo satietas spiritus & métis, est alimétũ hoc, modo caro. Iohánis. 6. Caro mea vere est cibus. modo panis, c. 5. Ego sum panis vitæ, panisque Angelorum panem Angelorum manducauit homo, passimque in Scriptura sacra, & cum omnem saporem suauitatis obtineat Sapientiæ. 16. Non solum cibus verũ & potus est. Ihoánis, 6. allato. sanguis meus vere est potus. In maximo prouentu
163 concessum hominibus, liberalissima conditoris manu. minimum erat antiquũ manna mole, colore album, aureumque, ignei coloris, excandescétis incensi bdelij ex parte, & circularis formæ, vt & nouum manna absconditum sacræ Eucharistiæ, est album candidum, vt nó secus atque in albo prætoris antiquitus reorum crimina inscribebantur, petitionesque, vt ab his expurgarétur, obijcerentur quæ in ipsos, si quæ erant quæ eorundé delicta possent grauare cóprobare vè, vt expiati ab his, lata sentétia, iudicio facto, liberi discederét extersi in pretoris albo, docuit Cicero in epistola ad Quintum fratrem, retulitque manutius in cómentarijs, sic in albo prætoris nostrique iudicis Christi labé abluamus peccati, vt pristino albo candorique restituamur cádore eius qui exinanibit semetipsum formá serui accipiens. Paulus ad Philipp. 2. *En el blanco de aquel Señor que fue tanto lo que dio a los hombres, tanto, que se quedo en blanco por ellos en el sacramento y mysterio del altar y mesa de la Eucharistia, que como era gétil hóbre quedose en cuerpo por ellos:* Speciosus forma præ filijs hominum, sic homines Christus dilexit, vt cũ amore flagraret mortaliũ simulque & Patris æstuaret charitate, cũ reddire teneretur ad Patrem amore flagrans hominesque relinquere summe excusaret eorũ amore illectus, delitiæ ipsius quæ erant esse cũ filijs hominũ, summa sapiétia inter hæc duo extrema stabiliuit mediũ, vt simul & ad Patrem redderet, & maneret apud nos in Sacrosancto Eucharistiæ mysterio, suũ corpus hominibus relegás in alimoniá *quedose en cuerpo* speciosus forma prę filijs hominũ. Psal. 44. Formæ proceræ & venustissimæ, corporis enim ratione nos cótingens vnitur nobis, vt simus ei partes, quæ cum ex corporea ratione proueniant, cũ alicubi esse Sacramenti
164 modo, tum nos ipsos attingere, & si omnia quæ in Christo sunt diuina & humana nobis offerat, tamen corpus suum, sanguinem

que nobis

que nobis sacramentali substantiæ vinculo edenda tradidisse dicimus quod & sacramẽtalis vnio & partes corporis eius, vinculo illo alligari nos corporei corporea illa ratione enotẽtur exprimãturq; apprime, mãna circularis formæ, circulũ æternitatis æternæque substantiæ cõplectens, intra arcam fęderis cõtentum, nostræ pacis & redemptionis inito pacto cũ Patre æterno, debita nostra persoluens: aurei coloris diuinitatis, suppositi illius sub speciebus panis & vini, quo cibo vitali alti mortales deificantur, viuũtque tantum suscipientes alimentum, mannaq; hoc cęleste & absconditum; rusticitas vero politiæque defectus, deprauatus gustus huius suauissimi nutrimẽti, sacræq; alimoniæ delitias oblectamentaque minus percipiens ad carnis passiones reddit & coturnices submissas nostrorum affectuum, ęstuat carnis desiderio concupiscientiæ fomite, Ægypti cæpas & allia concupiscit coturnicesque infimi volatus terrestres & salaces nimis auidissime recipit, coctionis difficilis noxique alimẽti, & cũ vita spiritalis proportionẽ aliquã obtineat cũ animali corporea, hæc vero duplici cõstet perfectione naturæ, respectu cuiusuis viuentis, vna illaq; propria indiuiduæ rationis, alia ad speciẽ formæq; cõmunis, quarum illa seruatur suppositi ratio, hac vero naturæ; perfectioq; cuilibet insita cõstet duobus, cũ hisque ex propria ratione vitæ prouenjunt, tum eorũ prohibitione mendaque quæ illam disturbare possunt & alterare: quæ ex vitæ vero eueniunt ordine, cum sint omnia triplicia, primum esse pergenarationem nactum, tum molis augmẽtũ increscẽtis virtutis & auctiuæ, vltra nutritionis opus ex vitali principio nõ minus emanãs nostræ substãtiæ resarctiuo, vt sit in summa vitæ necessariũ oriri, augeri, & ali, non secus in vita incorporea orimur baptismate, esseq; nanciscimur ipso, ad Titum. 3. Lauacrũ regenerationis. Cõfirmatione augmẽtũ nacti. Lucæ vltimo. Sedete in ciuitate quo ad vsq; induamini virtute ex alto. Eucharistia substantiã resarcit. Ihoannis. 6. Nisi manducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitã in vobis, Christum ipsum suscipientes; panemque vitæ & mãna hocque alimentũ, sufficerentq; hæc vitæ rationis, si ex lapsu nõ deformaretur illa, tũ corporis vitijs, tum animæ morbis, vita vna & altera, infestareturque quęlibet & non secus atque in vita corporea, cum morbos profligamus curationis ope, tum conualescentes tuemur & in pristinam valetudinem reuocamus artis

 auxilijs,

auxilijs,curatiua ratione subueniendo ęgrotis,valetudinarijs vero congrua victus institutione,vt morbi reliquiæ euanescant. sic & in vita spiritus pęnitentiæ opere medetur,mésque ægrotantis persanatur,& anima vitijs infecta à sarcina vindicatur. Quo dicitur Psalmo.40. Sana animam meã quia peccaui tibi, quæ pristinam valetudinẽ restituit,& vnctio extrema,reliquias peccati amouet vt conualescant.Iacob.5. Et si in peccatis sit dimittentur ei peccati spolia.hoc mirabili sacramẽto olei extremi,quibus institutis iam omnibus tãto arte & prouidentia, soluta edendi licẽtia omniũ,sanis relegatur hominibus,ijs iam pristinæ valetudini restitutis auxilijs sacris,in signum salutis perfectę lege gratiæ adeptæ,medico Christo & medicamine,vitaq; mortalibus, mortuis imo ob ingluiem accerbi pomi,eo hac bucella concesa sacra refectio & antidotus simul alimentũ & esca,ideo vt eos fuisse iã perfectè liberos à sarcina excrementorum qua ęgrotabant & grauabãtur vt intelligeremus integre , nil mali vitij ve superesse morbi,nec reliquiæ illius,vnctionis extremæ sacramento extirpatis, omnibus præuisum medico sapientia ipsa Christo. ampla edendi licentia funguntur omniũ vt sanis iã elargitur hominibus cõualidisq; mirabili illo loco Lucæ.10.c.ijs & in quamcunq; ciuitatem intraueritis & susceperint vos mãducate quæ apponuntur vobis, & curate infirmos qui in illa sunt:ea ampla iã soluta edendi licẽtia quæ sanis solũ cõceditur,comedite quæq; illa fuerint cessant enim figurati esus presente Christo vero alimẽto,ad speciẽ vero ordinatur quilibet actibus vitæ corporeę animantis , vel propagatione naturæ qua nacta sunt esse speciei genita,vel moderatione & regimine aliorũ socialitatis & gregis,vt plurima animantia ab vno ordinantur,cui obtẽperant omnia & ad nutũ obediunt, vt apes reginæ fauũ structura,& grues vigilanti duci,& pleraque alia suis locis dicemus numine eodẽ,sic mẽtis vita perficitur propagatione matrimonio actio cõmunis & naturæ oppificiũ : tum regimine ordineq; sacro. Paulus ad Hebræos.7. Sacerdotes non solũ pro se hostias offerũt,sed pro populo, quẽ regũt gubernãtq; ipsi superno cõsilio placato & inuocato Deo, vt iusta præcipiãt, est ergo manna hoc Eucharistiæ sacræ,cibus cõtinuus nostrũq; alimẽtũ,in quo viuimus,mouemur & sumus. Quo nostra in Christo resarcitur substãtia inter omnia sacramẽta excellẽtius & altius.

FINIS LIBRI SECVNDI.

IOHANNIS BVSTAMANTI-ni Camærensis apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici.

DE ANIMANTI-BVS SCRIPTVRAE SACRAE

reptilibus verè dictis,

LIBER TERTIVS.

AMPLISSIMO
ET SAPIENTISSIMO HEROI GENERE CLARISSImo Doctori Garsiæ Loaysæ, Serenissimi Principis Hispaniarũ Philippi III. Magistro Doctissimo & Prudentissimo, Doctor Ihoannes Bustamantinus Camærensis,
S. F. P.



SAPIENTISSIMVS ILLE simul & potẽtissimus Mithridates Rex Ponti, seuerissimus prudentissimus rerũ omnium pace & bello gestarũ facilè Princeps, sui saluti, filijq; amantissimi Pharnaces cõsulẽs, illustre & clarũ parauit Anthidotum generosum Pharmacon Theriacam vocant, inter alia, quod venenis obsistat, virulentorum animantium morsibus, præsentaneo, quasi numine quodam quod opituletur remedio, quibus imminet maius vitæ mortalium discrimen dispendium altiusque impendet periculum, morbis vltra quod auxilietur varijs, occurrat diuersis, natura vnum in ferocias veneni alexiterion cælebre impatientiasque cruoris: salem simul theriacalem qui adiunxit, inuenit indeleteriam perniciẽ tantam rabiem efrænem & reuellem virus: quo inculpata a putredine vindicabat corpora, & lapsa iã pristinæ reuocabat saluti: quæ duo alexipharmaca prætiosa & clara γαλήνα *tranquilla ve compellarunt Græci, quod venena frænent eorumque impetus sistant corrigant tranquillent & temperent*

perent(mirabile dictu) virulentis ipsis, venenatis feris paratis ex tremorum discissu, insectorum motu assidua versione veneno illecto, medio seruato in quo non secus ac inter extrema vitia salus assidet; salubria & proficua præparauit arcana auxilia obstupenda Apollinem numina non medicamina inclytus ille. Mithridates quod gemmæ instar, eo nomine illustris, varijs vt illa fulgeret fulgoribus splendesceret clarus animi & corporis ornamentis eximijs supellectili varia. Hic de saluti vanna & decidua fugaci & facili, solicitus olim sua & filij, tandem ingrati & reuellis, anxius & sedulus, tantum promeruit nominis & gloriæ, vt omnis posteritas, in illius laudes & commendationem prorruperit immortalis æternus facto. Inclitus Mithridates Philippus præueniens animorum morbis, mortalium valetudini prospiciēs, Christianæ Reipublicæ prauidens commodis, te asciuit in sui filijque salutem theriacem sacram in virulaginem antiqui serpentis ignorātiæ & malitiæ, infecti generis humani: subuersumque appetitum carnis nostræ præuenit corruptionem, te sale theriaco, integro, viuaci, alexi illustri & pharmaco, te accersiuit filio & sibi Ecclesiæ fidelium. clarissimo icone viua imagine, similibus vt seruaretur integritas, sanctimonia, religio, iustitiæ æquitas pietas sancta, quæ in se videt ipse in te vt inspectaret, quæ splendescunt splendescerent fulgentque vt refulgerēt te illo exemplari apposito, virtutum speculo limpido & terso integritatis, regio specimine redderent vt eadem sibi, præstares quæ retinet, Theriacon rarum, cælitus auxiliū immissum, Deorum donū, AEsculapius Christifer Appollo Christianus. Sal potentissimus sapientia rara, sal terræ non quilibet (dixit Christus) fosilis gemma recrementorum impatiens, ignem qui sustinet charitatis leges, maleolo ductilis ictus suferens, qui fert, ignitur, increpat, arguit, corrigit, emendat, præseruat, integrat (Paulus est fusus) blandus, depuratus, humilis, subterraneis ortus, submissus, secretus sal terræ tandem, sal sapientiæ conditionis eius, naturæ, & modi, nō vannidus

alter, qui ab igne resilit, impatiens, spumosus, aqueus flatulentus, tumidus, qui vertigines mouet, euannidum reddit caput, grauat naturam, circum rotat, affligit, superbiæ conditiones, vt illæ sapiẽtiæ, & humilitatis leges. Hoc muniuit successorem imperij tantũ tertium Philippum, te sale sapientiæ magistro, opificijs arte, truculentas viperas sæuas, ingratitudinis & perfidiæ venenum Hipochrisis & fallaciæ, hoc vno reiecit. Sensuum oblectamenta, illæcebras, ijs symbolo insculptas, lasciuiæque viperinæ graphide excusas disiecit. Aspidas inertiæ & desidiæ, somniferas, pigras, furorem indomitum, contumaciam reuellem superauit. Basiliscos licẽtiosi aposthasiæ veneni infidelitatis hæresis, coercuit te Leone serpente altero, sedulitate & diligentia, nulli qui pepercisti labori aut operi doctrina, consilio, exemplo, scriptis sacris, cuius est prius facere, postea edocere, æmulatrix Christi, veritate excusa, te, tot tãtisque voluminibus sapiẽtiæ pristino restitutis candori, orthodoxæ fidei, te ergo inter hæc sæua, venturus animantia immania hoc opere, quorum est liber iste, sale & theriaca egeo, alexi sacro, hiera salubri te numine, adsis, faue operi grandi suscepto, fruere interim, & fruiscere, labori tanto, hæc imo, æquo animo suscipe & spera maiora. Vale.

PRAEFATIO.

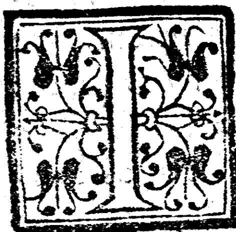


X hausto iam vitali spiritu, illoque exoluto vndiquaq;, fatali Hæmorrhois veneno, sanguine alimentoque destitutus, tetro Dipsadis cruore potu vacuus, viribus iam iam labescẽtibus longo tẽporis tractu, inter hæc sæua & atrocia animantia detentus: non fuit antea viperam aggredi insidiosam & feram, vsque dum anthidoto sacro summoque refectus alimẽto & potu, prægressi capitis impune sæuum hunc & dirum serpentẽ prosequi possem, manna altus & nutritus cęlesti, salubrique potu, scissæ petræ Christi, qui aquam copiosissime sitis nostræ extinctiuam liberalissime offert, sanguine simul potu & alimẽto hominibus relegato. Præcedentibus vt fuit videre.

LIBER III.

De vipera Serpente.

CAPVT I.



1 OB 20. capite, Diuitias quas deuorabit euomet & de ventre illius, extrahet eas Deus caput Aspidum suget, & occidet eum lingua Viperæ. exponēs quæ sit apud Deum portio impij. Isaias. 30. Omnes confussi sunt super populo qui eis prodesse non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquam vtilitatem, sed inconfusionem, & in oprobrium, onus iumentorum Austri in terra tribulationis, & angustiæ, leæna, & leo ex eis, vipera & Regulus volans portantes super humeros iumentorum diuitias suas, ad populum qui eis prodesse non poterit, vbi Hebræos criminatur Deus, quod ipso inconsulto confugerint ad AEgyptios, præmen tibus populum Asyrijs. 28. Actuum Apostolorum sunt hæc scripto. Cum congregasset enim Paulus sarmentorum aliquam multitudinem, & imposuisset super ignem vipera à calore cum processisset, inuasit manum eius, vt vero viderunt Barbari de manu eius pendentem bestiam, ad inuicem dicebant vtique homicida est homo hic, qui cum exierit de mari, vltio non finit eum viuere, & ille quidē excutiēs bestiā in ignē, nil mali passus est. Vipera Hebræis אפעה Ephheh, Græcis Ἔχις Echis dicta, cuius mas Ἐχιὼς Echios, fœmina vero Ἔχιδνα Echidna vocitatur, latinis vipera nomine venit, cum quod vi pariat & conatu nimio Aristoteles retulit. 6. de historia animaliū. c. 34. ijs. Plures catulos mēbranis obuolutos eniti, nimiamque sobolem excubare, intra vteri secundū conceptaculum aliud ab eo quo primo semina concepit congressu maris, hosque tertio die diruptis in volucris quibus obuoluti veniunt, & ijs qui denuo illis superadduntur secundo vtero, diebus triginta, tertia die à conuolutione secunda absoluta & peracta, lucem experiri, singulis diebus singulos, plures quam viginti & quatuor, multoties tantæ multitudini sobolis vix illa sufectura, violentia nimia summoque discrimine parere copiosam progeniem extra vterum loci angustia. Tum quod vis pariat candē fœturam, sitque duplicis partus, prius oua exponens ex interno

vteri

vteri receptaculo in externam cauitatem, summamque ipsius vteri secundam, postea fœtus in lucem edat, fotis intra se ouuis & calore alteratis, ideoq; vis pariens vnde & vipera dicitur, vis eadẽ enixa illa. Videre est. 2. de ortu animalium cap. 1. à quo Isidorus 12. AEthimologiarum. c. 4. AElianus, Plinius, & alij postea. Vltimo tandem, quod viuipara sit inter serpentes omnes vipera solum, fœtumque viuentem procubet, reliqui oua serpentes vnita simul monilis instar, nec inuoluta membranis, nec catulos viuos vt viperea progenies, Aristoteles sensit 2. de generatione animalium, c. 1. Vbi primo anno serpentes oua parere, sequenti excludere & excipere terrã obuolutos anno integro, viperam vero eodẽ anno, & oua excubare & fœtus in lucem mittere edocuit, quo vipera, idest viuipara dicitur hic serpens ferus. Vipera communiter quasi tres palmos ęquat magnitudine corporis norunt vulgares, & Diascorides sensit libro. 6. c. 44. Galenus de theriaca ad Pisonem. 2. & 3. Nicander in Theriacis, AElianus libro. 16. c. 3. Nimphes libro. 9. de Ptolomeis regibus Ægypti, referunt in Troglodityde, esse viperas decem & septem cubitorum proceræ magnitudinis & grandis, vbi & tegumenta testudinum, sex capere Articos modios afferũt ipsi. Est viperis duplicata vulua secus ac omni animanti inest, intra se enim parit primo oua, quæ impertijt secundæ vuluæ & suscipit postea secundus vterus, ouuisque ibidẽ elisis postea diebus triginta fętum quem fouet & alit, nobis mẽbranis inuoluit circum ligat & tenet, vltra eas quas ducit primo ouis iam diruptis vijs naturæ & ductibus, susceptus secũdo vtero fœtus antiquas excludit ante fœturam diebus viginti septem, hæc vero circa æquinotium vernale a conceptu sex mensibus, structura mõstrosa & mirabili, vteri duplicati, vijs, naturæ vuluæ reiectis detento fœtu vt & menstrua prægnantibus fluere videmus non raro seruata fętura vteri cannalibus varijs, dixit Philosophus locis adductis. Plinius libro. 11. c. 37. AEtius, & Paulus. Nulli animanti nectitur vulua septo transuerso & cordis inuolucris pectori gutturi æsophago faucibus, vijs ductibusq; conspicuis, & patentibus, ac illi inseritur, Aristoteles. 3. de historia. c. 2. Plinius & reliqui, cum omnibus aliis serpentibus infra septum locetur. Imo. 3. de historia capite. 1. fœminam obtinere vterum distantem plus multo à corde animantibus cæteris, in specie humana, viperam vero vicimiorem omnibus naturæ alijs; vterus enim 2

fœminis,

fœminis Galenus retulit libro de disectione vuluæ cap.4.è pluri mis pendet partibus,aliquibus nectitur alijs texitur, nutritur illis,consortium communionemque habet cum ijs, annexus ossi sacro,intestino recto,vesicæ,pendet è medulla spinali lumbis,di stans nimis a septo transuerso fœminis,repetijt.14. de vsu partiũ a quo postea omnes suscipiunt medici,viperæ contra,longe distus,cordi hæret.De hac sic Aristoteles dehistoria 8.c.15.Quatuor frigidissimis mensibus latet nec per id tempus quicquam comedit,cæteri quidem serpentes cauernas subeunt terræ,sed vipera, subsaxis conditur,nec obstat Plinius libro.8.c,39.vbi extat scripto.Serpentium vipera sola terra dicitur condi cæteræ arborum aut saxorum cauis,defuga enim loquitur qua vitam saluare ab hoste solicitè & anxiè tentant & noxam vitare imminentis periculi,quæ capitis robore & potentia qua pollet, terram subiit & in cauernas fugit vsque dum euanescat tota subtus illam abdita, si opus est,dum vero latitat & fætat saxis frigidis & duris excubat,saxaque inhabitat,adhuc hyeme,non solum verè æstuanti & calenti,imo & frigido hyemali latet saxis occulta placideque viuit.Multoties dum terram subit solum occulit caput,quo abdito putat satisfactum fuisse toti secure viuere iis rata,hinc venatores aduncis cornibus, tum alijs cauis rebus admotis, illas venantur,subeuntibus illa in fuga caua quæuis, dum fugiunt metu percitæ,quibus in altum elatis asportantur abditæ concauo oblato,semel admissę intra instrumenta venatus.quibus nec Aristoteles nec Plinius dissentiunt cum quietem agere &saxis recondi lapidibusque viuere vterque affirmet,natura denique non fuga,frigidos amant lapides & algida saxa,dum fugiunt quæuis solicitãt terram findentes capitis robore perforantesque omnino, quod nulli alteri serpentium contigit,minoris roboris capitis cum sint
3 omnes reliqui.Nullum est inter animantia salatius animal vipera in venerem vè procliuius nullum,adulter magis,familiæ,& sobo li incertius nullum,refert Plinius ex Arist.libro.9.c.23. Aristoteles,5.de historia c.4.& c.10.Nicander in theriacis,Plutarcus,Apuleius in magia,A Elianus libro.1.Galenus de theriaca c.4. AEtius,Paulus,Diascorides locis dictis,Horus libr.2.Diuus Ambrosius in Hexameron,Diuus Basilius,alij & alij hi omnes enarrant infames viperas & adulteras sollicitare Muræunas ad littora gurgitis sibilo & gannitu quasi allicere trahereque amantes cõplices

& in-

& infames pellices signo dato tĕtent quas aduocăt veneno prius deposito infami & oris spuma,aquis prius eluto ore , à sua quasi degenerantes natura,venefica & horrida,ne veneno amantes, inficiant,illisque amplexibus mutuis copulari,murænas explere implereque viperino semine,murænasque non viperas eo concubitu generari omnes,degenerareq, e viperis illas natureq; ferocis, nam(Macerlicinius sensit& Plinius libro.32.c.2.)cum sint omnes fæmellæ murænæ solum mares habĕt viperas,sunt omnes fæmellæ murenæ officio,maresque adhuc fœminæ funguntur oppiticio & munere viperarum succubi,è quibus concipiunt,sunt in natura aliquot huius conditionis animantia obscura & infamia aliorum mares at quorundam fœminę,vt lepores omnes qui cum virili & testibus ad extra protuberent gerere vtero simul cum mentula & testibus passim videmus & frequĕter pręgnantes,imo Iheneumon Musaranei species,ad ora Nili,dum pugnam cum Aspide agreditur si superatur & vincitur,fœmellę opere fungitur, aliisque inferuit suæ speciei animantibus fęmina & mas gerit vtero,de quo AElianus libro.10.c.48.sic inquit.Ichneumoni vtriusque sexus participi à natura tributum est,vt & suo semine grauiditatem & partum aferat , & ipse quoque ventrem ferat & ex se pariat,qui impugna quam cum aspide pugnant,victi fuerint reliquorum semine implentur,vt partus dolores ferant,& in vtiore sexum permutentur vt qui prius erant patres , in matris infamia discedant munia.sic Murenę adstant viperis fœminę & succubę earundem,imo cum vipera caput nimis tueatur & capitis potentia polleat insuperabili fere,veneno & impulsus robore hocque defendere & abscondere,omnibus tentet modis,quod primo occulit & occultat,miscetur murenis quibus nulla est capitis cura debilissimi capitis & facilis,caudę imo,qua animam cõtinere omnes credidere dixit Plinius , & libro adducto, & 9. capite. 32. quas interficies si lęuissimo adhuc calamo caudam percutias dixere AElianus & alij vbi supra omnes,quam abdere tentant capite oblato periculis & discriminibus,conscię quod noxa nõ capiti inferatur si percutiatur illis,caudę imo si infligatur ictus.cauda enim infami excretionis loco,organa sensuum,motusque interna principia caput quasi obtinere patet,deorsum loco (mirabile dictu) docet Seneca libro de Ira , esse carnis humanæ auidissimas Murenas , hominumque inimicissimas dixit Plinius li-

nius libro. 9. cap. 23. homines excarnes breui tempore reddere, intra viuaria immissos earundem morsibus. Vedius Pollio eques Romanus, seruos viuarijs, Romæ, committebat, quibus alebantur & impinguabantur illæ dilaceratis misere pœnasque luentibus ijs commissi delicti, irritatis prius murenis aceto iniecto. Sancitum erat prætextatos Romanorum, corio earundē verberari, dum non mulctabantur pecunia, ob delictum patratū. Seneca refert eo loci. adulteræ ergo viperæ has explent, sollicitant & amant oblitæ naturæ, & speciei propriæ, tum sobolis, legitimę que familiæ in fames concubitu & adulteræ. Plinius libro 11. c. 53. Scytas sagittas suas intingere, viperina saniē & humano sanguine dictitat (irremediabile id scelus). mortemque illico aferrę leui tactu. Idem Rhodiginius libro. 10. cap. 25. Horatius in Epodō. Quid hoc veneni sæuit in præcordijs? Nū viperinus hic cruor incoctus, herbis me fefellit? Imo si murennæ sanguini misceatur deterrimum iudicant earundem venenum. Nullum aliud maius æquale vè cognouere antiqui remedium, viperæ læsis musica: docet. Aulus Gelius, libro 4. c. 13. Tum Teophrastus antiquissimus ille libro. 2. c. 8. Plutarchus libro. 2. c. 8. Marsilius cognomento ficinnus libro de senuum regimine. Galenus. 1. de sanitate tuenda, c. 11. & 5. de placitis Hyppocratis, & Platonis c. 10. vbi, & plurimis morbis & viperarū morsibus musicā subuenire sustinet. Est mirabile satis illud in vipera viperarūq; progenie illico ac iecit & læsit quempiam sitim inextinguibilē inferre illi, & vltra, vrgeri inexplebili siti animans, minori tamē quā è Dipsade, semel vero ac iecit tam vipera quā illa, percussi aquas queritant vndis sese ingurgitant aquæ auidissimi ad quas confugiunt tanquam ad sacrā anchoram & tutissimum remedij asyllū, quo & leuātur & multoties pristinę reuocantur saluti, si vt decet vtātur lauacro, & aquis limpidis ebibitis illo, calido, his frigidis vsi, sic Galenus. 11. Sympli cium 2. c. & 1. de symptomatum causis. c. 2. Abulensis super Matthæum tomo. 6. cap. citato AEdoardius, Vuttonius libro. 5. c. 115. Paulus AEgineta. c. cit. AEtius, AElianus, & alij locis adductis, vt semel læsos aquis loto veneno inter alia medicamina auxiliaque medica medeantur, balnei tepentis vsu, saluti pristinę vt reuocentur calore euocato veneno adextra, frigidis intro frenato aquis extinctoque cruore biliosę igneęque naturę feruidę & ęstuantis, externis laxatis ad exitum, vijs internis constrictis quo minus pateat in

teat in viscera additus & constrictione expellant externa versus cruorem, quibus noxam vitent, & venenum. Securus postea euadit & superstes semel vipera ofensus minus vt lędi possit in posterum nec vltra vipereo viru, virulentove alio animanti, solũ postea siticulosus, agitato bilioso veneno in vipera, & suscepto, quo & sitit lęsus, & vipera sitit, aquasq, quærunt auidissime ambo. Nil est in omni natura, inter venenata communia animãtia quæ mortalibus excidio esse possunt vipera noxius atrocius nihil per nitiosius vè. Horatius lib. 1. Oda. 8. Summam malitiã veneni huius animantis admirans. Inquit de Sibari Iuuene illo illustri Romano segni iam & ignabo, lydiæ philtris inuoluto & ocioso, honesta exercitia omittente luctã vitante & oleum, (quo inungebãtur athletæ & luctatores, vt lubrici resilirent & fugerent manus riualiũ competitorum.) Cur oliuã sanguine viperino cautius vitat, nomine huius sũmũ venenũ prænotãs & malitiã summã. Basiliscus enim & alia sunt rara & paucissimis accidunt vt inter cõmunia hæc deterior alijs cunctis naturæ reptilibus venenatisq; sęuior sit. Cicero de Arusp. resp. 47. Etiã ne in sinu atq; in delitijs, quidã optimi viri, viperã illam venenatam, ac pestiferã habere potuerunt. hoc viru malitiã viuo Icone redarguens, Ouidius. 2. de remedio amoris maximam rabiem describens, non alio quam vipera expressit. Parua necat morsu spatiosum vipera Taurũ, & 2. de arte amãdi. Læssa vipera ignaro pede. 1. de Ponto. Cruore vipereo madent tela, & alibi pluries. Cicero. 2. de finibus. Cui viperino morsu venæ viscerum veneno imbutæ tetros cruciatus cient. Hoc animal extremis sui maximum obtinet venenum dirum fatale horrendum nimis, capite & cauda, quæ in remedijs arte paratis abiguntur ideo, solumque corporis medium inter vitiosa extrema recipitur in aleximoris pharmacis salubribus; extremis reiectis, illud est insigne & rarum in hoc genere animantium quod arteria dicta aspera, pulmonum via qua respirant cuncta, sit his disecta & abrrupta ex natura, contra atque omnia retinent quæ respirant viuentia, esophago circumligata ex abscissionis parte, vt qua illa deficit succedat esophagus gulæ ve iter, vt viam spiritus resartiat gula alimentique & potus canalis. & non secus atque in reliquis serpentibus primo condiximus libro; lingula caret & cooperculo laringis, ex parte superna defectuosæ, quæ intercludit in alijs cunctis respirationis additum interim dum

deglutimus, ligula dicto, serpentibus solum inter omnia animātia deficienti tantum, laringis præsura & motu sybilantes & ganientes, sic & in vipereo genere deficit illa & pars quædam laringis supernè, meatus vero hic laringisque orificiū, ortum præstat linguæ fatali, quæ vndique circumligata membranis ambiētibus os tetrum, moueri nequit libere, sed solū intantū quantum fert musculorum distensio, os non excedens illa, aduc porrecta quantum potest illa protendi, ex cuius pallida fumitate cuspideque lætali, capillamenta suboriuntur quędam, atri coloris, extra linguæ sedē cuspidem versus & in cuspide ipsa, ad externa potentia peruenire, quibus glisćit & lingit succosas substantias, etiam si ore maxillis compressis comminuat & quasset consistentia alimenta, adeo vt in eorum visceribus passerculos integros & mures multoties duro carcere detentos, cōminutos & si osibus contritis, non exessos & discissos inuenerimus, compluríque viderimus dum pastilli viperini parabantur Theriacæ Anthidoti celebres partes. Varia est nimis tēperie vipera, non vnius qualitatis tēperamenti vè, diuersi imo & varij. Tota est frigida tēperie. docuit Aristoteles 1. de generatione animalium. c. 10. ijs. Vipera extra se non parit oua vt nec cartilaginea, non ideo quod est calida, vt quibusdam visum fuit, imo quia natura est frigida quo retinet sobolem interne nimis, acceptabula continens, Galenus de locis affectis. 2. lib. c. 5. idem propria & aliorum sententia, sustinet Ætius, Paulus, Diascorides locis adductis. at Galenus. 11. Simplicium sic contra quasi, viperarū carnes, (palam videre est) calfacientes & exiccantes esse natura edocet, morbisq; plurimis frigidis subuenire longe narrat eo loci, quæ explicuit vt hęreant ipse. Vipera enim tota non expurgata mucore illo quo referta est natura, frigida est quarto deuorata aut applicita, & venenū frigidū mucor est. at virus quod ore euomit, bilis est calida & sicca. vt & vino macerata, & punctura eius, calorē & siccitatē inferant intensam adeo, vt peruri videantur & succendi læsi æstuare & flagrare incēdio, vt omnes ij autores locis dictis sensere, qui inter signa puncturæ huius animantis retulere vstionē, qua peruri videntur læsi, tum pustulas veneno excitatas, ampullasque ignis modo & crustras squallentes vstione partium. Carnes vero præparatas & detersas modo dicto, aneto aqua oleo & sale elixatæ, osibus spinis deiectis & visceribus immūdis, calidas & siccas constituūt

vt non

vt non disentiant ijs,hoc ordine vt tota sit frigida.4. gradu,& necet frigore deleteria & mortifera,humida.3.Venenũ calidum.4. & toto genere letale & deleterium.3.siccum.Carnes calidæ præparatæ in 3.ad finem.3.gradus, & siccæ ad principium. 3. quibus hæc omnia cohærent inter se se quam maxime, vt varijs temperiebus,constet ipsa natura.Cuius tanta est reuerentia marito viso,vt illico venenum deponat inferiorem se iudicet fateaturque & si in hoc genere viuentium,vt in reptilibus plurimis, volatilibusque,& terrestribus,& aquatilibus aduc, fœminæ sint potentiores maribus ferociores fortiores. Viperæ nunquam mittescũt vsque ad mariti præsentiam,omnibus alis adstantibus insuperabiles & intractabiles quæ nunquam ad cõsortiũ hominũ reducũtur,docet Ambrosius in hexameron latè Aristoteles sect.10.problemate.44.Galenus libro illo de cognoscendis curandisque animi morbis. capite.3. Vbi ij autores referunt aspides plurimas mansueuisse & sodales fuisse hominibus, vt capite de aspide infra dicetur, at numquam viperam. Imo semper ferociorem beneficijs innumerabilibus cumulatam fœminam magis mare, fœminarum conditio. docet Galenus libro illo de theriaca ad Pisonem. capite.11. Viperas prægnantes reijci debere a theriaca, quod excrementis abundent frigidis, & reliquas non detinendas diu nec irritandas, nam dum sæpius momorderint venenum deponunt & vires corporis totius, vt imbecilliores fiant. Aptissima fęminarum definitio, qua earundem conditiones viuis coloribus depinguntur & proprietates quibus tenẽtur obedire maritis. cũ leges,& obligationes quibus iure arcẽtur illæ,quę & iurgia mouent si irritẽtur & venenum eiaculantur ore efręni. Laxa nimis spongiosaq; est substãtia viperei oris,quę facillime porrigitur & dilatatur viuo animanti, spiritibus & calore sanguineque vda,secus vero his absentibus animãtis morte frigefacta & algida frigore cõdensante substantiam mollem continenteq;, ne facile protendatur. os vero cum nimis strictum sit tam viuenti animanti quam eo emortuo, & si vitali spiritu extincto non dilatetur,minimumque se se præbeat,& eo vita cõstanti minime hians minimumque occurrat, facillime tamen in amplitudinem venire potest, spongiosa oris natura adeo, vt integros passeres, & si quassatos degluttiat & mures integros capere possit, maioraque aduc,si quãtum potest remissa illa cõpago mẽbrorum oris extẽ-

 datur por-

datur porrigaturq; est oris potētia robur capitis & rictus vt quæ nequit capere & ingurgitare integra stricto, cōminuat & ingerat integra vt cum appareant nil integrum & sanū cōtineāt, nil mali aut noxæ quasi perpesa cum videātur, nil non sint suscepta mali, dolo & fallacia tātum linguæ linaméta ore depromens, vt secura reddat incauta animātia de hiatu laxæ structuræ, quod spongiæ more venenum imbibit è visceribus tractū, isque compressis exprimit & eiaculatur: cuius supernæ parti in rostro animātis verruca protuberat tanti roboris vt ea terram findat & aperiat, more capreoli ligonis vè quo subit tota si opus est, oculi ignei & prominétes ad latera veneti quasi caloris, corpus totū, nigricātis obscuri fulgoris, depictū & varium, è nigro capite ad caudā vsque, lineis nigris sibi occursantibus per vices, inquorum spatijs nigra puncticula eminent: ventre albo anguillarum more, expirat continuo toto, tetros halitus ore præcipue ipsisque filamētis cauis & perforatis, quibus si vitrum contingat aut speculum ore conclu so reliquo (illis solū exertis) ea nebuloso vapore inquinat & cōspurcat: communes duorū palmorum apud nos sunt viperæ, corpore exiles, ad magni digiti mensurā crassæ duræque substantiæ, pinguedinis plenæ & refertæ vt in plurimum. Sunt signa morsus viperini primo è vulnere reijcere sanguinē saniē, deinde sanguinolenta, & oleosa quædam tandem, vt postquā venenum interna inquinauit è vulnere difluat æruginei coloris virescentis substātia, victoriæ quasi palmā reportet superata iam & victa natura, discedens prophanum illud venenum, cum nullus sit, iam cum quo bellum inire possit hostis quo defluit & discedit ab arce, Circa morsum adest pallidus tumor æstuat ampullis refertus ille qui rubescit, postea & tandē liuet & denigratur exiccatur os percussis exoluūtur animo, algent inhorrescunt biliosa euomunt, tormina intestinorum patiuntur, capitis grauitates vertigines, pallores, singultus, febres, anhelationes, exudant frigida, quos mors in summum vsq; ad diē tertium expectat conuelluntur, intensissima tristitia affecti quæ omnia viperarum morsibus eueniunt venenatorumq; omniū virulentorum communiter nobis occurrentium & ictibus, plus minus vè pro malitia veneni, suntveneni disparis regione cœli climate vario alimento potu temporis constitutione ætate opere exercitioque illæ & reptillia omnia venenataque animantia, vt omnia ijs euariant viuentia inanimataque adhuc.

docet

docet AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. cap. 21. Paulus libro. 5. c. 13. Galenus de Theriaca ad Pisonem cap. 3. Nicander in Theriacis sectione de vipera, Andromacus de theriacæ inscriptione, Nicomus, Asclepiades, & reliqui antiquissimi, Neothericique autores vbi vbi de hoc animanti sermonem instituere.

De partu & modo concipiendi Viperarum.

CAPVT II.

GRandis est & non leuis controuersia, inter antiquissimos grauissimosque autores probatissimos de modo concipiendi Viperarum, dissident enim interse maxime & non constant, Plinius enim lib. 10. c. 62. sic inquit. Viperæ mas, caput inserit in os feminæ, quod illa abrrodit, voluptatis dulcedine. Terrestrium eadem sola, intra se parit oua, vniusque caloris & mollia vt pisces, tertia die intra vterum catulos excludit, deinde singulos singulis parit diebus, viginti fere numero, itaque cæteri tarditatis impatientes prærrumpunt latera, occisa parente. Cætere serpentes contecta oua in terra incubant & fętum sequenti anno excludunt, hæc vero intra se inuoluit, ędirque fœtum iam viuum postea. Quam sententiam tenet de theriaca ad Pisonem, Galenus capite 4. Nicander in theriacis, sectione de vipera. Diuus Hieronymus ad Præsidium, vbi eadem quasi ac Plinius ijs retulit. viperæ per os coitum faciunt, masculi mortem contemnũt, sed fœmina in ipso coitu, siue magna dulcedine exagitata, siue futuri præsciens periculi, dum absorueet semen caput masculi excidit & eum occidit, sed cũ conceperit viscera illius, ab ipsis quos concepit exeduntur, genitoris mortem vindicantes. Basilius magnus cognométo huic fauet sententiæ. cũ AElianus. Alijq; plurimi autores nõ minoris notæ. quibus opponitur Aristoteles naturæ scrutator acerrimus, vt supra dictũ qui cũ abditissima quęq; huius animãtis, imo naturæ totius palam fecerit, nunquam talia fasus est ille, qui minutiora multo eiusdem retulit, locis adductis. Imo Apollonius apud philostratum hæc negat vera. Rhodiginius libro. 6. c. 13. & libro. 11. c. 44. Brodeus lib 2. idem c. 9. Diuus Ambrosius in hexameron, à quibus reliqui accipiunt postea. Cum vero per me, & per alios hæc

ipſa diſquiſiſſem enodareque tentaſſem,ſeruata viperina progenie vtero gerenti vipera intra amphoram vitri alta furfuribus & caſeo,vſque in partus diem intra vas ibidemque enutrita,eo quo aſportantur tempore æquinoctij ad paſtillos echidnos theriaces anthidoti. Indubitáter inueni viperam,non ruptis lateribus, viſceribus ve eliſis parere,ingrata ſobole parentis ſollicitæ diruptis,& quotidie obſeruant,qui eaſdem captant & venantur negotij ; medicis experiunturq; parere.illam vtero inueni & conſpexi
7 eniti catulos & in lucem edere,vuluæ hiatu, qui ad orificium ſecceſſus eſt,vt eſt & auibus ano circa illũ vero,piſcibus ſerpẽtibusq; reliquis,vt fert natura:neque enim deſtituit animans quod condidit illa,præcipue inter animantia perfecta, inſtrumentis commodis partus,partibusque vteri neceſſarijs requiſitis ennixui,aut vtero apto geſtandæ proli,ſpeciei ſolicita cui eſt impenſa adeo cura ſpeciei & formæ,præcipue cum adſit vterus & vulua viperis,quod negat nullus,cum conſpicua hæc ſint & in propatulo omnibus vipera diſecta eſt videre,quæ ſuperflua non conderet illa inutilia & ſine vſu. Contingit tamen huic animanti frequentiſſimèque accidit præcipue climate calido æſtuanti regione , vt refert Theophraſtus late,capite de vipera, tanta ſobole impleri ſemine tanto ob ſummam huius animalis laſciuiam luxum & ſalacitatem,vt late ſupra condiximus vt lateribus dirũpatur , crepetque viſceribus,incredibili multitudine ſobolis partui nõ ſuffectura ennixui ve tanto,non ſecus ac piſcis Acus dictus de quo idem Theophraſtus exemplum eo loci attulit in gratiam viperæ, cuius nõ partus ſed naturæ exceſſus vitia & deformitates cẽſet ſecus dũ pariunt naturæ ritu ordine&modo vt diſpoſuit natura cõmuniter temperato climate,contingũt enim aborſus grauidis & partus prohibentia , difficultates impotentiæ quibus intereunt plurimæ multotiens fœmellæ,ſobolis multiplicitates,hac & aliorum animantiũ ſpecie ennixu ipſo & pariendi opere,vitio aliorũ & ſi partus ſit naturalis vijs naturæ deſtinato vtero cõciano &cõmodo.Tũ hæc animans cũ tarda adeo ſit partu , iuxta Ariſtotelẽ Pliniũ locis aduectis,vt viginti dierũ ſpatio ad minus pariat,vſq; dũ pariendi opus integre abſoluit,ab eo quo primo cœpit coniti die,diebus ſingulis catulũ vnum enixa,cruciatibus diris & partu dificilimo,dum extorſa parit ſuo ordine & naturæ ritu aduc,ob varios cõcubitus & ad marẽ acceſſus ſalaciſſimæ viperæ , quæ in

conti

continentia sũma cõcipit vitioso & præpostero ordine superfę-
tandi, viuaces vero catuli qui spatio octo dierũ malitia, & vene-
no Patres ęquant, magnitudine vero moleq; corporis quadragin
ta ab ęnixu, vt eisdem locis patet, cum inquã citissime increscant
& debitã cõparent corporis, viriumq; magnitudinẽ, potentissimi
capite & rostro robustissimi, mẽbranis oboluti & ligati consistẽ-
tibus detenti & tenacibus; primi & quibus iure antiquitatis exi-
tus debetur interius retẽti, vltimo cõceptis externe magis impedi
to exitu, cõceptis postea, quod ori vulue exteriores facti, vltimiq;
concubitus causa sint viciniores orificio vuluæ, longa vulua & v-
tero dilatato existẽtibus, impediendo ortũ reliquis interioribus
remotioribus cõceptis prius, viginti & amplius dierũ spatio, quo
toto tẽpore coit, impedito exitu, sibi ex lege debito prius primi-
tate conceptus & tẽpore, abrrũpunt aliquando latera matris im-
patiẽtes moræ & dilationis iniustitiã tẽporis conceptionis & or-
tus minime ferentes iã grandes & robusti sobole alia impediti,
quo diruptis mẽbranis matris latera confodunt & rũpunt, pro-
deuntq; matricidæ in lucẽ multoties, parricidæq; filij parentis oc
cisores iniqui, caustico veneno dentibus & rostro perfossis late-
ribus, miserrimæ matris. Inficit enim viperã venenũ viperæ & fi-
liorũ venenũ adultorũ iã, parentẽ occidit, nõ secus ac alia, natu-
ræ animantia inquinat. Imo ipsius viperæ venenũ, est sibi virusde
leteriũ & noxiũ, si extra locũ a natura destinatũ incidat aut labas
cat, nõ secus ac bilis, si difundatur per vniuersum corpus, è vesica
vbi natura cõtinetur & circũscribitur, inficit totũ, cõspurcat, in-
quinat, & mortẽ affert, si excedat nimis cistũ & receptaculũ vbi
cõtinetur & frænatur illa felque ipsum, vt illo effuso dirupto va-
se animal veneno quasi occidat infectũ: non secus vipera dũ vene
nũ propriũ gliscit aut ingerit, aut veneno catulorũ tẽpus partus
excedentiũ debitum, interit læsa, cor subeunte infecta ve parte
alia & veneno affectata prius, extra ingratã vt proijciat genitură,
quo cauta vipera os abluit despumat detergit, antea quã bibat,
vt & nos multoties ante haustũ colluimus os dũ bilescit pręcipuè
& amarescit bile diffusa, quod & consulo ne bilis dẽtibus & ore
alterata infectaq; halitibus tetris spirãtibus, impuri corporis, in-
fecti bile cachochimia & dispositione obscęna siue in morbis, siue
extra morbos cũ potu permistis officiat toti, visceribus cordi, &
vitę principijs, vt hinc viperas venenum deponere. Hieronymus

ad Præsidium dixerit, dum bibere veniunt, lingereque postea virus, dulceque venenum sapore, vt Diascorides retulit capite de vipera, vires ac potarunt semel armaque assumere vtilia sibi & alijs noxia, linctu, & reasumere iterum, quo illo cruore proprio caput roborant perficiunt, illudque retinent & sustinent veneni sedes & naturalis locus in ore retentum, ne quod capiti prodest alijs obsit partibus & illas priuatione sui, deposito in haustu aut reliquas eglutito, & ne potus frigore concrescens, caput & viscera lędat crasius & tenacius factum illud remittunt bibentes. Tū maximum negotiū facesit nosque sedulos de natura viperæ pertractantes, nimis retardat susceptum hoc Theorema, non solum partus viperæ, tot tantorumque grauissimorum autorum sententia stabilitum, sed & de modo concipiendi viperarum, earundemque concubitu, ore feminę suscepto fęmineo, capite maris recisso in coitu rostro fęmellæ dulcedine illectæ, quod patrocinetur huic sententiæ inter dictos, tot tantosque grauissimos autores. Hieronymus locis adductis in enarranda huius animantis historia, Basiliusque iidem sustinentes viperinos mares coeuntes, ori femellarum caput committere & concredere, ipsumque intra os fœminæ immittere luxuriantes, eas vero suauitatis dulcedine illectas occupatasque placido suauique linctu, suctuque seminis absorptas titilatu excitato in vijs seminalibus ab ore ductis in parastatibus & testibus hiantis vuluæ, vt semen ore susceptum excipiant hæc auidę seminis vt eo prurrient & titillent amplius prurrigineque demulceantur iniectu causæ & reiectione prurrientis naturæ ductibus ad id paratis & in hæc ipsa ex ore manifeste insertis, trucidare & rescindere tenaci morsu venenosi oris compressi & præcindentis, dentibus plurimis referto, capita marium, ipsaque rescindere maxillarum pręssura violenter acta, vt præsu semen melius magisque decidat & labascat, vias omnes quæ ex ore in vterum protenduntur dulcedine prurriginosi prurritus semen affectans, quibus est vterus supernus nimis, & iuxta cordis regionem, non longe ab ore disitus, vt supra censuimus, neque id mirum in varia naturæ structura animantium, vbi non vnum situm formam vè vnam partes obseruant, præcipue in deformi serpentium genere, neque hæc reici debet Sanctorum Patrum grauissimorumque autorum sententia hoc sensu nobis explicita, ex eo quod maris caput sit maius multo fæmellæ ore,

quauis

quauis parte summatur, vt capere nullo posit modo, id caput fę mina, osque fęmineæ viperæ circa rostrum fit nimis acutum, strictumque nimis adeo vt implicet satis marem caput indere in os fęmellæ strictum satis & tenue, vt non solum caput imponere, rostrum imo committere implicare videatur. Sed cum tanta sit Hieronymi autoritas simul & Basilij hoc quo modo veniat intelligẽdum, dificile est dictu, quoque à calumnia hos tantos posimus vindicare patres patronosque scientiarum. vbi sit nimis certum, posse immittere marem vipereum caput intra os fœmellæ, vt docet experientia ipsa, qua integros passeres, & mures deglutisse inuenimus, intra viscera præsos detentosque passim, cum quo consentit oris amplitudo capacissima, laxa & mollis viuo animanti præcipue, vditate & madore fotuque caloris sanguinis & spirituum veneni igneique & exurentis. est maius fœmellis os, caputque amplioris maiorisque molis, caninis quatuor armatum dentibus dictis, maribus debilius tenuius exuce magis duobus solũ dentibus ijs munitum, strictius leuius, quo potest fœmineum os capere caput mariti masculinum vipereum, & si vt dicta consisterent suficeret, rostrum posse immittere & si non caput totum in fęmellam, vt cuiuis si experiri velit constabit, rostrum vero est viperæ potentior pars capitis, in quo verruca illa continetur, seu tuberculum illud potentissimum, rostrum enim nares amplectitur & gustus sensum acutissimũ, vt rostro omnia odoretur prius quam vescatur illa, hoc lingit capillamentis adnatis fugit, suctu enim alitur vipera præcipue, hoc subijt, absconditur, totaque euanescit, locis mollibus vt antea diximus: hoc tuetur abscõditur seruatur, satis sibi factum putanti, si reseruet rostrum & caput, hoc tegitur reliqua omnia periculo exponit vt rostrum seruet sustineatque illa, hoc indit in os fęminæ fallacissimum animal, vt osculetur viperam, & linguas communes faciat mutuatis linguis, permutatisque ad inuicem, vt rostrum committit fęminæ, dum non caput totum, vt misceatur magis animamque & spiritum alliciat sibi, seseque immisceant adinuicem ore madido permiscendo humores. Id efficiunt animalia plurima, rostra immittẽtia mares præcipue in fęmellas & contra dum coeunt, & alias sæpe, regurgitat columba fallacissima dicata ideo veneri in pullos, rostrũque in os fœmullæ immittit & indit, & adinuicem esugantes selambunt & lingunt, fel felem & canis canem, Taurus vaccam, ho-

mo fœmellã saliuã sugit& cõmittit linguã, hinc vt Ludouicus Ario sto de Zerbino dixerit duplici lingua loqui posse, cũ suã ore cõti neret, & amantissimæ vxoris Isabellæ linguam. non secus vipera rostrum committit fœmellæ ori osculis dulcissimis, vt via spiritus & respirationis, ore scilicet animam amantis hauriat alliciatque omnino, vt quoquo modo potest trahat osculorum suctu animã, spiritus vitæ scilicet, è corde & pectore ore, quæ debachantur naturæ põdere sine delectu quasi eo actu absorpta furiosa vè & amæntia animantia, vt inungatur amanti misceatur, vniatur, qua potest melius: cum nullum animans sic plicetur alteri in concubitu, vt vipera viperæ docuit Aristoteles locis adductis. Vipera vero fœmina libidine baccans venereis agitata furijs, dulcedine ebria, sic premit comprimitque rostrum commissum, sic dẽtibus & maxillarum presione tenet, exprimat vt succum dentibus eliciteque tentet, & compresione humorem, quo sitim & incendium placet, quibus vritur illa squallerque, vt vda fiat, quasset ideo vt caput commissum eidem detruncetque rostro rescindat inditum quo destituto mare, deficiente alimenti sensu olfactu amisso, quo discernit alimoniam, misere perijt vagatur vndique vt patet si hanc partem viperæ recindas, aut quasses interituram breuiter, alimenti deffectu, adest enim dentibus quasi rabies quædam animãrium & compresio, dum odimus aut cupimus excãdescimus vè, qua obtinere obiectum tentamus & dentibus firmare mordereque enitimur quasi ac si in nos conuertere parassemus, ipsumque disponere, vt ea quæ commutare in nos cupimus apparamus vt nos tandem fiant & subdita nobis, nosque ipsi omnino, aut in partes diuidere & demoliri, vt non vltra consistant quo mittit natura humorem illico, osque madescit cupidine intensa, quasi mittat natura masticationi requisitum humorem iam tritioni & atritui, idque quod conuersioni alimenti in substantiam aliti seruitium prestat, vt ad nostrum modum reducat & disponat illud: ideo vipera dentibus perstringit maris commissum rostrum furore libidinis. Deglutimus enim multoties, os que madescit, exhorrescimusque imaginatione vehementi rerum acrium accidorumque phantasia, dentes inijcere cupimus mordere, illosque firmare, æquare præsura expurgare ab humore spiritu & sanguine quæ inæqualiter confluxere motu inæquali facto, vt dum papirũ calamo abrradimus & in alijs acuto sono inæquali os dentes mole-

molestantur eo inæquali stridore caput ergo maris in coitu quassat trucidatque vipera ex rostro caput conquassante, quo interijt mas postea, qui & totū caput inserere potest in os fęmellę, & committit rostrum quo perijt caput: hæcque voluisse Plinium & Hieronymum ibi: quo Plinius sic fassus est lib. 10. c. 62. viperæ mas caput inserit in os fœminæ, quod illa abrrodit voluptatis dulcedine, abrrodere enim dixit, & quassare ex parte scilicet, & ex rostro, solum multoties, eoque quassato caput demollitur ossium structura communi, non amputare semper. Hieronymus vero qui ex Plinio, hæc discerpsit, sic inquit eo loci dum absorbet semen fœmina, masculi caput excidit, idest destruit, non enim ibi excidere rescindere amputare vè notat semper, sed destruere, quod inter alia excido, notat. Cicero. 2. officiorum in Catone quomodo Carthagini, male iam diu cogitanti bellum inferatur, multo tempore ante denuntio: de qua vereri non ante desinam, quam illam excissam cognouero. Idest destructam. Imo suspicor nil aliud ac Plinius dixit, ijs contineri, destruere scilicet & structum caput euertere. quassareque non rescindere solum, aut præscindere in coitu hæcque multoties contingere, neq; enim perpetuo sic coire hæc animantia, sed tunc, cum furijs venereis aguntur & vrgentur nimis, stimulãturq; acriter, & si ora cōplicēt semper linguas & rostra capitaq, multoties, nō sēper quassantur, nec abscindūtur quassantq, solū fœmellæ marē lasciuiores ferociores, nunquā mas fœminam mitior suauior. Quod vero ij ipsi autores sustinent de oris conceptu, oreque concipere fœminas & mares ore semen eicere, non minus explicandum venit, cum viperæ, tam mares, quàm fœminæ, vtero polleant iuxta suum sexum quælibet genitalibusque integrentur, nō secus ac serpentes alij destinata parte, & generationis obtineāt instrumēta, cōcinna & cōmoda formata integra in vētris limitibus, ijsq; cōcipiant, coeant cōcubāt, mutuis amplexibus, vt Arist. dixerit hæc coeuntia, videri vnū corpus biceps; amplexantur vinciūtur adeo, tum nō ore vtero imo deponūt & excubant fœtus retinent seruāt & ordine quo suscepere excubāt qua cōcepere parte, ea exonerāt vterū enitūturq; & pariūt salacissimæ viperæ, alias frustra natura cōdidisset vteros maris & fęminę & superflue satis, quorū nullū erat futurū seruitiū aut vsus, quæ cū cōcipiāt vtero & genitalibus coeāt vt ijs mōstrauimus, ore solū semē adaugēt & veneno afectāt, simul cū oris succo, in vterum 10

emittunt

emittunt, non purum ne lædat animans, quam amat perditissimè vxorem, aut maré illa si ipsum eiaculentur purũ & sincerũ vt sese perdũt si se iciãt aut veneno extra vias natura paratas sese cõtingãt cruoris insania, rabie percita. Cõstricta imo in coitu inse ipsis vt è fele in os veniat illud vijs communibus in dẽtes diductis, de quo latius infra, laxa & distenta coeunt porrecta, plicata adstricta, hoc vero descendenti succo prurrigo excitatur sensusque titillationis & dulcedinis, in vijs quas percurrit ad vuluam vsque ex ore animantis, eo sensu præditis, quo & seminaria vasa ex inde protensa cum ore continua, (videre est dissectione facta anotomia internorum) viuificant ijs vipereum venenosumque semen efficiunt, iuxta naturam animantis reddunt, cum virus & cruor capite contineatur, vbi residet malitia & virus in ijs, suctu & tractu venenum attrahit virusque vterus vicinus pectori, plus multo quam in alijs naturæ viuẽtibus, patet supra, ex Aristotele & alijs, vijsque communibus in guttur & fauces distentis & extensis, in ipsum, fugit illud vulua quo inficiat & perficiat semen ritu animantis, & si semen commune vtero condat suscipiat retineat, venenum ore spiritibus halituque esuctu atrahit, quo foueat semen viuificet perficiat reficiat, vt sit viperæ tandem, fortissimaq; coitus tempore imaginatione ore & capite, motis humoribus & spiritibus illoque humore commoto veneni, alterant semen in vterum ijs missis, ideoque ore concipere semen dicuntur, idest virtutem prolificam fæcunditatem venenosumque succum viuificantem semen iuxta animantis ritus. & hæc sensere autores: est sine ijs infęcundum semen inutile vanum in viperis, quo struxit natura vias ex ore in vterum vt seminali eo humore venenato semen vteri fęcundaretur, viis in coitu illis reseratis tracto, quo non oblæditur, & si sugat eo tempore, quod non in cor in vterũ, imo eueniat excitato titillatu & blando sensu prurriginis, communibus vijs seminariis ex ore ductis in vterum ipsum, alias læderet virus si alia contingeret, succi enim destinatas sedes præuisas natura & præparatas, & venena, non nocent, secus alia imparata & communia officiunt offendunt, bilis enim & alia in proprijs receptaculis sine noxa esse constat, hinc dixit Aristoteles supra nulli animanti vterum cordi viciniorem adesse, altiorem magis & sursum spectantem nulli, ori propinquiorem leuatiorem. Hocque fit vt semen vtero conceptum vt & suscipiunt alia viuificent &

ficent& prolificent,femenque verum prolificum & fecundũ ore constituant,nam femen vfque dum fæcundum eft & prolificum non femen fed æquiuoce dicitur tale cum vero femine,femen verum ore efficiunt,fufcipiuntque ideo ore &concipiunt vipere viperinam fobolem,femen enim quod prolificum non eft æquiuoce femen effe docet Ariftoteles.3.de hiftoria cap.5. Afficitur vero incredibili voluptate falaciffimum animal,feminis excretione mordacis,& acris,flatuofi,& tumidi,veneni acrimonia & ftimulatione infecti,quibus paraftates & vafa feminaria percurrendo prurrire facit,fenfum quod titillationis intenfifsimum inferat acrimonia veneni,alterati prius immiffis ore fpiritibus venenofis & humoribus acribus, quibus fit acre & mordax irritans ftimulans,femen vero acrius & mordacius maiorem inferre voluptatem & titillationem maiorem in tactum cõftat, vt cum vitet animal maioré moleftiã,dũ excernit illud,maiori voluptate afficiatur eiaculatu hinc vti præcipimus frigidis & impotentibus,acribus falfis.prurriginofis flatulentis,irritantibusque rebus, vt irruant in venerem dum licet & quando licet,nuptis, docet Galenus.6.de locis affectis cap.vltimo,à quo reliqui placitum arrepere omnes,neruos ergo & vias quæ in vterum implantantur percurrens prurriginofus humor ex ore in vterum titillare facit & mira voluptate afficit prurritu illo percurrente ipfa, vt & feminis eiaculatione ebriæ & baccantes prurrigine & voluptatæ illæ illarum partium,alienatæ quafi raptu & exthafi comparis oblitæ maris immemores,roftrum quaffent multoties viri & caput,rapptu comprimentes fuggentes fuccos titillantes & prurriginofos, quosè mare fugunt & alliciunt fœmellæ,quibus à mare deglutitis fuctisque femen fœcundum & prolificum efficiunt verumque femen,rabie roftrum maris quaffantes & caput non minus fi committat ori fœmellæ ille,conterentes furijs,hinc Oratius lib. 1.Oda.13. Vror feu tibi candidos. Turparunt humeros immodicæ mero . Rixæ fiue puer furens impreffit memorem dente labris notã, torquebatur enim & odio & amore pueri riualis, Lydiæ pellicis fcimus enim quantus fit furor & ebrietas quanta huius affectus.

De du-

LIBER III.

De dubijs quibusdam scripturæ sacræ in natura viperea.

CAPVT III.

11



DIficilem nimis, satisque abstrusum locum adduximus ex Iob. 20. c. de viperino morsu vbi sic inquit. Spiritus Deus, Iob nomine. Diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus, caput Aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. exponés quæ sit apud ipsum portio impij. Vbi minatur scelestes homines & obstinatos, viperina lingua, venenoque atro & diro huius animantis, metum incutit lingua sęua & crudeli, cum 28. Actuum Apostolorum sint hęc scripto. Cum congregasset enim Paulus, sarmentorum aliquam multitudinem, & imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset inuafsit manum eius, vt vero viderunt Barbari de manu eius pendentem Bestiam, ad inuicem dicebant, vtique homicida est homo hic, qui cum exierit de mari, vltio non finit eum viuere, & ille, quidem, excutiens bestiam in ignem, nil mali passus est. Quibus non lingua, dentibus imo & maxillis cruentibus, & veneficis inuasisse Paulum, manumque apprehendisse videtur edoceri: cum quod illa semel atque illum aprehensit, si id sola lingua efficeret ea contracta, vt per naturam contrahit vulnere illato si lingua iecit, aut agræditur vt loci Iob colligitur, decideret illico & non penderet, vt pependit librata aere, vt esset opus illam excutere, in ignemque proicere, vt a pēdenti bestia absolueretur tum noscent omnes facilime id, qui linguam viperę paulo atentius considerauerint, quæ nec extra os venire potest, dentes ve excedere, aut adextra porrigi membranis detenta vndiquaque illis deuincta, (attulimus supra) nec & si posset externa petere, icere aut vulnus inferre valeret, cum lateribus vndique compressa sit & cuspis eius capillamentis plurimis mollissimis inuoluatur nō secus atq; lanę floculis cōuoluta vt impossibile iudicetur posse quē piā petere vicere inflicto, blandissimis capillamentis circumsepta, quibus si aliqua posset semel subire, carnē ve intrare, aut quod uis alterū, illico pondere totius corporis rueret, vt non esset opus excussione concitatoq; motu ictæ substantiæ, vt excussit Paulus: præfer-

præsertim cum maxillis & dentibus præsura dentium obsignata, constet quæuis rabie affectatas tenere illas, non lingua cutere, vt periculo facto multoties intra vasa vitrea detentis viperis irritã tes vidimus & conspeximus, quod norunt venatores captoresq; earundem, qui lingua extracta detractaq; radicitus, forcipibus, vipera apprehensa ex capillamentis exertis ad externa per vices, dentibus relictis solum venenum effundentibus obsignatis canis, in arrepta rerum apprehensarum substantia sine lingua pẽde re dentibus & maxillis morsu experiuntur pasim. Arist. 9. de historia c. 29. viperam deuorare scorpionem refert in pugna & duello, nonque lingua icere, dentibus imo, alias voraret ingereretque non deuoraret. Plinius libro. 11. c. 37. sic. Dentes viperæ gingibis conduntur, hæc eadem prægnans veneno, impresso dentium repulsu, illud difundit. idque clarius docet res ipsa cum in morsu dentiũ præsuræ & vestigia appareant supersintq; manifesta semel ac dentes immisit & eiecit, Paulus AEgineta vero, loco citato, AEtius, & reliqui dum signa morsus fœminæ & maris, in hoc genere distinguunt, fœmellis morsibus dentiumpuncturas quatuor adesse enunciant, maris vero binas, quod dentes quatuor fœminæ insint canini dicti, maribus duo, vt fœmellam in hoc genere deteriorem & vulnerum numero & veneni potentia diiudicent docet Aristoteles locis adductis, & 4. de partibus c. 1. viperas, vt & serpentes reliquas & piscium plurimos, non dentire cibi conficiendi præparandi vè causa, imo causa tutellæ & defensæ vitæ animantium, armorumque loco eisdem impertiri, serpentibus vero porosos nimis adesse molles & faciles cauos vt quam citissime putrescant emortua vipera, qua viua siccissimo conseruantur veneno, secus deciderent: viperis iecur, vbi bilis venenumque recoquitur, circa guttur est, vt & viscera reliqua (late supra diximus antea) cui nectitur vesica bilis & veneni sedes, igneusque humor causticus exurens & septicus, Iecur ad finem cannæ pulmonum inseritur & asperæ dictæ arteriæ, hæc illis omnis diuisa & disecta ad finem vsque est, per quam e iecore ascendunt de Cysto fellis, venulæ duæ, quæ per arteriam repunt, quarum rami & soboles, postea suborta, circa fauces diseminatur in ramos diuersos, quorumpars in linguam terminatur diseminata ibidem, pars reliqua in dentium radices tendit in fauces, vt tãdẽ invesiculis quibusdã cõtẽtis ingingibis euanescãt & terminẽtur 12

quæ dila

quæ dilatantur & comprimuntur, vt petit occasio bursarum more, dum vrgentur rabie compressis interim & reclusis furore, vindictæ cupedia, tamen deglutientibus, compressis & in se constrictis ne venenum deglutiant & suggant, suctu enim aluntur serpentes omnes præcipue, conteruntque nō mandunt, sed ingerunt, comminutione quæ vorant non masticatu, cū dentibus molaribus priuentur, vt quasi integra videantur ingesta, comminuta & excissa cum sint; hinc rabie percitæ viperæ, dum coguntur mordere, & inijcere dentes, comprimuntur & contrahuntur in se se, postquam vt hostem pertingerent se dilatarunt prius primoque occursu, contrahuntur vt mordeant bilemque exprimant in ossę dum, caninos incutiunt dētes, & ijs solum mordent quos præfignant reliquis coadiuuantibus, postquam hos infigerunt primo, eminentiores simul & prominētiores, quibus est prius ire in obiecta quæuis, contractæ & retractæ in se dum incutiunt morsum, bilem & recoctum venenum regurgitant ore lingua capillamentis vesiculis gingibarum apertis præsura & patentibus, dentiumque poris & cauitatibus, semel ac retinet dentibus prius iniectis, euomit virus præssura & compressione facta, rabie percita, compressis dentibus, maxillis, & gingibis, ore toto compresso venulis constrictis retractu radicem versus, vt oscula pateant & referentur, bilem vt exprimant, imo tanta rabie præmuntur multoties, vt in distans eiaculentur virus, linguaque & expuant expressum semel, & compressione effussum in os, quo venenosa dicuntur eiaculātia virus, ijs omnibus autoribus est videre, præcipue Diascoride vbi supra & Galeno libro ad Pisonem, Paulo & AEtio, ijs virus refundunt, hoc ritu & ordine, ore, dentibus, lingua faucibus, rabie agitatæ, non secus ac nos dum rabie afficimur vrgemurque omnino, dentes acuimus, qui rabie incalescunt, hinc abit in adagium in dicaces & detractores, dente viperino deterior, non lingua, quod venenum dentibus effundant, vnde Ouidius. 3. methamorphoseon, vt potentiam ferocitatemque summā illius formidabilis serpentis cadmici præfingeret, horrendumque venenum vipereis dentibus munitum hiperbole facta canit his. Pallas adest motæque iuuet supponere terrę. Vipereos dentes populi incrementa futuri: & 10. eiusdem operis, dum se excusaret à crimine descensus in infernos Orpheus sic. Causa viæ est coniux in quam calcata venenum vipera diffudit, vt subita morte interijsse

rijsse potentissimo veneno enuntiaret Euridicē amantissimā, quibus nescio an alonginquo veritatē olfaceret, cū vix inferorū causa, extiterit serpente læsa fœmina Hæua, & vtinam præterita renuntiemus solum, est videre in Apris Elephātibus Taurorū cornibus, rostris auium, & animantium vnguibus dentibus agitatis sæuientibus excādescentibusque ira, hæc omnia incalescere, nos constringimus pręcordijs excandescentes, quibus contractis vapores & humores in caput ascendunt & remittimus, quibus replemur offuscamurq;, qui caput & rationem perturbant, inficiūt sensus, inquinant, & affectant obscurant ira, hinc os ira commotis amarescit & bile perfunditur, præcipue bile abūdātioribus biliosis natura, cum constrictione præcordiorum & epatis, bilis regurgitet & in os refudet per poros corporis & communes vias bilescit in ira, amarusque sentitur sapor, & bilis regurgitat, dentiumque prælio est noxia venenosa & mortifera, in cane & homine chachochimo, passim est videre & multoties visitur, sic viperis commotis rabie contingit infectio, inficere & officere, animantibus rabie sęuientibus, tenuioribus effusis succis actiuioribus igneis compressione emissis, bile sanie, & spiritu tetro effuso per poros, venenosior magis, virulētior, lætalior, vt tenuior, actiuiorq; natura, vt naturæ ignis, subtilior, agilior, potētior, vt ignis natura est efficatior alijs actione & opere: nō deniq; mordet lingua vipera, sed caninis dentibus plagā infert, & infligit vulnus, dēte petit, & si diffundat venenū lingua & alijs, vesiculisque dictis, plenis cruore ad radices dentiū, quæ apperiūtur & recluduntur ad tēpus compresione & tensione, fibrarūque in hæc ipsa cōcurrē tiū insertarū ope, quibus reseratis virus effluit pallidū colore sub viride, dulcissimi mellei saporis (mirabile dictu) naturæ fallacissime & versutæ, quasi gustus suauitate inuitet illud cui malitia & dolo excidium & mortē tristissimā parat: muscis solum (& id scitu dignū) innoxiū & impotens discrimine facto multoties eiaculato veneno vipera irritata lacessitaque omnino, illoq; efucto impune ab hoc solū genere animantiū pluries periculo facto me 15 presente, muscis cōgregatis dulcedineq; illectis illius, quarū nulla perijt attente cōsiderātibus obseruantibusque corā plurimis, grauissimis viris, qui testes huius euētus adfuere. Nec Iob dixit mordebit iniquū viperę lingua, sed occidet dixit veneno effuso, quod lingua eicitur deterius alijs animantis partibus, quod plus susci-

piat, vt natura laxa mollis spongiossa, maioréque communionem cum Cysto fellis, & bilis obtineat cōmertiū maius cū visceribus & veneni sede, arripit maxillis & dentibus, venenū reiectat lingua & virus fatale, ex hac enim in dentes & alia cruor repit & venit, meatibus ex lingua in alia regurgitat virus, quibus occidet lingua apprime dicitur veneno horrido & si præmat dētibus viā externat apperiat, vt venenum subeat intret interna, vt succos infectet sanguinem & alios vt in cor subeat, succis immistum, vijs humorū & vasis, in vitæ arcem corq; ipsum inuadat, motu enim venenū calet inflamatur ignescit & semper in deterius abijt, mouent enim serpētes linguas perpetuo & magis vipera, vt capite de Angue monstrauimus satis partibus reliquis, quo lingua occidit magis alijs tenuato veneno, veneniq; effusione & si morsus dentibus exerceatur, vnde cū vestigia & pręsuræ dentiū supersint, vulnusq, post veneni iacturā, malum in illos reijcitur in vlcera & vulnera, cū hæc solum sint perniciosa, quod viā externant licencioso veneno. lingua vero longo tēporis tractu leuiter tamen pūgit & iccere potest quandoque & laxe nimis, capillamētis ætate prę duris aculeo indurato, vt anguis, at dentibus infligit vulnus, & si lingua magis officiat viru, quo dentes viā parant, venenūque diffundunt, at ex lingua illis venenū suppeditatur, eicit lingua copiose satis eiaculaturque & in distans multoties mittit cruorē, vt è longinquo noceat distantiora adhuc, quod vt notaret Dei spiritus, impijsque periculum renunciaret vt cōuerterentur, dixit occidet eos lingua viperex a longinquo adhuc peribunt, vt minus præcauere possint noxam vitareque illi. Nō minus dubij illud

14 affert quod Isaię. c. 30. adducto cōtinetur, esse scilicet regulos & viperas volantes, plenū imo difficultatibus est, quæ sint viperæ ex alatæ regulique volantes, de quibus icit sermonē Spiritus Deus eo loci, quæ & si perplexa videantur abstrusaque nimis, vt tamē possimus intricatā hanc & difficilē controuersiā enodare notandum venit, viperā continere subse, & vulgares nostras notissimas & vltra speciē quādā, dictā iaculus, quā vocat AEtius cencritē & acontiā, quod veniat è capite quasi incērtū imminuta, & in acutū desinat, aut quod vēter eius sit coloris milij dicti græcis Cēchrios κεγχρος Acōtia vero à verbo gręco ακοντιζ hoc est iaculor, dicūtur enim Acōtiæ & cometes ocyssimi volatus, quod more iaculorū vibrētur rapidissimi, vt docet Plinius lib. 2. c. 25. & acontiō dictus

est filius

est filius Lycaonis, quod iaculis fuerit potētissimus, refert Stephanus. Et aconitū venenū quod iacula eo tingerētur mortifera, de hoc vero serpente, & vipera, sic AEtius scriptū reliquit Tetrabiblio. 4. serm. 1. c. 27. Cēchrites serpēs est magnitudine duorū cubitorū, figura autē crassa in tenuē abeūte, colore viridi, maxime iuxta aluū, vt miliū colore referat, vnde Cenchrias, hoc est miliaris appellatur. Aiūt etiā (subdit AEtius) hūc se ipso fortiorē fieri dū milium floret, huius virescētis floribus mansis in terram decissis tēpore venientibus, ceterū vbi se ad lędēdū parat, extēdit se ipsum, ac veluti iaculū vibratū, corporibus inuoluat, hocq; modo verberat à cuius morsu, omnia quę de vipera dicta sunt sequūtur & si grauiora, remediaq; eadē, quæ ad viperæ morsum cōstituit, parat iaculo morsis, quibus cōstat, cū iaculi veneni accidētia, & effectus sint eadē, & eisdē remedijs cū cedant esse eiusdē rationis & formæ, cū effectibus & accidētibus viperæ. Viperáque & iaculū nō differre natura cōsentire imo iaculūque cenchritē aontiā serpētē vnū esse & viperā & specie viperæ cōtineri, iaculosq; esse viperas veneno potētiores solū, reliquis idem, vt isce patet, docet idē Auicena eisdē quasi verbis lib. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40. & 44. Paulus lib. 5. c. 18. ijs. si Cenchrius nocuit, morsus eius viperæ similis est. AElianus lib. 9. c. 49. idem Plinius lib. 8. c. 23. deniq; est iaculus vipera, eiusq; natura cōtinetur illa deterior veneno & noxior, iaculus vero viperaque hæc, volat aere & volans dicitur ab omnibus autoribus, hinc est vipera volans, & locus Isaiæ. c. 30. intelligitur de hac vipera vbi dicitur. In terra tribulationis, & angustiæ ex eis regulus, & vipera volās. de regulo capite de Basilisco dicetur, quod vero iaculus vipera volet patet primo verbis adductis AEtij, velut iaculū vibratū corporibus inuolat iaculus, Lucanus li. 9. ijc dū miserias, mortesq;, quas passus est exercitus Catonis in Africa enarrat venenatorūq; illius climatis morsus quibus plurimi interiere tristissima & infelici morte venenata dinumerās, inquit. Et natrix violator aquę iaculiq; volucres, quid clarius, Plinius libro. 8. capit. 23. sic, Iaculus ex arborum ramis vibratur, arboresque ascendit, nec pedibus tantum cauendas serpētes, sed & missili volare tormento more pilarum excussarum è bombardis, & archibucibus, idem Auicena, AElianus, Galenus de Theriaca ad Pisonem, capite. 5. Tum vltra est hoc valde notatu dignum, animantia aliquot præcipue insecta & præcordis præcin-

cta, comprehensaque locis calidis regione æstuanti cõstitutione que humida pluuijs & imbriũ tẽpore, flante austro & zefiro spirã te, præcincta hæc, humiditate retenta circa exortũ alarũ in præcor diorum præsura & parte succinta, calore ibidẽ vegetiori vnione & cumulatu, detentaque vditate loci angustia & cõstrictione præ
15 cordiorum, multoties alis pennatis cutaneis ve aliculis insigniri aut mẽbranosis, formicis contingit passim calida & humida temporis statione, circa præcordia quibus erũpunt alæ, piscibusque loci humiditate, & perfectioribus plures salubrioribus agilioribusque, tũ auibus quæ in aere humido & calido elemẽto degunt increscunt alæ plus multo, præsis & detẽtis apud nos terræ siccitate alteratis & aquæ vaporibus frigidis impedito exortu caueis & locis imis, vt 1. c. huius operis latius diximus, quo Megastenes lib. 1. c. 6. refert in India serpentiũ plurima genera alata oriri, loci humida cõstitutione & calida, idẽ refert Ælianus lib. 9. c. 42. Policletus eadẽ lib. 3. 5. c. Scorpiones alatos, angues, viperas, iaculos, aspidas narrat. Pammenes idẽ opere de venenatis animãtibus, refert serpẽtis indis oriri bicipites alatos & pedestres ad caudæ regionẽ, sic nititur æmulari serpẽs, perfectas liberas cœlestesq; aues, vt iã supra sensu tropologico diximus. Cicero 2. de natura Deorũ sic. Ibes aues maximã vim serpentiũ cõficiũt, auertũt pestẽ ab Ægypto, cum volucres angues ex vastitate lybiæ, vento Africo inuectas interficiũt. Vocauit angues volucres pennatasq; dicit, Psal. 148. Dauid inuitans omnia, laudes vt debitas Deo red dant, cũ de alijs dixerat subdit. Bestiæ, & vniuersa pecora, serpẽtes & volucres pennatæ. vbi epitethon illud ad aues, non refertur solũ, cũ nulla sit auis nõ pennata alata scilicet, ibi enim pennata hoc notat, penna enim alã significat omnem, quo nescio cur imponeretur auibus, vt aues inuitaret solũ pennatas cũ omnes tales sint sufficeret dixisse aues aut volucres, imo ponitur serpentibus, serpẽtisq; filios vocat in laudes, qui cũ serpẽtes antea essent & reptassent, reperẽtq; serperẽt sine pedibus, modo alis subortis baptismatis vditate & gratiæ rore charitatis tepore & estu, Christi aduẽtu alis subortis, qui reptiles erant serpẽtesq;, laudẽt Christum quos pennatos iã, auesque liberi volatus & serpẽtes pennatos vocat, nõ omnes serpentes, nec reptiles eo Psalmo, non terrestres, sed pennatos ingratiarũ actionem. Vidit & Plinius serpentes varios alatos, & alij videre, & si vltra naturam, vt supra naturã

filij serpen-

filij serpentis alati & pennati fuere, gratiæ rore legisq; Euangelicæ succo & viditate:imo contingit hoc multis rerum generibus, quis nescit ex bombacium cadauere sericisque vermibus, renasci alata quædam, humida putrescenti substantia, tum fumo spirãte efumante lichinio, papilionem alatum Hepiolumque oriri passim, serpentes dracones alatos vidit Lucanus libro. 9. Volare pisces aliculis scimus & saltu nõ spatij minimum percurrere, hinc ergo Isaias eo loci cum Hebræi confugerent ad AEgyptios, Deo vero inconsulto, vt mentitos Deos consultarent, quasi non esset Deus in Israel: propheta graues enuntiat afflictiones, ignorantesque & insipientes eos vocat, quod ad vana & fallacia confugissent numina, terramque inuiam venenosis refertam animantibus discurrissent & peragressent, supellectilemq; preciosam, lautã & copiosam ad AEgyptios deuexissent, qui vt eorum væcordiam & prodigalitatem notaret, vocauit eos eo loci, Onus iumentorum Austri, substantiam enim AEgyptis infidelibus commissere confugere ad AEgyptios onusti omni speciosa supellectili, sarcinis copiosissimis onustissimi vt deferre solent iumenta Austri, iumẽ- 16
tum enim vt docet Aristoteles. 1. de historia. c. 6. de omni animãti dicitur, cõmuni significatu, quod sufficit & iubat oneri gestando, vt equum, mulam, asinum, Dromedariũ, Bufanum, Chamelũ, & reliqua eiusmodi comprehendat, quæ iumento adiumento vè oneri esse queunt, & si de asino principaliter intelligatur qui tribialior communior simplicior & facilior est, qui cum pandus sit natura, & væcors, rudis, & tardus, capiteque maximo polleat inter omnia animantia, capite minus vtitur reliquis alijs, estque illi minoris vsus, formicæ minimo, estque peruersi adeo auditus, vt cum omnes molestet & obtundat rudiens, adeo est musicæ & concentus ignarus, vt rudire non desinat, si incepit semel, etiamsi lacessitus virgis aut stimulo percusus, sic demulcetur suaui illo sibi cantu & rudimento illo dum orcat, vt vi maxima desistat rudire, quo dicitur per Ironiam tanquam asinus ad lyram: ideo retulit hos Isaias asinis austri, quod peruersi essent auditus sermonũ Dei & quod capite & iudicio impotẽtes essent, ac si non esset Deus, in Israel cum ad fraudulentos AEgyptios confugissent, vt iumenta austri preciosa omni supellectili onusti. Austri vero iumenta vocat, quod auster Palestinis callidissima pars sit, quę spectat ad Africã & Nubiã è Palestina, calidissimis vero regionibus, fortissimos

generat asinos, docet Aristoteles. 3. de partibus. c. 4. vbi ponticam regioné & Scytícham, asinis carere ob frigoris inclementiam & rigorem refert, frigidumque esse animal & metu potius quam potentia onera gestare, cor enim maximum obtinet amplissimorũ ventriculorum, quo exhalant spiritus calidi, sunt corde frigido frigidi & melancolici defectu spirituum, quibus adest lætitia agilitas, & hilaritas facili eorum motu, in Achaia vero Archadia & alijs calidis cœli regionibus, docet ipse, tum Plinius libro. 8. cap. 43. robustissimos fieri & fortes Vocauit ergo iumenta Austri Hebræos, quod onusti diuitijs substantiam omnem humeris gestauerint AEgyptijs, & regionem percurrerint plenam regulis leonibus & viperis volantibus, stulte & inepte.

De literali sensu & mistico, in locis Scripturæ sacræ, quibus Viperam compellat.

CAPVT IIII.



Lurima Scripturæ loca varia & diuersa intricata & perplexa satis, dictis adductisque sententijs, de natura viperea, genimine eius & sobole, illustrari queunt & ex
37 tenebris in lucem reuocari, inter quæ elucescit primo locus ille Lucæ. 3. Vbi Iohannes, turbis quę conuenerant, vt baptizarentur sic fatus est. Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira. facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere Patrẽ habemus Abraham, dico enim vobis, quia potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Vbi cum de baptismate sacro exhortatio esset, qui est secundus ortus, secundaque natiuitas, quo ibidem dicitur. Nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnum Dei. Et cum dubitasset Nicodemus, quo modo potest homo nasci cum sit senex solum rei modum addubitans, & inquisijsset, num quid potest in ventrem matris suæ iterum introire, & nasci? Respondit Christus. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, nõ potest introire in regnũ Dei. Merito vocauit eos genimina viperarum. Quod aquas sectarẽtur serpẽtis filij & viperæ venenatæ irę & ferocitatis progenies (ira & inuidia serpẽtes gliscũt cõtinuo & iciũt)

ad baptis-

ad baptismũq; cõfugerent iã veneno deposito (quo se aliosq; inquinarunt legis peruersione, reproboq; præceptorũ sensu prius,) vt eorũ æstus squalioresq;, peccati reatus sedarẽtur renati inspiritu, nõ secus ac viperina progenies, vipereaq; natura dũ venenum diffudit, aliosq; infecit & se illo, in aquis submergitur proijcitur que, vt tẽperetur humescat squallens exuccisq; natura, sic illi vt arefacta iam veneno peccati substãtia, gratiæ rore aquis sacri fontis vderet & consisteret, ne in puluere euanescere illa, (est se homo puluis solũ & natura omnis nõ irrotata desuper) aquas quæritabãt, quo sciscitatur Iohãnes quis docuit vos fugere lauacro hoc à vẽtura ira: vt fugiunt ignes & æstus morsu facto viperæ earumque fœturæ aquis immersæ (diximus supra,) tũ quod secũdo ortu essent nascituri esseтq; illis opus renatu alio nõ secus ac genimina viperarum exortu duplici in lucẽ veniunt iterũq; nasci oporteret eos sic cõpellat, quod prius serpentis & Dæmonis vtero continerentur peccatiq; quo fouebãtur generebanturq; infecti, intra serpẽtis viscera venenosa & deformia, iã postea iterum erat opus ortu alio, vt in lucẽ prodirent viui, cũ prius solum serpẽtis ouuis peccato, eiusq; fomitibus seminibusque conclusi tenerentur viuipari vt in lucem Christum prodirent, prorrũpereque possent, secũdo ortu viui vitales & renati, fugiẽtes venenũ virusq; corruptæ & infectæ naturæ matrisq; inquinatæ posteritatis Adami. potest enim Deus dicitur eo loci ad literã, de lapidibus istis vbi viperas excubare diximus, suscitare filios Abrahę cũ enim viperę saxis lapidibusque excubent & habitẽt, dixit postquã genimina viperarũ cõpellauerat illos, posse Deum suscitare de saxis & lapidibus, de viperina natura & sede viperea, in filios Abrahę amantissimos Deo, secũdo ortu & renatu illo: de saxis & lapidibus de duritie & obstinatione, quibus condebãtur reprobo scripturæ & legis sensu vitiorum malitia, obstinati reuelles & duri, quibus vterus tam fœmineus quam virilis, lasciuia & concupiscientia affectatus, cor erat, est cordi annexa, viperis vulua illique hæret contra ac omni animanti, carnales lasciui sectantes viperinum appetitum & venenum quibus erat cor vterus affectus & passio. est affectatissimũ inter omnia animal vipera irascibili & cupedia summa acta. quo Psal. 57. Etenim in corde iniquitates operamini, in terra iniustitias manus vestræ cõcinnant, alienati sunt peccatores à vulua errauerũt ab vtero, locuti sunt falsa, si ergo vere iustitiã loquimini

recte iudicate filij hominũ? Cũ sit illis vterus & cõcupiſciẽtia cor, in corde iniquitates operabãtur, & iniuſtitias: alienari ab vtero, & errantes vterũ quo continebãtur Eccleſiæ, & iuſtitiæ originalis rationis & legis, eſt vterus rationalis, ratio lex iuſtitia, quo vterũ errauerunt ingreſſi ſerpentis vterum viperinumque, qui inficit cor, ſitu & vicinia, cum tamen nullum animans vterum diſtantiorem à corde obtineat, atque homo natura & ſitu vt mõſtrauimus, illeque cum eſſet continendus remotiori omnium vtero, tamen cordi viciniorem ſubijt viperinum inter omnia animantia, vt deformis monſtroſus oriretur vitio & culpæ malitia, ſitum iuſtum quo erat conſtitutus ille amittens & deſerens, vtero infami viperino receptus, quo erat opus renaſci petraq; ſeruari & tueri, vt viperarum progenies geniminaque efficiunt vt viuant, ſemel lucẽ experta, terram aufugientes terrena & fugacia. Petrã inſectantes renatu & habitatione. Petra autem erat Chriſtus qua in lucem ſunt editi. ſubdit Lucas ſecurim ad radicem arboris adſtare nunciatque id geminibus viperarum cum ijs occultentur & lateant, vt diximus dum fugam parant, quandoque arborum radicibus & cauitatibus viperę & ſerpentes reliqui, vt drinus ſerpens græce inde compellatus, quod quærcum radicibus occulatur græcis δρῖνος drinos, ideſt quærcus, ad radicem, qua fugit terrena ad appetitum quo terrena effugimus, radix noſtræ miſeriæ & ruinæ, ad hanc radicẽ ſecuris eſt poſita, vt recindatur Chriſti doctrina & lege gratiæ, quibus & inuitat mortales non ſolum minatur. de cuius ore enſis, & ſecuris prodibat verbo virtutis ſuæ & veritatis, non ſolum ſupplicij, doctrinę imo & miſerationis. Cum vero natura ſeptum dictum treſuerſum græcis φρενας phrenas, ſeu ratio dictus, interpoſuerit cordi & epati, ne cor ſedes virtutum omniũ centrumque vbi terminantur virtutum aliarum opera, affectibus concupiſcibilis diſturbaretur, docuit Plato in Thimeo Gal. 3. de placitis, & de locis. 5. c. 4. & 3. de morbis vulgaribus commentario. 2. & 4. Vt cor vaporibus nutritionis, quæ in ventriculo & epate fit & viget non offaceretur, fulciuit hoc ſepto & circumuallauit natura illo, neceſſariũ adeo vt eo læſo vitietur ratio deliretq; animal & erret, vt ijs locis patet, cordis vicinia & annexu cũ illo & capite, ſubſtãtiæ dẽſiſſimæ vt tenuiſſimo ſolum poſſit inflãmari

18 ſucco calidiſſimo & tenuiſſimo, adeo vt ęſtu nimio ibidẽ eferueſcẽtis humoris calcant & flagrent hæc incẽdio delirent & deſipiãt quo eſt

quo est ratio dictus, & cũ hæc septo distinxerit in omnibus animãtiũ generibus natura in viperis nõ intercepit, hæc imo in natura hac est videre confusa omnĩa communia indistincta confudit illa, vt hęc illis vitientur coinquinenturque situ & actionibus, nõ secus ac Asellus piscis, cui cor ventriculo continetur, & phalangium araneaque quæ os ventris medio consitum habet, vt docet AElianus libro. 3. c. 36. de quibus Paulus ad Philippenses. 3. cap. Multi enim ambulant quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi quorum finis interitus, quorũ Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. vt viperæ genimina scilicet confusis visceribus terrena habitantes ad Romanos. 16. subdit, Huiuscemodi enim Christo Domino nostro, non seruiunt, sed suo ventri cum adhuc gentes cognoscant idolatræ non ventri imo Deo inseruiendum esse. eoq; hominem differre ab his quibus ratio denegatur animantibus dixit Sallustius ijs. Omnes homines qui se se student præstare cæteris animantibus, summa ope niti decet, ne vitam silentio transigant, sicut cætera animantia, quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit. tum & genimina viperarum eos vocitat, murenas scilicet vt diximus, quę patrem viperam fortem & illustrem appellant illis inutilem, cum debiles sint enascantur & impotentes. non secus atque Hebræi Abrahamum Patrem proclamãtes, id sufecisse satis sibi concredentes malitia pleni & infecti veneno feminei & molles murenę, ac si ex genere Abrahamo iustificarẽtur. tum & locus ille constat Matthæi. 12. cap. Vbi Christus pharisæos adulteros adulterantesque scripturæ sensum ijs lacessit. Progenies viperarum quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? & infra, cum viperarum sobolem appellasset inquit. Generatio mala, & adultera signum quærit. vbi non viperas vocauit pharisęos, non viperinos, sed viperarum progeniem spurias & nothas viperas, vt complecteretur viperas, viperinamque fœturam adulterio subortam, quæ non meretur viperæ nomen sed murenæ, fœdo & illicito concubitu adulterio & infamia, adulteramque ideo generationem deppellauit, quod non secus ac viperæ, quibus tanta adest capitis potentia & robur capitis tantum, vt eius partis vi subertant omnia superentq;, murenas tamẽ sectantur, quę cauda vires & robur possident sine capite quasi, debiles adeo vt quasi fato calamo, si percutiantur cauda, deficiant vita defunctæ: sic il-

li, qui capite Christo pollebãt, robusti capite (viri caput Christus caput Christi Deus: Paulus supra) nõ caput, nõ Christũ, nõ ratione & legẽ sequerẽtur, Imo murenæ caudam appetitum portionẽ inferiorem, adulterio obscœni & corrupti partis fœmineæ ratione legitima repudiata Paulus. 2. ad Corinthios. 2. Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbũ Dei, sed ex sinceritate, sed ex Deo coram Deo, in Christo loquimur: Isaias de his c. 57. Vos autem accedite huc filij auguratricis semen adulterij, & fornicariæ super quem lusistis super quem dilatastis os, & eiecistis linguam, nunquid non vos filij scelesti, & semen mendax? Quæ iuxta naturam viperę dicuntur, cum sit proprium eius dilatare os, linguam eicere, dum fœmellis vtitur, vt dictis constat autoribus Galeno & Aristotele, fœmineis cupidinibus calcanei nostri cupediæque, hinc Salphaad, qui in peccato mortus est, dicitur Numerorum c. 27. Solum filias genuisse refert Spiritussanctus, murenas & fœmenina opera, non masculina, nec digna viro, appetitus opera & malitię, non rationis, nec partis illius, qua constat vir, non rationis & virilitatis, imo fęminæ appetitus Heuæ opera & serpẽtis insequentis murenas, fœminæ opera & calcanei, filias quas in murenis generauit, portionis inferioris, caudæ, & appetitus, murenarum, soboles & progenies viperarum ideo. Salphaad ergo hinc solũ filias progenuit, quod peccato infectus generaret, quã-
19 do enim semen, a perfectione sibi debita deficit, à maiori quam potest, non virum imo fœminam producit, quo vocauit Aristoteles fœminam necessarium naturæ defectum, vt species propagaretur. 2. de generatione animalium c. 3. & libro. 4. c. 6. Plato in Thimeo, & in conuiuio. Galenus. 1. de semine & 2. Hippocrates libro de natura humana, vbi Aristoteles fœminam vocat marẽ læsum, opusq; vitiosum & deficiens a mare, quibus defectus nomine non vitium naturæ, eius imo pluralitatem & varietatem annotat fęminas ergo genuit, & peccator gignit. hinc cęsis madianitis per Mosen, Numer. 3 , fęmine solum illorum supersunt & reseruãtur, vt intelligant mortales, fœminæ solum opera & fœmenina superesse ex iniquis vita defunctis, vt Madianitis contigit Mose percussis, opera nullius valoris infima, & debilia, quo reor Deiparæ virginis fœlicissimam animam, fęmineum corpus informasse, purissimumq;, vt Christum naturæ autorem gestaret & põdus illud immensum celebre gereret vtero, omnium mere creaturarũ anima

perfe

perfectior,imo cum Christus icone illo & effigie serpentis notare tur signo illo Mosis Numeror.21.c.& Iohannis.3.vt serpentes iam homines genimina factos viperarum,ad se vocaret,serpentesque serpentem non aufugerent illum serpente exaltato in deserto,ad similitudinem cuius oportebat exaltari filium hominis, Christus virginis filius & æterni patris verbum figura serpētis indutus est. potētissimi,eiusq; qui potest esse remedium suomet ictui,vt fuit humanitas Christi diuinitatis vi ictui,& morsui venenoq; humanæ naturæ quo serpens & appetitus,rationem & hominem læsere & infecere,vt vipera confecta theriacam intrat fermentata & mista suisq; morsibus auxiliatur & omnino succurrit de quo infra,sic serpentis morsui fuit remedium serpēs Christus,morsuiq; appetitus serpentis & hominis,quem sibi infligit homo,homo alter Deus,vt homo homini remedium esset,vt vipera viperæ,reorq; vocasse pharisæos genimina viperarum,non viperas, sed murenæ fetus,adulterij,viperarum earum,quæ murenas addeunt,non potentissimæ viperæ fœtus aut partus viuipari dicti non Christi qui viuos edit fetus,nec huius potentissimæ viperæ quæ theriacā composuit nostram & condidit Anthidotum nostræ salutis. Quo ad viperæ similitudinem Hæmorroisq; & Dipsadis formam Mosen serpentem erexisse teneo,forma nil interse disidentium fere, vt hęc notaret quando figura & signo serpentis præsignauit Christum,vt adulteros,& idolatras vocaret Hebræos, quæ etiam vt Ezechias 4.Reg.c.18.rex hāc theriacā enotaret pararetq; viperā hanc,Theriacæ nostræ salutis,iam iamq; disponeret longam alioqui theriacæ mistionem & conditum,tanto tempore expectatum serpentem hunc quem Moses struxit in frustra diuisit eo loci, vt in frustra seccantur viperæ ad pastillos theriacæ salutares. dipsas enim Hæmorrois & vipera figura formaq; , quasi nō disident, sed officio efectibusq; varijs supra relatis, vt vna figura varia & multiplicia salutis auxilia præfigurata cōtinerētur. Sibilo ergo & hinnitu viperæ murenas vocant & sollicitant in adulteriū,& sensum sollicitant capite & ratione pollentes homines alioqui,Christo capite,quo quæritur Ierem.c.13.ijs. Adulteria tua & hinnitus scelus fornicationis tuę,super colles in agro vidi, & abominationes tuas.vbi Ierusalē ad murenas cōfugisse,& ad caudæ virtutē nō ad caput refert,eo quod hinnitu & sibilo verbis falsis nō significātibus murenas allexerint & irretierint homines adulterantes

verbum

verbum Dei vt hinc phariseis dictum sit genimina viperarum Paulus ad Hebræos.12. Quod si extra disciplinam estis cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis. si extra legem & Christum, ad murenas confugitis & appetitus caudam, estis adulteri & non filij. Modo concipiendi & pariendi ordine viperarum, locus ille Iacobi deplicatur capite.1. Vbi hæc constant. Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum consumatum fuerit mortem. Vipera enim salacissima cõcupiscientia carnis instigata, ea passione stimulata & vacãs, maris caput præcindit ebria, concipit, paritque filios, primo partu excubans oua quæ fota cum consumata fuerint, in fœtusq; abiecerint, matris mortem inferunt lateribus diruptis & confosis parẽtis. non secus concupiscientia nostra & passiones, caput rationis rescindunt & amputant, concipitque vitium & deformitatem, quæ cum consumata fuerint, mortem vitæ gratiæ generant, imo non solum spiritus mortem verum luxu nimio & vitiorũ nimietate mortem corporalem & excidium.

Secundam partem complectens eorum, quæ ad sensus tropologicos, & historicos ex natura viperea spectabant.

CAPVT V.

21 Imulata virtus, abominabilisque hypocrisis simulatio, deterior multo quouis altero vitiorum genere, quod non, secus, atque illa, quę proprias sedes, locaque propria videntur deserere violenter acta, dum alia inuisunt, maiori impetu in propria veniant postea concitatoque motu in sua prolabantur, è quibus summa violentia fuere discissa & distracta (in motu præternaturali, naturalium omnium est videre) sic hi dum exterminantur & in bonum aliorum videntur ire, propriaque deserere, maiori impetu maiorique conamine in sua reddeunt violentia virtutis fictæ, se se ipsos prosequentes omni ex parte. detestabilis adeo pernitiosaque reipublicæ pestis antiquitus tanto odio habita, priscisque temporibus nostris vero minus multo venenosa & lethalis, nõ virtutis augmento, perfectionis vè

nis vè incrementis, ideo imo quod virtus, iustitiaque sic decreuerint, vt & videri homines virtutem sectari vitent summisque viribus recussent, nonque solum studiosos esse, quod irrideát imo virtutis effigiem, vultusque iustitiæ odio habeant. Hæc atrox immanisque labes nullo alio potest melius præfingi, aut oculis subijci, quam scytharũ allato euentu sanguinis humani & viperini immissi cruoris, quibus venenum irremediabile oritur, iungit hypocrita venenum suum, sanguini Christi, & dum hoc abluere vitia velle simulat, alere extenuatos, & famelicos saturare sanguinis illius alimento: venenum suę auaritiæ & propriæ vtilitatis diffundit, deterius multo illi sanguini immistum abusu sanguinis, nõ secus ac scythas venenum vipereum humano cruori obmiscẽtes irremediabile vulnus infligebant virusque parabant summa cum difficultate remedijs parens, venena enim immista ijs, quæ maxime enutriunt deteriora euadunt & citius nocent, quod trahantur simul cum his, quæ auidius partes expetunt, cum alimento simul, in viscera & sedes internas animæ, homo enim humanũ sanguinem plus alijs reliquis ad se euocat; & suum magis animãtia quæuis, cum alimento cũ sanguine, qui est totius naturæ substantiæq;, trahitur ab omnibus animantis partibus potentissime & subito venenum quoduis, propter alimenti cupiditatem innatam partibus, eo enim partes quammaxime egent. Non secus Hypochriseũ virus fugit homo immistũ sanguini hominis Dei abusu iniũctũ ab hypochrita quo adeo egent homo cor & vitæ principia, vnde hypochrita malitia & dolo, poculũ solius sãguinis parare simulans alimentũque & doctrinã sanguinis Christi, venenum emiscet & soluit virus proprium, sua immiscet, si hæc nequit murenarum sanguini immiscet & hoc sanguine occultat, alimento appetitus caudæ dictæ & portionis inferioris, hominis vltimo & calcaneo, commutabilique bono, & alimento sensus occulit, & huic bono mistum venenum deterius noxius, facit bibere obuoluto cruore specie alimenti, virus & pestem humano sanguine cõfundens, simulatè & fictè delectabili bono suadet, sanguinẽ proximi exugens quem inficit veneno proprio virulentia viperina & callida. Vocauit genimina viperarum pharisæos, quod cum Ecclesiæ vtero legibus & pręceptis continerentur prius & principaliter ij ipsi, his ligamentis & membranis legis scriptæ: tamẽ viscera eorum cor, sensum, præcepta matris Ecclesiæ dirtuperunt, 22

confo-

confodentes latera, proximos peruertentes, scripturæq; sensum,
vt legem excederent præcepta & consilia contemnerent, veneno
& malitia capitis serpentis, infecti peccati capite, capitisque pec
cato Adami & posteritatis viru; vt & veneno vitiorum & culpæ,
abrumpimus legis vincula quibus cōtinemur nos alijs proprius
rationis & regulæ debitique, vt multoties gentes & vltimo con-
cepti Ecclesiæ filij, in lucem prodeant felicius multo Christico-
lis & Iudæis primo conceptis vtero Ecclesiæ, fuit enim Christus
missus principaliter ad oues quæ periere de domo Iacob & Is-
rael. Matth. 15. c. Gentes vero multoties præferuntur proprio oui
li, notisque ouibus, erunt enim nouissimi primi & primi nouissi
mi Matth. 19. c. Et iudicabunt viri Niniuitæ, filios Israel in iudi-
tio, vt dicitur Matth. 12. Isaias. 54. Lauda sterilis, quæ non paris,
decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas, quoniam multi filij
desertæ magis, quam eius quæ habet virum, dicit Dominus. Vbi
vaticinatur Isaias, filios plures multos Ecclesiam suscepturam ex
gentibus, & de congregatione sterili, quam de synagoga, quæ vi
rum habuit Deum Christum, illi missum principaliter, viperina
enim & corrupta eorum malitia continebantur ij, sterili & sine
viro vtero, sine viriliateq; postea operum, propter eorundem a-
bominationes & Aposthasias. Vipera enim tam mas quam femi-
na, testibus generationis caret, quo soboles magis multo est illi
putrefactione quasi suborta, quam vera progenies & fœtura, vt
non secus, ac quæ vermibus scatent putredine, sic hæc viperculis
repleantur docet Aristoteles, 1. de Generatione c. 1. & libro. 2. de
historia c. 17. & lib. 5. c. 34. impotenti ergo vtero continebantur,
& infecundo, serpentis, generationisque veræ, & si corruptione
sobolis abundantissimi, malitia & veneno serpentis illius, Gene-
25 seos. 3. c. Quo vocauit genimina viperarum locis adductis serpen
tis filios & sobolem. Plato in Symposio dialogo, docet vipera læ-
sos solum reuelare dolores, vipera læsis non alijs, imo nec alios
intelligere posse, quales sint eorundem anxietates & cruciatus, tū
cussos semel caute viuere in posterum astutosque euadere peri-
culo facto (abijt in prouerbium) est vipera læsus est punctus vipe
ra semel: potest id venenum calidum & igneum, quod si hominē
non occidit quandoque, tamen distemperat calore adeo illius ce
rebrum, vt conditiones eorum qui temperamento sunt calido su
stineat factus callidus & versatus docet Aristotel. 1. de phisiogno

mia cali-

mia calidorum mores, & Galenus libro quod animi mores corporis temperaturam sequantur c. 5. & 7. Callidi enim à calore dicũtur, vt supra diximus. Hinc licet viperæ morsus & vitiorum culpas ictusque serpentis, Christo renuntiare percuso vipera iam, eius ministris eo vipera ictis, etsi non infecto, at vulnerato, propter scælera nostra Isaias. 53. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scælera nostra, liuore eius sanati sumus fari ergo cum illo possumus, cruciatus nostros, serpétium ictus, dolores, miserias. Imo leuari nimis cusos dum percussis referunt anxietates docet ipse Plato, & eorum contactu alleuari quod imbibant veneni cruorem, quo prius replebantur, pori eorundem iam vacui in superstite alteroque, quem cusi obtingunt, sicci & squalidi potentia prægressi veneni distemperie inducta, sicca enim humorem auidissime bibunt, præcipue illum, qui poris est ad proportionem & mensuram iustam, vt est venenum, idem quod poros fecit, ignea natura in percuso prius altero, tum Sympathia & cõsensu mutuo, veneni seminibus & con agij latentibus, subiecti dispositione, eius qui morbo euaserat, virus ad se euocante illius, qui adhuc morbo tenetur, venenum suggens & ad se alliciens ex relicta veneni dispositione alterata natura, simile apperens ex affectu prægresso, quo deterius habet qui bene habebat, & melius qui acriter vexabatur: traxit Christus ad se venenum nostrum, mortuus est pro nobis, vt pristinæ saluti reuocaremur nos Isaias citato. c. Omnes nos errauimus quasi oues, vnusquisq; in viam suam declinauit, & posuit Dominus in eo iniqui 24
tatem omnium nostrum, propter scœlus populi mei percussi eũ. cum eo conuersantes leuamur scit ipse dolores nostros cognoscit, eius contactu sacramento Eucharistiæ reficimur, in se suscepit virus nostrum vt salui essemus nos, vim musicę hic & alibi attulimus in morsu vipereo magni esse momenti & auxilij, ex tot tantisque autorum scriptis & sententijs varijs, pueri tribus quiescũt remedijs, mulctu, motu incunabuli, & musica cantu enim cõ sopiti somno quietãtur. Thales Cretensis musica, fugauit pestem Atheniensium, & sciaticas temperabat, supra diximus late satis. Morsus nostri, quo alio quam musica, & dolores potuerunt temperari? Christi in cruce pendentis, intentis neruis & distentis, retortis clauiculis, imo clauis durissimis & fortissimis contortis, vt neruus diuinitatis & vis, cum neruis humanitatis consentires

sentiret assentireterque, in ligno cauo & perforato, vermiculo Christo & teredine crucis ipso perforata & leui iam, vt cythara illa Dauid toties percussa personaret armonia & concentu, terra cũ cœlis, Deusque cum hominibus, vt placaretur Pater filij vocibus acuto & alto diuinitatis, graui & humili humanitatis, rithmus & consonantia vt resultaret gratissima: duo illo concinno & sonoro filij humanitatis diuinitatisque, vocibusque simul editis in cruce, quibus Patrem placauit, acuto illo & alto vocis Christi pendentis, quo cœlos rupit & apperuit, hodie mecum eris in paradiso, voceque alia altissima dum exclamauit, Deus, Deus vt quid dereliquisti me, exclamans voce magna, vt intelligerent homines voluntarie mori, potentiaque diuinitatis vocem illam altissimã intonasse quę vsque ad cœlos vsque ad Patrem peruenit, cum vires naturæ morientibus iam iam deficiant vt voces altas, magnasque edere non posint aut vociferari impense, languentibus iam & expirantibus, misit imo spiritum vt persona diuina notaretur quę emitebat non exibit sed misit dicitur, non exhalauit anima, sed missit, assonant enim in hoc duo, omnia vtriusq; naturæ & vnius concinni suppositi cõsonantia illa mirabili, vulnera enim nec dolores passio vè aut aliud, non suficeret animam vnitam verbo, eripere nisi vellet ipse, quo dixit Christus, Patri vt quid dereliquisti me, quasi diceret in bonum hominum, mori decet & animam separari licet, & me me derelinquere, in manusque inimicorũ prolabi, interrogat Christus Patrem, vt respondeat Pater, & correspondeant homines tanto beneficio: respondet Pater Isaias. 53. Oblatus est quia ipse voluit. Ideo dereliqui, vt saluos faceret mortales, rationem petijt vt quid, vt rationem homines callerent Dei mortis, finemque moriendi rescirent & scrutarentur & non sine fine Deum mori qui in finem dilexit eos: cum tenore illo consumatum est: Matth. xi. 27. c, personauit cythara Christus, hanc pulsauit Dauid in spiritu toties, consumatum est, omne quod ex parte Dei, expetitur vitæ mortalium, quid enim debui facere quod non feci, imo quæ non debui feci & persolui, baso illo & graui humanitatis, sitio, quibus vocibus armonia & concentu, serpentis morsum persanauit, hac vocum armonia & consonãtia modo voce alta intonans super omnem naturam, remissione peccatorũ & cœli promissione latroni cecinit, modo tenore & media voce, medio nostræ redemptionis dato consumatum est, modo voce graui &

ni & basis nostræ salutis, sitio. In homines conuersus in discipulum & matrem concentu & armonia cœlesti. Musica ergo hac homines pristinæ reuocauit saluti. Iuxta naturam huius animatis explicari potest locus ille Ecclesiastici. 47. Vbi hęc cōtinētur. Dedisti maculam in gloria tua, & prophanasti, semen tuum inducere iracundiam, ad liberos tuos, & in cæteris stultitiam tuā vt faceres imperium vipartitum. Nomine Salomonis corrigens Deus peccatores & viperarum genimina, qui semen proprium, posteritatem & alios inficiunt, infecereque vitijs exemplo & malitia, prophanarunt scandalo, & cum murenulis vitiorum, semē humanum immiscuere, legem & doctrinam, cauda murenæ, & appetitus vitio veram abnegantes progeniem, & semen originēque cœlestem, exemplarque denegantes & imaginem veram obumbrantes, vterum aberrantes, peccatores enim errauerunt ab vtero & murenis se se commiscuere, reliquitque illos Deus secundum desiderium cordis eorum, & pertrasierunt in affectū cordis veneno infecti in iracundiam & stultitiam, & vipartitum imperium. Murenarum modo affectuum & ignorantiæ, malitiæ modo & viperarum; prophanarunt semen se se commiscentes alijs à lege rationis, in obsequium sensuum, induxere iracundiam in liberos in affectus, furor illis secundum similitudinem serpentis, qui ijs, naturam infectat & inquinat, Psal. 57. Alienati sunt peccatores à vulua errauerunt, ab vtero locuti sunt falsa, furor illis secundum similitudinem, serpentis. quę furorem impertit, in proprios liberos ore & suctu secreto in naturam & fętus, vt diximus. Sic ij locuti sunt venenosa & falsa, & stultitiam simul, hinc malum omne ignorantia, malitia, & pasiione nobis imminet. Rostrum vipera quassat, os conterit, quo minus possit ore vti mas, sunt vitia quæ os concludunt omnino, sinuntque minime pęnitentiæ ore vti, vt Samaritana & Dæmoniacus ille. Matthæi. 9. cap. Quem Dæmon mutus obtineuat, vsque dum verbum accessit, erat sine verbo mutus, accessit Christus, quod est fassus, est enim locutus eo verbo, eramus muti omnes ante aduentum verbi, quis sine verbo loqui poterit? Psalmo. 36. Psalmographus sacer promittens bona per Christum. Tota die miseretur & commodat, & semē illius in benedictione erit, iniusti punientur & semen impiorum peribit, os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ip-

 sius.

sius. Vbi non iam genimina viperarum, Christi meritis non semẽ nequam viperinum semen, imo benedictionis non veneni, Christo renati denuo in posterum viuent, punientur iniusti & peribit semen impiorum, & renascentur in Christo, & os iusti meditabitur sapientiam Patris æterni, Verbum scilicet, non venenum ore suget, vt viperarum progenies & lingua eius loquetur iudicium, Patris in Christo & Verbo, non venenosa: lex Dei erit in corde eius, non vterus & passiones caruis in corde, vt viperis adsunt,
25 late supra. Cum ergo Christus baptizasset, in Iordane. Matthæi 3. cap. Vbi sic dicitur de Iohanne. Videns autem multos Pharisæorum & Saduceorum venientes, ad baptismum suum dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis, fugere à ventura ira facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Cum ad aquas confugissent serpente cæsi, vt cõfugit vipera veneno commoto æstu & incendio flagrans, siti ingentissima stimulata, cum ad lauacrum venirent læssi veneno infecti, non in opprobrium imo ostendens necessitatem lauacri eorumq; collaudãs accessum dixit. Progenies viperarum, quis vobis demonstrauit fugere à ventura ira, iudicij Dei, & ignem aquis restinguere. Baptismatis vndis, quis alter quam Christus hæc docuit, Patris sapientia summa in cuius virtute baptizabat Iohannes, aqua viua quæ ignem extinguit æternum, nulla alia superabilis vnda, solum enim hac aqua, & spiritu renati, possunt intrare regnum Dei, non quælibet hic dicendi occasio offerebatur de fœminarum sæuitia & conditione litigiosa, reuerentiaque quam præstare marito tenentur, cum vipera alioqui fera & venenata mare potentior fortiorque: ad eius præsentiam virus deponat humilis inferior illi obtemperans sine renixu, eum prosequens facilis & blanda, fœminæ vero sæuiant furijs agantur, iurgia moueant garrulæ linguatæ, non secus ac Hæua altera cui cum quo loqueretur deficeret cum ipso Dæmone garrijt ne taceret, & cum in medio paradisi esset omnibus abundans, regina vniuersi totius cui deficiebant inuidiç occasiones, cũ sola viueret, nec essent, quibus posset æmulari ijs nõ contenta insidias Adamo tetendit serpenti credens & consulens Anguem superstitiosa & vanna, dicitur. Ecclesiastici. 25. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. Pedes senis veteraniq; hominis siccissimi sunt iam, defectu hu-
26 midi non contingentis longissima corporis & distantissimos pedes, fri-

des, frigidissimi & vltra calore & sanguine destitui, arena frigida & sicca, si quid gratiæ humiditatis vè & caloris superest absumit, & perdit, infertq; sensum asperitatis, & molestiæ, quibus somnũ senibus vtilissimum impedit, iam debiles & veterani ætate, vt necessarium sit calceos excutere & a se arenam abijgere, non secus mulier linguata, gratiam absumit humiditatem, caloré amoris restinguit, præcipue ab homine quieto cui conditione opponi tur & cum quo dissidet, inquietus vero aliter & litigiosus hic nõ odit dicacem feminam, cum qua rixas & iurgia mouet conditio ne similis, vt nunquam quiescant aut cessent lites, solent imo increpare vxorem quod inter iurgia obmutescat tales, quasi materiam litiũ substrahat, (potest hæc deprabata cõditio:) hinc Ecclesiastici. 8. dicitur. Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna. non compones ignem illius & iram deponat venenũ femina, reuereatur illũ, est enim caput Christi Deus & Christus caput viri, vir autem mulieris caput, mulier vero de costa viri de medio, vt moderata sit & mediæ conditionis nõ extremæ non capitis, gubernetur imo capite, est de medio vt extrema fugiat, de costa & osse illo, qui non gubernatur ex se, cũ medulla careat qua nutriatur, quod de corde capite & venis regitur, prius circa caput diuissis & immissis è fercula in costas venis, vt alatur aliunde, non est de ossibus quæ gubernantur medullis insitis & innatis se seq; ipsis, vt capitis ossa & ossa reliqua. Mãsuescat ergo quæ sæuit, & ne vipera deterior cum multoties læsserit iceritque venenum augeat & intendat, imo saltim vt vipera quæ multoties icit icere desinat, venenumque mitiget, maritum vereatur colat non irritet instiget dicacitate efrenis & libera saltim non vipera deterior, non ferocior. Prouerbiorum. 17. Melior est buccella sicca cum gaudio, quam Domus plena victimis cum iurgio.

De celebri Theriacæ Anthidoto, Viperinæ substantiæ.

CAPVT VI.



Ipereum venenum, omneque genus venenatorũ animantium omnis vè forma cuiusuis legis conditionis ve sit, nullum continet remedium maius æquale

vè alexipharmacum & antidotum, ac tenet vipera media sui
corporis parte, vt nulla sit virtus maior, salubrius vè medica-
men suomet ictui quam ipsa sibi, parte media, vt nullum venenũ
superat, capite & cauda, extremisque partibus inclusum huius
viuentis virus. Expressum virtutis Hieroglyphicõ verusque icõ,
quæ inter extrema vitiosa consistet & residet, medium sibi ven-
dicans locum & sedem mediam, extrema recusans. Medio enim
huius animantis, recisis & reiectis extremis, paratur secunda illa
vita mortalium, morbis omnibus remedium vnicum anchora fi-
da omnis veneni moderamen & frænum, Theriaca celebrata an-
tiquis priscisque autoribus exculta, tantoque habita pretio, vt
huius præclari antidoti libri integri extent scripto Græcis & La-
tinis grauissimis autoribus. Andromacus enim huius mirabilis
medicaminis iudex extitit. Docet Galenus de vsu theriacæ ad Pã-
philianum, hac vtebatur in desperatis morbis, quam vocauit Ga
lenus Græcè γαλήνη, idest tranquillam, quod impetus morborũ
27 frænet coerceat tranquillet: Crito vero antiquissimus ille appel-
lauit Theriacam θηριάκαν, tsori Hebręis, Latinis Theriaca à θηρίον
Therion, græcis, quod venenosam bestiam significat, cum quod
venenatorum animantium morsibus succurrat, omnibus & au-
xilietur, tum quod virulentæ viperinæ naturę, carnes recipiat, ve
neno notissimas, & generali nomine græcis Therion dictas, vt ve-
nenata omnia eo nomine græce. fuit huius nobilissimi Anthido-
ti autor, Mithridates Rex ille Ponti, cuius ea fuit vis animi &
corporis, vt sex iuges equos regeret, duarumque & viginti gen-
tium linguis alloqueretur. Hic dissidentibus Romanis bello so-
tiali, Nicomeden Bithynia, Ariobarcanéque Cappadocia expul
lit, Græciam Insulasque omnes excepta Rhodo superauit. à Pon-
peio victus, tamen a Pharnace filio est turre obsessus, qui cœdẽs
fortunæ venenum sumpsit, sed frustra quod aduersum venena
toto vitæ decursu hoc sacro anthidoto munitus fuerat corpus-
que firmauerat, in quem missum postea Gallum nomine dic-
tum illum, vt pœna capitis damnaret, deterruit vultus sæuerita-
te, cuius manum titubantem confortauit in cedem. Plutarchus
docet Apianus, Iustinus, Valerius, Plinius libro. 25. cap. 2. melius
imo iubenalis Satira. 14. his. Ocyus Archigenem querę, atque
eme, quod Mithridates composuit. Conditione crudelissimus, vt
quasi omnem cognationem stinxerit: Mithridates dictus quod
vari

varijs dotibus animi, & corporis fulgeret, non secus atque Mitrax gemma conspectu solis fulget varia. Plinius libro 37. c. 10. Ex quo lapide pretioso mitra venit, quod Mitrax Persis, sol dicatur, moreque solis refulgere teneantur clari & limpidi virtutibus varij & illustres, qui mitras gestant, quo antiquitus, in mitris lapillus hic inserebatur. Docuit Apuleius libro vltimo. fuit alter Mithridates qui Bruti Epistolas collegit. Nulli, nō auxiliatur morbo hoc remediū nulli nō opitulatur lapsui. docet Galenus de vsu Theriacæ & de theriaca libris, nonq; solum venenosis ictibus medetur, imo omni morbo omni noxæ varijs & diuersis ęgritudinibus contrarijs imo & dissidentibus: virtutibus partium diuersarū distinctis, ad mediam formam venientium altiorem excellentiorem fermentatis & alteratis adinuicē medicamentis varijs efficacioribus ad agendum totius naturæ, quæ suscipit illa paratis vt videre est libro de Theriaca Galeni & libris Nicandri, scriptisq; integris Andromachi, à quibus alij omnes suscepere postea: illis agentibus resultat forma misti vnius vna, altior mirabilior, præstātior in vno quasi organico eo corpore & ætereogeneo varijs miscellis, proportionibusque variis simplicium & diuersis, quibus proportio vna & concentus resultat, quæ virtutes continens mirabiles raras eminentia & perfectione formæ, tā quo ad primos quam quo ad secundarios effectus, varia opera diuersa contraria mollitur, non secus ac cœlum astra influunt operibus, quæ eminentia & excessu continent varia & illustria, perficit edit subiecti apparatu vario & diuersa natura illa mirabilia obstupenda & rara, quo omnibus succurrit morbis, contrarijs, cœleste hominum inuentum, humanum Deorum præsidium, salus mortalium vita hominum, & Deorum donum. Hæc constat medijs vipereis carnibus explosis extremis & reiectis, amputato capite & cauda, quę iubet Galenus de sententia antiquorum, de Theriaca ad Pisonem c. 13. rescindere ad mensuram quatuor digitorum, reiicereque ab antidoto, nam eæ partes continuo motu & agitatione continua ad se alliciunt humores totius animantis, molisque corporeæ, & cum alimentum vt similius naturæ retineatur magis ab illa, excrementa vero minus, vt diuersa & dissimilia, (ideo enim excremēta sunt,) hinc excrementis vitiosis scatent, tetrisque succis extrema, retento alimento à præcipuis viscerū partibus & nobilibus, quiete & natura, exclusis recrementis & tractis in ignobiles & exter- 28

nas motu & conuenientia ignobilium, actionibus animæ alentis, quæ in visceribus viget, quod viscera quæ medio corporis continentur, cor & vitæ principia, excrementa venenosa deponant in extremitates ex medio, vt cor seruetur liberum omni noxa & malitia, vitæ & animæ sedes domiciliũque illustre: quo extrema veneno abundant, & ignobiliores partes, monstrauimus enim antea recrementitios succos animantibus impertitos in vsus varios vtiles, si alio quam loco destinato à natura contineantur, magna vitia parere mortẽ imo, vt patet bile effusa è vesica felis, per corpus vniuersum, aut è liene melancholia, imo sanguine diffuso ipso extra propria vasa accidentia excitari similia ijs qui venenum potarunt vt retento semine veniunt, docet Galenus. 6. de lo-
29 cis affectis. c. de histericis. Ideo ergo præscinduntur abijciunturque eæ partes quod veneno abundent & excrementis, tum inter venenata omnia vipereis solum carnibus vtimur in Theriaca sacra, docet eo loci Galenus, quod mirabiles possideant dotes & virtutes præclaras natura propria saluti mortalium, docuit experientia & ratio, quæ medicamentum intrant expurgatæ paratæque vt licet, extremis sub mensura quatuor digitorum discissis, euisceratis viperis vndique, ne humida viscera putrescant facile in medicamine vitali, reiectis visceribus cum extremis simul, succisque humidis sanguine & alimento, quibus repletur voracissimum animans, excrementisque plurimis, quibus ingluuie vitiosa protuberat, ijsque perfectis, in vase terræ virginis, eo loci Galenus notat. Aqua, sale, & anetho, paneque purissimo, scalptro & scobinato incoctis semel expurgantur & deterguntur omnino, spinis postea ossibusque seiunctis exclusis, pane purissimo & carnibus ijs detersis eformantur pastilli, qui ad vmbram resicati, vt vult Democrates & Andromachus, proprijs huius celebris antidoti libris, reseruantur, vt Theriacam componant mirabilem, simul cum alijs quorum infra: motus enim extremorum continuus calorem parit, calor liquat humores, poros reserat & amplificat, & partes motu excutiuntur, vt pellant quæ continent & recipiãt alia. hinc extrema abscindimus & expurgatum mediũ seruamus, ijs paratum & expurgatum, sale detersum, aqua lotum, pane, inuolutum, quo noceat minus exicetur à cruento succo imbibito natura & operetur lentius inuolucro illo conuoluto, viruque & vditate pane imbibitis, sicco & poroso, non subito imo paulatine

latine & sensim, vt fert natura, anetho resolutis vaporibus crassis, flatibusque & halitibus infectis, contagio & malitia deteriora ob materiæ tenuitatem in qua resident. Carnes ergo sic præparatæ & detersæ, à succis infectis, non vitio sui sed culpa extremorum malitia & contagio vbi retinentur recrementa, tantum abest malitia polleant aut inficiantur veneno, quod nullum adsit remediũ maius, salubrius vè mortalium vitæ, tum essui adhibitæ, conditæ more Anguillarum morbis & ęgritudinibus, allio, sale, oleo, & pane aromatibus, condiméto facto, tum aliis rebus permistæ eæ carnes compositionibusque aliis subintrantes: saluberrimæ. discutiunt enim humores noxios, euacuant tetros, absumunt superfluos, detergunt succidos, frænant vitiosos, corrigunt infectos, malitiam retundunt, venenum superant expurgant viscera, præcipua membra roborant, viuificant, instaurant, corroborant, Elephantiasim lepram scabiem cutaneos morbos extirpant, purgant hydropicos ventrem extenuant, sucurrunt disentericis, maniacis, Epilepticis, omnibus vitiis morbis omnibus, & si iis præcipue, qui veneni, malignæ vè qualitatis contactu excitantur, vt ij omnes autores late docent noruntque experientia & arte ducti, videre est locis allatis antea, neque salubris ideo & proficua caro viperæ est censenda, quod venenosa, & mortifera cor petat, impetatque continuo assumpta, vitæ contraria inimica, repugnansque vitæ principiis cordi deniq;, quod cum expugnet & aggrediatur illico, antipathiaque & dissidio naturæ illud subeat ducat secũ salutifera omnia alia quibus cõstat antidotus, auxiliaque prætiosa reliqua cordialia & præclara, vt hinc sit illi præsidium & singulare remedium, hoc enim est vim & virtutem denegare viperis ipsis concessam omnibus antiquis & recentioribus celebratam adeo diuulgatam vndique, tum venenum omne sufficeret immiscere Theriacæ, non minus cum cor petat quoduis lacessatque, vipera cum sola præparetur huic sacro remedio, cum sola hæc ipsa perficiat molliaturque illa reliqua secus venenata alia: sitque illa solum remedium singulare morborum præparata & detersa, venenosis reiectis viru expurgatis carnibus: eisdem imo sine præparatione aliqua, & si hac melius multo subeniat periculis, docuit experientia ipsa cui suffragatur ratio, refert Galenus.11. simplicium. c. 2. in Asiæ contigisse cuidam morbo elephantiasi laboranti, vino ebibito vbi

viperæ casu suffocatam perierat, pristinæ saluti fuisse reuocatum, expurgata materia exiccatis excrementis, quibus erat refertus, quæ & aliis cum contigissent fortuna & casu, est ratus ipse, aliique autores, vim virtutéque cœlestem iis carnibus adesse occultam, manifestasque & raras vltra virtutes, vt ipse est fassus de Theriaca ad Pisonem. c. 9. nouerat ipse viperas securissime in AEgypto mandi, loci humiditate diluto & soluto veneno, 3. de alimentis. c. 2. constat ergo non ratione veneni nec aliorum causa, vtilem esse viperam, imo sui virtute & ratione sui, innataque vi morbis refragari, non veneno tetro, cum manifestis virtutibus dictis expurgatiua detersiua, exiccatiuaque intensissima qua pollet, vt eodē capite Galenus docuit vbi sitim intensissimam inducere morsu retulit. 1. de symptomatum causis docet. c. 4. quendam mansa vipera, siti inexplebili vrgeri adeo, vt remediis plurimis medicis nunquam cesserit in posterum, tum virtute altiori cœlesti & diuina vltra elementorum virtutes susceptam cęli actione succrescēte ad mistionem viperæ, neque enim minus communes virtutes, mista ab elementis suscipiunt, quam occultas à cœlo mirabiles & raras, pro varia miscellæ proportione & modo, interim dum efformatur mistum, materia alterata, vt & Theriacæ euenit, dū tot tantaque immiscētur inuicem rara & pretiosa, imo cum viperarum carnes virtute polleant, corrigēdi venenum natura propria trahendiq;, indestinatos animantis vsus, (in quos venit bilis in corpore existens omni animanti, venenūq; quod est in iis in vesica felis & in extremis cōtentum,) virtutemque tractiuam illius obtineant vt trahant ab illis vtile virus suis viibus & corrigant, in viasque destinatas & cannales recipiant, & natura hac virtute fulciantur temperandi cruoris carnes mediæ, vt & caput viperæ exoneretur, ne recocto illo & adaucto, caput intemperetur & officiat toti, quo virus alliciunt, vt superfit caput integrum & liberum hac eadem qua excellunt virtute veneni tractiua, vt venenum pellant & frænent; Theriacæ immistæ carnes ipsæ, venenum ad se vocant alliciuntque & attrahunt susceptum, quibus cor expurgant expiant exonerant, à malitia & viru, partesq; alias vt fugiant venenum & noxas, inseque recipiunt virus, vt supersint alia libera & immunia, vt nil sit vtilius veneno & virui liberando viru læsis efficacius nihil: simul cum his quæ naturam reficiunt viribus, corroborant & noxios humores extrudunt & frænant. con-

tinet

tinet enim hæc vipera, miscella sua propria perfectius saluti mortalium, proportionata magis & proficua, naturæ temperamento & miscella, alijs reliquis venenatis, securior perfectior, quia hæc petit hac mensura natura vipærea & temperies innata temperamentumque iustitiæ animantis, hanc subiens proportionem qua ab alijs noxis venenosisque distinguitur, non secus ac inter quæuis alia temperici cuiusuis hæc lædunt illa prosunt, temperamento & temperie innata. Imo capiti nulli animanti tantum adest virus, ac adest viperæ, & medio corpori nulli salus tanta virtus & perfectio; nulli vis tractiua veneni potens adeo eo loci, aut alio, sic ergo & si alia toto venenosa magis, nullum tamen capite noxius veneno & viru, Basiliscus enim toto deterior at capite vipera imbecilior & alia sunt, sic Galenus de Theriaca c.3. est eius tantus cruor & venenosa rabies, vt crediderit Galenus lib. de fœtus formatione. c.4. non factas ab eodem opifice, à quo est factus homo poetice dictum. Continet enim hæc antidotus, calfacientia, & exiccantia, medicamina, incindentia, resoluentia, detergentia, expurgantia, tum corroborantibus constat, cordialibus, capitalibus, epaticis, lienicis medicamentis, pectoralibus, diureticis, solutiuis, quæ has & alias partes natura roborant & stabiliunt: tū alexipharmacis, & venenum corrigentibus integratur, & ijs quæ mirabiles, cœlestesque virtutes obtinent vltra elementorum miscellam raras & excellentes, adstringentibus struitur, sudorificis, anodinis & dolorem sedantibus, stupefacientibus auxilijs, & in summa omni remediorum genere natura & officio, vt largissime cōponit Galenus libro de Theriaca integro, Nicander itidem ex sententia Andromachi, & Regis Mithridates, anima vero vires roburque huius medicamenti, viperina est caro, parata in pastillos dictos retulimus antea, imo & si caro viperæ ijs iubetur & firmetur auxilijs, sola potest molliri opus plurimum vt satis patet Galeni eo c.iis. Quidam enim nobilis vir cū laboraret elephantiasi morbo, in Misia Asiæ, profectus ad aquarum calidarum fontes sponte nascentium, sperans se consequi emolumenti aliquid, accidit ibi adstanti mancipio scorto pulcherrima iuuencula, comcidit ibi adstanti mancipio scorto pulcherrima iuuencula, complutibus ambita amatoribus, vinum illi offerre sitienti in quod vipera inciderat eo epoto, casu, saluti pristinæ restitui integrè. Refert Galenus. 2. c. 11. simplicium. Quanta sit huius antidoti perfectio excellentiaque, facile quiuis noscere poterit, si rerum copiā

numeros, proportionesque, quibus hæc sacra miscella constat in medium aferamus, retulit Galenus ex vetustissimo Andromacho libro de Theriaca ad Pisonem c.7. Qui ex antiquiori Mithridate Rege desumpserat: vt omnis docet antiquitas, vel quod ille hoc primus medicamine fuerit vsus, vel quod tanti antidoti ipse extiterit autor, dixere Paulus Aegineta, AEtius, Oribasius, Celsus, & prisci artis Apollineæ autores, est hæc forma, & structura huius celebris medicaminis.

Theriaca, Andromachi senioris.

31 R. Pastillorum scilliticorum drachmas XLVIII. Pastillorũ theriacalium. Spisamenti Hedycroi. Piperis longi. Opij, singulorum drachmas. XXIIII. Iridis illiricę. Rosarum siccarum. Succi radicis dulcis. Seminis napi dulcis, idest domestici, Scordij Opobalsami. Cinnamomi, Agarici, singulorum drach. XII. Myrræ. Costi, Croci, Corycei, Cañæ. Nardi Indicæ, Schæni, Piperis nigri, Piperis albi. Thuris. Dictamni, Rheipontici, Stœchadis, Marrubij virentis. Petroselini, Calaminthæ. Terebinthinæ. Quinque folij. Zingiberis, singulorũ drachmas. VI. Polij. Chamæpytis. Nardi celticæ, Amomi, Styracis. Mei, Chamædrys, Phupontici. Terræ lemniæ, Folij. Chalcitis assæ, Gentianæ, Gummi. Hypocistidis succi. Carpo balsami, Seseli. Anisi. Cardamomi. Fœniculi, Acaciæ: Thlaspi seminis, Hyperici. Ammi, Sagapeni singulorũ drachmas. IIII. Castorei. Aristolochiæ radicis. Bituminis sicci. Seminis dauci. Opoponacis. Centaurei. Galbani, singul. drachmas. II. Vini antiqui quantum sufficit ad dissoluendum humida. Mellis Attici drachmas. 960. idest lib. X.

Pastilli ex scilla.

Docet Galenus Pastillas scilliticas formare de theriaca ad Pisonem c.13. his. recentem scillam non admodum magnã accipere oportet, & eam non luto, sicut quidam faciũt inuoluere, (sordidũ enim id mihi esse videtur) sed pulte teneriori: in qua & assatur facile, & ab eo quiddam dum assatur accipit vbi ipsam probè coxeris, vel infurno, quod vocãt, vel sub cacabis, inquibus panes assantur, quo æqualiter assetur, sume interiores partes scillæ, quę tenerrimę fuerint, & eis acurate dissolutis, admisce farinæ Erui

næ Erui optimæ,recentissimæq; tantundem ,sicut Democrates cē set.Nam & Magnus qui dimidium iubet parum mihi conijcere videtur , & Andromachus,qui duas partes præcipit,nondum satis imponere,cum æqualem erui portionem scilla requirat,sic itaque scilla & farina commistis , modicas inde faciemus rotulas quas in vmbra siccatas vsui reseruabimus.

Pastilli viperei.

PAstilli vero viperini huius auxilij anima & vis,hoc ordine parantur, vipereis carnibus paratis viperarum extrema amputabis ad mensuram quatuor digitorum,visceraq; & pellem depones eas vero aqua fontana sale recenti, & aneti viridis ramusculis elixabis,vsq, dum spinæ,& ossa facili separentur negocio, his semotis cum pane purissimo simul quantum sufficiat parandis pastillis subactu manibus inunctis Opobalsamo eos efformabis in rotulas quas resicabis in vmbra.harum carnium quantum volueris Recipe.panis purissimi aridi contusi,& cribrati, quartam partem,aut quintam.Simul contunde & pastillos forma opobalsamo in eis confingendis adhibito.

Magmatis seu spisamenti Hedycroi compositio.

MAgma seu malagma Græcis idem est quod spisamētum, ex rebus tritis confectum,vnde Hedycroum spisamentū, idē est,quod spisamentum coloris Crocei læti coloris fuluicātis,hinc Galenus lib.1.de antidotis c.10.Sic inquit,Magma quod Hedycroum læto dixere colore,idest placido hilari Crocco, etiā si & ab odore gratissimo,quem hęc vnguenta pastillię vè coloris lęti spirabant doceat Cicero.3.Tusculanarū dici ijs. collocemus in culcitra plumea,psaltriam adducamus,hedychrum incendamus,demus scutellam dulciculę potionis,& si Victorius inter vnguenta referat in commentarijs huius loci solum , pastillæ vero tales hoc ordine dispensantur.R.Aspalathi Asari.Mari.Amaraci singulorum drachmas.II.Calami odorati.Iunci odorati Costi Phu Pontici.Cinnamomi.Opobalsami.Xylobalsami singulorum drachmas.III.Folij.Nardi Indicæ.Casiæ .Myrrhæ .Croci singulorum drachmas VI. Amomi drachmas . XII . Mastiches drachmam. I. Vino Falerno excipiantur , & mist is rotulas figurauis vipereis & scilliticis similes , ipsasque eodem modo exiccauis,

cauis, communis quantitas, quæ huius sacri medicamenti suscipitur, tanta est quanta est magnitudo auellanæ nucis post annum duodecimũ à die confectionis, & si venenatorum ictibus post septimum, aut quintum annum concedat Galenus 14. c. libri ad Pisonem, maior vè aut minor, prout occasio exigerit. Sal qui à Plinio sol secundus, secunda ve anima, compellatur quod corpora vindicet à putredine. & inquinamento, in tantum vt de quibusdã animantibus merito dictum sit, animam quam possident salis loco illis esse consitam, quo abiit in adagium animam prosale habere in eos, qui nullius, alterius sunt vsus, muneris vè, præterquam sues facti vitiosi & succidi, alimento vti, & spurca venere, quibus animam impertiri salis vice, ne corpus deficiat, & putredine inquinetur constat, vt iam anima prosale substituat, sal inquam venenis resistit natura & viribus, eisque aduersatur docuit Galenus de Theriaca ad Pisonem latissimè, & de theriaca ad Pãphilianũ, hic Theriacæ more solet parari, ex viperina progenie, in eosdem omnes, quos Theriaca complet vsus, vt ex antiquis recepit Galenus locis adductis, quos omnes theriacus hic sal vipereus vè aut Theriacalis, & si perficiat, lentius tamen absoluit, Theriaca antidoto. Hunc vero dupliciter parant salem, videre est apud Galenum locis supra, cuius scrupulus vnus quotidie assumptus exculẽtis aut potu, mirabiles edere effectus & quos Theriaca nouimus, & Galenus dixit supra, rationeque, & experiẽtia ductus firmauit, qui, & si duplici ordine confici possit & parari talis, securius est Galeni inuentum methodusque, quod solum pastillos vipereos recipiat, non viperas ipsas vstas simul cum veneno & viru, vt antiqui parabant, est vero hæc Galeni mistura eo loci allata ijs. Cæterum ipse hunc salem etiam, non inustis viperis conficio, verum pastillos ex eis quorum compositionẽ in theriaca docui, reliquis quæ cum viperis vruntur admisceo, ipsosque comburo, vt quam inse habent amaritudinem incendio deponãt. Tãtam vero pastillorum mensuram impono, quantam habere quatuor viperas conijcio: ac reuera sal quam optimus euadit, vt qui propter vstionem, neque cinerulentum quippiam gustatus præse ferat, neque cõspectus nigredinem, verũ & iucundissimus accipiẽtibus euadat, & virtutẽ ad quæ dixi ipsum proprie valere, prę stantiorẽ ostendat. Ad Pisonem. c. 19. eius cõpositionem inuenies longam ad literam.

Antidoti

Antidoti Theriaces Tropologias continens & naturalia plurima.

CAPVT VII.



Iximus supra serpentem exaltatũ in deserto iussu Domini, Mosis industria: Numerorum. 21. c. Viperæ obtinuisse formam figuramque, tum Hæmorrhois, & Dipsadis effigiem parum dissidentium interse figura, & si effectibus euarient vt vno illo serpente sacramenta plurima continerentur, cum Christi signũ esset, vt ibidem dicitur ijs. Fac serpentem æneum & pone eum pro signo, & infra fecit ergo Moses serpentem æneum, & posuit eum pro signo. Christi scilicet, Iohãnes dixit, quem cum percussi aspicerent sanabantur, Christus vero virtutem omnem capite obtinet, Paulus. 1. ad Corinthios. 11. cap. Omnis viri caput Christus, caput autem mulieris vir, caput vero Christi Deus. capite ergo Deitate, robur & vim omnem cõtinet, non secus ac vipera rostro & capite continere monstrauimus, cum ergo capite polleat vipera, capiteq; nulli æquetur potentia, omniaque superet animantia, & quæque potentissima naturæ, Basiliscũ adhuc capite euincat, & si hic veneni malitia corporisque totius tetro halitu excedat viperam, non capite virtute insita & innata, non robore impulsu rostriq; potentia, quibus quassat & abrumpit quæuis subitque tota, non grandi & insuperabili vi capite congenita viperino, cum Basiliscus aliunde petat virtutem potentiamq; illam, spiritus scilicet è corde veneficos suscipiens, quibus inficiat officiat ille, oculis effusis, capite alioqui debili & structuræ facilis, quos remittit potius capitis cerebrique frigore & temperat quam acuat & excitet, non genitos ibidem, imo ibidem retusos à malitia veneni, euaporantibus ad extra, non ad libitum motis, non quando vult & quomodo vult, nec cui vult officiens eisdem, vt potest vipera, docet Galenus de Theriaca lib. c. 9. Hinc aspis & basiliscus euisceratа, corde detracto, non officiunt morsu, at vipera lędit capite solum superstite reiectis visceribus, caput sui iuris, experiẽtia edocuit euisceratas viperas inficere veneno capitis indomito quæ non obeũt adhuc detractis visceribus longo tempore, reptilia omnia vt alia. 32

Cum er-

Cum ergo Christus serpentis forma insigniri voluerit, & effigie serpentis notari formam serui accipiens, capite omnipotente Deitatis, non aliunde petito, merito viperæ effigiem serpens ille suscepit Christusque ipse, cum signum potentiæ Deitatis esset effigies illa, potentissimique redemptoris fidei-iussoris, solutorisque nostri debiti, incorruptibilis, æneique roboris, æneus serpẽs bene sonans, ænea substantia, formam serui & serpentis accepit, vt reciperetur à filijs serpentium, ne fugerent Christum serpentem iam hominemque factum, æneus vero & incorruptibilis, solum figura seruus & serpens, vere homo & Deus, æternus immutabilis æneus sub serpentis forma, humana veste indutus quam asumpsit & induit vere, hoc capite potens, non confuse & indistincte toto vt Basiliscus, capite qui est alioqui impotens & debilis, non confusione substantiæ vipera Christus omnipotenti imo capite, non Basiliscus reliquis solum vires manifestante. Tũ viperæ figuram obtinuisse serpentem illum patet, cum hic solus viuiparus sit inter serpentes omnes, & fœtus viuos solus in lucẽ edat, qui inuolucris putaminibusque ouorum seminis serpentis, Geneseos 3. capite, continebantur prius: quo postquam recepit eos inuolutos & conuinctos, secundo vtero suscepit educauitque, & in lucem Solis iustitiæ edidit: duplicati vteri serpens status innocentiæ & legis gratiæ, legis naturæ & scriptæ legisque Euangelicæ, Ecclesia qua continemur fideles quæ nunquam defecit, nec vterus matris piissimæ, Christo in spe aut presentia contenti, vitales partu vltimo legis gratiæ, serpente vipera & viuipera Christo, mortui in semine ouatis, vtero serpentis detenti quæ nos fefellit, viui & vitales Christo in lucem editi, quo est insignitus vipera, sic enim oportebat exaltari filium hominis omni natura potentiorem, capite omnipotentem, qui eo omnes serpentes superabat, & aufugabat omnino: tum quia hoc serpente paratur theriaca & antidotus sacer celeber. Pan
33 Græcis Πᾶν, totum est, omne, totum, alimentum, & medicamentum: pan supersubstantialis substantia totus, ipsaque substantia, cuius accidentia, adhuc substantia sunt officio & modo, panis supersubstantialis, substantiam animę resarciens & reficiens adipe frumenti, est adeps substantia superaddita membris, coalescens non vi naturę insitæ partis altæ & nutritæ, frigore imo semel digesto alimento principioque vltra naturã nutritionis quæ

fit coctio

fit coctione a calido, quo oleosum & pingue sanguinis in mēbra frigida decumbens concrescit, in membranas decidens & frigida alia, vt medullæ concrescunt in osibus & alia in alijs oleoso alimento preso frigore & principio vltra naturā partium. sic Galenus.3. de vsupartiū c.6. Arist. 4. de partibus c.9. alij & alij. Est Christus frumēti adeps, & supersubstātiā panis qui pręcessit, substātia vltra naturā super addita postq, aliā suscedens adeps ideo alio veniens non naturæ actu, substantia cœlestis Deitatis & humanitatis Christi, estque supersubstantiale alimentum, nam supra substantiam panis & vini, quæ desiere vi verborum, substantia succedit corporis Christi super omnem substantiā, est Deus ipse substantia ipsa & perse substantia, solusque ille per seipsum cuius esse est esse, adueniensque substantia super substātiam quæ abijt supersubstantialis est, omnesque substantiæ vires excedens vipera ergo huic antidoto interest ipseque Christus, homo enim hominem lesiit, fœmina virum, homo naturam, carnemque nostram passionibus ignorantia & malitia, Caro nostra remedium extitit, homoque verus, vt vipera auxiliatur morsui vipereo, viperaque vt sit remedium & auxilium viperæ, potentissima omni labe immunis & libera, potens virtutibus, cœlestibus dictis mirabilibus raris: subenire potens veneno infecti generis humani & virui, capite potentissimo, peccatique vulneribus & vitijs vt theriaca auxiliatur vipereis ictibus: vipera cœlesti parte pura, & veneni libera, media vipera medijs carnibus nimiæ potentiæ extremorum succurrit capitis afflictui & caudæ verberibus, & Christus mediator hominum quem vocat Paulus, mediumque nexus vnio & h, postasis placat temperat potentiam & rigorem, capitis Dei, homo factus quasi vnus ex nobis, vt sit homo, quasi vnus ex Deo, Deusque optione vnitus Christo hac antidoto & sacramento mirabili vnitus verbo & Christus homini, qui humanitatem sibi vniuit, hanc nostram se homini hac vnit theriaca, Deitatis capitisque rigori succurrens, rigori iustitiæ, quo nos impetebat Deus, & impotentiæ nostræ, carnis malitiæ appetitus, caudeque & vitimo, extremis iis subeniens medium aferens nostræ salutis, carne hac media viperæ sacra, quis ferret Deitatem Deumque solum si Deus non temperaretur humanitate Christi, hinc psalmographus si iniquitates obseruaueris Domine Domine quis sustinebit? hinc Ecclesia continuo precatur per Christum Dominum.

Dominũ nostrum supplicãs per mediũ hoc patrẽ meritisq; ipsius, quo medium se theriacæ immiscuit extremis sucurrens, medium eorum adducens non caudam vltimum mortem, vitam imo morte frænata diuinitate contemperata in mediatore Christo, mediũ nostrum nostræque salutis, Angelorum & hominum, præcautione & curatione salubri, Deus enim factus homo, vt homo corrigit, punit, increpat, miseretur & condolet, non rigore illo antiquo Deitatis, non vltionis Deus, imo vltionum Deus, vltorque, miserator imo & multum misericors vidit nostra & miseretur, homo factus experimentali notione, nostra considerans, suauis & mitis blandus & facilis, sic ergo à theriaca reiecit extrema rigida mortẽ peccatũ rigorẽ, mortẽ caudã & vltimũ & caput peccati, rigorem capitis Deitatis, & temperauit antidotum medijs, vt rigorem extremorum frænaret & coerceret, Eucharistia mirabili. Theriacam instituens omni remediorum genere pollens, morbis & veneno omni salubris, alimentum mirabile, illustre medicamẽtum antidotus præclara & celebris, refectorium, medicamen instaurariuum, reductiuum, salutis pristinæ, præseruatiuum, cordiale, alexipharmacon omni potentia morborũ infinities maius virtute, Pan, totum, omni modo totum, cum quauis ratione, totum sit, imo supra omnem rationẽ totũ, cũ pars quæuis sit totum, & sit pars toti æqualis, quod naturæ modum excedit omnino, toti vniuerso vt communicetur & omni modo impertiatur, & omnia elargiatur remedia salutis, solis accidentibus diuisis, integer substantia, omni ex parte, vt sciat homo accidentia diuidere a se, vt persistat integra substantia, & quod quid est hominis rationis & mentis, gratiæ & iustitiæ, hinc diximus Ezechiam. 4. Regum. c. 18. Confregisse serpentem æneum, vt ibidem dicitur ijs. Confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses, si quidẽ vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum, vocauitque Ezechias, nomen eius Nohestan, parabat enim iam viperam theriacæ, quo in frustra diuisit & disecuit vt paratur viperæ, huic maximo antidoto, hinc diuisit, proprior iam Christi venturo, cõfectionique theriacæ vicinior, Ezechias enim Domini apprehensionem notat Hebræis, quo iam amore apprehensum captum irretitum Deum enotauat & theriacæ antidoto consulentem, Ezechias, Domini fortitudinem roburque significat, dextram & Patris brachium, verbum scilicet, quo cum veniret iam ille viperam

parauat & significauit iam iam disponi theriacam salutis, & gratiæ vitam, mundique remedium, fuit enim Ezechias inter vltimos Israel reges & sanctitate maximus & timens Deum expectatorque intensus, vt videre est. c. allato quo voluit Deus ei manifestare arcana, sacramentaque maxima, & recōdita, manifeste magis figurare, quo vocauit serpentem Nohestan, vt eo c. dicitur, interpretaturque ab Spiritusancto eodem cap. In Domino Deo Israel sperauit, quid excelsius & clarius quid? Fuit ergo vipereæ figuræ serpens ille, vt theriacam significaret, quam Christus componere decreuit, cui Ezechias parauit viperam, rescisione & diuisione, detersione & expiatione idolatriæ, & veneni capitis, mentiti Dei, cui piaculum cultum & honorem oferebant superstitiosè Hebræi, quo in caput in Deum peccabant illi, ideoque perfregit, vt venenum capitis reiceret, ex quo & caudam discuit, vltimum mortemque ex serpente tristem & formidabilem subsecuturam idolatria & aposthasia, tum peccati caput rescidit: Christus superbiamque, serpens seruus & humilis factus, venenumque nostrum ad se allexit traxit iniquitates nostras ad se vt latè ex Isaia supra diximus, carnis vipereæ more viperæque instar, & cum nil potentius venenosos serpentes è cauernis extrahat ac ceruorum 36
suctus inspiratusque narium, vt docet AElianus libro. 2. cap. 9. & Plinius libro. 8. c. 32. Aristoteles supra, Galenus, & reliqui. Christus serpentes extraxit, ceruus cuius sanguis nunquam concrescit, Aristoteles. 3. de historia. c. 6. & 19. & 2. de partibus animaliū cap. 4. currit imo semper in bonum hominum & fluet perpetuo cap. de Angue diximus. Canticorum. 2. cap. Sponsa de Christo. Similis est dilectus meus Hinnulo ceruorum, traxit serpentem, spiritu potenti, & robore illo, pertimescunt serpentes omnes caput viperæ maius illis virtute & robore, quo superantur & vincuntur, serpens factus, vt serpentis filios alliceret capite & diuinitate superans extrahensque serpentem ex abditissimis sedibus animorum mortalium, vicens mortem, peccatum, infernum, Dæmonem, quæ frænauit capite superior, caput viperæ asportatum caudaque, non minus gestata, caput roborant, visum acuunt, audi- 35
tum viuificant, olfactum perficiunt gustum, tactum, internosque omnes sensus, motum animantis firmant, temperato & exiccato cerebro excrementis vitiosis absumptis, superfluas absumunt humiditates & humores noxios, sua qua pollent siccita-

re & suctu, si quid venenosum infectum vè est fugunt & corrigunt, quo morbis cerebri mirifice auxiliantur omnibus, dentium stupori, graui auditui, imminuto & deprabato visui, infecto gustui, & reliquis vitiosis actionibus, quæ neruis è cerebro ortis perficiuntur, vt hinc appendantur collo, gutturique suspendantur pueris & maioribus natu, & si pueris frequentius, quod maiori copia humiditatis excrementitiæ abundent, caputque frequentius cauda vipereum, quod ibi virus maius adfuerit, supereritq;, docet Galenus locis adductis, Diascorides libro. 6. c. de vipera, & reliqui vbi supra norunt omnes, & suspensum videmus vtiliter passim, omnibus resistit venenis, primis hinc mensis apponuntur asportanturq; ad mensas auro argento vè vallatas ornatas, vt secure conuiuæ decumbant, omni potentiores veneno, quod ad se alliciant, & arripiant ex esculentis omnibus virus si adest, vt innoxia supersint alimenta. Hinc voluit Christus insigniri serpente æneo, viperinoq; capite insuperabilis Deitatis, caudaq;, vltimo sui & morte, inuincibilis alioqui, mortem enim moriendo destruxit, capite & vitam resurgendo reparauit. qui mortem & venenū maius destruxit potentia caudæ & mortis, vi capitis, a quo virtutem recipit illa. qui extremis insuperabilis, facilis est medio, mediator est medium remedium imo nostræ redēptionis, venenum nostrum, medio, viperæ instar exugit & traxit ad se, posuit Dominus in eo iniquitatē omnium nostrorū, Isaiæ. 53. Qui exaltatus à terra omnia ad se in cruce traxit. Cū exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum loco adducto. huius sacræ viperæ mediū in quo extrema Dei & hominis confluxere suppositū illud Christus, Theriaca nostra salutaris est, in vase terræ virginis Deiparæ genitricis parata vt paratur alia, cum tot tantisque excellentijs, & dotibus donis virtutibus dixit Paulus ad Colossenses. 2. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. Tum & ex venenosa diraque peccati natura, non secus parari potest præclara Theriaca, sacerque antidotus, hismet ictibus quos incussit illud salutaris proficua, extremis recissis capitis pertinaciæ rebellis & caudæ occasionū qua arrepta & ipsum ad nos trahimus & allicimus, explosis visceribus malitiæ recrementisque vitiorū & fomitibus, ossibusque & fundamentis quibus illud innititur distractis, & spinis simul affluentiæ & copiæ extirpatis, medio accepto saluris statuto pœnitentiæ & doloris, quod virus ad se euocat & substra-

substrahit potéter ab extremis, vt percusi & veneno infecti preciosissimo Christi sanguine superata malitia tetraq; & virulentia, cum pane Eucharistiæ, pane carneq; corporis Christi substantiæ purissimæ, cautè in posterum viuât tanti beneficij memores, & ex delicto commisso præseruati iterum reincidere in miseriã tantam reformidét recusét & vitét, ictuique peccati, memoria peccati subeniat præseruatiua antidoto, & correctiua vitiorum veneni vt ex illo a quo venenum contraxerant cauti salutẽ hoc modo paratum recipiât & cõsequâtur. Paulus ad Romanos.8. Deus 37
filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatũ in carne: de vipera peccatũ damnauit, de carne Christi diuini suppositi de homine Christo Deo, dãnauit antidoto facto, de eadẽ humanitatis natura vi diuinitatis capitis, peccatũ carnis & naturæ nostræ infectionẽ, homine homines liberauit Deo, viperę morsũ humanæ naturæ homine Deo vipera dicto.

Theriaci salis auxiliorumq; viperei morsus mistica continens & naturalia plurima.

CAPVT VIII.



NVllum maius remediũ extat mortalibus veneno infectis quã suctus, sugereq; ea parte, qua icit & læsit animans, quo trahẽtibus vtimur auxilijs & euocãtibus ad 38
externa ne cor internaq; venenũ petat, ex alto corpore educẽtibus virus & ad extra trahẽtibus medemur cæsis, cõtinuoq; irritãtib⁹ partẽ & dolorẽ inferẽtibus mouẽtib⁹ sudores succurrimus suctu potẽtissimos cucurbitularũ cũ scarificatione, & excitãtibus molestiã acrib⁹ calidis dolorificis perurẽtib⁹, vt omnes locis allatis cõsulũt in quib⁹ sãguinẽ mittere recusamus, ne recurrat ad interna venenũ venarũ suctu exininatis semel, nec purgãti medicamẽto auxiliamur ne vocet virus in altũ corporis, præterquã in nimis plenis vbi suctus & recursus periculi nõ timetur, cũ copia & abũdãtia, impediatur suctus internarũ partiũ, vt solũ extrahẽtib⁹ vtamur euacuãtibus alexipharmacisq; antidotis, & victu, potuq; cõuenienti frigidisq; & adstringẽtib⁹ internis, vt repellãt partes ad externa virus, refectæ & roboratæ intrinsecus. Traxit venenũ nostrũ suctu singultiẽs luctu & plãctu, vt homines salui & superstites essent Christus, tulit lãgores nostros: vipera vt docet Appollonius apud philostratũ, quod ab Aristotele, & Plinio adductis locis desumpsit, catulos semel ortos, polit cõplanat & lingit mucorẽ de-

tergit & mucilaginē, qua perfundūtur in inuolucris intra vterū prius, eos capite & rostro impellit & incitat prouocat, ad motū vt exercitio & opere sordes excutiāt & mūdētur, qui intra decē dies immitare incipiūt parētū modos ritus & artes, caputq; erigere & mouere, potentiam illius ostentare & robur, quo se lambunt perficiunt, & viuunt; detergimur & mundamur Deitate capite Christi, nos omnes filij serpentis & progenies, filijq; viperæ exaltatæ in deserto. De hac generatione & progenie intelligitur locus ille Prouerbiorum. 30. c. vbi dicitur. Generatio quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit. Generatio quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis. Generatio quę habet excelsos oculos, & palpebræ eius in alta surrectæ. Generatio quæ pro dentibus habet gladios. Quæ omnia iuxta naturam viperæ patent, proprietatibus dictis. obijt pater læditurque multories, vt generet filios in vipereo genere, obijt Deus & tandem mortuus est, vt renasceremur nos, generatio quę male dicit patri. quod est cū patre male dicit & ordinatur nō dicit cū illo, & matri nō bene dicit, Ecclesiæ, imo rūpit matris latera, & terminos leges statuta nō dicit cū illa & prototypo ipsius, & vterū quo conuenantur ob venenum malitiæ vitiorum, sordibus oritur hæc generatio plena peccati labe, quo lauacro egent, elingique Dei lingua & verbo, lingua patris qua alloquitur sibi & nobis, habet excelsos oculos superbos, vt vipera superba, quæ innititur caudæ vt se se erigat extollat & supereminear docet Aetius, Paulus locis adductis supra, imo Apostolus apprehensus est vipera in saltu & elatione in superbia animantis, Actuum Apostol. c. 28. Palpebras que surrectas & altas, vt intente atenteq; videant, qua icere & ex quo sanguinem fundere possint proximi, venenū dentibus continent & gladios pro dentibus venenosis, sorditie pleni cęci adeo vt mundi lotiq; iudicentur quo minus remedijs obediāt, imo respuūt & superflua iudicant illa sibi, squallētes sordidi mucore, & mucilagine vitiorū cęci, qui egent linctu & lauacro, detersione vitiorū & superfluæ vitiosæ quæ humiditatis abstersione, vsq; dū patrum maiorumq; exēplo ipsos lingentium cognoscant se linctu egere & detersione, seq; capite expiēt Christo & Ecclesia. Gētes referunt Patrē Liberum, e Semele sine tēpore natū Iupitrem suscepisse, femoreq, disecto fouisse vsq, iam perfectam secundo ortu integrāq; reddidit sobolē duplicis partus, & maturū infantulū, nec incōueniens iudico gentiū cœcā narrationē multorum enodare

enodare & ad verum cultum reducere quandoq; dum opus est, est vero opus quando illorum errores, ortum duxisse culpa vitiorum, pęna illata cæcucientes in veritate & aberrantes. Abominationes enim AEgyptiorum non immolabimus Deo nostro mentitosq; illorum Deos vero cultui, at veritatē figmentis contentā eliciemus vt ex vipera theriacam salutarem astruimus alioqui venenosam si vt decet parentur. Non secus nos filij Semelis adulterio sati, serpentisque aborsus, secundo ortu sumus nati è femore è robere, virtute Dei, vt perfecti & integri lucem experiamur, genimina viperarum duplicis partus. Leuitici. 15. sic dicitur. Docebitis ergo filios Israel, vt caueant immunditias, & non moriantur in sordibus suis. Viperas exterguut & in theriacam parant lingunt & mundant Dei ministri, ore & doctrina rostroque potentiæ. Pane puro ab excrementis libero, sale, Anetho, aqua limpida, in vase terræ virginis Argilla dicta Græcis elixant dissectas prius, extremis capite & cauda rescissis, ossibus, visceribus spinisque tandem reiectis. Panis viuus qui de cœlo descendit non de aeris infima sede vt manna, de cœlo imo, de Patris sinu de substantia Patris, liber omni labe, Deitate plenus, in vase terræ Virginis Deigenitricisque purissimis subacto formato, sale sapientiæ Patris sapientia ipsa sal ipse: viperæ non quoliuet sale parantur fosili imo & terræ sale, dicitur capite illo citato de Theriaca, dictus sal gemma, sal enim alter communis sapientia mundi, & capitis vertigines infert inflatque, strepitum facit, sitim inextinguibilem afert, sistit ventrem, retinet exiccata excreméta & exuccia, virentia exurit, nil fert viuere secum, vbi adest ille, imo consumit omnia, cito liquescit euanescitq; igne & aqua dest resilijt fugit charitatis vim, oleo & pinguedine tantum consistit abūdantia & copia, fluctibus aquæ & aflictionum tumultibus in cōstans desinens, hic sal hæc sapientia inuidiam generat æmulationem, odium, nil secum viuere sinit. Vertiginem infert, capitis inconstantiam illud euanidat reddit vanidum, inflat hic sal sapientia hæc inflat. Paulus. 1. ad Corinthios. 8. Scientia inflat. est natu superbus sal hic solem expectat vt concrescat aut violentiam ignis, cum semel igne genitus ingratus genitori resiliat fugiat odioque habeat ignem, strepitu nimio & contentione, dissidet cum illo scandalo, odium manifestat detegit liuorem, quæ omnia huic sali adscribit Diascorides lib. 5. c. 83. Galenus. 3. de alimentis & 9. 39

simplicium late, & 2. de compositione per genera, Aristoteles sectione 1. & 2. problemarũ, Plinius, & reliqui postea, Hieroglyphica, & tropi, scientiæ quæ sine charitate est, fossilis vero subtus terram oritur ortu humilis, excrementa detergit expurgat ventrem, ne caput grauet infestet & circumrotare faciat, medicamentis expurgantibus immiscetur, vt eorum vires augeat & acuat, firmat caput, ventriculum stabilit, admittit alia secum, non vrit vicina viuentia, fert proximum, sustinet imo, non inuidet, humilis substus terram, nam si scientia inflat charitas ædificat Paulus eo loci, quo humilia fundamenta profundaque petit ędificium quo est cœlum attingendum, Deus imo ipse contingitur charitate & sapientia hac, sale, fert hic sal ignem ignescit, vt metalla & ferrũ sine strepitu, Diascorides eo loci de hoc sale, Galenus loco adducto reliqui, charitatis ignem suscipit inflamatur constanter, vt ferrum fert ignem & non vritur aut euanescit, non resilijt ab igne ignitus ducitur maleolo facile, & formatur blandus sine renixu aliquo, se seruat vt ferrum igne, perficitur non corrumpitur aut vritur, non ignescit vanitatis strepitu, nec flatus generat, vt circumrotet caput absumit illos, vt constet & firmetur imo, cõsistit medio aquarum tumultu persecutionum & laborum, non liquescit, substantia densissimus, olei parum aut nil suscipit, vt spongiosus alter qui imbibit oleum abundantia & copia vtitur lobrie, hinc Christus consulens Apostolis, onusque & officium Apostolatus exponens. Matthæi. 5. capite inquit. Vos estis
40 sal terræ non sal quilibet, vanus, cito euanescens, imo sal terræ fossilis sal gemma, humilis, consistens, facile ductilis, semel atque incaluit, virtutũ dictarum sal & dotiũ, euanescit autẽ hic sal adhuc & exoluitur, & si dificilius multo reliquis omnibus salis generibus diuisus & tritus in pollinem, spiritusque defectu & aeris charitate deficienti & spiritu non ventilatus, tandem putrescit, aqua & igne tritus euanescit oleoque, quod alteri cõmuni nõ cõtingit facile adeo in oleo ventilationis exercitij in proximum defectu. Plinius libro 31. cap. 7. docuit salem esse è nilo euectum, fontibus quibusdam circa illius oras, rubrum & asperum, oleo solum disolubilem, abundantia rerum & pinguedine sapiẽtia multoties, luxuriat & euanescit efrenis & copia furijt, quod si sal euanuerit & defecerit si sapientes si Doctores si sal, qui, vt superfluam rerum humiditatem absumat inditur corporibus, ne putrescat

putrescat excrementitia humiditas, inficiatque corporis substan tiam, & putrefaciat, si inquam euanuerit sal & liquerit, in quo sa lietur in quo salienti in quo efficienti alio, in qua materia rerum in quo alio rerum genere res salietur, si sal liquescit humescitq; adeo vt potius humiditatem alliciat sibi & alijs, quam absumat, sal enim in terra exiccat in aquis humectat, biscocti panes qui na uigantibus parantur sine sale condiuntur, putrescunt enim humi ditate allecta salis vi in aquis, nimia & continua qua humorem vocat, vt exoluat resolutiua qua pollet virtute, cũ sit ergo vnde iugiter euocet & perpetuo in aquis tanto tractu continuo putre dinis causa est, in terris quam trahit soluit extenuat vt euanescat deficientiq; copia exiccat vt in aquis humectat conseruat vt in aquis corrumpit. Euincitur enim multa aquæ humiditate sal abũ dantia & luxu rerum, in terris vincit humiditatem minorem, re- misioremq; siccitate & inopia: si ergo sal, qui exiccare debet cor- pora, nimio luxu humet, si humectat reliqua, si sapientia hæc emo litur & demolitur in quo salietur, in quo exiccabuntur rerum ge nere superflua, humiditate nimia qua fluctuant & madent in quo continebuntur ipse res, vt siccum continetur & non se excedent, vt humida disoluuntur & liquescunt facile, sicca enim continen- tur termino proprio, humida alieno. 2. de ortu Aristoteles, ad ni hilum valet vltra sal liquefactus semel, quã vt mittatur foras ne nimiam alliciat humiditatem, putrescatque domus eodem, do- mos enim salẽ quæ obseruant antiquo, salitas imo carnes (videre est in salitis suibus) reseruatis sal humectat adeo fundamẽta vt vi deamus madẽtia illo, ruinã tandẽ domorum concitare (visum plu ries,) sternatur ante pedes ergo, & conculcetur ab hominibus pe- dibus spernatur sapiẽtia eorũ calcaneis & vilibus hominibus, ne capiti officiat & vertiginẽ inferat vaporum ascensus salis, vt in- curiunt & inferunt natura, videmus vertigine laborare qui salis opera exercent illumq; condunt locis salitis, caput enim appre- hendit & subertit, exemplo & malitia sapientiũ alios, qui sale vtũ tur corrupto & deprabato. Imo cum Christus, Matthæi. 5. eos vo casset ciuitatẽ supra montẽ spiritui obiam aeri peruiã salubribus ventilatã ventis spirãtibus, ordine & gubernatu dispositã morige ratã vnitam vniuersalẽ, idest catholicam, & nominibus multis cõ mendasset dignitatẽ, officijq; munera retulisset, mundi lucẽ, lumi naq; iustitiæ solis, subdijt. Vos estis sal terræ, lumẽ enim amplius splẽdet, si materia in qua fouetur & alitur sale inspergatur fosili, 41

tamẽ vt in lichinio est videre & docet Aristoteles sectio.23. problematum,& Macrobius.7. Saturnalium,Plutarchus quæst.9.1. simposi,& omnes experientia norunt, sal vero antiquis à verbo Græco αλς, condio,quia condimentum est dicitur,Metathesi figura,nã als præposita.S.est sal,qui vt vult Plinius loco citato, est vtilis adeo nostris corporibus,vt sale sole viuat animal solis; vocauitque solem,terrenum salem,qui fouet viuificat, carnes corruptas resarcit,a corruptione vindicat reliquas:sol vero eas corrumpit & putrefacit,seruat viuas solum sale minus,mortuas inquinat, at sal viuentes & vita defunctas asseruat immunes à corruptione & fętore,tam sapientiam & animi salem significãs, quã illum quo & gratiam saporem rebus conciliamus & vitamus cor ruptionem. Terentius in Eunucho,qui habet salem qui in te est. Donatus ibidem,sal neutrum pro condimento, masculinus pro sapientia,salq; gratiã, & vrbanitatem in plurali notat. Quo cũ Apostolos vocasset lumẽ,lucẽq;, solis iustitiæ radijs splẽdescẽtes doctrina & cognitione,salis nomine eos insigniuit,qui & lucẽ & lumẽq́ splẽdescere faciunt & nosci exẽplo & sanctimonia,lumẽq; acceptũ fulgere,vt sal lumẽ auget immistus pabulo ardenti, quæ ad laudem Apostolorum & officij onus spectãt eo loci,quo subdit si sal euanuerit,in quo salietur, si sal qui natura minimeque obnoxius putredini siccus est(& squalidus pęnitentia & abstinẽtia paratus tropologicè:)euanuerit & maduerit afluentia & vditate vitiorum vt salis officio fungi non possit,lumenque iuuare & augere,imo humiditatis vitio inse acceptæ lumen suffocet & extinguat,vt sal facit si madidus & humidus igni misceatur & lichinio,euanescens & resiliẽs ignẽq; fugiens, in halitus peruolãs strepitu,si sal talis fuerit & qui alios corrigere & docere a vitijs debẽt,cũ sint lux illuminare & ostẽdere in quo salietur?quo sale quo ministro,hoc molieturopus,indocto ne aut ignorãti corrupto & cæco?ad nihilũ valet vltra salsugo talis,salq; ille emortus& extinctus,non sal lucẽ impediens si euanuerit si desierit sal esse, quã vt mittatur foras,ne corruptionis,maioris sit occasio&causa, cũ nõ impediat putredinẽ, proiciatur vt conculcetur & subtus pedes sit hominibus,& ijs in quorum gratiam cõstitutus erat, destitutus officio & dignitate, ijs conculcetur quibus onoraretur alias & coleretur. episcopatum eius accipiat alter. Imo sal ille Agrigentinus dictus nomine ea ex parte aduectus,ignem patitur

& mirabile

& mirabile dictu exilit ab aquis: Iuxta Diascoridem libro.5.cap. 38. & Plinium lib.31.c.7. à quibus alij suscipiunt. ij gratiæ aquas fugientes incidant in ignem & in gehennam ignis mittantur. Et si Theriaca celebratissimum auxilium vipereis morsibus extet ebibita, tum applicita ictui virulento adextra animantis, omnibusque vnicum sit præsidium venenis, tamen experientia, & ratio inter omnia auxilia quæ viperæ morsibus subenire possunt nullum maius firmarunt, capite ipso vipereo in pollinem redacto generosissimo vino ebibito, inspersoque vlceri facto, ob sumã huius partis potentiã alliciẽdi venena ad se se, quo reliqua expurgata viru & cruore supersunt. Caput serpẽtis peccatiq; superbia estqua nos icit & læsit ille dixit eritis sicut Dij sciẽtes. Caput hoc superbia que & animi elatio venenosa adeo & letifera in pollinẽ redacta in cognitionem propriam, est homo puluis & incinerem rebertetur, qui ex cinere est, proficua sunt & vtilia nimis, humiditasque ipsa vitij remedium, hæc hismet ictibus salutaris, quos infligit serpens suismet ictibus capitis, caputque in pollinem redactum auxilium.

De Aspide serpente.

CAPVT IX.


Psalmo.9.sic. Super Aspidem, & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem, & Draconem. Deuteronomi, 42
cap.32. Populi ingratitudinem sæpius à Domino castigatam. Moses referens, sic inquit. Fel Draconum vinũ ipsorum & venenum aspidũ insanabile. Qui latinis aspis aspidavè cõpellatur Hebræis פתן pethen Græcis ἀσπίς aspis, quod frequentissimus sit serpens insulę dictæ aspis in mari Lycio, tenet Plinius lib.5.c.31. tũ quod promontoriũ Africę dictũ aspis, quod formam scuti representet sic dictum Græcis ἀσπίς aspis scutum ijs abundet animantibus, cuius meminit Silius ijs. In Clypei, speciem curuatis turribus aspis. Strabonius lib.6. sic de promontorio hoc, & ciuitate eodem nomine insignita eiusdem. Corsura insula est ante aspidem sita. Cartaginensem vrbem, quam Clypeã vocant. Hinc aspis, quod caput scuti formam obtineat huius animantis,

mantis, Græcis enim ἀσπὶς aspis, parma est scutum vè cauum & ἀσπίδεα aspidea, scutorū cauitates, huius tres species norunt autores, vt videre est apud Plinium locis adductis, AElianum, AEtiū libro. 3. sermone. 1. c. 20. Paulum li. 5. c. 19. Vbi sic dicitur. Aspidum apud ferarum scriptores tres species reperiuntur, quædam enim ex eis terrestres seu chersææ dictæ, græcis enim χέρσος chersos, terra est: quædam Chelidoniæ, quæ circa fluuiorū ripas præsertim nili, latibula possident, dictæ Chelidoniæ, quod colore hirundines aues græcis compellatas chelidonias immittentur parte dorsi cærulea, & nigricante, tam quod ventre æmulentur, viri de Chelidoniæ virentis herbæ, & si dorso dorsi colorem hirundinum nimis, quædam vero ptyades nominantur, vt tenet Plinius libro. 28. c. 6. quod venenum in oculos expuant, hosque solum inficere tentent, obcæcareque antipathia & cōtrarietate naturæ, splendoribus occulorum auersantes, quæ nulli aliæ intentant officere parti, præter quam altiori & perfectiori sensui animātis, a πτύειν ptyein verbo seu expuo. Has vero tres Aspidis formas, sic distinguit AEtius, Chersææ seu terrestres maiores sunt, & quā doque vsque ad quinque cubitorum longitudinem extendūtur Ptyades vero maxime bicubitales. Chelidoniæ cubitales & maiores quantulum, quæ colorem hirundinum referūt. Ptyades sunt colore Cinereo & viridi ad auri colorem declinante. Plinius eadem refert. Paulus libro. 5. c. 19. Nicander in theriacis, Galenus de theriaca ad Pisonem. c. 3. 4. & 5. Diascorides libro. 6. ca. 51. & 68. Edoardius libro. 6. c. 114. Rhodiginius libro. 25. c. 31. & 27. c. 14. Solinus in Polistoria. Auicenna libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. c. 21. 24. & 26. Chersea seu terrestris quod subtus terram diutius viuat reliquis alijs magis, quæ & hypnalis aliquibus appellatur, ab ὕπνος hymnos græcis, quod somnum significat, nam profundissimum infert soporem ijs quos semel inuasit dormiendique inexplebilem necessitatem, sic vt citra omne doloris genus discedāt, lethargo altissimo veternoque consopiti morbo, & somno profundissimo sepulti, vt non solum sine dolore, & molestia discedant læsi, voluptate imo, blandissimoq, excitato sensu, dulcedine mira quieti tranquilli & placidi, in medio discrimine vt quiescētes exhalent animā: impræuissaq; occupentur morte & insperata, quo minus de remedijs agatur & succurratur minus infectis inopinato

pinate venienti subitanea & improuisa miserrimũ mortis genus
senũt Diascorides lib.6.c.52.Paulus lib.5.c.19.Solinus in Polisto 43
ria c.30.& reliqui adductis locis:hoc Aspidum genere Cleopa-
tram discessisse,sibiq; mortem consciuisse omnes fatentur ne vic-
torias & triũphos Augusti subdita honestaret, Marco Antonio
deuicto,cum vt minus mortem persentiret somno oppressa, alle
cta dulcedine.narrat Solinus citato capite,Paulus,AEtius.Edo-
ardius,& alij quos supra retulimus,hac antiquitus feriebantur,
morte damnati latere sinistro,qui cum per tres quatuor vè spatij
passus processissent concidebant illico,vita postea illa defuncti,
Cleopatra cum apud AEgyptios,hoc mortis genus expertum ha
beret,suoque iussu multos edicto regio eo mortis genere damna
flet regina,viriliter mortem eodem sustinuit,vt infamiam vitaret
& ignominiam,triumphisq; Augusti non interesset,arripiens ab
illo gloriam,palmamque,& morti relegans,satius iudicans mor
tem sui triumphos victoriasq; reportare,quam amantissimi An-
tonii Cesarem inimicum honores.restat adhuc animum vincere,
superato mortali.Hęc minimum infert vulnus infeatibile quasi,
tum ictu tum postea est minimum,minusq; acus punctura leui.
minime edolens,dulcedinem imo affectũq; voluptuosum & pla
cidum aferens,quasi imperceptibilis ictus,fatentur omnes,locis
adductis,vocant hanc AEgyptij thermuthin(vult Edoardius su-
pra) AElianus li.10.c.32.quasi grææe dixeris terrestrem,quod idẽ
est ac Chersea:quod colore terram cineremq; representet,&mul
to tẽpore subterranea viuat.Ijsmet Aspidibus,non secus Psilli,&
Marsi dubiã.& incertã prolem,explorabant Aspidum ictibus,ge
nuinos enim & pudicos propriosq; filios non icciunt Aspides,
spurios vero & notos filios iniqui tori exterminabant & inijcie
bant,illius generis sobolem veram lingunt & timẽt crudelissimę
aspides,venenataq; omnia,vt late.1.lib.mõstrauimus ex Plinio,
AEliano,Solino,Galeno,& reliquis,hinc Lucanus li.9.Lætifera
dubios explorant aspide partus.lethargo & cataphora graui,som
no altissimo correpti occidunt,Aspide cussi & læsi,est enim aspi
dis propriũ profundissimum somnũ inferre,vt ij omnes sustinẽt
autores quo Lucanus li.9.dixit.Hic quę prima caput mouit de-
puluere tabes. Aspida sõniferã tumida ceruice leuauit.Plenior
huic sanguis & crasi gutta veneni.Decidit in nulla plus est serpẽ
te coactũ.Ipsa caloris egẽs gelidum,nõ transit in orbẽ.Spõte sua

niloque

niloq; tenus mititur arenas serpétes Asiæ & Africæ maiores esse Europę Nicáder docuit in theriaca subdit Lucanus. Sed quis erit nobis luchri pudorinde petũtur. Huc lybicę mortes, & fecimus aspida merces. quibus & somniferá vocat aspidá, & lybiæ oriri, adectariq; ex Africa refert Lucanus, somnifera vt docet Diascorides loco adducto ab effectu quod inducat somnũ. Eo enim venit Romanorũ auaritia, vt cum quauis iactura cuiusuis locupletari non recusarent. Hinc venena parabantur plurima, fecitque vitiũ hoc, sacraque auri fames, aspidum cruores insuperabiles, merces venales, cuius animantis pertinax virus, vt natura frænaret hominũ solicita pijssima mater velamine circũsepiuiit vallauitque, dentibus inuolutis ore obstructo quasi, membranulis duplicatis e lingua subortis. Excandescés nunquam vsque dum iniuriam caput sustinuit & si ofendatur reliquis, quibus caruncule senescétibus iam ætate decrepita, iuxta supercilia eminent dura & acuta, non secus atque antiquis auibus calcaria pulullant senio vltimiq; dẽtes alijs, & alijs alia, qui ocio spiris conuolutus orbibus factis totius corporis, caput é medio erigit, intẽtumque continet, cautus euigilans pro salute totius, ante & retro, non minus ad latera sursumque & deorsum facillimo negotio illud plusquá reliqua om-
44 nia animantia porrigens, atente inspectans, & à longinquo pręcauens futura, ne motum tardum ante veniat periculũ. igneos protuberanresque, & emisitios inijciens oculos fulgoris plenos, linguam exerit viperæ more capillamentis disectam, natura ouiparum, non viuiparum animal, oua solum excubans, aliorum serpẽtium more, conuoluta membranis, quæ fouet mas, de victu fœmina solicita, quod sit robustior ferociorque natura viro. terræ puluerem, catulis subortis in lucem primo supeditat, quam lingunt post toto vitæ decursu si desunt reliqua, non secus ac reliqui serpentes, mures & alia, est serpentium primus pastus puluis prærer quam viperę quę mucilaginibus vteri alitur semel atque ex ouis discesit intra fœminea animantis & extra tribus diebus ac est experta lucem, Isaias. 65. Serpenti puluis panis eius, Micheas. 7. Lingent puluerem sicut serpentes, Nicander in theriacis sectione, de aspide. Plinius, Galenus, & alij locis adductis. cum strepitu moueri aspidas antiquas refert Nicander eo loci resiccatis squamis formidabilis corporis natura horridus impatientissimusque frigoris, cuius medium corporis maius est mole extremis sine proportione,

portione, visuntur magnitudinis viperæ communes apud nos in Africa vero mensuræ orgyæ, idest vlnę vnius, aut vt interpres Nicandri vult eo loci quatuor cubitorũ, amplitudinem vero (dixit Nicander tandem esse quantus est iaculus sagittæ communis, terribilis virulentiæ moles) varijs coloribus depictas inueniri apud diuersas gentes narrat, alias albicantis coloris, corporis squalidi, dorso virides tum & maculis inspersas, cinereas, ardentes, ignitas sub glæba AEtiopum nigras, colorisque vliginis fluuiatilis: cuius ea est fœcunditas animantis, vt sexaginta oua simul circumligata membranis exponat, Plinius libro. 10. c. 74. AElianus libro 3. c. 32. spiritibus emissis toruo aspectu oculorum, eos quos respicit obcœcare tenet more Basilisci, lybicas aspidas. Theremuthin Aspidem Isidi Deæ sacram venerabantur AEgyptij, idest chersęam & terrestrem, hasque receptas in quatuor angulos domus numinis, ex ęrario publico educabant adipe Bubulo oblato, locis adductis refert AElianus. nullus ictus, morsus nullus inter serpentes lenior minor est aspidis morsu, sed nullus deterior, virulentior vel in natura omni, didicit Augustus ex Cleopatra adu entante illo in conuiuio, quod nam esset genus mortis magis doloris expers, eam quæ gladio infertur infamans, dolorum cruciatibus vulnerumque miseria, quæ vero epoto veneno laboriosam iudicans cõuulsione euersione ventriculi, cordisque anxietatibus, Cleopatra summis laudibus extulit illam quę ex morsu aspidis sequitur, quod postea proprio experimento firmauit libro. 9. AElianus libro. 11. Improbos & scœlestes homines, impuri & obscœni corporis vafros & versutos vitiosos luxuriantes, aspidas sine offensa 45
prægressa iccere spurcitia & immunditia allectas, Plinius retulit loco adducto, Philarchus lib. 12. c. 7. Nimphes lib. 6. eorũ quos scripsit de Regibus AEgypti Ptolomeis. c. 9. probos vero & innocentes lingere lambereque, postea vero capite in terra relicto spiris illos amplexari retinere, quasi cum illis circumuolutæ vellint in posterum vitam agere. Nimis amatores farinæ & mellis dociles natura, & in tanta feritate placabiles, eo enim loci Philarchus ab AEgyptijs coli easdemque eo cultu mansuescere, retulit. ciboque cicures fieri, simulq; cum pueris infantibus conuiuẽtes in nullo eos nocere, eas vero appellatas ex cauecis prodire, atq; ad appellãtem accedere: digitorum autem crepitu vocari araneorum instar vt pueri asolent circa domicilia quę inhabitant, AEgy-

ptij in Aspidum nationem hospitalissimi primum vt pransi sunt, statim temperatas vino & melle farinas in mensa exponunt, postea plausu dato eas tanquam conuiuas ad prandium vocant, illæ velut ad condictam cœnam inuitatæ aliæ & aliæ aliunde erumpentes accedunt, & mensam circunstant, ac reliqua omni spira in solo terræ relicta caput alleuant circunlambunt & ingerunt massas in Isdis honores conuiuio facto inuitatæ sensim, quæ & moderate explentur: cum autem AEgyptij de nocte habēt necesse surgere ne ipsas in tenebris conculcent iterum percusione digitorum vtuntur, ea vt de via decedant signum dantes: & illæ sonitus discrimen intelligentes confestim in latibula abstruduntur, vt qui de lecto surgit, postea in nullas ipsarum incurrat. Plinius ex Philarchij historia hęc libro. 10. capite. 74. de Aspide miraculum Philarcho reddatur, his enim autor est, cum ad mensam cuiusdã veniens in AEgypto aleretur assiduè, enixam catulos aspidã quorum ab vno filium hospitis interemptum, illam reuersam ad consuetudinem cibi intellexisset culpam, necem intulisse catulo filio amantissimæ soboli, nec postea in tectum id reuersam ne iniuriæ vindicta sobole priuaretur. dixit mansuescere Galenus inter omnes serpentes solum Aspidem libro de curandis animi morbis capite. 1. Dijs Aspis sacer erat, Regumque coronis insculptus & maiorum thyaris sacrorum mithris, quod maxime omnium naturæ animantium prouidentia vtatur in se, & in sobolem amantissimã quam præmuniit pręuenitq; à periculis & euentibus per annum integrum antea (mirabile dictu) illa enim inundationes Nili præsentiens quantæ futuræ sint ad quosque terminos illuuiones illius peruenturæ fundat latebras estruitque cauernas ea altitudine, vt nullo modo lædi perturbari vè eisdem possint, hinc quanta futura sit illuuies Nili ex earum mensura facile dignoscunt coloni, ouorum fætura & geometria excubatus. eosdemmet omnes habet sententia autores, Nympheum præcipuè libro. 9. c. 10. AElianum philadelphum libro. 30. c. 3. Serpens hic eiusdem temperamēti est, atque vipera, & si calidius venenum obtineat, vt in summa reptilia omnia vera, sunt vnius complexionis, mucores quibus referta est eorundem substantia frigidi quarto gradu venenosi & lęthales, toto genere deletherij, humidi tertio. Caro ipsa detersa & ab eisdem libera calida tertio & sicca, vt in viperis diximus quod reiectant venenum, calidum quarto, siccum tertio, quo flagrant

incendio

incendio læsi per initia & ęstuant, postea vero summa veneni malitia conflagratione, spiritibus calidis resolutis, tenuibusque sanguinis partibus virulagine terra euanescentibus, sistit sanguis concrescitque frigore succedente calidorum absentia, substantia calida exoluta euolante, vt algeant & rigeant tandem his veneno infecti, & aspideo viru somnoq; ex hymnali graui afficiantur impotentia vigilandi potius, caldorum exolutione subita potentia veneni, ipsa vero venenata omnia torpida somnifera grauia mucore illo frigido vndiquaq; referta sunt, præter quã capite vbi ignis venenumque causticum ore continetur, frigoris obiectu calidius, vt frigidior mucor tanto æstu sit capitis ad contraria enim contrariorum reficiuntur præsentia vt extremis distemperata sint nimis reptilia omnia ideo virtute venefica potentissimæ actionis ijs perfectiua naturalisque venenatis, qua sua opera exercent & vitæ munia, alijs noxia & deleteria, contrariaque alijs qualitatibus aliarum formarum requisitis adesse. hac sunt potentes serpentes & perfecti in esse & opere, absolutiq; omnino hac viuunt & constant hac ipsæ alia inquinant & inficiunt hac inferunt mortem, dispositione illa qualitateque perfectiua corrupta qua eget anima, vltra temperiem primarum qualitatum, vt insideat corpori, nota per actus & opera, vt & aliæ reliquæ, si enim ex qualitatibus esset dispositio vltima, solumque, ex temperie primarum corruptibilium virtutum, vt nulla alia qualitas dispositiua exigeretur, pro ratione vltima, formæ inducibilis: mistum aut animans temperiei intensioris, cum prius remissiores omnes percurrat in transitu proportiones temperiesque formarum internarum illi temperamento & intensione, dum it ad temperamentum intensius, prius formas omnes mistorum & viuentium reciperet, illasque necessario contingeret ante quam susciperet intensiorem, cuius contrarium experientia docet, & ratio simul, neque enim homo prius vt generaretur, præcessit eius materiam equs formica elephans & remisiora alia temperamento, imo his constat virtutes alias exigere formas, dispositionesque vltimas, vt assideant materiæ, tum vt multa perfectiuis actionibus operentur supra elementales virtutes his è cœlo superno corpore acceptis, non secus ac reliquas ab infernis elementis suscipiunt. His mirabiles actiones veniunt quas vulgus occultas vocat & abditas cum sint per effectus manifestæ & conspicuæ, vt aliæ

quæuis

quæuis quarum non est sensus neque enim sentimus qualitates & virtutes aliorum, sensu, solum imo per effectus quos ex eisdem sentimus nos, vt virtutem vegetatiuam alterius quia crescit calorem quod nos calfacit magnetis quia trahit & alias non minus. Constant hæc cum eadem & diuersa qualitatum portione primarum & temperatura, vt in plurimis est videre lapidibus herbis animantium partibus, mistisque substantijs non minus, hasq; virtutes formas prosequi has non illas receptas in subiecto, cœlo obsequente formarum modos, ab agenti dispositione vltima inducta supra elementales causas, vsu primarum virtutum instrumentali, vt dispositio vltima cum quauis intensione earum inderetur materiæ, forma vt recepta, iuxta illam, mirabiles cœlum & altas virtutes impertiat & dotes raras, vt exigit natura quæuis mensura entitatis propria. Sanguine vero concreto coagulatisq; humoribus, & si venenum calidum sit nimis segnities oritur torpor, somnusque profundus, calore destituto cerebro spirituumque absentia.

Primam partem dubiæ naturæ Aspidis, ex sacris scriptis renuntians.

CAPVT X.

DEuteronomi cap.32. Populi ingratitudinem sæpius à
Domino castigatã, Moses referens sic inquit. Fel Dra
conum vinum ipsorum & venenum aspidum insana-
47 bile. Vbi aspidis virus remedio destitui profert Spiri
tus Deus. Quæ aduc & cognouere gentes, & Aristoteles de hoc
diro & tetro veneno .9. de historia animalium c.29. protulit his.
Aspis enim anguis ex quo medicamentum putrificum illud cõ-
ponunt, in Africa gignitur, cuius ictui nullũ remediũ est. Quod
est esse insanabile. Plinius libro .8. cap.23. sic. Colla aspidum intu
mescũt veneno nullo ictus remedio. Paulus lib.5. c.19. idẽ. Aelia
nus libro .1. c.57. sic scripsit. Viperæ, & aliarum serpentium mor-
sus, non carent remedio ex his quæ fieri potiones, atque vnguenta
percipio, incantationesque quorundam illitum venenum mitiga
uerunt, solum Aspidis morsum, non curari posse, esseque omni
medicina

medicina robuſtiorem, libro.2. cap.24. hæc. Serpentium venenum cum peſtiferum eſt, tum multo aſpidis peſtilentius, contra quæ nemo ſalutaria præſidia facile inueniat, etiam ſi ad leuationis aliquid afferendum doloribus agat atque adeo ad liberandũ ab illis ipſis doloribus acerrimis, ſapientiſſimus ſit, venenatis ſerpẽtibus incredibiliter perinitioſum venenum in homine, ad hanc rationem deprehenditur, ſi aſpide quam cœperis, Collum ſumma cautione contineas, in osque illius diductum expuas ſputum in eius vè ventrem delapſum tanta ei pernicie exiſtit, vt inde ex tabe aſpis putreſcat: huc accedit hominis morſum vel homini ipſi eſſe pernitioſum, nulliusq; animalis morſui de acerbitate concedere, AEtius tetrabiblio.3. ſermone.1. cap. 20. ſic Præſentiſſima eſt mors ex aſpidis punctura nullis remedijs, aut auxilijs cedens. Rhodiginius libro.25. cap.30. eadem Nicander ſolum Ichneumontam ſuperare (cauere proprius) aſpidis ictus refert, nõ venenum, hoc enim deuincere, nullum naturæ animans, artibus vero & ſolertia Ichneumon ſolus irritum facit. Sunt hæc intricata ſatis, & difficilia, cum experientia & ratio, communisque rerum euentus, remedia plurima veneno, morſuique huius animantis inuenerint, Plinius libro 23. cap.1. dum aceti laudes proſequitur 48
ſic inquit. Nuper ab aſpide calcata percuſſus, vtrem aceti ferens quoties depoſuiſſe, ſentiebat ictum & cruciabatur, alias eo ferente aceto illæſo, ſimilis erat, vbi intellecto ſibi remedio, aceti potu illi ſuccurſum eſt, quod maximum probat remedium aſpidis ictibus, cur ergo inſanabile. tum libro 20. cap.17. Parat Aniſum, & remedia alia plurima, ibi, & alibi. Galenus de Theriaca ad Piſonem, cap.3.4.5. plurima, & varia inſtituit medicamina, & antidotos, quibus venenum aſpidum promittit corrigere, & reuera corrigit Theriaca ſacroque illo medicamento, Deorum quod vocat inuentum: idem Nicander lib. Theriaces citato, AEtius, Paulus, propria capita dicarunt remedijs aſpidum: vbi Paulus libro.5. cap.19. vſtionem laudat ſummopere læſæ partis. Plinius allato loco. Vrinam percuſi, ore ebibitam, vnicum ſtabilit præſidium ægrotantis, tum cerebrum eiuſdem animantis obſortum, libro de Antidotis.2. aſpidis ictui commendat, Antipatri compoſitionem celebrem, eo loci adſcriptam; maxime extollit. AEtius Theriacam, vulneri applicitam centauræ potum, & plurima alia: Cur ergo inſanabile aſpidum venenum ſtatuitur, omnique de-

ſtitutum auxilio cum hijs, & alijs cędat virus remedijs, ijsque præcipue ab ſpiritu Deo, Deuteronomi illo. AEtius vero loco adducto ſic ſcripſit. Cæterum acceſſiones, & ſigna communia, ſunt in his quos aſpides momorderunt. Vulnera enim in demorſo loco
49 veluti ab acu puncta inueniuntur. Bina quidem ex maſculi morſu, ex fęmellæ vero quatuor, duos habet caninos dẽtes mas, in ſerpentibus omnibus, fœmella quatuor, citra dolorem, à quibus nil effluit niſi violentum animal ſit, quod morſum inflexit, id eſt ira nimia percitum, nam tunc vulnera infligit maiora, conſequitur autem ſtupor, pallor frontis, refrigeratio, hiatus aſſidui aut ſingultus, palpebrarum nictationes, colli inclinatio, capitis grauitas ſegnities, collapſio in ſomnum profundum, ad finem vero & conuulſio, & tandem mors, hæc autem in tribus ad ſummum horis ex Cherſea ſequitur, ex Chelidoniæ vero ictu, præſentiſsima eſt, repente & ſubito, vt non ſit locus remedijs nec auxilijs aliquibus omni deſtituti remedio vero. ſubdit, de Ptyade hęc. Porrò ijs, qui ab Ptyade conſpuuntur caligo oculorum ſuccedit, & cordis dolor, faciei tumor, auditus corruptio: tardius autem mors conſequitur. Idem refert de Chelidonia, AElianus libro. 1. c. 57. Ijs. viperæ & aliarum ſerpentium morſus, non carent remedio, ex hisque fieri potiones, atque vnguenta percipio, incantationesque quorundam, illitum venenum mitigauerunt, ſolum aſpidis morſum non curari poſſe, eſſeque omni medicina robuſtiorem: dignum hoc animal odio ob redundantiam mali, at fera ſceleſtior, & quæ minus vitari poſsit, fęmina eſt venefica, qualem fuiſſe Medeam, & Circen audimus, nam aſpidum venena & morſus opera ſunt, & eorum actione & motu inſperguntur, at fęminarum virus ſolo contactu inquinat, & oculis bibitur quieſcentibus, libro
50 9. capite. 15. hæc. Aſpidis morſus ſi ranam comederit inſanabilis eſt, præcipue aſpidis fœmellæ ferocioris naturæ, craſiori reddito veneno, frigore ranæ incraſante virus, quo fit deterius, & hæreſcit plus viſceribus, efficitq; partibus dẽſa & cõſiſtẽti ſubſtãtia magis. Fęminarũ Iconicõ figuraq; aptiſſima, fœroces enim natura, & litigioſæ cõditionis, iurgia ferocia emouẽtes, euomẽtes virus mãſueſcentes nunquã ſi ranã comederint, ſi vltra aſpidis furias quibus excandeſcunt garrulæ contentioſæq; dicaces fiãt, ranę inſtar ore arreptæ, venenũ ſummũ, viruſq; lætũ erit. Eccleſiaſtici. 25. Non eſt caput nequius ſuper caput, colubri, & non eſt ira ſuper iram.

iram mulieris. ferocioes aſpidibus, & ſerpentibus iracundio-res, Prouerbiorum.21.Melius eſt habitare in terra deſerta, quam cum muliere rixoſa & iracunda,cum ſerpent ibus,qui deſerta in colunt loca,eſt melius habitare viuere,mitius eſt illiorum vene-num,quam mulieris aſpideæ quæ ranam comedit garrulam, ri-xoſa contentioſa natura.Idem Auicenna docet de ictu Chelido-niæ loco allato, Diaſcorides,Plinius,Ariſtoteles ſupra: qui & ſi remedia parent aliarum ictibus, huic omnes remedia denegant, & auxilia prorſus, omnique deſtituunt præſidio, vt læſos deſ-peratos relinquant & deploratos.quibus locus ille conſtat addu ctus Deuteronomi.32.cap.de hac enim aſpide eſt ſermo,dum di citur:Fel Draconum vinum ipſorum,& venenum aſpidum inſa-nabile. Eſt enim venenum Chelidoniæ Aſpidis inſanabile, & ſi non omnis aſpidis virus inſanabile ſit remedijsq; deſtituatur, vt patet locis relatis ſupra,vbi varia remediorum genera parantur 51
aſpidum ictibus,tot tátisque autoribus celebrata,quæ & ex Mar co Varrone colliguntur libro 28. cap.4. qui diuinum vocat in-uentum validiſſimumque remedium,læſi vrinam ſui ſibimet po tu exibitam, cœleſteque medicamen occultum & ſecretum ni-mis,quod lotium permiſtũ illi vulneris aflicti veneno ſudorem moueat,quo diſcutiat,reliquum virus,quod vulneri viſceribus-que inerat,vt liber,& incolumis euadat cuſtus expulſo ſudore viru,ſimulque cum vrina eluto, deterſoque, & per amplos lotij cannales deriuato:vtimur enim diureticis & vrinam mouentibus auxilijs in affectibus venenatis omnibus. Tum acetum laudat quã maxime,&omnes extollunt ſũmis laudibus,interius ſumptũ refectis internis extincto æſtu quo flagrabant illa, aceti frigore tenuibus partibus intima quæuis contingens & penetrans,vbi vi rus latet,ijs huius capitis dubio ſit ſatis, neque enim omnis aſpi-dis virus inſanabile compellat Spiritus Deus, non Cherſeæ,non pthyæ,Chelidoniæ imo ſolum hæc decent non alijs. Propoſitio enim aſſertioque illa indefinita eſt,vt vero aſpidis venenum in-ſanabile ſit ſufficit ſpeciei vnius virus, tale eſſe natura vt eſt Che lidoniæ Aſpidis dictę,quod nulli remedio cędat omni maius me dicamine,hoc verè inſanabile eſt, reliquorũ venena ſumma cum difficultate ſuperabilia,eſt vero ſignũ ſalutis inquit AEtius loco adducto,ſi ęger nõ euomat acetũ ebibitum,in ictibus vt vero & hoc tantũ prophanũ venenũ terrasq; fugare aſpidas conſopire,&

mitigare possimus remedia abditissima naturæ huius capitis partē iure obtinebūt. Mitigatur aspis veneno æstuās decocto rutę sil uestris, ex cœlesti aqua aspide eodē perfuso videre est apud Plinium libro. 21. capite. 20. Consopitur vero eodem autore libro eodem cap. 31. radice halicacabi proprius admota vires eorundem sopore eneruante: aufugantur sileris odore quouis modo suscepto docuit libro. 24. capite. 10. laudat maxime libro 22. cap. 25. pollinem farinæ lupulorum confectum contra eorundem virulentiam, variaque remedia instituit libro. 25. capite. 1. quæ esset longissimum recensere, AEtius vero tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 20. hæc summe laudat ex opinione Numij antiquissimi medici, Numius enim. Origanum viridem, aut aridam pro ægri viribus cum vino dabat. Post vomitum antidotis theriacis vtebatur & communibus remedijs prædictis. Vtiliter autem ad plagam imponebat post cucurbitularum adhibitionem & scarificationem, centuaream cum myhrra & modico opio tritam. Rumex cataplasmatis modo imposita optima. Preter opinionem vero auxiliatur theriaca, tum plagę imposita, tum potata. prosunt autem & assiduę excitationes cum euulsionibus & laceratione puncturis & plagis, & vniuersi corporis motus, & aqua marina calida fomento aspersa. Paulus citato capite hęc commemorat ictus huius virulentis remedia his. Verum aspidis morsus acus puncturę similis, omnino exiguus sine tumore apparet, sanguis non copiosus, sed exiguus & niger destillat, subita oculorum hebetudo inuadit, dolor corporis multiplex admodum, sed mitis & tandem non sine voluptate cōmitatur. Qua propter rectè Nicander, cecinit. Et vir perit absque dolore. Mutatur color & virescit, stomachi rosio exigua infestat, frons continuè reuellitur, palpebrę sine sensu veluti in somno commouentur, atque inter hęc mors præhēdit, nec tertia quidem diei parte dilata. His itaque vtriusque membri affecti mutilatio, mox à morsu facta, succurrit, eoq; sine mora, si fieri potest, pręcindendum est, & in his, & propinquis partibus omnem carnem circumsecare statim, & radicitus vsque ad os excindere oportet, deinde reliquię ferro candenti exiccandę sunt. Etenim horum virus, sicut & Basilisci, taurinique sanguinis instar, celerrime sanguinem in arterijs, & spiritum coagulat.

Secundam

Secundam partem dubiæ Aſpidis naturæ deplicans ex ſcriptis ſacris.

CAPVT XI.



Aceſſit negotium, non minus dubia huius animantis natura, eis quæ dicuntur Pſalmo. 57. Statum impiorũ 52 deſcribens pſalmographus ſacer ijs. Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut Aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantãtium, & venefici incantantis ſapienter. quibus & aſpidem conſtituit ſurdam, epithero illo aſpidis ſurdæ, & ſurdam cum natura vocet, aures obturare ſtabilit, quod ſurdis dedecet, cum auditu deſtituti citra id quod obturẽt aures, minime infeſtas voces aut ſonos moleſtos poſsint ſuſcipere nec viſu excitabũtur vt recludãt aures, cur ergo ſurdus obturabit aures, cũ citra id audire nõ poſsit, nec percipere ſonum, & cum ſurdam vocaſſet, addit, & obturãtis aures ſuas, ne exaudiat vocem incantantium, vbi ſurdã & obturantem aures appellat aſpidem. Et auget dubium quæ Plinius, Diaſcorides, Paulus & reliqui de natura huius animalis retulere locis adductis, præcipue Plinius libro. 8. cap. 23. vbi in hæc verba prorupit. Non eſt fateri rerum natura largius mala, an remedia genuerit, tam primo aſpidi, hæberes oculos dedit, eosq; non in frõte, ſed in temporibus, excitatur itaque ſæpius auditu, quam viſu pollet enim auditu accerrimo aſpis, at viſu hæbeti. Idem AElianus locis relatis, & reliqui naturales omnes, auditus conſtituunt aſpidas accerrimi. Galenus. 4. ad Piſonem & alibi ſæpe. Tum cũ ſerpentes omnes, vt & auium plurimæ auriculis careant, & in aſpidibus id experientia edoceat mutilas eſſe & ſine auribus, do- 53 cuit Ariſtoteles. 2. de partibus. c. 11. Vbi corticata omnia ſolum meatus auditorios poſsidere tenet, non aures vt & aues, & quadrupeda ouipara, inter viuiperaq; marinum vitulum, carere auriculis edocuerit, hæc omnia ſolum contenta auditorio meatu, Delphinum imo audire ſine auribus, & ſine meatu aliquo aut orificio. 1. de hiſtoria capite. 11. referat, cum ſerpentes omnes tegantur cortice, vt patet eodem. 1. lib. c. 6. & aſpis ſerpens ſit vt conſtat, 9. de hiſtoria cap. 29. omneſq; tenentur concedere, qui quo-

vè modo aures obturabit destitutus natura auriculis, qualiter vè impius furore agitabitur secundum similitudinem serpentis, & sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas, vt voces malefici & magici, non percipiat & suscipiat ille, vt contrahetur imo auresque obturabit brutum animal & rationis expers verbis significātibus quæ non callet illa nec percipit aut maledictionibus? Sunt hæc omnia difficilia satis, & abstrusa. Vt vero quæ addubitantur possimus dissoluere venit in medium Auicennæ locus libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. capit. 21. vbi in hæc verba prorrupit. Est de is serpens nominatus aspis sicca, propter vehementiam siccitatis suæ cutis, & est in quantitate sua inter tres cubitos, vsque ad quinq;, & color ipsius est cineritius, & ad citrinitatem decliuis, oculi eius sunt vehementis luminis, & interficit à duabus horis vsq; ad tres aliqua eius species, & de eis est expuens, quoniam ipse potest inficere per sputum suum & proijciunt ipsum quidam, dentes eius constricti super alios, quare interficit eum super quem cadit sputum eius, & odor sputi eius, & longitudo eius est vsque ad duos cubitos, & interficit illū super quem cadit sputum eius antequā doleat. c. vero. 25. sic. signa morsus aspidis siccæ, & est de surdis, illi quem mordit accidit illud, quod accidit ei, quem mordet hirundo, quare alteratur color eius & stupefit, & multiplicatur singultus, infrigidantur membra claudūtur palpebræ, profunde dormir, est cura eius cura surdorum serpentium mutorum. Quibus Auicenna aspidam vocat surdam natura destitutam auditu, discunt enim animantia aduc voces, & aliorum immitantur dearticulatos sonos, cum rationis expertia aliorum expertiū rationis, tum & rationalium verba proferunt multa, pica profert, turdus, psithacus voces humanas & alia pleraque, hominum cantus modulationes & sonos ex illis plurima, discuntque inter se se quædam ab alijs voces, significantesque sonos sibi ipsis animantibus, naturæ ductu, auditu supposito, cuius defectu naturales voces ignorant pro occasione emittere surda, vt reliqua faciunt speciei que eiusdem aut alterius signa, videmus animantia plurima vociferari alijs clangentibus dolentibus alijs & quouis alio affectis modo. Videmus catulos parente percusso latrare, & clamoribus omnia pertundere, vt & visu ediscunt immittari motus, psalere se erigere & alia; non minus auditu hæc suscipiunt, secus si orbata destitutaque illo viuant, quo, & sunt muti aspides

cum

cum à nullo animanti, hæc possint suscipere audiendo eo sensu destituti, & quod aphoni sint & sine voce vltra sine rictu & sibilo muti silentesque omnino, non solum surdi voces quod nō audiant, vt contingit ortu surdis & mutos esse, quod auditu destituantur vt in loquellam excitentur, qui, & si vociferentur, non sermocionantur quod auditu dearticulationem soni non suscipiant, vt sunt plurima natu, sed ideo quod natura voce destituantur aphonaq; sint. Aspides, vt plurima alia priuantur voce audiētia adeuc, inter homines & animantia, mutorum secundum genus quod est, aspis vero & quod non audiat & quod natura sit destitutus voce, mutus cōpellatur & est ideo, dicitur Ecclesiastes 10. c. Si mordeat serpēs in silentio, nil eo minus habet qui occulte detrahit. quę de hoc serpente intelliguntur, cū in silētio mutus inuadat occultus & tacitus, quo præcaueatur minus. Venenum vero diffundit tetrum lethale & mortiferū, sic qui occulte detrahit vbi alter nequit sui reddere rationē, in silentio alterius, est ac si serpens mordeat aspis insilentio mutus. in absentia sic ille ore inficit & spurcat halitu, qui detrahit occulte, surdus aspis, qui alterius nō audit excusationes & defensam, cū enim curiosissimi visus, accutissimiq;, vt mōstrauimus hæc animans sit, & nullius auditus, omnia acriter cernit, & nullius rei excusationē purgationem vè admittit auditus defectu, quibus merito cōparatur detractator aspidi mordēti in silentio, acutissimi visus hæbetissimi auditus, natura mutus, vt satisfaciat ijs quos læssit semel: surdā esse aspidē tenet AElianus vltra adductis locis, AEtius, Paulus, & reliqui omnes de Chelidonia, & Ptya, Cherseas vero audire acriter nimis sustinēt omnes, eoq; vndiq; excitari sensu, quantū enim visu pollēt tanto auditu deficiunt & contra, aspides Chersęę dictæ auditus viuacissimi hæbitissimi visus, aliæ vero omnino surdi & aphoni natura visus accerrimi, norunt vltra earū captores, qui visum solum effugientes captant eas facile, strepitu quouis facto nil impedito, secus difficulter nimis, pollēt enim igneis oculis splēdescentibus profundis tuberculis superciliorum, eminentijsq; quibusdam & protuberationibus circumuallatis & fulcitis sursum parte superiori, quo pollent visu & aspectus acumine dictæ, vt deficiūt hæc aliis, lucent enim colores, & lumina in tenebris, & in obumbratis oculis amplius spectra luminata & species, videmus magis manus appositione obūbratis oculis, sunt enim colores sta 54

mulę quędã modo & natura è corporibus spirãtes oppaco & luce cõmistæ, docet Arist. de sensu & sensili c. 2. & lib. de coloribus, Plato in thimeo, quo in vmbra lucẽt, qui in Dialogo symposio di cto docet aspidẽ mutã esse ipsissimæ huius sententiæ, echios enim græcis aspidam & viperã notat, cum vero vipera surda nõ sit, vt patet, quia excitato sonitu fugit quo captores taciti taciturniq; eas venantur, non aliter & sic melius, non erit muta, nec surda vipera, imo voces, cum imaginatione profert, sibilos rictus, susurrum, quibus vocat murenas supra indixi, aspis vero secus surdus est animans ijs destituitur aphonæ naturæ & surdæ omnino in dictis speciebus. Est obmutescẽtiæ causa in hominibus libere voces imponentibus aduc, defectus auditus, & vltra aphonia vocisque priuatio. quo enim loquetur modo aut qualiter, qui aliorum verba, non audit, vt edificat sermonem aliorũ vt simul idiomate conueniat cum illis ex auditu si surdus est, nã & si visu excitetur eformare voces vt mutis aliquibus edocetur id rarum & vocum paucissimarum erit, & quæ extra ad externam oris partẽ articulantur quæ visu spectantur, nõ interne, plura multo cũ sint quæ formamus intus hæc auditũ solũ nota & sono non alio, quo surdi & muti supersunt, etsi voce polleant natura & non aphoni? Liberas enim vocum impositiones & significata, sermonis propria, sine vocum auditu non percipiuntur, vt nec naturales soni, est enim sermonis matera & subiectũ vox, vocis vero sonus subiectum genus, aer subiectum vocis & soni, dixit 1. Perihermenias c. 2. Aristoteles, surdi non aphoni obmutescunt, nisi excitentur
55 (id tamẽ raro) oculis, labiorum motu, & positione, quibus verba aliquot protulisse mutos ingenio viuaces videmus, quandoque loqui quædam aliqua, ex visuque edoceri oris motu, eorumque instrumentorum positu quo vtimur dum voces dearticulamus eformamusque, illis sic paratis iussis exuflare; non secus ac si in tibia musicus digitos circumponeret arte, & musicæ ignarus suflaret concentum efficeret, armonię expers, sic visu edocentur aliqui voces efficere & formare verba sine auditus doctrina, vt & tactu conformatione literarum & signorum quorundam, & mutos scribere videmus non raro, affectibusque in facie significatis, naturali expositione affectata, natura expressis vultu, conceptus exprimere immediate istos scriptos; prætercommunem ordinem signorum vocum & conceptum, ex alijs signis præterquam auditus,

ditus, mentis concepta exprimentibus edifcentibusq; illis, quæ enim fignis liberis vocum affectibus medijs renunciamus folis affectibus nunciamus fine voce primo, neque enim vocuũm impositiones alio quã affectibus impofuimus prima impoftura, vt fignificarent, neq; eis folũ fine affectibus vultu aut motu, fenfibili ve alio figno libero aut naturali, quæ fignificare intẽderemus manifeftauimus nec potuimus cõceptũ quo eas imponebamus primo aut prima voce impofita, alia voce manifeftare affectu imo aliquo fenfili dato, affectibus voces imponimus prius, poft illas in conceptus ordinamus præfentibus, vt abfentibus figna vocũ damus fcripta. Aphoni vero, & qui defectu vocalium inftrumentorũ voce carẽt, vel quod nerui recurrentes dicti vitiẽtur, pulmo vẽ larinx, pectus, feptũ, quibus voces formamus, ijs nullo modo loqui datur & fi furdi nõ fint, vt non funt, fed vocis defectu negatur loquella & fi audiant, vt primi non vocis deficientia fed auditus obmutefcunt, fecundi vocis defectu muti natura, afpis vero vtriufque defectu, nec enim audit, nec vocem emittit in formis dictis, nonque folum afpis furdus eft & mutus, fed inficiens alios, furdos efficit, mutosque veneno diximus fupra efficere taciturnos & comatofos, & cum fit vifus acutiffimi obcæcat læfos offufcat, vt ij omnes autores docẽt, & patet de Ptya, quæ venenũ folum infpergit funditque in oculos, vbi fplendet lumẽ reliquo magis corpore, ijs contrariatur, hos tentat inficere, ijs folum contraria & repugnans natura antipathia & contrarietate, cum lumine, vt habent fpurca omnia immunda & defectuofa, quod nolũt detegat eorum deformitates & defectus iquideantque fplendores aliorum, dicitur Marci. 7. Et adducunt ei furdum & mutum, vbi primo furdus fecundo mutus renuntiatur, idem cap. 9. vates vero Pfalmo. 37. Ego autem tanquam furdus, non audiebã & ficut mutus non apperiens os fuum. Vbi furditas quafi caufa obmutefcentiæ ftatuitur, & fi poffit furdus vitio inftrumentorũ vocis obmutefcere, non folum furditatis caufa, quo dicitur eodem cap. 7. Marci. Et ftatim apertæ funt aures eius, & folutum eft vinculum linguæ eius. Nam mutus erat, quod furdus, & quod lingua vincta erat, & aphonus, impeditis neruis motus obftructis vel laxatis, quo minus poffet moueri cõgrue, qui oriuntur ex feptimo pari neruorum cerebri præcipue. Cum ergo afpis furdus fit 56
natura (monftrauimus,) & mutus vitra auriculifque careat, vt &

veras aues,(omitto vespertiliones lactantes)piscesque veros care-
re docuit Aristoteles,locis relatis cum duritie cutis & densitate
qua erumpere aures nequeant,tum quod in cutem,squamas,ro-
stra,& vngues,crustras,plumas,testas,aliculas,materia auriũ con-
uerta,meatus solum,possideãt aurium loco & foramina quędam
quæ auditoria vocantur innutilia Aspidibus Chelidoniæ,&Pryæ
deformia & inculta,ijs enim solum vtitur Chersea,vt audiat,re-
liquæ ornatus causa,& quia sunt ex se animantia perfecta nisi vi-
tio proprio venenoque tenaci & viscido obturarentur, quo mi-
nus audirent tandem recocto viru,exercitio & ira,alioqui fluitã-
te insito natura veneno,quo,Lucanus.9.libro sic.Hic quæ prima
caput mouit depuluere tabes.Aspida somniferã tumida ceruice
lebauit. Plenior huic sãguis,&crassi gutta veneni.Decidit in nul
la plus est serpente coactum.Ipsa caloris egens. Non secus enim
ac talpa sub cute oculos habet.Aristoteles docuit.2. de animo c.
vltimo,quibus vtitur nunquam vt non defecisse natura perfecto
animanti conuinceretur,quod vero subterranea habitet cupedię
terræ esus & metus causa,vltra quam par erat obuolutos obtinet
velaminibusque illis munitos,ne obcæcarentur, molestarentur-
que asperissima terra,non aliter Aspis,& si nõ vtatur auditu,mea-
tus possidet auditorios,destitutus auriculis. Aspis dictus quod
venenum aspergat,vt vult Isidorus 12. A Etimologiarum c.4. cu-
ius nomen,sic apud latinos perstitit quod aspergat virus,vt spar-
git Pryas & difundit(diximus)quod cum idiomate latino dicit,
seruatque nomen asperfione ab aspergo,antiquitus venefici erãt,
57 & incantatores qui verbis & cantionibus rebusque quibusdam
applicitis miros quosdam moliebantur efectus,mira quædam vt
supra.1.li.diximus,Deus solus miracula efficit,reliqua vero crea
ta Dæmones,homines Angeli,solum mirabilia,vsu solo rerũ na-
turæ,Deus se solo,sua voluntate,nil vltra ad agendum expectãs
præter quam se & velle suum,nam cum transcendat naturam, &
omnis natura ab illo sit ideo Deus,quia omnia ab illo,& solus ip
se à se,nil naturæ eget vt agat,imo omnis natura eo eget vt sit,&
operetur,quo creat ex naturæ nihilo,& agit vltra omnem naturã
moliturque effectus & vere miracula vltra legem ordinatam &
operatur, quia sic prouidentia vniuersalis decreuit,vt etsi natu-
ra ordinata,aliter fieri proclamaret, posset absoluta fieri aliter,
quod est miraculum,fieri aliter quam natura constituta iã petit

& fert

& fert. creaturæ omnes virtutis finitæ cum sint operantur naturæ vsu, non voluntariè, sed pro ratione constituta agentis & pasi, vt efert natura ordinataque lex, hinc dum causas ignoramus euentuum, aut nobis latent naturales, miros quosdam vocamus effectus etsi non miracula, hæc enim talia esse colliguntur ex circunstantijs, fine miraculorum, modo, imperio, & alijs, quo Dæmones & Angeli cum corpora solum immutent locali motu, non formali mutatione, non alterãdo illa intrinsice, cumq; possint visum, sensusq; omnes ludere & fallere rerum imaginibus variatis motione corporali spirituum, localiq; motu, aut variato obiecto subito alioq; substituto causis occulte applicitis varijs, miraculosos effectus edunt causis occultis delusis sensibus vt qui tropelijs vtuntur, & ludo manũ mira moliuntur & admirãda, quæ dũ percallemus causas contemnimus, & risu suscipimus nosq; ipsos irridemus, quod magni habuerimus talia. Est vtilissima rerum cognitio totius naturæ, & omniũ virtutes, si citra magiam cognoscantur, & consortium Dæmonis si acquirãtur ratione experientia, aut arte, siue infusa diuinitus suscipiamus vt Adamo fuere infusæ & Angelis congenitæ, cognitiones rerum naturæ, nam hæc solum est rerum notitia, & cognitio quæ cum entitas sit, bona est natura sua. Dum vero hæc Dæmonis ope, & mendacij autore habentur, sunt impia ex autore, & prohibita lege, nã licet nunquam consulere mendacium & mentitos Deos, ac si non esset Deus in Israel, ne ijs adhuc irretiamur vt credita nimio eorum, aut affectu aliorum, in detestanda & impia dæmone cõuincamur callido, ideo probabile vitamus periculum & consortiũ dæmonis, quare à Deo, aut Angelis eius, veris ve ministris hæc suscipere piissimum esset, tunc enim licuisset omnino secus aliter non in abusus in vsus imo & vt decet paratis; at nec mediate, nec immediate à Dæmone: quo scientiam non vitamus sed magiam. Magiam enim sapientiam significat voce persica, & magus sapientem notat, fuere enim magici populi dicti circa montẽ Caucasum vt docet Plinius lib. 6. c. 23. prudentes enim nimis solertes, & ingeniosæ fuere gẽtes illius nationis, vt græci sapientes vocãt philosophos, & Galli Druydas, AEgyptij Prophetas, siue sacerdotes, Indi gymnosophistas, Assirij Caldeos ab astutia & sagacitate Caldeorũ, a Caldea Asyæ regione, sic Persæ magos vocãt sapiẽtes a Magia regione illa: primo significatu, postea vero propter calliditatem &

tem & vafritiem abusumque eorum, qui sapientiam relegarunt in prophanos & impios vsus, Dæmonisque sequebantur præcepta, & iussis obtemperabant, vt molliri possent effectus varios impios & obscenos, vocarunt magos veneficos, & incantatores, diuinosque secundo nominis significatu, tum vltra Mathematicos, Astrologos, Necromanticos ariolos alijsque nominibus insigniebant, venefici enim dicebantur, quod potentissima venenatorum animantium natura præcipue vterentur, vt miros effectus & virtutis maximæ molirentur in vitam mortemque hominum & animantium, inque hominis passiones, præcipue amoris & odij, & quod hæc naturæ potētissima superarent, vt eo illicerēt mortales potētię specimine. Incātatores vero ideo quod cātu, cātionibusq; quibusdam ad id paratis, varios mirabilesque effectus mira opera, cum in animantia, tum in homines, tum vltra in reliqua naturæ permollirentur, portētosos & misterio plenos, hinc dicti incantatores à cantu & incantu verborum & soni, tales enim in malam partem compellantur, eo nomine, vt qui verbis sanctis, pijsque præcibus Deum præcantur aut gratia gratis data suscepta, salutatores, exorcistæ, psalmographi, varijsque alijs nominibus insigniuntur. Imo cum vera religio, non solum honores referat, colatque mente, & conceptu, internisque Deum, signis imo verbis modulisque externis, cum vt alij excitentur in verum cultum & pietatem, tum & vt omni modo debito colatur Deus, verbo & opere, animo & corpore, cum hęc omnia, ab illo accepimus, & omnium redditus iure eorum quæ accepimus simus reddituri, vt hinc verbis, cantionibusq;, rithmo, & ordine cōcinno, & congruo, musica armonia, spiritu eodem regente probante Ecclesia, & maioribus quibus concessum est hæc examinare & probare, recolatur ipse & coli velit, ijsque placari & præcari, in bonum hominū, vt totū cœdat opus, vtque illi inefabili alloqueremur verbū dedit, per quod alloquimur homines & Angeli Deū, diuersis imo rerum euentibus, diuersas, & varias ordinauit præces, orationes varias, vt diuersa, & varia consequeremur mortales emolumenta, genere demonstratiuo quasdam, in deliberatiuo, alias & iudiciali, vt vero Deo hæc ex lege debentur à quo omnia accepimus & cuius omnia sunt iure & natura, omnis entitatis veritatisq; totius & boni autor, sic vt ille mēdacij peccati & nihil cōditor, Dei æmulus, superbiēs in Deum, vult & nititur ijs eisdē honorari &

rari & coli, in odium Dei, & in perditionem hominum venerari cupiens ijs, quibus colitur Deus ipse, sibique natura hæc deberi ratus, vt & Dei ipsius visionem credidit, superbus, inuidum ipsum diiudicans Deum & iniustum defraudatoremq; naturæ Angelicę, inuidus petit, & verbis sacris, imo & ipsis sacramentis coli in Dei odium & oprobrium mortaliumque liuorem & maleuolētiam, vtiturque per maleficos homines rebus sacris, psalmis sacramentorum verbis & rebus, superstitiosa prophanitate illicite & impie, miros qui quosdam vt diximus edit effectus & portētosa opera occultis causis & abditis, vt opera talia, sacrorum virtute fieri credant homines illique obedire & parere illa, qui vt Deus esse voluit & hominibus sicut Deos esse promisit, vt veræ sacrorum autoritati deroget, cum impiarum rerum causa credātur, illique subijci homines credant, hic qui eo venit demētiæ superbiæq; vt dixerit Ezechielis. 29. c. Meus est fluuius, & Ego feci memetipsum. Et Isaię. 14. Conscendam in cœlum super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero altissimo. Quo & superstitiosis quibusdam rebus vti iuuet magicis & maleficis, verbisque quibusdam cantionibus cantu & modulationibus certis, venitque quarundam rerum sono inuocatus, non aliter, nec aliter maleficia adstruit, quam ijs affectus vt signis exterioribus illis pactum impleat, & cum ijs sensibilibus signis pactionem iniat suadeatque facilibus illis sua virtute id posse eaque moliri, nō causarum naturalium interuentu, sed quod vult solum, vt ipsum prosequantur cultu eiusque potentiam venerentur quos sequitur vt captet & venetur voluntarie eorum subditus imperio, aut potentioris dæmonis vi, Deo vè in pęnam eorum cogente malefico rumq, in vltionem, verumtamen summæ sapientiæ, virtute Ecclesię relicta viq; opprimitur & reuincitur ille, inuitus vellit nolit sacris exorcismis, orationibusq; peculiaribus, quibus superatur, expelliturque Christi virtute. Incantatores etiam dicuntur peculiari significatu, qui aliquid moliuntur verbis & rebus aliquibus adiunctis, præter communem rerum ordinem, vt docet Plinius lib. 28. c. 2. Galenus libro de incantatione & coniuratione. AElianus, lib. 6. c. 32. & omnes reliqui: imo docet Spiritus sanctus loco allato, & alibi sæpe, est videre Ecclesiasti. 12. vbi dicitur Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & in Exodo 55 passim, Deuteronomio, & Prophetis, vbi, & prohibet incantatores ario-

res ariolos, maleficos, Deuteronomi. 18. Est videre vbi sic. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignē, aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neque qui pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Tum maleficos Pharaonis mirabilia struxisse refertur Exodi. 7. & 8. Vetulam illam pythonisam Samuelem suscitasse prophetam petitionibus Saul acquiescens refertur 1. Regum. capite. 28. & alibi, titulusque extat integer iure canonico de maleficis & mathematicis, idest, diuinatoribus, de veneficijs, de frigidis & maleficiatis, vbi sacra iura has artes execrantur maleficas, perniciosas, & impias mille iuribus, & mille legibus. Vt enim veri Dei ministri sacerdotes, exorcistæ, diaconi, subdiaconi, & reliqui, sacris ordinibus iniciati vel formati, præcibus exorcismis, orationibus ab Ecclesia constitutis fugant Dæmones vincunt, & frænant Dei virtute orationibus pie prolatis, quod Deus ijs eisdē hæc operari decreberit, vel quod donum hoc, & hanc gratiam, in bonum reipublicæ aliquibus concesserit, incantatores & malefici verbis cantionibus relatis impie & prophanè moliuntur effectus impios virtute Dæmonis, applicantis causas occulte & abdite, vt credant mortales Dæmonem Deum, solumque quia vult agere, sine interuentu naturæ, aut causarum agentium, tum eius ministros posse quæ volunt verbis prolatis cultu & obseruatione dæmonis, vt obsequio dæmoni cohæreant, allecti potentiæ & imperij experiētia fallaci, quasi illis obediret natura, quo multoties molitur quædam facilibus quibusdam, verbisq; sacris fallacia & dolo vt non exterreat mortales detectis criminibus, facillimis imo & facilibus vti nullius malitiæ rebus & verbis præfigurans, malaque non iudicent alioqui impia & scelesta abdito veneno, nil mali rebus illis facillimis contineri rati, virtuteque earum fieri suadere præsumens, vt tandem irretitos homines, alliciat, deprædeturq; misere: ijs enim & alijs gentes apparentibus signis fictis & mentitis, ad se traxit, Deosque putarunt incubos succubosque dæmonas, magicos & maleficos homines, hinc, Iupitres, veneres, Cupidines, Bacchi innumerique alij Dij deceptis appetitu hominibus, menteque cœca, imo sub boni specie & boni figura incantamentis & magicis artibus, bona ostentantes, glorias, victorias, triumphos, palmas, diuitias, rerum voluptates ingentes,

tes, Baccho & venere Marte & vulcano, homines in idolatriam compulerunt, veri Dei cultum omittentes. Tum Dæmones eorumque assechlæ malefici, propulsantes venena, excidia, mortemque aufugantes, euincentesque venenosa animantia, & inter hæc aspidas omni potentiores veneno (vt supra) mortales ad se se allexere opinione, cultu, credituque mirabilium, falsa religione, ambitione gloriæ & potentiæ, superbia affectatos, hinc aspidas coniurabant incantabant, dirumpebant actore occulte Dæmone, causis effectibus latenter applicitis, vt miraculo essent habiti, cum tamen naturalibus moliretur efficientibus opus quæ condidit effectricia Deus, Dæmon honorem surripere intendens & effectuum gloriam, in Dei odium. meminit maleficorum Poeta ijs. Frigidus in campis cantando rumpitur anguis. AElianus libro. 6. capite. 32. sic AEgyptios sua propria magica ratione accepti, cum de cœlo aues deducere, tum serpentes primo perstringere, deinde ex latibulis easdem facilime extrahere. Plinius libro. 28. cap. 2. sic. Hinc Theocriti apud Græcos, Catulli apud nos, proximeque Virgilij incantamentorum amatoria immitatio, figlinarum opera multi rumpi credunt, & vasa fictilia carminibus, non pauci etiam serpentes ipsos incantari, & hunc vnum illis esse intellectum, contrahique Marsorum cantu. Libro vero. 8. capite. 15. idem prorsus, & vltra cantu serpentes trahi refert, varia carminia variis describens morbis de antiquorum sententia ijs duobus locis, & verba varia, vt etiam Galenus refert, libro illo de medicinis paratu facillimis, tum AEtius, Paulus, Celsus, & alii (quod impia omissa,) nam omnia hec, varia eodem autore agunt eodem Dæmone hoc illo vè modo ordinata, pro vt vane in hæc aut illa rimantur Dæmones, pro ratione naturæ & perfectionis proprie, permissioneque naturæ conditoris & iussu; hinc examinantur carmina & verba ab Ecclesia, vt solum pia referantur, adhuc in his, quæ in salutem hominum aut morborum quorundam expulsionem recitantur quorum aliqua patronos suscipiunt & aduocatos sanctos, simili morbo, aut pœna afflictos peculiariter, vt salutem consequantur ægrotantes afflicti eorundem præcibus communia alia in omnes affectus & noxas recitamus. Cum ergo incantator in aspidem declinat viru lentam & venenatam, reliquis omnibus alijs virulentis magis, 58
vt potentiam ostentet illumque dirumpat, in eas enim insilijt

magis,

magis, vt veneno potentiores maioraque vt ostendat ille, Dæmō incipiat causas diruptionis naturales tacitè applicare, quo torque ri incipit, & affligi serpens, extorqueri & dirumpi incipitq; aut distendi partium tensione facta à Dæmone distendente partes, imperio motiuæ virtutis, quo dolet, cōtrahiturq; animans, nō subito tēpore imo hæc præstās dæmona, vt maiori cultu suscipiatur sensu quod percipiatur melius ex longiori interuallo hæc, potest enim & localē motū naturæ causis applicitis motus permoliri, vt si ferrū magnete applicito occultè allicere aut funibus abdite applicitis partes intēdere, & discerpere alijs trahētibus decerneret alias, resistereq; incipit distentioni diuisioniq; continui aspis quo & contrahi incipit, contractio enim distentioni opponitur, illa enim continuum soluere tentat & distrahere, hæc vero seruare & contrahere, illa distare partes vult efficere, contractio serua re in se iniungere & continere, lædantur vt minus vnita se colligit violentiam persentiens, peruius minus contrarijs corrumpentibus causis, alterantur enim minus indiuisa & continua vnita & integra, docuit Aristoteles .1. de ortu; & interitu cap. vltimo demistione, & 4. metheororū c. 4. & 9. diuisa enim misceri melius
59 edocuit, alterarique, Dæmones vero hoc modo nituntur serpentes perdere ruptione scilicet, & diuisione continui, quod sit illis facilius hæc peragere, vt pote qui corpora immediate localiter emouere possunt voluntate, ex ordine rerū sine causarum interuētu naturæ alijs a se, alterare vero medijs causis alterantibus solū, vt late antea, fit enim diruptio cædentibus motu locali partibus, vt hinc dirumpat serpentes & perdant incantatores magici Dęmonis ritu, dum mortis serpentium occurrit occasio, diruptione & crepitu quod facilius alijs eo intercipiantur, nam si alio est opus finis vè vrget alter, aliter causis alterantibus applicitis mortem conciliant & excidium inferunt, hincque ijs contrahuntur natura dum incantari incipiunt & distendi, diuidit enim facilius dæmon corpora, quam alterat, vt mouet facilius Angelus cœlū, sola voluntate, immanenti scilicet actione, sine contactu transeūtis virtutis, alterat vero causarum interuentu & siderum partiū que cœli & non aliter, quo facilius subertit ciuitates & domos, tēpestatibus aduectis quibus immiscetur, quam morbos alterationis astruat seruato suo ordine facilius enim porcos impetu accepto. Marci. 5. c. suffoçauit aquę ingræsu ore & motu, quam causarum

sarum alteratione interciperet, motu corporum facili, & Simonem Magnum facilius discerpsit ruina & casu, quam alio mortis genere, humoribus enim motis & corporibus alijs, motu medio & quantitate immediate, necē infert minori negocio quam qualitatibus medijs, suffocauit enim septem viros Sarę vxoris Tobiæ vt c.7. Tobiæ dicitur, suffocauitque alios, discerpsit, exentę rauit, præcipitauit, & perdidit, hoc mortis genere semel à Deo concessa mortis licentia, vt flagellauit prius Iob, suffocauat Saul. Cum vero antiquitus dicerentur incantatores ij qui communiter cantu, & harmonia quadā mira permoliebantur compescentes impetus serpentiū, frænantesque potentissima naturæ, inter hos tamen, qui sapientior erat & potentior cantu & opere, vtebatur que Dæmone potentiori, maleficus cōpellauatur & magus quod maiora exequeuatur opere, veneficus vero ille qui interuentu veneni primo hominibus erat excidio, postea vero qui veneni instar dæmonis ope potentioris aliorū omnium chachodæmone, scilicet, mortales perdere destinabat, permittente Deo infinē suę prouidentiæ supra hominis captum, fuisse vero hos veneficos patet hoc duplici significatu lectionibus antiquis, sic enim scriptū est in oratione pro Cluentio. huius autē legis pœna capitalis, nō ad veneficos tantum, sed ad eos etiam pertinuit qui magicis incātationibus, homines occidissent aut qui mala medicamenta publice vēdidissent, venefici enim primo significatu, qui venena parabant dicebantur vt his patet, vitantur enim hic qui mala medicamenta parabant & venenosa, alio vero dicebantur potentissimi in arte magica. ijs patet primo cum dixerat incantantium addidit, & venefici incantantis sapienter, nec omnia euincebāt naturæ agentia ij aduc, sed plurima illius hinc dicitur. Ieremiæ. 8. cap. Quia ecce Ego mittam vobis serpentes regulos, quibus nō est incantatio, & mordebunt vos ait Dominus. Neque enim potest natura si Deus velit aliter, neque sine Deo agere illa, quo incantatio & opus Dæmonis cessat renuente illo, imo cum regulus serpens Basiliscus sit de quo infra proprio capite, nullaque sit causa in natura omni, potentioris actionis, vt ibidem constabit, Dæmonesque causas solum applicent naturales, vt superent alia naturæ agentia, & hoc nullum sit agens potentius, nequeunt vincere serpentium hoc genus incantamentis, aut maleficijs, venenum vè illius frænare: vt ijs, non sit incantatio, iniuente Deo

motum localem diruptionis,& natura motum alterationis causarum reliquarum illo minorum & imbecillium, vt Cathilinam dehonestaret Cicero,nullo alio læſit nomine,eius ſummam maliriam enotante.2.in Cathilinam.30.quam veneficijs. Quis tota Italia veneficus. Idem Philipp.563. Nimirum recte,veneficum appellas à quo tibi præſentem peſtem vides comparatam veneficũ audes appellare eum virum qui tuis veneficijs remedia inuenit. Quo,& circem cognomento veneficam deppellabant,vt execrabiles eius notarent artes antiqui,dixit enim Ouidius.3. A Elegiarũ. Aut te traiectis A Eæa venefica ramis. Quas legit meda ferox quas callida Circe. Tybullus lib.2. Quicquid habet Circe quicquid Medea veneni.quo eſt Circes cognomento venefica maioris ignominiæ cauſa,cum poſſet incantatrix,malefica,alijsque nominibus offendi,hoc,vt deteriori omnes ſunt vſi. Fugere ergo tẽtat ſerpens prius incantatore viſo, & ſeſe abdere,diſtenſionem præſentiens iam incipientem, cauſarum Dæmonis abdite applicitarum opere, eius vè opera & nutu miniſtri qui, & vſque dirumpatur ille non ceſſat agere,ſubire capite tentat terram,renitentẽ vero duritie ſi nequit rũpere & ſubire,circulo agitur, quo minus dirumpatur vnione orbe acto animans, cum vero oculos aſpis,vt & reliqui ſerpentes, ipſe magis ad latera peruerſos obtineat eos contorquet, vt videat illum obrumpentem & cruciantem an fugere poſsit,capite & roſtro figit latus vnum in terram,è latere conuerſus ad illum affigit oculum vt videat quod è latere inſpectet vt aues peruerſis oculis natura in latus,meatũque auditorium vnum,(aurem communiter dictum,& ſi vere auris non ſit, ſed audiendi meatus,) terræ aplicat illudque obturat,cum tamen fruſtra inniti terram apperire ſentiat caputque exertum cognoſcat aduc, fruſtraneum & innane opus indicans cauda lubrica illud occulere tentat præſumitque omnino cupitque tueri,hinc velat caput auremque, & oculum ſolum vt videat à velamine excuſſat caudæ, auditũ cooperiens quod pluris eſt illi,nõ quod audiat ſurdus natura,eo imo,quod eo via pateat foramine illo, vicino nimis cerebro,quo maius impẽdat periculũ corruptiui cuiuſuis mali,caput obſeruat natura vbi noxa maior,dolor acrior, vitat cruciatus imbellis capitis natura capite debili notos cauſis alijs expertis, obturat excelſa cauda,nõ intromiſſa cũ ſit larior multo,quam,vt meatus capere poſsit caudam commiſſam,

missam, non vt auditum excusset natura surdus saltim Prya, & Chelidonia. Imo, vt & via auditorij meatus minus pateat in cerebrum, quæ audit Chersea ut nō suscipiat strepitū & cantū ad cuius modulos, & interualla grauissimi cruciatus excitari experitur, nō harmoniā fugiēs, verba, aut voces, eorū imo effectus, terribilesque dolores aufugiēs, vitans quantū illi datur excidium ad certa interualla increscētes Dæmonis magia magicisq; dispositione sic ordinātē, eo facta concentu, vt mirabiliorem se se exibeat & admirabilem ex interuallis. Est eius conditionis aspis inter serpētes magis, vt debilissimæ structuræ caput ossibus facillimis fabricatum cum possideat, omni cura sedulitate omni innitatur illud tueri & defendere, illud corporis spiris circunuoluit orbibusq; plicatis munijt, quominus possit obijci contrarijs oppositisq; agētibus hinc, per naturā, vt late supra monstrauimus lib. 1. totum lat ge periculis exponit, vt tueatur caput, cauda prius hinc inde mota qua aduersaria remouere tractat flagellisq; cedere inimicos hostes, tādem defessus caput vno ex latere terræ applicat, mole corporis obsęsum; cū vero facilius sit vna ex parte abrrūpere quoduis, quā ex vtroq; latere corpora diuidere, simul intendēribus manibus vtrinq;, vt hinc cōtorqueamus flexibilia omnia, vt diuisioni cędant, dæmonq; ordinē seruet naturæ non minus, vt quę faciliora sunt primo initiet antequā abrrumpat aspidē & frangat, distensione molesta illā instigat & fatigat, maximisq; cruciat doloribus, intētis neruis vnius lateris prius, alijs protēsis cōtrarij lateris, volubilissimi corporis flexilisq; omnino, quibus conuulsis, versus caput à quo exoriuntur retractisq;, caput flectunt, & distorquēt eo positu vt terrā vno è latere præmat, cui aplicat cū vnum meatum audiendi, tū visus dimidium oculumq; vnum tractum rēfione in eum positū, excusatq; alium in altum porrectum, vt aduersa præcaueat dū stenditur ille, cauda caput totum obtegens auditorium meatū superne relictum simul, vnde erat via incerebrū, quod tuetur maxime occursantibus causis & corruptiuis facile, omnes enim aues, reptilia omnia aquea & terrestria, è latere cibū captāt, 60
videre est in Gallo, docuitq; Arist. 2. de historia animalium. c. 6. Hęcomnia dū atēte inspectāt euerso capite terrāversus inspiciūt, dum enim possunt caput erectum & liberū erigere peruersos oculos cum ad latera obtineant, hæc dicta omnia animantia aduc ex latere inspiciunt, nō recta ex directo ve, magis vero afflicta, op-

pressa angustijs,&anxietatibus mortisq; tremore,hęcq; magis quã to potétior fuerit incãtator,qui illã stimulat &præmit veneficus, Dæmone vè potétiori vtatur veneficus si sit præcipue cũ ijs poté tissimo vtatur Dæmona,aspis ergo,tũ Chelidonia & Ptya omnino natura surdæ, Chersea vero auditus accerrimi, vt quæ audiũt minus,magis visus acie polleãt,cõtra quæ cernédi actu eminent minus audiãt,Ptya & Chelidonia acutissimi visus & surdę omnino,Chersea visus hæbetis,& auditus viuacissimi,hinc Plinius dixit excitari potius auditu,quã visu,quod eminétijs,& tuberculis oculorũ quibus hæc pollet chersea animans visus impediatur a lõgè & si proximè cernat nimis acutè, audiat tamẽ multo antea,at dũ videt,videt inténsius,quã audit,semel iã posito obiecto in iusta distãtia,quo excitatur auditu sæpius,vt dixit Plinius,& si nõ inté sius audiat,obiecto semel proportionato ex distãtia & aptato iã, curiosius imo cernat & inspectet visa,hinc gratias naturæ refert, quod huic pesti,venenoq;aspideo occurrerit visus imminutione, vt proxima solũ quæq; videat,audiat tamẽ remotiora & si minus bene quã videat,quæ videt semel,vt ijs Plinij locis nulla inuolua tur cõtradictio difficillimis alioqui,ijs ergo aspis surdus obturat aures,hocq; ordine naturæ ritu cõuolutus,ob causas allatas,Chelidonia & Ptya obturãt aures meatus auditorios cõcludũt surdę alioqui, ne in caput ascẽdat causa,referato eo additu & patenti corruptiua & noxia vitietq; cerebrũ præcipua animæ sedes &domicilium sacrũ, pluris quod est reliquis omnibus alijs partibus cõpagis reipublicæq; totius corporis,Chersea vero vt sonos sensibiles ad quorũ interualla & rithmos experitur cruciatus diros recludit ideo auresq; cõcludit,omnes tamẽ illę & eę,vt nõ exaudiãt vocem incantantium & venefici incantantis sapienter vt non exaudiant in effectu & opere, vt quasi vitent & impediant cantus noxas ferre,operisq; malefici voce illatas,vt non exaudiant vocẽ robur & potentiam vocis,eius opera &offensas,vocem vt nõ exaudiant experianturq; vocem,cruciatibus & opere diro in cerebro ex via facili auditorij meatus & pori , ideo obturant auditus vias surdę alioqui,vt caueant opera vocis incantantis venefici, non surda vero,surda vocitata quod & si suscipiat sonos verba non calleat , quo surda omnis hoc sensu est,imposita significata non percipiens mentisq; actus,impositionis saltim,& si bruta cognoscere valeant significata eorum in vocibus impostura-

que affectibus solum sensibilibus imposuimus significare, quod affectus nostros persentiant, vt canes plalere & erigere se & alia vocibus certis edocemus, aliaq; animantia alia & alia è nobis voce ediscunt. non minus surda & chersea ijs compellatur ac aliæ natura, obturant vero omnes, visu, tactus dolore, aut auditu excitatæ, surdæ hoc significatu aures, meatus audiendi scilicet vt cerebrum quauis noxa sensata custodiant primo, vt ijs maximæ curæ est rationibus supra indictis late, vt ergo non exaudiant experiātur scilicet effectus vocis venefici potentis opere, vocemq; incātantium vt non persentiant tormento & cruciatu diro excitato, eiusq, cerebrum eo meatu patiatur mala & affectus, surdæ obturant aures & obserant quo minus lædi inde possit, natura imposita vt enotet ijs quæ infra sequenti capite edicemus tropis sensibusq; alijs elicitis, vocauit Aristoteles aures auditorios cauos & foramina auditus. 3. de partibus. c. 7. Galenus. 1. de vsu partium. c. 14. & alibi sæpè.

Abstrusa scripturæ loca in natura aspidea deplicans, & aliorum mistica.

CAPVT XII.



SApientia summa incomprehensibilisque & perse ipsa substantia, Deus ipse verbo vno omnia locutus est in esse & natura omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil quod factum est, res omnes vniuersaque, hoc vno verbo constiterunt verbo virtutis suæ, quod dixit esse & subsistere rerum, verbo conceptuque expresso fœcunda natura patris, quod omnia repetunt memoria, hæc imaginis & similitudinis, illa vestigij & tractus eidem verbo asona & vera concentu mirabili & harmonia, quæ sunt signa & scripta significatiua verbi, vt ipsius memoriam redigant & reperant, cuius scripti meminit Paulus illis. Omnia quæ scriptæ sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, tam libro naturæ, scriptæque legis, quam gratiæ, Christique libro signato: his ergo scriptulis naturæ creaturarumque, passim alloquitur Deus mortalibus, non secus ac vocibus ipsis, verbisque elatis. Sunt, non minus hæc legis sacræ expressiua quam scriptula communia & voces Hinc verbo inscripto in

ro in natura omni monemur, exhortamurque, æquo & bono cõsulere: cum inanimi, & vita experti substantia rerum, quæ acta & mota esse & actionibus susceptæ formæ, hæc ipsa sugerit, tum alias animata & sensi. ia se mota in opera, & libera vltra suique consilij humanorum actuum. Inter vitales vero, aspide virulentissimo, & deformi, potentiæ & malitiæ insuperabilis quasi, peccati deformitatem cruorem exprimit, fœditatem periculum, quo dicitur cum de malitia peccatorum & impiorum statu ibi esset sermo Psal. adducto, alienati sunt peccatores à vulua errauerũt, ab vtero, loquti sunt falsa. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum; tractatu de vipera diximus, quomodo peccatores sint alienati à vulua, eo quod erra uerint ab vtero Ecclesiæ rationis & legis, non secus ac progenies viperarum, Ecclesiæ vterum ligamenta & præcepta abrrumpentes, quibus cõtinebantur lege naturæ & scripta iã secundo vtero recepti serpentis idolatriæ vitiorumque vtero progenies viperarum, quod vt vipera bispariẽs vtero duplici fetus absoluit, qui multoties dirumpunt viscera matris tanti beneficij inmemores genitorisq; obliti, non secus verum Deum dereliquerunt genitorem factorem (ibidem late) secundo ortu vtero secundo suscepti, vt catuli viperini lege gratiæ meritis Christi in vtero Ecclesię cõgregationis fideliũ vt orirẽtur. Errauerũt ab vtero mortales ad murenas, & bonũ commutabile confugerunt, vt adulterinę viperæ confugiunt ad illa quæ animam in cauda continent præcipue, vt murenæ habent, inferiore sui & obscœna parte qua recissa intereunt illico offensa facili, at capite læso secus nõ cito adeo, viuunt imo & prolixo obitu discedunt cuiæ, errauerunt ab vtero rationis, ad caudã appetitus confugerunt ad vltimum, & extremum naturæ, vbi animam continebant ad obscœna concupiscientiæ pertransseuntes in affectũ cordis ex affectu effectũ rimantes, & ad ignobilem sedẽ, bonum commutabile prosequuti, omiserunt æterna capitis Christi, alienati à vulua innata & propria errauerunt ab vtero rationis boni & veri, deos falsos consulentes, ac si nõ esset Deus in Israel: adulterantes cũ appetitu, idolatrantes, errauerunt ab vtero, quo continebantur matris pijssimæ. Furor illis secundum similitudinem serpẽtis agitatur serpens cauda

61

& virga

& vrgetur verberibus, vt in vltionē eat, odiū, amorem, fugam, & prosequutionem, quæ vibrante cauda exercet, hac modo blāditur verberat modo, odiū amorem illa præfingit, solicitaturq; in hanc & illam partem affectuum ea, passionū motus adauget, furorem iram, irritata verberibus, pugnam aggreditur eadē rabie percita hostem vt exēteret & discerpat: vltimo sui appetitu scilicet, cognitionis cauda & infimo, ducuntur impij in bonū commutabile & mentitum, bonum rationis caput deserunt, illudq; serpentiū instar terrenis occultant & obsident concupiscentia terrena, furijs aguntur carnis stimulis, furor illis secundū similitudinē serpentis, conatus operis cauda agunt mouenturq;: nullum animans æque concupiscibili & irascibili, cupedia & desiderio rerum agitur, nullus ira furiis vē excādescit ac serpens appetitus vè affectibus magis tenetur. Hinc Aristoteles. 1. de historia animalium maxime cupediæ deditum cōpellat, lib. 1. vt & excepta fœmina Spiritus Deus nullum sic furiis agi, illis verbis allatis pandit. non est caput nequam, super caput colubri, non est ira super iram mulieris. Cauda aguntur solo ducti appetitu, vrgentur serpentes, hoc agunt fraudulenti & impii, vafri hoc deliniunt demulcent odiūt amant, feriunt, dilacerant, efficiunt, inficiunt, furor illis secundū similitudinē serpentis, serpens furiis actus rabie stimulatus vltra quod caudā vibrat mouet & agitat, capite demisso retinente infectionē & virulentiā, non contentus caudæ motu supra caput cōstituit, extollit caudā, summittit caput infami excrementorum loco, & quod sursū est deorsum efficit, substituitq; caput caudæ euertit ordinem rationis, est illis cauda capite superior & altior linguam exerunt acuunt cōmouētq; dentes se se vlcerant primo, linguæ motu, dētiū attritu exertorū peruersorūque simul adse & ad externa, inse & proximū, habent natura peruersos serpētes omnes dentes positu, quo se lædunt, sanguinemq, fundunt propriū è gingibis, post aliorū inuadūt & inficiunt alios, impij offendūt primo dictæ caudæ innitētes, ancillā præferunt reginæ & Dominæ, Agar Sarai, Genesecs. 16. caudæ & inferioris portionis innixu despiciunt suprema & illustria mētis opera se lędunt prius veneno vitiorū, post inficunt alios scādalo corruptioneq; obscęna & putrilagine maledicētia detractione, veneno dētiū, & linguæ attritu offendunt proximum, prius se suum proprium sanguinem efundentes, proximi tandem, sicut aspides. Authymius, Antiquissimus

 ille si-

ille simul q; doctissimus lib.3.historiæ naturę.c.7. Eustathius lib. 5.c.9. Tāti furoris esse aspides irritatos furiisq; actos asseuerarūt (quod mater naturæ rerum cognitionis experientia edocuit) vt ira perciti si vindictam offensæ illatæ non possint suscipere, exanimati concidant deliquioque animi correpti, quorum illa est vesana natura, vt semel atque rabie excitati excanduere, nō prius furiis quiescant mitigentur vè, quam virus euomant furiosi & insani veneno proprio; quod dum non possunt in hostes refundere saniem in propria viscera remittunt virusq; quod degluriunt & recipiunt in se ipsos, quo inquinantur animi sedes internaq; animantis, corde vitæ principio affectato, vt multoties syncope, pręcipitique virium cordis lapsu deficiant. Hinc antiquitus odiū liuorem aspide emortuo Hieroglіphico enotauant AEgyptij, furoremque implacabilem, contumatiam rebellem, maledicentiā, & detractionem: ij enim non prius quā venenum deponant reiectēt & infectionē passionū malitiæ, ignorātiæ & vesaniæ, mitescunt multoties, imo ea est consuetudo, asuefactioq; vitiosa examinentur vt prius animaque liquantur, prius obeant, anima viru peccati infecta, quā ab his quæ semel fuere prosecuti vitiosa discedant desistant vè, morte multoties occupati non antea deponētes venenum, quòd expuere nequeant in reliqua. furor illis secūdum similitudinem serpentis non natura vt serpentibus inest, malitia imo ideo secundum similitudinem serpentis, nam deteriores illis multo aliis & sibi, surdæ & obturantis aures suas, quæ cū surda natura sit, obturat aures, vt diximus cauda, vt si quod super est audiendi remedium, vltra naturæ communem seriem impediat, illique totis resistat viribus & artubus, malitia & calliditate. Ij non secus secundum similitudinem serpentis morte & vltimo sui, obturant auditum & tunc aduc audire nollant, imo eo tempore audiunt minus, auditum magis obturantes aspides, quando dirumpi sentiunt animamque à corpore discindi, obstant iustis consilijs obsistunt rebelles & obstinati salutaribus præceptis maiorum, vt qualiter vixere obeant, sine auditu surdi sine verbo & voce muti. sicut aspides surdæ & obturantes aures suas, iis furor inest, & rabies mortis, secundum similitudinem serpentium cauda vltimo fine sui & morte agitati & conturbati non exaudiunt vocem incantantium & venefici incantantis sapienter serpentes venenatos vitiorum: Doctores confessores, concionatores explodunt,

dunt,& abigunt cum & si non obturarent aures, non audirent surdi & auditus grauis iam, quo inutiliter & malitiose nimis viã auditus intercludunt, malitia caudæ & veneno: venenum imo caudæ, capitis veneno coniungunt, & vitæ virus virui mortis. ijs enim duabus partibus venenum contineri diximus ijs virulentis quo rescinduntur dum essui parantur viperæ, vt supra monstrauimus, quod motu continuo eæ partes excrementa vitiosa ad se alliciant, ij cum audire non possint per naturam surdi, se obturant, vt aspides, & vitiorum habitu (est consuetudo altera natura) docuit Plato in thimeo Galenus de cõsuetudine. c. 1. vt nec per gratiã audiant Verbũ Dei, malitia impotẽtes obstinati ne illo excitẽtur, qui ne quæ amãt cogantur deserere Verbũ Dei pertimescunt audire alioqui peccato surdi & veneno. Psalmo. 113. Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt, aures habent, & non audient, nares habent, & non odorabunt. quos omnes effectus aspideum venenum læsis incutere monstrauimus. Retundit venenum aspis in propria viscera, suctuque ad interna virus allicit, dũm hostes illud eiaculari nequit & in inimica animantia, cuius cruor & virulentia dulcissimi saporis extat, & mel lei (mirabile dictu) est enim nullum in natura venenum, quod vel non dulce, vel saltim grati saporis nõ sit, non insipidæ in fulfæq; substantiæ, vt hinc vipereum venenum reiectũ apes enocet, quæ illud abididime elingunt muscasque allectat maximo prouentu & copia, trahitque reiectum, nulla linctus offensam perpessæ, impunè exugentes cruorem, non secus ac virulentia aspidea ore reiecta vespas inuitat, quæ virus ebibant dulcedine illectas, nil noxæ sentientes, cum tamen grandia animantia, prophanum illud igneumque castiget venenum vastet & perdat; hoc omnia venenata serpentia retinent ore, suum quælibet suctu deglutiunt, oris partibus præssis illud expressum, quod inseruit, degiutiendi operi, virulentis ipsis non secus atque oris vda substantia saliua communis, ex adenis, partibusque spongiosis oris perpetuo difluens masticatu præsura partium aduecta eglutioni, quæ lubricas OEsophagi vias reddit & parat, deglutionisque semitas inseruit vsui deglutiendi. Illud citra offensam eglutiunt, mitigatæ serpentes, antequam torridum venenum viscerum, in os reiecerint, lingunt illud impunè, quieto & tranquillo statu, vsque dum furijs excandescentes compressione totius in os regurgitant vene-

nosam saniem, mitius ante, cum continerent venenum solum & si mortale alijs quod erat aduc, instar saliuæ humanæ venenum alijs & si non homini, excidium serpentium vero inquinatum & fœdum postea alio ascendenti ex visceribus torrido, ipsismet ge nitoribus vt sit excidio & morti lethaleq; virus si interna contin
62 gat, sic infectum iam tenaciori alio superaddito viscerum, virus que virui coniunctum, hinc vespæ (docet Nicander libro Theriaces, Authymius Eustathius, locis adductis) Ichneumonta appellari quod ora aspidum infestent, eorundemque capita sensibilissimæ naturę, facilisq; omnino, sugendi mellei veneni causa allectę inuitatæ, communis inquam non torridi amari vstione cruoris biliosi & ignei, nomine compellatæ inimicissimi animantis aspidis dicti Ichneumonta, hoc tandem veneni suctu infectę inquinatæ malitia mortem sibi conciscunt vespæ, deceptæ veneni dulcore gratoque sapore melleo malitiosa substantia occulta adaucta in posterum gustu & cupedia. non minus dictis cōsistit illud nullum maius aspidis ictui inueniri præsidium, quā frigidissima ipsius cerebri medulla, alioqui minima absorpta & ebibita: cum enim igneū venenū viscerū capita eorundē exuccia nimis & debilia impetat, in dētesque & sæua ora veniat ob naturæ vsus, prouida illa algidā, nimisq; gelidam substantiā substituit capiti, qua veneni æstus tēperaret. vt minus capiti officeret illud, quorū animantiū cruores sunt eius conditionis & legis, vt perpesus semel vnius virulenti veneni noxam ab eodē si euaserit securus in posterū persistat & viuat, venenoq; eodem securus, etiā si iterum eadem virulētia specie impetiatur, & si alijs secus naturæ alterius, quibus & si lædatur tamen minus illæsis nūquam, veneno inquinabitur & inficietur. Hinc Mithridates antidotis venenosis animantibus omnibus confectis assuetus nullo veneno interire potuit, coturnices nō inficit veratrū ob cōsuetudinē, nō secus ac vetula illa veneno alta a pueritia nullo viru interimi potuit, Galenus refert. 1. de antidotis, de Mithridate, Plutarchus, Apianus, Iustinus & Valerius, est imo illud notandū nimis, quod si duo venena misceantur minus sint noxia & lethifera si sunt contraria, quā per se quodlibet, refert Galenus, Ausonius Gallus, li. 3. c. 9. diuersa venena immiscuisse adulterā quādā fœminā marito, quæ inscitia contēperauit in tantū, vt nullū officere illū posse experiētia mōstrauerit. his locus ille. Iob. 20. c. elucescit vbi hęc cōtinentur. Cū
63 enim dulce fuerit in ore eius malū, abscōdet illud sub lingua sua.

Parcet

Parcet illi, & nō derelinquet illud, & celauit in gutture suo. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidū intrinsecus, diuitias quas deuorauit euomet; & de vētre illius extrahet eas Deus. Caput aspidū suget, & occidet eū lingua viperæ. Hoc aspideæ natu ræ iccone increpat impios, venenatosq; homines, tā quod venenū in proximos efundant, quā quod se se ipsos inficiāt virulagine ob scęna vitiorū, malū dulce venenū est, ibi, aspideū natura dulcissimū inter alia, absconditū sub lingua aspidea, vt cōtinent aspides continuo ob dulcedinē deglutientes exugentesq; tetrā venenosā que substantiā ore, continuo linguę atritu, quā mouent illi perpe tuo contentā pelliculis abditamq; quibus semel & dentes & venenū occulere aspides diximus ad linguæ radicē subortis mēbra nulis, illudq; occuli, Nicāder retulit, hoc est dulce malū abscōditū sub lingua cōcupiscientiæ nostrę, quæ est lingua, qua solū illo qui valent carnales, ex abundantia cordis os loquitur, impij legis quasi & mysteriorū inscij & ignari, sine lingua obmutescētes qui venenū exugunt dulcedine illecti sensuū, illud sub lingua occultantes hypocrisi & simulatione, hinc subdit parcet illi: acquiescet atridet huic virui & veneno affectatus celauit in gutture suo, sucтu tamē allicier, vt inquinet interna propria si effundere in alios non possit, est vitiū in nobis primo ratione propria, panis eius in vtero illius, in ore quo viperarū instar se replent & concipiunt magnalia hypocritæ (explicuimus capite de vipera) eorū panis, in terim dum deglutitur alimentū, vanitas qua aluntur. chameleon tes ij, veneno permistus ambitionis & odii in gutture latitanti, intrinsecus vertetur in fel aspidū, qui propriū virus exugit cōsciētiæ stimulo & erosione animi incōstātia & tumultu affectuū. Hac infecta substātia ingesta, diuitias quas deborauit euomet non secus atq; aspides infecti deglutione veneni interne ęstuantis illud reiectāt vomitu, & si nō reiecerint restitutione facta de vētre eorundē extrahet illas Deus, integras deglutitas solū citra id quod vsū aliquē ex eisdē susceperint, sic ex aspidibus semel vētre dissectis eglutita animalcula integra extrahere solemus, mures, passerculos & alia plurima comminuta solum & quassata, nil substantiæ amissa, quo caput aspidum sugent vt aspides se se exugant & lambunt infectam suam virulaginem, & quasi venenū aspideū, simul cum ijs, quæ ingesfere commistum ebibent, vt aspides proprium caput exugunt, dulceque venenum, tandem euoment. præcipue si aliorum sanguinem emunxerint vētriculo infestissimum

excitante

excitante natura vomitus, nec si caput aspidum sugerint eorundemque venenum, & medullarem substantiam cerebri elinxerint, securi ideo ab ictu atrocissimi aspidis peccato ebibito viuēt, occidet enim eos virulentum aliud, cuius venenum non sunt experti adhuc ab aspide liberi, etiam si caput aspidum sugerint, occidet eos lingua viperæ, & quos non offendit asperrimum, squamosumque aspidis caput, occidet mollissima blandissimaque lingua viperæ filamentis, capillamentisque circūsepta ea parte qua fundit venenum, quibus mollibus venenum effundit, blādissimo linguæ tactu, in tantum cautio consulitur adhuc his qui è peccato aspidum & veneno tetro, maiorique vitiorum euasere dæmonis instigatu deuicto & mundi, ne carnium illecebris blandimentisq; illecti viperinæ linguæ iterum veneno inquinentur diro & obscœno, ne cum caput aspidum sugerint, muniti frigido cerebro animantis, postquam æstu veneni conflagrarunt, antidoto facto præcautionis, imposterum eadem virulentia peccati, vtilissima memoria veneni & infectionis, quibus reincidere vitant, viperea mollitie inficiantur vt illi qui caput aspidum sugent, occidat eos lingua viperæ, ne ociosi & securi, vigilantes imo imposterum sint, neque impij suctu aspideo veneno tracto proximi degant securi, nam occidet eos lingua viperæ, propriaque mollities. Non ergo exaudiet vocem incantātium impius aspis & illorum qui verbi potentia Dei serpentes extrahunt, venenumq; euincunt, incantatores dicti pro Christo cōtumeliam passi, non prophetarum, doctorum fidei præcepta, non consilia assertoris nostri Christi recipiunt, nec Christi reputati venifici incantantis sapienter, formam serui accipiens, vt supra, & cum iniquis reputatus; sic homines dilexit, qui prophetas incantatores & doctores vitiorum legis euāgelicæ constituit, vt vincant serpentes, surdasque aspides natura & peccato impotētes audire, vltra malitia surdas obturantes aures, eosque munus suum inter aspides vult exerceant, inter serpentes cantu, Spiritus Dei, superantes venenum, verbo in harmonia & cantu, in consonātia spiritus, in virtute Spiritussancti, quo asonant Pater & Filius vinculo amoris, vt Christus veneficus reputatus venenum corrigat, factus serpens venenosus figura, veneficusque homo, seruus forma, dixit Paulus ad Philippenses. 2. cap. Semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Isaias. 53. Et cum sceleratis reputatus est, & nos reputauimus eum quasi le-

prosum

prosum & percusum à Deo, & humiliatum, oblatus quia ipse voluit, quasi veneno infectus serpentis, & veneficus, quo dixere Iudei. Matthei. 12. Hic non eiicit Dæmones nisi in Beelzebub principe Dæmoniorum, Marci. 3. capite Lucæ. 11. Veneficum iudicantes incantatorem, prophetas apostolosque incantatores, & magos, hæc tulit Christus in amorem hominum, qui cum sit sapientia patris veneficus est incantans sapienter, imo eo venit malitia, & venenum vt non cædat serpens Aspis potentissimo verbo Dei, resistat imo verbo ipsi, vt nec audire velit salutique reuocari recuset se obturet aures concludat præceptorum legis, incantantiumq; verba audire nollit, eo venit dementiæ, vt salutem ipsam odio habeat, non secus ac Aspis somno, obliuione & lethargo consopitus. Hinc Ihoannis. 5. cap. sciscitatur Deus ægrotum illum, qui triginta, & octo annis lectulũ, & ocasionem peccati occuparat. Iis, vis sanus fieri? Multi nollunt sani fieri audire vè verbum Dei, ne de peccato reuocentur sic amant lectum malitiæ. Venefici vè incantantis sapienter verba suscipere fugiunt, Christum vocantque veneficum opere ipso, eum incantatorem compellant salutis autorem. Veneficum audes appellare eum virum, qui tuis veneficijs remedia inuenit? dixit Cicero loco allato pro Cliento. dictis non minus intelligitur locus ille Isaiæ c. 11. vbi Christum vaticinatur gentibus ijs. Et delectabitur infans ab vbere, super foramine Aspidis, & in cauernis reguli, qui ablactatus fuerit manum suã mittet. Psilli & marsi, vt supra retullimus, & refert Martianus libro. 8. c. vltimo & libro. 2. c. 7. Plinius libro. 8. vltimo. cap. AElianus libro. 1. c. 57. & 16. c. 27. Galenus de theriaca cap. 4. & 9. simpliciũ c. de vipera, Herodotus lib. 4. Gellius libro. 16. c. 11. Crinitus lib. 1. c. 3. dubiam sobolem explorant infantulis aspidibus commissis, pudicos & genuinos lingunt, lambuntque, impune eos tractant contrectantque manibus, adulteros secus spurios & falso creditos veneno exterminant & inficiunt non secus atque reliqua naturæ animantia lacesunt, cecinit Silius de Atyre psyllo libro. 1. Nec non serpentes diro exarmatæ veneno. Doctus Atir, tactuque graues sopire Chelidros. Ac dubiam admotam sobolẽ explorare Ceraste. Lucanus libro. 9. Læthifera dubios explorant Aspide partus. Pater æternus omnipotentiam virtutem infinitam Deitatis, vt gentibus ostentaret æqualemque cum ipso filium suum vnigenitum legitimum naturalem testaretur, Christumque posse vincere, 64

remittere

remittere & superare venenum omne fugare & peccata vt edoceret, hocque ipsum filio inesse, non secus ac sibi natura, labemque peccati venenum culpam maliriam & virus posse extergere pœnas absoluere, & veneni cruciatus culpas, nullo inquinari veneno malitia nulla omni viru immunem & liberum illum commisit aspidibus, morti, Dæmoni, inferno, peccato, vt cũ ab omni veneni infectione liber securus hæc contrectasset, eorumque impetus irritos efecisset mortales Deum faterentur & cognoscerent, redemptorẽque potentiæ insuperabilis venerarentur, cum vicisset & superasset hæc ipse, illæsus omni ex parte subiecissetq, hæc omnia pedibus eius. Absorpta est enim mors in victoria, vt dixit Paulus factusque ipse morsus inferni, mors mortis, stimulũ mortis peccatum extirpabit & extraxit, vt aspis ille secure & impunè tractari posset, possimusque sciscitari à morte cum Paulo. 1. ad Corinthios. 15. c. Vbi est mors victoria tua, vbi est mors stimulus tuus, stimulus autem mortis peccatum est & cum Osea. c. 13. Ero mors tua o mors morsus tuus ero inferne: pertimescunt aspides psillorum progeniem, quod illis sint veneno & excidio psilli, natura, saliua sudore & reliquis contentis subiecto. Ijs ergo filium suum patefecit, quod peccata dimittere posset, venenumque serpentis & malitiam superare, & quod infans cum esset aspides eui cisset, & foramen aspidis infernum superasset, nulla culpa detentus, natura nobilis, leges contra ac inferni ferunt, infans abortu aduc, nobilis Patre Deo, Deifera matre Virgine illustris ortu Heroum regum grandi, nulla peccati labe infecta, nullo infectus veneno infans, vt non carnis viribus imo Deitatis potentiæ id factum intelligeretur, peccata remisit, vicit venenum, mortem, infernum, aspiduum foramina, manibus potentia & virtute contrectauit, quo mirabantur Lucæ. 7. cap. Iudæi dicentes, Quis est hic, qui etiam peccata dimittit, id enim solius Dei est imò omni exitii veneno auxilium & antidotus ipse, nõ secus ac filij psyllorum & Marsorum legitimi venenis aduersantur, quos docet AElianus locis adductis suctu labiorum ad se allicere infectum virus, illudque extrahere, sugit Christus ipse extraxit venenum nostrum sugit emunxit homo factus, expurgauit nos a vitiorum labe. Isaiæ. 60. cap. Suges lac gentium & mamilla regum lactaberis. lac gentium peccatum, & venenum quæ primo exugunt & extrahunt primo mortales a conceptus die, sugijt vt vinceret & libe-

& liberaret homines liber veneno & viru omnino, mamilla regali Virginis Deiparæ regiæ stirpis lactaberis. (De Christo) traxit venenum nostrum adse, cum eleuatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum, & posuit Deus in eo iniquitates omnium nostrum Isaiæ supra, & vt Deiparæ Virginis pudicitiam commendaret, virginitatem, castitatem, puritatem, integritatem, filium cō misit Pater æternus Aspidibus Deifilius, vt dictis nosceretur, hoc aspidis Hierogliphicon vsus delectabitur infans ab vbere, idest Christus qui est infans, non fans fatum imo Verbum Patre, dictione illa æterna, qua dicitur, fœcundo Patris, facundoq; intellectu, ipse vero nec dicit, nec locutus est Verbum, imo Verbum est ipsum, infans ergo Christus, delectabitur ab vbere, a tempore, quo lacte matris pijssimæ vtetur, tunc enim serpentes irruent, maiori impetu & aspides, dæmon, gentes peccatum, infernus, lacte allecti, sunt enim lactis & vini incontinentes serpentes vt late 1. libro ex Aristotele & alijs, & de aspidibus docet expresse AElianus locis adductis, & Rauisius Epichetō de aspide: delectabitur ergo ab vbere, & tempore, quo maiori rabie serpentes mordere tētabāt Christum natū, allecti lacte, & natura humana, nil diuinitatis ibi latere existimātes, suspitiosi imo, eo enim tēpore delectabitur infans ab vbere, & lactis tempore super foramine aspidis & super latibulo peccati, super natura humana qua abdebatur illud deliciæ meæ esse cum filijs hominum, vi diuinitatis accepta, Patrique acceptata iam delectabitur super accepta natura suppositi diuini deificata, plena gratiæ, dilecta, sine labe culpæ pœnæque reatu, ab vbere vero delectabitur à lacte candidissimo, quod sine peccato sit matris purissimæ & gratiæ plenæ, omni ex parte, omni reatu libera & soluta: Imo cū nullo alio placetur aspis, & mitescat magis nullo, quam præsentia fœminæ Virginis, refert Iohannes Rabisius textor opere Epithetorū, c. de aspide, & tenet AElianus, Plinius, & alij, quid mirū quod Virginis filius placaret aspides in præsentia Virginis matris homo factus, & quod matris Virginis aspectu aspides frænarentur & ablactatus superaret reguli cauernam infernumque Basilisci, Reguli vè gentium domicilium, huius sæculi principis, qui postquam ostendit Christo omnia regna mundi, Matthæi. 4. capite. Eorum se regem prædicauit, (hæc omnia dabo tibi,) regulus eorundem, mittet in cauernas, Reguli Basiliscique huius, infra capite de Basi- 65

de Basilisco. manum vt patres liberet, de seruitute dira tyrani reguli, & regis huius, Id vero ablactatus iam ab hubere, vt non vi lactis, nec naturę humanæ, potentia imo diuinitatis vi factum intelligamus, non carnis robore, super Aspidem, & Basiliscum ambulabit, & conculcabit Leonem, & Draconem. Super hæc ambulauit veneno noxia & lętalia, pedibus quasi dimetietur illa securus & illæsus, et eius potentia iusti idem efficient, quæ facillimè irritantur vt venenum difundant & reiciant, tamen nec lædent, nec oficient illi, & si irritentur græssibus pulchris Christi (quam pulchri græssus tui Domine super hæc ambulabis, Pater æternus filio) suficit enim ijs vt excandescant contactus quilibet alioqui leuissimus perambulatio sola, peccato & dæmoni, at conculcabis Leonem & Draconem, conculcatio vi maiori fit, calcibus maiori impetu exercetur, quam ambulatio, Draconem ergo & Leonem conculcabis, Draco enim & Leo maiori egent irritamento & impetu maiori, vt excitentur & in iras abeant, quod robustiora sint, & vastiora animantia, quo plus cum ferant tardius in iram prouocantur maiori que egent molestia ideoq; conculcatu est opus, impetuque maiori vt vires exerant, vincanturq; vt agitata semel de Leone serpente proprio capite infra, locum hunc suo ordine examinantes psalmographi & de Dracone, conculcabit enim mundum & carnem, Draconem & Leonem Christus, hæc vicit, vt & iusti eius virtute capitis Christi superant & cõculcant, hinc super aspidem & Basiliscum ambulare leui præsura conculcare
66 vero Leonem & Draconem eo loci dicitur, incantatores Hypocritę, qui seipsos euincere nonvalent, doctores legis, magistri, maiores quibus ex oficio impendet, munus aufugandi serpentes & vitia, abrrumpendique ligamina serpentium & orbes, spirasque quibus, qui virtutem sectarentur alioqui detinentur, ostentantes aliorum posse serpentes & vitia exterminare, verbo Dei abutentes in concionibus & actionibus, ficte & subdole sibi applaudentes se se prædicantes, ęstimationemque propriam, impotentes alioqui verbo & opere imbelles, non doctores, incantatores imo, fucatores virtutum: percutientur ab Aspide & serpente venenato defectu verbi, quo euincitur aspis, serpensque antiquus cũ desiit illis verbum cui infernus totus paret & obedit Christus ipse cum sine Christo hæc euincere tentent, quo cum audeant hos Aspides contrectare & a mortalibus extrahere sine verbo, veneno

eorum

eorum inficientur, rerumque earundem viru quæ eorum corripiunt & corrigunt, non Christi filij, non Marsi & Psylli, spurij nothi non genuina & legitima soboles, hinc intereunt venenati, dicitur enim Ecclesiastici.12.c. Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus qui apropriant bestijs. Cum conscius periculi & malitiæ in easdem ire decreberit sine præsidijs, quorum opus esse sciberat ille, & non secus ac Aspis Ptya in oculos solum venenum effundere parat inter omnes animantis partes, quibus veneno infectis cessat auditus, ea est cruoris potentia vt sensere omnes, vt tandem muti discedant, somnolenti & pigri, ipsa imo somnolenta & grauis cũ sit somnifera hæc aspis, vt desides & præuidẽtes minus inuadat hostes confisos in ipsius pigritia & segnitie animãtis securos, quo maiora, & deteriora infligit vulnera in incautos & cõfisos. sic vitiorũ plurima, visum primo inficere tentant, propriamque miseriam sui cognitionem. distrahunt impediunt sic, vt in se nunquam descendant mortales tędioq; habeant sese examinare, & cum illis sermonem inire, qui eos possint iusta edocere lumenq; vt videant afferre & præstare, surdi malitia tandem veneno, sic dæmoniacus ille constituitur. Matthæi 12.c. vbi dicitur. Tunc oblatus est ei dæmonium habens cęcus, & mutus, qui & surdus erat, si mutus, aut sine verbo aphonus dicitur Marci.7.c. Et adducunt ei surdum, & mutum de eodem miraculo. Visum inficiunt eæ teterrimæ aspides & appetitu obcœcant rationem adeo, vt auditum vitient, & fidem amittant tandẽ vitiorum tumultu, vt muti, & sine verbo discedant sine Christo, hosque sensus inficere parant primo, cum è longiori interuallo, & ea quæ a longe veniunt pręuideãt, verbumq; cognoscatur æternum visu fidei, & auditu a longe, quod è longinquo venit. Isaias 30.c. Ecce nomen Domini venit de longinquo grauis adportandũ. Nomen Domini, idest verbum, adportandũ crucẽ, grauis sufferens grauiũ more, subditus omnibus loco infimo repositus humili parte mitis nulli renitens oneri grauis & immotus, Ieremias 46. Et tu ne timeas serue meus Iacob, & ne paueas Israel, quia ecce Ego saluum te faciam delonginquo. idest de sinu Patris infinite distantis. Ecclesiastici.25. A domesticis tuis attende a longe enim salus. à nobis corruptio peccatũ, à Deo salus integritas, inimici hominis domestici eius, imo non solũ cognitionẽ sui ipsius, & status miseriæ humanæ & peccati turbare & impedire tentant

cæ aſpides,oculoſque propriæ cognitionis obcœcare & eruere, vt Dalila & Philiſtei fortiſſimum Samſoné obcęcarunt,Dei imò oculos præſumunt decipere & illudere,Eccleſiaſtici.23.Quis me videt,tenebræ circundant me,parietes cooperiunt me , & nemo circũſpicit me;qué vereor delictorum meorũ,non memorabitur altiſſimus. viſum Dei abnegant,oculoſque iuſtitiæ eius eludere tentant,cum omnia vt eo capite dicitur videant oculi illius,tum ſcandalo & vitiorũ peruerſione inquinantes oculos aliorum,venenumque expuentes.Iſaias.30.c.de ijs.Dicunt videntibus nolite videre, & aſpicientibus nolite aſpicere,nobis ea quæ ſunt recta loquimini,nobis placentia,videte nobis.Errores,cœcos,mutos,ſurdoſque efficiunt carnis illecebræ impudicæ fœminæ,non ſecus ac aſpides Ptyæ occulorum infectu , vt non intelligentes, non audiant non audientes non loquantur Dei verbum muti,vt nec auribus concipiant.

Senſus afferens allegoricos Aſpideæ ſobolis. CAPVT XIII.

67 Iſerabile mortis genus,& terribile eſt illud,quo Aſpide veneno infecti diſcedunt,nulla veneni noxa excitati,receptæ virulentiæ nil experti , ſecuri imo & placidi voluptate ſumma affectati , vafri falacisque veneni intereunt ſubito:quando ſperabatur minus mors pertimeſcebaturque minus,medio vitiorum tumultu luxus & laſciuiæ, voluptatum medio delitiarum & mollitiei,philtris & illecebris appetitus irretiti & conuincti,inopinata & impræuiſa morte exterminantur,præter ſpem,ſubita veneno vitiorum infectione tetra & mortifera,inſenſibili ictu (aſpidis inſtar) aculei mortis, vitiorum ſomno oppreſſi rerum fugatium,ſomno bonorum apparentium grauati & conſopiti: minimo ſemel adaperto oſculo , leui punctura,toto infecto ex occaſione leuiſſima per initia inſenſili quaſi & occulta:à qua petit mũdari diuinus vates,Pſalmo.18.ijs. Ab occultis meis munda me Domine,& ab alienis parce ſeruo tuo:ab ictu oculto huius aſpidis à morte, & occaſione læuis aſpectus,impręuiſa & abdita,minima alioqui,veneno maxima & malitia,& ab alienis mea culpa cõmiſſis,ſcãdalo, & occaſione data,munda me Domine,& parce ſeruo tuo. petit hoc mortis genus fugere,ijs.Ne reuoces me in dimidio dierum meorum,in ijs

quos

quos meos cōpello, vitiorū & voluptatū lasciuia; in iuuētute vitę q; medio, quādo effrenatiores & maiori vitiorū fœditate sūt corrupti. De ijs loquitur spiritus Deus, Sap. 2. c. qui dicūt ijs. Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura, tāquā in iuuentute, celeriter, vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & nō prætereat nos flos tēporis, coronemus nos rosis, antequā marcescant, nullū pratū, sit quod non pertranseat luxuria nostra, nemo vestrū exors sit luxuriç nostræ. Subdit autē de his. c. 3. Filij autem adulterorū in consumatione erunt, & ab iniquo thoro semē exterminabitur, aspidibus, voluptuoso veneno rerū voluptatū illecebris, non secus ac Pilli & Marsi dubiā, & incertam prolē explorabant eorundem ictibus, genuinos & pudicos Deique filios non icientibus, spurios vero & nothos iniqui thori exterminātibus inficientibusq;. Adulteri ergo & iniqui thori ij, voluptatis medio, discedēt, aspidis ictu deliciarū & luxus, irretiti illęcebris imparati & incauti, morte improuisa quādo sperabatur minus, tunc mors inopinata continget, & ibidē hæc. Et si quidē longę vitæ erunt in nihilum cōputabuntur, subito interibunt. Paulus 1. ad Corinthios. 15. c. Si mortui non resurgunt Ephesi, quid mihi pro dest, manducemus & bibamus cras enim moriemur, vt ex opposito oppositū colligeret, Psal. 72. de ijs sic. Quomodo facti sunt in desolationē, subito defecerunt perierunt propter iniquitatem suā velut somniū surgentiū Domine. Lethargo, & carophora graui, somnoq; altissimo correpti, vt occidūt aspide cussi interibūt, velut somniū deficiēt, nil vitę vt supererit, trāsacto curriculo breui, vt somni insomni nil expergefactis superest addit (surgētium) illorū scilicet, qui somniantes è lecto cōsurgunt, vt plurimis accidit, motuq; defatigati multiplici huc & illuc agitātur qui tandē defessi & lassi, subito soluta crapula comate vel graui expergefacti, vana omnia & mentita iudicant, solū laborē & defatigationē persentiunt, ijs solum relictis. sic ij. qui bonis fugacibus & fictis tenentur somno consopiti, voluptate ficta & vana rerum, post somnum mortis grandem, subito solutum, laborem summum summamque miseriam sufferent, vana experti & mentita illa quibus fruebantur somniātes, sitis incremēto addaucto & fame ijs ingenti, quibus hæc ipsa restinguere & satiari somnia ūāt, subito enim somnus fit & soluitur, vt omnia quæ obstructio ne oriūtur & occidūnt subitanea esse docuit Galenus 3. de locis,

c.6.Leui obstructione vẽtriculorũ cerebri venit somnus animãti bus,vt ibidẽ colligitur.de ijs Ps.75.Dormierunt somnũ suum, & nil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.sunt ij viri diuitiarum & affluẽtiæ.voluptuarijq; & luxuriantes homines,
68 veneno Aspidis infecti,somnolẽti & graues ad iustitiæ opera.Est vita impij somnolẽta mors,mors vero vita pervigil pęnę perẽnis, iustorũ cõtra vita pervigil laborũ, mors quies placida somnusq; quietus & trãquillus,quo impij dormierunt somnũ suũ quem iudicabant somnum & quietẽ,iusti non dormierunt,sed dormiunt, securi;dormiunt somno libero soluto & placido,non suum, sed Christi somnum mortem scilicet Christi dormierunt, somnus est iustorum mors Paulus.1.ad Corinthios.15.cap.Nunc autem Christus resurrexit à mortuis , primitiæ dormientium.resurrectio enim,primitia dormientium in Christo est,fructusque & præmiũ, & Christi resurrectio primitia fructum victoriæ mortis ; causaque nostræ resurrectionis.Ad Thesalonicenses.1.cap 4.Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus,vt non contristemini sicut,& cæteri,qui spem non habent,si enim credimus quod Iesus mortuus est,& resurrexit,ita , & Deus eos qui dormierunt per Iesum aducet cum eo.est ergo somnus iustorum mors vt est somnus impiorum vita.Vates sacer Psalmo. 4. de Christo sic . In pace in id ipsum dormiam,& requiescam.Quoniam tu Domine singulariter in spe cõstituisti me.singularis vnionis verbi scilicet spe Christi deniq; cõstituisti me in spe mediatoris.Impij vero quasi veneno hoc infecti,inhærentes voluptatibus morte corripiuntur intempestiua sine sensu & dolore vulnerum mortis obliti,antequam vlcera suscepta doleant & vulneribus afligantur,sine dolore & pœnitentia,præcipue peccatores publici hoc mortis genere interibunt sine sensu,& quasi omni vitiorum genere magistri Doctoresq; cathedræ pestilentiæ & cõtagionis,qui inficiũt alios & inquinant,exemplo & scandalo,vt sint eis non minus suplicij exemplar quibus extitere culpæ & ruinæ ocasio,quo cum dolorẽ non sentiant,imo voluptate deliniantur mulceanturq;,sensu blãdo illecti,nec conquerantur nec remedia petũt,nec ijs egere credunt somno oppressi caro tho graues,vt antequã malo præuideãt, mortis sint præda.est hæc mors de qua dicitur Psa.5. mors peccatorũ pessima.est lingua huius Aspidis illa de qua dicitur Ecclesi. 28.lingua testificãs adducit mortẽ.hæc lingua testificatur , hocq;

mortis

mortis genus de iustitia Dei Isaias c.50.nũtiãs Hebræis afflictio-nes & supplicia,quod nõ reciperẽt Christũ verũ Deũ hominẽ,co ligit caput ijs.Deniq;,& doloribus dormietis.quasisomno oppre ssi,& graues vulnerum dolores non percipietis,nec vt veniam cõ sequamini ad Dominũ cõuersi eritis.imo rebelles & cõtumaces discedetis malitia & veneno desides sine sẽsu & dolore,media vo luptatũ & deliciarũ via,sine intelligẽtia mortis. Est mors iustorũ præparata mors, Esther.9.Conturbata est gens iustorum, timen-tiũ mala sua & præparata est ad mortẽ.Nõ subito aut repẽte inte rijt iustus præparatus imo.Prouerb.14.in malitia sua expelletur impius,sperat autem iustus in morte.deglutiunt iusti mortis hau stum ingerunt ruminatam ante mortem.tritam.meditatam faciẽ impij integrã eglutire nõ valent suffocati vt intereant spiratu pro hibito superno.venenum hoc refrigerat stupefacit motus,& sen-sus vias capitisque influxum impedit hoc voluptuosum venenũ. caput vero nostrum Christus est,vt late supra,& Paulus docet ad Colossenses.4.Si serpentis morsus vitare cupis acetum in cruce cum Christo bibe;in cruce in oppositione rationis & appetitus li neis obuersantibus succurresque morsui & veneno tetro Aspidũ corrupto grauique auditui.sine auditu nullus sanitati potest resti tui,sine fide,est enim ex auditu fides.sunt incolumesqui audiunt verbum Dei,& custodiunt illud, Beatioresque ventre ipso quo Christus asportauatur,&vberibus quæsugiit.Lucæ 18.c.est ex au ditu credere necessarium ad salutem.Exodi.21.& Deuteronomi. 15.ad petram perforata aure subula.est petra Christus exPaulo vt diximus subula sermo Dei viuus efficax penetrabilior omni gla-dio ancipiti,Paulus ad Hebreos.4.Signum est salutis inquit AE-tius loco adducto,si non euomat acetum ebibitũ,in ictibus æger si sustineat,& ferat patienter,cũ cõferẽtia & tollerantia acetum acria & accida,nõ suauia voluptuosa &dulcia,hoc robur in præ-cordijs & visceribus notat residere,infectus reddit hæc & vomit si quæ spectant ad pœnitentiæ remedia,curationem,præcautionẽ reductioneque salutis si obediat,est enim hæc medici actio cura re præsentia,præcauere futura,&quæ præteriere vtilia reducere, debitaque in specie & viæ rectitudinis;quibus vniuersa curatio continetur ægrotantium.Verbum nullo modo enunciabile ine-fabileque,hominibus se se explicuit,visceribus Deiparæ virginis ex quo fabile & afabile extitit,gratia impertijt,quæ natura abstu

 lit vitio

litvitiosa nostrum hominumque malitia veneno aspideo infecta Geneseos.3.hinc iam verbum habemus quod loqui possimus apud patrem, muti antea & surdi virulentia aspidis, reseratis iam auribus, Dei digito & virtute Christo. Dicitur Marci 7. Immissit digitos in auriculas eius, & audiuit & postea. Et expuens tetigit linguam eius, & locutus est, incepit enim ab auditu. est primo fides, postea verbum actio & opera ex fide, primo dissoluit aures, postea linguam, auditui primo subuenijt. Ob mutescentia enim verbi, vitio auditus contigit, eritis sicut Dij. Geneseos.3. quo verbum defecit in nobis, imagoque Deitatis, loqui sine verbo nequimus, audire vè sine voce, at verbo dato loquuntur muti, surdi audiunt, vt dicitur Lucę.7.capite, & Matthæi.11. Surdi audiũt, mortui resurgunt. Hinc Isaias cum de hoc verbi aduentu loqueretur capite.29.sic. Et audient in die illa surdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt. sunt verba libri, verba Christi, est liber ille Apocalypsis... signatus septem sigillis de tribu Iuda & radix Dauid, qui se se aperuit hominibus. Nullus alter posset apperire, radix septem Sacramentorum Ecclesiæ, qui ijs septem sigillis clauditur & signatur. est signum rei sacræ, sacramétorum quodlibet est Christi sigillum, signumque huius libri, quo Patris cõtinentur scripta & thesauri sapientiæ & scientiæ Dei, dixit Paulus: verba ergo libri audient surdi, & muti loquentur magnificantes Dominum. c.35. Isaiæ in hæc verba prorrupit. Deus, ipse veniet, & saluabit vos, tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Cum vero Aspis surda & muta sit, eiusq; venenum surdos, mutosque reddat homines insanabile vi naturæ totius, vt fuit serpentis virus. Geneseos.3. vltra naturæ terminos remedium eflagitabat & sperabatur, verbumque inefabile, quo possent alloqui Patri mortales, & per quod mentem deplicare conuinctam possent. canit Ecclesia continuo per Christum Dominum nostrum patrem alloquens, Aspides enim, non medicamétis, non naturæ auxilijs curamus euincere, remedijs imo quibusdam transnaturam quasi, incantamentis cantionibus verbo, serpente percussos. Numer.21. & Deuterono 8.c. Iussit silere, solumque aspicere serpétem. Sine verbo aduc erant, expectareque atéte intuitu fidei vsque dum daretur nobis, quid possemus loqui Christus ipse, hinc Aspis verbo tantum superari & frænari Spiritus sanctus docet loco allato, sicut Aspidis surdæ, & obturantis

aures

aures suas, vt non exaudiat vocem incantantium, & venefici inci tantis sapienter, verbo enim solum euincitur illa, hoc solum domatur. circulo actus caput solus serpens custodit, omne animans 69
pro capite reliqua exponit iniurijs, at circulo facto prius, serpes solus, quo illos immitari, iuuemur, idemque Apostolis est cosultum Matthæ. 10. c. Caput enim seruandum est, caput nostrũ quod est circulo æternitatis, Christus scilicet verbum ęternum, caudaque obtegendum nostra, vt serpentes caput obtegunt, vltimo nostri. morte si opus est cauda strictori totius parte, corpore, vita tẽporali debet seruari æterna, caput cauda tueri & defendi, caput occulit serpens, terram subit capite, vt occulat & abdat sese, pollet enim capitis robore, quo impetum facit, & venenũ difundit, quo ferijt & irruit in hostem, nos in Christo robur vim & potentiam habemus capite, si sumus prudentes sicut serpentes, Matthæi 10. citato. Omni alio modo impotentes debiles, tum caput habemus terra occultum, Christum, triduo, in visceribus terræ sepultum, humile caput, quod dum opus est, se submittit terræ visceribus, qui de cœlo descendit humilis vt factus, nos doceret humiliari, vt cum illo exaltaremur: sic enim oportuit exaltari filium hominis, sicut exaltauit Moses serpẽtẽ in deserto, vt qui prius cõcul cabatur abiectus & odio habitus serpẽs supra caput cõstitueretur humilis prius, vt exaltaretur in posterũ. Soluta sunt linguę nostrę ligamẽta veneno Aspidis muti sine verbo prius, signatus liber apertus est se se ipso verbum datum nobis quo loqui possimus, nostraque obmutescentia veneno Aspidis suborta cesare, neque enim alio præter quam ipso desuper hominibus concesso fari possemus mortales, mentem vè deplicare nostram coniunctam & perplexam; quæ vt vox illa huius sacri verbi enotaret Ihoannes (dictus vox Christi verbi huius subiectum & sedes non secus ac 70
vox, in qua illud eformatur, Deiparæ Virginis nouum Hiercgliphicon, in qua formam verbum suscepit, passibilis nostræ mortalitatis, carnisque & naturæ) discipulos relegauit vox ipse ad Christum, vt verbum susciperent ab illo solum ipso enuntiabile, non erat ille lux, sed eo venit vt testimonium perhiberet lumine aliunde suscepto, ipso Christo luminis fonte & origine illustrante illuminanteque lucernam Ihoannem, est lucernę lumẽ ab alio accipere mutuatũ, nõ a se habere, Ihoãnes ergo lucerna, accepto lumine illustris, vt enotaret nõ ex se lucere, etiã si

præsciret a sexto conceptus mense Christum Messiam esse promissum in lege, remissit illos in lucem ipsam, quæ ex se illuminat tenebrosa quęuis, hæc est lucerna præcursoris, pręparantisq; vias Domini, cuius dicitur Psalmo.131. Paraui lucernam Christo meo de qua dicitur.17. Tu illuminas lucernam meam, quæ impios nō illuminauit, lucerna enim impiorum extinguetur. Prouerbiorū 31. Nudauit enim Iohannes se ipsum a se, ne illius sucresceret ęstimatio propria, minueretur que Christi creditus, non secus ac Dauid rex spoliauit se regali veste, abijciens vestimenta sceptrū & coronam regiam, ne arcæ detraheretur quidpiam cultus & honoris, commorata inter gentes prius. alteri ne honores proferrentur, regium aparatum abiectauit, vilipensus, abiectionem populi & risum procurans, vt arcæ soli honores & cultus exiberentur.

De duello, & pugna Aspidis & Ichneumonis.

CAPVT XIIII.

71 Saiæ.59. sic est scriptum. Non est qui inuocet iustitiā, neque est qui iudicet verè, sed confidunt in nihili, & loquuntur vanitates conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem: oua Aspidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt, qui comederit de ouis eorum morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum. Iudæos increpante de malitia idolatria, & obstinatione. Pertinacissimum duellum est præclarissimisq; autoribus maxime celebratum, quod iniunt, Ichneumon & aspis, tū odium disensusque mutuus horum animantiū, disidium inter sobolem Ichneumonis & Aspidis oua, inimicitia & contentio, antiquissimus enim Nicander in Theriacis de horum animantiū antipathia & pugnanti natura sic scripsit. Proinde solus Ichneumon citra noxam aspidis furorem fert, & cū pugnam cum ea init, declinat, & tristia serpentis oua, quæ ipsa in perniciem multorū fouet, in terra plane omnia discerpsit & è pelliculis suis lacerans deuoransque excutit. noxijsque suis confringit dentibus. Plin vero lib.8.c.25. sic de aspide. Habet deinde internecinum bellum cum Ichneumone, notū est animal hac glo-

ria

ria maxime, quod aspidas superat, in eadem natũ AEgypto: mergit se limo sæpius, siccatque sole, mox vbi pluribus, se eodem modo corijs luteis loricauit, in dimicationem pergit, in ea caudam attollẽs, ictus irritos auersus excipit donec obliquo capite speculatus inuadat in fauces aspidis venenatas, neque hoc contentus aliud haud mitius debellat animal Crocodillum Ichneumonta. Quæ eadem Nicander retulit loco adducto, quasi eisdem verbis, AElianus libro. 10. c. 48. eadem prorsus, Martialis libro. 7. Epigramate. 86. ijs. Delectat Marium si perniciosus Ichneumon: Blãda Cupidinei cur non amet ora Labycæ. Qui videt hæc dominis monstra placere suis; vocat perniciosum cum quod morsus venenosi sit & virulenti, vt & alia animantia quam plurima, tũ quod dilacerans sit, & quæque inuenit discerpat conditione innata. AElianus vero libro. 10. cap. 48. hæc de ijs protulit. Ichneumoni vtriusque sexus participi, à natura tributum est, vt & suo semine grauiditatem, & partum afferat, vt ipse quoque, & ventrẽ ferat, & ex se se pariat, qui in pugna, quam inter sui generis compares pugnant, & cum Aspidibus, victi fuerint, ea bellicæ offensionis nota inurũtur, vt in viliorem sexum censeantur, vt patiãtur muliebria, fœmellarumque fungantur officio, contra ij, qui ex bello superiores euaserunt, victos subigũt & simul suo semine implẽt: at victi ex ea male a se pugnata pugna, hoc præmio afficiuntur, vt & partus dolores sufferant, & ex patribus, qui iam ante fuere, matres fiant. Cum homini infestissimis bestijs aspide, & Crocodilo inimicitias gerunt: Latonæ, & Lucinæ sacri esse existimantur apud AEgyptios. Heracleopolitas venerationem, & religionem possidere ferunt. Est Ichneumon, vt his autoribus constat Indicus mus magnus cuniculi instar caudæ amplissimæ qua se totum obtegit & cingit, terra genitus & solis virtute, veraque propagatione subortus & aduc, vt reliqua animantia cõmunis ortus quæ putrefactione oriuntur, & non minus semine: hic freque͂tissimus est Nilo eiusque oris. Hermaphroditus natura sexusque vtriusque particeps, qui tam maris, quam fœmellæ officiũ exercet, suoque & alieno semine se se implet, vt & lepusculos plurimos vtero gerentes passim videmus, cum genitalia masculina mẽtulam & testes retineant aduc, vtriusque quasi sexus, suo semine in vterum suum prolabente aut suctu tracto vteri, emisso percolato ve poris partium circum iacentium in ipsum raræ naturæ & laxæ,

 vt sunt

vt sunt seminalia vasa, aut polluto animanti somnijs in loca sufficienter fœminea semine prolabante, dum copia protuberat animal turgetque illud, vt ex se se impleat fatu imperfecto sobolemque suscitet, more eorum quæ putredine replere possent quoduis aliud spatium, generationis vè sedes, & vacua vteri. Lepores, cuniculos, lepusculos, muris speciem plurimi iudicarunt, quod instar eorum, & terra producantur, procreenturque, & vescantur illa tempore pennuriæ & indigentiæ. Quipe vbi tèperiem sumpsere, humorque, calorque. Cõcipiũt, & abijs oriũtur cũcta duobus, Trũca vidét humeris, & eodem in corpore sæpe. Altera pars viuit rudis est pars altera telus. Ouidius in methamorphoseo, quibus animantia plurima suboriri caloris fotu, & terræ vditate renuntiat hæc; passim enim vidimus illuuione sufocante vniuersam cuniculorum progeniem, illaque extincta omni ex parte terræ virtute, veris tempore, iuxta ęquinotium vernum nullis eiusdem speciei parentibus aliunde aduectis, eos iterum renasci pullulareque, cœli terræque satione, citra principium alterum experimur, non secus Ichneumon eiusdem naturæ congeneris, cuniculo similis ex celi, terræque clementia subortus & natus: gliribus, nitelisque nostris fluuialibus, non dissimilis, cuius formam his expressit, Nicander in theriacis sectione de Aspide. Est autem Ichneumonis forma, qualis est iracundæ ictidis, seu mustulæ, quæ auibus domesticis perniciem meditatur, eas corripiens ex somni rhetibus, parat nidum Ichneumon, supra tabulata aliquot, lignosa, & exsuccia, ne vditate torpescat, fouet sobolem continuo sub brachijs, cuius pugna cum Aspide est iuxta AEgypti florentes thryores, Gręcis dictos, nobis iuncos muscosos fluuiatiles irretitos Alga. quibus huius animantis depinxit naturam, sed cum nil natura reliquerit sine iudice, & contrario, vt homines in perpetua militia esse totius naturæ exemplo præsentirent, militia est vita hominis super terram, vt dixit Iob. 7. capite. Quibus mortalibus vtilissimus metus imponitur, sapientiæ initium. Ecclesiastici. 1. Prouerbiorum. 14. Timor Domini fons vitæ. vt non sui iuris esse, imo sciant humiles potentiora, maioraque cognoscant, Ichneumoni luteis loricis munito vndique armato hosti accerrimo Aspidum earumque victorem, obiecit natura Aspidem aduc Ptyam, cuius est ille naturæ instinctus, vt virus expuat in lumina & oculos,

cum

cum quibus solum habet repugnantiam & dissidium, vt ea parte qua solum perusam immunitamque reliquit Ichneumon discrimen & periculum subeat, & quam videndi causa luto non infecit, nec vallauit ea excidium & mortem paret, vt qui in aspidas acriter inuehitur, his eisdem morti sucumbat, vt per ea per quæ quis peccat per hæc ipsa extorqueatur Sapientiæ.11. Negligentia ea minima quæ excusationem admittere videbatur, videndi causa reseratis in pugna oculis, Psal.140. Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. ne videar mihi posse excusari excusemq; excusationes, & non solum afferam, reuellis eas imo alatas excusare præsumam contumax & proterbus. Animas hoc sennis solum viuere annis retulit Plinius libro.10.capite.63. Huncque maximo odio vespis haberi libro.10.capite.74. Vt hinc vespæ Ichneumontha appelleatur, quibus, & AElianus arrisit locis adductis, Galenus & reliqui. Dissidiũ summũ summamq; antipathiã versari, inter araneas textrices efilantesque, & aspidas virulentas (tantam repugnantiam admirantes) dixere Prisci, Neothericique autores firmauit experientia ipsa, omnisque antiquitas, videre est apud Nicandrum libro Theriaces, AElianum capite de Phalangio, Plinium & reliquos, Aristoteles imo libro.9.historiæ animalium capite.59.retulit, a quo Plinius surripuit ijs. Librat se araneus filo medio è ventre deducto, cui os & dentes insunt ventris medio, in caput Aspidis porrecti quiescentis sub vmbra arboris, cui insidet ille, tantaque vi morsus cerebrum apprehendit animantis, vt stridens subinde vertigine capitis circumrotet enervis adeo, vt nec filum tenuissimum rumpere possit desuper pendentem aranei, nec fugere, duello ve finem ante mortem imponere hinc fugit, dum a longè videt aspis araneum filanté Græcis Phalangium & Rox, summoque odio habet araneorum telas, quod ibi lateat inimicissimum animans, eiusque vitæ mors & excidium, ex eisque libretur filo potentior araneus aspide, in principemque eius partem in caput veneficũ ruat, tanta superbia animantis frænata hoc vno minimo euincta hoste, terror & vastitas Aspidum telaranea (mirabile dictu) in quo tantum continetur virus potentia & venenum luxuriant, telaraneas pertimescit & fugit, filamenta tenuissima nequit rumpere summum venenum & insanabile virus, 72

sunt vero

sunt vero plurima araneorum genera ociosa sine opere, quę alio rum telas fabre factas subrripiunt & domicilia, in honorosicè expulsis earundem fabris, quas imposterum, vt proprias inhabitant venenatione insectilium subalta, Græcis, Agrostes, lupi ve dicti aranei, dixit Nicander, & videbimus late infra capite de araneo, Explosi vero & exules, tum & ij rapaces natura lupi, si id nõ conceditur filamenta aliorum habitare, exulibus ve alia intertexere temporis angustiis opressis, telas commorantur araneas, viscidis crassisque vaporibus elatis è terra, vdisque locis, congenitas natura, sine araneis artibus, ex putri pręcipue materia viscida & crassa, qui interim dum ex illa conscendunt impinguntur adstantibus corporibus angulis securioribus minusq; diflatis, vt hæreant & detineãtur halitus crassi, lateribus vè eius a quo fluũt & subleuantur, vt hinc ouorum putamina semel atque computruere interim dum resiccantur absumunturque interni liquores, fœtidis iam & putridis ouuis, pemphigibus his filamentis & telaraneis repleantur araneisque nõ minus, qui eas sedes vacuas occupant angulosas & putres, crassæ & viscidæ substantiæ in vtrinis ouis iam elatæ plenas, & locis aspidum succedũt in ouuis aspideis putrentibus, quæ aspideam sperabant progeniem, qué modum generationis latius capite de Araneo infra deplicabimus, docuit Nicander locis adductis, Plinius, & AElianus & experientia docet. In summa, qui Hieroglíphico aptissimo inimicitiã summam, & odium exprimere vellet, vel eum qui maximum sibi enutriuit hostem ex proprijsque educauit, nullo alio equè bene posset obumbrare, quam aspidum ouuis telaraneis intextis, pẽphigibusque his, & telulis, quas vocauit Galenus de sententia Satyri, & aliorum. 6. de morbis, sectione. 1. textu. 29. Ruptis ergo his ouuis & dilaceratis, dentibus Ichneumonis, iam iam putrescentibus seminibus ijs telæ araneæ subcrescũt & oriuntur, aranei nõ minus, præcipe ex ouuis Aspideis fętura prolixi mucilaginosique animantis, mucilaginibus quam plurimis plena, intra pelliculam, qua reponuntur mucore perfusa viscido & tenaci, quo alatur lactis instar ouuis orta progenies initio & foueatur mucore, ex quo facile telulas parari monstrauimus has, quibus loca humida & subterranea abundant, aut puluerulenta, puluere immisto vaporibus ascendentibus eodem detentis, viscidæ & glutinosæ conditionis. Oua medium sunt inter fœtum animantis & animans,

mans, recentia facilimæ coctionis victusque salubris, nunquam satis pro dignitate laudata in salubri animanti & sano, si in aqua elixata sint leuiter, integra ne aquæ calore alterentur rupto putamine, tremulaque oblata, acescunt enim facilime, & corrumpũtur fugiunt naturam lactis more cui substantia ouorum correspondet, quo animantia lactantia fœtus educant ouuis destituta, ouipara contra lacte multantur proprio, Galenus de alimentorũ facultatibus, libro. 3. capite. 22. & 11. Simplicium ad finẽ, sed quãtum laudis merentur oua recentia Gallinarum præcipue sic parata, tanto sunt vituperio digna antiqua & vetusta dicta vrina latinis, quod corrupta sint fętidoque liquore plena graueolentia, nõ secus atque vrina quæ computruit tempore, his enim vt eisdem locis docet Galenus, Pliniusque libro. 10. c. 53. AElianus lib. 10. putridis & corruptis, varia animalcula venenata & infecta solẽt in medium prorũmpere putredine sata, vitiato potẽtissimo principio generationis sobolis ouiparæ, animantiumque illorum, simul & alimento primo natura instituto, intra oua & putamina huic eidem generi viuentium, sunt actiuissima generationis omnia primordia in semine & menstruo est videre sanguine, ouuis seminibusq; rerũ, quod res in esse producãt quo minus rerũortus specieiq; vitetur successio intenta maxime a natura, actiuissima ideo sunt oua & energia agendi prędicta grandi quæ abeũt semel putrida in vitiosas extraneas, simulque & venenosas qualitates quanto sunt animantis ferocioris, cõditione & natura præcipue in venenatis actiuitatis eximiæ, summæque actionis, si corrumpantur, aspidum tandem, quorum virus est insanabile, & remedijs non cedit: hæc enim dum confouentur ab aspide tetra, putaminibus indurantur & concrescunt omnino primo occursu algidi animantis & rigescentis, vsque dum tandẽ quiete & spiris circumuolutus vndique calet, frigusque superat innatum natura, & rigida oua primo algore intemperata calfacit temperiemque restituit, quæ & hiatu æstuantis veneni impullat & alterat, linguaque ignea lingit & lambit, fouetque sæpius, cuius est ille rigor & algescens natura, vt illa perdat semiconfota & destituat, concrescente putamine, vt fętus abrumpere non posint multoties carcerem quo detinentur vltra tempus debitum, hinc superbus Ichneumon, victoria & triumphis, mortem sibi ex victoria parta consciscit in oua insiliens, aspidis odio iam superati & cui

cti, vt

cti, vt illa gliscat sobolemq; exterminet inimicissimam vndique
irruens, at simul et femine emortuus ille iniuriā vlciscitur vita ad
huc defunctus, substitutis hæredibus, qui Ichneumonem inficiūt
& coinquinant virulenta substātia immundi æsus, vt tādē victus
ex victoria succūbat patris viroribus, oua vero vrina illa seu schi
sta virulenta plena fœtida, putredine alterata & corrupta, illā adi
piscuntur malitiam venenum illud, vt sæuitu superent genitores &
cruore tetro parentes, non secus ac seminalia omnia naturæ aᶜti
uissima, in perniciosissimas abeunt qualitates corrupta semel &
73 à natura distracta, ob vim maximam & energiam quam habent
agendi, exigitur enim vis summa & effectio, in his quæ primo
ortu, omnia sunt euictura contraria, vt consistat genitum oria-
turque primo, hinc videmus corruptum triticum infestissimum
esse, & quæuis semina putrescentia & conspurca, semen enim ani
mantium retentū sæuissima excitare symptomata, simillima ijs
quæ venenum epotarunt, si nimiū si alimenti ingluuies sobrieta-
te non euincatur. Galenus monstrauit. 6. de locis affectis capite
de histericis, Paulus, AEtius, Hyppocrates in libro de genitura.
Oua ergo illa corrupta præcipue aspidis animantis insuperabilis
virus, excidio sunt & internecioni fortissimis quibusuis naturæ to-
tius, magnumque venenū, quæ sic degenerant multoties & à pro-
pria natura deficiunt, vt virus nacta putrilagine obscena, vltra id
quod ex omnibus ouis semiconfotis & putridis venenosa ve-
niant animantia, ex aspidis vero ouuibus hac lege inquinatis, &
ex his quæ Gallus progignuit viscerum vitio & luxuria æstuan-
ti, sine concubitu, igneis æstibus ætate præcipue squallida, excuba
uit, Basiliscus seu Regulus erūpat (dictu mirabile) ex putri mate
ria a lege supposita, qua expetit serpēs ille dū vligine venit putre
dine satus non raro, non secus ac serpentes omnes hoc ritu enas-
cuntur putrilagine media, vt & vera propagatione, ortuque natu
ræ ex terra & alijs, de ijs late supra adductis iam diximus, quæ ca
pite de Basilisco plenius dicentur, hinc AEgyptij, quibus ob Ni-
li inundationes, & Lybiæ affinitatem serpentes sunt cōmunissimi
eorundemque ortus & natura notissima. Basiliscū super ouū depin
gebant, quod maxime ouis nasceretur, videre est modo in Bem
bea tabula insculptus, referetq; Philō Hebræus, & Epies Rabinus
antiquissimus, auemq; Ibim summo cultu venerabātur, quod omnes
serpētes glisceret & exterminaret, cuius venenosa oua quassabāt
& ab-

& abrũpebãt, quod ex eis corruptis, Basiliscus suboriretur cõmu ni experiẽtia, vt hi autores enarrãt Isaias, 14. c. de radice colubri ægredietur Regulus idest, de ouuis colubri, vt de ouuis aspidis, ge nerali enim nomine colubri dicũtur serpẽtes omnes ab Spiritu Deo, quibus cõstant illa quæ ex naturæ ritu, secũdũ eius institũ or dinẽ cohærent, in his quæ scripto sacro adducto Isaiæ cõtinẽtur, Ichneumon enim naturali instinctu odio habet oua aspidea, illa quæ prosequitur antipathia & dissidio, dulcissimiq; veneni quod sint & sapidissima corrupta aduc, multa enim alliciũt alia infecta 74
& graueolẽtia quæ aliter nõ euocarẽtur, mures capita sardinarũ corrupta, Caseus antiquitate corruptus, carnes putridæ muscas, alia alia ęqus vespas, vitulus apes, nõ secus atq; veneficas aspidas, in ouuis rũpit ille & dilacerat semicõfota, vt in plurimũ sunt oua animãtis, huius virulẽtiæ plena putrida & corrupta, cũ ꝗ deserã tur ab ipso genitore, segni & negligenti, tũ quod parentũ frigore induratis putaminibus plusquam decet carcere illo detenti fętus deficiant, emorianturq; & cõputrescant tandẽ, prius frigore di stẽperati simul cũ ouorũ liquoribus relictis, vt inde & venenata supersint, virulentaq; oua & vrina schista dicta, plurimaq, viru lentiæ plena progignãtur, aranei & telaraneæ natura nimis cũ as pidibus dissidẽtia ortu tamẽ cõgenera cõditionibus & ritu pugnã tia, ex putri & obscæna parte ouorũ corrupta nata, vt fiat vene nũ fatale & dirũ, ijs quę illa degustarũt, & quod cõfotũ est calo re aspidis, ibatq; iã in aspidis formã, alteratũ ab illo calore veneñ co putrescẽti simili innato instrumẽtoq, animãtis, ab vltima dis positione deficiẽti, qua formã aspidis mereretur, in deterius abeat venenũ, tetraq; putrilagine in Regulum Basiliscum, vt de radice colubri oriatur Regulus, & quod confotũ est erũpat in Basiliscũ, hæc dictũ illud ex natura inuoluit, quæ secundũ eius leges inter se hærent omnino, quibus elucescit literalis sensus loci adducti, Isaiæ, iuxta naturę sensũ literalẽ vt inde & spiritalem eliciamus natura pẽsata, his tropis, icõnibusq; inimicitiæ & odij. ea enim parte Hebræos criminatur Spiritus Dei quod odiũ inimicitiasq; obseruauerint, captauerintq; lẽtas & prolixas, in populũ disemi nauerint rixas & cõtẽtiones, summo odio inimicos habuerint rẽ publicãq, suberterint disturbauerintq,, quo dicitur oua liuoris & odij, virulẽtia malitię plena ruperũt, semina inimicitię occasiones ęmulationes ambitiones, quibus contẽtio omnis oritur & disen-

sus, te las

ſus, telas araneæ texuerunt, vt ibi aranea commoraretur, araneis ſedibus in ouuis aſpidum conſtitutis, vt eſſet ibidem odium ſummum ſummumque diſidium, quod inter aſpidem & ipſam verſari expreſſimus, qui comederit de ouuis eorum, eorundē ſemina & doctrinam ſectatus morietur, quod vero confotum eſt, quod incaluit venenum detentum inimicitia & contentione tenaci, erumpet in Regulum ſummæ virulentiæ, qui oculis reipublicæ ijs maioribus & potentioribus virus impertiat & venenū, vt in oculos effundit ille virulaginem tetram, & vt coinquinentur reliqui, membraque alia miſtici corporis inficiātur, hinc ſubditur eo loci hos reipublicæ magnates maioreſque increpans ſapientia ſumma, quibus regimen & clauus imperij conceſſa erat. Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis, opera eorum, opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum ad malum concurrunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem innocentem, cogitationes eorum, cogitationes inutiles, vaſtitas & contritio in vijs eorum, viam pacis neſcierunt, & non eſt iudicium ingreſſibus eorum, ſemitæ eorū incuruatæ ſunt eis, omnis qui calcat in eis ignorat pacem. belliſſima alluſione eos irridens de propria confidentia, cum vitio daret telas aranei texuiſſe, eadem allegoria perſeuerans inquit, telæ eorum non erunt eis in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis, opera eorum inutilia opus iniquitatis & veneni, vaſtitas & contritio in vijs eorum ouuorum contritione & attritu, vaſtitas & terror virulētiæ excitatæ venenoſis ſubortis quaſſatis ouuis aſpideæ virulentiæ corruptis iam & iniquinatis, cogitationes eorum & fœtus conceptus vè confoti malitia & dolo inutiles ſuperuacui, non ſecus atque venenoſa animantia vocat ſuperuacua. Sapientiæ. 11. ijs. Quod quidam errantes colebant mutos ſerpentes
75 & beſtias ſuperuacuas immiſiſti illis multitudinem mutorum animantium in vindictam. Superuacua ob malitiam diſtracta & remota ſeparataque prius ab hominum conſortio & via, quam percurrebant in deſerto, vacua & morſus aliena occupata tandē Dei iuſtitia in vindictam obſcœnorum hominum, & immiſſa & 12. c. Etenim in erroris via diutius errauerunt. Deos exiſtimantes, hęc quæ in animalibus ſunt ſuperuacua id eſt obſcœna, & immunda cultui, eiſuique inutilia, vt ex Leuitico patet vetita hæc eſſe, ſolū vtilia, morſu veneno & malitia ſuppoſitis prius ſuæmet virulaginis &

nis & cruoris, merito superuacua ideo, non vt alia vtilia homini bus nulla malitia prægræsa, inter quæ sola vipera est vtilis antido tis, reliqua omnia inutilia omnino, docuit Galenus de theriaca ad Pisonem c.2.& 4.& omnes quotquot theriacam astrunt, serpentes enim ignitos immisit Deus toto genere deleterios, & mortales in populum rebellem, vt locis adductis scripturæ patet nō viperam, figura antidoti Christique ipsius, qui erat omni contagij & veneni nostri ex serpente contracto remedium, nō secus ac vipera omnibus aliorum morsibus est præsidio & saluti theriaca celebri.

Figuratos sensus Ichneumontis, & Aspidis alliciens.

CAPVT XV.



Incet minimus Ichneumon homo, antiquum Aspidē serpentem veneno terribilem & fatalem visu, superabit pulueris memoria inspersus eius quod est, & in quod est vertendus puluis cum sit, lutum & cinis, pœnitentiæque lachrymis luto facto, se se loricabit fulciet, & circū uallabit vndique, vt aqua gratiæ & rore cohæreāt siccæ pulueris partes, cōsistantque Soli iustitiæ radijs expositus, influentię & lumini, humido superfluo absumpto vitiorum: ijs euincet munitus & loricatus aspidem dæmonem veneno potentissimum, alioqui Ichneumon minimus pigmeusque breuis vermis, & non homo, culpa & labe, Gigas imo ex pigmeo factus asportatus humeris Christi altus elatus, eius qui exultauit vt gigas ad currendam viā nostræ redemptionis, vt dicitur Psalmo. 18. qui acta Dauid Goliath giganti superimposuit, vt eminerēt, Ichneumonisq; acta Aspidi: cōuincet ingētes mūdi Crocodillos, passiones carnis ignorātiā nostrā, Aspidumq; malitiā, quibus ratio peruertitur, cauda ante nares prætensa, vltimo sui & memoria mortis, ante nares vt facit Ichneumon non ante oculos, vt mortem a longinquo olfaciat à vitæ spatio, olfactum premuniens, visum exacuens, ne cæcus in mortem prolabatur, haecque mortis memoria, in hostem irruet fortis vt vincat Aspidas ingentissimas veneno alias insuperabiles, insanabileque virus, initium Sapientiæ timor: cinere & aqua sancta recreatus, creatus semel Baptismate sancto, ille qui in pul 76

uerem se redegit de quo formatus erat, postea renatus ex aqua & Spiritusancto, luto loricatus contra Aspidas, iterum in puluerem reddactus, peccati fomite, reatu & veneno, formet se se iterū, Cinere hoc saltim quadragessimæ tempore, hoc saltim die, puluere inspersus, lachrymis lutum efficiat, vt rore gratiæ consistant iterum sicca & arida, vt iustitiæ sole cōformetur Christo, quibus superabit hostes venenosasque aspidas cineris memoria mortis, hoc cinerum die, quo illum vocat Ecclesia sancta & de somno excitat, memoriāque reperit, inuitatque & allicit, vt cum sit puluis, ad fontem veniat aquarum, quibus formetur iterū & in pristinam formam reducatur, ad imaginem primam qua est eformatus verbo, eformatione Christi, hinc inuitatur cinere ea die luto & aqua facta, vt loricētur in aspidas Ichneumōres christicolę, ex luto primo est formatus homo, puluis factus culpa, ex sacro Baptismate renascitur, & formatur aquis, vt in pristinā reddat formā, vtriusque cum sit sexus particeps, maris & fœminæ, non secus atque Ichneumon, rationis virilis & appetitus fœminei, fęmineæ partis Hæuæ calcanei & carnis, virilitatis rationis capitis & spiritus, Adami & hominis, tum vtriusq; sexus particeps, natura humani & fœminei, gratia diuini virilis supernaturalis, est vir noster Christus, est mas, homo Deus, Psalmo. 104. Misit ante eos virum (de Christo) in seruum venundatus est Ioseph. Idem Geneseos 37. capite. Ecclesiastici. 19. capite. Ex visu cognoscitur vir, impertijt enim visum cæcis, Christus quo notus est Deus, sic dicitur Matthæi 10. Cæci vident claudi ambulant. Est mas noster. Ieremias 20. c. Natus est tibi puer masculus. Isaias 66. de Virgine sic. Antequam parturiret peperit, antequam veniret partus eius peperit masculum. quis audiuit vnquam talia? neq; enim peperit more aliarum Deifera virgo, aliæ enim partu vitiantur, non amplius virgines, tamen Deipara virgo antequam parturiret ante partus imperfectiones peperit, & ante partus leges naturæ & mores partus peperit masculum & præuenijt eam Spiritus Deus, præparauitq; eam altissimus, ijs erit virilis sexus, rationis, Christi, verus Christi asseclа, ne aliter semine Aspidis impleatur, patiaturque declinans muliebria in vilem declinās sexum, mas fortis ijs erit robustus vir & aspidem oppugnabit sapientiæ luto rore gratiæ subacto, quo vtuntur aurifices, sic compellatum vt fulgeat & roboretur aurum flagellis ieiunio macerabit se se. Imo factus Ichneumō, cōfringet

cū a as-

ua Aspidis dentibus erodet pelliculam qua continentur, semenque serpentis absumet. Vitiorum occasiones. Extirpabit Aspidis semina, oua malitiæ pelliculamque nostræ carnis, qua hæc continentur in nobis, vt oua aspidea pellicula contineri monstrauimus monilis instar & boni apparentis specie, discerpet, vt confotum non erumpat in regulum, calore nostrę concupiscentiæ alteratum. Antiqui Heroum simulachra & Deorum effigies Aspidibus coronabant insigniebantque hoc genere animantium signum insuperabilis potentiæ & virtutis inclitæ Hierogliphicon, vt est modo videre in Isidis simulachris, & multorum Deorum stemmatibus, numismatum & aliorum: potentia enim & robur huius animantis, nullis cædit remedijs omni est superior omni est maior oris malitia, & si superetur Basilisco occulorum viru, & totius spirantis tetro halitu, at non ore veneni reiectatione, etiam si vipera sola capitis potentia veneno generando, sine cordis auxilio illum euincat virtute & antecellat, Aspis vero eam excedit veneno cordis auxilio genito, & ore reiecto Basiliscum adhuc. Rigidæ animantes, non molles neque enim ducuntur, acquiescunt vè blandimentis proprio enim filio non pepercit, vt historia AEgyptia tulimus supra, quod hospitis filium catulus læserat interemit amantissimam sobolem ille, non flectuntur præcibus, insuperabiles affectibus, aures obturant, oculos claudunt, vt nullis torqueantur verbis, rebus, personis, constantes rigidi omni acceptatione liberi, quibus, & Stoicos præfigurabant antiqui: virtutem suam exercent potentiam exerunt, vt Heroes, principesque tenentur facere, & qui rebus publicis assident clauumque reipublicæ tenent, Deus iustus, iustitia sine visu depingitur velata facie, rigida, sine auditu affectuum, ingentissimas vero Aspidas superauit solus Ichneumon noster paruulus Christus, luto nostræ carnis, quę ex luto formata est primo obuolutus, hac loricatus minimus hic Ichneumon, naturæ duplicis, humanæ & diuinæ, sęculi principes subigauit, tetrarcas, mūdi sapientiam, vicit potentes, contriuit fortes, venenum & peccatum discerpsit, nulla alia potentia superabile, destruxit mortem infernū, qui in loricā acceptā ictus recepit, libera & illesa diuinitate, irritos fecit mortis inferni & peccati impetus Ichneumō illæsus omnino, qui expositus calori influētiæ Spiritussancti loricauit se nostra carne mortali & passibili, luto nostro sine humano virili opere impa-

impaſſibilis Deus. Eſt Chriſtus Ichneumō minimus. Paulus ad Romanos 9.c. Verbum breuiatum faciet Dominus ſuper terram. Iſaias 9. Paruulus enim natus eſt nobis capite. 11. Puer paruulus minabit eos. Vbi potētiſſimas Aſpidas, hoc paruulo Ichneumone fugandas eſſe vaticinatur, cauda ante nares prætenſa, vltimo ſui, morte, carneq; paſsibili, eſt Deus mortuus ſecundū carnē, cōſtipatis naribus morte, quod nec olfecit peccatū, nec peccati aliquid in ſe recepit, quod eſt mortis ſtimulū, & ſi iniquitates noſtras tulerit, & reportaberit ſcęlera, at nō olfecit hęc, ſed ſatisfecit pro ijs, patri pro hominibus. Arridet ijs quod AElianus libro 10. capite. 48. refert Sapientiſsimos illos Heracleopolitas AEgyptios hoc animans Lucinæ, caſtitatis Deæ, Latonæ filiæ dicaſſe, ipſumque venerari & cultu proſequi, religioſumque cōpellare animal, pietatis & religionis ſimbolum, quo viſo neſcio quo numine inſtigati homines venerantur & colunt, eius maieſtatem alioqui minimi & puſilli animalculi, qui & ſi paruulus ingentiſsimos Crocodillos diſcerpit, ore ingręſſus viſcera eorundem, erodens eoſque conſopitos ſomno dilacerat AElianus refert locis allatis Plinius libro 8. c. 24. & 25. Eſt Chriſtus caſtitatis Deæ filius, ſemperque Virginis proles, illi dicatus: ortus Dei ſpiritus opere, ortu omnia & ſi minimus excedens, omnia ad ſe trahens, exaltatus adhuc à terra in crucis patibulo, ſecum traxit omnia in regnum cœleſte quo cœlum verſus altus à terra, vt in proprium regnum ire enotaret cruce obijt. Nares obturat celat cauda Ichneumon, vt viam ſpiritus tueatur, nariumque foramina ne via hæc ſpiritus intercipiatur, aut veneno inquinetur, hanc circumuallat & defendit, cauda tenentur viam ſpiritus reſerare, omnique impedimento obſeruare immunem, omni ofendiculo liberam, qui Aſpidis veneno infici pertimeſcunt: ne inſpiratu infecto, cor vitæ principium ofendatur, viam ſpiritus reſeratam, munitam tamen, cuſtodire, doctrinam ſuſcipere, tabulam confeſſionis poſt naufragium peccati arripere, conciones ſacras frequentari, legiſque gratiæ ſacramenta, ſpiritus Dei via, qua cor reficitur gratia & ſanctis è cœlo ſpiramentis, auxilia & motus Dei Spiritus, ne Aſpide inficiantur, odoreque tetro diri animantis qui viam ſpiritus intercludere tentat & infarcere, quo minus ſpiritus veniant motus, ne nouos creet halitus mens & ſpiritus rectus innouetur in viſceribus, toties à Pſalmographo expetitus

petimus; Psalmo. 50. Vt hac via libera & expedita; cum Dei Verbum penetrabilius omni gladio ancipiti, tum maiorum exempla, tum auxilia cœlestia diuinitus immissa suscipiantur, & veniant, nouos que alat spiritus & concipiat, quibus nouos & maiores apponat conatus, in obsequium Christi, etiam si minimus homo: Christi enim humeris asportatus erit Gigas, vt Christum in cruce altum quem videtur attingere non posse, attingat amplexetur, & teneat strictissimis amoris vnionisque nodis, sic contingit pusillo Zacheo, Lucæ.19. capite, qui vt Deum videre posset sycomorum ascendit, ficulneam illam AEgyptiam, moro similem folijs & fructu ficulneę, vnde sico morus, aut sicomorus venit: lacte inter omnes arbores vberior & copiosior, Christi symbolum, qui doctrina & lacte omnem naturam excessit, quo, & si pusillus Zacheus, naturaque imperfectus, lassus & impotens sycomorum obtinuit Christi causa & vt illum intueretur & inspectaret, lacque & doctrinam, quibus Deum videret, factus humeris Christi elatus Gigas, qui percurrit salutis viam Christi humeris, cruce passione morte, homo asportatus Gigas fiet vt propria merita meritis Christi iniūcta gigantea opera sint, non pigmea, aut Zachei acta, ipsi imo vt satisfaciant Deo, Christo imposita, de sycomoro hæc refert Theophrastus, Diascorides, Galenus, Plinius: Vlpiano teste grauiter in eos solet animaduerti, qui in Nili ripis sycomorum exciderint: grauiterque punientur illi, qui locum salutis & refugij, idque ex quo Deum videre possumus absciderint impedientes ascensum sycomori, virtutis, sanctæ intentionis, executionis operis, tū & ea in quibus Deum consulimus, punientur grauiter quia sycomorum abscidunt, locumque ex quo Deus noscitur doctrinæ & lactis locum & sedē. Dissident maxime interse Ichneumon & Vespę. Refert Plinius, libro.10. capite.74. Est vespa inutilis flores occupat, è quibus cū mel suauissimum conficiant Apes, ipse amarissimum infectumque eliciunt succum, qui nec mel, nec fel est, figura mel, sapore & substantia fel, saporis ingrati, natura noxium venenatum & minime alimentum, cum tantum alimenti habeat quoduis, quātum dulcis obtinet, ex Aristotele de sensu, & sensili cap. 4. fugit vespas, Ichneumon, odit & respuit Christus, qui melli dulcedini apparenti, fel immiscent & venenum diffundunt ficte, mellea simulantes, vt minus substantia præcaueri possit virus tetrum hi

pochrisis & simulationis, ex multoties siccos fauos omni liquore destitutos nidificant inane opus & futile, Prouerbiorum. 16. capite fauus mellis composita verba. non dixit mel, sed fauus mellis sine melle exuccis & vacuus vt nidificant vespæ. vespas inutiles odit Ichneumon, ociosum erodit Crocodillum inertem (diximus antea.) Hic vero qui salutaris adeo est hominibus, proficuus adeo Ichneumon, salus nostra & esse, qui maiores naturæ humanæ hostes dilaniauit, & superauit Crocodillos & aspidas virulentas, si irritetur instigeturque ingratis hominibus, in eosdem irruit, quos discerpit morsu potentissimo, qui enim peccatum vicit, & superauit Dæmonē, infernum mortē, si ingratis irritetur vastauit eos, mittetq; in exteriores tenebras, vt in latibula tenebrosa proicit Ichneumon aspides, vbi alimēto & motu destituti deficiunt, carcere obscuro, quod sint feri & inhumani, beneficij tanti huius, & gratiæ immemores. Dicitur Psal. 124. Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operātibus iniquitatem: permitet enim ingratos, & qui declinant in obligationes, contra obligationes, adduci cum iniquis & scæleratis hominibus culpæ permissione aut pęnæ executione, cū operantibus iniquitatem adducentur, irruet in eos Ichneumon hic, qui est & sycomorus naturæ duplicis, Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris tui ne oblibiscaris: dedit enim pro te animam suam. Vt dedit Christus in cruce pro mundi vita, fideiussor noster, & sponsor, imo qui soluit prætium redemptionis nostræ, omneque debitum patri creditori, qui nostrum debitum persoluit integre, imperium eius, super humeros eius reportauit. Imperiū crucis, quo vicit Dæmonem infernum & mortem. Non minus dictis locus ille explicatur Psal. 14. vbi hæc sunt scripto in detractores. Sepul
79 chrum patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant venenum Aspidum sub labijs eorum, quorū os maledictione & amaritudine plenum est. guttur eorum sepulchrum patens est, & apertum maledicentia & detractione graui fętore, spirat terrum halitum, exerunt ossa sepulta deteguntq; detractores, occultaque iam & oblita, oblinitaque pissima terra abdita, depromunt cineres extrahunt latentes, & abditos, in proparulo exponunt palam faciunt secreta maiorum, vt ossa sepulchrum putrida putrilaginēque eorum defectus imperfectiones teredinem defectusque detegit illorumque vitia referat, nō secus ij guttare eserato maiorū

culpas

culpas notas & maculas manifestant reuelant, sepulchrum patens guttur eorum, linguis suis dolose agentibus, instar serpentiū, qui linguæ filamentis capillamentisq; mollibus elingūt dolosè, prius blandissimo excitato tactu præcipue aspides, vt venenum eiecerent, sub labijs cōtentum, sub pelliculis illis quas diximus è radice linguæ suboriri, venenum tetrum sæuosq;, & caninos dētes occultari, torrefacto ibidē temporis tractu, veneno detento naturæ alioqui dulcissimo, voluptatis maximæ, melleique saporis, mora tēporis amarum torridum iam, & exustum igneo ore, expiratiotioneque æstuantibus halitibus è corde, & pectore reiectis, phlogosi & incendio flagrantibus, non secus ac dulcia omnia exusta semel amara fiunt ignitione & empyreuma passa, melque vstum amarescit, in huncque saporē declinat, docuit Galenus. 4. de simplicium medicamentorum viribus capite 11. & experientia docet in dulcibus exustione peracta: sic aspideum venenum vstum intra igneam voraginem amarum, phlogosim passum exustum si reiciant aspides deterius nimis, recoctum maiora mala inferens & grauiora sympthomata, vt sit venenum aspidum sub labijs eorum quorum os maledictione & amaritudine plenum est, dolo & fallacia blandimentis & adulationibus, prius assentatores, postea venenum euomentes tabificum & insanabile. Hinc dicitur Psalmo 139. Acuerunt linguam suam sicut serpentes venenum Aspidum sub labijs eorum. quæ & retulit Paulus ad Romanos. 3. Cum enim serpentes aspideæ, filamenta illa veneno plena exsuccant, inter compressaque labia exerunt, id non vt a veneno vindicent emundentque linguę eorum lanuginem efficiunt, & si id efficiant, nec vt ab eis venenum amoueant: imo vt venenum lanugine imbibitum ad interna reuocent, sub pelliculisque constituant, vt blandimentis prius lingua eformatis, venenum iaculentur maiori copia, omnibus ex partibus tractum in tartaream sedem oris internam, acuerunt linguas suas sicut serpentes vt esset venenum aspidum, sub labijs eorum. simulacrum adulationis, blandientiumque effigies expressa, qui vt detrahant, venenumque recoctum effundant linguas prius blandimentis & adulationibus exacuunt, venenumque aspidum diffundunt indomitæ stragis internetionisque insuperabilis, tantæ tamen dulcedinis & voluptatis, morientibus ipsis eximię adeo, vt nil de-

litias maiores, æquales vè aferat intulerit vè vitæ spatio his vt præferatur venenum alimento omni, & asentatio adulatio que veritati. Docuit Diascorides libro 6. capite 52. de Ptya aspide veneno, & morsu voluptatem inferre, sensumque dulcedinis intensum nimis, titillationem ingentem, & summam penis arrectionem satiriasimque, tum venenum, prurigine excitata
80 blandissima, inficere suauissimo excitato tactu titillanti, vt affecti medijs delitijs inopinata discedant morte, fronte alta, veneno retracta & conuulsa sursum, superciliis tractis, & erectis, intentis oculis, ore constricto, & compreso quasi in admirationem rapti tantæ potentiæ veneni ac si stupeat natura, & miretur inopinatæ malitiæ, & quod prius oblectamentum indicabat venenum modo, & mortem quod diiudicet ea effigie occurrentem.

De Basilisco serpente.

CAPVT XVI.

PSalmo 90. citato, vt diximus hæc verba continentur. Super Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcauis Leonem, & Draconem: nec de Basilisco alter extat scripturæ locus, sub hoc nomine: de regulo vero, de quo videndum est, an sit idem cum Basilisco, an ab illo dissideat, sunt alia in scriptura sancta. 2. Prouerbiorum sic. Ne intuearis vinum quando flauescit, cum splenduerit in vitro color eius, ingreditur blande sed in nouissimo mordebit, vt Coluber, & sicut regulus venena diffundet. Isaiæ 14. hæc. Ne læteris Philistæa omnis tu,
81 quoniam comminuta est virga percussoris tui, de radice enim colubri egredietur Regulus, & semen eius absorbens volucrē. cap. vero 59. sic. Oua Aspidum ruperunt, & telas Araneæ texuerunt qui comederit de ouis eorum morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum. Ieremias. 8. c. Ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos, ait Dominus. Basiliscus nomine notior magis, quam visu, dictus est a Basilisca, quod domum Regiam significat nomen Græcis βασίλεια,
82 Hæbreis Bitan ביתן et Heçal in qua exercebantur causarū iudicia & pro-

& promulgabantur leges, iusque dicebant principes, & Reges, Imperatores, Monarchæ, Plinius Epistola 3. Descendebam in Basilicam Iuliam auditurus quibus proxima comperendinatione respõdere debebam. His astipulatur Hesiodus interprete Budeo: postea, Basilica, templa delubra, quibus Dijs sacra celebrabantur, postea domos negociatoribus dicatas: vnde Basiliscus græcis regius regulus, seu Rex paruus, regalis vè appellatur quod regium more & capite sit diademate albo insignitus coronæ instar, & quod sit potentia & veneno superior reliquis omnibus naturæ animantibus; quem timent reliqua venerantur & colunt, fugiuntque quasi regem potentissimum, tyrannumque dirum & inimanem quo regulum vocant; eadem omnes regulo & Basilisco accommodantes, est mole minimus duodecim ad maius lõgitudine digitorum. AEtius & si trium palmorum mẽsuram æquare affirmet. Solinus in Polisthoriæ c. 5. palmi vnius, diuersis climatibus mẽsuras diuersas adæquant, vt late supra & de omni serpentium genere hac variare monstrauimus cœli & terræ ortu, at omnia superat potentia veneni, dictus Regulus rex paruus: regulus enim, regnum paruum & regem paruum enotat: dicitur enim Iosuæ. 13. c. terra Chanaam diuiditur in quinque regulos philistim: sic quinq; regna parua, numerantur ibidem, Iohannes vero c. 4. sic. Et erat quidam Regulus cuius filius infirmabatur, Idest princeps Regalisque homo nobilis & illustris ortu & potentia, vt idem sit Basiliscum & Regulum compellare, regem ve paruum animantium, nec inter se dissident hæc, sunt imo synononia rei vnius: Probat Plinius AEtimologiam hãc libro 8. c. 21. & cum eo reliqui naturales omnes, Auicena libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. c. 21. Paulus idem AEgineta, AEtius, Diascorides libro. 6. c. 53. Erasistratus libro remediorum, Galenus libro de theriaca ad Pisonem. c. 4. Solinus c. 4. Polisthoriæ Archelaus li. . c. 9. est etiam apud Aristotelem. 8 de historia animalium. c. 4. regulus & auicula quędam, quæ alijs vermicularis vocitatur quod vermiculis alatur, corona & diademate insignita de Basilisco Plinius libro 8. capite. 21. sic scripsit. Apud Hesperios AEthiopas fons est Nigris vt plerique existimauere Nili caput, iuxta hunc fera appellatur Catoblepas κατωβλεπας Græcis, quasi somnolenta & pigri visus, κατω Caro pigresco piger vè βλεπω blepo, aspicio, βλεπος blepos aspectus est, modica alioqui, cæterisque membris iners, caput tantum pręgraue ęgre fe

rens: idque deiectum ſemper in terram: alias internetio humani
generis, omnibus qui oculos eius videre, confeſtim expirantibus
eadé & Baſiliſci ſerpentis eſt vis. Cyrennaica hunc generat pro-
uincia, duodecim nō amplius digitorū magnitudine, candida in
83 capite macula vt quodam diademate, inſignem ſibilo omnes fu-
gat ſerpentes, nec flexu multiplici, vt reliquę corpus impellit, ſed
celſus & erectus medio incedens. Necat frutices, non contac-
tos modo, verū & afflatos, exurit herbas rumpit ſaxa, talis vis ma
lo eſt. Creditū ex equo occiſo haſta, & per eā ſubeunte vi, non
equité modo, ſed equum quoq; abſumptum. Atq; huic tali mon-
ſtro (ſæpe enim eiectum cōcupiuere reges videre) muſtelarum vi
rus exitio eſt ipſi, adeo naturæ nil placuit eſſe ſine pari. Iniiciunt
eas ictides, cauernis facile cognitis ſola tabe, necant illæ, ſimul
odore, moriunturq; & naturæ pugna conficitur eadé. Solinus lo
co addacto qué tantæ conſtituit virulentiæ vt emortuus adue nō
ſolū viuus inficiat extinctus, alites imo peruolantes halitu vt quæ
momordit nullū animās cōtingat in poſterum. Galenus idem de
theriaca ad Pyſonem late. Auicenna libro. 4. fen. 6. tract. 3. c. 22,
AEtius Tetrabiblio 4. ſermone. 1. c. 29. AElianus lib. 7. c. 1. Rho-
diginius lib. 33. c. 21. docet Baſiliſcum AEgyptijs dici Vreum, ſeu
aureum, quod auri referat colorem tergoribus & capite, quo no
ſtri vnguentū Baſilicon vocitant, quod ſit aurei coloris illud, vo-
cant hunc immortalé & veneno inſuperabilem, ideo capitibus
Deorum appendebatur, ſcalptu & pictura, immortalitatem vt e-
notaret, ſummamque potentiā numinum, ſquamis ſtellatus reful
gentibus & aureis, Diiſque dicabatur, quod ſpurca viter & im-
4 munda animantia, genusq; omne ſpurcitię, vbi vel cadauer eius
aduc exanimatum cōtineatur, quo Pergameni, amplo ſextertio
reliquias mortui Baſiliſci cōpararunt, vt ædes Apollinis inſignes
expurgarent ſuccidis animaculis, immunditièque omni, vt nec
araneæ intexerent, nec Alites peruolarent fugatæ appéſo eius ca
dauere aureo reticulo inuoluto, ij omnes enarrant. huius non eſt
forma vna aut effigies euariant imo, vt ſerpétes reliqui. Eſt enim
Catoblepas, Baſiliſcus, Drynus etiā Baſiliſcus eſt, figura varia, Ba-
ſiliſco acutū maximé caput eſt breue altum forma, magnum vero
rotundū planū ſupernę Catoblepæ, eſt Catoblepa Harmene Ara
bum, diſſidens magnitudine ſolum reliquis eadē, Eſt Drynus ca-
pite aſpideo Baſiliſcus tamen, probāt Dryni ſerpentis accidentia
& ef-

& effectus quibus rerū species & substantias percallemus, communia vtrisque. De hoc enim AEtius loco addacto eadē ac de Basilisco affert, flatu enim adurit, viuēria enecat, rūpit saxa halitu tetro eius latibulum tabe vstione cinericio cognoscitur. exurentis veneni, ijque omnes autores allatis locis sustinent, tetrum spirare halitū noxiū mortiferū, dictus Drynus quod in quercū radicib⁹, grecis dictæ δρῦος drinos δρῦς seu dris habitet, domum astruat, omnes supra coprobarunt, cuius est ea virus potentia & cruoris malitia ex Galeno, de Theriaca ad Pysonem c.4. vt si læsis subueniat aliquis, & vlcerata partem manibus contrectet, cutem amittat, carneque expolietur, vsque ad ossa, ijsque non contentum venenum illa teredine inquinet, sola contagione contactus ęgroti, suaque latibula vstione non secus ac Basilisci esse manifesta. Sanguis basilisci Saturnus compellatur Chimicis, hunc magici vtilissimum suis vsibus prædicant, philtris præcipue & amatoriis superstitionibus, inuenitur multoties triplici diademate insignitus ille de sententia AEtij tetrabiblio.4 sermone.1.c.33. Archelaus antiquissimus ille à quo AElianus plurima desumpsit in exponēda rerū historia lib.:.c.7 & ibidem AElianus de hac immani & obstupenda animantiū bellua, sic scripsere. In Africa mulos vel cæsos, vel siti animo deficiētes, plerosque mortuos humi iacere proiectos nouimus, sæpeque magnā serpentiū vim cōfluere ad eorū cadauera depascenda, eas vero Basilisci exaudito sibilo statim se in cauernas intrudere infra, aut arenas se se abdere vt ille eo profectus vbi iacēt insepulta & cadauera in trāquilla per multæ pacis libertate prādat solus, postea vero prāsus sibilo repetito, latitātibus serpētib⁹ signū dare absceur, se iaq; prāsū ex cadaueribus abire li 2.c.5. AElianus sic. Basiliscus, & si magnitudine sit dodrantalr, tamen serpentiū maximus, non longo tēpore sed statim, Basiliscū intuens exiccatur, eiusdem spiratione. & si baculū quem quispiā tenet, ille momorderit, baculi asportator necatur. Quæ cohærent, maxime cum his, quę de Basilisco retulit Plinius adductis locis, Auicenna. Paulus, AEtius & Diascorides, Galenus, Lucanus imo lib.9. cum ijs maxime consentit his. Sibilaque effundēs cunctas terrentia pestes. Ante venena nocens late sibi submouet omne. Vulgus & in vacua regnat Basiliscus arena. Infra vero eodē libro sic de Murrone illo feroci, milite, & forti Catonis; Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Murri Transfactus? velox currit per tela venenum. Inuaditque manum, quam protinus ille 85

nus ille

nus ille reiecto. Ense ferit, totoque simul demittit ab armo. Exēpla ac sui spectans miserabile leti. Huius tanti animantis robur & venenum tantum, summaque & indomita strages, virulentia insuperabilis naturæ omnis viribus, solo galli gallinacei cantu exaudito exanimatur, languescit, deficitque omnino. Quo AElianus libro. 5. c. 50. sic Gallorum cantus Leones exterret metu, Basiliscos exanimat, feles vero ille & miluos extimescit, libro vero 3. c. 30. Leo gallo gallinaceo magno timore afficitur, eodem timore est Basiliscus, cum enim eum videt tremit animo, cumque eūdem audit canentem terrore concussus propemodum emoritur: Quam rem non ignorantes, qui per Africam iter faciūt, gallum itineris comitē sibi adiungunt, qui eos a tam pestilenti malo Basilisci prohibeat. Mirabile vero est quod docet AEtius tetrabiblio 4. sermone. 1. c. 29. de natura huius animantis vbi sic. Cæterū percussus ab eo, totius corporis ardor committatur, itemque liuor, defluunt capilli, mors instantanea, corpus eius mortuum nullum contingit animal carniuorum, cum calcent reliqua & conculcēt contingantque, contigens enim emoritur illico, visu & auditu necat, sibilo & aspectu, quare vana sunt (inquit) omnis naturæ remedia, auxilia & medicamina. Quod vero communiter circunferri

87 solet de visu huius animantis infectione & contagio visus, magnam affert admirationem, modo enim visu, modo auditu, animātia interimere docuit AEtius loco citato nuper, AElianus idem supra, Auicenna, Plinius omnes alij naturæ interpretes, patet iā, quod tamen vltra enarrant de Basilisci hominisque aspectu, illū primo interiturum qui vltimo alium inspexerit, qui vero primus alium inspectaberit illæsum iri, difficile est vndique: & si vltra id quod omnes suscipiunt, AElianus referat loco addacto, Isidorus 12. AEtimologiarum & sanctorum plurimi quibus datū est. quod decet in scripturæ sanctæ expositionem, vt quod absconditū est à sapientibus sæculi, sit datum paruulis magni alias in regno cognitionis & veritatis cœlorumque. lib. enim vitæ patrum dicitur de quodam iusto viro Dei, Basiliscū spectante in hæc verba prorupisse. O summe Deus, aut mihi, aut huic mori licet, quid ergo agendū Basiliscus vero illico ea est iustorum Dei cura medio crepuisse corpore, viro iusto incolumi & superstite. Oculorum fascino vnum alterum vè interire; autores plurimi tenent eius qui prius alium offenderit visus acie. Oritur enim & generatione

vera,

vera propagationeque naturæ, vt serpentes reliqui, & putredine vltra, hac vero duplici, vel corruptis rebus putridis tetri odoris & vitiosi, obscenæ & fœtidæ naturæ, quo gignitur sentinis cloacis, subterraneis, putridisque locis, vel ouuis præcipue corruptis vrinis & schistis, omnis generis animantium terrestrium, at præcipue alitum serpentiumque aliorum, vt Aspidis Draconis & inter aues, ibis, Galli gallinacei, struthij & aliorum alatus modo si ouuis auium corruptis progignatur, secus sine alis dum serpentium ouuis, degenerantib⁹, a natura propria venit ille quo dicitur Isaię. 30. vt capite de vipera mostrauimus. In terra tribulationis & angustiæ leæna, & leo ex eis vipera & Regulus volans. comminante Hebræos; vbi volantes Regulos inuenimus, vt & serpentes alios monstrosè alatos inspectamus, vt formicas alatas, humida statione conspicimus reptiles natura & Isaiæ. 14. c. sic Ne leteris Philistea omnis tu quoniam comminuta est virga percussoris tui, de radice enim Colubri egredietur Regulus, & semē eius obsoruens volucrem, nam cum alatus oriatur multoties Regulus volucrem absumere poterit, volucresque poterit persequi alis; hinc antiquitus Basiliscus alatus depingebatur, vt patet innumismate Antonini Augusti, vt esset summæ potentiæ signum, cū aera & terras posset percurrere potentissimum alioqui animal & peragrare. A Egyptij imo, vt in Bembea tabula extat sculptus, alatum fabrefaciunt, capite accipitrino, refert Philon Hæbreus, & Epies rabinus antiquissimus, in quo ære facto, arte oculos versatiles fabricabant, quos sacerdotes dum aperiebant, populus lætificabatur, clausis vero luctu & grandi oprimebantur tristitia, idolum iratum iudicantes. Cicero vero alatos stabilit serpentes 2. de natura Deorum ijs, vt c. de vipera alata monstrauimus. Inquit ergo. Ibes maximam vim serpentium conficiunt, cum sint aues excelsæ, rigidis cruribus procero corneoq; rostro auertunt pestem ab A Egypto, cū volucres angues ex vastitate Lybiæ, vento Africo inuectas interficiunt, atq; consumunt, ex quo fit, vt illæ viuæ, nec morsu noceant serpentes, nec odore mortuę cum ab Ibibus absumantur, hæc Cicero, A Egyptus enim non solum scatet venenosis animātibus indigenis, sed aliūde aduectis impletur aduenis, Psal. enim 148. ij. referuntur alati serpentes ijs. Bestiæ & vniuersa pecora campi, serpentes & volucres pennatæ, sunt in A Egypto Scorpiones alati & armati duplici aculeo A Eliano teste lib. 16. c. 41. & 88

angues

angues alatos vidit Plinius ibes enim sunt species struthij, estque alba & nigra, vt Plinius libro.10.c.30.de qua latius c.de Crocodilo, inuocatur enim AEgyptijs contra serpentes, vt refert libro 10.c.28.ibis enim serpentes obligurijt & gliscit, vt ingerunt milui, grues, & volatilia alia ciconiaque gliscunt angues & reptilia omnia, vermes & immunda animãtia, quasi expurgent & mundificent inferiorem regionem immundis animalculis. Cum ergo ibis cœlestis, venenosa hęc nimis tetra & obscęna animantia ligu riat, multoties est ea veneni potentia, & serpentium quibus vescitur malitia, quos viuos egliscit, vt propria oua inficiat et coinquinet illa viru reiecto intra viscera alitis, adeo tetro, vt Basilisci eisdẽ consortis & reguli erumpant, quod enim consortum est virulentorum, et sorum simul alteratumque, virulentię infectione, simul cum virtute ibidis erumpet in Regulum: quo AEgyptij, et si hanc alitem venerentur et prosequãtur cultu et religione, eiusdem oua, si inueniant quassant cõtringuntque, et in alios relegant vsus, vasa enim ex eisdem parant elegantia potui exhibẽdo, tum galeas capiti admouendas, recusantes semper Basilisci exortum. Idem docet Pierius lib.16.c.de bono ex malo subsecuto non secus galli gallinacei dum oua excubant mares cum sint, fœminarumque funguntur officio iam senio infecti, naturę vitio ęgrotantes, natura peruersa et sui muneris oblita, semẽ masculinũ degenerat, et tuberculum producunt inutile, molæ instar coagmentato semine infæcundo, ouumque monstrosum illud sine luteo aut vitello, solo albumine plenum, sine alimẽto vitello, quo posset ali fętus, morbosus inefficax tumor in visceribus animantis coacmentatus, excrementorum copia et multitudine vitiosi succi cum dum ægrotat, tum dum furia libidinis furens fęmellę desunt quibus expleat venerẽ, vt semẽ fallacissimum putręat, pręstãtissima virtute agẽdi pręditũ, degeneretq; in corruptissimũ efficiẽs naturæ instar molæ matricis fędę partum. Scimus enim potẽtissima in agendo corrupta semel, noxios magis edere effectus, corruptiores magis, veneno similes, et virui, docuit Galenus de mẽstruo retento, et semine putrido viduarum cõsuetarum excretioni et cõcubitui, luxu viuentium non sobrietate.5.de locis affectis.c.7.vbi accidentia parere simillima ijs qui venenum hauserunt retentum semen edixit, cum ergo potẽtissima hęc generationis principia degenerẽt à propria eorũ natura in fętura, vitiosas genituras et monstrosas edunt Basiliscos, animãtia corruptissima naturę fędę et ob

scænæ

fcęnę,qui ouuis Afpidis & colubri nafcētur melius venenofa natura & fimilior eorundē,corruptis & vitiatis femel degenerātib, abortu primæuo,vt hinc Galli & Ibis ouuis oriri confpiciatur patet adductis. Summe laudat Erafiftratus lib.14.c. 9. Paulus libr. 5.c.20. Chaftorij drachmas tres, aut opij fcrupulū vino ebibitis, contra venenum huius animantis,quod vulnus infert aurei coloris inaureus & fuluens tergoribus,capite albo, vifus non raro. cōmuniter fuluo,notiffimum eft hoc tetrum animans eifdē autoribus propria ftercora vorare & glifcere fęda cōditio &obfcęna.

De *Bafilifci contagio, & fafcino.*
CAPVT XVII.



Ontagium fafcinationem vè huius animantis, vt nec quāuis alteram, fenfuum actione,actuq, ipfo interno 89
immanenti fentiendi,euenire poffe implicat,infectionē vè talem:cum fint omnes fenfus interni & exteri immanentis operis,lædere vt aliquē extra minime valeāt,in quibus terminus,aut actio nō trāfcendunt efficiens,nec principiū à quo eliciuntur,impotentes immutare extrinfeca aliquot, quod agant immanēter,alias quæ actio eft natura interior trāfiens extitiffet, quæ implicāt fane,& manifeftā inuolbunt cōtradictionē pofito. cum actibus imo careāt principijs fenfus,quibus pofsint alterare materiā trāfmutatione naturæ,qua ad aliā formā difponatur corruptione fuppofita,eius quod erat prius,fint cū altioris ordinis intētionalis fcilicet fenfus,quo fpecies nequeunt mutatione naturæ reali,corruptione & ortu,materiā alterare,cum operari fequatur effe & fit vel vt multiplicetur producaturq; effe,vel vt percipiatur in fe illud,fintq; fupra effe materiæ fpecies, in alio effe cū fint operis altioris,quo nō fe impediūt in effe vt formæ naturę,nō agent propter effe materiæ,fed propter effe intētionis & cognitionis cuius funt principia,ideo nec fubiecta naturæ denomināt nomine formarū realium, cuius funt fimulacra,nec effectus earundē moliuntur aut caufant, neq; vi fenfuum & intētionis actu,hec illa vè cōtingēt opera adextra,folū in effe intētionis ordinatę & notitię,contra ac rati funt antiquorū plurimi, Auicenna.6. naturaliū Arabi omnes græci plurimi,vnde ortū eft illud imaginatio facit cafum,verum efficiens,conftituentes imaginationem naturę mutationis naturalis dictę,qua effe naturę non notitiæ folum producitur,vt eamque motorem omnis materię corporeæ ad libitum

bitum, proout vellet, væsania maxima tantorum virorum, etiam, si imaginatio & sensus, sanguinē & spiritus agitent in passionibus animi, vt est videre, ira, timore, gaudio & reliquis, modo pallore, rubedine modo, nos affectantes, pro hoc illo ve animi affectu: co motu fugam vel prosecutionem animalis motus immitari conātes ad interna fugientibus, vel ad externa prosequentibus, vt petit affectus visque imaginatiua insita illa, in animi mutationibus & affectibus sanguinem & spiritus impertijt, quibus animalia opera perficiantur, aut cessent, præsentia sanguinis & spirituum: quæ impulsum impertiunt & elargiuntur partibus actiuis, vt agant & passibis vt ferant: hæc vero ex imperio mouente, ex ordineq; sine virtute aliqua trāseunti, intelligentia vt mouet cœlum, ordine & imperio sine virtute adextra commissa, cum sint omnes eius actus immanentes, intellectus & voluntatis: vnde fit cum permoueat illa, & in sensus partesque releget hęc, vt illam effectricem credant, interno actu, solum imperio sine commissa materia causa ve actiua aliqua naturæ alia aplicita, preter imaginandi actum cum sanguis spiritusque immissa, opera illa variare constet, hoc illo vè modo aplicitis, hac illa copia impertitis humoribus simul alijs commotis virtute phantasię, disturbatisque mira, bile iratis facies pallet, os amarescit: Zelotipia & tristitia melancholia, liuent Zelosi, Horatius de Zelotipia ribalis thelephi cecinit. Vè meum dificili bile tumet iecur, bile tenaci, melancholia dificili superata & motu, hilaritate sanguine & spiritibus, rubent & splendent hilares, spirituum fulgore & sanguine rubro: gula, pituita os saliba abundāt videntibus deglutire, quę experimus gliscere albicant pituitosi vt operentur agātque, operi dum aplicantur membra influxum suscipiunt virtutis imaginationis, docuit Aristoteles, 3. de animo. c. 12. hinc inimicitia dissensus &
200 antipathia, qua dissident Basiliscus & homo natura, vt & plurima alia, repugnantque, ortum habet maleuolentiæ actu, internetio mors, intentionisque imaginationis diræ & cogitatiuæ, intellectus in homine voluntatisque peruersæ & dissidentis, vnius & alterius. Spiritibus & sanguine motis in oculos bile & melancholia inquinatis liuore & odio naturæ, commotis in faciem & externa animantis, veneno tetro in virulentis venenatisq; ijs succis allectis, quibus sensus agitur, dum se inspectant illa in maximo prouentu atenta inspectione: tractis affectu, vnde exhalāt & ad extra,

spirant-

ſpirantque impulſu, copia venientium continuo: bile mota in viſceribus infecta & melancholia, liuoris & maleuolentiæ actu veneno que vnius, quod eſt alteri virus vt ſaliba hominis excidio eſt virulentis, hominique illorum virus internecio, bile vtraque inquinatis his infectisque, tam flaua quam atra, virtuteque organi imaginatricis potentiæ vltra, virtutibus plurimis natura affectato, naturali actione transeunti organi & ſi potentia immanentis operis ſit, paratisque illo dotibus miris, non ſecus ac nutritur organũ phãtaſiæ actione externa trãſeunti, & molitur alia hac actio pauca externa, expulſis ab oculis, illisque exhalantibus continuo & iugiter natura leui tenui & facili volitante, inficiantur, vt ad inuicem, inquinentur veneno tartareo impenſe & fatali eorum genitores, vt qui prius alium inſpexerit mortem prius illi conciſcat, quod oculis virus efuderit interuallo longiori, maioriq; tempore alium offenderit viſu, vt quando venenũ ſenſerit cor ipſum ſubierit & penetralia obtinuerit iam, quod cum fiat ſubito ea eſt malitia & pugnantia vnius ad alterum potentiaque veneni, qui primo offenderit alterum inſpectaberitque reportabit victoriam & palmam, viſu vero potius quam alio venenum diffunditur, cõtagiumque & infectio oritur, inter contraria & diſſidẽtia animãtia, quod ſanguinis & ſpirituum copia, huic ſenſui inſit impertiaturque maior cæteris, cum ſit ſenſus actionis altioris perfectiorisque multo reliquis alijs, quo, & ſpiritibus eget depuratioribus clarioribusq;, & in maiori prouẽtu, cũ vt in eis perſpicuis & luci disrerũ ſpetra eluceãt, & fulgores rerũ emineãt, tũ vt viſus organũ perfectiuas qualitates ſuſcipiat præclarasque dotes ab eis, quas è corde ſuſcepere ortu ſpiritus, eiusq; excellẽtia partis cum perfectius & excelſius ſit organum, operaque altiora & clariora eliciat, hinc clauſo oculo vno protuberat alter & in maiorem molem inſurgit, copia ſpirituum & ſanguinis, vno commiſſa, quæ duorum erat: docuit Ariſtoteles, fęminas menſtruis affectas ſangineas maculas ſpeculis intuliſſe occulis, ſeſe inſpectantibus, ſpeculis vetuſtioribus tamen, quod ſint lęuigatiores læniores que vſu & terſiores attritu, quibus concreſcunt melius vapores indiuiſſi ęqualitate & planitie ſpeculi, ſecus in aſperis inęqualibusque corporibus. vetulas imo obſcenas & odoris tetri, pueros inficere halitu infecto ſpirantes ad extra, oculis toto, oreque pręcipue, dum pueros molles oſculantur & baſiant, quos officiunt magis, vt tenerio

res faciliores alteratu carnibus, quibus suscipiunt tetros halitus facilius, hinc si menstruatæ fœminæ contingant virentia, marcescunt multoties plantæ, in Occimo et Betonica est videre, ficulnea mentastro, ruta, & alijs, hinc viros insficiunt, monstraque intelunia veniunt menstrui tempore concubitu facto, halitu spirante tetro hocque modo spiritibus in oculos motis, quibus splendent oculi & lucent, exolutisque languescunt oculorum lumina, vt patet in morientibus, emortuisque animantibus: ideo nerui optici caui in oculos fuere inserti porosi scilicet omni substantia, et laxi 7. de placitis Galenus refert c.6. vt spirituum capiant copiam, spiritus vero imperio imaginationis ducuntur natura lucidi veniuntque in oculos, ictu enim oculorum facto lumen multoties ex oculis resilijt, fulgoresque splendores violētia actis, spiritibusque concussis à sede humoris Chrystalini, quem fouent, illustrant ante tunicam retinam in foramine vbeæ, diductis ad extra propulsis violentia ictus, qui interius continebātur naturę positu ante corneā tunicā, ictu excusis: videmus spiritus lucētes igneos & fulgurantes in ictibus qui, & si sint aereæ naturæ, lucent, tamē quod ignis portiones aliquot in eis resideant, splendescentes, & illuminantes, alioqui paucæ, in eorum substantia, vt omnes ignii videantur, ignis enim alioqui minimus, magnam aeris portionē illustrat, splēdescereq; facit exiguus, & si vt tepidum moderatumq; calorem conseruent oculorum, non naturæ ignis, imo naturæ aqueæ cum sint oculi, docuit Arist. de sensu, & sensili. c. 4. & Plato in thimeo, nō vrētes nec in excesu immoderati aerei, imo ijs motis sanguine succisq; alijs potest animal varios inducere effectus pro absentia præsentia ve huius causæ, motæ imaginationis imperio, imaginatioque potest variare effectus applicitis ijs actiuis pacientibus, vel semotis, vt potest Angelus cęli motu molliri varia, solum varijs cœli partibus applicitis ad opera. Cum sint ergo aereæ igneęque substantiæ, tum actiuissimi spiritus, ob virtutes raras & mirabiles insitas genitoris, perfectiuas & naturales: veneno & internetioni reliquis alijs: natura lucidi splendescētesque vt Carbunci & pręriosi lapides, miscella & natura fulgentes: potentiores actiuioresque cum sint Basilisci spiritus oculorum, tenuis substantiæ & subtilis, animantis ignei & vrentis, vt et hominis ob raras actiones altioris potētiæ quę inseruire tenetur mēti diuinæ & spiritali illiq; parere & ministrare specta rerum

sensa-

sensata præclara inficiunt viuentia & inquinant, præcipue homi nem contagione & fascino hoc, & contra, cũ eo enim experientia docuit contrarietatem antipathiam & repugnantiam summam esse, vt sit alter alterius venenũ, præcipue oculis quib⁹ tenuiores funduntur illi & naturæ agilioris, ob insitas virtutes contrarias effectibus notas, repugnãtesque omnino à cælo acceptas interim dum elementa miscebantur vt illi progignerentur, non secus ac alias possident ex miscella naturæ elementaris substantiæ mista, ij vero tendunt magis spiritales halitus vbi conuertit aciem linea recta plus pupilla in obiectum, nec in quauis distantia ęnecat nec æqualiter quoduis inquinat visu, malitia eorum quæ in oculos veniũt virus teterrimi; auditu interimit & si minus acie, spirãte ha litu forti suflatione sibilans, proprius tamen, eo animantia inficit ad minorẽ distantiã tetraq; & totius expiratione, sibilo exanimat alterato aere prius in visceribus virulentis corde & præcordis, refert AElianis libro. 5. cap. 31. Basiliscum Cor habere in gutture, fel in intestinis, testes ad caudam, venenum oculis & ore: agunt, quædam in magnũ spatium nulla substãtia immissa sola virtute, luminis modo effussa per medium, vt polus ad se rapit contactos magnete Chalibes, magnes ferrum, ossa crurum accipitris, scobes auri, palma fæmina ad aspectũ maris fructificat, spatio vnius leucæ & amplius secus aliter, æs virtutẽ vsque ad nubes effundit quo nubila, fugat strepitu, & virtute, & si beneditionib⁹ precipue & consecratione iam supra latè libro. 1. hinc oculi inuidorum & maleuolentiæ noxam inferre valent, & causare mala, morbos, & mortes actione reali spirituũ, sanginisque fędi, quo si intelligatur modo fascinatio negari nequit, vt ratio docet, & comprobat expe riẽtia rerum, testãturq, historiæ: hinc peperit fætum nigrum, illa inspectu AEtiopis, fætusque variegati Iacob aspectu virgarum variegatarum possent aliquo modo in naturam referri, disponẽte saltim, & si miraculo id extitisse reor; sunt & oculi liuescentium tales plurimis, vt quassẽt quæ inspectãt, attẽta oculorũ acie, vitra 91
quidam dirumpebat intuitu, qui toruè inspiciunt vnoque oculo plusquam duobus lædunt, quod maiori copia spirituum in vno existentium ab altero compresu expulsorum impellantur magis vt plures extra prosiliant, irati deterius inficiãt alios ira commo ta bile, inuidia affecti & maleuolẽtia lædere hoc ordine queunt motione bilis, cũ spiritibus immistę. Prouer. 10. Qui anuit oculo dabit dolorẽ. anuere enim est vno oculo toruè inspicere, nictare

vno oculo clauso, & referato alio oblique inspicere, maxime enim animi motus quasi inanimæ fenestris oculis representãtur gaudiũ lætitia, beneuolẽtia, tristitia, melãcholia, maleuolẽtia emicãt. Prouerb. c. 16. Omnes viæ hominis in oculis eius, & c. co. citato. Lux oculorũ lætificat animam fama bona impinguat ossa. Oculorũ enim lumẽ, hilaris aspectus, lætus, & placidus lętificat animã, fama bona impinguat ossa. Occulorum enim lumen, hilaris aspectus, lętificat animã cũ quod beneuolẽtię sit signũ, & gratiosæ acceptationis, tũ quod cũ blãdos & halituosos spiritus adextra moueat hilaris, sanguineos caloris tepidi, halituosæq; substãtiæ, suggit alter hos ipsos pulsu totius vt similes sibi inspiratuq; cõtinuo, trãspiratione iugi simul cũ aere tractos, tũ respiratione, cõtactuq; si adest, cũ ijs, quibus exhilarat alter sanguine placido, lætificatq; animã. hinc senex & vetulę puerorũ reiuuenescunt cõtactu & acubitu, hinc delectamur osculis, & tactu molli, haurimus enim labiorum suctu spiritus molles, halituosos, placidos, & osculis animam quasi aurire tentamus quoquo modo possumus, vt coniugamur rei amatæ, vt sit anima communis viuere & esse. Resarcitur enim
92 calor natiuus, crescitque contactu carnis iuuenis tractatu & vicinia. Dicitur. 3. Regum cap. 1. Et Rex Dauid senuerat, habebatque ætatis plurimos dies, cumque operiretur vestibus non calefaciebat. Dixerunt ergo ei serui sui. Quæramus Domino nostro Regi adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat Dominum nostrum Regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, & inuenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad Regem, erat autem puella pulchra nimis dormiebatq; cum Rege, & ministrabat ei, Rex vero nõ cognouit eã. His enim tractis spiritibus Rex reiuuenescebat blãdo halitu & tepido. Vnde in pręsentia amati obiecti in faciẽ veniũt & externi fiũt spiritus. & sanguis, quasi obiectũ petãt & prosequãtur vt ad inuicẽ quilibet alterius hauriat, blãdos & hilares, sanguineos halitusq; suggat, rẽq; placidã & amicã, ad inuicẽ, dũ intuẽtur mouentur que spiritus, & sanguis purus in faciem & oculos. Lætatur anima, & hilaritate splendet, hinc sanguinis proportiones amorem parere docuit Plato in conuiuio, vniusque & alterius natura congener. subdit. famaque bona impinguat ossa, nam securus ille iam & quietus congratulatur honoris & famæ adeptæ, gloriamque intra se meditatur, hæc ipsa ad interna mouent spiritus & sangui-

& sanguinem, quibus ossa frigida ijs summe indigentia incres-
cunt, fotu sanguinis, alimenti,& spirituum. Esther. 15. Cumque
eleuasset faciem & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset
Regina corruit in pallorem colore mutato. Oculis enim furor
cognoscitur,& animi affectus tanquam animæ fenestris. Ecclesia
stici. 14. Nequam est oculus liuidi,& auertens faciem suã. Qui-
bus contagium, & fascinum deplicato modo consistunt. Hinc si
prius vidit hominem Basiliscus perijt homo, & animantia ali-
quot, cum quibus est pugnantia naturæ, dissidium & antipa-
thia, contra si homo illum prospectat antea deficit ille, si se aspi-
ciunt simul, vterque, qui enim prius vidit, venenum infundit al-
teri tempore illo, quo inspectat alium prius, præcipue oculis in-
distantia debita proportionisque certæ, intenta cogitatione &
imaginatione per naturæ motus, quibus exhorremus eo viso
quos vitare subito nequimus & multoties nec postea, inimici in-
stantis præsentisque, moto veneno spirituum infectione, alter ve
ro emortuo altero non inficitur visu, frigore spiritibus congela-
tis detentisque algore incrassatis quo minus exire possint, latet
hic arcanũ maximũ, & sacramẽtũ mirabile, Basilisci abditũ natu 93
ra dæmon enim Christo antiquior, prior ortu humanitate Chri-
sti, eius vidit carnem, posterioraque prius humanitatem, illa ve-
tustior, quo est passus secundum carnem mortusque est Christus,
homo verus & verus Deus serpente diro, at Deus antiquior om
ni natura prior, æternus, se se existens, sine principio, Dæmonem
vidit præuidit imo, peccatumque, & mortem prius, Basiliscum
infernum: hinc Dæmon perijt, superauit peccatum, infernum vi-
cit, subigauit mortem. Serpens ergo antiquus Basiliscus Diabo-
lus dictus Apocalysis. 12. Christi virtute conuinctus est, morsus
inferni est Christus mors mortis absorpta est ipso mors in victo
ria, vt prædicat Paulus. Admiratione dignum est in natura huius
animantis rara & inusitatum, postquã oua educauit sobolis prin- 94
cipia futuræ, sufficiensque illis, relegauit agendi principium &
virtutem insitam, instar secundi seminis principia prolifica oua
natura, excubatus tempore oculorum inspectus attentusque in-
tuitus præsentia animantis, esse adeo necessaria, exigique in tan-
tum formationi fœtus, semel atque peruices ouuis supersedit, vt
nullo modo proles in lucem veniat, conformetur vè intus in ou-
uis si inspectus deficiat. Ea est visus potentia Basilisci, quamtum-

Oo 3 uis illa

uis illa prolifica constiterint & efficientia fœtus, non secus ac testudo & testacea omnia ouuis superesse extimescentia pondere ne illa abrrumpāt testæ, non excubant super illa, intuitu imo & aspectu fouent viuificant, de palma arbore fœmina diximus fructificare longissimo interuallio intuitu maris, secus vero sterilem esse & infructiferam: quasi his, & alijs, non solum efficiens causa mas adsit, exemplaris imo modum subeat, ad cuius præsentiam secundum mensuram illius perfectionis entitatisque, eformetur effectus, vt ad præsentiam protothipi imago depingitur: non secus atque homini creato ab ipso summo rerum conditore productoque & in lege gratię collocato vt sui absolutam perfectionē obtineat, formamque excelsam adeo, dotes raras & mirabiles humanę substantię impertitas habeat supernaturales, non sufficeret illi, Deum habere factorem vt illo frueretur efficientemque causam, si exemplarem ipsum verbum, non haberet, ad cuius imaginem veritatem & similitudinem sit homo, illique si exemplar nō extet iustitię operum & integritatis actuum, nec aliter Christus serpens factus Basiliscus habitu inuentus vt homo exaltatus in cruce serpentis instar Mosys, sufficiet efficiens causa, nostri esse vt salui simus ouaque & efficientiam nostræ redemptionis excoluisse non est satis, si vltra nostrorum meritorum causa exemplaris non extet, si illi non non formemur conformemurque opere cum prothotypo Christo, virtute relicta ab ipso nostro genitore, illi vt simus similes exemplari, vt conformatio cum ipso, regula nostra salutis integritatis & esse nostri esse sit, vt formatio prima fuit verbo, virtutibus & perfectionibus Christo formemur Deo & homine, ne solum intestes redemptionis vocemur non in redemptionem contenti vt simus in scriptura sacra, ne nobis contingat quod Tiberio Cæsari, Annæ, & Cayphæ, Hærodi principi-
95 busque alijs enumeratis à Chirographo sacro Lucæ. 3. Qui solum in testes vocantur qui adfuere præsentes scripturæ euangelicæ, interim ac celebrabantur, implebanturque scripturæ, non tamen quod fructum redemptionis susceperint inscripti illi, sua culpa malitiæ & contumatia, solum testes qui adfuere præsentes mysterijs allati a Chirographo sacro ex lectione instrumentoque publico tempore Tiberij Cęsaris celebrato.

Basilisci

Basilisci AEnigmaticos præfigurans sensus.

CAPVT XVIII.



GAlli cantu fugatur Basiliscus, fugauit galli cantus, Basiliscum obstinationis, & infidelitatis Petri, qui Christũ abnegauit, ante galli cantum, postea vero quam ille cecinit fleuit amare, iam fugato Basilisco Matth. 26. ca. 96
Luc. 22. Marci. 13. Iohãnes. 13. & 18. quo ijs locis dicitur. Antequã gallus cantet ter me negabis, Basiliscum efugauit vndique gallus, negauit ille, qui dixerat antea, & si oportuerit me mori tecum nõ te negabo, sed hæc Dei erant illa Petri: Quis tamen Gallus ille, qui Basiliscum in fugam conuertit, terruitque alter, quam qui vocatur Prouerbiorum 30. gallus sucinctus lumbos. Scimus enim gallum præcordijs sucinctum, lumbis incinctum breuemque, fortius multo, reliquis canere, & vocem altius, vehementiusq; emittere alijs, quod compreśsis visceribus & arctatis præcordijs, pulmonibus fortius eflet, fistulis redditis & cannalibus arctioribus constrictioribusque, aer exuflatus vt se se propellat maiori impetu compressus vi impulsus suscepti insuflantis, illeque compulsus aerem impensius feriat & propellat acutius, altius vt canat, Gallus ergo præcinctus, succintus vè lumbis, quod altius canat, potentius Basiliscum expellet, superauitque Christus gallus sucinctus lumbis, fortiśsime cecinit Dæmonem Basiliscum fugauit, homines conuertit ad se, Petrum; venenum explosit, vsque dum fleuit ille amarè, non solum salse, lachrymasque salsas expreśit vt sunt primæ lachrymæ efudit amaras imo, angustia, & dolore opreśus viscerum æstu, vstus enim salsuginosus liquor amarus perstat, salsa enim perusta omnia amara euadunt docuit Galenus. 4. simplicium & experientia probat, fleuit amare. Primo sale cognitione sui & sapientia, fleuit salsa, postea sancta indignatione commota bile amara, vt venenum Basilisci, quod cor cõtraxerat oculis expurgaret fletu, melancholicis enim & corde oppreśsis venenatisque, fletum consulimus, cor caputque vt expurgent à vitiosa recrementorum sarcina, Christus gallus præcinctus altiśsime cecinit, diem enuntiauit legis gratiæ, manifestauit Patrem: nemo enim patrem nouit, nisi filius, aut per filium: altus cecinit in crucis patibulo: sucinctus concinit,

exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, verbum breuiatũ præcinctũ, ad Romanos.9.c. Et linteo præcinxit se, Iohan.13. Lucæ.12. Præcinxit lũbos suos linteo lini, frigido natura; passiones hoc symbolo alios restinguere vt edoceret ipse liber, mundo, maxime tractabili, facile cœdẽti humili linteo, edocẽs discipulos lumbos præcingere sobrietatem, modestiam, diligentiam, humilitatem sectari, erat AEgyptijs Hierogliphicon sedulitatis & vigiliæ, præcinctus gallus, homoque cinctus, vt solutis vestibus obuolutus impeditusque negligentiæ, gallus vigilantissimæ naturæ est Solem, auroramque annuntiat, soli dicatum ob vigilantiam: hinc Ouidius fabulatur & antiquus Hesiodus, famulum fuisse Solis gallum, in hoc animans postea cõuersum ob gratitudinem Apollinis & gratiam, vt continuo solem proclamet, parantur in opera homines dum præcinguntur vestiumque fimbriam cincto retinẽt & appẽdunt: animãtia enim omnia præcincta quę vocẽ edũt, aut susurrũ, fortius emittũt præcincta magis, videre est in ijs, & alijs strictiorib⁹ resonãtibus musicis instrumẽtis aduc & sonoris, ꝙ aerẽ impellãt maiori impetu è loco arctiori, hinc lũbos pręcingũt, qui altas voces edere cupiunt præsisque præcordis manibus, aut alio vociferamus impensius securiusque, consulimus concionatoribus, ne abrumpantur se pręcordis eligare, intentisque neruis pręsura firmius mouemur, stamus, imo & consistimus, laxa enim & flexibilia solutaque stant minus, cõtra alia, vt hinc pueri molles minus constent motu, humidi natura, adultis siccioribus & durioribus, defatigãtur vero minus, qui minori cũ labore mutãtur laxa cedunt facile & laboriosius adducimus inconstãtia, docuit Galenus.1.de locis.2.&.3.c. Hic ergo præcinctus gallus Basiliscũ exanimauit cantu altissimo, de cœlo enim loquitur qui de cœlo est, sacri verbi concionatores & rethores sacri galli, Basiliscos exterreant, præcincti linteo candido munditiei & humilitatis, restinctione passionum cincti, orationis Basiliscum propellant altissimo & sonoro cantu, canant lũbis præcinctis appetitus, qui maxime in lumbis resideat, cum viæ ibi originentur, primo lasciuiæ reliquis alijs maior affectio, qui enim hoc modo cecinunt Basiliscum exterrent præcincti prius, termino ipsi naturæ addacto præsura; non se excedentes, corrigentes imo concupiscentiam æfrenatam & liberam. Hinc Prophetis, sanctis succintis, Dei legatia asportantibus, vias quod essent Dei percursuri dicitur, & factũ

est ver-

est verbum Dei ad Isaiam, Ieremiam, Ezechielem & alios. factum inquam est verbum sermo, faciet Deus illis sermones, vt non hominum, Dei imo sint verba fructus, operisque prouentus, gallus succinctus ore pollet ampliori pectore capatiori, vt magnam aeris quantitatem suscipiat, & postea plausu laterũ compressis visceribus reiiciat fortiter acceptum spiritum, est Christus ille, qui magna voce emissit spiritum, adeo vt pectus dirumperetur conatu, lancea tandẽ perfossus. Iob. 38. Quis dedit gallo intelligẽtiã, vel quis possuit in visceribus hominis sapientiã? vt adeo robustè 97
caueret humanitas Christi, ipsa diuinitas posuit ipsius, hac cecinit fortiter adeo, vt aures patris attingeret. Quis cõcionatoribus & Doctoribus legis dedit intelligentiam? his gallis sonoris quorum cantu aufugatur Basiliscus? est enim hoc Dei opus, non hominis, quo adiunxit, vel quis possuit in visceribus hominis sapiẽtiam? rerumq; cælestiũ cognitionem & notitiam finis supernaturalis, quis Christo gallo præcincto dedit intelligentiã? ipse ex se habet cum Deus sit, in quo sunt omnes thesauri scientiæ & sapiẽtiæ Dei, quis sapientiam possuit in Christi visceribus in humanitate? ipse Deus, hinc sacri rethores intelligant fructus, hominumque conuersionem Dei esse, animarumque prouentus, nec desistant ab opere, dum citra fructum concionari sibi videntur, est illud aduc Dei opus, scit ille quæ expediant. ijs deplicatur locus ille Isaiæ. c. 22. Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, & quasi amictum, sic sublebabit te. Minatur enim eo loci Hierusalem propter scœlera & delicta populi, ideo que asportandos enuntiat sicut gallus gallinaceus, gallus enim cum nimis vxorium animal sit, condolet maxime dum alio transfertur relictis amantissimis vxoribus adeoque contorquetur, molesteque fert absentiam, vt citissime vita defunctus intempestibam sibi conciscat mortem, inedia & langioribus tristissimis actus, fame siti, experientia comprobat quotidiana, norunt qui gallicinio incumbunt, quo minatur Hierusalem, quod eam asportari faciet a delitijs suis, fameq; & miserijs citissime defecturã, quasi gallus gallinaceus asportatur, gallusque deficiet qui Basiliscum pellat, in Hierusalem, sed asportabitur quasi gallus asportatus, qui non canit, imo rauco clangore idolatriæ & Apostasiæ Schismatum & sectarum clangit, non cantu sonoro vniuersalis Ecclesiæ Catholicæ, punietur Hierusalem quasi punitur gallus aspor-

tatus extra Ecclesię gremium, vt puniuntur schismatici galli rau ci, qui prius sonoras edidere voces: incidet si non egerit pęnitentiam in hæc vitia, asportabiturque, vt gallus gallinaceus, & vt amictus subleuabit te quasi qui exuit vestem relinquet te & omittet. extrinseca eris profuga extra Deum, est vestis vestito externa illa vtimur solum in extrinseca quando magis. dicitur Prouerbiorum loco citato. c. 30. Tria sunt quę bene gradiuntur, Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. Gallus sucinctus lumbos, & aries, nec est Rex qui resistat ei, & qui stultus apparuit postquam eleuatus in sublime. si enim intellexisset ori suo imposuisset manũ. Leo enim fortissimus est, nec expauescit ad occursum animantium, & si mole minor sit plurimis animantibus: at timet cantum galli expauet, quod naturali contrarietate & antipathia pugnent, vt ouis lupum odit, & pullus miluum, & mus felé, odit vero horum quodlibet occisorem, at Leo odit gallum, qua si quod corona inter animantia fuerit insignitus, minimus alioqui animans, imo corona ex propria illius substantia suborta, & natura non rapina, non iuba & lanugine capillorum inutili, extra rei substantiam, ornatus causa insertorum, vsus nullius operis ve alicuius, aut actus vt Leoni inest, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo Paulus de Christo gallo sucincto. Rex natura corona insignitus substantiæ eiusdem naturæq; vnius, circulo deitatis æternitatisque; de Dæmone vero, tamquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, rex tyrannide & violentia, qui superbia & fraude insignia regalia arripuit, qui & si ad nullius occursum pauebit, nec ad impetum molis corporeæ animantium, vi aut arte factus superior occursantibus omnibus obsistentibusq; mole corporea, ad cantũ exanimabitur, & quod visu contemnit auditu pertimescet & venerabitur, humiles enim & abiecti iusti despecti Iohannes tandem vinculis detentus, Herodem exterruit, despectus aspectu cantu & auditu timorem incussit regi, vt animo defecerit ille. Figura & voce per naturam disonat cum illo gallus, imperij signa aborret Dæmon, gallum sucinctum Christum signa imperij, miracula & opera portentosa, dominijque exercentem acta obstupenda & rara prosequitur odio. Tum fęliciter graditur gallus sucinctus, qui crura cum moueat neruis artis ex lumbis & coxis firmioribus præsurę intentis & firmatis, ex ijs, vt & reliqua mouentur Galenus docuit. 6. de vsu partium

partium capite. 9. & 10. & 3. de locis diffusè Anathomaticique omnes norunt, docuitq; vltra experientia cum illis resectis crurum motus vitietur. Cum ergo ijs neruis moueat crura in sucinctis consistentibus magis, laxi minus præcinctis lumbis, proceriores agilioresque erunt, motus velocioris gratioris, propter vim maiorem qua regunt & gubernāt illa, vt hinc bene gradiatur sucinctus gallus, & qui castitate pollet lumbis præstis: mundus Doctor fidei, coxis integris & lumbis, vt est videre in integris & corruptis contra fœmellis, integris firmus incessus gratiosus præsus inest, alijs laxus in concinnus deformis peruersis pedibus distortis euersis. Tum aries bene graditur nam dum impetere vult retrocedit vt ante prosiliat præterita enim præsentia & futura rimatur prudentiæ partes, qui bene graditur, & via recta incedit quo nō est rex qui resistat ei, nec potentia potestas ve aliqua, ipræ uidet illius occursui, cum fugere credatur quando impetere vult quo præcauetur minus, vt hinc vincatur & superetur ille qui alios gubernat rex ratio intellectus naturæ nisi desuper vires impertiantur, contra carnis passiones, arietis impetētis carnis retrorsum facto, vi serpentis antiqui. Tum quarto non solum bene fęliciter imo graditur, qui postquam eleuatus est in locum sublimē stultus apparet, nec in hominum gratiam iustitiam deserit, & si stultus iudicetur, & fatuus, si enim intellexisset hæc quanti essent, ori suo imposuisset manum & non conquereretur quod iudicaretur stultus & amens, imo de industria taciturnus esset, vt talis censeretur reputareturque. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam quoniam, ipsorum est regnum cœlorum, sapientia enim huius mundi apud Deum qui intelligit, stultitia est, nos vero qui non intelligimus sapientiam iudicamus, si enim homines intelligerent ori suo manum imposuissent. Cutem amittit, carnem ossa tandem, qui Basiliscum emortuum adhuc cōtigerit excoriabitur illico, qui enim occasiones non fugit 98
restinctumque ignem etiam emortuum, tandem carnem & ossa amittet, actualia, & habitualia solida tandem, & si vt decet caste viuat, si vltra quam decet religioso & sobrio viro verbis adhuc ociosis solutis alloquatur, cutem splendorem ornatum fędabit, primo fędus indecorus, venustatem vitæ alioqui integrę & incorruptæ etiam si emortū Basiliscū contrectaberit fedatis passionibus & vitiis. Carnales & carniuori, nō cōtingunt, nec calcāt

L Basiliscum

Basiliscum emortuum & victum aduc. Dæmonem peccatũ, neq; ij super Aspidem & Basiliscum ambulabunt securi & intrepidi, fugient imo & pertimescent, hæc ipsa emortua & superata aduc Christo, ardore concupiscientiæ flagrabunt, liuescens extincto charitatis feruore, vt calido innato restincto partes liuent mortuis morientibusque, vt contingit extinctione calidi natiui & naturalis, imbecilles enim & debiles carniuori, mortum fugient Basiliscum eodem interficientur & inquinabuntur, inquinati veneno vt venenosa alia emortum interimere diximus, contra qui spiritu viuunt ambulabunt super ipsum intrepide impune, vt pedibus, metiantur, cõcinno & ordinato motu, ambulabuntque super illum regulari motu & debito, non timore inordinato & debili, vt carnales qui fugiunt expauescuntque illum: iusti viuum imo pedibus æquant. Quo dicitur carnalibus. Geneseos. 6. Non præualebit spiritus meus in homine in æternum quia caro est. recedit a carniuoris, spiritus Dei & galli cantus, quo timent fugiũtque & vincuntur Basilisco subigato iam, expurgat templa vt diximus antea, spurca interficit animantia, emortuum hoc animans, non minus expurgat Ecclesiam, vitiosis hominibus & spurcis congregationemque fidelium, carnis vitium, dum intempestiuas affert mortes, tristes & inopinatos vitæ euentus, morbos, dolores fœditates miserrimumque mortis genus. Ezechielis. 36. minatur populum dicens. Dabo vobis cor carneum. vt non possitis vincere Basiliscum imo conuertamini in fugam eo viso, vt conuertuntur carniuora animantia, capilli, & cogitationes iustæ fluent, indecoraque sequetur caluities sine virtutum ornatu, & pulchritudine lasciuis. Emortuus Basiliscus vtilissimus est vt diximus etiãsi virulentum nimis & fœdum sit animal, putredine ortum & corruptione venenosum, animantia omnia virulenta fugat immunda & obscœna, immundissimus ille, illustrat ædes expurgat & extergit mortus iam, superatus & victus, cum viuus solum exterreat virulenta quæuis, at interimit nullum, effugientibus viuum, quod emortum despicientia inquinantur occulto viru, in venenata actiuo & contrario, mors mortua, superatus infernus, Dæmon victus, restinctum peccatũm, sunt vtilissima alioqui, cũ memoria quorum oritur timor sapientiæ initium: dum recordatur homo miseriæ reatus, & culpæ conuersus in Deum ruinam, & lapsum intuetur, contremiscitque, & totis artibus concutitur, expurgatus

gatus pertimescit tantum Basileum virus,tum gratias quod refe-
rat Christo mediatori cuius potentia est diductus de seruitute di
ra,illum amat & timet,pauet miseriam recordatus ruinæ & peri
culi pœnæ,eo sic emortuo Basilisco alites deficiunt,dæmones de
serunt templa viua Christi,mortalium animos:araneæ, non inter
texunt iniustitiæ telas quibus minutissima opprimant animantia
& nullius noxæ,relictis alijs venenatis, & feris. Oseæ.c. 8 sic vbi
prædicitur Sammariæ ruina,quod vitulum erexissent cui adole-
bant idolatria & indebito cultu.Proiectus est vitulus tuus Sam-
maria,iratus est furor meus in eos,vsquequo non potuerunt e-
mundari,quia ex Israel,& ipse est:artifex fecit illum , & non est
Deus,quoniam in aranearū telas erit vultus Sammariæ. si enim
vultus Sammariæ est in telis araneorum inuolutus,præsente vi-
tulo,non est ibidem Deus, nam ligatus Basiliscus coram eo esset
dæmon,quo minus araneæ tela struxissent & nidificassent præsen
te Basilisco coniuncto reuinctoq;,cum ergo solum Christi Eccle
sia fidelidm cōtineatur religatus ille,& conuinctus Basiliscus dæ
mō,vitulus Deus non erit,artifex imo fecit illū, corā vero enim
Deo Basiliscus dæmō reuinctus est,& telaraneæ iniustitiæ & ido
latriæ inutiliaq;opera desunt & cessant tēplo apēso & ligato illo
(lāte supra.)Est vtilissimus emortus ille,qui excidio & internitio
nifuit antea,nō secus ac gladinsGoliath vtilissimusDauid supera
to gigante hoc præcidit caput Philistei.1.Regum. c.17. non alio
illo imo vno Goliath gladio,peccatum ergo Dæmon euicta vtilis
sima sunt,Basiliscusque emortus,& mortis stimulus hæbes iam,
peccatum.Paulus qui antea Saulus,& Basiliscus erat escam impe
diens,alimentum,Deum ipsum Christicolis,venenosus,virulen-
tus in Christi asseclas immanis & ferus,emortus tamen mūdo, &
carnis restinctis passionibus.Ecclesiæ frugifer extitit templo ve
ri Dei appensus & applicitus:dixitipse.Viuo ego,sed non ego vi
uit in me Christus ad Galatas.2.c.Isaias.59.Increpante populum
quod vitijs & peccati inficeretur immūdus & obscœnus inquit.
Et telas araneę texuerunt.Cum non esset superatus & victus Basi
liscus.quo spurcas domos habitabant, cordaque hominum obs-
cœna erant & immunda,dictis constat locus ille Isaię.14. Ne lę-
teris Philistea omnis tu,quoniam comminuta est virga percuso
ris tui:minatur enim Philisteos,quoniam lætabantur ob calami-
tates Iudæorum,ne læteris omnis tu,quæ verba execrationē con
tinent

tinent imperatiua voce, ne superbias, quoniã cõminuta est virga percussoris tui, potẽtia & potestas populi Dei, nomine virgę potestatẽ imperij cõplectẽs, de radice enim colubri ęgredietur Regulus, & vitia quæ vltionẽ flagellũ prouocẽt alias, est radix Colubri superbia ex qua primo dęmõ infectus est, secũdo homines, ex qua venit inimicitia inter Deum & homines, illo eritis sicut Dij Geneseos. 3. c. & illo cõscẽdã in cęlũ & similis ero altissimo antea allato vt hac radice regulus oriatur. rigor, vltio, indignatio, suppliciumq; impiorũ, pullulãte in actuales deformitates viru increscẽte amplius colubri, vltra malitia actuali & fęditate, decępit hac coluber parẽtes primos Genes. 3. de qua Regulus oritur corruptis seminibus & ouuis, superbia enim semẽ vitiorum omiũ in Regulũ degenerauit, dęmõ ijs ortus est, malitia, infernus, mors culpa, pęna, pęnalitates omnes de radice colubri de superbia, vt ex ouuis colubri, serpentiumque aliorum corruptis & vitiatis degenerantibus à propria eorum natura Regulum oriri monstrauimus, aliorumque animantium ouuis. Asonat ijs locus ille Isaiæ. c. 59. Vbi iniquitates Iudæorum prosequitur dicens. Oua Aspidum ruperunt: & telas araneæ texuerunt, qui comederit de ouuis eorũ morietur, & quod confotum est erumpet in Regulum. Qualiter ex ouuis Aspidum ruptis confotum erumpit in Basiliscum, ij sic cõceperunt laborem, est iugum Dei suaue, ruptis ouuis pepererunt iniquitatem, peccata & deformitates, abruptis illis, vi in legem facta præcepta transilientibus, & quando ex confotis vitiis consuetudine & habitu detẽtis calfactis, sperabatur prouẽtus, quod confotum est calore concupiscentiæ & malitiæ nostræ deterius factũ, quando sperabatur, inquid erumperet, erupit in Regulũ, mortis, tum ruperũt oua Aspidum minora vitia insequuti, diruptis victis maioribus minus soliciti de læuibus aliis aspectu facilibus, iis vero calefactis detentis asuefactione, confotisque occasione ineuitata erupere in Regulum, & vitia maiora, vt fiant nouissima illius hominis peiora prioribus, dicitur Matth. 12. Cũ multi sint nati Ibes, alitesq, volatiles, spiritu Dei aere cœlesti puro & vago, aliis præpositi, vt præsint, limpidissima & clara exẽplaria doctrinæ, ouaq, excubent & semina doctrinã, quibus ibes alias procreent & generent alti volatus, venenosa absumant vitia, extirpentq; immunda quęuis, quibus populus inficitur, vt est dictũ Petro, Actuũ. 10. Occide, & mãduca nõ secus ac Ibis venena immũdaq;

daq; omnia gliscit & extergit, oua tamē inficiunt, dignitates prælatias, honores, ministeria, officia, corrūpuntq; omni vitiorū labe tāto deterius quāto in maiori sunt cōstituti dignitate, vt quodcō fotū est vitij & malitiæ, virulētia, sua dignitate & præeminentia abutētes, fouētes imo vitia autoritate & dignitate, sūmmæ virulaginis, erūpat in Regulū, in alites in peccata alata, quę hinc inde peruolent scādalo, & infectione cōtagionis, & venena diffundant quæ in loco illustriori eminentioriq; cū sint, manifesta omnibus magis, in propatuloq;, inficiāt plures multo, quā inquinarent secus: est enim vitiū confotū dignitate adeo perniciosum & ferox, vt in volātē erūpat Regulū Ibibus vt cōtingit cōstitutis ideo natura vt venenata absumerēt Regulos maioris virulētiæ parere, cōceptis ouuis corruptis & solent, de his dicitur Isaiæ. 18. Ve terræ cimbalo alarū, quæ est trās flumina AEtiopię vbi hęc vitia cimbalata vocat, quod personent omnibus, & alis peruolēt, percurrant que omnia in tantūque euolent, vt transflumina AEtiopiæ distātissimæ regionis veniant, simplicesq; inficiant gentes idolatriam AEtiopum cōquerentia, tādē vt fide extincta AEtiopes fędi, denigratiq; titiones lumine fidei restincto supersint, vt multis contigit, vitiis vitia inuocātibus, & nocte noctē indicante scientiam, abyssus vt abyssum vitiorū inuocet, quod si sal euanuerit si maiores, in quo salietur corrupto reipublicæ sale quo integra illa salis instar cōserbauatur. His locus Prouer. 23. cōstat. Ne intuearis vinū quādo flauescit in vitro color eius, ingreditur blāde, sed in nouissimo mordebit, vt Coluber, & sicut Regulus venena diffundet, quibus vetat spiritus Dei vini splendescentis, in vitro nitidū aspectū, rerumq; fugatiū, & fragiliū apparentiā specimenque, in vitro existentiæ fragili, & in vitro boni apparentis in quo splendent & fulgent oculis mortaliū, solū presentia æstimantes, futura quasi somnia posthabentes, quæ vini instar inebriant, & rationem peruertunt, ingrediuntur enim blande, vt vinum voluptuosa & suauia, quæ sitim extinguere pollicentur nostrā, cū tamē maiorem multo inferāt incompescibilem imo postea vt vini accidit potu, nullo alio restinguibilē præterquā Christi sanguine, vinum enim sitim restinguere videtur primo occursu epotū, auget vero calore & siccitate postea & in nouissimo mordebit vt coluber, qui cū primo ludricus, facilis, placidus sese offerat, calefactus semel exercitio & motu, orbes exerit deplicat spiras, fortasq; ille iecit, ferit.

ferit vltimo quando sperabatur minus malitia & venenum, tandem inficit in nouissimo, ingratus, & dolo plenus. Morte icciũt temporalia omnia, quę prius amica & grata videbantur, & sicut Regulus venena difundit, visu coinquinaberis & inficeris, huius vini & Reguli aspectu, & apparientia, quibus aperte datur intelligi, aspectu Basiliscum officere non secus ac vinum inficit, & afficit videntium oculos, & animos temporalia affectare, hinc con queritur Deus Oseę. 3. ijs. Et dixit Dominus ad me vade: dilige mulierem dilectam amico, & adulteram, sicut diligit Dominus filios Israel, & ipsi respiciunt ad Deos alienos & diligunt vinacia vbarum. Apparentia scilicet & exteriora, & quę cum vini aliquid videantur habere nil obtinent, sunt imo suum alimentum, & immundorum animantium esca. Tum locus ille Ieremiæ. c. 8. Ecce ego mittam vobis serpentes Regulos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos ait Dominus. cum enim magici ope dęmonis effectus moliantur & incantaměta, dęmonque, vt supra diximus solum causas naturales applicet operi, applicans tantum actiua pasiuis naturę, & in natura nil sit actiuius veneno & viru, poten tius ve Basilisco, non poterit Dæmone incantari, nec mago necro mantico ille, nec asportari alio vt nõ noceat & quin lędat prius, & si Dęmoni subijciantur corpora ad motum loci, malum enim impertiet prius, cum visu instantaneo molliatur opus, quo inutiliter transferetur iam illata noxa, pręcipue vbi vsque ad morsum detinentur Dei iusu, in vltionem delicti, quo nequit Dęmon incantare Regulos vbi Deus decantat illos, hic vero à Mustela cõficitur disidio & antipathia naturę virtutibus pugnantibus & opositis, & à Christi minimis.

De Leone Serpente.

CAPVT XIX.

99 

Vper Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculabis Leonem & Draconem. de Leone hic, sequenti de Dra cone dicetur, (Deo dante) locus hic, quatuor continet potentisimos serpentes duos insuperabilis veneni, Aspidem & Basiliscum, quorum Aspides veneno insanabiles spi ritu,

ritus compellauit Deus, & si incantari posse & euinci naturæ causis, quo minus reiicerent virus irremediabile, reiecto semel aspidis dicti stabiliat, Basiliscum magiæque incantamentis: explicito modo vero incantari non posse adhuc, instanti visu venena diffundentem, edocet. duos vero vastæ incridibilisque molis, Leo & Draco; cum enim serpens sit Leo dictus in natura rerum, veneno terribilis, quem conculcare nimium est, non minus quam Aspidē Draconē & Basiliscū excedere, merito iusti triūphi victoriæ & palmę, Leone serpētę significabuntur, cæterisq; non minus venenatis; regularis enim magis est sermo illius precipue, qui est ipsa regula dicēdi, faciēdiq; norma, si tribus appositis serpētibus quartus adderetur, locusque omnis hoc vno genere animantium vniformis adstrueretur, vitiaque superata, venenatis, melius virulaginibus animantibus depingerentur, quę in sacris scriptis vitia exprimunt, & præfigurāt, iustique victoria & palma ijs tubigatis illustris, deuictis melius, auxiliaque cęlestia, quibus est opus in hæc maxime, quam Leone perfectissimo animanti, saltem & sermo regularis magis est & serpentibus quadrant melius, quę iisce edicūtur, ibi enim securitas incessus Iustorum enotatur, potentiaque, virtus & robur, serpentium vero calliditas, malitia, periculum, his quatuor adductis: veneno duæ, mole binę insuperabiles, vt cum vafritiem, artes, impiorumque venenū, tum poteriam & robur, iustos Dei viros superare, ambulareque gressu composito & pacifico super hæc, tecnas deplicare & cautellas conculcare, superareque mundi vires, & potentiam notaret; neque enim deficiebat serpens, vt tribus serpentibus appositis reptilibus confugiendum esset adgræssibilia. ijs regularior est multo sermo, locus vt ille serpentibus adscribatur omnis, contextuque literæ patet, & ordine, hic vero notandum venit Leonis nomen, non vnū perscribere, pernotare vè, significatu, varia imo & rationis diuersa, dicitur enim Leo marinus quidā piscis, refert Ælianus libro. 14. c. 8. qui Græcis, latinis, & alijs, Leo appellatur, Idem Plinius libr. 32. c. 11. Tum & auicula Leo vocitatur quædam acutissimi visus, tum sigū cæleste, & alia non pauca hoc gaudent nomine, varia & diuersa: Nam cum Leo sic appelletur a verbo Græco τὸ λάω παρὰ τὸ θεωρῶ, quasi fera visus acutissimi, aut perpetuo vigilans, docet Manethon ad Herodotum libro 1. capite de Leone, & Cœlius Rodiginius libro. 13. capite 8. Edoardius li-

bro 6. capite 16. tum & adapertis oculis oriatur, & ortus semel eisdem reseratis dormiat, quod conniuere non possit palpebras,
101 propter nimiam oculorum amplitudinem spatiosumque orbem quod sint minores, quam vt eorum ambitum possint capessere, ideo perpetuo vigilans compellatur, qui enim coronas gestant, & sceptra, vt asportat Leo vigilare tenentur iugiter, Pastores, Imperatores, Reges, ministri, Prælati maiores, hinc vexillis stematibusque & diuisis regalibus sculptus, depictus est Leo, vt illum presentem vigilantiæ iconem immittentur, eiusque regalia acta & opera, conditiones & ritus, quæ enim partes alimenti in coronam abeunt & capitis crines, deficiunt palpebris, Aristoteles 2. de historia capite 7. vt oculi liberi, & patentes supersint, perpetuoque euigilent, item gallo coronato contigit incremento christę, imo & coronatis fructibus, abundare filuris, quasi corona oculos velit omni ex parte referare, argos alter, maligranati fructibus est videre, quibus quod alimentum in coronam decesserit, sectiones variæ & rimulæ insunt, qui vt simul corona & fructus conspiciantur & pateant. Leo ergo de vigilantia perpetua nomen traxit ab acutissima visus acie qua pollet, & quod reseratis oculis dormitet, docet AElianus libro 5. capite 39. Democritus de Leonis natura idẽ, tum Homerus Odissea λ refert AElianus eo loci, Plinius libro 8. capite 16. Aristoteles, & cum eo reliqui, multaque & alia animantia si ijs & aliis proprietatibus & conditionibus cum Leone consentiant appellari Leones, Græcis & latinis, latini enim nomen hoc a Græcis accipiunt, græcorum morem sequuti nominis acceptione, vt hinc serpentem hunc ij, & illi Leonem vocarent, quod & eminentiam quandam capite obtineat coronę instar, tuberculumque quoddam more iubæ Leonis græssibilis, & quod perpetuo peruigilet oculis exertis, in-
102 tentisque palpebris ille enim non secus ac Leo græsilis sese excitat, verberatque cauda agressurus pugnam, vt nil ignauiter agrędiatur, ille AElianus retulit libro 6. capite 1. Plinius adducto loco Aristoteles & alij de Leone græssibili, serpentem hunc ijs, & alijs ideo Leonem vocarunt, vt & marinũ vocant piscem Leonta adhuc, quod iuba polleat & apertis oculis viuat iuxta Aristotelem, 10. de partibus animalium capit. 14. Tum antiquissimus Nicander, quem sequuntur medici omnes omnesque Philosophi, à quo Galenus tot tantaque accepit magistro, vt narrat ille de the-

riaca

riaca ad Pisonem, Auicena, Diascorides, Paulus AEtius, & reliqui, hic inquam magister omnium Doctor & facile præceptor, libro illo, quem de serpentibus venenosis edidit animantibus, in theriaca, sic de Leone serpente cecinit. Iamque colenda tibi fuerit, si aut insula claudi: Vulcani aut inuissa samus quas vndique gurges, Thracius claudit procul à Resicynthide fano: Iunonis, qua Ebrus nibibus, memorandaque Zone. Oeagridæ, & quærcus, iuxta Zerinthium antrum. Occurret punctis immania Cenchrina mēbra. Commaculata gerens variique idcirco Leonis. Nomine donarunt vastum reuolubile monstrum. Quibus plane colligitur serpentem esse dictam nomine Leonem, & Cenchridem, quod & sanguinem Leonum more fuggat neglectis alijs æscæ partibus. Cenchris, Cenchria, aut Cenchrites, quod idem est dicta, tum Cēchrine etiam: etsi Auicena distinguat Cenchritem à Cenchria, vt videre est libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. vbi capite 40. de Cenchrite est sermo. 44. de Cenchria instituit sermonem: vocatque Cenchritem Acontiam, quam dicit esse speciem viperę, iaculus dicta, hoc enim græcis Acontia notat iaculus hosque vidisse narrat, quę more iaculorum transfigunt animantia saltu, arbores subeuntes, vt capessent impetum, admodum bellici tormenti missilis, nomē Cenchritis trāsferente ad alia ob similitudines alias quas cum acontia millium habet varietate coloris, græcis Cenchrios dictus late supra Cenchris vero, vt hic docet Nicander magnæ est molis vastumque & reuolubile monstrum, non breue, vt Acontia duorum palmorum est, Auicena tenet addacto loco, vbi & accidentia morsus viperæ eadem esse Acontiæ dictæ sustinet, & curationem eandem, venenumque simile. Cenchris ergo Leo dicta, vt Nicander docuit vastum monstrum & reuolubile, hoc nomine Cenchridis vocitatur quod græcis Milium Cenchrios vocetur κέγχρος vt: cum vero hic serpens variis sit inspersa maculis granis milij instar figura & colore varietateque macularum, hinc est dictus Cenchris. Vnde Nicander eo loci. Occurret punctis immania Cenchrina membra. Commaculata gerens, variique id circo Leonis nomine donarunt. sunt Leones colore fului impense vt & milium maturum iam & perfectum, referant, semenque milij fulgore, comparat ideo Cenchridem, Leonem vè, colore, Leonis fulgori variegato græsilis animantis, ea va-

rietate qua milium euariat spica, græssibile enim Leo colore milium maturum refert, variegatum vero, Cenchris serpens milium & variegatum Leonem, Leo enim pelle ipsa varius & diuersicolor cute est pilo deraso mili vt spicam representet, vt Cenchrides cute, quo est dicta Leo, illa vt hic dixit Nicander in colorem causam referes litera patet, eadem occasione vocauit Aristoteles Cenchridem. 6. de historia animalium c. 10. Auiculam quandam turdi speciem nobis Zorzales, coloris varij similis Milio, tum & quod Milio vescatur auidissime. Plinius lib. 16. c. 6. tum, & Cenchrites gemma dicitur, autore Plinio lib. 37. cap. 11. quod varijs sit referta maculis milij granibus non absimilibus. De serpente Cenchride idem retulit Lucanus libro. 9. ijs. Et semper recto lapsurus limite Cenchris. Pluribus ille notis variatam tingitur aluũ. Quã paruus tinctus maculis Thebanus Ophites. Concolor exustis atque indiscretus arenis. Quibus Cenchridem variari edocet maculis Iaspidis Thebani, more milij, granis similes magnitudine & colore, nõ secus ac Leonis cutis & pellicula Plinius, & genus Adamantis Cenchridem vocari, quod maculis refertum se offerat, iis dictis vult lib. 37. c. 4. Cenchris dicitur & Cenchrea portus Corinthorum ad sinum Saronicum, quod figura Milij granum referat vna ex parte latior reliquis strictior, quo dicitur 18. Actuũ Apostolorum, Paulus totonderat in Cenchris caput suum, & ad Romanos. 16. dicitur. Ecclesia quæ est in Cenchris. Huius serpentis Paulus AEgineta meminit libro. 5. cap. 18. Cenchris nomine. AEtius lib. 4. sermone. 1. capit. 25. & 27. Qui distinguit eo loco Cenchriam, vocatque Ammotidem, à Cenchrite, quam appellat, vt Auicena Acontiam, vocat Cenchridem Ammotidem idest sanguinis suctricem, Hæma enim græcis sanguis est. Cenchridas vero ibidem Cenchritibus constituit minores: sunt in Thracia Leones ij serpentes, varia, & vasta monstra volubilia, & maxima, vt dixit Nicander. Euariant enim plurimum regione & ortu serpentes, vt & alia plurima. in Chinæ regionibus balenę magnitudinis visuntur ex notunt, qui eas inuisunt regiones, caput magnitudinis vastæ, cuius oculi molendinarum rotarum magnitudinem æquant. Has Plinius Boas vocat, de quibus libro. 1. diximus. Sunt ergo maxime Cẽchrides Leonesq; serpẽtes, variis distinctæ coloribus, Milij modo variegati, duritiẽ Milij retinentes cute, Auicena edocuit, imo colorẽ Milij immaturi obscuri viridis dorso æmulã tes, di-

tes, dixit AEtius qui Cenchrites vocauit Acótias ob duritiē solū mili granis congenerem: non macularum varietatē, vt Cenchrides Ammotides & Leones dicti idem Edoardius li. 6. c. 116. Galenus. 2. de locis affectis. c. vltimo, sic ex Nicandro cōcinnit de hoc animanti. Ne temere offendas calcando Cenchridis artus. Dū furijs agitur. Idest caloris tempore, quo furijt. hæc enim calore excādescunt aguntur que furijs, quo dixit Ouidius. 2. methamorphoseon Phaetontem expauisse serpentem solis æstu calentem in discursu cœlesti illo tragico, suæ ruinæ, expauescentemque cecidisse de cœlo superbia: olfacientibus gentibus casum Luciferi, cœlestē sedem sibi debitam rati natura & iustitia, expauefactus qui ruit serpente viso, in serpentem reptilem conuersus, vbi non possum non maxime venerari, admirarique summam Dei sapientiam, & incomprehensibile iudicium, qui in minutissimis adhuc, summū ordinē seruari voluit regulam proprietatemque summā, qui omnium est regula scientia sapientia, prudentia, intellectus, ars: dixit enim Psalmo. 90. citato. Super Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem. vbi ambulare, ad Aspi 103
dem & Basiliscum retulit, hęc enim cum sint efficacissimæ naturę & viuidæ viuacissimæ agilis vrentis igneæ facile instigantur, qua uis leui occasione, quæ comprimi minus sustinent. impatientes cum sint magis serpentibus omnibus, quo ambulatu excitantur satis, furiūtque & excandescunt, at vastissima monstra Leo & Draco, calcatu egent conculcatione, vt irritentur & in furias eant, vt indignentur satis: his Nicander calcare Cenchridem dixit, hocq; periculum esse maius, ne temere offendas calcando Cenchidis artus. calcibus enim impetum maiorem causamus, est ambulatio leuior calcatu, quod anteriori parte pedis fiat, cui minus innitimur, calcatus vltima, enitentibus talo fortissimis structo partibus, ossibus musculis neruis robustissimis, cui insedit vniuersi corporis moles & machina incumbet insidet calcat, capita Aspidis & Basilisci debilia & imbellia, Leonis vero & Draconis grandia & robusta, sufferunt illa nihil, hęc maxima quæque robore & potētia mole. Est hoc maxime notatu dignum in hoc animanti destituto alimēti, propriam caudā quod exedat, sanguinemq; proprium ebibat, exugatque caudæ vastissimæ, illam exenteret & radat, quasi se sibi satisfactū putet esse, aliaq; despiciat, dæmonis instar superbiens elatus. detinet & delectat coloribus inuisentes vt fugas san

guinem, si potest in eosdem irruere, varia nimis & periculo plena accidétia infert in quos semel apprehenderit. Nicáder retulit his Protinus ergo putror carnes, virusque vorádo. Percussi tetrum vastant: quin pondere iniqua. Atque molesta Hydrops media fit matur in aluo. Letargum pariuntur percussi somnumque profundum. Cum tamen serpens hic Leo sit dictus, quod euigilet perpetuo, vt antea monstrauimus sitq; ille vigilantissimę naturæ, Leonis more & leonta dictus à leontin græco, quod est vigilare, quo locum illú Petri. 1. c. 5. vbi dicitur. Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus, tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. De hoc animanti intelligi potest, cum somnum inferat morsu grauem, ipse vero euigilet perpetuo, quo est maius periculum, vt ideo contra somnum stabiliat spiritus Deus vigiliam contrariam (indicáte hæc) rugit, non sibilat, Leo serpés, fræmit imo vastum animans, ore amplissimo, vnde sibilo caret ampla enim non suflant aere effuso, & disperso, ideoque nec sibilant, oritur suflatione sibilus aere coadunato propulso, nó detéto in cóstrictis corporib⁹ pellitur partes partibus cópulsę, è quibus adunatus prius & detentus quátisper, impetu extrusus sibilú causat, fræmitu tamen pollet, altissimum somnum inferre docuit Paulus AEginnus, Auicenna, AEtius, Plinius, & reliqui locis adductis, sitimque molestam. Morsus huius ferocissimi animantis tremores incutit timores, metus, angustias, animi deliquia, sitim ardenté, famem ingentissimam, laquei modo pedibus irretitur, vt decidere faciat rectos stantes, putrescunt partes illo lesæ, serpit putror partes liuent fœdantur & decidunt. Leone percussi serpente videntur illi, quos Iob depingit. 18. ijs. Inquit enim eo loci describens Baldad amicus Iob impiorum maledictiones. Arctabuntur gressus virtutis eius, immisit enim in rete pedes suos & in maculis eius ambulat, tenebitur planta illius laqueo, & exardescet cótra eú sitis, vndiq; terebunt eú formidines, & inuoluent eum pedes eius attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius, deuoret pulchritudiné cutis illius, consumat brachia illius primogenita mors. Sunt enim hæc omnia Leonis morsus accidétia variegati serpentis cuius maculis simulantur hypocritæ, quorum est eo loci sermo, veritas candida tota est & vna, simulatio variegata, coloribus variis vestita, non vna inconstans, imo & à se alia, se sibi male consentiente, nó vnius formæ inæqualis imo

& disentiens, hoc est in maculis eius ambulare vsque dū primogenita mors, filia peccati primogenita, per peccatum mors animi mors primogenita non corporis solius, mors post genita inuadat. Paulus ad Romanos. 5. c. consumat costas illius, & brachia fauores, & spes quibus initebantur hypocritæ, non discedant ij morte posthuma & postgenita de qua dicitur mori lucrum, nam hęc vita est iustorū, orta post humatū patris mortēq; Christi, primogenita imo peccato discedāt, nō temperata & victa subigataque 104
Christi victoria & morte. Est animal hoc sanguinis auidissimus inter serpentes omnes, & Leonis more, hunc sugit alis neglectis; validissimè gutturi irretitur cauda, euoluiturque vt strāgulet animantia, circumuoluitur orbibus & spiris, vt capite iciat sanguinem sugat ruptis vasculis iuguli, quibus cōtinetur copiosius, hic hæret, hanc partem sic tenet cōstringit & comprimit, facile vt suffocet incautum animans. docuit Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40. & 44. Paulus lib. 5. c. 18. AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 25. & 27. Diascorides vbi supra. Nicander, Galenus, omnes cauda & capite gutturi animantis hærescere asseuerant extrema venenata gutturi inijciens caudam & caput, caudam iniicit primo, vt caput admoueat illa conscendit irretitus, perpetuo euigilat astutia & malitia semiapertis oculis se se dormire simulans capite demisso, est maxime notabile in hoc serpente quod Nicander loco allato his verbis docuit. ijsque carminibus cecinit. Hic cū feruet humus radianti lumine solis. Vndique perlustrans mōtes disquirit eundo. Insidians pecori expleri nam sanguine gliscit. Inq; Sao, & Mosychlo, si quando sub abiete pastor. Inclinatus humi lentus discūbit in vmbra. Dum enim Pastores medio æstu iuxta proceras abietes aurā placidā captāt ociosi & desides opere desi cōtinuo securi & placidi, extimescēres nihil die media, luce meridiana omnia clariora dū sūt, somnū asciscētes credit luminis solis, eiusq, præsentia cōfisi. Ascēdit Leo hic serpēs sanguinis auidissimus horridos mōtes, insidias tēdit simplicissimis pecudibus, dū feruet humus solis radiis meridie, silētq; omnia, rapinā molitur, prædā fert secū quādo omnes alii serpētes occulūtur abduntur, suisq; domiciliis feralibus quiescūt, immane hoc mōstrū astutū & vafrū solicitū surgit, captat tēpus, tāquā Leo rugiēs quærēs quē deuoret, se se verberat cauda, molestatq; nimis & angit pugnam agressurus irritatus, vt sæuiat in hostes cum Nicandro, Strabe dixit

be dixit eius interpres, vt hinc & Leonem dici cōfirmemus inter alia, qui ne segniter agrediatur aliquid se instigat ille prius, stimulatque vt grætilis Leo: absumitur iecur & putrescit huius morsu serpentis, quauis alia corporis parte veniat læsio, deciditque viru infectam, Hydrope prius molesto suborto. Primo infectat Cenchris Leo iecur renes vesicam vrinæ vias, quæ inficit putrefacit analogia veneni cum ijs animantis locis communi, erodit cruor seminaria vasa exedit generationis principia & inquinat serpens, vt infectauit ille Geneseos. 3. Est sal mortis Cenchride vtilissimus fosilis ille gemma dictus, qui expurgat ventrem & iecur detergit extrahitque succos infectos veneno glutinoso & viscido impactos, referunt dicti, ad dragmæ vnius pondus vino ebibito.

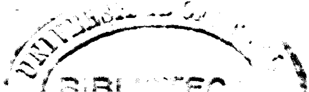
De *Allegoricis sensibus Leonis serpentis.*

CAPVT XX.

106 Piritus Deus conculcare Leonem & Draconem secure & impune iustis promittit: super Aspidem vero & Basiliscum ambulare. Sunt obscœni impijq; homines, sunt & vitia quæ vt irritentur sufficit leuissimus contactus venenā vt diffundant, ambulatu solo, pedis positione quantumuis leuissima, vt alia calcatu egent & cōmercio maiori, fortius enim calcamus quam deambulamus motu. Aspidem ab aspergendo veneno lingua & ore dictam refert Isidorus. 12. Aethimologiarum. lib. c. 4. Iconismon maledicētiæ (iam supra attulimus) psalmographus de ijs, psalmo 13. Sepulcrum patens, est guttur eorum, linguis suis dolose agebant venenum Aspidum sub labijs eorū, quorum os maledictione, & amaritudine plenum est. sunt conditionis facile excādescentis superbia, ambitio, auaritia lasciuia detractio. Hæc sensuum oblectamenti, facile excādescentia, illa superbia & ambitio, amore proprio eferuescentia veneno, quę leuem ocasionem nacta in summam perniciem veniunt, deambulatione solum per hæc, tractu, non quiete, calcatu quouis, tā itu lubrico nō statione, ambulare enim supra Basiliscū, percurrere illū leuissime adhuc sufficit summæ infectioni detractioni cutis, excoriationique proximi, auaritia Basilisci suborta, qui proprium stercus exedit, auaritiæ, & parsimoniæ simbolum præsentissimum: iustis

hæc

hæc perambulare promittit Deus impune, ſecureque contrectare. Increpare & corrigere Aſpidem maledicentiæ, Baſiliſcum ſuperbiæ & auaritiæ: Leonem vero & Draconem conculcare, gulā Draconis, & Leonis cautelas inſidias hypochriſim verſipellis animantis & varij (ſupra) quæ vitia calcatu egent vt irritentur, luxu, ocio, opulentia, animi ignauia, pede toto, calcaneo enim applicito moueri nequimus, ſi pedis reliquum non firmemus, vt illi innitentes calcaneum illeuemus, contra parte anteriori pedis deambulantes ſtante & firmata, ſine calcanei amouemus preſſura, ſubleuato illo & alto ambulamus, ſi calcamus pede toto; opus eſt poſtea cōprimere vt ambulemus. vafrities; corruptela inquinamēto honoris & famę, veracitatis debitę defectus nobilibus & bene natis dedecent, iis nō aſueſcūt Heroes & ſi ſuper hæc deambulēt facile ſe excutiunt ab iis, calcatu egent, vt in eos hæc vitia irritentur, iuſti conculcabunt medio adhuc ocaſionum tumultu inuoluti ſecuri & liberi, Leonem hunc & Draconem, ſuper Aſpidemque & Baſiliſcum ambulabunt, conculcabunt hæc, eſt pes eorum munitum oleo, & ferrum calceamentum eorum (dicitur de tribu Aſer Deuteronomi 33. c.) Et tingat in oleo pedem ſuum, ferrum & es calceamentum eius. oleum mortificat ſerpentes, & inſectilia omnia docet Ariſtoteles. 8. de hiſtoria animalium c. 27. & cum eo omnes medici, & Phyſici; replet enim anguſta eorum viſcera, inſecta enim cum ſint viſceribus ſunt preſſa & ſuccincta, quo ſuffocantur, vel ore ſuſcepto vel imbibito poris præcordiorum, ſi illo inūgantur, eſt illud naturę nimis penetrabilis replentis & obturantis docuit Ariſtoles. 32. ſectione problematum problemate. 22. replet viſcera infarcit poros quo minus aer ſit cordi refrigerio, poſſitq; interna ſubire, vt temperet internas animi ſedes, alioqui ſtrictas & compreſſas, flagrent incendio, obeantque illo hinc contra ſerpentis ictum munit iuſtum Aſer, Spiritus Deus oleo gratiæ, repromiſsione Chriſti, ferroque & ære, vt ſecurus calcet ſerpentes, diuinitatis robore, æris incorruptibilis mediatoris promiſsi ferro forti, at paſſibili & deficienti tandem, vallatus Chriſto homine & Deo, iuſtus ære & ferro circumactus tutus ſerpentes conculcabit ſuper Aſpidem & Baſiliſcum Geneſeos. 3. c. ambulabit ſecurus intrepidus depingitur ſimulatio hoc pernicioſiſsimo ſerpente, vario & inſidioſo verſicolori ambagibus varijs, & orbibus acto ſpiriſque tricatis obuoluto quem cum intuentur coloranția varie-



tate colorum illecta, detenta versicoloris cutis vario spectaculo, & mira varietate fulgorum dilacerat & discerpit, fortissimus alioqui incauta & impręuisa, strangulat apparenti & exteriori pulchritudine occupata, intus venenum torridum occulens & malitiam. Varijs coloribus virtutis & sanctimoniæ simulati ser-
108 pentes exterminantes facies suas vt non Dei iam similitudo, non eius imago, dæmonum imo, vltra terminum quem stabilit Deus facies ducentes fumo coloribus varijs Hypocrisi. Matthæi. 6. cap. interiora vero malitia, & dolo plena vitijs veneno, detentos homines admirantes verba simulata & ficta. & composita varia & versicolora iciunt, eorumque sanguinem suggunt, pauperum ignorantium, siti inextinguibili torquentur auari, pleni diuitijs nõ secus ac Hydropici aqua pleni siti incompescibili vrgentur Tãtali instar medijs vndis: causat Hydropem hic serpens Dæmonque auaritiam, serpens antiquus. Isaię locus explicatur iuxta naturam huius animantis c. 29. Vbi dicitur: Quoniam defecit qui præbalebat, consumatus est illusor, & succisli sunt omnes, qui vigilabãt super iniquitatem. Dęmon qui præualebat defecit Christi victoria, & consummatus est illusor serpens, qui promisit hominibus sicut Deum esse, fefellitque eosdem, illusitque vafritie & cautellis coloratis verbis & fictis, et succisli sunt omnes, qui vigilabant super iniquitatem, infernus scilicet, peccatum, mors, serpensq, hic euigilans illudens simulatione & tecnnis, reliquiis Iacob promittit illuminationem & conuersionem eo capite. Leo ergo hic, qui super iniquitatem vigilabat succissus est, qui capite & cauda strãgulabat, capite superbiæ, in vitæ capite in iubentute vitæ principio capite vitæ, & cauda auaritiæ, in senio vitæ, vltimo in senectute vitia iuuenum, senumque, quibus cum inficeretur populus Isaiæ. 52. dicitur. Non adijciet vltra, vt transeat per te incircuncisus
109 & immundus excutere de puluere. Surge Ierusalem, Solue vincula colli tui captiba filia Syon. Cenchri de Leone serpente iniecta, quę iugulum inuadit naturali antipathia & contrarietate, copiaq; sanguinis allectus odio quod habeat Christum caput angelorũ & hominum, & quod caput sustinet iugulus & collũ, Ecclesia, iugulum odit Christi capitis quo eius verba eformantur renuntianturq; eo capite ecclesia tũ ꝑ eo caput erigat homo rectũ & celsũ, cũ nũquã serpens, caput directũ sustinere valeat, vacillet quin illi eo hinc inde inconstans & titubans caput, huc & illuc volubile incon-

inconstantia perfidiæ infidelitatis errore errans & incertũ in omnibus serpentibus est videre. Abacuc. 3. patri. Egressus es in saluté populi tui, in salutem cum Christo tuo, percussisti caput de domo impij, denudasti fundamentum vsque ad collum. Caput serpentis peccatum est, de domo impij de inferni sede tartarea, percussisti illud vicisti cum Christo tuo, fundamentumque vsque ad collum, Dæmonis illusiones, errores, & figmenta percussisti, vsque ad collum denudasti figmenta & sugillationes philtra rerum personatas 110
illusiones apparentes veritatis specimine simulatas, vt legem veram & sapientiam edoceres, non solum vsque ad caput corporis mystici, est Christus caput hominum, vt Deus caput Christi, imo vsque ad collum vsque ad Virginem Deiparam omni labe immunem, gratia plenam, quæ est collum capitis Christi, mysticique eius corporis, cum nulla sit creatura pura capiti illa coniunctior, vicinior, & altior, non secus ac collum est capiti vicinius, supraque omnia alia membra cõstitutum dignitate excellentia & situ: denudasti fundamentum & basim colli, membra alia quibus insidet cõsidetque illud, alia membra malitiæ & instrumenta vitiorum, Doctores corruptos, & obscœnos homines, quibus inquinabat, & subertebat gẽtes serpẽs, denudasti ossa carne hac, carnalibusq; iis detectis semota carne hac corrupta & obscœna, fide relicta ossibusq; in Ecclesia fideliũ & constituta miraculis & signis ut nouæ pullularet caro gentesque legis gratiæ renascerentur, denudasti fundamentum euidenter vt esset credibile, reserasti hominibus doctrina cœlesti, miraculis, præceptis, & consiliis legis gratiæ, vsque ad collum inspiratus vitalis, Leone serpente vt non strangularemur, spiritusque via obturaretur & influxus, ad collum vsque ad Doctores, maiores, concinatores sacros, quibus suscipimus spiritum vitalem & respiramus, ab iis carne amouisti denudasti. Paulus in quo viuimus, mouemur, & sumus 111
& ad Galatas. 5. Si viuimus in spiritu, spiritu ambulemus. Caueãt ergo pastores, & qui aliorum curam gerunt, officijsque publicis assident ab hoc immani animanti & bellua sæua. Sunt enim his addicti legibus, vt nec quando alijs quies placida conceditur, æstu frigore medijs tẽporũ iniurijs diu noctu; ipsi quiescãt, aliàs officiũ illis satisfaciet nõ illi officio, cum teneantur munus susceptum implere cauteque vigilare: interrogatus Ieremias a Domino cap. 1. quid videret respondit, virgam vigilantem ego video.

Iustitia

Iustitia enim virga & rectitudo est euigilās, virga supplicij rectitudo conscientiæ, ijs vna insignita virga dormit numquam, quo AEgyptij sceptrum virgamque rectam rectum, coronæ annectebant, vt iustitiam rectitudinem imperium enotarent, quibus superminebat oculus iugiter euigilans, vt Hieroglyphica antiqua testantur. Grues imo duces vigilantes constituunt aliarum custodes, petra pedi appensa, vt strepitu casu facto lapide ruenti, fugiant pericula, & labore oneris sit expergefactus continuo. duces tor earundem, petra autem erat Christus, tenentur vigilare maiores, strepitumq; correctionis verbis excitare, vt vitia extirpentur aliorum, lapide Christo, reliquos è somno vitiorum euocare. Leo
112 serpens ne gregem, & ouile deprędetur, continuo euigilās & insidias tendens: extat locus ille psalmographi, Psalmo. 90. Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die à negocio perambulante in tenebris ab incursu & dæmonio meridiano. Quibus iustis timorem excutit Cenchridis meridianæ, Leonisque, & Dæmonis meridiani, media luce inuadentis, Doctoribus, sapientioribus, clarioribusque doctrina & sapientia, sunt ij deteriores obcęcati & allucinantes caligine, non secus ac extincta lucerna tetro odere inquinat vicinia & offendit, sine lumine non perniciosa adeo, etiam si non vtilis, inutilis ve & si esset illa, in hæc parata arte eius qui eandem struxit & formauit in vsus semel, cō uerso lumine & cognitione in malitiam, luna inæqualis crescentis & decrescentis concupiscentiæ, inter lumen solis & creaturas obiecto vt obtenebretur mens deficiatque sol intelligentiæ & lumen, armis Dei quibus copiosè muniti erant in ipsum conuersis. Ij enim serpentes, superbiæ & lasciuię, concupiscientiæ vitia hec, medio estu excitata, quando omnia alia vitia silent: iustos agrediuntur securos quando pertimentur minus, quādo alia omnia superaberint monstra, Leo medio feruore carnis insurgit & superbijt depuluere elatus, furijs agitur occasione adhuc non cō cella, ocio solo & vita deside ratione formaque viuendi soluta luxu abundantia & rerum copia, quibus periculum imminet, non facile superabile, vt cecidant denuo si non euigilent, ouileq; custodiant, se se ipsos, vnde vigilantibus promittit securitatē sagittæ volantis in die, mundi, qui diem expectat solum quasi vt negotia practer eorum que procellis se se immergat & offuscet, quæ vt sagitta peruolant omnia, a negocio perambulante in tenebris

a lasciuia

a lasciuia & obscęnis carnis fędimentis ob suā fęditatem noctis negotia dicta, ne eorum horror lucē testem habeat, qui male agit odit lucem, passionumque nostræ carnis quæ mentem obcœcat, & rationem subertunt, tum ab incursu, occasionum quæ se offerunt casu & occursant, & Dæmonio meridiano à dæmone qui Angelum lucis simulat & præfingit medio lumine, latenti, dum sapere plusquam sapere licet tentat suadet, nonque ad sobrietatem, vt dixit Paulus cautella & vafritie nos subducere intendēs iustis ergo vigilantibus victoria, trium inimicorum, mundi, carnis, & Dæmonis promittitur: libertasque a Cenchride Leone astuto & callido, secus vero ijs qui officia & ministeria solicitant, negotiorū procellis fauoribus, sollicitationibus, vt quiescant & securi somno placido incumbant, officij obliti munerisq; suscepti & prouintiæ impositæ acceptæ imo, sibi solum indulgentes ocio & voluptatibus imperio & honoribus, est enim super has virgas, virga illa Isaiæ euigilans perpetuo; & quando stertunt aliæ, vigilat hęc, non potuistis vna hora vigilare mecum; cum inuenit eos dormientes. Matthæi. 26. Et negotia publica gerere potestis, curamque aliorum sustinere: dicent possumus, si illos imo sciscitaretur Deus ipse, potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, cum tamen illis ad dexterā & sinistram sedere concederetur, ea est ambitio & regnandi cupiditas dira; dicerent possumus. Nō secus ac si Cenchride percussus esset Pharao, omnisq; AEgyptus Cenchridis accidentia referuntur Exodi. 9. ijs. Dixit Dominus ad Moysen, & Aarō, tollite manus plenas cineris de camino & spargat Moses illum in cęlum coram Pharaone, sitq; puluis super omnem terram AEgypti, erunt enim in hominibus, & iumentis vlcera, & vesicæ turgētes, in vniuersa terra AEgypti, & factū est ita. Indurauitque Dominus cor Pharaonis. Ictu Cenchridis, vlcera hæc contingere diximus antea, tum hydropes excitari, repletiones vesicæ Iscuriæ græcis, & ipsius vlcera fęda, & fętida, vltra lapidescere membra, indurarique Leone serpente læsa, quasi in lapideam mutari naturā, est induratum cor Pharaonis, pecudes, iumenta armenta infecta, pecudes ignorantiæ, iumenta passionum, armenta malitiæ, ijs eisdem accidentibus inficit Dæmon plurimos, excrementa reijcere vitiorū, vt impotentes non valeant, tetrosq; succos, vrinam cohibet ventrem compescit venenū huius animantis; inquinati discedunt vitiosis referti succis, vitijsque 113

naturæ

naturæ insensilis lapideæ, restincto charitatis calore, adeoq; increscit malitia, vt induratis credere nolētibus substrahātur om-
114 nia in pœnam delicti, contumacia & perfidia. Corrumpuntur Cenchride læsis viscera veneno infecta, rabie & feritate insanientibus. Prouerbiorum. 12. Viscera impiorum crudelia, fatuus statim indicat iram suam. Inflatur, tumet, excandescit facile in iram abijt, quam cohibere nescit, scandalo, & maledicentia iram indicat minus enim esset vltionem sine scandalo, si illam sumere decreuit iam infectus accipere. Isaias Threnni. cap. 2. Conturbata sunt viscera mea, effussum est in terra iecur meum super contritionē filiæ populi mei super peccatū, nomine cēchride infectorū alloquens dixit. Iecur decidisse super contritionem super attritū & desolationem, super stragem filiæ populi, contritionemq; filiæ popularis, peccati scilicet quod est filia populi, non vir perfectū virile vè opus sed fœmineum, filiaque feminam vocauit Aristoteles. 2. de generatione animalium. c. 3. & libro. 4. c. 6. peccatum naturæ imperfectius opus, & à viro deficiēs, at necessariā propagationi feminā, nō instituto naturæ, non fini & termino, sed cōditionibus operis necessarium, vt esset quo gestaretur fetus vbi foueretur aleretur, & si cum viro conferatur imperfectio & deficientia, subdit Isaias. Viscera conturbabantur cum deficeret lactens in plateis populi, idest Christus qui lacte, & doctrina hæc glutinauit, persanauitque vlcera dira & rebellia, nullum extat remedium maius in natura omni, vt refertur locis citatis morsui Cenchridis quam lactis potus & ablutio vlcerum erodentium lacte, temperat enim suo lentore venenum, corrosionem humoris terri frenat, extinguit intemperiem, mitigat dolores. Lacte opus erat, & doctrina Christi aduentu, qui erat lactens, lac, alimentumque hominum, 4. methodi, & 5. vlcera pectoris, ptisimque tabificam solo lactis potu medetur Galenus a quo omnes postea recepere. Iecur expetebat Deus in sacrificijs, reseruarique iussit, est fons sanguinis illud vbi primo sanguis rubescit ex materia rudi chyli, semel ac Chylus à ventriculo immissus, radicibus instar iecoris messeraicis venis sugitur, rubere visitur, in rudemque sanguinem commutari, vsque dum it in epar ascendens veri sanguinis & integri formam habet, omnesque humores eo actu epatis resultant cum sanguine simul, quibus in affectus inducimur pro eorum sarcina varia, è iecore aducta, petijt iecur Dominus,

sanguinis

sanguinis & alimenti sedem Dei quod est iure, vt viuere alimento desuper dato noscerent homines, alimoniamque nostram desuper venire notaretur, non satisq; hominem sibi esse, vt viuat ille, suiq; sanguinis effectorem iecur exposcit, illis innutile alimentum progignens quod aliunde venire erat necesse hominis alimonia: superbiæ generis, ortus, sanguinis, fundaméta subertens, quo sanguis ante altare effundebatur oblationi innutilis, & cultui in sacrificijs, illiusque esus interdicebatur Hebræis, innutilia quæ vt iudicarent, iecur adoleri præcipiebat, cibum alium vt expectarent, Christique solum sangine alendos paneque Angelorum Eucharistiæ sacræ, lacte doctrina consiliorum, & præceptorum legis, quibus datur viuere vita gratiæ, tum iecur fontem caloris, alimentique poposcit, quod cordis egeat influxu, desuper dato, cor Dei est ex lege, iecur nostrum cooperatio nostra, auxilium vero & gratia superne veniunt, petit nostram dispositionem, viresque & si debiles, vt cordis influxu perficiantur. Ignis ergo fontem, charitatisque petit Deus, iecur cordatum, vbi coquitur alimentum nostrum, imo vt iecur suscepto sanguine è corde suum coquit sanguinem, alterat, perficit influxu calidi innati, sanguinis & spirituum cordis, Hyppocrates 1. apho. 4. Galenus ibidem, sic sanguine Christi nostrum perficitur alimentũ & integratur, hoc ergo inficere tentat Cenchris Leo, corrumpereq; charitatis ignem, restinguere veneno Paulus. 1. ad Corinthios. c. 13. Per charitatem viuit homo, vt operatur per animam, & ad Galatas, 5. capite. ijs, patet Oseæ locus, capite. 13. Abominationes Israel increpans & minans, populique vitiatam consuetudinem castigans inquit. Occurram ei, quasi vrsa raptis catulis, & dirũpam interiora iecoris eorum, & consummam eos ibi, quasi Leo 115 bestia agri scindet eos. quæ de hoc animanti intelligo, & de Cenchride Leone, quæ iecur inficit & adoritur, visceraque hominis & sanguinis fontem cuius est auidissimus, Leuitici. 1. 3. & 4. cap. & 9. aduc, & 19. Exodi Deus iussit iecur, & renes seruare, in iecore enim sanguis, alimentumque fit primo, in renibus semen originatur, a quibus seminis viæ græcis dictæ parastates originẽ ducunt gulæ & luxuriæ, vitijs his capitalibus occurrens hæc exposcit vt seruemus. Hæc ideo experetuat in sacrificijs, ne cenchride Leone efficerentur. Plato enim. 3. dialogo de republica docet ijs maxime rempublicam suberti gula & luxuria, quorum gulam

magis

magis senibus adscriuit luxuriam iuuenibus, est enim voluptas iis maior gustui & tactui, gula gustus est, vt tactus Luxuria quæ vires, cum vtantur obiecto reali saltim in medio rudiores sunt alijs, trahunturque magis obiecto ob necessitatem vtriusq; actus, Gula enim indiuiduum seruatur, vsuque alimenti, Luxuria species genij actione, quo est iis maior impertita voluptas reliquis sensibus, gustus alimenti est, tactus titillationis, prurriginis lasciuæ, quo sunt maiores passiones eorum, trahitur enim ab obiectis magis appetitus iis ipsis, periculumque est maius, ideoque enotans, periculum maius, has partes expetit ideo Dominus.

FINIS LIBRI TERTII.

IOHANNIS BVSTAMANTI-ni Camærenſis, apud Complutenſes Philoſophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici.

DE ANIMANTIBVS SCRIPTVRAE SACRAE reptilibus verè dictis,

LIBER QVARTVS.

HEROI CLARISSIMO IOHANNETINO DE Oria, Principis de Oria filio, Iohannes Camaerensis Bustamantinus, S. F.



VPERBA indomita & rara Behemoth Hydræ natura, mõstrossa, obstupenda, deformis, Draconis perspicissima indigere videtur acie viuacissimo inspectu, indefesso intuitu, vigilantia eximia, sedulitate inculpata, cõtinuo studio, quibus cũcta speculatur curiosus ille, rimatur auidus, attẽdit solicitus, indagatricis cõditionis, naturæ euigilis, eruditus vt illo, eius mores æmulatus & ritus, eo instructus magistro & præceptore laborioso, operis iugi, his prius imbutus exemplis, ad Hydram perueniam, ferocem & sæuam, obstupendæ naturæ. Percurri ætera vago volatu peragraui aerem, ignem in examen vocaui, animæ constantium & naturæ an contineret quidpiam, iam aquas transnato, transitio vastum gurgitem, veniam vt in singulare cum Behemoth certamen, arduumq; duellum cum fatali Hydra, portentosa & crudeli, peruicaci, proterua, cruenta & dira; te Hercule solum inclito superabilis illa, te oppugnata solo. Alcide solitus subigare mõstra difficilia quæq; immania & horrenda. Difficultates, labores, terribilia quæuis, liberæ virtuti incursantia, ingenuæ honestati, illustri occursantia gloriæ & honori claro, obscura & nota appetitus genimina, ignota, spuria, mortalitatis nostræ carnis genesis, rationi obsistentia, debellantia mentem, & quod est hominis, rebellione, & tyrannide

rannide impetentia. Te Hercule, Thelemacus ego, herculea virtu te hæroica tua egeo, in draconteam Hydram venturus. ecce adest ignis, succensa falcis thelemonis, flamma coruscat, exemplorum & immitationis claræ, negotium arduum fateor, te duce facile, quibus recissa inuidiæ, æmulationis, liuoris, exurere pulullantia capita valeam, vitia domare, veneni tetri, frænare insultus: detrũca, disiice, vt libere innocue Hydrum aggrediar, eius structuram, duramque compagem disiectem, specimẽ & formam subijciam vires obumbrem, naturam reseram, te vindice vltore, securus iam formidabilis virulentiæ & cruoris tartarei animantis, hoc munitus patrocinio, fautore te vnico, exemplo veraci & raro, æquitatis sapientiæ, vigilantiæ, prudentiæ symbolis draconeis cultus, intrepidus, inter hæc sæua diuagari monstra non pertimescam, illæsus veneno, vitiaque extirpare radicitus & euellere, dirũ castigare virus, malitiæ obstinationis, eo tuo Iconismo excusus intactus, superare virulaginem, detegere abditam occultam, & latentem monere, cruorem caueant vt mortales, infectionem diram ominabilem, inter Draconem & Leonem commorari (Ecclesiasticus dixit) te custode toxici infandi, hos accipe nostrorum laborum fructus, gratitudinis & benebolentiæ pignora. tantorũ quibus sum tibi adstrictus obligationum, conuinctus iuribus, cumulatus beneficijs, breue munusculum, ex parte vt summam earumdem sarcinã qua præmor, onus graue, leuare subleuareque hinc incipiam vix suffecturus, sine te tibi oneriq; tanto. Vale.



VM omnia quæ ſcripta ſunt ad noſtram doctrinã ſcripta ſint.(docente Paulo ad Romanos.15.) In lege naturę, ſcripta, & gratiæ. Eorũ que erudiamur, vel tropologia, cum figuris, rebusque naturæ, tum ſacrificijs, hominum & actis, dictisque maiorum, vel præceptis notitia & inſtructione, inſtitutisque legum boni & æqui, conſiliorumq; optimo & perfecto poliamur doctrina, quibus vniuerſa ſcriptura continetur, quibus illi conformamur. Sacerq; omnis cõtextus, teſtamentũ vtrumque, vltima noſtri conditoris volũtas, miraculis oſtentis, teſtibus ſignis firmata: qui (cauſa nõ ſolum effectrix noſtrum operum, verum neceſſario formalis humanorum actuum, vt quales debẽt eſſe perfecti, ſint adepti ſubſtãtiã) ſcriptũ omne omnis doctrina & eruditio ſcripti ſacri, aut finis eſt, aut eorum quæ ſunt ad finem, finis ſunt quibus ſupernaturam de Deo ipſo edocemur (finis legis. Paulus ad Romanos.10.) quantum ad eius ſubſtãtiã atinet & eſſe, ſapiẽtia, fide, ſpe, charitate, vnus, trinus, homo, fide exponitur, alijsq; eius eſſẽtiã ſpectantibus attributis, liberalis ſpe, charitate, bonus, venturum quem obumbrarunt multa, conſigantq; ſacrificia & ſigna in Eccleſia ſancta, præſentemque

retinent,obiecere alia, acta vero facinoraque rara & obſtupenda ipſius,miracula,& porteta,ſubiiciũt & exponunt finem ipſum Deum rationalis naturæ ſupra naturæ captum.Eorum quæ ſunt ad finem media,legibus,exemplis,præceptis,ſcilicet & conſilijs, ſcriptis ſacris,continentur.Legibus ſanctionibus,cõſiliis,æquo bonoque conſulitur,bonum virtute intenditur Scopus iuſti,legisque meta,quibus & malum exequitur reiciturque vna cum iis, hæc ſit cum eorum quæ ſunt ad finem ratio, boni proſequutio malique auerſio & vitij,ex quibus præmium pœnaque impendent,in arbitrio libero ſuique conſilij actoribus,omnique reipublicæ probè morigeratæ,cũ præmium pœnaque inſint,virtutis & vitij, exhortamur rethore illo autore naturæ vniuerſæ, cuius eſt exordium,narratio,& compendium, demonſtratiuo in genere deliberatiuo & iuditiali rerum eorum omnium quæ in eſſe conſiſtunt,earumque actuum, reptilibus præcipue de vitij deformitate fœditateque veneno tetro & ſpurca natura eorundem depicta,ne illa ſectaremur deformia & ſpurca, labes vt & culpas haberemus odio,venenumque dirum recoctum viſceribus malitiæ noſtræ, illecti illæcebris blandimentisque appetitus infecti ſerpentis virulagine,(Geneſeos.3.)progenies viperarum iam (Matthæi 3.)genitoris veſtigia inſequuti ſerpentis ludricæ & voluptuoſę,quæ interim dum plicabat ſpiris blandiebaturque & demulcet modo virus ore reie-

ctat, reicitque fatale tartareum, asperrimo capite, cauda lubrica & placida, plicatis orbibus quæ genera vitiorum, cum tot tantaque sint, esseque possint, obliqua cum infinita succedant, vbi rectum vnum solum recipitur, varijs hinc reptiliū generibus hæc mala execratur, tot tantisque vitiorum iconibus & fœditatibus animantium, vt alioqui si negotij magnitudo amplitudoque non exposceret, iureque sibi vindicaret longam hanc seriem, prolixa foret, hæc nostra dereptilibus dicendi ratio, hinc iam ergo iure ad quartum librum exarandum accingor.

De Dracone serpente.

CAPVT I.


Salmo.90.Super Aspidem,& Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem,& Draconem. venit de Dracone suo ordine psalmi huius nunc sermo.Draco nomen est græcum δράκων dracō Græcis a verbo δερκω δέρκεσθαι quod est acute cernere.Hebræis Fannin,quod sit serpens acutissimi visus,non vt Leones gressiles potentia virtutis visiuæ, imo quod supercilia tumoresque,qui oculos circumeunt,iubent maxime oculorum aciem,videantque ijs munimentis, quæ alioqui potentia debili natura non cernerent,supereminēt enim Draconum oculis tubercula quędam & excrescentiæ protuberant, quæ obumbrant visus regionem, vt commoditatem oculis præstent commodius vt inspectent velamine addacto,non secus ac vident acutius & perspicatius intuētur qui oculos submissos &profundos possident, quam qui emisitios & protuberantes quod lumine & coloribus,qui lumine videntur,ex lumineque & opaco resultant immutetur melius tenebrosum quoduis,quam lucidum impense,remissiori enim lumine alteratur tenebrosum spatiū, & remissioribus coloribus immutatur,melius quā lucidū iā coloratū ve nimis,quod lux magis in tenebris luceat,& quę in lumine non splenderent,in tenebris emicent, est maior habitus oppositi potentia,cum priuatione, aut habitu contrario, vt possit immutari quouis,omni carens latitudine actus.Hinc qui habent oculos profundiores acutius cernūt,ideoq; sunt acutissimi visus Dracones,quod ijs tuberculis oculi obūbrentur,non aliter ac dū manus oculis superponimus visum obūbrātes crescit inspectus. Hinc antiqui poetæ & rhetores thesaurorū custodes efinxere,pręesseq; hortis & pomariis acutie visus.Ouidius,poma aurea custodisse refert in Metamorphosi.Suspicor vero dictos fuisse Dracones a Draconæa ciuitate cui sunt frequētissimi in Icaria insula & a draconea insula Lybiæ refert Stephanus li.3.c.6.Solinus in Polistoria multa docet de hoc animāti,præcipue c.33.in AEtiopia enim versus meridiē.ingētē mōtē esse euomētē ignē scimus,inquo magnā Draconū copiā inueniri testatur,verosq; dracones,quibus ora parua nimis adesse ad morsū,nō dehiscētia strictissimo enim ore cum polleant exponit,nequire dentibus quidpiam arripere,

arctasq; fistulas narium loco posidere, quibus respirant & cibũ capessunt, suctu potius quam ore, quo exerunt longissimam linguam porriguntque, non ore sed cauda, non morsu, fagello imo noxios & infectos, non rictu sed ictu caudæ inferentes mortem, excrementorumq; venenatorum aspersu, hosque continere lapidem in capite pretiosissimum perlucidum nimis illustrisque aspectus, quem multi habent orientis Reges, illudque & gestare in cultum, sine artificio aliquo natiuo solum candore & luce contẽti splendescentem, leonicinij & veneni impatientem, quorũ præsentia obscuratur nitoremque amittit, tanti facinori interesse recussans, lumen reprimentem, tenebris malitiam consignantem quam viuis draconibus extrahendam prædicant mortuis subito euaniturum. bile enim calidissima mota in caput interim dũ pugna agitur, vt capiatur vel intercipiatur animans liquescit, & per vias conspicuas in cor dilabitur, senio vero aut si obeant, frigore mortis cõpressione facta, in cor propulsum calore euanescere, vt solum supersit remedium antequam hæc fiant somno consopitũ Draconem aggredi, vt repente extincto, hunc posint educere lapillum inestimabilis pretii & valoris immensi, secus aliter. Sostachus hunc lapidem vidisse sustinet libro. 2. c. 10. Plinius libro. 37. c. 10. apud quos dicta extant omnia, non minus qnam apud Solinum. Præstantissimos audacia viros asserunt eius regionis incolas, vt hunc lapidem substrahãt Draconum cauernas intrepide subeuntes, quibusdam soporiferis alimentis oblatis, acerrimis visu animantibus, prius sopire alioqui vigilantissimos, valeant vt ipsi occulti & abditi in eorundem feralia subterraneaque loca descẽdere quibus cõsopitos trucident dormiẽtes, lapillumq; extrahant: Nicander in Theriacis hęc de Draconibus retulit, Draco ab AEsculapio medicinæ Deo educatus est in Pelio monte, quẽ pheletronium appellant, sunt colore virides, & nigri, pulcherrimæ omnino formæ, triplicem dentium obtinentes seriem, frontem & supercilia eminentiora aliis partibus multo, obesos oculos sub superciliis ornatos, mentum auratum, coloris bilis splendescentis, nec plagam inferunt maiorem muris ictu, etiam si perciti ira insanierint oris structura, hic pugnam atrocem iniit cum Aquila, illa vnguibus hic cauda, quod pullos & oua aquilæ perdat antipathia naturali ille & dissidio, extrahatque multoties hędos prædam dę vnguibus aquilæ reuolutus arboribus, locisque

occultus

occultus vbi illa nidificat. AEsculapium medicinæ Deum, autorem vè depinxere antiqui medio corpore Draconem vltimo medio hominem superne efformatum, vel quod Draconem primus educauerit domaueritque, vel vt daretur intelligi medicũ oportere esse acutissimi visus, diligentissimum, nimisque indagatricẽ, natura enim tales esse Dracones, refert Rhodiginius libro. 10. c. 3. AElianus lib. 11. c. 16. Plinius libro. 9. c. 27. Est vastissimum totius naturæ animal Draco, magnitudinis miræ, vt animus tantæ moli insufficiens esse videatur. docet Onesicritus libro. 6. c. 20. Duos fuisse in India proceræ adeo magnitudinis, vt alter sex & quadraginta cubitos faceret, octoginta alter, hosq; intrepide experiuisse videre Alexandrum magnum cognomine. Plinius lib. 8. c. c. 11. in India tantæ esse vastitatis, vt cum Elephantis gerant duellum, & pugnam, tricennum & amplius cubitorum, idem Artimidorus de Arabibus dixit libro. 7. c. 10. auidissimos ouuorum auium quos facit, quæ perdunt vorant, dum possunt, quassant secus & confringunt inimicitia & odio cum volatilibus, non minus pullos deuastant, inter terrestre animal, cęlestesque aues dissidium & pugna, cum Aquila, maior est contentio, quod illa surripiat multoties, & Draconi prædam vnguibus validissimis, vt cõtra Draco aquilę, colligatus cauda arboribus, potest cauda quod illa vnguibus, oua vero si maxillæ capiunt integra absoruet si senior est Draco, si maiora oua animantium aut Iunior, caudę spiris, quasi gladio circumcidit & disecat, illaque ouum tenens securè absoruit & lingit, reicit ouuorum putamina ore dum gliscit integra, secus si cauda obtineat ingeratque, putamina eglutit. Plinius libro. 10 c. 72. Edoardius libro. 6. cap. 118. reliqui, serpentiũ oua imo, & aliorum absumit, si aues gliscit aut animantia, plumas & ossa ore reicit vt putamina ouuorum. Xanthus lib. 9. c. 6. antiquitatum refert Draconis catulum a venatoribus occissum, parente aduenienti subito ad vitam reuocasse herba quadã, quam Balin, nominat ille, hacque eadem Thylonẽ nomine quendam Dracone læssum cõualuisse. Aristoteles. 9. de historia. cap. 6. Plinius lib. 8. c. 27. Pausanias situs in Corinthiis. AElianus libro 10 cap. 49 & Auicenna libro 4. fen. 6. tractatu. 3. cap. 21. AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 34. Paulus, Diascorides, Galenus, docent Dracones pomis repleri vere quorũ sunt auidissimi, nauseam vero hanc vernam lactucis agrestibus ingestis, emẽdare cor 4

rigere, vomituque euacuare, quo Ouidius pomorum auratorum custodes constituit, vt diximus & alij. Auicenna duos Draconũ ordines stabilit loco allato, quosdam ingentissimi oris: arctissimi & paruissimi quosdá, vt Solinus loco adducto, hosque veros vocat Dracones, idem Pausanias in Chorintijs, Dracones veri qui loco narium foramina tenent, & oris loco, fistulasq; oblongas, facillime mansuescunt, si armilla inijciatur foraminibus dictis, ducunturque facili negotio hac & illac, non secus ac fræno equi reguntur gubernanturque, mansuescit enim quãnimis Draco terrestris, vt & domos habitet & ad manum venire discat vocatus, paret de Draconibus illis qui Romæ primo fuere in ludis Pompeianis adducti. Pausanias testatur maximam his inesse inimicitiam, cum Aquila, vltra dictas causas, addunt AEtius Aristoteles, Plinius, locis supra, quod. Aquila serpentes sui generis absumat, vescaturque reptilibus, quorum genere continetur Draco, Plinius lib. 8. c. 13. Dracones indicis pares generat AEtiopia, vicennum cubitorum christatos iuba, aurataque lanugine, Asachei vocantur AEtiopes apud quos maxime nascuntur, narratur in maritimis eorum locis, quatuor & quinque eorum complicari caudis, vt flumina transnatent securius ne fluctibus rapidissimorum fluminum vastissima vè eorundem mole, suffocentur vndis, hocque modo secure ad meliora pabula Arabiæ peruenire, tum vt vniti cum cetibus maximis bellum gerant eis influminibus contentis, ne impetu fluminum subertantur, medioque corpore complicari dum pugnam aggrediũtur vt caput & cauda, superstint libera, quibus & robur continent & potentiam; sic splendent veri Dracones, ac si aurũ varijs coloribus suppositum emicaret, nõ secus ac splendent aureis variisq; splendoribus colũbæ dorso, & pauones cauda, ij supercilijs, christa, mẽto, cute dorsi, & scapulis, collo iuba emicant. Hoc vero mirabile est nimis huic generi animantiũ, tantæ esse molis quandoq, magnitudinis adeo immensæ, vt dorso tergoribusq; multoties, sæpiũ instar & riparũ herbæ arboresq; adnascãtur virentia plurima, quæ propria substantia alta & nutrita sanguine irrigata animantis, altas in hęc ipsa immissa radices, germinent fructificent cõsita tergoribus vastę molis monstrosæ & grandis, per poros & venas, sucto alimento proprio viuẽris vastissimi, qui floridus ramis abditus & latens, fructicibus plenus & occultus virescẽtibus varijs amęnitate & lo

ci ficti

ci ficti delitijs,in animãtia irruit illecta cibo escaque decepta, vt misere deprædetur & discerpat.Hinc plurimi,lepidiũ, Dracũcu los herbas,sic dici,quod huic animãti insint,orianturq; ex eiusdẽ substãtia opinãtur,imo Dragonteã hinc euenisse virẽtẽ,quod senectã Draconũ,cutẽq; æmuletur coloribus,vt magis huius plãtę cortex coriũ Draconis videatur,quã hærbæ pars aliqua,cũ enim hęc primo Draconib⁹ innascerẽtur eis varietate & venenosa substãtia corrosiua nõ absimiles, postea semine terræ cõmisso pulullarũt eã semper obseruãtes naturã qualitates easdẽ semel Draconũ ac extitere genimina genitorũ malitiã referentes hæredes relictæ virulaginis abditæ,& si spuria soboles,vt & terris nascuntur aduc illa,at primo Draconibus.scimus enim, & cornibus Cerborũ adnasci Hæderã frequẽter.Refert Arist.9. de historia animaliũ.c.5.oriiq;,cornũ arborẽ in hominũ auribus osiculo intra ipsas elapso experimur loci vditate alto,animantiumq, aliorũ:animalcula imo animãtibus procreari,pediculi,vermes, lũbrici subtus cute,qui postea se exerunt rupta cute ea parte.& lacerata,aut poris erũpẽtia,arboribus adnasci solẽt alia,quę alũtur substãtia. succis expẽsisq; illius cuius sunt exorta,quorũ extat exẽplũ Agaricũ,fungiq; non minus,muscus dictus, herbæ aliæ nõ paucæ testatur experiẽtia cõmunis,multaq; virẽtia,inserta omnia quę increscũt trunco supposito,in quo alũtur & viuunt. spicæ addactæ vocati surculi inditi intra suppositã arborẽ cui inseruntur , sues crasissimos generare mures in naribus scimus,obesis nimis cũ loco moueri nequeunt ignabi & desides,herba dicta Draconis sanguis hisce debetur,est ijs adnata primo,quæ succũ reddit similẽ Draconis sanguini ,hæc plurima & alia,tergoribus Draconũ innasci,quæ & nascerentur ventre,si attritu & reptu terræ, nõ abraderentur reptili animantis motu,conspicimus:hinc tergoribus adnascuntur illa non sicco capite aut ventre,qui reptu hęc impedit,& cõpressu,pondere atterit,Plinius lib.25. c.2. Edoardius lib.6.c.118.Pausanias,Aristoteles de cerbis supra,cũ enim sangui ne nutriãtur ista,Draconi dũ insunt,hunc succũ reddunt sanguis Draconis dicta virẽtia,seruantq; in posterũ radicũ opere ex terra nata virtutẽ illã adepta semel.Folijs imo Draconẽ sculptũ forma. & effigie tenent exorta illa dictu mirabilę nimis,norũt Indi Hispaniç nouę&nos visimus cõmuniter plãtis aduectis,& 2.li.7.c.historia Indiarũ occidẽtaliũ inuisitur,hęc enim plãta altissimas radices,

immittit

immittit pertingentes intima vassa seminaria animantis huius; lumbis adnata, per quos seminis ductus decurrunt, semen vt trahere possint formatum prolificum efficere potens Draconem verum, formetq; vt illum folijs primo, Draconibus inserta ortu accepta virtute, seruataque in posterum, terræ commissa loco fructi cis quæ nullum alium fructum gerunt vnquam, quam folijs Draconem eformatum (mirabile satis). Cõsecrabãtur antiquitus Dra
6 cones palladi Deæ AEsculapioque, vt videre est antiquis numismatibus simulachris, iconibus antiquorum , & Hieroglíphicis, Rhodiginius refert lib. 10. c. 3. Et Edoardius vltra , Pierius alij. Palladi cum quod cautè, inspectarent occulte vigilanter, quibus Palladis pudicitiam significabant, virginisque candorem commẽdabant, quarum est cautè, modestè, vigilanter, viuere., tum quod sint virginum amatores, Zelotipi natura, custodesque acerrimi & inuiolabiles virginum quas detegunt odio & auersione semel coruptas, Esculapio quod debeat esse vigilantissimus, qui aliorum curę pręest solicitusque, vimque in cauda obtinere medicos in mortem in vltimo vt Draco tenet: non ore non verbis, opere imo, quod est scientiæ practicæ finis mortem vitare, vltimum, caudam vitę. Amittunt pellem senectamque, bis anno quouis vt serpentes reliqui, vere & autumno, antea diximus , quam occultat maxime, nullum excitat dolorem morsus huius ingentissimi animantis, est enim minimus illius morsus muris instar, & cum tamẽ nitatur ille nimis mordere, minime mordet, debile remissum nimis, iis adest venenum ictus, quod si quando obtinent, est Luna plena, instigantur enim tunc mucore adaucto. Edoardius, AElianus, reliqui inest hoc magis sub flauis Draconibus dicatis Esculapio, venenatus morsus rabie actis, est medici venena retundere & frænare vt ii venenati illi dicarentur non alij. AElianus de hoc animanti hæc scripto mandauit lib. 2. c. 21. AEtiopia generat Dracones longitudinis triginta passuum, qui carent proprio nomine, solumque interfectores appellantur Elephantorum, ij ad summã senectutem proueniunt quibus duplicata cauda est, in phrygia procreantur Dracones decem passuum magnitudine, ij quotidie media æstate, hora, cum forum hominum conuentu plenum esse solet, & prandendum est, ex cauernis procedunt, & ad nuncupatum circa pontum fluuium Rhyndacum concurrunt, qui cauda terrę addacta, reliquo toto corporis erecto celso gutture, ore hiãti rela-

ti relaxato & aperto,superuolantes aues tametsi sublime & per niciter ferantur,sua inspiratione & suctu,táquam amatorio quodam philtro ad se trahunt & alliciunt,quæ spiritus ductibus diductę,in illorum ventrem illabuntur & decidunt. Hæc ad occidentem versus peragunt,qui postea se se occultantes , dum greges ex pastu in stabula reddeunt,insidias parant simplicibus animantibus,multamque inferunt pernitiem quo sibi abunde prandium comparent phrygium historię idem libr.7.c.10.& 13. Sunt. Non solum visus acutissimi,imo,& auditus accerrimi dracones, patet locis adductis,eorum adeps cum melle ęmista albuginibus oculorum mirifice prodest,& visus impediméta,discussoria qua pollet virtute,detersioraque extrahit,morbosque crassorum humorum medetur exacte.Refert AEtius locis supra; Auicena narrat,AElianus lib.11.c.16.Dracones Virginum ossa,& integrarum obseruare,custodire,abscōdere,imo & abdere & terra humare semel inuenta,reserare vero corruptarum defodere , quod est cum formicis illis commune eo loci inuenies,sunt formicæ toto corpore serpentes figura & forma,longitudine & infectione,& si pedes obtineant,at longiori corpori cum non sufficiant serpunt & reptant,quo iis serpentibus genere afinibus idem conceditur natura instinctus,conficiunt enim in frustra ossa integrarum & occulunt secreto,reseruantque succo allectæ osium, quo pollét virgines copiosiori,illum quod obseruauerint nonque reiectaberint integræ,secus ac corruptæ extenuatæ iam veneris vsu. Imo antiquitus narrat,in Lauinio lucu apud Italos templum fuisse Iunonis Argolicæ dictæ,quod Argos occiderit industria Mercurij, in quo antrum erat amplissimū profundumq; satis, & Draconis cubile in quod certis diebus sacræ Virgines concurrebant , pannis ofam ferentes manibus,velatis oculis linteo purissimo,via recta in cubile diductæ,non secus ac si deuelatis,reseratisque venirent ocellis,e quibus Draco capesebat cibos castos,è corruptis si quæ erant secus respuebat odio , quo ingenio examinabantur virgines,acusabanturq; corruptæ,vt ex lege supliciis aficerentur. Sunt maxime puellarum,puerorumque virginum amatores Rhodiginius loco adducto Plinius libro.10.c.74.Arcadia antiquior Plinio libro.6.c.3.AElianus lib.6.c.16.Hierosolymę narrat.Tempore Herodis Regis Iudæorum Draconem eximiæ magnitudinis, pulcherrimam deperiisse puellam,quam inuisebat nocte,solicitabatque

tabatque dulcissimis tenebat amplexibus, perditeque adamabat; quæ cum exorresceret sedulum amatorem pertimesceretque de amico dispari, subduxit se abfuit mensis spatio; absentia vt oblibisceretur amor, hic vero cum in dies augeretur absentia & Zelotipia magis, adeo increuit, vt noctes diesque locum repetens, vbi solitus erat cum illa versari absumeret acerrima oppressus angustia, extenuatus & exolutus fame, vsque dum illa reddit, inuenta casu quam mille osculis amplexibus mille tenebat, spiris & orbibus obuolutam, lachrymás elingens pedes ingratæ amicæ, & rigidæ, suspitionum plenus, quam parcè & molliter cauda verberabat, ac si pœnas luere vellet delicti commisi c. 62. Narrat historiã
8 de puero Arcade, ijs. Cum paruulus Draco in Arcadia simul cum puero natione Arcade educaretur factus iam puer natu grandior Dracoque cum per magnus euasisset, molis vastissimæ & inusitatæ, mutuoque inter se amore flagrarent asportati simul in siluam, decreto prætorum, ne vrbem vastaret immane monstrum, reddit iuuenis abditus Draconem fugiens; post tamen, cum per desertam regionem procederet, in latrones incidit Arcadus ille, percussus, & petitus gladiis, exclamauit auxilium implorans, Draco autem bestia, & ad audiendum accerrima, & ad videndum, acutissima illico ac puerum exaudiuit, cognouitque, sibilo edito, suæ indignationis terrorem illis iniiciens , & signum exhibens, acerbissima morte scæleratos afecit veterisque amici vulnera lingua expurgauit, pristinæque reuocauit saluti, quo facto, & venatu alto iuuene Draconis expensis, ne molestus esset amatori in siluam reddit amorem violentum recusans lib. 10. c. 49. Draconem, Pindum interfectum Regis Macedoniæ filium, fratrum inuidia, narrat eum non reliquisse, semel strangulatis agresoribus in siluua, vsque dũ cognati debita illum sepultura exornarent, quod aliquando , ex præda & venatione reddeunte illi partem impertiisset ille lib. 6. c. 20. Plinius lib. 8. c. 11. Maximam adesse inimicitiam Elephantis & Draconibus recensent AElianus sic, Dracones non inscii aut imperiti, Elephantos solere exanimare, ex arboribus ramos decerpentes in pastus suos, in eas arbores serpentes reptantesque dimidia sui corporis, parte quæ ad caudam spectat, foliis arborũ circũtecta parte alia anteriori, funiculi instar appensa & demissa, quo cum accedunt Elephantes ad arborum cacumina colligenda , in oculos eorundem insilientes efodere & obcæcare, rejecto vomi-

tu, il-

tu,illos constrictosq; tenere cauda circumligatos , laqueo quasi, suffocare in posterum inusitato quodam modo. Plinius hanc pug nam sic fieri refert c.11.lib.8. Africa vltra Syrticas solitudines & Mauritania. Elephantes habet,maximos vero india bellãtes cum Draconibus,tantæ magnitudinis,vt Elephantes circumflexu li-bere & facile ambiant cauda,medio corpore,perstringantq; nexu nodi,vt sufocent,compressisq; visceribus obrruant,pondere ve-ro Elephantorum occisorum simul cum illis complicati rumpun-tur casu,vt victor & victus æquali victoria,triumphisq; æquali-bus glorientur cap.12.eiusdem libri hæc. Draco itaque iter ad pa-bula speculatus,arbori excelsę plicatur,scit Elephans impares es-se sibi vires contra Draconis nexus,quo cum pondere pollere co-gnoscat,arbores quærit aut rupes,vbi possit Dracones semel si-bi annexos collidere atritu molis & pondere,cauent hoc Draco-nes,ne dum plicati Elephantos comprimãt,rupes sint quibus col-lidi possint,hinc pedes primo ne possint ad rupes accedere nexi-bus colligant , resoluunt vero Elephantes nare parabofcideque volubili,in narem caput illico condunt immittuntque Dracones mentum & rostrum,spiritum respirationemque vt intercludant suctu potentissimo quo pollent,inde oculos eruunt facillimo ne-gotio,quo cœci fameq; confecti reperiuntur Elephantes eo duel-lo. Causam vero inimicitiæ horum animantium assignat,quod E-lephantibus adsit frigidissimus sanguis,Dracones vero cum æs-tuent & flagrent incendio,fistulis arctissimis oris & narium, qui bus cordi refrigerium tantique moli impertitur parce nimis,aui dissime sanguinem eorum expetunt frigidum ob refrigerium sibi maximum mediis illis æstibus exusti,propter quod bibentibus E-lephantis insidiantur aquis immersi fluminibus & amnibus. Vbi abditi(mirabile)in aurem solam morsum defingũt,quod is locus nare & manu dicta Elephantis defendi non possit solus in vniuer sa illius compage,è qua vniuersum imbibunt sanguinem animan tis. Liuore & inuidia maxima vrgentur , vt & senectam occulant & gemam liquent,abdantque parci natura , Plinius sensit lib.37. c.10. AElianus li.6.c.4.qui gemam capite contentam frequenter mortis tempore angone,in lachrymas conuersam oculis efunde-re dixit,qui cum homini aut ferę internecium parant venenatis radicibus virentium se replent,vt vomitu eiectuque & morsu in ficiant,vt si & mortem subeant,non impune animãtia victoriosa.

ipsis.

ipsis vescantur veneno imo ingestorum infecta mortem sibi illis
vltionem conciscant, cuius rei non ignarus Homerus Odisea, λ
retulit, ibidem AElianus dixit, vt Draco manet circum cauer-
nas complicatus, prius refertus multis cibis venenatis &pernicio
sis aliis venenum, & nutrimentum sibi, sic Vlises captabat ira per
citus tempus lib.28.c.4. Plinius caput Draconis limini domus
appensum fortunatam fœlicem illam reddere credidit, habitato
res gratos & fœlices, tum illos, qui horum oculis cum melle tri-
tis perungerentur, laruas noctiumque phantasma, non extimesce
re, adipeque perunctos victores euadere in duellis. Spondilium
primum vertebrarum colli mulcere potestates & iudices, gratiā-
que cum magnatibus conciliare, dentes idē huius efficere si por-
tentur alligati & suspensi, cauda & capite fœlicissimas efficere do
mos. Hinc iis subducti antiqui, & vt alij vigilantiam domus com
mendarent, sculptos Dracones depictosque scutis liminibusque
domorum infigebant. Prudentiam potentiamque ostentantes, vt
est modo videre frequentissime iis locis. AElianus li.11.16.c. diui
natores præsensores temporum, rerumque multarum constituit
illos tempestatum, beneficij memores, lunæ motum sectatores.
corporis reperie, nimis variare, crescere, decrescere, malitia mo
tu, & actionibus, vt crescit, decrescitq; luna, horum quosdam a-
latos esse natura recenset Lucanus lib.9. ijs. Vos quoque, qui cun
ctis innoxia numina terris. Serpitis aurato nitidi fulgore Draco
nes. Pestiferos ardens facit Africa ducitis altum. Aera cum pen-
nis, armentaque tota secuti. Rumpitis, ingentes amplexi verbere
tauros. Nec tutus spatio est Elephās datis omnia leto. Nec vobis
opus est ad noxia fata veneno. Alatos cōstituit vt passim antiquo
rum monumentis est videre, numismatibus Deorum templis, si-
mulachris, statuis, stegmatibus, diuisis, taxilis, diximus supra serpē
tes alatos nasci, tum monstrosum illud esse, vt & pedes obtinere,
quod est visum quandoque. referunt AElianus, Plinius locis ad-
io ductis c. de vipera dictum. illud est potentię huius animantis, om
ni admiratione dignum, docet AElianus libro 6.c.4. & lib.16.c.
39. & cum eo Chyorum Cronici lib.7.c.60. in valle Pellæa, pro-
cerissimis arboribus consita, Dracones esse inusitatæ magnitudi-
nis, hosque proceras arbores tanto impetu & violentia concute-
re, & agitare caudæ nexibus, vt contritu & attritione arbores ea
violentia collisæ ignem generent, flagrentque incendio, vt illæ si
mul &

mul & Dracones inurantur igne communi iam senio confecti, vitam tędio habentes: id vero illis arboribus contingere, quod abie tes resinosæ sint, succensu faciles, vt Sole solo radiis, lumineque multoties inuri videantur, igniuntur enim plurima alias luce sola, specillis Chrystallinis radiis solaribus visitur id quotidie. Gale nus refert in Mysia domum quādam, stercore columbino inspersam, vrenti Sole, æstate media conflagrasse vndique, stercoris igne succensa, abietinis structam lignis resinosis exposita, Soli vehe mentissimo, de causis morborum c. 4. 3. de temperamentis cap. 3. Dracones omnes aquas expetunt, in quibus per tempus commorari cupiunt æstuanti natura ignea, parcissima respiratione, non suffectura tantæ moli animantis, quo & monstra huic insunt natu rę maxima, humiditate locorum, quæ habitant c. de Leuiatham lōgius infra: hinc hydras, lacus, fontes, stagna, paludes, humentia & vda inhabitare norunt Pausanias in Corinthis, Homerus, & alij. Sunt Hydræ Draconum monstra, vel multorem capitum, aut alata, pedestres vè Dracones, hij vero & hydræ adhuc, distinguntur à Dracone pisce marino, qui est Graculo pisci persimilis, mo deratę molis, refert Plinius libro 9. c. 27. Quem docet captum, at que in arenam emissum mira celeritate cauernam sibi excauare fugereque facillime, euanescere subito, non secus atque acus pis cis rostro arenis addacto, lib. 32. c. 11. aculeos vsque ad caudam habere & c. 7. dentibus huius scarificatis gingibis, indolentia potiri afflictos, A Elianus lib. 14. c. 11. sic. Draco marinus aliis piscibus similis, reliquo corpore vero Draconi terreno, capite & oculorum magnitudine, magni enim sunt & pulchri iis : maxillæ etiam formam quandam similem habent, cum terrestribus, squamas habet duras, adeo vt tangenti, non videantur longe abesse, à pelle Draconis terreni, simul & aculeis armatus est grauibus, & venenatis tangentibus perniciosæ, Aristoteles idem de historia animalium lib. 8. cap. 13. qui. 9. de historia cap. 6. docet expurgari la ctucis siluestribus, semel pomis refertos Dracones pomorum aui dissimos cap. 1. eiusdem pugnam cnm Aquila describit, qui autores Draconis carnem aqua maceratam, contusamque vulneri applicitam, maximum esse remedium, & mirabile satis tā marini quā terrestris morsibus, eorundem locis adductis edocet.

Quo varia scripturæ loca deplicantur, abstrusa natura Draconis obuoluta, spirisq; plicata.

CAPVT II.



His constant varia scripturæ loca, cum historico, tū Tropologico sensu, primo locus ille. Exodi. 7. c. vbi hæc cōtinentur. Dixitq; Dominus ad Moysen, & Aarō, cū dixerit vobis Pharao ostendite signa, dices ad Aaron, tolle virgā tuā & proiice eā corā Pharaone, ac vertatur in colubrum. Et factum est ita versaque est in colubrum. Vocauit autē Pharao sapientes & maleficos, & fecerunt ipsi per incantationes AEgyptiacas & arcana quædā similiter. Proiecerunt q; singuli virgas suas quæ versæ sunt in Dracones, sed deuorauit virga Aarō virgas eorum. & cum iis Pharao, non dimitteret populm Hebræorum, subdit Deus. Vade ad eum manè, ecce egredietur ad aquas, & stabis in occursum eius super ripam fluminis, & virgam quæ conuersa est in Draconem, tolles in manu tua & percute aquam fluminis, & vertetur in sanguinem, & neque ijs conuersus est Pharao. Versa est Aaronis virga in Colubrum verum, natura talem subito, & repente: Deo omni lege agendi soluto operanti, qui nec expectat materiam vt agat, ex nihilo omnia quia vult solū educere potens nec causarum effectus, cum quæ illę possunt ab illo sint, suscepe-rintque: possent & hęc mediis plurimis transmutationibus naturę euenire, tarde longo temporis interuallo, at non ex tempore & subitanea mutatione: variæ formæ enim in materiā succedunt, agentibus causis naturæ, tempore & motu, passique dispositione aptata vt fert passum & potest agens, lōgiori breuiori tēpore, interuallo facto, aut subito in dispositis iā vltimate: at in disidētibus diuersarū specierum suppositis sese ad inuicē successio formarū, hoc Dei est, non naturę opus: est virga Aaronis versa in colubrum verum, postea in veram virgam, vel numeralem vnam vel specie vnam: succedentibus sibi ad inuicem formis in materiam eandem, Dei efficientia, cui nec preteriit tempus idem, nec eadem numero, vt pote omnia afferre suplereque potens infinita omnia transcendēs virtute, quibus numero eadem quæ fuere corrupta reddit. Dæmon vero & malefici, cum solum posśint mediis naturalibus causis effer

fis effectus molliri, quæ motu & tempore vicissitudinibusque ad inuicem factis egent, non subito effectus veros excitant, apparentes imo & mentitos: virgæ enim maleficorum non in Dracones veros fuere commutatę sed in mentitos & fictitios, ideo est dictum eo loci. fecerunt ipsi per incantationes AEgyptiacas, & arcana quędam similiter: non vera vt Aaron fecit Dei opere. fuere in Dracones conuersæ maleficorum virgæ, Aarō vero in Colubrum anguem communem, serpens dictus nomine generis, quod communius & vulgariter magis serpat. coluber genere dictus reptilia omnia continet venenata nimis agilissimi motus potentissimique capitis: motu & viribus potentiaque veneni actiuissima, & si minima mole, imo quanto minora actiuiora, Dracones cōtra deformes capite impotentes nimis diximus cauda vim & robur obtinere, non rictu oris, ictu imo caudæ pollere, vastitate molis maximos, potentia veneni & morsus imbelles debiles: facilius fuit Dæmoni molem cumulare indigestam & rudem cui corpora obediunt, motu locali, quam vires potentiamque virtutum animantium immitari, quæ nequit facile cum egeat ille hæc vt æmuletur causarum aplicitu easque agere expectet si effectus edere velit, solū actiua passiuiscum aplicet in effectus omnes prę terquam loci motus (late supra.) Deus vero vires exeruit animantis impertiitque animanti colubro vero, suam potentiam præfigurans minimo Colubro, Coluber enim appensus & ligatus, serpēs que hic, continuo caput mouet permouetque superius, celsius altiusque reliquo omni tenet corpore, cui assidet, intueturque celso capite. Figurabat Christum cruci afixum, sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, sic oportet exaltari filium hominis. Iohannis 3. c. Christi caput Deus diuinitas. Paulus prima ad Corinthios 11. Christi caput assidens humanitati, corporique mistico Ecclesię fidelibus, capite insuperabili quod eidem insidet vicit virgas maleficorum Dracones apparentes, incantamenta philtra, carnis mundi potentiam, Dęmonis arma peccatum, superauit Coluber minimus vermiculus ille paruulus mortem, infernum, 14
peccatum, Dæmonem, Coluber hic ingentissimos Dracones vastos & molis ingentis vorauit, hos capere potuit deglutire, capitis virtute, amplissimo ore in capite consito diuinitatis doctrina, consiliis, præceptis, vita, morte, deitatis ore distento vsque ad carnem passibilem, virgis maleficorum versis in Dra

cones, mirabile vt illud mirabilius videretur, Colubrum Dracones ingerere & deglutire, reputatus paruulus alioqui gentibus & minimus, capere molem ingentem vastamque adeo, vt digitum Dei ibi adesse faterentur reuelles vt conuinceretur Pharao: in Christoque diuinitas vt notaretur: retulimus supra Draconem appensum arboribus nimio pondere, graue caput terrę committere, caudam capite superiorem reponere, inuolutum pendere cauda supernè, ventreque capiti superiore facto & toti: irruere vt possit in Elephantes: quibus significatur appetitus ventrisque potentia, non capitis non diuinitatis, concupiscientiæ imo ventris appetitus, caudæque & infimi vires: diuinitatis cum nihil opus AEgyptiorum contineret, contineretque Aronis acta sunt fa..i dicentes, digitus Dei est hic, Christus qui patrem notificat digito virturis & potentia, quo mirari desino gentes adubitasse, Iohannem, Christum an esset, cum digitum Dei animaduertissent quo illum designabat, potentia miraculorum & doctrina, vitæque integritate. Digitus enim ille quo agnum indicabat, miracula obstupenda & rara, digitus ille Christus erat, Deique digitus in quo quo ipsum manifestabat hominibus Angelis, Doctor Angelorũ & hominum, virtute digiti Christi, si ergo in digito vno Christus noscebatur Ihoãnis, quid de toto illo addubitarẽt homines omnibus Christum immittatus, si ille digito Christo mortales à dubio non reuocasset: *aquel que con solo vn dedo, dio con Dios en la tierra, haziendole conocer a los hombres*: de quo vere dicitur, digitus Dei est hic: hinc coluber virga hæc, illæ vero Dracones extitere. Postea iussit Deus Aron, summeret Virgam in Draconem conuersam, quæ reddierat in formam pristinam Virgæ iam Maleficorum, quę vere non fuere immutatæ, desiere enim apparere tantum, virgę enim semper adfuere: asummeret aliorum Virgã iussit, quæ in Draconẽ fuerat cõuersa apparẽter, quę enim fuerat Arõ fuit in colubrũ verũ mutata, vt victoriæ signum extitisset semper, spoliis reseruatis contra maleficos adeptæ, ideo virgam vnam, ex alijs summere iussit, & seruari, Pharao vt eadem inspectata in aliis portentis interuenienti recordaretur figmentorum maleficorum, potentię Dei veri, vt conuerteretur ille: quę virga, dura, rigida, sicca, intractabilis Dracoq;, hæc inflexilis, iustitiæ Virga, floruit in Virgine Deipara primo misericordia cõditoris blanda, & tractabilis, facilis, & ductilis, contra Draconem rigoris & peccatũ voracissimę

naturæ

naturæ floribus Amigdali exornata, Numerorũ.17.c. Ver nũtiauit solisque accessium ad æquinotium & signum Agni Christi, solisque iustitiç vernum gratiæ tempus, æquitatem iustitiæ, cum osculis pacis & misericordiæ, quibus iustitia & pax osculatæ sunt, floribus nuntiat Amigdalus prima ver, effloreſcit primo, rigore brũmæ & siccitate transactis: ver constitutioque sanguinea sanguinis Christi, sanguinem enuntiauit ipsa Virgo fęcundissima mater, & non secus atque Amigdalç vulpeculis sunt excidio & internetio tenet Plinius libro.22.c.1.& Bercorius libro.12.c.2. Sacra Virgo fuit hæreticis horror, vastitas, & ruina, Ecclesia canit. Tu sola cũctas hæreses interemisti in vniuerso mundo: extirpasti hęreses cõfudisti, præcibus & meritis tuis illuminatis fidelibus, ad te enim hoc munus spectabat, & ex officio impendebat, quod esses mater Christi veri Dei & hominis simulque aduocata nostra, quod ne faterentur hæretici in varias hæreses inciderunt, cum tamen ijs honor tuus integretur & constet, & cũ vere mater esses veri Dei & hominis, hocq; daretur intelligi mortalibus te, hæreses eradicasti opere tanto extirpasti omnes, vocat enim vulpeculas hæreses, Spiritus sanctus, Canticorum.2.c. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit: vineas congregationes fidelium, & Ecclesiæ statutos ordines, religionis, matrimonij cælibatus aliorũ, vineaque floruit nostra Virgo Deipara. Hærodem appellauit vulpem, Lucæ.13. Ieremias.5. Tareni. Propterea mestum factum est cor nostrũ: ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperijt, vulpes ambulaberunt in eo. Tu autem Domine in æternum permanebis, solium tuum in generatione, & generationem. Vbi montem Sion vocat Ecclesiam quæ iam disperijt plurimis nationibus, propter vulpes & callidos hæreticos, qui caudis complicatis, æstuantis concupiscientiæ, igne conflagrantibus, religionẽ vastare & succẽdere sunt conati, appetitu & portione inferiori, cauda, vt Vulpes, canes, vẽtores cauda, secessu fœdissimo excrementorum inficiunt, fœtidissimisque excrementis fœdant, non secus ac vulpes ij colligarç caudis, appetitu & amore proprio, vt tandem in Dei contemptũ degenerent & prolabãtur. (Augustinus.1.de ciuitate Dei.c.6.) fructusque fidelium, vineæque floridæ Deiferæ Virginis floribus virgineis, perpulchræ, omni ex parte integræ & perfectæ incendio & malitia deuastare contendant: concupiscientiæ æstu, &

malitia inquinantes reatu culpæ liberam Virginem omnino; Deique matrem illustrem Principis priuilegio voluntate, & concessa gratia, vulpeculæ natura paruulæ deteriores vulpibus maioribus natu, & grandioribus infestæ magis naturæ, cum quod minus pertimescamus de ijs, caueatque ideo minus quilibet, tum propter artes quibus pollere experientia ediscimus versutiores & deteriores. retulit, vt supra Plinius, & AElianus libro septimo, capite sexto vulpeculas deteriores vulpibus esse. Spiritus enim ignei, bilisque copia in ijs, quibus maiori abundant prouentu vulpes aliis animantibus, vesicaque bilis amplior capacior, animanti stimulant magis contenta pusillo collectaque, quam si latiori diffusa complecterentur viuenti, quo deteriores natura. Iudicum.15. Hæc eadem virga Virgo sacra hæreticorum, quæ in manu maleficorum, de vulpeculis cauda ligatis initur sermo, Draco credebatur, solumque Draconis conditiones subire, in manu Aaron & Mosis, iustitiæ & sanctitatis, ijs sacerdotio & principatu insignitis virga fuit efloruit, & quæ obliqua circumuoluta iudicabatur ijs, Dracoque serpés virga recta iustitiæ & misericordiæ symbolum extitit in manu Sũmi Sacerdotis Christi, Deifera Virgo directionis & rectitudinis, imperij & iurisditionis nostræ, virga in manu Iudicis in qua visitauit nos oriens ex alto, & cuius interuentu signatur cuilibet ius suũ misericordiaq; & clemẽtia notificatur hac ipsa, Isaiæ.2. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascẽdet, & requiescet super eũ spiritus Domini. ex hac virga egredietur flos Christus virgæ & Virginis huius filius, virga erit ipse, si virgæ filius est. Virgo sacra est virga virtutis Dei, in qua hæc omnia operatus est Dominus, virga iustitiæ in manu Domini, quæ alias, vt & omnes Draco esset, peccato originis; priuilegio libera & immunis, nobilis extititvolũtate principis, gratia plena, ex qua ortus est Sol iustitię Christus Deus noster. Hac diuisit Moses mare Rubrũ, vtebantur enim eadem adinuicem Moses & Aaron, Numerorum.20. capit. fuit hęc virga in conspectu Domini semper & in arca fęderis eo loci dicitur, fuit sacra virgo in conspectu Domini, & in fędere cum Patre æterno, cui satisfecimus per Christum, fuit in pacto, in arca hac qua subterfugimus naufragium diluuiumque, non recessit a conspectu Domini, nulla interposita culpa: inter solem, filium, & Lunam hanc plenam, quibus eclypsis Lunæ venire alias

re alias solet culpæ opaci interpositione, ideo gratia plena, quæ est pulchra, vt Luna plena, cum manna filio alimento cœlesti in arca fęderis testamenti gratiæ & matris reseruato. Rubrum mare diuissit sanguinis filij, vt securi itarent mortales diuisit a filio sanguinem fluore iugi, in bonum hominum vt flueret, & mare vltionis nostrę ruinę & sanguinis, diuisit aquas ab aquis, & confirmauit, (ibidem dicitur,) nę fluerent aquæ, imo vt consisterent muri instar hac diuisse, ibi dicitur, ne nos obrruerent & absorberét, hac virga fuere cópressæ pręsse imo, vt securi possimus in terrá promissionis venire. Tum locus ille Psalmi. 73. iis cóstat vbi 14
dicitur. Tu confirmasti in virtute tua mare contribulasti capita Draconum in aquis: tu confregisti capita draconum, dedisti eos escam populis AEtiopum. Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluuios Ethan. Confirmasti virtute tua mare, detinuisti diuissas aquas, sustinuisti, firmasti ne fluerent, & muri instar circunuallasti. Numerorum. 20. capite. Et confregisti capita draconum in aquis, vbi maior videbatur eorum potétia. Diximus dracones in aquis expectare Elephantos, quorum pondere solent collidi, animantia illa quę aures obturare nequeunt, vt de Elephanto diximus; in aquis, in aflictionibus, eos qui audiunt Verbum Dei, audientes adhuc, non solum surdos, eos imo qui aures infarcere nesciunt in aquis insiliunt, quod maiorem cognoscant potentiam inibi, maiusque robur sibi addesse, mole vastissima su portata aquis, velociusque huc & illuc vertantur, moueanturq; vt fugiant & prosequantur hostes, hic vbi erant validiores in aquis in deliciis & voluptatibus, in vditate vitiorum afluentia & copia, austeritate paupertate, pœnitentia promulgata Christus asperitateque, contra ac leges carnis ferebant, hic vbi concupiscientia ęstuabat mediisque aquis ea erat ignis potentia conflagrabat, confregit eorum capita Christus Elephans ille, qui nulli tenetur flectere genua, vt non flectit Elephas, æqualis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem, Elephas tum hic diuinitatis vi, eius virtute confregit capita Draconum in aquis baptismatis sancti, confregit peccatum mortem, Draconum capita, quibus feriunt mortales, in aquis vbi Dæmon Draco potentiam maiorem videbatur exercere, in aquis, in aflictionibus, in laboribus, intraberunt aquæ vsque ad animam meam: de aflictionibus dicitur, fecit iu-

grum,huiuſq;,& amaras aquas deſerti potabiles,dulces,ſalubres,in aquis in laboribus,quos tulit Chriſtus in morte. Capita Draconum peccati inferni voraciſſimi & dæmonis fregit quaſſauit in aquis: vltra confregit hac virga Draconum capita, Virgine deifera,qua primo peccatum deiit,infernus,culpa:in aquis illuuionis vniuerſalis dilubij,culpę efluentis in poſteros Adæ origine, qui aut ſuppoſito diuino non coexiſtunt, aut priuilegio non excipiũtur epicheiaque Principis. Ipſa contriuit caput, vt dictum fuerat Geneſeos.3. aut ipſe contriuit cum ipſa contriuerit. Contribulaſti primo hęc capita Draconum, promiſsionibus factis, ſpe data in lege ſcripta,cõfregiſti poſtea lege gratiæ promiſſis acquieſcẽs plenitudine ſcripturarũ, te hominibus immiſſo Deo homine. Tũ ad literã Pharaonis & aliorum Principum Duces, capita Draconum, inſtrumenta & miniſtros confregiſti contribulaſti in aquis, vbi prius adhuc contribulaſti, vt conuerterentur, quos, cum duritie cordis obſiſterent confregiſti poſtea. Capita vero Draconum cõfregit mundi, peccati, mortis, vt gemam Virginis ſacræ eliceret, non caudam Draconis, non vltimum, non mortem diſiciit, mori enim non recuſauit, nec Draconis vltimo affligi, ſibi nec matri piiſſimæ inhibuit nobis datus, vt morte vitã compararet, hominesque vt ſummo amoris vinculo necteret, omnia in prætium eorum cum erogaſſet, vt quantæ eſſent ęſtimationis mortales ſciſcerent, & quæ Deus expetit ab eis, quanti eſſent percallerent, Dei amicitiam & amorem, vt intelligerent Dei morte vitaque digna, matrem vero mori voluit, cum vt verus homo crederetur, veræ fœminæ proles mortalis, ipſa natura vt reliquæ, tum illi vt maius præmium addeſiet, & ſi peccato libera, voluit mori. capite peccato omni immunis, percuſſitque in aquis Dracones, eorumque capita ibidem confregit, vt eſſet Draco vtilis ſuo morſui (patet ſupra,) eſt memoria peccati vtilis nimis maceratusque Draco aquis lachrymarum, vulnera perſanat quæ infligit ille, vt de peccato damnaret peccatum. Paulus ad Romanos 8. capite. dediſti eum eſcam populis AEtiopum. Diximus in AEtiopia frequentiſsimos eſſe Dracones, & vaſtiſsimæ molis, inuſitatæ magnitudinis, his vtuntur AEtiopæ in cibos capite reſecto & cauda, tam è marinis quam è terreſtribus, imo & in morſus eorundem, carnibus eorum veſci ſalubre iudicauit Solinus in Poliſtoria capite 33. Galenus. 11. de ſimplicium medicamentorum viribus.ca

bus capite de Dracone marino,& 3.de alimentorum facultatibus capite 4. Edoardius libro 6.capite 11.& Bercorius libro 10. capite de Dracone Opianus alij: Solinus, AEtiopas lingua extracta, cauda recisa, impune Draconibus vesci legit, & in refrigerium æstus, sanguinis potu Draconis marino vti, imo bile femora & felle extracta edere quodcumque animal quod sors obtulerit, hos vocat Solinus Pamphagos, quos cap. 34. docet vesci serpentibus Draconibus alijsque omnibus animantibus innoxie ob côditam eorum ipso opifice peculiarem naturam summo. miratur, ergo vates facer eo loci, summam Dei prouidentiam, AEtiopis adhuc gentibus ferinis & barbaris, sine cultu & lege, sine obseruatione non defecisse, illis imo in alimenta & cibos præparasse, Dracones, quibus, vescantur salubriter, sunt ea in regione, salubria & innoxia, venenata alioqui animantia, aut noxia minus (eo loci est videre) côquasatis enim reiectis extremis medio salubri, inolescunt ibi eo victu reptilium degentium incolæ in aquis, quibus degunt in illa prouincia reptantia præcipue & communius omnia, æstu nimio regionis sese vt temperent illis remittantque igně vt Solinus eo loci vult, diluto veneno & remisso loci vditate & refrigerio, quod etsi minimum adsit Draconibus omnibus est ea in parte minus adhuc: vt sit populis AEtiopum esca & alimentum incultisque illis & Barbaris, quibus nec defecit Deus alimento, aut doctrina sufficientiaque legis. Confregisti ergo capita Draconum in aquis & dedisti eum escam populis AEtiopû, ad literam potentiam Pharaonis, potentiumque subuertisti imperium, superbiam capita, dedisti eum escam populis AEtiopum, idolatrię & Apostasiæ, quæ iis enutriebantur fouebanturque Draconibus. Tum in escam hos relegasti populis AEtiopię inferno nigro, obscuro, fœdo, & horrido, vltra AEtiopiæ fœditatem denigratis, fędatis, quod essent qui sicut cremium aruerunt, lumine fidei extincto nigricantes, candore amisso iustitiæ titiones facti carbonum instar, terra vallati obducti, terrenis restincta fide, sufumigij & fętore fidei extinctę graueolentis, molestissimo conscientiæ morsu, non experrecti fumo graueolenti luminis obrutæ, denigrati suffumigio fidei sine operibus, dicti esca AEtiopum, fomentumq; idolatriæ; tum peccati capita, mortem culpam pęnam esca inferni, & AEtiopiæ Dæmonum subigasti. Vocatur Pharao Draco magnus ab spiritu Deo. Ezechielis 29. c. iis, in anno decimo decimo

cimo mense. decima die mensis. factum est verbum Domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem Regẽ
15 AEgypti, & Prophetabis de eo, & de AEgypto vniuersa, loquere, & dices, hęc dicit Deus Dominus. Ecce ego ad te Pharao Rex AEgypti, Draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis meus est fluuius, & ego feci memetipsum, & ponam frenum in maxillis tuis, & aglutinabo pisces fluminum tuorum, squammis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & vniuersi pisces tui, squammis tuis adhærebunt, & proiiciam te in desertum, & omnes pisces, super faciem terræ cades. Vocatur Pharao Draco magnus iuxtaque naturam animantis liquent hæc omnia, qui cubas in medio fluminum tuorum in deliciis in voluptatum affluxu afluentiæ medio, in deliciis, vitiorumque humiditate superflua, est humidi termino proprio non circunscribi, aut lege vè morigerari docuit Aristoteles. 2. de ortu & interitu ca. 2. solumque alieno arctari, vi quasi & violentia, sese excedere & traniicere continuo tentas, Superbiæ Draconis immitatrix, qui dicis ego feci me me, mea sunt flumina Lucifer alter qui sibi adscripsit accepta & gratiosa, propriæque naturæ debitum reputauit, vitiis squamis excrementorum copia ex alimento confectis, qui gentes illicis subditosq; inficis vitiorum illęcebris & philtris, squamæ in aquis splendent magis, afluentiaque rerum vitia eminent firmantur. Draco marinus splendore squamarum pisces allicit, inuitatque quos postea aculeis venenosis transfigit dificit & lacerat, quorum quibusdam vtitur in presentia, in cibumque acceptat, quosdam in posterum aculeis suspensos reseruat dolore nimio & veneno aflictos, atrocissimam inferens mortem & crudelem, irretitis pulchritudine oculorum & squamarum splendescẽtia allecti, armatus aculeis locis adductis colligitur autorũ, Pharao vitiis plenus lege solutus attrahebat reliquos vt simul cũ illo inquinarentur, inficerenturq;, eo capto Dracone simul cũ illo pisces aculeis infixi venient, & cum Pharaone populum trahere in siccum minatur, de aquis afluentię rerum, Deus ipse, hosq; in superficiem terræ proiicere in siccam terrę faciem, vt sint aliis exemplo, terra adhuc non oculi aut abdi sinet, esca volatilium dęmonumque AEtiopiæ inferni vt sint, propriis vitiis, opulentia, potentia, terrenis, irritis, inualidatis, quibus oculi & abdi quominus vltioni pateant non poterunt, in desertum in remotissima adhuc

in AEtio

in AEtiopiam, vt sint omnibus gentibus, exemplum, monimentũ: esca & alimentum virtutis sunt pœna & præmium. Terrestris Draco & aquas subit frequentissime ibiq; degit, Elephantos captans, & pisces euorans eisdem locis extat, squamis exornatus, & aculeis quibusdam, quibus elucentibus pisces congregat, splendore concitat & circunuenit. Tum in somno Mardochæi intelligitur cur Draconum simbolo voluerit vti spiritus Deus. Ester. 10. & 11. c. Vbi hæc continentur. Et ecce duo Dracones magni parati cõtra se in prælium hæc. c. 11. 10. vero hæc Mardochęus. Duo autẽ Dracones. Ego sum & Aman. Viam spiritus intercipere tentat Draco nexibus dum pugnam agræditur, aut cum Dracone bellũ init aut duellum, cum alijs gerit, vt de Elephante diximus, suctuq; allicere aues ad se aeris tractu qui est spiritus respiratione tractus, Mardocheus & Aman, non secus atque Dracones dimicabantur de via spiritus recludenda suspensione patibuli. Iustè Mardochæus Dei iussu & inspiratu, propter scęlera Aman, ille iniustè propter malitiã inuidiã & liuorẽ insontis Mardochæi, pręualuit innocentia & in patibulo quod parauerat Amã Mardochæo, suspẽsus ille est via spiritus cõclusa, suspẽsus discessit, Dracoq; Mardochæus Draconi Amã, spiritus viã interclusit, tũ Dracones vocãtur, quod quilibet alterũ minabatur cauda morte & vltimo sui, ictu caudæ Dracones plus multo capite feriunt & ictu, quam rictu diximus.

Naturalia plurima Draconis complectens, sensusque cum literales tum misticos.

CAPVT III.

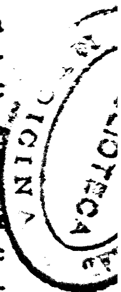


DAnielis locus non minus hac natura animantis consi 16
tit c. 14. Vbi legimus. Et erat Draco magnus in loco illo, & colebant eum Babyloni: & dixit Rex Danieli: Ecce nunc potes dicere, quod iste nõ sit Deus viuẽs? adora ergo eũ, dixitq; Daniel Dominũ meũ adoro: quia ipse est Deus viuẽs. Tu autẽ Rex da mihi potestatẽ, & interficiã Draconẽ, absq; gladio, & fustè, & ait rex do tibi. Tulit ergo Daniel adipẽ, & picẽ, & pilos, & coxit pariter, fecitq, massas, & dedit in os draconis, & diruptus est draco. Cũ enim glutinosa hęc essẽt & viscida obturãtia

& replen-

& replentia nimis, adeps glutinosa & oleosa substantia qua pollet, rancida præcipue dum est, instigante & irritante guttur natura nimis sensile & ferens minime eorum quę viam spiritus obturare valent & impedire, eius semper solicita muneris quod tanti interest ad vitæ tutellam cordisq; refrigerium, collum inquam alioqui strictissimum vasti animantis, vnctuoso aereo tenui & viscido, opplente, pice viscosa & tenacis naturæ cum adipe eliquata semel hærescensti, pilis quod humore distentis nimis dilatentur vt repleant, longitudineq; circumuoluantur adeo, vt deplicari non possint è loco irretitis semel, irritentque nimis stimulent discectis partibus sectionis, acutis factis discectu in tenuibus magis sectisq; semel, coniunxit infarcientia nimis, quibus & obturamus ea, quæ tenues liquores tenēt, vt nō possint extra fluere præcipue in vasis ligneis & alijs porosę substantię, obtulitq; ideo Draconi naturæ voracissimę, dracones dicti à quo Tragones eueniūt dicti ingluuiosi homines idiomate Hispano, è græco τραγο trago aut Hircus gulosus, vorax, mors quod omnia deglutiat illa *trago dela muerte* dicitur, vt & Draco inde animās, difficillimi anhelitus dipsneū natura & respiratus parcissimi, strictissimi oris fistulæ instar, vt diximus, Enare animal, cui oris & nariū loco, plicata foramina adsunt molis ingentis vastitatis immēsę, calidissimę & æstuāti naturæ: (patet superius,) cū hęc solū habeat quibus respiret illud, nō suffectura animāti tāto, vtraq; impedita respirationis via, glutino illo viscido & crasso, diruptus sit Draco, detento spiritu, nimio tracto conatu, tāto æstui tussi concitata animantis & lancinno, pilis & rancido eleoso stimulantibus gutturis sensibilissimam regionem: hinc inde distentis præcordijs, vt aerē traherent in cordis refrigerium, non excluso postea infarcta via impedita & obstructa, glutinoso illo, quo crepuit medio corpore, distentus spiritus violentia & impetu agitato, scimus enim detentum flatum & terremotus tremendos excitare, magnos montes subuertere, abrumpere animātia medio, id docent tormenta bellica, cluso & impedito exitu agitato spiritu: coxit vero, vt in crassarentur amplius, glutinosaque vt fierent illa magis, incrassat, coctio, & viscidiora facit quę coquuntur semel, ducuit Aristoteles 4. meteororum, cap. 2. 3. Galenus. 1. aphorismorum aphorismo. 7. quę renuntians Spiritus Deus subdit, & dedit has massas in os Draconis: non in ventrem, in os scilicet solum, glutinosa enim & viscida

viscida non potuere os transcendere, in ventrem vè prolabi æsophagum aut pertingere, gutturi imo affixa Draconem suffocarũt, ore enim agitur respiratio, naribusq; aer in os venit prius vt in guttur proueniat, cum tamen auide Draco hæc deglutisset, pinguis & adipossæ substantiæ natura cupidus, quod relaxet & dilatet illa sicca & stricta, structura innata complicata saporeq; illectus sibi placido, grato & suaui, vnctuoso, quo ijs vtitur cupedia nimia vt ijsdem locis fertur, hæc traxit ad fauces caputque laringis, quas cum conclusisset viscu, orificijs obstructis glutinosa rerum congerie suffocatus obijt, laringis capite infarcto, internetio, quantũ iubari natura rerũ potuit, miraculo tamen obrutũ Draconem, se se ipsis his internetioni tarde suffectura. Lachesim narrat Apuleius Cerberum occupasse massa viscida & tenaci infernum ingressa, negotia Veneris & Proserpinę sollicitantem, naturis rerum fabula conficta, vt veris rerum naturis fabulosa suaderent, effigie ve mentita veri, mendacium occuleretur. Est auidissimus Draco sanguinis, (supra retulimus) Adeps vero ex oleoso sanguinis fit supernatanti & pingui, concrescente frigore & coctione genito & suborto, adeps concretum significat pingue, & hoc frigore sistit, cum calore perficiatur prius & depuretur liquescẽs, postea congelato in partibus membranosis corporis, natura frigidioribus reliquis, oleoso & pingui concrescente, docet Galenus 3. de temperamentis, & alibi; hinc adipem expetit, quod sit sanguinis pars prior & elaboratior aerea & leuis, sublimior, superior, aerem non minus optat quam maxime, aereasque aues allicere suctu superbus ille, natura & malitia, superiora deprimere obtentat, in suosque relegare vsus in ventrem in propria sibi, alia vero deglutit simul vt deglutiat adipem, vt illo Danielis pilos & resinam: ijs ipsis superatus & victus, sine fuste gladio, vt promisit Daniel, sic se sanguine replent multoties Dracones vt eo ebrij veneantur, ex aereo quem ebiberunt potu sanguine, flatibus spiritibus eleuatis plurimis, capite grauato & pleno obstructis vijs vaporibus illis sanguineis animantium, vini instar, distentioneque maxima facta medio corpore vt dirumpatur flatibus ijsdem, ictu enim impulsu & distensione crepuunt multa, aere concitato conclusо, impetu & vehementia, vt crepuere qui Paralipomenon. 2. capite. 25. ad petram collidebantur. Crepuit imo Iudas Iscariothes plenus sanguine Christi, & pretio sanguinis, iudicio sibi mãducato



ducato & bibito, non diiudicans corpus Domini. Draco ille perijt suffocatus adipe fruméti & sanguinis, picem & fœditaté peccati simul deglutiens, pilos, vitiorum longitudinem consuetudinis & habitus, eisdemque misere obcrepuit, medio corpore, vétre & præcordiis mollitie molliori parte vbi ossa desunt, & solidum, firmum, & stabile destitit fidelitatis, impetu enim facto in pectore & pulmonibus, præcordia abrumpuntur, medium corpus inter inguina & alas, medio trunco & busto mollibus præcordijs diruptis ventriculo & ventre abrruptis, hoc corpus dicitur præcipue in animátibus, docuit Aristoteles de cómuni gressu animantium. c. 2. Non secus dirumpuntur Dracones illi, qui rerum affluétia distenduntur laxantur, adeo replentur adipe, & abundantia, vt crepent medio corpore, dirumpanturq;, sese contínere impotétes quos nequit propria capere pellicula, imo vt molles & humidi, modo & termino carent Psalmo. 21. Sicut aqua effusus sum & dispersa sunt omnia ossa mea. humidus proflui vltra terminos, aquæ instar vltra legem & rationis proprias hominis metas, & 72. Mei autem pene moti sunt pedes: penè effusi sunt gressus mei: tum pice tenaci & téporalium rerum glutino, pilisq; & rebus extra hominis integritatem & substantiam, accidétibus extrinsecis, apparentibus rebus detenti, medio crepunt corpore, appetitu medio inter rationem & naturam animantiũ. Christi sanguine diruptus est Draco inebriatus, hausiit sanguinem sugiit vt postea copia & virtute abundantia dirumperetur (vbi abundauit delictũ superabũdauit gratia Paulus) Dęmó infernũ, & mors. desiere. suscepit enim mors vitę alimentum quo mors periit defecit commutata in vitam, cum vitam ededisset. Ego sum via veritas vita, Christus: mors ergo cum vitam ingesisset Christum, periit

17 illa vitę methamorphosim passa, Deuteronomi. 32. sic dicitur ingratitudinem sępius à Domino castigatam populo repetens referens supplicia quibus puniuntur beneficii immemores. Fel Draconum vinum eorũ: & venenũ Aspidũ insanabile. de veneno Aspidis. c. de Aspide diximus, quod insanabile sit cuiusq, Aspidis tale venenum, fel omne epotum inebriat sensum remittit & obscurat, memoriam adimit & hebetat, quo antiquitus (supra diximus) myrrha vino permiscebatur, vt ignea natura & fumida, simul cũ aliis caput replétibus, obstrueret caput, repleretq;, & apoplexiæ modo sensum partium aboleret quominus tormenta sentire pos

sent eo

sent eo potu parari,potus enim,tum &modo parantur morituris quæstionesq; pasuris,torturas tormenta sufferturis,crucifigendis, suspendẽdis,vt minus doloribus extorquerentur, tũ ne animus distraheretur cruciatibus superaretque vires pacientiæ, & mens minus integra compungeretur minus de delicto commisso distracta.Christus vero cum gustasset vinum fele mistum Matthæi.27. cap.Noluit bibere oblatus quia ipse voluit,ferreque mortem & dolores cum vellet,quæ hęc possunt retardare respuens aut imminuere,quouis modo gustauit tamen, vt adhuc molestiam illã non subterfugeret at non bibit, ne essent impedimento doloribus & cruciatibus:fel ergo inebriat memoriam hæbetat,qua accepti beneficij recordemur,præcipue Draconis calidissimi animantis fel,quod sanguinem Elephantis expetere diximus,quod sit frigidus Elephas melancholicumque animal, vt colore actionibus & alijs patet, ingenio & viuendi solertia; bilis fel Draconis, ingratos reddit ebrios,extra se ducit homines, extra rationem, fel ergo Draconum vinum eorem,vt in pœnam delicti amplius obliuiscantur eorum quæ liberalissima munificentissimaq; largi conditoris manu recepere,vt grati offendere illum recusent, potabunt enim pro vino,quod memoriam auget siccitate & calore, docuit Galenus. 3. de locis affectis latissime à quo posteri, fel Draconum quod imminuit ebrietate & repletione rerum fugatium,Abacuc.2. Ve qui potum dat amico suo,mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius,fel suæ obliuionis inebrians vt aspiciat nuditatem inebrians vt nõ teneri obligationis vinculo epotantem credat ille videns nuditatem eius. Ieremias 3.Threnni.Circundederunt me felle & labore, ædificauit ingiru meo,quasi in mea venit,& depredatus me ædificauit,& circundedere me felle suo, sanguinem meum exoptabant. ingratitudine & obliuione acceptorum beneficiorum & me obitum laboris & afflictionum rerum fugatium,vorare curabant sanguinemq; exugere Dracones ij, fele effuso prius in me,inebriat fel, ducitque extra se hominem, tum sitim multo maiorẽ auget potatũ semel, sic siti inextinguibili torquẽtur ingrati effræni appetitu,&insatiabili,in pęnã ingratitudinis: sunt ij declinãtes in obligationes quos adducet Dominus cũ operãtibus iniquitatem,permitterq; inebriari fele hoc oblibionis beneficij accepti, est fel Draconis amarissimum inter omnia animantia,quod calidissimus sit Draco ani-

eo animans, calidiorque succus fel, bibent ingrati amarissima, felque Draconum, amittent enim ob ingratitudinem accepta, est vero amarum magis, durius multo possessionis amissio, quā non habiti actus priuatio, Ecclesiastici.c.25.sic. Commorari Leoni, & Draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. de Leone serpente locus extat, quod insidias paret magis animantibus reliquis, adhuc quiete maiori & tempore placatiori magis, quando omnia silent & quiescunt, hunc insidiari monstrauimus fraudes parare, insidias tendere cautelosus versutus serpēs, parat Draco animantibus maioribus adhuc Elephantis cęli auibus astutissimus, auditus acerrimi & visus acutissimi; hæc in alia disimilis naturæ animātia sæuiunt liuent, irascuntur, rarissime vero in eadem speciei eiusdem, nunquam quasi, mulier vero nequā in maritum sæuit, surgit, irascitur, in hominem naturæ eiusdem speciei vnius proprium, mansuescunt consuetudine Dracones frænātur maxillis, serpentesque omnes fere mitescunt, mansuescit vero nunquam mulier, in maritum irruit, parat insidias, iurgia mouet, iras, rixas, non quiescit, non frænatur, non sistit. Est ergo facilius Leoni, & Draconi serpentibus commorari, quam mulieri nequā, obediunt, hæc multoties homini parent, cum illo quādoque amice viuunt sistunt, quiescunt, vt non irascantur amplius & sæuiāt non sistit mulier quiescit, aut satiatur vnquam. Iob.30. hæc continentur. Calamitatem, & miseriam suam deplorās. Frater fui Draconum & sotius structionum. fui pomorum auidissimus, non secus ac Draco est natura, experiui pomum in Adamo, quo dicitur fui. maledicitque diem ortus, idest maledicit de die ortū, culpæ reatu ortus sum ac si diceret in reatu acerbissimi pomi, quasi eiusdem naturæ essem & cupediæ cum Draconibus, quibus à primo ortu adest pomorum auiditas, sic ortus & natus sum in pomi desiderio Adami, frater Draconum originali culpa, appetitu peruerso, caudæ innitor elatus superbus prius cœlestia vorare pręsumo memetipso, eritis sicut Dij, Pharao alter, terrenisque caducis & fugacibus hæreo, sanguinis auidus, vltionis vindictæ passionū, altiora peto & suctu superbio, altissima quæque superare tento: vanitatem ventum inspiro & ad me allicio suctu, accerrimo visu curiosus & auditu acutissimo Draco, alios inficere auditu tento Elephantes adhuc & robustissimos quosque, qui humeris pōdus iustitiæ sustinent, in peccato ortus, vt in veneno Dracones lento

& te-

& tenaci recocto igne æstuantis naturæ, quod omnibus herescit, in veneno viscerum interno in Deum, & externo in proximum peruersus, bilis & fellis torridæ intus recoctæ & mortiferæ, & si enim morsum parum venenosum injiciāt Dracones, intus vero venenosi magis sunt animantibus reliquis visceribus & internis: macula enim peccati infectus visceribus & interioribus, externis fędus non minus natura labefactata ortus, frater eorum fui. Et socius struthionum deglutibam serpentes viuos, nō mortuos. vt strutio facit, & ibis supra, cum adhuc Christo, non essent superatæ serpentes, mors infernum, dæmon, passionesque nostræ, & venenosa ingerebam viua hæc. tum ferrum, ignem, non pertimui ingessi vero, nec versatilem gladium igneum Angeli paradisi custodis exhorrui, vt me substraherem à peccato, commutaui imo durissima quæque, mortem ingessi pomi esu, defecit virtus commutandi mortem & conficiendi durissimum id alimentum, vt Draconi deficit pomis superādis, quibus dum se replet ille cō fugit ad lactucas siluestres ijs expurgatur amaro illo expurgatiuo vomituq; reiicit, quæ superfluè ingesserat: Deus iussit populo lactucis aggrestibus vti, cum agno simul, & panibus azymis, Exodi 12. & Numerorum. 9. c. nausea pomorum Adami Hæuæque infestato, lactucis amaris siluestribus, Dracones vitant satietatem pomorum nimiam ijs, expurgant enim amara detersiora virtute vētriculum ventrem, & venas primas, vomituque reiectant succos glutinosos, & crassos infestantes ventriculum, nauseamque inferentes, crassitie & glutinosa substantia. Galenus comas absinthij laudat aloem & amara quęuis. 2. per locos, & metho. 8. c. 4. statuit Diascorides libro. 2. c. 125. à quo, & Galenus & posteri, lactucas siluestres amaras & detersiuas, purgatiuasque humorum crassorum, visui aptas constituit, vltraque venereos appetitus coercere, flatuū vētriculi discusione, vt eo firmato euomere sit facile esus pomorum vt recordarentur, lactucis vti præcipiebat lex, tū quod Agnus crassos generet succos & glutinosos, ideo azymo pane sine fermento detersiua virtute prędito & exiccādi potētia illustri, celebri, leui & fecile coctili, lactucisque iis expurgantibus incindentibus vti iussit quantum ad naturam spectabat, illa pręcipiens symbolo, & hæc non omittens natura, quando simul cū ijs quę ad animi culturam attinet esse possunt, tum agnum in lacte matris decoctum prohibuit edēdum, Deuteronomi. 14. ne fui

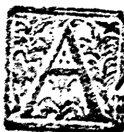
gidius crassiusque fiat alimentũ, viscidius & tenacius, lacte frigido agnoq; viscido & glutinoso, septuaginta legũt Agnũ, vt nos legimus, nobis enim est agnus qui Iudæis hædus, hædus enim recẽs natũ significat ouis fętũ & arietis, immunda sorditie & mucore plenũ, Agnus vero iam Patris vestigia insequentẽ innocentẽ & obsequentem facile, & si hædi nomine capræ fœtus alias intelligendus veniat, Agni vero nomine ouis mitissimæ, & innocentissimæ partus. Quo præcipitur eo loci, & Exodi. 23. nõ coquere hædum in lacte matris. vltra sensu spiritali, ne Christum Agnum coquas disoluas in lacte matris, suppositumq; illud diuinum verũ Deum & hominẽ, in lac disoluas ne resoluas in lac in naturã ex lacte, in humanitatem imo & in diuinitatẽ simul non in lac solum; ne sis vitiosus, fretus lactę matris Deiparæ, Christum in lacte matris ne coquas, offendas, & stimules, irrites, nec sit tibi matris piissimæ lac maternitas ve, condimentum occasio, abusu irritans Christum vorãdi legem & pręcepta, nec lac matris sit, in quo Agnus coquatur & irritetur, ne qui eo lacte vtebatur amice in homines, postea acido illo malitia mortaliũ, vtatur rigide irritatus lactis abusu. His cõsistit locus Ieremiæ. c. 14. miseriã, famem, populiq; afflictionẽ deplorans, ob cõmissa scelera, & patrata flagitia,
21 inquit. Onagri steterunt in rupibus extraxerunt ventũ quasi Dracones, & defecerunt oculi eorũ, quia non erat herba. Asinos siluestres alimẽti defectu deperiisse docet, cũ tamen ij aliis animãtibus melius inediã ferant, & annonæ defectum hyperbole quasi miseriã & calamitatem populi ostendens eorũ exemplo, qui & si omnia peragrent veloces & faciles pabulo destitui periere, imo æstu defatigati, incẽdio terræ squalore, rupes altissimaq; loca subiere, ventũque traxere sicut dracones, quos mõstrauimus suctu aues volatilia quę quasi amatorio philtro ad se allicere, innixos caudæ, rupibus altis, reliquo corpore erecto & celso in aere distento. Defecerũt oculi deficiunt primo fame & corrugãtur, marcescit viuida eorũ splendescentia, exoluta spiritali substãtia splẽdida & lucida facile dissipabili: visus deest primo esurientibus ideo & famelicis alimẽti inopia, vt copia, infestãtur fluxionibus prius lachrymis & fluxu; docuit Hyppocrates. 1. prognostici sect. 3. & Galenus ibidẽ, Arist. 4. proble. sect. 3. & pauuli defectu, tristitia infestato, corde cõpresso, adse euocãte męrorę sanguinẽ & spiritus, vt præsentia alimẽti & cupiditate exhilarat, distẽditur dilatur e.

tur effundit succos in caput oculos,& externa animātis, vt oculi crescāt iis emissis corde extēso: hinc defecerūt oculi, quia nō erat herba fame & tristitia; cauda magnos superat Elephātes & terrestria, cauda dirūpit, nodis, & flexibus, ictu, cœlestia capite impetit trahere tētat, rictuq; offendere carnales, cauda & apppetitu cōcupiscientia erūpit, spiritales capite superbia elatione supereminētia animi: quos dū viciit capite & superbia ligat cauda, vt in appetitus & carnis passiones prolabātur, in vētrēque draconis veniant, volātes aues cœlestes alioqui, philtro & amatorio passionū irretitæ. Hinc draco ille Apocalypsis. 12. c. ruffus erat diximus & dracones esse natura ruffos, habebatq; capita septē. Hoc mōstrosum erat, vt & alatos inueniri dracones, & pedestres, decē obtinebat cornua mōstrauimus eminentias, & tubercula carnea supra oculos cōsita cornuū instar draconibus adnasci. Tum diademata retinere septē eo loci dicitur, Iubatos dracones Christatosq; esse attulimus, tot autorū scriptis, inueniūtur hæc in draconibus plurimis natura vitiata & euersa. capita septē, vitiorū erāt, diademata septē, vt imperiū vniuersale inquouis vitio notaretur. Est diadema signū imperii & monarchiæ absolutæ inquouis vitio, ac si solū esset quoduis monarcha vnus, bellua multorū capitū, decem cornua, quibus ventilauit siriā & peccatores, præceptis decē decalogi, examinauit illos iis lusu iudicis ventilauit, vt in ignē reiciat paleas vstiles iniustos, executione, sententię Agni Iudicis iam Leonis, caudaq; trahet tandē: prius capite agressus cœlestia, superbię capite, stellarū cœli tertiā partē spiritualiū hominū doctorū, eorū qui in spiritali vniuerso, cęlū exornant fulgentissima sidera, astra, luminaque aliorū, trahet cauda & passionibus carnis, prius capite & superbia infectos quæ omnia iuxta naturā animantis elucescūt Apoca. 19. sic de dracone hoc. Et apprehēsa est bestia, & cū ea pseudopropheta, & viui missi sūt ij duo in stagnūignis ardētis, & sulphuris, vt pœnæ magnitudo notaretur, draco enim vt Galenus refert 9. simpliciū. c. de sulphure, odit maxime ignē, & sulphur aborret natura, q cū strictissimæ respirationis sit, extorqueatur nimiscalore addaucto, & fumosa sulphuris exhalatione, fumo instigatus, quib' furit & suffocatur calidissimū animal fumo alioqui plenū & incēdio flagrās, nō minus draco hic monstrosus Dæmon, sulphur odit fugit & pertimescit ignemque, quo exorcistæ Dęmoniacos prius sulphure suffumigāt quā dęmonē pellere tētēt

Sprēget docet, 3. parte mallei maleficarū, quod Dæmon cū solū agat aplicando actiua passiuis, & mediis naturalibus causis, imo non agat ille intrinsecas mutationes rerū, sed quæ agant solum aplicet, vt late supra, ignisque sit actibior omni natura corporea corruptibili, & sulphur actibius omnibus aliis mistis substantiis, vt pote quod metalla transmutet fermentet, possunt hæc sic corpora disponere, parare sic, vt dæmon non possit causas agentes inuenire naturę quæ has vincant & superent actione, quo opere frustratus deserat discedat, est enim illum discedere opere frustrari transeuntis aplicitæ causæ, cum ea loco moueatur causa qua in loco est, corpora vt fugiat actiua hæc, tum quod ligetur natura liberrimus, solū hęc duo imperfectissima corpora intelligere, quibus extorquetur eleuata natura horum agentium, & modo addicto quo spiritum crucient, & extorqueant, â naturæ magistro: hinc hæc fugiunt pertiment, quod corruptibilior ignis sit voracior, corruptiuaque magis causa naturæ totius sulphur, & quod corrumpat sensus naturæ corporeæ omnis perfectior pars excelsior, suponaturque materia metallorum omnium vt fœmina adultera & meretrix viris variis quod sit imperfectius & quasi naturæ nullius, cum facile aliis subiiciatur naturis, his duobus imperfectis adeo cum aligetur, mente vrgetur & angitur, quę habet odio & respuit ille, petunt postea exorcistę præcibus sacris iis factis & gratia data desuper, dæmonium fugare inepto facto corpore quo minus agat ille causis applicitis, tū ne redeat, vt perfectè liberetur homo, & vt non impediatur opus illud ignis & sulphuris, vitiis & peccatis dæmoniaci, & tandem vt manifestentur opera Dei, sitque aliis exemplo, gratiasque Deo reddat, præcātur que ne hominé, etiam si non possit alterare intrinsicè nisi causis actiuis mediis, motu locali ne perdat se solo, ideo suffumigio facto, præcantur & petunt a Deo perfectum opus, & vt ea quæ natura nequit vltra perficiat.

Conditiones Draconis retinens ex ijsque Tropos.

CAPVT IIII.

24 

Dnascuntur germina varia hærbæ & plantæ tergoribus Draconum, quibus occulti & abditi incauta animantia & impræuissa cōprehendūt & arripiunt, vt vbi alimētū & requiem sibi pollicebātur mortē accerrimā

vene-

venenum excidium parant:summa malitia animantis,vafritia,& calliditas quod vitalis alimenti specie mortem infert crudelem, eorum Icon,qui falsis & mentitis doctrinis , verborũ specimine floribus,fucatione subdoli & versuti,mortem excidium parant, vulpeculłæ fallaces,& Dracones florentes malitiam venenum cum expuant inficiantque dolo & artibus simplices & imparatos:vltra & sub bono apparenti venenum dæmonis latitat , sub floribus & germinibus pulchris,anguis in herba : sunt corrupti scelerati homines proprio sanguine, alimentoque proprio vitia qui sustinent conserbantque virentia & viuida,Draconum instar quieti medio vitiorum tumultu,filiorum & familiæ expensis san guine prodigalitate nimia,externa altera alia a se qui fouent san guinis proprij sumptibus,vt sint postea sibi oneri & excidio tandem,vitæ alimento absumpto proprio,continuo suctu,vt Draco nibus venit,contigitque nimio haustu sanguinis Elephantorum interire & dirumpi,& adnatis virentibus innata alimonia destituti,ijs altis profundas immissa radices,ęsca confecta & sanguine animantis absumpto in extrinseca erogato proprio, deffectu alimoniæ tabescentes penuria cibi,confectos obire, iis quę educaberant,qui cum imperfectioris naturæ sint vitio & superfluitate monstrosa,progignunt specie alia dissimilia & diuersa,non eadẽ sibi disidio & ocio:aliena superflua ociosi & desides,qui retrorsum dorso tergoribus aliena procreant a se virentia vegetabilia,dorso retrorsum agentes conuersi ad fallacia caduca bona,ter gora qui Soli iustitiæ reddũt peruersi,quorum Isaias c.1.Væ gen ti pecatrici,populo graui iniquitate,semini nequam, filiis sceleratis,dereliquerunt Dominum blasphemaberunt sanctum Israel abalienati sunt retrorsum,alienati tergoribus aliena sustinentes proprium impendentes sanguinem Christique,semen nequam de generãs à proprio genitore debitoque fine,malitia & superfluo. Filiis sceleratis vitiis subortis blasphemiæ,& idolatriæ eo c.dici tur.Est Draco ornatus honoratusq; alienis quæ tandem propriũ conficiunt sanguinem,alimento destitutus vt intereat,iis ipsis vt deficiat ille,vitiorum incremento & magnitudine addaucta eorum quæ fouit & educauit,macie misera suctu adnatorum, quæ proprium alimentum deuastarunt,non aliter discedunt,qui mediis affluentiis rerum honoribus , officijs, dignitatibus, indolentia floridi., horum abusu carnis illęcebris & blanditijs ac-

quiescentes, superbiæ elationi animi, fouentes hæc ipsa, eorundem sanguine, alta & fota vitia spurca & obscęna sectantur, vt nimio luxu intempestiua morte dispareant ijs ipsis quæ educaberant tanto honoris famæ & rei familiaris dispendio: fuit multis rerum abundantia excidio potentia, & imperium internetioni, ijs ipsis eorum substantia carnis pręcipue fęditatibus deuastata vita & robore. Sunt Dracones floridi, Draconum quasi ostentantes nihil, occulti & abditi mediis honoribus dignitatumq; fastigio, potentia & officio floridi, honorum & dignitatum viro re personati, intus cum Draco adsit vitiosus teter rudis indigestaq;, moles superbiæ tumida, cautella & vafrities floribus ijs velata & abdita, Dracones floridi qui venenosa efficiunt germina salutifera alioqui vt efficiunt Dracones ea, quæ innocua natu & salutaria alioqui ferunt, nil vltra quam Draconem abscondere parant, qui hos præmiis & officiiis cumulant & affectant. Patet
25 etiam Micheæ locus. c. i. vbi hæc continentur. Vadam spoliatus & nudus, faciam planctum sicut Draconum. Diximus Dracones afligi Zelotypia nimis, & ingratitudine opprimi, oculis aqua plenis plangere & deplorare, mitissime cauda verberare ingratos amantes, quorum nunquam obliuiscitur, despectus imo millies reddit & sollicitat, virgines præcipuè, vlulatque sibilo tristissimo allicere tentans, quos deperiit, spoliatus nudusque exubiis senecta, quam vt serpentes reliqui bis anno exuit, verno tempore & autumnali, sub vtroque æquinotio amore furens, vt & animantia reliqua furiunt venere, vere & autumno, sub Ariete & Libra, calido Ariete & igneo, libraque aerea & humida calida spumosæ naturę, redeunt autumno omnia non secus ac vere, Sol reddit in punctum idem quo est ęquinotio agni. Iis spoliatus nudusque Draco senecta antiqua, angitur eo tempore magis, furiit amore ardet, planctum sibilum eformat tristissimum si amata reliquit, vt supra latè: Zelotypia exuritur plangit. Instigatus Deus in serpente exaltatus Christus, antiqua rigoris veste ignis turbinis gladij obumbratus alia & alia deposita vltionis, brumæ rigidæ nudus legis scriptæ, gratiæ vere legis Euangelicæ sub æquinotio Agni & librę simul, sub libra iustitię & misericordię Christi, sub agno quo iustitia & pax osculatæ sunt, agni pax mansuetudo, librę iustitia & ęquitas vtroque ęquinotio conspicua quibus promittit & reddit large, trutinat vocat populum per Micheam

eo loci.

eo loci, conqueritur spoliatus & nudus rigoris, quod agnumi fugiant timidi mortales, vadam inquit, faciam planctum Draconum ingratitudinem vestram lugeam oppręsus Zelotypia, & amore flagrans populo dicit adultero, & nobis predicat. Faciam planctum sicut Draconum, Zelotypus & spoliatus, amore flagrans & æstuans, benignus tamen & pius, sollicitans animos ingratos & rebelles, demulcens cauda & blandiens secundis casibus rerum euentibus, prosperis successibus, vsque tandem inuehitur in ingratos instigatus, veneno Draconis suscepto aliunde vt suscipit draco manus venenatis pugnam vltionem ve aggressurus herbis & plantis, iratus amans Deus punire tentat cauda rerum temporalium, aduersis casibus eorumque euentibus, verberare incipit, punire quasi nesciat, sapientia & iustitia summa delicta hominum, est hæc misericordię eius pietatisque cōditio, quibus allicere præsumit vsque dum sæuit tenaci viru contumatiæ excitatus. Isaias sic. capite. 13. De ingenti ac truculenta Babyloniæ vastatione à Medis, præsagium ferens. Sed requiescent ibi bestię, & replebuntur domus eorum draconibus 62
& habitabunt ibi struthiones: & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi vlulæ in domibus eius: & Sirenes in delubris voluptatis: desolationem Babyloniæ prædicens & ruinam, potententia Medorum venturam, dracones qui siluas incolunt, inermia loca, & solitudines, ibi media Babylonæ (ea erit vastitas & solitudo, regionis illa subersio) commorabuntur, habitatioque erit deserta draconum, qui locis abditisimis siluestribus & semmotis morantur, ac si media solitudine degerent inhabitabunt Babylon: Imo struthiones serpentibus inimici natura (monstrauimus, & de Ibi struthionis specie, quod gliscant serpentes, eisque vescantur) vt Dei vltionem exequantur iustitiamque summam, puniant vt ingratos & sceleratos homines, amice excipientur, & viuent cum Draconibus simul: vt ij & illi iure hæreditario AEgyptijs succedant legitimi hæredes Babyloniæ, & ex testamento capiāt scilicet, gulæ & luxuriæ AEgypti, Dracone enim effingitur luxuria, Zelotypia solicitudine amoris intensione qua deperit amata, qui vltra naturam adamat, vltra suū genus redamat fœminas mulieres viros furiis actus libidinis cæco impetu ductus: struthio vero est gulæ effigies, non enim

solum alimento vitiose repletur vsque ad nauseam & vomitum vt Draco impletur, imo & quæ nullam habent rationem alimenti ingerit vorat, ignitos ferros metalla ignita, vt hinc gula notetur, ideo capite.34. minatur Hebræos,& Babylonios ijs. AEdes eorum erunt cubile Draconum, & paschua struthionum. Vbi cubile ad Dracones refert luxuriamque, pastum vero ad struthiones gulam scilicet: quibus duobus vitijs capitalibus reliqua alia continentur, hęredes ergo legitimi ij succedent parentibus, & patribus filij in hæreditatem hanc & bona paterna, habitant Dracones domos libentissime nostras, vt antea diximus, fiuntq; nobis familiares & inquilini, superbas habitantibus magnificas & regias ædes & ruinas desertas, quod homines adamet, quos disquirit aut sperat venturos, vocatur ab Spiritu Deo Aman Draco notauimus supra, quod a latere Regis esset domo regali. Tum pilosi habitabunt ibidem. Satyri scilicet natura pilosi libidinosique illi, columella inter lasciuos Satyros, Panasq; biformes. Ouidius. 1. fastorum, Panes, & in venerem Satyrorum prona iuuentus. Codrus. Illo forte die Satyri Nimphæque salaces. Luxuria Satyri scilicet, hęreditabunt eos, saltabunt ibi solitudine illa, quá amant aufugientes hominum commertium ob suam deformem fœditatem, Zelotipi ob hominum elegantem formam & venustatem naturæ, psalentes vt Nimphis grati esse posint motibus, si non forma vt concilient gratiam cum eis. Oratius. Nimpharumque leues cum Satyri chori. Virgilius in Buccolicis. Saltantes Satyros immitabitur Alphesibeus. Hos vidit tales Antonius Hæremita, qui alloquutum cum illis fuisse testatur. lib. vitę patrum.3. cap.10. Augustinus.3. de Trinitate. c.90. etiam si adsint mentiti incubi Dæmones ea efigie frequenter, qui semine aliunde asportato coeant cum Lammis & veneficis fęminis. saltabunt ergo & vlulæ respondebunt, aues scilicet illę nocturnæ quæ & flere & vlulare videtur, Hispanis, Cuchillo & Autillo, Italis Alocco αἰγωλιὸς Græcis, tristissimæ naturæ, Virgilius. 8. AEglogorum. Certent, & Cygnis vlulæ. sonum tristissimum edunt formidabile, quo miseriam eorum pernotatur vlulatus afflictionũ & miseriæ, eæ enim aues solitudines non minus petunt. Addit & Syrenes indelubris voluptatis, Augustinus aquatiles has fęmellas lasciuas & voluptuosas, philtrum hominum & amatorium perditissimum, afirmat vidisse,

vidisse, inundatione quadam ingenti mediterranei maris iā emortuas, & vita defunctas. 2. de ciuitate Dei. c. 30. Poetę plurima fabulantur de ijs. fingunt eas filias Acheloi & Calliopes habitantes mare siculum, sursum versus virginea forma, postremo corporis pisces, cantus dulcedine sopire nautas & sopitos demergere, alijs in complices reseruatis, toto corpore quasdam humanam referre effigiem & formam alij alia: Mantuanus. Blandis neu des syrenibus aurem. Faustus sic. Qui molles surda syrenes præteriit aure. Crinitus, Marullus, Ouidius, alij varia, lasciuię & voluptatibus deditæ etiam succedent in hæreditatem & in bona eorum, in delubra voluptatis, ædes & templa idolatriæ, expetunt sirenes inermia loca & solitaria, aut maris profundum natantes aut terram inuisentes, nuditate fugientes gentium commertia. Pilosi nomine etiam Dracones pilosos intelligere possumus, deteriores natura veneni cum Satyris adhuc, vt saltare ad Satyros solum referatur, pilosi ad vtrosque. sunt natura Dracones tales, retulit Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu. 4. c. 53. ingerere tentat Draco rufus natura, virgines, integra substantia illectus & succosa, dulci succo plena, non vt coruptarum exuccis & insipidæ luxu, quas prius deperit veneratur colit, odio prosequitur corruptos, illarum ossa obseruat & custodit si ingesit euomit illico reiectat reddit, videre est pictura communi Diui Ieorgi, vbi ossa plurimarum Virginum quæ supererant custodit vigilantissime, carnes solum virginales mollemque substantiam hians, virginibus altus, quos solū deuorare præsumit, vt fami satisfaciat, plurimisque alijs historijs patet, hoc symbolo naturæ vt manifestetur Draconis fames in Virginem Deiparam Apocalypsis figura, quā cap. citato absorbere tentabat Draco, & matrem & filium virgines, quorum carnes masticauit attriuit laboribus, afflictionibus, doloribus, ossa vero solidum integrum superstitit, omni labe & culpa immune, carnē afligit dentibus, pęnalitatibus, tormentis, doloribus, solidum nō attigit, ossa, animam, virtutes, dona, diuinitatem filij, os non comminuetis ex eo, innanis imo morsus extitit debilis & eneruis, solidum corporis virgineumque Deiferæ matris nō tetigit, eius quæ permansit integra vt erat, quæ vorauit euomuit illico, Dæmon & mors, Dracones maximi, Christi sanguinē euomerunt, vt euomit Draco si cōficere nequit, humanitatē, adhuc, Virginisq; Deiparæ corpus, cōculcato Dracone superato & victo, inferno Dæmone, 27

Bucellam de manu Virginis sumpsit, qui de alia nō acciperet Draco, Christum sumpsit, vorauitque infernus, datus nobis de Virgine sacra: ipsum morti obtulit & consensit mori, obediens Deo, bucellam dedit Draconi mortique hunc morsum vt dirumperetur. Draco Daniel. Virgo dedit masam Draconi, qua dirumperetur ille, Daniel Hebræis iuditium Dei & sententia lata nostræ redēptionis incarnationis sūmo beneficio & gratia est. postea & dedit Barbara virgo, Draconem ingentissimum vicit, aqua benedicta historiæ sacræ patrum enarrant, linteo ergo puritatis amicta velata pudititiæ velamine, Draconi obtulit filium virgo intacta, vt filij acquiesceret iussis illa, morsumq; obtulit inferno, & Draconi. Oseas. 13. c. O mors ego ero mors tua, & morsus tuus ero o inferne, euomuit Draco alimentum morsumque, omneque alimentum quod ingessit, non potuit capere finita potentia alimentum infinitum nec retinere quæ recepit hinc eieciit. Complicati medio corpore capite & cauda liberis, flumina transnatant & meliora pabula queritant, dæmon dæmoni plicatur, capite semper libero peccati, & mortis cauda, vt feriant petant humanum genus mortalium, melioraque pabula iustorum adeant, iis enim, non sufficit vnum vitij genus vt auertantur, ideo plicantur irretiunturq; Dracones, vt subertantur & altereutur, transnatantes flumina lachrymarum, & voti facti in aqua baptismatis sacri, has aquas trāsnatant, gratiæque auxiliorum aquam & rorem, flumina hæc copulati plicati. Dæmones iniuncti percurrunt, sciunt enim omne regnum in se diuisum desolari, iis conuiciit Christus Phariseos, vt non in Beelzebu dæmonia eiicere conuincerentur, non enim plicarentur iungerenturque Dracones ij iam, vt transnatarent flumina aquarum legis gratiæ, suaderētur enim mortales miraculosis actis illis, Christi operibus raris dęmonum expulsione & abiectu, si in Beelzebu esset adhuc opus, Christi doctrinā sectari præcepta custodire, iustitiā, æquitatem, virtutes omnes morales saltim vt omnia ius, nil iniuria foret, pauciora vitia vt essent mortalibus, aliorumque exemplo non inquinarentur, quibus aduersatur dęmon maxime vt peruertat Dei leges morum adhuc, æquitatis moralis, cum quod immitetur homo iis ipsis quodāmodo supernas virtutes supernaturales, tum quod iis vt decet seruatis impertiat Deus illas & immittat superne, lege naturę seruata vt decet, liberalitate sua, non ergo plicarentur diuiderentur imo dæmones

vt de

vt desolaretur eorum respublica si sic transsirerent legem gratiæ Psalm. 2. Dirumpamus vincula eorum, & proiiciamus a nobis iugum ipsorũ. At quibus hæc fient quo vè Brachio quo robore hæc tanta? dixit Isaias c. 51. Iis, consurge consurge, inducere fortitudinẽ brachium Domini: cõsurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sęculorum, nunquid non tu percusisti superbum, vulnerasti Draconem. Vocat Christum mediatorem proclamat, consurge consurge de Solio æternitatis verbum veni, inducere fortitudinẽ brachium Domini, potentiã & robur diuinitatem ostende, & fortitudinẽ manifesta, indue hæc in bonũ hominũ saluator Deus sicut in diebus antiquis in generationibus sæculorum, quãdo omnia per ipsum te facta sunt verbũ, initio mundi, & in temporis generatione & sæculorum, vbi robur potentiã cõmonstrasti. Ipse dixit & facta sunt, sunt omnia per verbum facta, percusisti superbũ serpentẽ maledictionibus, & oprobriis, & vulnerasti draconẽ Dęmonẽ, quod promisisti saluatorem gentibus, Pharaonisq; deuicti exẽplo, superbum, & draconem percusisse vulnerasse liquet prædictis antea. Aquilã diximus prædã arripere draconi è vngibus, ipsum nudare spoliis & quæstu, occulta atentatrãs lignum arboris concionatores sacri confessores trãslignum crucis spoliãt dracones, Dæmonem, mundum, passiones deprædantur, surripiunt, vt Christus fecit arbore crucis, odit Aquilã Draco, quod cũ omnes aues in ventrẽ alliciat suctu, Aquilã tamẽ quod volatu petat qua si sublime cœlum, altissimeq; peruolet, nõ valeat in ventrẽ euocare, tũ quod Solẽ ipsum intrepide cũ inspectet & cõtempletur faciẽ ad faciẽ dum cum illo pugnã iniit, draconẽ voluere cogit Solẽ versus, volatu vario vt prædam arripiat obcęcato & cęcutienti lumine qui deluditur, idẽ mali Aquilę cõtingere posse ratus cum hęc Solẽ intueri possit perspicaci visu, citra id quod lumine effascetur, Solẽ inspiciens, hinc aquilã odio prosequitur delusus draco. Iusti qui in cœlũ peruolãt, solẽq; iustitię inspectãt & vidẽt, draconẽ deludunt præda arrepta, Solis intuitu, iis irascitur maxime draco, natura maior dæmõ hominibus, nõ fert Solẽ aborretq; maxime, habet natura submissos oculos circũseptos tuberculis & superciliis, at homo natura minor oculis minutioribus inspectat & videt, furit draco in naturã referẽs quidquid Solis videre potest in se in naturæ munimẽta, & oculorũ cõpagẽ, Aquila in Solẽ reddit explorat filios intuitu acsi quæ sunt sibi, & quæ Aquilæ magis videtur cõceptus progenies soboles, sua credere nolit illa, vsq; dũ

manifo-

manifeste Sol ipse & declaret, accepta iudicat nō debita data imo secus Dæmon Draco omnia citra Solis examē suscipere posse est ratus sibi que deberi existimat, eoque dementiæ venit, vt se factū se putet non Deo, credidit Pharao dixit. Ego feci me me, dona non explorat Deo accepta Sole, sed natura propria, hinc Aquilæ inuidet & æmulatur, quod illa meruerit Solis influxu, quod ipse demeruit malitia & veneno: reiicit ore plumas Draco & vorat alitem secretus pronus vt diximus, vorant sanguinem proximi auari suggunt lingunt, post hæc plumas inutilia euomunt, domos astruunt pias, hospitia, templa, sanguine pauperum multoties insidias machinantur denuo Dracones malitia pleni & veneno viscerum vsque dum tandem, venit Aquila, Dei iustitia quæ Solem iustitię inspectat, & surripit prædā, iustitiæque Dei executor mors, pignusque aufert Hypothecam vitam cui innitebantur hęc omnia & credebantur, vt capiat & surripiat mors. Draco medio aquarum aurem Elephantis agreditur, quod non posit illam para boscide & nare tutari aut contingere cum reliqua omnia posit ille. Auditum fidem tentat Dæmon euertere, medio aquarum batismatis Christicolarum medio adhuc, se vertit ad Solem Elephas vt Draco aquarum lumine cæcutiat, aures versus cœlum erigit cum capite simul, vt Draconis irritos faciat ictus Elephas, qui genua flectere nequit religiosum animal, expers idolatriæ, qui capite submisso cœlum astra Solem cœlestia colit, credere tenentur mortales, quia Deus dixit, in cœlumque aures extollere cum capite Christo, viribus enim solius naturæ, hæc tueri nequit, neque audire mysteria, imo audita inficiet Draco, si in cœlum non porrigat aures & oculos. Draco natura venenosus morsu non est vt nec natura Dæmon, inficitur vero, esu venenatorum, vt infectus est Angelus superbia homoq; superbia & pomi esu. Alia ijs patēt

Draconis amores continet naturalia & mystica.

CAPVT V.

30 

Eperit ardenter pueros, amat & Virgines, carnesque incorruptarum Draco, quibus vescitur, ossa cooperit & reseruat curiose nimis, odit corruptas, & cinædos fugit, adamat pueros, quos ingerit tandem, puerum

expete

expetebat Virginis Apocalypsis citato & Virginem tulit subiga-
tus & victus, cum ipsam prius odio prosequeretur, quam matrē
cum nosceret filij pueri non iudicabat Virginem, naturæ viribus,
quod repugnabat, caudæ innitens, capite superbus impetere nite
batur peccati notare labe, vsque dum Virginem cognouit coac-
tus & inuitus, omni potentia & præuisione, quibus subditus &
frænatus illi obediuit, quod Virginem cognouisset iam illi dor-
sum cōmisit frænatus mitis, hic imo illud maxime notetur, quod
AElianus audit lib.9.c.15.& cælebrat antiquorum historia Poli-
carpi lib.7.c.90. Draconis ictus acerbiores infligere venenosos-
que magis, euoratis mansisque ranis quarū sunt auidissimi, quæ
c. de Aspide diximus & eo loci dictis cohærent, tum & iis, quę di
cuntur Apocalypsis 16. iis. Et vidi de ore Draconis, & de ore Bes
tiæ, & de ore Pseudoprophetæ, spiritus tres immundos in modū 31
ranarum. Vt venenum notaret tetrum & fatale Draconis, spiritus
Deus, qui ranas vsque ad vomitum ingesserat, orisque eiectionē:
tres vero euomit ranas triplici dentorum serie dentatus ille mon
strauimus, quibus ferit & venenum diffundit venenosis refertus
cibis prius, ex Homero tradidimus, quo Draco venenosus extat,
natura innocus alioqui facilis & enerbis veneni, sunt homines na
tura & Dæmones perfecti, malitia vero & alienis deuoratis, vene
nosi & virulenti, pomi enim alieni esu cecidit homo gula & su-
perbia vt draco alter, Dæmon superbia & inuidia, aliena optan-
te, propria diiudicans malitia & odio, sunt enim ranæ venenosæ
plurimę natura & loco, Rubeta, Bufo natura mutæ, & silētes, fri
gidissimique veneni, quæ iniuncta garrulis reliquis non venena-
tis, illas inficiunt concubitu venerem dum explent, docet Diasco
rides libro 2.& Galenus docet.6.simplicium, Paulus. AEtius, Aui
cenna reliqui, lacus imo lacuna stagnus, aquæ graueolentes, vene
natas generant communes, quarum esu interiere plurimi, est iis
caute vtendum sobrie præuisis adhuc. Tres spiritus immundos,
reiectauit ore virulentos & tetros, carnem, mundum, dęmonem,
quibus (subdit) Reges trahūtur: sapientes, hæroes, nobiles adhuc,
trahenturque ante Christi aduentu pseudoprophetæ illius, Dra
co enim amoris proprii, iis tribus fouetur subcrescit subuertit
homines, non solum vulgares, Doctores imo aliorum iure Reges:
vocauit Aristoteles sapientes Reges iure, qui alios regere & gu-
bernare queūt; alios natura natu fortuna & casu Reges & quibus
non fe-

non fecimus ipsi. 1. Politicorum cap. 9. iustos adhuc sapientes doctos: summæ virulentiæ ranas reiectauit bestia illa Bufones rubetas natura infectas, & ranam virulentam infectione aliarum, fœdoque accubitu natam: nulli animanti venena aquis non mitescunt diluta, præter quam ranis, quibus increscit aquis, locisque humentibus malitia & virus Behemotque animanti, de quo infra: ranas pseudopropheta Bestia Draco ore garrulas loquaces, venenatas, summæ virulaginis eiectauit tres immūdos spiritus, philtris, garrulitate, & dicterio subducentes mortales, tum Hypocrisim, superstitionem, fauorem, quibus omnia subuertit Draco virulentia ingenti, quibus trahuntur Reges, nobiles, docti. Sapientiæ capite 16. de iis quæ Dei populo contigerant in deserto, & fuga AEgypti memoria reuocata, Deique summi beneficiorum historiæ repetita sic dicitur. Filios autem tuos, nec Draconum venenatorum vicerunt dentes misericordia enim tua adueniens sanabat eos. Hæc de Draconibus Africæ dictum intelligo qui sunt venenati regionis æstu, incendio & squallore, alimentique calidissimi vsu, aquarumque defectu, quibus venenum eluitur, & temperatur mitescit; scimus enim angues aquatiles, & si eiusdem naturæ cum terrestribus sui generis, securiores esse veneno aquis deluto: increscit vero recoctum æstu & igne, imo quæ venenosa non sunt natura, recocta & igne depurata venenata fiunt, vt argentum viuum, cuius aliqua quantitas accepta, non nocet eadem sumpta ipsius recocti & sublimati, interficit breuissimo spatio, & hæc quantitas portioque aquis diluta non interficeret, aut minus noxia foret; non secus Draconibus contingit, quos cum veneno constituant omnes remisso & debili morsu & dentibus, venenatos dentes Africos continere sciunt regione & situ, ex Africa vero fuisse aduectos primo libro suassimus, præsertim cum sunt dimicaturi virulentos adstare quod tunc venenosis se repleant (monstrauimus) vt venenosi & virulenti supersint, virentibus, herbisque venenatis ranis animantibus ve infectis mansis, erant vero dimicaturi eo loci contra autoris naturæ offensores flagitiososque homines, vt fuere ibi qui serpentibus puniebantur: naturale est instinctuque cognoscit animans quoduis inimicum & hostem, ouis lupum, mus felem, pullus miluum, conoscuntque animantia, & creaturę omnes, autoris naturæ aduersarios & legum transgressores, natura sic ordinata autore legis vni-

gis vniuersi dum opus est,quo Dracones venenabantur virulentis, vt pote cum inimicis & aduersariis pugnam inituri, natura naturalique instinctu Deique iussu & ordine,hinc signum positum est Cain & petitum ab eo est.Geneseos. 4.capite. Cum enim iam ille inimicus esset Deo morte Abel iusti patrata scelere tanto commisso dixit.Ero vagus, & profugus in terra, omnis igitur, qui inuenerit me occidet me. Omnis inquam creatura, quo posuit signum, vt non interficeret eum, omnis qui inuenisset eum, suspicor pie crucis signum fuisse illud, quo nos vtimur hodie, super naturam ductu,dum auertere mala paramus & fugare hostes, hoc signo munimur. Dracones connumerat inter serpentes immissos in populum eo loci Sapientiæ. Numerorum 21.capite & Deuteronomi.8.Serpentes immisisse, 32 quo Dracones eo in genere vrentium contineri ignitorumque videntur, suntque eo ordine contenti non quod ore virus reiectent strictissimo,impotentes rictu, imo excrementorum expulsu venenato, monstrauimus supra, inficiunt, vrunt, obcęcant, non secus ac vulpes canes, illi miserrima animantia ingentesque Elephantes, & Tauros, biliosis excrementis emissis & propulsatis, bilem enim veneno atrocissimo pollere eorum ediximus, caustico & exedenti, tanti ictus vt cauda ignem generare valeant arboribus alligati, commotione & attritu, confricationeque eorundem, vt iis solum siluas integras conflagrasse constet, non secus ac si salicis ligna vehementer adinuicem efricemus ignem generari, videmus, lumbosque fellis si attrectemus scintillare, & caput hominis perfricatum loco tenebroso elucere, scintillas quæ emittere, carnes mortuæ noctu perlucent, putrescentes magis, igneis exhalationibus ascendentibus, abeuntibusque in ignem & degenerantibus, motu & attritu in exitu, & poris dum exhibant confricatis depuratisque exitu a reliquis non vstibilibus crasitie, flamula non secus, ac ventilatione eminente, & extenuatis, hinc poetæ Dracones ignem euomere dixere, & quid mirum, quod vastum hoc animans fortissima respiratione vsus, vehementissima & maxima, strictissimis fistulis respirante, ira & incendio flagrante, agitato, motu defessus aerem ore strictissimo emissum, attritu & collisione vehementissima extenuet in ignem,

ignem,fuliginesque & exhalationes ignitas quasi, quarum est re fertus & anhelitu parcissimo igne faciat & vrat,vt flagrent incen dio,nec ideo illos eo igne perituros,quod suflatione expellant ad extra,ore & naribus,vrere vt possint alia ipsi incolumes,non secus ac illi,qui lucernæ flamam imbibunt,citra noxam insuflantes inspirantesque ad interna in tropelijs & ludis,& natura prouida,quæ struthios ea temperie muniuit tunicarum,& membranarum ventriculi,quibus & os & esophagus ambiuntur,vt ingerant sine lesione ignem,ignitumque ferrum , Amianthus imo lapis ignem respuit medio incendio & rogo,incalescens nunquam, qui & si ignescat non calet,plurimaque alia vt Muscæ volatiles in fornacibus Cypri medio igne diximus,non secus Dracones veri, igne non vruntur ore & pulmonibus eam temperiem nacta, hæc immunia & libera cum supersint,vrentes ergo veri Dracones dici queunt,quod euomant ignem verum,substantiamque igneam Solinus in Polistoria mediis æstibus igne medio gigni & conseruari docuit c.35.Ieremias.c.51.Absoruit me quasi Draco replebit ventrem suum teneritudine mea,& eiecit me.Draco & si a verbo dicto,quod est græcis acute cernere,aut a ciuitate Dragos dicta A Etimologiam trahat supra.non minus a τραγως tragos,latinis, Haustus.Hispanis,trago,& Græcis,quo & tragones vocamus vo races & edaces homines idiomate Hispano,diduci potest,Draco nesque,tragones,quasi vt euocemus ob immodicam ingluuiem, qua vsque ad vomitum se replent(elucescit dictis) hinc tragediā dicimus genus illud grauissimum poematis,quo Regum Principum vè calamitates,mortes,infausti euentus depinguntur, quod Hircus præmio illis donaretur,aut hircinus vter vino plenus,qui hoc genere poęmatis claruissent.Horatius de arte poętica.Carmi ne qui tragico,vilem certauit ob hircum.Est enim hircus voracissimum animal.Hircusque græcis τραγως tragos vocitatur, vt & tragum haustumque mortis dicamus , qui enim moriuntur , in mortis vltimo deglutiunt quasi,ac si haustu mortem deglutire videantur,quo mortis haustus appellatur,trago,ac si morientes notare velint mortem glutitu esu pomi accerbi venisse , culpaque mortalium terribile illud spectaculū & crudele,Deus enim mortem non fecit,nec lætatur in perditione viuorum, creauit enim, vt essent omnia,inuidia autem diaboli mors introiuit in orbé terrarum Sapientiæ 1.&2.c.deglutiunt ergo dum moriuntur, vt ho

mines

mines mortem deglutiſſe cognoſcant inobedientia & malitia, id que deglutione eueniſſe. Paulus ad Romanos. 5. Propterea ſicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt. Hauſtu ergo mortem deglutimus quaſi, quia eſu mortem deglutiimus: naſcimur inſpirantes, obimus expirantes, expulſo aere prius ore reſerato, & naribus ſuſcepto & tracto opere & actione, pulſo poſtea horum compreſsione, plicatis muſculis complicatiſque laringis & æſophagi, pectoriſque & aliorum, eglutimus præſſura, & expiramus æſophagi & laringis laxatis & dilatatis poſtea emortuo animanti ſuo pondere ruentibus in eum poſitum quo ſunt dum ingerimus, compreſsis grauitate, deglutire videntur expirantes, exhalanteſque animam præſſu eorundem & caſu, inſpiratio enim actione fit, & muſculorum ſublebatione, ſuſtinentur enim inſtrumenta & partes quibus inſpiramus, opusque animantis eſt renitente inſtrumento pondere, viuere vero ab actione incipit, & eleuatio compreſsionem ſupponit, vt vitalem actionem præcedat naturalis, violentoque quaſi operi ſaltim contra peculiarem naturam grauium præter eorum nutum particularem, aſcenſui elationique reſpiratus preiit naturale, & animalem actionem, actio naturæ, generantur partes ocioſæ, agunt poſtea actionibus animæ, imperfectius ſupponitur ſemper perfectiori, hinc prius inſpiramus, poſt ocium & compreſionem naturę ſemel genitæ, Draco ergo a trago græcis, τραγω trago quod eſt ſorbitio, aut hauſtus, dicitur ob ingluuiem nimiam, qui abſoruet ſanguinem integrum vnius Elephantis vice vna, ſuctu fiſtularum, veri Dracones dicti, ſanguinem exuggētes, alij dicti communes ore ampliſſimo ingerentes, non ſecus ac Booa ſerpens totum bobem imo equũ & equitem maxillarum incredibili capacitate, integrum Elephantum, facillimi vomitus, quod inſecta ſint animantia, præcordis ſuccincta ampliſſimi ventris & æſophagi patentiſſimi, quorum venit intelligendus locus Ieremiæ, qui cum ingluuie tanta ſatientur, vt vſque ad nauſeam repleantur, ingeſta eiiciunt poſtea integra abſorpta ſolum, replet enim ſeſe prius ventremque capacem, adhuc ſine indigentia cibi frequenter, vt reſeruet impoſterum eglutita & ingeſta, quæ ſine maſticatu deglutit cum ea facillime in os reiciat è ventre dum licet, ruminetque ventre vno, ſolum contra ac ruminantia omnia.

græſsibilia, quæ duobus ruminantur ventriculis, vt hinc integra reiectet & euomat molesta & infesta ventriculo facile nimis si opus eſt, amplitudine grãdi viarum, vſque ad os quæ egeſsit mul toties, non ſecus ac vaſta alia animantia & ingentia, alimenti grandi quantitate cum indigeant, prouida natura ijs muniuit, vt ſeruent indigentiæ tempore, ventre ipſo quæ mandant poſtea, vel reiciant vt reſeruant alia minora quod guloſæ naturę ſint, va ria variis receptaculis æſcam, ſimia buccis ore, & papulis, ruminantia omnia rumine dicto ventriculo, aues gutture, branchiis piſces, alia aliis: hinc dixit & eiecit me, teneritudinem ingeſiſſe re nũtiat, ſanguinẽ ſcilicet cuius Draco eſt amiciſſimus, adipẽ carnes, alia tenera, teneritudinẽ, ab oſibus omnia alia diximus, gliſce re ſolũ oſſa relinquere, quæ ſi ſunt Virginis occulit & humat ter ra, ſecus inſepulta relinquit, teneritudine ergo mea carne ſangui ne repleuit ſe dæmon, molliori noſtra parte fœminea & facili ſe replet, reicit poſt ea in ignẽ ille & odio habet, repleuit ſe iis mol libus & fœmineis, in hæc potuit, hæc afflixit extorſit, dura tamen & ſolida oſſa, non potuit alterare iuſtorum, commutare ve mentis rectitudinem animum rationem fidem oſſa, quo eiecit me, vt eiiciuntur cruda & quæ ventriculo ſunt incoctilia inſuperabilia que, talia qualia recipiuntur, eiecit me integrum cum abſoruiſſet, non maſticaſſet, ſunt oris debiliſsimi Dracones maſticatoriis muſculis debiliſsimiſque ſtructi, quo abſoruent & non maſticãt gliſcunt & conterunt ore debiliſsime, triplici dentium ſerie dentati, vt cum debiliter adeo conterant dentibus, quę ore retinent hos ſi ſubterfugit quidpiam illis vt maſticetur, & morſu pręhendatur horum illorum ve, dentes imo ſeſe impediunt opere, multitudine & confuſione paſim, & cum nimis deuorare oſtentet debiliter ſatis ore conterit, quod colligitur oculorum magnitudine cerebrique ſuperflua humiditate qua minus firmiter muſculi e-mouentur & qua abundat, qua & excretentiæ carnis pullulant ſuper oculos, mento, barba, adnatiſque capitis aliis id manifeſtãtibus, quibus chriſtæ iubę aliaque inſunt longiſsima, quæ omnia humiditatem nimiam arguunt, & manifeſtant, quibus motus maſticationis debiliter agitur, humor enim nimius motum impedit animantium, cum non conſtent ſibi partes, quando inflectuntur nec ſtent motu, hinc pueri mollesque fœminę minus certo mouentur, conſiſtentes vero & iuuenes firmius, quod ſicciores: hinc

Draco

Draco caudam ſicciorem capite vehementius agitat,ſunt poten-tiores ictu quam rictu ſupra diximus,hinc non mandit,ſed abſor uet integra Boa,& Draco maxillis deuilibus degluriit Draco ig-neus infernus,Chriſtum deſcendit quæ ad inferos integrum eglu tiuit,inſuperabilis vero cum eſſet, tantusque ipſe, Deus ſcilicet vt omnem capacitatem ſuperexcelleret, dentibus Draconis, ven tre potentiaque inferni maior,durum Draconi alimentum,inte-grum illæſſum redidit deuicto Dracone: allegoria deplicari po-teſt his locus ille. Sapientię.11.Sitierunt,& inuenerunt te, data eſt illis aqua de petra altiſsima, & requies ſitis, de lapide duro. de Chriſto lapide altiſsimo petra autem erat Chriſtus,qui de mõ te æternitatis deſcendit, vt ſtatuam Nabucodonoſor quaſſaret, mundi ignorantiam,inſipiẽtiamque vt contereret Dracones hos, qui abſoruere tentant omne mortalium genus,ſiti ſacra fameq; appetitus inſatiabili & dira,ſolum ea aqua extinguibili & placa-bili Chriſto aqua viua,commutare ergo non potuit tantum quod ingeſſerat alimentum inſuperabile & durum illi,ex quo duro & inſuperabili lapide aqua fluit & potus ſalubris & integrum reie cit imo cum non ſolum reiectet vomitu,ſtimulatus Draco quę in geſsit incoctilia,at & cum iis alia retenta & detenta prius ingeſ-ta & vorata,ſic & quæ continebat infernus cum Chriſto ſimul e-uomuit:patres antiquos qui depoſito tenebantur carcere illo no bilium,ſic terra dum aquam imbibit ſpiritu elato finditur & di-rumpiturSolis radiis,vt pateat exitus,qua non erat prius,aut exti tit illac,montes commouentur loco integri,potentia ſpiritus ela ti Solis tepore, eſt infernus diruptus Dracoque ingens eglutito Chriſto,gratia noſtra & angelorũ aqua & refectio, Solis iuſtitię radiis diuinitate,elato ſpiritu aſcendenti in cœlum & aſtra reſur rectione mirabili infernum dirupit Draconem & mortem, in ſpi ritu diuinitatis,ſpiritus Chriſti.IratusDraco ſaxa abrumpit,Solẽ obuſcurat cauda delato puluere,terram apperit , terræmotus cõ citat iratus infernus Draco inſtigatus morte quodChriſti via cę-li reſeraretur,ſaxa rupit,Solem obſcurauit,recluſo inferno,viſce ribus terræ commotis & diruptis,Chriſtus humanitatis eſcam ob tulit,vt auidus deglutiret infernus,hamo diuinitatis illuſus cap-tus,occulto in cruce morte & patibulo Chriſti,de Dæmone ad li teram dicitur Pſalmo . 90.Draco iſte quem formaſti ad illuden-dum ei,Draco enim voraciſsimus cum ſit omnia indiſtinctè gli- 54

scit, simul cum eo quod iudicat sibi alimentum picē pilos vorauit cum adipe simul Danielis citato. Christum cum morte, cum humanitate diuinitatem, cum homine Deum egluriit, quæ illusus euomere fuit necessarium dirumpi imo: aquæ humentia vdaque loca Abyssus dicuntur sacris scriptis, vt videre est, Geneseos. 1. capite tenebrę erant superfaciem Abyssi & spiritus Domini ferebatur super aquas, & Dracones aquis cum immorentur, terrestres adhuc, longoque tempore ibidem degant amphibię naturæ, dum est illis aquarum copia, sintque, & maiora totius naturæ animantia, vt pote, quatuorcėtorū cubitorū magnitudinis, & maiores vt c. de Leuiathā, & inter aquatilia cum nullum sit æqualis veneni, & virus Psalmo 148. dicitur. Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes Abyssi. Omnes ferales Draconum specus & habitacula, numerauit vero inter animantia hæc primo, quod sint vastiora reliquis omnibus, potentiæque insuperabilis quasi, naturæ viribus. Animalia enim maioris veneni, & potentiora Deo subdita ipsum venerentur, colant, pertimescant, laudent, natura, actionibus, non secus ac conceptibus, verbis, mortales, sic rebus; consistentia esse opere actionibus summam Dei extollant sapientiam, verbum magnificent, per quod omnia facta sunt, quod omnia vestigio figura imagine æmulantur, non aliter ac prothotipus & exemplar, laudatur translatitijs imaginibus vt iis excitetur homo, & in laudes prorrumpat tanti artificis & conditoris.

De Leuiatham serpente.

CAPVT VI.

35 Saię. 27. cap. sic. In die illa, visitabit Dominus, in gladio suo duro, & forti, super Leuiatham serpėtem vectem, & super Leuiathā serpėtem tortuosum, & occidet cetū, qui in mari est. Iob. 40. an extrahere poteris Leuiatā hamo? & fune ligabis linguā eius. dificile satis intellectu est, abstrusum nimis, qui serpens intelligėdus veniat Leuiathā nomine serpentē enim esse scripturæ sacræ locis adductis, aliisq; colligitur tortuosum tū vectē cum vocet Isaias serpentē, quis vero ille fuerit, qualisvè, Leuiathā dictus, est vndiq; implicitum priscis, & recentio-

recentioribus, quæ si deplicare possimus hic esto initium, Leuiathã nomẽ לויתן duabus coalescit partibus, Leui, & Ethã, He in Aleph Ethamq; in Atham versis temporis tractu, vt vsu vocum experimur quotidie venisse, leui Hebræis est copulatus, aut hærens sibi. Etham Vomer aut Aratri rostrum quo terram findimus, quo Leuiatham hebræis, Copulatus vomeri, aut sibi adstrictus copulatus sibi interpretatur, nam vomeri incumbens, fert onus laborem sustinet, vt sit vtilis sibi, vt inse cędant quæ molitur, & agit inse impedit opus rustici instar, contra ac politici qui in bonũ commune tendit ciuitatis & politię. Geneseos. 29. despecta Lia filium primum sibi concessum a Domino, cum referret in Deum ijs. Vidit Deus humilitatem meam, nunc amauit me, vir meus. Voluit Deus vocari, Ruben, seu visionis Dei filius, tum a Deo secundũ fuisse cum fateretur susceptum ijs, quoniam exaudiuit me Dominus haberi contẽptui, dedit etiam, & istum mihi. dictus est, Simeon Dei ve exauditio. Tertium vero in Deum non retulit, sed præcisse dixit eo accepto, nunc quoq; copulabitur maritus meus mihi eo quod peperim ei tres filios, & id circo appellauit leui. copulatum scilicet sibi, quem inse ordinauit, vt ei maritus acquiesceret, non referens gratias Deo, illum vè autorem compellans, quæ cum cognobisset quartum appellauit Iudam, idest Dei confessionem, quem a Deo esse his retulit, modo confitebor Domino & ideo vocauit. Iudam leui ergo sibi copulatus est, Etham vomeri, terrenis innitens rebus terræ afixus, illectus amore proprio sibi cultor, ex quo Leuiatham venit serpens, reptant enim terra serpentes diximus motu, sibi innituntur costis ingressu, partes partibus, terræque insistunt corde, pectore, terris repunt serpunt se colligunt, vt dilatentur copulantur sibi, quæ vltra omnes Leuiatham insunt omnia natura (infra:) a leui, leuitę duxere ortum copulati, addicti confęderati inter sese, qui fuere de hoc tribu, vt videre est Numerorum. 1. & 2. c. quibus datum erat Tabernaculũ ferre struere astruere, noctis excubias seruare, inquirere exquirere. Significat ergo Leuiatham, serpentem scriptis sacris, & si negotium videatur nobis facessere Esdras libro. 4. capite. 6. 36
lectionibus illius libri quem inter apochripha scripta renunciant multi, qui vniuersi totius Genesim describens in hæc verba tandem prorrupit. Et tunc conseruasti duas animas, nomen vni vocasti Enoch, & nomen secundi vocasti Leuiatham,

 & sepa-

& separasti ea ab alterutro, non enim poterat septima pars, vbi erat aqua congregata capere ea & dedisti Enoch vnam partem, quæ siccata est tertio die, vt habitet in ea, vbi sunt montes mille, Leuiatham autem dedisti septimam partem humidam, & serbasti eam, vt fiat in deuorationem, quibusuis, & quando vis. Vbi Leuiatham animam vocat hominem scilicet partis nomine totum complectens continentia, & synedoche, & si liber hic apochriphiæ quam plurima obtinere videatur quartus, tamen nec nostra subertit, nec est minus quo Leuiatham serpens non sit ijs intellectus semel, dicit ergo. quando hanc totius vniuersi machinam struxisti, eo sæculo tunc, duas animas, homines duos conseruasti, vltra leges naturæ communes, nomẽ vni vocasti Enoch de quo Geneseos. 5. dicitur. Et facti sunt omnes dies Enoch trecenti sexaginta quinque anni ambulauitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. & nomen secundi Leuiatham, idest, Elias, quæ, vt elucescant. 4. Regum. 2. cap. sic extat scripto. Elias dixit ad Elisseum postula quod vis, vt faciam tibi antequam tollar a te, dixitque Elisseus. Obsecro vt fiat in me, duplex spiritus tuus, qui respondit rem difficilem postulasti, atamen si videris me, quando tollar a te erit tibi quod petisti, si autem non videris non erit cumque pergerent, & incedentes sermocionarentur. Ecce currus igneus, & equi ignei, diuiserunt vtrumque, & ascendit Elias, per turbinem in cęlum. Hæc erat secunda anima reseruata, Leuiatham dicta, eo quod fuit sibi copulata, hæc enim Leuiatham significare diximus, copulata sibi, at in spiritu, quo est Elias Leuiatham dictus, quasi spiritus copulati & duplicis scriptis sacris, vt dicitur eo cap. fuisse, nexit enim spiritum spiritui, præstabat spiritu prophetiæ, tum spiritu potentiæ & gratiæ miraculorum, Paulus. 1. ad Corinthios. cap. 12. alij quidem in spiritu prophetia, alij per spiritum gratia virtutum sanitatum, linguarũ genera, sermonum interpretatio, & Matthęi 12 Christus in spiritu Dei eiicio Dæmonia, quod eo loci colligitur plane, cum enim aquæ percussæ Eliæ pallio, non cęderent percutiente Elisseo, clamauit Elisseus, vbi est Deus Eliæ: quo illico fuere vipartitę aquæ. Quod cum vidissent prophetarum filij, faisi sunt, requiescere super Eliseum, Eliæ spiritum prophetiæ, & miraculorũ, dupliceq; spiritum nactum, ideoque Leuiatham nomine insignitus, sibi in spiritu copulatus. excellit enim spiritu, quo in Deum, & proximũ

ferebatur, quibus vniuersa lex continetur, octo enim si bene numerátur fuere Eliç miracula, decé & sex Elisei, vt spiritum duplicem obtinuisse constet ijs adhuc, hinc Elias Hebreis Deus fortis interpretatur fortis spiritus duplicis copulati aucti quasi Leuiathã scilicet. Subdit Esdras & separasti ea ab alterutro vnũ ab altero diuersis institutis & officiis, & dedisti Enoch vnã parté quæ sic cata est tertio die, vt dicitur Geneseos. 1. nã & si tota terra tertio die exaruerit, at ea ex parte, qua est cõsitus paradisus, primo emergere cœpit & apparere primo, cũ loci dignitate, positione & situ excelléria altitudine excelsior, vt nec ventorũ procellis disturbaretur & turbinibus, solũ aura placida perfusa, dicitur Geneseos 3. qualis esse solet post meridiem, nec loci imi vditate insalubris cõstitisset diflata minus, vt de olympo monte Græciæ dixere gentes, tum natura dispositionem hanc vtilissimam iure sibi vindicãte prius excellentioribus nobilioribusq; plantis. Vbi sunt mõtes mille nõ terræ deformes tumores, aut protuberationes fçdç, imo mõtes alti seu loca digna monstrari digito, mons enim amonstrãdo dicitur, non a monstrossa turpi, aut in concinna natura, terræ amplitudiné mille excellentiam montibus expressit, sunt mõtes & purioris aurç, nobilioris situs, salubrioris sedis, paratiores, commodiores, vt & Sole foueantur amplius & ventilentur melius impedimento liberi, immunes obstaculo, cum excellant eminent, quo perfecti in scriptura sacra dantur pasim intelligi viri, mõtis nomine, subdit Leuiatham auté dedisti septimam parté humidã, idest Eliæ Leuiathã dicto, legasti cçlũ tertiũ, quod septima situ pars est, post eleméta quatuor, turbine rapto, vt & dedisti Paulo. 2. ad Corinth. c. 12. vbi Paulus sic. Scio hominé in Christo siue in corpore nescio, siue extra corpus nescio, Deus scit raptũ huiusmodi, vsq; ad tertiũ cçlũ. vbi ante annos quatuordecim, cçlũ ascédisse refert, a die qua est ortus, in Christo renatus altus, maior natu erat Paulus, dũ peragrauit cçlos, est pars septima positione, & situ, natura humida, mollis delitiosa, suauis, fçcũda mitis, fçlicissimi astri, nobilissimi sideris, benignæ influétiæ, tepidæ, quo in crescũt omnia eius felicissimo Horoscopo, & ascésu vitali halitu & influétia viuifica, vi, viuũt reuiuiscũt, creãtur cũcta & erũpũt in esse, vere, ascédéti hoc sidere, frçnat mare, sistit aeré, illustrat igné terrã fouet, pullulãt omnia, in naturam prorrumpunt, simulata sidere tertio instigata cœlo, venere acta, hac septima parte, quo

est dicta delitiosa,& humida,influxu tepido,septima vniuersi se
des post elementa quatuor,& Lunę,Mercurique tribunalia,sep-
tima,hinc omnis antiquitas cœlum hoc consecrauit veneri, deli-
ciarum Deæ,corporeæ naturę tutrici,quæ,& naturam fouet,nu-
trit,auget,instigat venus diuina cœlestis hoc pulchrum sidus, nō
turpis,obscœna,infamis,impudica,corrupta,figmentum hominū
lasciuiæ & luxus,huic sacræ veneri,hanc septimam dicarunt par
tem,quam pinxere armatam,barbatamque docti,fortem,virilem
inuenies apud AEgyptios,& Pierius,li.14.legit, illic sunt rapti
Elias,& Paulus,hic degit Elias viuit anima & corpore, Henoch
non secus paradiso assidet,qui est etiam pars septima retrogra-
do facto computatu,si a tertio computemus cœlo, ad terram vs-
que,& separasti ea ab alterutro,vt cum eadem gentibus prædicēt
separati ad inuicem,maius omnibus miraculum aferant,in eodē
que spiritu,hæc ipsa prædicere conuincantur. cœlum Eliæ quod
spiritus esset duplicis,quo cœlestia petiit,sedem spiritum, æter-
nam incorruptibilem,hic anima & corpore insidet, hic agit fœli
citer,si eisdem conseruantur omnia quibus oriuntur, hoc sidere
in esse producimur seruamur hoc sidere:cuius influxu natura gu
bernatur,regiturque corporea omnis,genij autor & ortus natu-
ræ,quo fuere hoc cœlo recepti,non supra aut infra: ij duo sacri
Ganimedes Iobis,Dei veri,Elias & Paulus:quo maior deliciarum
copia & tutella maior,conseruari,viuere, & esse impertiebatur.
Non minus paradiso in terrenis Henoch relegatus,omni alia na-
tura corporeaperfectior & altior sedes,excelsior sublimior,his lo
cis seruantur,vt fiat in deuorationem quibusuis, & quando vis,
eorum quilibet,idest in iudicium vniuersale, quo omnia absu-
mentur,& deuorauit ignis,vt fiant in deuorationem hanc pręsen
tes,& pręd icent quibusuis & quando vis,metaphora ergo est hic
Leuiatham dictus,cum sit ille serpēs.Qualis vero fuerit ille,quis
vè sit,inuium satis intrusum & reconditum est, pręcipue cum
græcorum nullus,latinorum,aut Arabum, alioqui in enodandis
naturæ arcanis diligētissimi, subhoc nomine huius meminerint
animantis,Hebræi vero figmentis & fabulis potius fictitiis li-
37 neis,quam veris,aut viuis coloribus, nobis ipsum depinxerint
adeo,vt quæ in scriptura sacra de illo dicuntur dissentiant magis
cum eorum nugis,quam consentiant aut hæreant,vt verus scrip-
turæ sensus iis non possit elici.Caballistæ enim Talmudisthæ,Ra

bini

bini mille monstra confingunt præfigurant huius animantis, vide re est ordine. 4. tractatu. 3. apud Talmudistas, machinantes, Leuiatham nomine duos intelligi pisces, magnę & interminatę magnitudinis, molis mirę, fœmellam & marem, fœminam exterminasse Deum ne sobole suborta, vniuersos ingurgitaret pisces, mareque inuium commertio hominum constitueretur, quorum salitis carnibus salsamenta suauissima iustis parasse, in futurum post mortem retulerunt, masculum reseruare viuum, vt horis succisiuis ludricis cum eo luderet, & recrearetur Deus, qui & Esdram authorem vocant loco explicato, & Psalmo. 102. Inuenitur inquiũt. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Legunt Hebræi Leuiatham iste, quem creasti, vt cum eo luderes. iis fabulantur ipsi, iis nugas & fabulosa confingunt, quod quam ridiculum sit, seipso elucescit, vt non alio egeat confutari, ludrica enim voluptatem aferunt nobis, tum eo quod noua, tum quod præter spem accidant, & inopinata eueniant, est nouum ignotum, hinc spectata & nota iam visa & audita voluptatem non afferunt, extemporanea imo, & ignota inscita ve & quę non sperabamus, quasi nostrę inscitiæ & ignorantiæ admiratione casus supposita derideamus, nihil tamen ignotũ Deo, nouũ nil, casu nihil præter eius prouidẽtiam nichil, quo nihil ludricum, non expectat vt accidant aliqua, qui est causa omnium, disponens omnia gubernans, regens, ordinans omnia. locum Esdræ iam enodauimns & psalmi locum cap. de Dracone inuenies abunde explicitum de Dæmone Leuiathã quod serpentis copulati sibi, motu fuerit ingressus naturã nostrã geneseos. 3 c. & eius conditiones adhuc versutiæ & calliditatis obseruet liuoremq, vt inmortales. Nec quod rati sunt alij, Draconem marinum esse concinne dicitur, errant non leuiter isti, cum sit vere serpens, Leuiatham. Isaias dixit capite. 27. citato, serpens est omne terrestre reptile c. 1. monstrauimus, non reptile aqueum, est Draco minime molis marinus dictus, minutum animal quod hamo facile educitur & sagenna facile, an extrahere poteris Leuiatham hamo? ne quaquam poteris. Iob dicitur citato cap. inflexilis rigidus est marinus Draco, non tortuosus, aut plicatus innat, non actus orbibus non teres vectis ve hirsutus imo & spinis horridus protensus inflexilis at Leuiatham serpens, tortuosus incædit, qui, & vectis eo dicitur capite, longissimus scilicet, vectis modo productus & teres, Draco marinus armatus acu

aculeis spinis à capite, ad caudam vsq;, non teres equalis hirsutus imo hispidus, docet Plinius lib. 9. c. 27. & libro. 32. c. 11. tum. 7. ca. AElianus. 14. lib. cap. 11. Aristoteles. 8. de Historia cap. 13. Rhodiginius, & alij. Qui vero Cetum esse sunt rati, aut Ballenam piscem, magnitudine ducti: est Ballena vnus ex piscibus maioribus ortu: est Leuiatham maximus viribus, potentia, & mole, vt pene impossibile sit, hamo educi Iob. 40. at hamus illis solum obiicitur, quæ in aquis resident, quo piscem iudicant, Ballenam, aut Cetũ aliud: displicent satis tamen & hæc cum sint terrestria animantia, serpentes omnes, vt supra monstrauimus, vt piscem Leuiatham esse, dissonet vndique, quod sit vere serpens antea retulimus Isaiæ. 27. Quo solum placet terrestrem esse Draconem serpentemque verũ cuius adeo increscit moles, sic denique exuberat vastitas, vt multoties æquetur montibus, & aliquando maior impensæ amplitudinis. refert Artimidorus libro 3. cap. 60. in Arabia fuisse Dracones, tricentorum cubitorum volumine, Onesicritus Astipaleus idem libro. 9. c. 20. & vltra duos tempore Alexandri in AEtiopia fuisse Dracones interminabilis magnitudinis, hosque ardenter expetiuisse videre, & intrepide iuuenem, AElianus lib. 16. c. 36. Plinius lib. 8. cap. 11. hos tantos fuisse, vt tauros integros, & integros haurirent Elephantes, immanissimi & vastissimi corporis, nullum in omni natura, cognoscitur animal, vastioris molis, maioris potētiæ, aut æqualium virium, quorum in summa ea est amplitudo, iuxta Edoardum libro. 6. Plinium. 25. c. 2. vt eorum dorso, velut montibus adnascantur virentia plurima, herbarum & plantarũ, varia, & diuersa genera (mirabile dictu) quasi oblita anima sui in mole tanta, aliis eroget situm & impertiat locum, qui cum sint naturæ ancipitis dubiæ & amphibiæ, terras modo, hasque magis incolunt & inhabitant, quo serpentes veri dicuntur & natura terrestrium continentur, cum repent motu, modo aquas habitant & colunt, vt persint aquatiles, quo an hamo posint educi, concinne quæritur, Iob, 40. cap. incertæ naturæ, promiscuæ, inconstãtis, imo modo terras inuisentes, modo aquas, molleque elementum, vt & siccum & asperum, cum ij tantæ sint molis, natura insita, Leuiatham reor Draconem fuisse monstruosum amplitudine immēsum, vt fuere gigantes in natura hominum, non secus increuisse illum vltra leges naturæ, vltra terminos, ritum, & ordinē, & fuisse giganteum & immensum eo genere animans huius esse naturæ

Draco-

Dracones docet Plinius lib. 8. c. 11. & 32. c. 1. & lib. 8. c. 13. Solinusq; c de Africa, & cap. de AEtiopia. 33. Leuiatham ergo nomine intelligo, Draconem molis immensæ genus illud, quod in hanc extuberat magnitudinem, indefinitam & incertam, quos medio mari insulas iudicare omnes ii autores renunciant (infra latius) neq; enim omnes hanc subeunt legem, aut conditionem, sed Dracones illi, qui à Solino cap. de AEtiopia 33. veri appellantur de quibus sic ille AEtiopiam describens. Draconum magna copia est porrò veris Draconibus ora parua, & ad morsus nō dehiscētia, sed arctę fistulę, per quas, & trahūt spiritus, & linguas exerūt. Quippe nō in dētibus vim, sed in caudis habēt, & verbere potius, quā ictu nocēt vastitatis immensæ, vt multoties insulæ credātur occurrētes subito illi iuxta litora excubantes, mole protēsa, aquis ex parte libera.

Naturalia & mystica Leuiatham retinens plurima.

CAPVT VII.



DIctis assonāt, quæ de Leuiatham dicuntur Iob. 40. vbi sic Deus alloquitur Iob, & sciscitatur illū. Nunquid pones, circulū in naribus eius: aut Armilla perforabis maxillā eius. frænātur dracones, fistulis nariū peruiis, iniecto circulo aureo argēteo, vel æneo, ea parte regūtur, aut maxilla Armilla perforata, vt perforātur aures modo fęminis & viris & Indi trāsfigūt genuas armillis, & circulis, lapidibusq; pręciosis & aliis, quibus in partibus scissis, semel & disectis induratis postea callo obducto, ludit circulus & armilla lubrica, vt in auribus voluatur, hinc multa animātia, in vsus hominū relegātur iis, aliisq; circulis, nōsoiū ori iniectis imo nouiter & denuo ruptis, seipsisvè partib⁹, quo moderātur & regūtur, vt vtamur eisdē redacamusq; ad humanos vsus, hinc depingitur vecta Ceres, curru draconib⁹ fręnatis armillis circulis & orbibus tracto, hinc Proserpina Saturnus, & alij: numismate antiquo, armillis frenātur Dracones, statuis, figuris tēplis, imaginibus regūtur circulis maxillis addactis & naribus aptato circulo, quæ cū sint draconibus fistulis peruię circulo aptis parētesq; addidit Deus, aut armilla perforabis maxillā eius, quod maius est, gradationis figura vsus, vt Iob summā eius potētiā fateretur, & subditus veneraretur, pertimesceretq; Deū factorē suū, tū reliqua, quæ eodē c. a sectione illa, quæ incipit. An poteris Leuiatham hamo extrahere, vsq; ad finē capitis eiusdem 40 fauent.

fauent maxime, huic nostræ sententiæ, nam quę præcedunt, & quæ.c.41.sequuntur,ad Behemoth animal spectant de quo infra dicendum,ijs vero promittitur venturus Christus Iob, victoria & triumphis illustris,frænator Leuiatham,piscator Dæmonis, victor redemptor Angelorum & hominum,quod nulli est concessum alteri, quā Deo homini Christo,hinc quæritur homo,exquiritur Iob,an poteris Leuiatham hamo extrahere. arrepta figura vastissimi animantis hominum potentia insuperabile omnino,artibus & diligentia mortalium,versutius sagacius, maius omni arte & igenio mortali,mōstrossum, giganteum,non vulgare aut tritum,rarum imo & ignotum,disuetum,quo minus euinci arte humana & sedulitate daretur intelligi,minori experientia & periculo facto,ob eius raram & inuisam naturam,hac ideo figura & tropo vsus vt summum periculum & potentiam exprimeret, vt sensum spiritus reseraret. An poteris Leuiatham hamo extrahere? Draconem Dæmonem,qui cum serpens esset Geneseos.3.Apocalypsis.20.iam in Draconem abijt. Adeo hominum malitia increuit. Vulgari imo vt adagio fertur & communi dicterio, Anguis Draco non erit nisi serpentem deuoret.angues enim procerissimæ staturæ,molis ingentis & vastæ, serpentibus venenatis mansis venenum recipiunt & malitiam, quibus inquinantur, vt simplices antea angues in Dracones venenatos,esu virulentorū, & inquinamento commutentur, solo veneno ab illis disentiētes prius,vt qui angues natura erant malitia serpentes,Dracones cō suetudine fiant,sic serpit vitium,sic augetur,increscitque. Draco vero hic Leuiatham potentissimus postquam peragrauit terras percurritque exercuit iustos,macilentos,aridos,pęnitentia confectos, siccos,victus solicitus vndis immergitur ille, mediæ rerum afluentiæ,famelicus omnia vorans Draco insatiabilis, medijs aquis,delicijsque afluentibus,vdis,mollibus,humentes petit ociosos desides,quorum vitiis occulitur secretus & abditus consuetudine asuefactione, occultus,vt venetur incautos, efussos,humidos,qui non continentur termino proprio rationis, vt humida,imo fluitant vitijs,de quibus Psalmo.80.Deus. Et dimisit eos secundum desideria cordis eorum.vt fluitent vagi incontantes,hinc dificilius multo cum educi, extrahiq, Draco hic immanis possit,de medio mari,afluentiæ,& copiæ,quo molles madent,& hamo dificilius adhuc,potentia & mole illius nimia, vt

hominibus,

hominibus,ſit impoſsibile illud educere,quantum viribus mortalium agitur,Iob diſquiritur,vt patienter ferat,& ſuſtineat ſuplex qui futurus erat impoſterum patiẽtiæ exemplum ſibi, vtile & aliis.Deum maiora paſſurum,vt intelligeret, qui educturus erat Leuiatham crucis hamo,extraxit vt Chriſtus hamo crucis,inueſti to humanitatis eſca,hamoque afixa crucis.Abacuc.1.de Chriſto. Totum in hamo ſublebauit,& traxit illud in ſagena ſua, & congregauit in rete ſuum. Prhotopiſcator hic,corda diuinitatis vin culo & neruo,quo hæc hærent & ligantur,vnione ſacra & & inefabili verbi.Paulus ad Epheſios.4.Soliciti ſerbare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.in Chriſto ſcilicet pacis noſtræ vinculum, vnio,& nexus,mirabilis , & incomprehenſibilis quo ſuſtinentur omnia. Virgæ appenſa Aaron cordaque & ligata commiſſa virginis viſceribus ſacris, quæ inter omnes floruit , & germinauit. Numer.17.Deiparæ Virginis;hamo curcis humanitatis eſca ijs ergo fulcitus piſcator hic Deus homo,eſca chorda,& rectiſsima facileque ductili virga Virgine ſacra,Leuiatham extraxit eſca humanitatis illectũ, ratus Chriſtum ſolum hominem eſſe,diuinitate illuſus,ſuperatus & victus, ingeſſit hamum crucem Chriſtum ingeſsit.Oſeæ.13.morſus tuus ero inferne.Deitatis inſcius deluſſus,cruce rupit & dirupit viſcera,ſuperauitque mortẽ,ero mors tua ò mors Oſeæ eodem c.quo Paulus ad Corinthios.1.15.irridet mortem,& deridet infernum ſuperata Chriſto iis , vbi eſt mors victoria tua,vbi ſtimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatũ. nõ ſecus ac Crocodilus,iuxta horas Nili,ſuperueniente Ibi,Aue plauſu laterum & alarum ſcalptu conſopitur,ſemel aluo grauata & onuſta,ciborum copia hianti ore & dehiſcẽti,quo ſubit Enhydros ſerpens,mole minimus & ſi potentia maximus vt ventris ſarcina in eſcam vtatur ſuperflua, qui ſemel cibo plenus erodit viſcera & lancinat,vt diſcerptis viſceribus eroſſa exeat aluo incolumis & liber,autore Phiſologo lib.2.c.6.& magiſtro naturaliũ, lib.5.c.10. Solinus in Poliſthoria latiſsime.c.35. quod ipſum de Ichneumone refert,muris genus natura breuiſsimum Plinius libro.8.c.25. & alii,non aliter Chriſtus,reputatus minimus ſerpẽs (Iſaiæ.53.Deſpectum & nouiſsimum virorum virum dolorum, & ſcientem infirmitatem & quaſi abſconditus vultus eius & deſpectus vnde nec reputauimus eum,vermiculus hic oprobriũ hominum & abiectio plebis) deſcendit ad inferos,in ventrem mor-

tis dil-

tis discessit, fuit morsus inferni, & mortis, vt Oseæ citato dicitur absorpto inferno, veterno, & lethargo oppresso, Aue Maria, Aue Ibi Maria superuenienti, Virginis Deiparæ matris, plausu laterum Angelorum consopitus sepultus somno, viscera erupit & discerpsit omnipotens, præda vsus animarum patrum, confosso Crocodilo, quo triumpho & victoria illustris peragrauit cęlos, exaltatus ille serpens in deserto, hinc patet allatus locus Psalmi. 103. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. quo figmenta, & fabulas, Thalmudistas astruere diximus, est illusius Dæmon, & formatus quasi vt illuderetur, delicto adhuc mortalium, & culpa commissa. Tum infra eodem. capit. locus ille quo de Leuiatham dicitur Iob, nunquid illudes ei quasi aui, & ligabis eum ancillis tuis? Aucupes enim occulti & abditi, esca arte parata aues inuitant & sollicitant, quas ante quam cibum ingerant multoties interficiunt conficiunt ve ingestum, integro gutture immutato capitibus priuant detruncat, iis recisis lucrum augentes ludibrio & ludo, ea est artis potentia, liberrimas natura aues vagasque, venari & capere tardissimi homines. Deus abditus & latens, formā serui accipiēs ad Philippens. 2. humanitatis esca, illusit Dęmoni & morti, ingessit mors Christum, immutatū reddidit integrum illesum, deuicta illa & superata delussa, esca allecta & inuitata mortali Christi oblato, caput mortis peccatum stimulus, rescinditur hæbetatur vincitur, Leuiatham deluditur ligatus committitur
41 ancillis, auium instar elussus Dracones natura terribiles, superbi in domiti superati semel & victi, subduntur facile imperio cuiusuis fęmellarum, præcipue Virginum quas ardentissime deperire diximus, tractabiles faciles & mittes fiunt, refert Pausanias in Corinthiis, & Philostratus in vita Apolloni, adeo vt Romam aduecti, sodales in tantum fuisse enarret & domesticos, vt incendio eorum femina, si non vastarentur edicto publico fœcunditati terminus non esset, victos semel & domitos tandem, fœminis magis multo quam viris subdi, earum amore conflagrantes, AElianus legit libro, 26. capite. 29. Rhodiginius, quo Deus sciscitatur Iob illudes ei quasi aui, poteris illudere illum esca deglutita, & capere delusum cibo inconfecto auium, more liberrimum natura alioqui Dæmonam potentissimum qui ad nullius mortalium pauet occursum, subditum puerilis in ludum relegare puerulis paruulis martyribus virginibus mol-

bus mollibus imbellibus, ligabis eum ancillis tuis iam facilis, mittis adeo, vt fœminis mollibus debilibus eneruis commissus, trahi & contrectari posſit, duci & vehi pro libitu, vt carnis ancillæ paſsiones, ſubditum ligatum, non pertimeſcant iam, rationi imo obtemperent eo inuito, præſcitatur iterum eodem capite, an fune ligabis linguam eius? diximus Armilla circulo & aliis frænari Dracones, tum fune, chamo, fræno, quo dicitur Pſalmo. 31. in Chamo, & fræno, maxillas eorum conſtringe, qui non aproximant ad te. Veni Chriſtus, Leuiatham conſtringe Dæmonem, qui non aproximat ad te diſtantia oppoſitionis culpæ & peccati, maiori & tanta quanta eſt inter nihil & aliquid contradictionis receſſu, mole ingentiſſima interminabili diſtanti, extraxit Chriſtus aculeum linguæ Leuiatham, mortisque ſtimulum peccatum venenum, ſerpentibus omnibus ſtimulus aculeus cuſpis linguæ ineſt, qui ſenio induratus ſpinarum inſtar calcarium, vnguium, cornuum, roſtrique auium firmatus, icit ferit, quo depoſito, detracto, & religato ſecure & impune tractari & contrectari poſſunt ſerpentes, qui extirpatur, ſi ex auricula vna tripartitæ linguæ excutiatur euellaturque apprehenſus, his officiunt ſerpentes, non dentibus, quos aduncos obtinent, extertos, & diſtortos, hunc ergo Chriſtus extraxit & euellit, peccatum mortis Dæmonis Leuiatham, ſtimulum eruit, ſpoliauit mortem, ligauit linguam Leuiatham fune vinculo, mirabili vnionis nexu, humanæ & diuinæ naturæ, quo obmutuit, obſtupuit, ſiluitque hoc vinculo lingua ligata veneni vincta. Hinc Iob, diſquiritur, an tu fune ligabis, linguam eius, vt in iudicium voces ſapientiam ſummam, & omnipotentiam interminabilem incomprehenſibilem prouidentiam, eorum, quæ molitur Deus, & in examen trahere abſcondita eius abdita & occulta præſumas impotens, ignorans homo, eius qui non ſolum illuſit, irriſit, deluſſit imo Draconem quem formauit, ad illudendum ei. Omnia quæ acculeis iciunt, ſi cadauera feriant, non alte imo leuiter pungunt, ſubiecto rigido indurato, ſtipato frigore caloris abſentia, mollis & humidæ ſubſtantię ſeceſſu, ſpirituum fuga, & ſanguinis tepidi defectu, at vita functos ſi percutiant, alte nimis profunde ſatis, acculeum immittunt, molliori ſubiecto paratiori & peruio, quo aculeos relinquunt & abiiciunt intereuntq, viſceribus cum aculeis relictis inſectulium plurima, quibus venter imus 42

vdus

vdus est blandus & facilis, quod humida soluantur facilius & diligentur facili negotio. de Apibus idem Aristoteles.5. de historia cap.12. Viuos si impetant vita priuari aculeis visceribus & anima relictis, quod altius ferant molliora, mortuos vero si impungant aculeos exercere, acuere, viuificareq; magis, Plinius lib. 11.c.21. a quo AElianus, Cœlius, & alii surripiunt placitũ. exposuit se Christus, ictibus Leuiatham Draconis, oblatus est, quia ipse voluit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Isaias.53. alte iciit mors Deum ipsum percussit eodem capite, propter scelus, populi mei, percussi eum, profunde nimis aculeum commissit mors, immissit stimulũ, stimulus mortis peccatum.1. ad Corinthios.15. Isaiæ citato.53. Vere lãgores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, posuit in eo iniquitates omnium nostrum peccata & scelera vt redimeret expurgaretq; nos. in hac versis (supra,) illusit Draconi, vicit Leuiatham, delussit mortem, formam serui accipiẽs mortalis subditique mortis, ad Philippenses.2. mortis aculeo commisso, rata solum mortalem, mortuumq; aggredi, inuasit viuum, imo vitam iciit, pungit & feriit. Ego sum via veritas, & vita. Iohannes. 14. percussit Christum naturæ duplicis, immortalis mortalisque viuum Deum, mortalem hominem expugnare aggressa, amissit stimulum lussa & delussa, viscera efudit mors venenũ & virus, mortem nostram moriendo destruxit, absorpta est mors in victoria.1. ad Corinthios.15.c. priuata illo stimulo, impotens eueruis debilis, Leuiatham Draco deuictus deuinctusque, vt ei illudere possimus & sciscitari mortem infernum & Dæmonem, vbi est mors
43 victoria tua, vbi stimulus tuus? eodem c. dixerat per Oseam.13.c. Ero mors tua ò mors, & morsus tuus o inferne. vicit mortem superauit Dæmonem, Draconem irrisit, illusit Leuiatham, peccatum extraxit, iste est Draco quem formauit, ad illudendũ ei Draco Leuiatham Dæmon. Iohannis.12. & 20. cap. Serpens antiquus. Est apis fur dicta nomine, philosophis omnibus notissima, non sollicita astruendi fauos, destruendi imo, fur nocturnus Apicida latro, coloris tetri, subpallidi nigri, capacissimi alui, longissimi aculei, noxia, letalis, ociossa, hispida, largi oris.9. de historia, cap. 11 AElianus.1. lib. c.60. Plinius, & alii, expressa mortis imago ad Thesalonicenses.5. Sicut fur in nocte veniet, cum enim dixerint pax & securitas, repentinus veniet interitus. nigra, hinc dictum,

vmbra

vmbra mortis mors nigra, & pallida, & Horatius dixit. Pallida mors ęquo pulsat pede. Pauperum tabernas, regumq; turres. Iob imo. 10. c. Dimitte me, vt plangam, paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. aculei longissimi, qui ferit ab Adamo, vsque ad nos, amplissimi alui, vt deglutiat, capiat, ingerat mortales, mors latro Apis hæc nigra, quę altius pungit profundius & acrius, viuum icit, vitam percussit, agressa est Christum, stimulum liquit, amisiit aculeum, viscera effudit, cum aculeo simul, mortũ aggredi rara, quo illussa & delussa est mors, hac quasi alimento vsus commutauit Christus; sunt alitum & alimentum contraria initio fine eadem nutritione peracta Aristoteles. 2. de animo. cap. 4. Christus vita erat commutauit mortem, viuentem effecit illam absorta in victoria vitę, commutata est mors, vitalis iam robore Christi calore illo potentissimo, charitatis igne, quo reuellem alimoniam cõfecit & venenũ, superata, imo immutauit, vt coturnices venenis aluntur, Ibes aues, & pleraque alia, in natura ipsa ob illustrem & generosam potentię commutatiuę & animæ vim, hinc dicitur immutatio mors, Iob passim. Hyppocrates medicorum omnium facile Princeps. 6. Epidemion commentario. 5. sectione. 53. in hæc verba prorrupit. Mulier capra elaterium edẽtes pueris purgatio. in cuius sectionis commentario Galenus medicos edocet pueros expurgaturos lactentes, medicamina expurgantia laturos fortia & amara, vt elaterium cucumer dictus siluestris, amarus vè cocumer, quæ & auertunt pueri ob ingratum saporem, & respuũt ob actiuissimam naturam & efficacem, non illis primo medicamenta expurgantia cathartica dicta exhibere, nutricibus imo hęc ipsa propinanda vt in lac versa illæ relegent hæc infantibus specimine lactis, in succum gratissimum commutata, possint vt fructus suscipere medicamenti eiusque vsus, noxis deuictis & vitijs, superatis, nutricis expensis opere & laboribus, quod placitum medici omnes, surripiunt, præceptumque inuio labile obserbant, amarissima mors dicta. 1. Regum. capite. 15. Ab Agag Rege Amalech ijs. Siccine separat amarissima mors. terribilis formæ & potentiæ insuperabilis, naturæ viribus, statutum est omnibus hominibus semel mori Paulus ad Hebræos. 9. quæ nemini parcet rigida & inexorabilis, recrementa omnia nostra superflua & vitiosa corrigẽs, castigãs, & expurgans, recepta mortis memoria tri

Vu stissima

stissima, quæ repurgat nostras superfluitates & excessus remediũ presentaneum, & cōmodissimum, nobis debilibus & eneruis, vitiis inquinati & corrupti, abundantes malitia & viru, venenoque serpētis diræ & fatalis infecti, debiles calore charitatis, illā conficere & superare impotentibus cū non possemus, nutrix Christus. Baruch 4. vt quid contristatis nutricē vestram. cuius lacte & doctrina alti sumus & educati. mortē ipse recepit amarissimumque haustum ebibit, vt eā cum superasset & vicisset, in lac alimētumque emutasset, in lac versam expurgantē malitiam nostrā & virus redderet, intra limites timoris filialis eneruē & facilē, quæ vna & alimentum esset, & medicamentum mirabile, tam præcautiuũ futurorum, quam præsentium curatiuum, correctiuumq;. Absorta est mors in victoria confecit digessit ipse, mutauit in vitā, qua vertitur in substantiam aliti alimentũ omne, mors mortis, & mortis vita, & vita vitæ, sileat imo natura omnis obstupescat piissime matris Deiparæ Virginis, genetricis sacræ, quæ rata decessurum filium, & si aculeum mortis extraxerit solus Christus auulseritq;, at ipsa in se ipsa prius hæbetauit & obtudit, peccatum, mortis stimulum, ipsa conteret caput tuum Geneseos. 3. linguā stimulumq; serpentis, ab aculeo mortis, per Christum libera immunis peccato, defecit in ipsa stimulus, obtusus, hæbesq; factus, vt dum iceret amantissimum filium, pungeret leuius, quasi mortem præpararet filio, mater piissima, mortis aculeũ retudit filij sollicita.

Iob literam extricat, litteralibus allegoricisq; sensibus serpentis Leuiatham.

CAPVT VIII.

44 NON minus iuxta naturā Leuiatham animātis Dei spiritus, c. eodē. 40. disquirit Iob iis. Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia. quæ & si sensu figurato de Dęmone Christum extimescēre intelligantur, ad literam, ad naturā animantis, non minus spectare videtur allegoria; multiplicauit enim Dæmon preces præcans depræcans Deum hominē Christum. Marci. 5. patet Dæmoniaco illo vbi Dæmon, quid mihi, & tibi Iesu filii Dei altissimi adiuro te per Deum, ne me torqueas. & infra orabat multū, ne ipsum pelleret, extra regionē illam. ipsumq; summis prædicibus imprecabantur spi-

tur spiritus dicentes mitte nos in porcos, Lucæ. 4. Vbi dæmō sic, sine quid tibi, & nobis Iesu Nazarene, venisti perdere nos, scio te qui sis sanctus Dei, &. 5. citato. Dæmon adorans stetit ante eū, & sæpe alibi, multiplicauit præces mollia loquutus, iā Deum, iam sanctum Dei adorans, & prædicans Christum; tum metaphora ad naturā animantis spectant non minus: Leuiathā Draco conditione indomitus, superbus, elatus, domitus semel superatus inferior blanditur assentatur subditus, caudæ adulatur blandimētis, quasi præces multiplicet & blāditiis suplex, animū reddere tentet facillē mollem, frænatus vt semel ancillis cōmitti posit & debilibus fœminis: antea monstrauimus satis, in Cereris curru, & aliis, exquiritur adhuc Iob. Nūquit feriet tecū pactū? & accipies eum seruū sempiternū? quæ & cū natura Draconis Leuiathā coherēt, serbantq, metaphorā feriet ne tecū pactū, vt cū Deo inibiit cum potentiā ipsius circūscripsit naturę cōditor exercēdi homines, innito fœdere, nō vltra perscriptos terminos illos inuasurū, cōuinctus & ligatus diuinitatis robore, quo superatus semel est, acceptus in æternū seruus inferior, cū hæc naturę Leuiathā, Dracones, viribus cū dissentiāt nimis & repugnēt, nā, & si ad tēpus superati semel Dracones sint domiti, mittes, tādē malitia pleni incōstates natura malitiosi, superbi, dū possunt minātur mortē & tādē inferunt, ore elingētes interim quod assentātur & blādiuntur, cauda postremitatibus, vitæ vltimo, asciscūt mortē Leuiathā Dæmon & Draco. Solinus, c. de Africa in Polistoria, AElianus lib. 6. 20. c. in 45 dagatrices vocat inconstātes callidos, Nicāder in theriacis. Plin. lib. 37. c. 10. Deo ergo, nō homini, tāta hæc potētia conceditur, vt conuincatur Iob, impotētiæ & ignorātię: vltra secūdū naturā Leuiathā disquiritur, Iob. Cōcidēt eū amici diuidēt illū negotiatores? Cuius loci, cum diu, me extorsisset intelligentia, inueni tandem, germanum quātum suspicor intellectū menteq; ipsius quo & ad naturam spectat animantis ex commentariis Iubæ, ad Caium Cæsarem filium Augusti, lib. 7. cap. 10. vbi hæc continentur & refert. Pliniusq; iis, lib. 31. c. 1. Cętos sexcentorum pedum lōgitudinis, & trecentorum sexaginta latitudinis flumina Arabiæ intrasse, pingueq eius negotiatores, & omniū pisciū adipe, Camelos perungere in eo situ, vt Asilos ab eis fugent odore graui. Diximus dracones naturæ ancipitis, aquis degere & terris adhuc, per natare flumina maria & aquas & cętorum instar mirę monstrossę

interminabilisque magnitudinis & molis esse, hos negotiatores mercatores & alij diuidebant antiquitus, vt & alia aquatilia pingua, locis adductis patet quādo Dracones & cęti alii flumina ingrediebātur & percurrebant, pisciū & aquarū dulciū cupidi, concidebant deniq; vt oleosa substātia præssu extracta, vt oleū quod adhuc, è Ballenis, & aliis elicitur diuisis infrustula prius & præssis arte, perungerentur Cameli quibus asportabant merces, quo Asillos vulgo tauanos, peruncti fugarent, aut oleo extracto, aut detracta pinguedine illiniti, nimis vtile negotiatoribus, ne Cameli iis molestati & perterriti, secure minus onera gestarent, hoc naturæ addacto remedio securi & quieti cum ducerentur facile, adipe Draconum & cętuum, quæ trāsnatauant flumina muniti, vnde Leuiatham Draco, cum molis vastissimæ esset, nullo superabilis mortali, nullis naturæ viribus, ob eius robur & potentiā sūmam vastamq; & informem molem, homo quæritur Iob, An cōcident eum amici an diuident eum negotiatores. vt & cętos alios concidunt & disiciunt, vt relegent, in humanos vsus, an concides Iob, vt concidit Deus, Regum. 1. c. 15. & oblatus est ei Agag pinguissimus tremens, & dixit Agag, siccine separat amara mors? & ait Samuel sicut fecit absque liberis mulieres, mater tua sine filio erit, & infrustra concidit eum, pinguissimum Agag Amalec Regē. Dæmonē ergo Agag Leuiathā Draconē cōcidiut Deus. Dominus iustus cōcidet ceruices peccatorū, Psal. 128. & diuisit Leuiathā, Ieremiæ, Threnni. 4. facies Domini diuisit eos, nō addet vt respiciat eos, Psal. 54 diuisi sunt ab ira vultus eius & apropinquauit cor illius, molliti sunt sermones eius super oleū, & ipsi sūt iacula. quasi super oleū Leuiathā molliti sermones verba ociosa & mollia abundātia & luxu, oleo expressa & figurata pinguedine ocio & desidio suborta, luxu vita deside, qui prius asperi & pęnitētes erāt, oleo aliter iā & superfluitate, iacula sint quę viscera tādē trāsfigāt venenata, discordes cōfusi negotiatores diuidēt discordia & disidio illis cōmunissima, quo dicitur eo loci, cōcidēt amici vniti, quasi pacis vinculo amicitiæ superabūt deuincēt, at diuidēt illum negotiatores, est diuisio, rixa, cōtētio, negotiatorū, amicorū virtus, potētia, robur, vnio, quo amicos concidere interficere scilicet vt a maiori argumentū conficiat, negotiatores diuidere, dixit eo loci, Iob, dicitur, Nunquid implebis sagenas pelle eius, aut gurgustiū pisciū capite illius, sagena est genus retis, piscatorię

quasi sagulū aut saculū dicta, rete verriculū appellāt, quo Manilius li. 5. Excipiūt vasta circūuallata sagena, quo abradūtur piscinę, & genus quodlibet trahitur pisciū, etiā si non Ceti propter pōdus & molē summā, Matthæi. 3. Simile est regnū cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium cōgreganti. quo Iob scitatur an sagenas debiles nimis infirmas & faciles, piscibus solum aptas & destinatas communibus, implere possit vastissimi Leuiatham ceti pelle, Synedoche parte pro toto accepta, concinnus nimis figuræ vsus. Cum pellis rete solum contingat, suique vltimo Leuiatham sagennam, idem quod est, ac dicere, an rete poteris Leuiatham piscari, & extrahere replereque rete pelle eius quæ vltimo contingit retis capacitatem & spatium, nequit Iob, potest Christus: extraxit Deus, duxitque Ezechielis. 13. & extendam rete meū super eum, & capietur in sagena mea, imo cap. 33. Dices Draconi qui est in mari. Expandam super te rete meum, in multitudine populorum multorum, & extraham te in sagena mea, & proiiciam te in terram, super faciem agri abiiciam te, & habitare faciam super te omnia volatilia cœli, & saturabo de te bestias vniuersę terræ; & dabo carnes tuas super montes & implebo colles tuos, sanie tua, & irrigabo terram fœtore sanguinis tui, super montes, & valles implebuntur ex te. quæ omnia cum Leuiatham consentiūt quam maxime dictis. Abacuc. 1. c. Totum in hamo subleuauit, traxit illum in sagena sua. in rete, scilicet, diuinitatis & humanitatis filiis, cōtextum in sagena; ex se debili, at sua semel cum esset, diuinitate fulcita, insuperabilis, iam fortis, insolubilis, firma, humanitas semel sua, potens extrahere Leuiatham superare & vincere filo diuinitatis, hinc dixit suam. superque addidit. Gurgustium piscium capite illius. Gurgustium cum cauernas piscium significat latentes & obscuras tabernas, vt placet Serbio, imo Cicero in Pisonem, nescio quo egurgustio, te prodire, obuoluto capite atū & gutturem paruum consignat non minus. Draconis caput exucce nimis cum sit, osseum excarne abiicitur, exprimendo oleo inutile, quod ne inficiat sui magnitudine fætore putrescens terram aerem vè in mare proiicitur, vt & omnia reliqua cetorum capita, norunt optime artifices, qui è Cetis Ballenisque oleum torcularibus eliciunt, succum pinguedinem, quibus postea pisces in escam vtuntur capitibus iis, & gurgustia implent, tam domos cauernasque piscarias quam voracia æsophaga aut famelicos gut-

tures,solũ ingluuiei inferuientia,non tractui aeris cũ nõ respirẽt pisces,vt gurgustia minori vsu vocẽtur talia,cętuũque collatione quibus hæc pars est amplior proiẽsa & spatiosa,nõ parũ inter est modicũ vè,inter porrigere manũ & manũ ponere, porrigere enim amicitiæ est signũ,liberalitatis,fœderis, apud Maronẽ Dido.En dextra,fidesq;,atq; animum pręsenti pignore firmat. Anchisses.Numismate Iuliæ Piæ insignitur Venus, exporrecta manu fauens partui hac suscriptione.Genetrix Venus.at ponere manũ, inimicitiã notat,castigare,suplitiũ,obstamus manu & sumus impedimento alicui,ne nos cõtingat,vitamus ne accedat adeat, manus apositæ interpositione & impedimẽto,quo Iob dicitur eodẽ cap. Pone manũ tuã super eũ.poteris ne illi esse impedimẽto,obstabis ne Leuiathã,memento belli quo es victus , & superatus in Adamo in quo omnes peccauerunt.Geneseos.3.dum serpens solum erat,non Draco obstupendus malitiæ incremento, & Ne vltra adas loqui. aut iniustitiæ Deum arguere vt.c.19.detraxisti iustitiæ diuinæ,& c.6.Tandẽ confussus Iob,mæstus & aflictus, consolatur,subeniturque Deo.(summa bonitas,refugium hominũ) reuiuiscit Iob iis co loci contra Leuiathã promulgatis. Ecce spes eius frustrabitur eũ,& videntibus cũctis pręcipitabitur Leuiathã Draco.quibus vniuersæ nostræ redẽptionis spes continetur vniuersalis enim iudicij die,cunctis vidẽtibus præcipitabitur: prius Christi morte.Apocalypsis.20.Et aprehendit Draconẽ serpẽtem antiquum,& misit eũ,in abissum,& clausit,& signauit super illum.Iob.3.c.Sit nox illa solitaria,nec laude digna,maledicant ei, qui maledicunt diei,qui parati sunt suscitare Leuiathã. præcipitatum semel cõclusum & extinctum,de nocte pasioneq; Christi, qua est conclusus ille,excitare vitiis & flagitiis denuo , de nocte illa horrida quę contigit,sole iustitiæ obscurato , soleq; diei autore offuscato,quibus noctẽ vocauit,non solum solis absentia,luminis imo confusione & horrore,quibus nox obscurior caliginosior aliis omnibus extitit illa,defectu lucis in suo proprio principio nõ solũ in medio,vt cõmuni inest nocti continuo, sine laude infamis imo, in qua ipse patiebatur autor naturæ Deusque ipse ab iis quos ipse ex nihilo eformauerat infamis & obscura victoria hominum,qui mortẽ ipsimet naturæ opifici intulerunt, oblatus quia ipse voluit,nulla vi illata,illi vero decantabant laudem, & victoriam partam decepti & obscuri existimantes adeptos triũphos & gloriosas palmas ac si gloriam & honorem essent nacti

prodi-

proditores traditoresq; infames,& si post hæc sol efulserit resurgens refulgensque radiis diuinitatis illustris,tenebris,& nubilis discissis,exolutis fulgoribus omnipotentiæ,vt nox illa & nubila vtilissima extiterint mortalibus,Solis accessu in rorem pluuiamque gratiæ tandem discedentibus:male dicant ei, abutantur, id-est,passione & nocte Christi,qui maledicunt diei & abutuntur eius resurrectione,vitali spiritu & die parati sceleribus si possent suscitare Leuiatham, vt millies Christus horum voto & sententia operis crucifigeretur extincto iam semel Christi victoria & potentia immensa. Xanthus historiarum autor historia.1.Herophilus,iuba commentario.1.de rebus Arabiæ,ad Caium Cęsarē. Democritus lib.6,cap.9.Plinius libro.25.2.cap.consentiunt Dracones defunctos vita,vbi nullum superest signum aut inditiū animæ,restitui saluti suscitariq;,Balin herbę floribus suauissimi odoris inebriātisq; naturæ & fumidæ,fulcitis semel & cōspersis, quæ & si plurimis accidere videatur gētiū vulgariū,tn̄ vera resurrectio nō est,emortuis semel iterum anima restitui alio quā infinita potentia apud quam nil præteriit impossibile, vt idem sit numero, necessariū tamen nil præteriisse eorū quæ fuere eo facto, at specie eadē reddunt imperfectis multoties plurimisq; viuentibus dispositione facili relicta sufficientiq; ortus similis in eadem materia,cœloq; operāti, accidit emortuis chimicibus hieme exiccatis puluerulētis,iā vere reddire,specie hęc vna,passerculis illis indis, qui hieme rostro arboribus affiguntur, in puluerē redactis vsq; ad vernū ęquinotiū,notissimi nouæ Hispaniæ regionis Americę, quorū plumis variis coloribus,varia effingunt & imaginātur,pęna capitis imposita occissoribus,quo tēpore semel ac affiguntur decidūt,vtiles plumæ mortalibus,iis & aliis emortuis, forma alia anima venit naturæ vnius,numeri alterius,non secus Draconibus imperfectis natura diuisibilibus forma,id accidit,ea aptata materia dispositione,ea herba suscepta,naturæ eorū sufficiēti, & propria,modo dicto,nosq; vt lasciua & luxu suscitare iterūLeuiathā intēdimus temulētia rerū fugatium,tum & noctē in qua natus est homo originalis culpæ, inuitat Iob maledicere eos, qui diei maledicūt,paratos suscitareLeuiathā,peccatores adhuc corruptos & fœdos,vt maledicant vocat,tristissimæ huic nocti,cuius fuit calamitas tāta & miseria,vt adhuc vitiis impliciti turpesq; temerarij impudētes,eā exhorrescāt pertimescātq; omnino,qui maledicunt diei & luci quod male agant, qui possunt putredine,&

corruptela vitiorum inquinamento & infectione suscitare Leuiatham & reproducere operibus & malitia, oriuntur deteriores serpentes omnes, spurcitia & putredine maiores vastiores, ac oriuntur naturæ propagatione & ritu, voluit Auicenna. 6. naturalium quo Pithon, Ouidij ortum, diluuii putredine est ratus ille. Hinc locus ille Isaiæ, innotescit, capite. 17. qui huic nostro dedit initium, quo Christus promittitur iis. In die illa visitabit Dominus misericors morte filii & placatus, in gladio suo in potentia & iustitia, nam satisfactum est illi, per Christum de iustitiæ rigore in gladio suo duro, quia superari nequit, dura enim resistunt tangẽti. 2. de ortu Aristoteles, & forti, omnia superans, hoc enim fortis est superare & vincere, super Leuiatham serpentem vectem, & super Leuiatham serpentem tortuosum. Vectis est corpus longum & teres, ex ferro aut ligno, alia ve materia eformatum, quo eludente armillis ostium recludimus manu vectum manubrii quasi, & ideo vectis. Virgilius 7. AEneidos. Centum ærei claudũt vectes, æternaque ferrea robora. Nec custos absistit limine Ianus, hic teres regularis rectus, facile extrahitur, tortuossus vero vitiosus, obliquus impossibile omnino educitur, non ludit armillis, sese impedit, quominus percurrat per illas easque deserat, tum vectis nomen significat oblonga corpora ferrea aut lignea, quibus euoluuntur onera, vehuntur & gestantur, græcis hipomochlia dicta. Dracones diximus, longissima obtinere corpora teretia densa, complicata tamen, acta orbibus & plicaturis, nodisque tortuossa & obliqua, plicata nimis, quia vrgentur frigore, natura frigida, circumuoluunturque ideo, Ouidius phaetontis commisso errore Draconem enodari dixit, solis accessu, plicatum prius obuolutũ & cõfussum imo senio frigidiores magis plicari & contrahi Dracones veteres seniores annosos dilucet dictis, quo vectem tortuossum hunc, Isaias vocat, hoc vecte tortuosso, obliquo obsereuatur cœlũ ante Christi victoriã, portæq; cęli ianua & fores cõcludebantur illo, erroribus nostris, ferreo ligneo essu ligni, Leuiatham Dracone serpente Dæmone vecte peccato, tortuosso obliquo, nõ erat, additus hoc vecte cœlo conclauso. apperuit Christus, reserauit, patefecit, cõfregit vectes dirupit, Psal. 106. Cõfiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filius hominũ, quia cõtriuit portas ęreas & vectes ferreos cofregit. Isaias. 45. Gentes, & dorsa regũ vertã, & aperiam coram eo ianuas

eo ianuas & portæ nõ claudẽtur, Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo, portas æreas cõterã, & vectes ferreos confringam. Stabilitur pœna Deuteron.28.iis, qui a lege deficiunt. Sit cœlum quod supra te est æneũ, & terra quã calcas ferrea. Christus ergo Samson hic portas ciuitatis, adduxit secũ, lignũ, clauos, vectes, feras, quibus portæ fulciuntur. Claues elargitur ille clauiũ autor, nõ petit imo aperit ille, alii aperiunt, quia ille aperuit, lignũ crucẽ secũ tulit, clauos traxit eduxit & elissit quibus afligebatur, vectibus fractis, diruptis feris, tortuosum Leuiathã vectẽ contriuit quassauit, clauis vectis & portarũ feris eruptis, trãsfixus manibus vt sit nobis manirruptus Deus, manu facilis, liberalis, qui manibus retinere nescit perforatis & ruptis, diruptus pectore, vt omnia elargiatur, cor adhuc, imo se seipsum sanguinem, vitam.

De Leuiatham robustissima structura misticis literalibusque intellectibus.

CAPVT IX.

Rosequitur.c.41. Iob adhuc reliqua, quæ ad naturam Leuiathã spectare vidẽtur, quę vt nil desideretur naturæ huius animãtis, percurro modo. Inquit Deus. Non quasi crudelis suscitabo eũ, quis enim resistere potest vultui meo? præcipitatũ semel nõ suscitabo, Leuiathã scilicet, vt Draco crudeliter filiũ suscitat (Balin herba retulimus antea, Bellis nobis, aut cõsolida dicta, de qua Diascor. lib.3.c.150. Plinius loco citato Theophrastus alii) vt ambo simul irascãtur, sæuiant, irruantq; in Dracocidã eius filii interẽptorem (est Draco memoratissimũ animal, tã benefici accepti, quã ofensæ & noxę, vt latissime docet AElianus, lib. 10. c. 49. Pindi exẽplo, quẽ a scelestis & siccaris vindicauit hominibus ob beneficia accepta, alios vero discerpsit, antea multo cõmisso delicto & ofensa illata antiquitus, idẽ Rhodiginius Cęlius lib.25.c.29) nõ ergo quasi crudelis tyrannus, qui minatur mortẽ ruinã & excidiũ, reipublicæ priuato bono consulens auarus & cupidus, cũ Rex cõmuni vtilitati prospiciat, suscitabo hoc monstrũ immane vastũ & horrendũ, vt genus hominũ deuastet & deglutiat, nec est mihi adminiculo omnipotens cũ sim, Leuiatham, nec illo vtar in vltionem hominum, 46

Quis poterit resistere vultui meo, cur illum suscitabo, quis dedit mihi vt illi reddam potentiam qua pollet, creatus semel, omnia quæ sub cœlo sunt mea sunt, non ab altero accepi, Leuiatham potest quia possum Ego, non ergo illo est mihi opus, solum vt exerceat homines, reputeturque illius hoc ad iustitiam, Leuiatham viuit & suscitatur, imo exhorrescens illum suscitaui & odio habēs Dæmonem, culpa emortuum, subditur & loci. Nō parcam ei verbis potentibus, & ad depræcandum compossitis. vt non pepercit Christus locis adductis, quando filium Dei viui compellabat, filiumque altissimi, sanctum Dei, filium Dauid regalis prosapię versutus Dæmon & Draco Leuiatham callidus: ne pelleretur, ab iis, quos vexabat ille, subdit. Quis reuelabit faciem, indumenti eius? & medium oris eius quis intrabit. Draconem hunc verum, quem Leuiatham monstrauimus nomine intelligi, supercilia longissima, obtinere hirsutaque & hispida, aurata fulgoribus variis refulgentia & distincta, docet Nicander in theriacis iis. Tuque virescentem cognosce, nigrumque Draconem. Hic splendet forma, mētumque armatus vtraque. Surgentes triplici discurrunt, ordine dentes. Pinguia subciliis sunt lumina, barbaque subter. Mento strata graui, bilis susa colore. AElianus idem li.11.c.16. Rhodiginius li.10.c.3. quos esse acutissimi visus narrat, ideoq; Palladi consecratos vt pudititiæ præsint, hæcq; veris Draconibus inesse magis, e quorum genere Leuiathā esse constat, iam antea dictis, quibus iuba adest longissima, densissimum mentū, barba Christa producta nimis, excrescentiæ quædam cutis, & carnis, protuberationes crassæ, e quibus oriuntur cilia, quæ obscurant oculos & circumuallant, quibus cancelorum instar cernunt, torue & occulte, vt iis sint accerrimi vissus, sic AElianus citato loco, Rhodiginius, & alij, cum ergo tot tantisque velaminibus indumentis, cooperimētisque variis adeo, facies eorum veletur & occultetur, disquiritur Iob iuxta huius animantis naturam iis. Quis reuelauit faciē indumenti eius. vltraq, quis faciem peccati reuelauit, mille modis occultam, abditam velaminibus mille, fucatā boni specie forma & pulchritudine, quo Regius vates Psal. 18. ab occultis meis munda me domine. Paul. 2 ad Corinth. 11. Satanas transfigurat se in Angelum lucis, sic splendet Leuiatham Draco, qui cum strictissimi oris sit, docuit Solinns c.33. vt illud dehiscere non possit, aut aperire, linguā solā ore hancq; tenuissimā exerat, subdit Deus. Et

medium

mediũ oris eius quis intrauit?huius immanissimi animãtis,os arctissimum,quis subibit,vt quæ semel deuorauit ingessit,extrahat & cogat reddere,prædã auertat deprædeturq;,qui tantum hoc est suscepturus opus,tãtãq; prouinciã,duobus eget,& viribus, omni natura maioribus,nã 41.c.de hoc dicitur,nõ est super terrã potestas,quæ cõparetur ei,qui factus est vt nullũ timeret,in natura scilicet , tum qui ingressurus est sit molis minimæ , pusillus & paruus,vt os strictissimũ possit ingredi vastissimi animãtis, hæc soli Christo insunt,æqualis patri,secundum diuinitatẽ , minor patre secundum humanitatẽ,ex simbolo Athanasi,Matth.18. & qui susceperit vnum paruulum in nomine meo,me suscipit, quicunque humiliauerit se,sicut paruulus iste,hic est maior in regno cælorũ paruulum & se ostendens quẽ amplexatum obtinebat tũc vt Marci dicitur.Isaias 9.c.paruulus enim natus est nobis,puer datus est nobis.11.puer paruulus minabit eos,Leuiathã scilicet & Dæmonem,medio ore continebãtur patres huius Draconis & Leuiathã neq; enim dentibus discerpserat,nec digesserat,aut alterauerat vẽtre,vt in se cõmutaret,extraxit Christus,os Draconis subintrauit inniit.Prædam tulit,hic verus Sãson,fauum de ore fortissimi animantis,cuius os diruperat traxit,quo,& Iob dicitur eodẽ.Portas vultus eius quis aperiet?per gyrum dentium eius formido.portas vocat oris maxillas,gennis & buccis conclusas,deformes tamen magnitudinis miræ occultæ & abditæ intra buccas latentis, solo hiatu patentes & ore paruissimo,quæ vt pateant ruptione est opus,vt rupit Christus vt vteretur præda animarum patrum , quæ cum magnitudine polleant,portæ dicuntur,& cum triplici dentium serie sint insignitæ,vt eisdem locis,Nicander & Solinus referunt,cutiunt formidinem metumque,per gyrum, caput enim mouẽt in gyrũ serpentes plus omnibus animantibus aliis docuit Aristoteles.9.de historia animalium capite quarto , & quinto, a quo Plinius,& reliqui, formido adest , non noxa , dentibus Leuiatham Draconis , non ore non rictu,imo verbere nocent cauda & vltimo Solinus in Polistoria . 33 . Plinius , reliqui, morte, nocet vltimo & cauda , quam vicit Christus discusit formidinem,os aperuit reseruuit & discerpsit,mortem nostram moriendo destruxit, absorpta est mors in victoria,mors mortis & inferni morsus , ex Osea & Paulo,amputauit caudam , recidit mortemque Draconis,qua pollebat ille disicit,ligauit huius vulpis,

vulpi

vulpini & callidissimi animantis caudã, Samson hic noster, vt regnum philistim vastaret Iudicum. 15. dicitur. Subditur eo loci. Corpus illius quasi scuta fusilia squamis sese præmentibus compactum, vna vni coniungitur, & ne spiraculum incedit per eas, vna alteri adhærebit, & tenentes se nequam separabuntur. seruat naturam animantis non minus iis, scutum vocat corpus eius. Sunt armorum duo genera, & quibus, tuemur defensiua vocata, & quibus in hostes irruimus ofensiua dicta. Draco munitus est armatura vtraque, corpus eius quasi scuta fusilia, quę fusione efformantur metallo fusso & liquato, liquata enim solidiora fiunt metalla, coherent magis tenuioribus factis partibus, subsident fęces & crassa substantia sedet, exoluitur flatuosum igne, miscella depuratur, metallum magis perficitur, miscentur melius, quæ super sunt, fæcibus semotis flatulentis exolutis, quæ alia sublebabant quominus hærescerent, similiora magis, simbola, eadẽ, quo sunt fortiora fussilia, ductis maleolo, est corpus Draconis instar scuti fussilis, compactum densum, aduersariorum telis resistens, retundens, hębetans eorum arma, quo Iob eodem c. dicitur. Reputauit quasi palleas, ferrum & quasi lignum putridum, æs, non fugauit eum vir Sagittarius, in stipulam versi sunt ei, lapides fundæ, quasi stipulam æstimauit malleum, & derideuit vibrantem hastam. armantur Dracones densissima cute, fortissima, & solida quo Plinius libro 8. c. 14. expugnatum refert Draconem, in Bellis punicis sud Diuo Claudio Imperatore, quincentorum cubitorum qui erat, in cuius exterminium fuit opus ciuitatis instar oppugnandæ, ballistis, tormentis bellicis, sagittis, hastis, gladiis, lapidibus, reliliquisque bellicis artibus, quibus adhuc Leuiatham, non cedit, nec iis expugnatur monstrosum animans, Giganteumque Draco, quod factum est, vt nullum timeret, non est super terram potestas, quę comparetur ei, nullum timet super terram saltim ille, solum ab illo qui venit de cœlo superatus & victus Lucanus lib. 9. de bello. Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris. Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones. Pestiferos ardens facit Africa ducitis altum. AEra cum pẽnis, armentaque tota secuti. Rũpitis ingentes amplexi verbere tauros. Nec tutus spatio est Elephas datis omnia leto. Nec vobis opus est ad noxia facta veneno. non est potestas quæ comparetur illis, tum armis quibus noxam inferãt muniuntur fortissimis, rictu & ictu, capite & cauda collidunt Elephantes,

phantes, tauros ingentes, docet Solinus citato loco Plinius, Lucanus Iob eodem c. sic, In collo eius morabitur fortitudo, & faciem eius pręcedit ægestas. Iubam cum erigunt ceruicis & colli, caputque extollunt christas exerũt formido inest animantis vastissimi; Iuba nomine dictus antiquissimus ille docet christatos esse in cõmentariis, rerum Arabiæ lib. 6. c. 20. ad Caium Cesarem, Nicander imo adductis supra locis, AElianus, Plinius lib. 28. c. 4. primã colli Draconis vertebram, spondilium primum; tanti esse roboris & virtutis sustinent, tantæ potentiæ, vt eo læso, omnes vires animantis cassent, exoluanturque, eo læsus nil vltra quam pondus iners, rudis vè aut indigesta superest moles, ingẽtissimos tauros Elephantos occidimus facile ea læsa vertebra colli prima occipitis, ictu præcipitamus occipitamusque non secus. fortitudo ergo in collo eius, idem Solinus in polistoria c 33. tum Edoardius lib. 6. c. 118. AElianus lib. 2. c. 21. autores historiæ rerum phrigiæ; volumine. 2. lib. 7. c. 40. referunt in Frigia Dracones montes ascẽdere hianti ore, guttureq; laxato, velut philtro quodã amatorio aues ad se suctu allicere potentissime, allectas in ventrem proiręcaptato aere, post hæc insidiari gregibus, quibus maximam inferunt pernitiem, pastoribusque ægestatem, faciem ergo eius præcedit ægestas cum ore hianti famelico facie occurrat primo absumenti & deuastanti, terra, aqua, & aere, vniuersa animæ constantia animantiaque cuncta escas omnes, tum halitu expiranti igneo & vrenti virentia & viuentia exurit & succendit tam circa eius cauernas adnata & adstantia, quam casu inuenta squallidus vt sit locus domicilij eius, vt pręcedat ægestas eius faciem cognoscaturque ex ferali antequam conspiciatur & appareat ille, quo eodẽ c. dicitur. Omne sublime videt, ipse est rex super vniuersos filios superbię. cum incredibili mole, montes adhuc eminẽtiores subeat & profundũ maris disquirat, vt sit auibus superior. reptile ille easdẽq; venetur & alliceat, quo, & omne sublime videt, & vt videat ascendit, nimis indagatricis naturę & curiosæ, piscesque omnes & profunda quęuis iustos, doctos, peccatores, ignaros, docet AElianus supra Solinus. 33. c. citato, ideo Ouidius, Thesaurorum custodes efinxit, hortorumq; custodibus præesse, acerrimi visus & auditus potentissimi, Plinius lib. 17. c. 13. AElianus li. 10. c. 49. idem. subditur Iob eo loci. Feruescere faciet, quasi ollam profundum mare, & ponet quasi cum vngenta bulliunt. aquis immergitur.

mergitur abditissima & profundissima quæritans & scrutans, examinans, omnia, postquam omne sublime vidit, vt dixerat antea, vndis immersum Elephantibus insidiari Nicander, docuit in theriacis, tum Solinus. 35. c. tum Plinius lib. 8. cap. 12. quos naturæ ancipitis vocat, aquæ & terræ indigenas, imo & aeris, sunt testes aues, sic concutit mare, sic agittat & euertit, vt quasi olla eferuescere faciat, excitatis bullis leuatis flatibus aquæ permistis summo concussu & agitatione aere succedenti aquæ diuisioni & seccesui, qui vt erumpat postea & in naturalem locum ordinemque reddigatur, rumpit aquam dum potest & hoc est ebullire, eleuari aere incluso vt rumpatur & habeat, eferuere faciunt aquas caudę commotione spumosamque adaugent substantiam, superbiæ flatibus & feruorem excitat, & ponit quasi cum vnguenta bulliunt dum parantur vnguenta, aquæ liquidæ & perspicuæ oleaque clara eluscescentia, feruent prius, vt iis perspicuis eferuescentibus pulueres crassæ fœculentæ & obscuræ substantiæ immisceantur, ebullitione ipsa omnia, vt turbentur, volutentur voluunturque spatula, vt superiora imis & ima supernis mollia cum duris, sine pondere habentia pondus commisceantur, vt decet, quo obscurantur clara & turbantur quieta tranquilla, funditusque euertũtur, ille agittat mare eo impetu commouet vt perspicuas aquas & limpidas vligini & limo inquinet & fędet, vniuersique rempublicã euertat, subertit, turbat, ira feruere facit, superbia inflat, seducit confundit omnia, quo subdit. Sub ipso erunt radij Solis, & iusti, & sternet aurum quasi lutum confusione, & oprobrio. Radios Solis iustitiæ sanctos, aurum virtu tum sternet charitatem puritatem exercebit tentationibus, contumellis, oprobriis, sanctos, hac maris commotione, vsque dum precipitetur videntibus cunctis, vltimo iuditio & vniuersali illo spectaculo vt antea dictũ, mors est Draconibus communissima precipitium, docet Plinius libro. 8. c. 12. AElianus supra, & Solinus adhuc. Elephantes adoriri rupis altissimis, quos dum superare nequęunt, eisdem plicari & circumuolui, arctissime vt precipitio se & eos collidant quo rumpitur vastissimum, & immane monstrum, sub ipso erunt radij Solis, seruata adhuc natura animantis, lucet enim & fulget totus quasi auri fulgoribus enniteret. Nicander supra in theriacis, hic splendet forma totus, idem AElianus & alij, quo refulget Solis radijs aquis, & terra, sese illuminat, præcipue in aquis, vt Solis radij &

splende-

splendescentiæ sint sub illo, reflexione cutis quo superbus, ratus est, se solo lucere, splendescereque, & sese illuminare posse ratus Lucifer, se solo videre posse, suo tantum lumine non Solis egere radiis, se sibi esse satis. Isaiæ. 14. Conscendam in cœlum, & exaltabo Solium meum, ego feci me me Pharao Lucifer, sternit aurum, quasi lutum commouens aquas, citra distinctionem iustę æstimationis rerum, euertit funditus, promiscue arenas, & aurum arenis contentum, vt aurum occulat, inuoluat arenisq; occultet auarum animal, thesaurorum custodijs præ se, docuit antiquitas late antea.

De Leuiathã æstibus tropisque eius conflagratione elisis.

CAPVT X.



IOB eodem loci. post eum lucebit semita, æstimabit abyssum quasi senescentem: lucet semitã mucore lucido argentato, relicto è plurimis animãtibus ex his quę repunt, in crustraceis patet præcipue & non crustraceis plurimis dum reptent, in limacibus est videre, vermibusque multis colubris & aliis: tum & in Draconibus veris dictis de quibus est sermo, cum sit verus Draco Leuiatham dictus nomine, vt late supra: fulgent ipsi & semita fulget post eum perlucet & splendet. 47
Nicander dixit perscripto loco, cum ergo mare concitat, & feruere facit commotum, spuma increscit, albissimæ naturę aere perspicuo, aquis immisto, albicanti in aquis lucis candido, suscepto in aere nimis perspicuo, ipsę superbiens superato mari tumet albicantem spumam prospiciens çandidissimam & albam, debile iudicans inferiusque & subditum mare commotum illo, albicantem, quasi senescentem candore, sine viribus senio eneruatum deridet despicitque abyssum, viribus debile & spuma quasi canescentem. Corpus squamis compactum est vndique, vt eo loci videmus. 41. tegitur squamis piscis, & serpens adhuc, de piscibus nullus ambigit inter aquatilia, de serpẽtibus Virgilius. 2. AEneidos. Saucius at serpẽs sinuosa volumina versat. Arrectisq; horret squamis & sibilat ore. Cõpactũ est corpus draconis squamis

est verus, serpens 2. Georgicorum. Nec rapit immensos orbes pe humum neque. Tanto squameus inspiram tractu se coligit anguis. Imo Georgicorū 4. Squamosusque Draco & fulua ceruic leæna. vbi squamosos Dracones vocat, squamisque compactos pisces enim squamas obtinent, seiunctas diuisas superpositas & perspirabiles: serpentes constipatas, iniunctas, herentes sibi, plurmis viscido & tenaci mucore subortas in partibus deumbratas s lum, delineatas, non perfectas. Plinius. 11. lib. 33. cap. vocat pisce squamiferos, corticatos vero serpentes, idem Aristoteles. 4. d de partibus cap. 11. non quod non tegantur squamis, quod imo confusas habeant; quæ expressit Spiritus Dei iis. Cōpactum squa mis se prementibus, vna vni coniungitur, & ne spiraculum quid incedit per eas, vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam s parabuntur. Imo cutis squamosa prius, fit cortex senio, cortex t dem testa durissima ossea conchiis diuisa, serpentibus & Draconibus: quibus conchæ & squamæ figuram scuti representant & redunt: hinc scutis referunturfussilibus squamme eorum, fortissimæ ictibus: at si decidant, manibusque elabantur, debilia & leuia frangibilia, proprio si decidant pondere: Leuiatham lapsus osten dit, & Dæmonis casus, quo diruptus quassatus tritus est serpens. Superfluo squammæ excremento consistunt terreo & aqueo, vt plumæ, aqueo & aereo, docet Aristoteles. 4. de partibus ca. 13. & 1. de historia cap. 11. 6. de historia. c. 13. quo iis & illis vesica deest; piscibus, auibus, serpentibus, in squammas & plumas conuerso ex cremento aqueo, eisdem locis Aristoteles sensit. Piscibus & serpē tibus terreo & aqueo excremento fiunt & oriuntur squamme, at crassiori serpentibus, impuriori, dēsiori, viscidiori. limpido & pu ro piscibus, pisces continuo lotu extergunt depurant squamas abluūtque & perficiunt: lucent squammæ piscium Aristoteles. 2. de animo capite. 7. quorum fulgore illuminant aquas, escas quæritant, capiunt, trahunt, & illiciunt maiores minores, pusilli alio rum lumine victum quæritant, lucent argentati pisces limpida aquea, Angelorum ordinum, illuminationisque eorum, iustū Hie roglîphicon. Maiorumque & subditorum verissimus icon, baptis matis sacri figura aptissima: impura secundum se lucent splende scunt aquis: illuminationeque maiorum minores & superiorum inferi. Serpentium squamme terrestri impuro crasso excremento constant, terra repunt, imo limo & humentibus melius obscænis

que locis

que locis asseruantur quibus sic Leuiatham serpens fœdatur torpescit, vt squamæ in testas commutatæ, nec depurentur, nec lumen suscipiant aut fulgeant: aues & pisces ventilantur vndique, perflantur, spirant cute, vt rariores corpore subit aer eorum poros, quo diflatur calor & reuiuiscit, ventilatus aflatu & perflatu. Eget flamula nostra natiuus calor, ventilatione perpetua, & iugi transpiratione cutis, arteriarum motu circunstãtis aeris. Docuit Galenus de causis pulsuum li.1.c.3. Aristoteles li. de pulsu c.2. spiritum ergo admittunt & spiritus aerisque motus, aues & pisces: squamosi secus serpentes: lumen illa suscipiunt ferunt & sustinent, vtuntur lumine, depurant excrementa vitiosa aues & pisces aere, spiritu, & aqua. figura aptissima sacri baptismatis, quo viuit homo & oritur, spirituque & influentiis cœlestibus viuificatur, reuiuiscit ventilatione calor, increscitque charitas, emicat ignis noster, ardet, crescit quo pisces squamatos solum edere præcipit Deus Deuteronomi.14. & alibi sæpe auesque volaces, serpentes & immunda omnia respuit & interdixit. Serpentes enim stipata cute constipata & densa, non admittunt spiritum, imo squamæ hærent squammis, vitia vitijs, vitioso excremento & terrestri impuro subortæ, vitioso succorum halitu viscido coalescentes, spiritum impedientes, motusque, & aquæ extersionem recusantes terrestri & reptili natura. Ezechielis.29. hęc dicit Dominus. Ecce ego ad te Pharao, Rex AEgypti Draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum & dicis meus est fluuius & ego feci me metipsum, & ponam frenum in maxillis tuis, & aglutinabo pisces fluminum tuorum, squamis tuis & extraham te de medio fluminum tuorum, & vniuersi pisces tui squamis tuis adhęrebunt & proiiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui superfaciem terræ cades, non colligeris, neque congregaueris, bestiis terrę & volatilibus cœli dedi tę ad deuorandum. diximus & Dracones terrestres consuetudine fieri aquatiles, in tantum vt asuefacti aquis si in terram reuocentur, cito intereant, & vltra eorum squamis fulgentibus trahi pisces, illectos fulgore, vorarique falaci lumine refulgenti, non proprio & innato Solis imo, tum & pisces transfigere aculeis dorsi & iubæ, Draconis marini & terrestris, squamis illectos, seruareque crudeliter infixos in futurum victum, semel saturi, vltra & volatilia auidissima esse reptilium eorumque vti in escam substantia, quibus ad literam & spiritum

minatur hic Pharao, Draco occiosus medio afluentiæ aquarum deliciosus & vdus. Vltra vocat squamas vitia & peccata quibus hærent pisces, & subditi maioribus: alliciebat Pharao populum aparentibus bonis, & subditos vitijs & impietatibus trahebat. Subdit Iob. 41. huius animantis perscribens naturam, eademque mores hominum instruens & temperans. Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius vt palpebræ diluculi, de ore eius lampadespro cedunt, sicut tedę ignis accensæ, de naribus eius procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque feruentis: halitus eius prunas ardere facit, & flama de ore eius egreditur. Anhelare potius quam spirare, aut inspirare Dracones veros diximus, oris strictissimo hiatu arctissimo orificio, narium foraminibus aerem alliciunt & eliciũt, ore ipso magis. 33. c. Polisthorię ex Solino, AEliano, Rhodigi nio, & aliis: locis allatis antea, iis vastissimum animal frænatur de respiratione anxium & solicitum nimis, alias si libere respiraret, furiosum superbum, vastaret regiones integras, absorueret & de glutiret ciuitates & regna, vt fecit apud plurimos & historiis cõprobauimus antea, molestissime respirat, vt fistulis narium, tractus aer pulsus & expulsus, eo impetu feratur, adeo concutiatur & ateratur motu, vt mistus simul, cum magna copia fuliginum ignitarum & fere ardentium, anhelatione vastissimi animantis impetu facto, spiritibus cordis pulmonumque & capitis immistis, multoties fiet ea vehementia & conatu illo, vt ignitus aer inflametur attritu, inflamatusque spiret crassissimis fuliginibus mistus fumo, vapori tetro, denso, nigro, fuliginoso & obscuro: quo ignem euomere dixere antiqui, immensos Dracones; aut exhalationes igni simillimas, potentia & oficio vrentes, tetras, obscuras, fumosas, igneas, oppacas: Virgilius. 2. AEneidos ignem vomentes efinxit Dracones, Homerus, Ouidius, Lucanus de Chelidro serpente fumum mittere ijs dixit, lib. 9. non solum de Draconibus. Tractique via fumante Chelidri. Solinus imo in Polisthoria sic. c. 33. de AEtiopia a meridiana parte mons editus, mari imminet, ingenuo igne, per æternum feruidus: & inquiete iugis flagrantibus, inter quæ incendia, iugis æstus, Draconum magna copia est. quo nil mirum erit, cum inter incendia viuant, fumidisque vtantur exhalationibus igneis flagrantibus cerebro irritato

& onusto

& onusto concuso & lancinato, vt noxia pellat, & quæ molestiam inferunt, vehementissimo motu concusionis, per loca strictissima attritu vehementi sternutamenti opere, quo vniuersa animátium compages excutitur lancinatur tanto impetu & commotione tã ta, ignẽ vt expirent, leuemque flamam subortam motu immensi animantis, impetu facto, qua non vruntur aut inflamantur, cum euanescat subito, instar bellici instrumenti, subito explosa & exoluta, quo splendor ignis Iob dicitur, non ignis vrens. Multoties imo ignei splendores dum sternutamus, impetu ante oculos facto, obuersantur mouenturque & lucent, vt in ictibus oculorum fulgores resiliunt, experientia notissimum & apertum, quo argumento ductus Plato, instrumentum visus igneum credidit, refert Aristoteles de sensu & sensili 2. c. Vt ergo spiritus ictu concitati valido, concusione cerebri, dum sternutamus motu facto, impensè ignescunt & fulgent, leui incendio & flama excitati, quo splendores oriuntur, rarefactis concussione, succensisque cõtinuo attritu, non secus Draconibus flama vera, splendor ignis contingit & accidit, dum sternutant deformi natura, vasta & superba, vt de multis serpentibus & animantibus supra retulimus sermone addacto serpentium ignitorum, iis Leuiatham ignem flamam spirare constat, ore & naribus, ore lampades, quasi tedæ accensæ & feruentis: ore ex corde & pectore respiramus, & expiramus aperto, & hianti, est os cordi vicinius naribus, pectorique & pulmonibus quo calidius spirat os, naribus. quæ enim calfacere enitimur, halitu oris anhelatione non narium, ore aperto, non semiaperto, aut plicato adhalamus exhalamus vt insuflantes, aerem frigidum reddimus, quem naribus traximus oreque retinuimus, obserato orificio laringis ne in pectus descendat & prolabatur, eo replentes buccas, aut oris cauum, quo frigidum pellimus quod interna, non attingerit, quod enim attigit retinemus, vt exuflemus alterum, naribus & ore tractum, antequam interna petat, at dum exhalamus apertis omnibus, calidum interne aerem iam emittimus, & ab internis reicimus, hinc alto pectore insufiamus, compresso vero exhalamus, detento recepto iam in visceribus in suflatione, excuso vero adhalatione interno, vt externum exuflemus naribus succedentemque, adhalemus vero internum intra reconditum, semiaperto ore, at laringe obserata eflemus, ore

ergo patenti absolute dicto ignea expirat horrendum animans ore ergo calidius spirat, flamas tedæ quasi accensæ Leuiatham, non lucidæ aut depuratæ flamæ, imo tenebrosæ obscurę, plurimis fumosis exhalationis mistæ, non limpidę aut puræ tedę imo instar quę flamam spirat tetram fuliginosam impuram: quod etsi flamã spiret tandem oreque euomat, euanescentem subito, naribus tamen fumum non ignem reiectat iratus: est flama fumus ardens, at fumus solus nec ignis, nec flama est, sed materia & subiectum, huius illiusque: docuit 1. de ortu Aristoteles & 2. adhuc. Naribus ergo fumum spirat ollę succensæ, quę recoquitur intus & occultat flamam, fumum naribus reicit vritur pectore & incendio flagrat, flamisque quando naribus expirat, vt iratis accidit iis potius qui ore suflare, quod calorē obseruāt intus, ne ore aperto deferuescat ira refrigerato pectoreq;, gaudēt tūc appetitu vindictæ, & si iis nō exuratur pectus igne genito quod subito habeat: vrgetur maxime æstibus, tāto animāti impedito anhelitu respiratione & halitu, feruētis ollæ modo spirat succensæ, fumū vaporibus misto, vt olla expirat, fistulis, immensum animal, foraminibus nariū, conclusum quasi, paruissimo ore. Cuius oculi vt palpebræ diluculi vt crepusculi & antelucanum tempus, non clari perspicui patentes, imo obscuri, lucis incertæ & timidæ: summa sapientia, palpebras (vocat) diluculi (altissima metaphora) primas lucis lineas, ante Solis ortum, aut vltimas post Solis occassum, dubias, incertas, quibus nondum oculus mundi certo constat Sol refulgensque astrum: solum imo palpebrę elucent diliculi: palpebræ dictæ luminaque incerta, nondum tamen visitur oculus mundi: palpebræ diluculi conniuere incipiunt & nictitare quasi & elucere, non aliter Leuiatham oculi Draconis, mediis longissimis dictis superciliis & dependentijs cartilaginosis, fulgentibus, coloris aurati variis fulgoribus, incerto lumine emicant: abditæ & demissæ: ex Nicandro, AEliano, Rhodiginio, & aliis: antea adduximus: ea est vis, ille impetus, suflationis fistularum eius, follium instar, vt non solum spirantem fumum ignitat accendat, prunas imo ipsas flamæ ineptas, crasitie non spirantes, vt in flamam commutētur, ardere faciat: vt facit validissima suflatio exardere, quę alioqui citra flamā, silētio cōcremarētur. Quibus huius animātis potentia & astutia exprimitur & depingitur satis. Pollet lumine fuliginoso & tetro, tedæ modo fędo & obscuro, vitiosis fuliginib⁹

referto

referto,misto & confuso,ore euomit flamam, spirat naribus & pellit fumum detenta flama in visceribus in pectus tractis fuligi nibus ira,ex arteriis & corde antequam succendantur,impatientia animantis dum naribus suflat. superfit naturale lumen Dæmoni adhuc,tetrum tamen obscurum & fædum, inefficax non illuminat obscurat imo,vrit & vorat,non illustrat oculos, quibus lumen natura & iure impertitur. Nares imo alimenti viam, os,naturalia,principium alimẽti os,nares.guttur,pulmo,aere in spirato quo resarciuntur spiritus vitæ quibus & alimur cum sanguine simul immistis vt partes halituosæ & viuidæ adstent Hyppoc.lib.de alimento sect.1.comm.30.,inseruit solum pectori, & ventri digestioni,non capiti:non vt videatDraco hic immensus, eminet lumine,imo vt crescat mole & veneno, calore nimio vt æstuet,vt malitia increscat voretque omnia gliscat ingerat, non capiti Deo lumen subdit,superbus ille,imo satisfactum sibi esse putat,se solo, perse videre posse putat non gratiosa visione,natura imo Deum, ipseque sibi suficere suasus,superbus Leuiatham lumen naribus & ori obtulit,capitis & cerebri recrementorum viis:excrementa cerebri illuminauit,errorem malitiam, ignorantiam in hæc solum lumine vsus superbus & tumidus,se solum voluit sectari,noluit vltra videre animal, acutissimi vt monstrauimus visus & disertissimi alioqui:se solum, naturalia tantum inspectat,hæc adhuc mille obstaculis superbiæ aspicit, velaminibus mille,potentissimi natura luminis,visus accerrimi: hoc lumine extimescendus Dæmon,ne illuminet, suggerat,ne fulgeant ea luce colores apparentes rerum,opaco & lucido permistis apparentia & fraude,lucidis interuallis,elucescentibus, superbiæ fumo,ne nos inquinet,polluat,fędet,vapore tepido leniat oblectet vt decipiat & circumueniat mortales.Hinc dicitur Isaię.10.Deo impios execrante.Et erit lumen Israel in igne & sanctus eius in flama & succendetur & deuorauitur spina eius & vepres in die vna.Monimenta & limites vastabuntur,hocque lumine quo illuminabantur custodiebanturque,vigiliis noctium & tenebrarum ardebunt,succendentur, lumine in ignem conuerso Leuiatham: quo vitiorum viam sectabuntur,legibus soluti & vepribus spinis & munimentis destituti,quibus tuebantur: igne absumentur simul,ea erit malitia potentia & incrementum, vt vna die desinant hæc & illa, & flama deuorauit ea immista fumo superbiæ,

& vaporibus superfluę humiditatis vitiorum, quasi lumen tedæ & ollæ succensæ, quæ per interualla elucent igne iræ, cōcupiscētiæque flama, deficient iusti & Doctores, non illuminabunt, in flama imo concupiscientiæ, & affectuum æstus edocebunt, vrentur quasi olla efferuescens, quæ ore tandem euomit ignem, feruore nimio cum succensa concremaretur abdite prius vt consumitur testa secreto & occulte, tandem exemplo alios inquinabunt & conspurcabunt palam, & in propatulo, æstuantes ob populi vitia & fœditates.

De Leuiatham lapidea compage, eiusque symbolis.

CAPVT XI.

48 OB tandem concludit huius animantis naturam describens. Membra carnium eius, coherentia sibi mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur: cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur, tanquam malleatoris incus: cum sublatus fuerit, timebunt Angeli & territi purgabuntur. Densissimum esse & compactum animal diximus, quo herent membra carnium eius, vinculis & ligamentis firmibus vincta: & carnales hærent, huic monstro, membra & partes corporis mistici Draconis Leuiatham: vniuntur membra carnium eius, non secus ac membra densissimi animantis concrescunt mole, tenaci vinculo detenta, vsque dum iratus Deus, percitus ira, fulmina vibret, corruscet, fulguretque in Leuiatham & sceleratos sequaces, membraque illius, diuidat: non ferentur in locum alium, imo ea est eius moles & vastitas, vt & si in girum fulmen descendat orbiculatimque irruat, non recta, in obliquum imo, & per transuersum, non minus Leuiatham disiciet & percutiet figet & transfiget, ac si recta veniret: nec in locum alium feretur fulgur concussum: docuit Aristoteles fulmen in girum descendere. 2. metheororum. c. 8 a quo Plinius & reliqui imo docet experiētia ipsa, figit metam terminum transfigit, ab scopo nec latū vnguem discedit, excutiens fulmina Deus: flagella excutiens & summeas vindictam, & si ingirum fulminet, modo honorem, bona modo, amicos, cōiunctos, tādē impium peccatorē ipsum, proprio in capite castigat & punit expectandi defessus: adeo increscit im-

cit impius, dilatatur in tantum, cumulat sic vitia vitijs & coacernat, vt & si oblique descendat fulmen, cum omnia ille vitiis & sceleribus oppleat, omnibus sit pręsens, deformitatum generibus malitia & dolo, vt fulmē nō fugiat aut excusset vbiq; præsens sceleribus & abominationibus moleque vitiorum vasta, imo tandē illo percitus disiectus obeat, vt non feratur in locum aliū, se omnia occupante, amore proprio fędus vitiis, & obscęnus. Isaias. 5. Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum, absque vllo termino, & descendent fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius, ad eum. In infernum & ignem descendent dilatati, & gloriosi, potentia & afluentia rerum, honoribus & dignitatibus cumulati: dilatat infernus os suum, vt eos capiat ipse & ingerat, quod adeo malitia increberint, vt vix eos capere possit, superantes malitia inferni malitiā, & virulaginē: quo dilatat os suum ille, vt eos suscipiat, imo sic dilatantur increscūt & abundāt vitiis, vt fulmen errare, aut aberrare a signo meta & scopo non possit, vbicunque decidat & ceciderit: communes vitiis & abominationibus vbique præsentes. Isaiæ. 33. sic dicitur iis. Laxati sunt funiculi tui sed non præbalebunt, sic erit malus tua, vt dilatare signum non queas. Signum & scopum fulminis, iam non vltra poteris dilatare, increuisti adeo malitia & vitio, sic erit malus tua, & fructus vetitus adeo increuit, malus & pomi esus malitia & culpa hominū, vt signū fulminis nō dilatēt, sed quoquo versus adsit signū fulminis meta & terminus suplicii; funiculis rationis solutis, termino & meta legis laxatis. Amos. 1. Hæc dicit Dominus super tribus sceleribus filiorum Ammō, & super quatuor, non cōuertā eū, eo quod discecuerit prægnātes Galaath, ad dilatandū terminū suū, & succendā ignē in muro Rabba, dilatat terminū suū impius, vt fulgure percutiatur, & si ingirū prisimus Deus emittat vibretq; prius, quā eiaculetur è directo, vt cauere & præcauere possit ictum & fulmina prius. elatiora ideo altiora superbaq; petit fulmē, impetitq; fulgur in girū cū veniat, cōtingit sublimiora, cū ea parte excellant emineant sola, qua supereminent, vt ibi prius impetu facto restinguatur & cesset, quo facto impetu, vel sistit, vel ea solum ferit aut illa primo: non ergo fulmina fallit Leuiatham, altus, elatus, superbus, & productus, molis immensæ, omnibus mistus, cor eius indurabitur tanquam lapis, ex se indurabitur, vt induratur lapis, & in pœnam peccati

& sceleris stringetur, quasi malleatoris incus ab altero tandem. Senio & vetustate corda animantium lapides, ossa duritie densissimasque cartilagines obtinere, & seruare, norunt omnes qui rei Anotomicæ prima limina salutarunt: nouit de Bobum corde Aristoteles.5.de generatione animalium capite.8. de osse cordis ceruini & equorum Galenus, Plinius, Diascorides: lapidem imo dictum Bezaar, idest contra venenum, arabice, cordibus eorum animantium (species Caprarum siluestrium) adnasci, & ventri nouimus epati, renibus, vesicæ, capiti, pulmonibus, lapides suboriri scimus, experimentoque quotidiano commonstramus: rubetæ capitis lapis vulgaris & tritus palam ostendit, capiti Draconum Dracontiam dictam gemmam oriri prætio inestimabilem, docet Plinius lib.37.c.10.imo Solinus in Polistoria c.33.Rhodiginius lib.6.c.11. Philostratus, Pausanias, AElianus, huncque lapidem euanescere, si præuisus Draco, suę mortis, discedat, liquarique illico incendio cordis, & in cor fluere, liquidum tandem: si subito non amputetur monstrosum caput, vel inscius si non interficiatur: quo substantia illa, petrifica qualitate, illico ac cor attingit, lapidescere facit cor, eaque induratur liquata prius, incendio cerebri calidissimi & æstuantis, refrigerio mortis succedenti frigore, extinctioneque caloris concrescente, cum corde simul: quo durissimum lapideum illud constituit reuelle durumq; reddit rigidum & inflexile, substantia lapidea perfusso crassa & densa, quę cor densum & compactum natura magis multo aliis reliquis omnibus animantis membris densat, lapidefacitque omnino. vt & motus cessent, deficiantque spiritus impediatur eorum fluxus, in caput, eo indurato: spiritus Dei impulsus impediuntur corde lapidescenti & motus, spiritus cessant, qui in caput & rationem ascendant ex corde. via spiritus intercluditur, non dilatatur cor in bonum, nec constringitur vt fugiat malum, tono imo quodam obstinatum, durum, & rigidum superest, vitales actiones non exercet non exeriit, calore restincto charitatis. iis tribus coreget calore, spiritu, & motu, vt vitalia opera exerceat. Docuit Aristoteles de pulsu lib. cap. 2. Galenus. 1. de causis pulsuum cap. 2. li. de pulsibus ad tyrones: calore vt confirmet alia, foueat viuificet: motu dilatationis vt aerem alliciat ex pulmonibus & capiat, cuius temperetur refrigerio: constrictionis motione vt excrementa fulgines alteratum aerem pellat, & excludat: spiritu vt viuificetur præ-

tur pręssitque sibi & aliis, capiti inseruiat, spiritus vitales vt releget, ex quibus animales in cerebro generentur, ex corde genitis vitalibus: tracto aere, alterato prius respiratione pulsu transpiratione que iugi & indefesa, vbi tropologice multa emergunt, quasi malleatoris incus stringitur duritię obstinatione & contumacia, durum, inflexile, est cor Draconis, monstrauimus, a se & ab externis durum vt lapis a se, & vt incus rigidum ab aliis, in pœnam delicti. hinc Deus Pharaonem increpans cordis duritiem repetens vocauit Draconem iis Ezechielis. 29. Ecce ego ad te Pharao Rex AEgypti Draco magne qui cubas in medio fluminum tuorũ. Exodi cap. 4. & 7. induratum est cor Pharaonis, nec audiuit eos sicut præceperat Dominus. non audiuit Mosen & Aaron. Exodi. 4. Mosi dicitur vide vt omnia ostenta, quę posui in manu tua facies coram Pharaone, ego indurabo cor eius & non dimittet populum. Draco ergo hic corde induratum est tanquam lapis à se indurarum est cor Pharaonis. Ezechiel cubans in medio fluminũ dicẽs. Ego feci memetipsum vt eo loci dicitur. & tanquam incus ab altero constrictum est, cor eius à Deo in pœnam delicti: Ego indurabo cor eius. Isaias 63. Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te. Paulus ad Romanos 9. Ergo cui vult miseretur, & quem vult indurat. Concludit ergo huius animantis naturam. Cum sublatus fuerit, timebunt Angeli & territi purgabuntur. Cum animal tantum & hoc immane naturæ monstrum horrendum & vastum abstulerit Deus ne noxium sit gentibus, populis, nationibus, recluseritque in vastissima deserta inferno aut gurgite magno oclusserit, miseriæ mortalium prouidentię rerum consulens, misertus hominum, hunc compescerit frænauerit Draconem, & ora eius intercluserit, ne ictu, noceat, immensum animans; timebunt Angeli timore filiali venerationis & reuerẽtiæ humiliabũtur, hãc summã prouidẽtiã & potestatẽ admirãtes, colẽtes omnipotẽtiã summã, territi & admirati obstupefacti, purgabuntur inscitię priuationis scilicet, in hac enim admiratione & reuerentia, hoc terrore sancto discent plurima, reuelabuntur illis magnalia, quo doctiores euadent expurgata inscitia, illuminati illustriores multo puriores depuratiores: tum Dæmone incluso potentia superata; victo Leuiathan Apocalyp. 20. Et vidi Angelum descendentem de cœlo habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manũ sua & aprehendit Draconem serpẽtem an-

tem antiquum, qui est Diabolus & Sathannas & ligauit eum, & misit eum in abyssum & ligauit, clausit, signauit super illud, vt nõ seducat amplius gentes, timebunt Angeli reuerentia & terrore di cto, & purgabuntur segregabuntur scilicet à Dæmone ligato vincto, casu & lapsu eius, dum de cœlo cecidit, abysso reclusus, tum non amplius exercet post iuditium commune iustos, solumque cum Angelis lucis conuersabunt sancti, purgabuntur ergo Ange li hoc recremento immundo contrario, naturæ Angelicæ Leuiatham Dracone serpente, belligerantes, præliantesque cum Leuiatham, prælia Domini.

De Behemoth serpente.

CAPVT XII.

49 
Ob. 40. c. Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnũ qua si Bos comedet. Huius animantis Behemoth naturam, diuersam esse & aliam, essentia forma esse à Leuiatham serpẽte, plurimis datur intelligi in scriptura sacra, vbi de illo, sermo incidit, cum quod diuersis, insigniantur nominibus varia & diuersa significantibus, vt infra elucescet: tum quod forti tudo Behemoth, lumbis & vmbilico adscribatur Iob. 40. Leuia thã vero collo & capiti. 41. si enim eiusdẽ animantis essent hæ par tes, prius de capite seruato ordine, de quo multa dixerat. 40. dicto, quã de vmbilico, & lumbis, vt iterum redderet capitis historia vt reddit sermonẽ texeret spiritus Deus: tum eadem, bis & iterũ refererẽtur, si nõ differrẽt: quod quantũ fieri possit vitari debet, si cõcinnitas ratioq; dicẽdi ordinata & diserta seruari potest & debet, in sacris scriptis, nõ minus magis imo cũ sint omnia ab ipsa norma dicendiq; ratione ordinata. Suadetur Iob. 40. dicto de summi Dei immensa potentia, conuincitur ipse de ignorantia & inscitia de omnipotentia, de inefabili sapientia Dei arguitur & euincitur ijs; Et in sudibus perforauit nares eius. Deus scilicet, in sicco perforauit nares Behemoth, in sudibus locis & siccis, extrac to illo de locis humentibus, quę natura inabitat: de voluptatũ sede, & deliciarum loco, eo inuito & reluctante infra vero sermo ne iam inuito de Leuiatham subdit. Nunquid pones circulum, in

naribus eius, aut Armilla perforabis maxillas eius, quibus disquiritur Iob, ibi: quæ si eiusdē animātis essent, bis eadē dicerētur, nō semel. 40. enim cap. Behemoth humētia loca colere madētia humida iis dicitur. Sub vmbra dormit in secreto calami, in locis humentibus. 41. de Leuiatham sicca, excelsa, sublimia, peruia, habitare iis. Sub ipso erūt radij Solis, omne sublime videt. Non humentia vda & madida inferna, sublimia imo excelsa, alta, sicca, & distata: Leuiatham adstrictum sibi, hærens, vnitū, Hebræis est, simplex & vnū. Behemoth serpentium multitudinem, terrestriū animantium nexum & vinculum describit illis, cōgeriem plicatā cōpositum cumulum, sunt nulla in natura animātia terrestria adeo, ac sunt serpentes, nulla sic hærent sibi & plicātur, terrā reptāt corpore toto, terra vtuntur in alimētum (late antea) displicet que Behemoth Elephantem esse animal, cum quod cauda non polleat rigida Elephas nimis, imo debili, breui, & facili, cum sit Behemoth quasi Cedrus inflexilis, dura rigida, & protensa, eodem. 40. dicitur iis. Stringit caudam suam quasi Cedrum, nerui testiculorum eius perplexi sunt. vltra fortitudo Behemoth cum insit lumbis, vmbilico eodem. c. Elephantes vero, languidi nimis debiles ventre sint, & vmbilico, docuit Aristoteles. 8. de historia c. 22. & 25. iis. debilissimi ventre Elephantes viuunt aquarum periculo procliues, Plinius li. 8. c. 10. quos non adstringere caudam, mouere vè asseuerarūt, ideoque cancellari muscis, & exenterari, edocuere, ibidem. cum Behemoth adstringat: non habet nares exertas submissas imo, adeo vt perforari & transfigi possint circulo Behemoth ibidem dicitur. obtinet elephantus altā, & superbam parabosciđē & narem protentissimam vltra omnia naturæ animantia, circulo ineptam ductorio, fræno, camo vè omni incōcinnam: obscena & immunda loca Elephas fugit, docet Plinius lib. citato AElianus, Solinus, delectari floribus, fragrantia odorum, legere flores eisdē vesci manu & tuba naris, tetros odores fugere, & graueolētia: ille vero humētia loca, spurca, fœtida, vmbrosa, vda, eodē c. colligitur habitare hæc natura querit, & amat: hin cum Behemoth serpētiū animātiumq; terrestrium multitudinē sindromē & cumulū notet Hebræis, mōstrosum potius iudico animal, turpe, deforme, in serpētiū genere, quā aliud quoduis specierū naturæ, quod facile suaderi potest semel animaduerso, omni literæ cōtextu toto eo capite, vbi de illo initur sermo: cū enim variæ partiū aliarū numerētur 50

passiones.

passiones, oris, lumborum, vmbilici, ventris, caudæ, testiculorũ, ossium, cartilaginum, oculorum, narium, quæ omnia adesse possunt serpentibus, adsuntque necessario, brachiorum vero crurum, manuum, pedum nunquam incidit sermo, quibus soli serpẽtes destitui, cum reptent toto, & non incendant aut gradiantur palã est serpentes natura & reptãtes, sicut & de Leuiathã serpente, hæc ipsa subticuuntur. c. 41. eiusdẽ loci, quod vere sit serpẽs & ipsi has partes desiderẽt, prorsus orbati eisdẽ & destituti: est ergo multitudo, monstrũ serpẽtium, reptiliumq; cõgeries, monstrosa obscena turpis variis membris, artubusque diuersorum structus ille, quod patet clarius. 40. c. Vbi sic dicitur. Fortitudo eius in lũbis eius, & virtus illius in vmbilico, ventris eius. cum enim fœmellis omnibus vires insint vmbilico, vt lumbis maribus, huic monstro, vmbilico simul & lumbis adsunt, quasi Hæmaphrodita, ambigum, & anceps natura animãs promicusum & cõfusum, vterus quo sexus fęmellis adscribitur fundum habet, ceruicem, & os, quibus struitur ille partibus. Aristoteles. 1. de historia. cap. 19. Galenus. 14 de vsu partium. c. 4. & 4. c. lib. de disectione vuluæ. 5. aphorismorum sententia. 46. Vessalius lib. 5. c. 15. Valuerde lib. 3. c. 14. os vteri impudendum occurrit, ad os sinus pudoris, cunnus dictum hiatus vè a connos græcis κόνος seu acuta disectio & fisura. Ceruix altior est, superne annexa sub osse pubis amor dicta anathomicis, hinc se erigunt fœmellæ in coitu dixit Aristoteles, vt partem illam voluptatis autorem scalpant confricent fundantque vt ex ea semen in qua vasa seminaria desinunt desistunt que structura: fundus sub vmbilico fœminæ assidet, dum arrigitur coitu flatibus seminis elatus & altus, quibus erigitur fœmellis, vt coeant, vterus cerbice & collo distentus, non secus ac prægnãtibus fœtu ampliatur sic arrectis fœmellis, vtero extẽso & turgido, nec oportet philosophos ocupari naturæ rebus & arcanis, enodandisque illius mysteriis, aut tædio habere illius ordinẽ ritum, instrumenta, opera, actus, & vt videantur verecundi inscii esse inertes ignari, arcanorum notitiæ & scientiæ, sunt enim hæc pudica & iustus eorum vsus dum decet & quando, abusus solum taxatus eorundem non naturæ procesus rectaque institutio Aristoteles dixit. 2. rhetoricorum ad Theodetem, flatus vmbilicum pellunt propelluntque ad externa molestato ventre pulsoque ad externa & distento eisdem, lancinnato sursum versus & ad la-

ad latera ideo comprimi expetunt, præmique desiderant, maris onere vmbilico adacto, ventrique & aluo aptato & suscepto, vt compresso superne fundo vteri flatus in ceruicem prorrumpant, in os vsque vteri, quo extrudant & eiaculentur semen flatuũ ad miniculo, vt quibus hæc possitio adest vteri, vt fęmellis serpenti bus aliisque, non contra, non ventre maris dorso aplicito coeãt, imo ventrem ventri plicent & aptent, quod fundum vteri ampliorem sustineant: hinc fœminæ & viri se versus venerẽ explent, serpentesque omnes, piscesq; ouipari, viuipari secus, sic docuit Aristoteles. 1. de generatione animalium c. 7. vbi eos cõplexu mutuo coire statuit. Plinius idem AElianus, & alii, sic serpentiũ stabiliunt coitum, quo vires sustinendi onus vmbilico adscribunt fœmellis, facie coeuntibus, quorum vterus ad anteriora vergit, vmbilicum versus, aliter quibus spinam aspicit & posteriora vissit animantibus. Est Behemoth serpens monstrossus deformis, Hęmaphrodita sexus vtriusque, quod plurimis serpentibus inest sexu duplici efformari, tam mares quam fęmellę, gestare vtero, de lepusculis diximus antea omnibus maribus & fœmellis, hancque conditionẽ subire, de Ichneumonta muribus, & plerisque aliis peruices mares & fœminas esse, ideo vires vmbilico adscripsit cõmissitq; spiritus Dei, vt serpẽtem immundumq; animal obscęnũ turpe commonstraret & depingeret, vt hinc duarum solum actionum, huius meminerit voracitatis & luxuriæ, eo c. vt videre est ad literam, coitus solum instrumenta retulit, & gulæ modum, gula & luxuria insigniuit notauitque animal, quibus duobus capitalibus vitiis, serpentes omnibus aliis animantibus efrænatiores esse, docuit Aristoteles. 8. de historia, c. 8. & 4. c. 2. de partibus. c. 17. 1. de generatione citato. c. 7. vbi lentius absolui a coitu, omni animanti, tum magis cupediæ deditos reliquis omnibus pronuntiauit ipse: à quo postea Plinius suscepit & surripiunt omnes, lũbis fortitudinẽ retulit inesse, vt notaret luxuriã, & vmbilio vires ad scripsit ventriq;, vt simul obscęnũ, voraxque constitisset animans: hæc turpia vitia, non posse hominem frænare superare & vincere, se solo vt edoceret postea, nec minora adhuc, Iobque intelligeret, & suaderetur sensibilioribus & maioribus vitiis conuinctus magis inter alia quibus homo fędatur. Vmbilico innato, fętui illique inserto, alitur & viuit ille, locis adductis patet, eo sugit alimentum fętus sibi ex vtero matris, hoc est, adstrictus colligatus

gatus gestatur vtero simul cum aliis secundinis inuolucris at lucem expectus, qui ex vtero alliciebat alimentum traxitque vmbilicus radice implantata iecori sobolis & feturæ, cui annexus inseruiebat visceri, postea fœtus expertus auram, è matre discissus, virtute tractrice qua pollet hæc radix consita in epate relicta ventriculum exugit, iecoris præcipua tractio alimenti & chili, fętus nutritur, alitur, viuit, est vmbilicus alimenti manus, via, & conductus primo ex vtero, colligato fętu è ventriculo postea, fętu iam edito ad externa è ventre matris, orificio sugit radiceq; ex ventriculo fœtus implātata iecori, ipsius hac iecur trahit ventris stomachi dicti vulgo, & in se ducit alimētū vocat & allicit, vt tractio omnis alimenti adscribatur vmbilico, ex matre antea, post ex ventriculo, quo exinanito, alimentum expetit, & fame laborat alimenti anxius, iecoris sucta, vmbilici radice trahēte poris meatibus canalibusq; conspicuis & abditis, communione naturæ, ea vt ex radice sugant mesaraicæ venę & aliæ vehementer, tractiua parte vmbilici relicta ea sede, qua implantatur iecori fœtus, excuso ab vtero illo, nō minus quā alia discisa iā trahebat è visceribus matris, vētre & vtero, hinc gula vmbilico adstipulatur, eius que est soboles, hinc & Iob. c. dicitur vmbilico vētris eius. Non solū vmbilico, nō est ille ventris minister, vsq; est è matre sciunctus vt propriū vitiū notaret animantis, non matris labē, in vmbilico ventris eius fortitudo, in gula propria, in lūbis eius in luxuria, ijs enim duobus vitiis, impetimur magis, iis aliis impēsius vrgemur natura dæmone nobis ipsis, docuit Plato. 3. de legibus dialogo iis trahi, iis fędari magis multo, efrænariq; homines, tactu & gustu, luxuria & gula, sensus substātiæ, hos vocat & notitiæ alimēti: accidentiū sensus reliquos, in substantiā naturæ hos, in indiuiduū gula, luxuria in speciē, vexamur angimur, gula substātiā allicimus alimētū, luxuria impēdimus semen, quo voluptas ijs adest maior, quo est opus vtilius, ideo solū hęc duo referuntur vitia, instrumēta & partes eorū dumtaxat, vt moneremur periculi, & malitiæ maioris, natura huius monstri perspecta & potētia efræni, quā nequit homo superare se solo & vincere, hinc Iob per contatur, arguiturque de ignorantia & impotentia. Ezechiel. 16. abiectissimæ Ierusalem, & postea mirum in modum exaltatæ, cū ingratitudinem execraretur Deus, inquit. Et quando nata es, nō est precissus vmbilicus tuus, sic trahere sic omnia allicere, ad te,

& su-

& superbire cœpisti, & in te referre, vt nata vmbilico trahere, cũ orificio ab alienis, tum radice ex propriis, ruptis legibus, violatis præceptis, omissis consiliis fueris rata, pollet vmbilicus præcissus adhuc virtute tractrice, non præcissus maiori multo etiam semoto à matre fœtu, hinc prægnantibus, assas carnes, alimentaque alia, vmbilico aplicamus fętu debili, vt ille reficiatur, ipsæque suctu spiritibus alimẽti tractis & succo per poros illecto, velut radice quadã, & secundo ore secundæ quasi nutritione reficiantur & firmẽtur, imo ęgrorũ vmbilico hæc ipsa adaptamus multoties debilibus existentibus, vt & sede inferiori alimenta submittimus languidissimis, vt sugat iecur, vmbilici radice hinc vmbilicus potentiã & vires significabat antiquitus, vt vmbilici effigie, summus Iouis exprimeretur, docet Curtius lib. 4. & antiquũ numisma cũ inscriptione Iouis, vulgari, Iobis vmbilicarius: potentissimus scilicet: lumbi vero, quibus renes adiacent potentissimi viris sunt, lasciuiæ sedes, luxuriæ & libidinis, oriuntur è renibus parastates & seminaria vasa, infra paulo, vt sit via conspicua & patens, peruiaque ex eisdẽ in spermatica hæc dicta vasa, quæ implantantur in testes vltimo, hinc lumbis lasciuia inest, sub quibus initiũ vasorum seminis & origo ortus adest conspicua satis. Aristoteles 1. de historia Animalium, capite. 18. Galenus. 1. de vsu partium, cap. 7. & 1. de semine. cap. 5. & 2. de semine passim, Vesalius reliqui, noruntque omnes peritiæ Anatomicæ Magistri patet re ipsa, maribus ergo vires insunt lumbis potentia oficium, energiæ, actiuitas, fęminis vmbilico cerbix vteri sub ose pubis, quo prurriunt ea parte magis & flatibus dictis vrgentur acrius, cum ergo Behemoth fortitudo lũbis & vmbilico locetur, impertiaturq; fœminæ & maris natura pollere visitur, vt ijs monstrosum esse, concedere recusset nullus, est ergo serpentium monstrum, deforme & turpe. potens vmbilico fęmellæ & lumbis maris. Hinc Galenus fœminis febrium rigores è lumbis incipere ea parte debilibus infirmis edocuit. 6. de morbis vulgaribus commentario. 3. & 5. aphorismorum, aphoris. 69. vbi fortiores esse calidiores constantiores ventre, vmbilico, & anterioribus viris edixit, viros vero remotioribus partibus femoribus, pedibus cruribus, brachiis ventre superno rigere asseuerauit, quod docẽt pili, inquit eo loci Hippocrates. quæ exhorrescunt prius, tum. 6. de locis affectis capite vltimo flatuossa calida admota lumbis virorum, semen eiicere

fęminis

fęminis vero vmbilico applicita, excitare venerem, quo cerota vmbilico admouent vexatis vtero histericis scilicet nõ renibus, viris contra si calfacere est opus, lumbis aptamus reficere ve confirmare confortareque genium, cuius vero speciei formæque serpentium sit monstrum accingor reserare iam.

De Behemoth monstrosa natura, ritu & parabolis.

CAPVT XIII.

Contingunt rarius monstra serpẽtium generi, eo quod longissimam sint nacti vuluam, & si putredine satis gẽnitisque secus, e uariant enim nimis forma & compage: vulua prælonga, non coeunt semina & confundun duntur, non vitiantur, vt monstra confingant, Aristotales. 4. de generatione animalium. cap. 4. si vero semel cotigerint maiora multo deformiora vastiora omni alio animantium ordini veniunt & accidunt, qui cum putredine oriantur omnes non secus ac propagantur natura, Auicenna dixit. 6. naturalium. Plinius alij, supra late subscripsimus, nil mirum si ea oriantur varii deformes. Ecclesiastici. 10. putrore oriri patet iis. Cum enim morietur homo, hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes, & cap. 19. putredo, & vermes, hæreditabunt illum. Docuit serpentes putredine venire. Plinius libro. 8. c. 59. Ouidius. 1. metamorphoseon, sic. Ergo vbi diluuio tellus luculenta recenti. Solibus ætereis, altoq; recanduit æstu. Edidit in numeras species partimque figuras. Reddidit antiquas partim noua monstra creauit. illa quidem nollet, sed te quoque maxima python. Tum genuit, populisque nobis incognite serpens. Terror eras tantum spatii de monte tenebas. monstrossos denique varios deformes serpentes terra, & aqua procreant & gignunt: plurimi enim serpentes incredibilis molis terri veneni, obscęna incoluere loca vda & humentia, lacus, paludes, ripas, stagna, fœtida immunda. Apocalypsis. c. 12. dum monemur de Draconis periculo dicitur. Ve terræ & mari, quia descendit Draco ad vos. terræ & aquæ vbi meminit solum, aqua & terra oritur genus hoc animantium, ideo his seruatur, hæc colit, iis asidet. Isaiæ. 35. Hæc in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant,

bitabant, orietur viror calami, & iunci, virentia hæc, in locis humentibus oriuntur, vbi prius Draconum pondere impediebātur, onere animantium discissa & opressa, semel orta, vt debitam nunquam adipiscerentur magnitudinem, Draconisq; excrementis exusta. accepere Christi aduentu (inquit Isaias) lege incrementi & gratiæ homines formam & esse, quos squallore & veneno Draconum, excrementitioque viru & superfluo serpens deturparat: calami & iūci, læues arundines vento agittatæ & vanæ, iuncique, innanes & vacui interne: continuo indigentes gratiæ influxu vt virescant instar calami & iunci aquarum rorisque cœlestiū. Ezechiel. 29. Draco magne qui habitas in medio fluminum tuorum, Psalmo. 70. Contribulasti capita Draconum in aquis. Esdras. 2. li. c. 2. Et egressus sum per portam vallis nocte, & ante fontem Draconis, & ad portam stercoris, & considerabam murum Hierusalem dissipatum, & portas eius absumptas igne. Fontis aquis irriguus erat, humidusq; locus ille Draconis, stercore obscęnus, spurca loca habitabat Draco. Cecilię meritis diruptus virginis itidē. Dracoque Iorgis percitus hasta. Daniel Draconē immundū inter fecit. 14. c. AElianus lib. 16. c. 39. monstrosum refert Draconem procreatum, opaca & humida valle Pellæi mōtis, incredibilis magnitudinis, terra, & aqua commistis & putridis, oriri refert Plinius lib. 8. cap. 59. citato. Putredine ergo cum hæc animantia oriantur mille monstra configurant & exprimunt inopinata & noua, varias confingunt efigies & deformia corpora, materia facile formabili, & putrilagine obscęna suborta, monstrosum adhuc esse Behemoth animans ijs, quæ eodem. 40. c. Iob dicuntur constat. Deus sic eo loci: Ecce Behemoth quem feci tecum fęnū quasi Bos comedet: quando enim Deus, Iob, eformauit monstrum hoc horrendum astruxit, vt vastisimo deformi, immensoque animanti, Iob summam immensam opificis admiraretur sapientiam coleretque Iob & veneraretur, propriam que ignorantiam & impotentiam suam vt fateretur, ne sciscitaretur Deum & percontaretur, ac si occulta iudicia & incōprehēsibilia arcana, ignorās homo excutere posset & capere, rationesq; & causas examinare quibus Deus exercebat, Iob nec disquireret. Patet capitibus ante latè 40. & 49. Fecitcū illo Behemoth: tecū dicitur ideo, huic fęnū fecit comedere quasi Bos. Fęnū quasi Bos comedet. Fęnū à fęnore dicitur, quia fęnus cōmune erat rusticis & est modo regionibus plu-

 rimis,

rimis, colligitur hic facilis quæstus, & seruatur fęnariis vt fęnerentur & lucrentur postea vulgares homines emptionis & venditionis tempore, colligitur antequam arescat vt sit vtilis animantibus, alias inutile omnino, imo noctibus roscidis secari iubet Cato, de re Rustica, & Plinius libro. 18. cap. 28. circa Calendas Iunii, Columella idem libro. 11. cap. 17. 18. & 19. Varro libro. 1. cap. 19. euellitur ergo, aut falcibus fęnisecis resecatur longissimis. Fęnum enim & dicitur herba omnis quę seruari potest in vsum armentorum, vt iis ipsis inuenies locis a fęnore dicta, & fœnum proprie aquaticum in vdis excrescens locis humentibus & madidis, dictum tipha ab omnibus autoribus, hoc nomine compellatur, est apud Diascoridem videre libro. 3. cap. 127. a quo Galenus, & alii, quod dulce esse si euellatur antequam arescat docet ille. 4. de simplicium, ca. 15. aliter insipidum & gregi inutile, hinc fęnum palleas notat herbæ cuiuslibet partes inutiles sementi & sationi, Bestiis solum vtiles & proficuas, & vltra fœnum proprie dictum pallea totum quod est sine fructu aut semine vtili, vt feratur, terræ imo exortum: terra pulullat aquis commista, nó semine satum, imo vt animantia plurima putredine oriuntur, terra & aqua, vt & alia, pleraque virentia non sata semine terræ commisso aliquo, sic fęnum abiectum commune permistis suboritur, quod cum medis aquis oriatur, arescit citius, marcescit antea virentibus cunctis, in medio aquarum locis irriguis & madidis: inutile hominibus, cuius flores flocum instar, vento ducuntur illico ac floret euanescunt & abeunt, vt non amplius constét
51 in tipha & spica illius est videre, quæ euanescit tota subito concussa leuiter, dicta Hispanis tinna a tipha græcorum, Psalm. 128. ijs maledixit peccatores vates propheticus. Fiant sicut fœnum tectorum, quod prius quam euellatur exaruit. sicut herbæ debiles radicibus tectorum, quæ antequam euellantur exarent inutiles bestiis adhuc, fęnum enim euelli debere antequam exarescat diximus gratum, vt sit bestijs adhuc. Auellitur fęnum tectorum ad Calendas Octobris, vt Vitrubius docet lib. 2. cap. 9. vt pareantur pluuiis venturis tempore hiemis tecta, arescit vero fęnum herbæque tectorum, vt omnes aliæ æstiuo tempore quo antequam euellantur exaruũt tectorum herbæ & fœnum dictum hoc significatu. Omni modo inutile tectorum fœnum, cum ante Octobris Calendas euellatur inutiliter, repullulat enim euulsum ante vt

sit tectis

sit tectis impedimēto, aquarū canalibus & tegulis cōstipatis illo, vt aqua nō dilabatur & fluat, & auulsum eo tēpore, siccum & aridum ingrati saporis respuant armenta: arescunt peccatores antequam morte euellantur peccato, vt fœnū tectorum, in sublimiore parte, de elatis superbia, hiantibus sublimia, maiora, altiora, debilissimis radicibus immissis, arescunt culpa, rore gratiæ destituti, malitia marcescunt antequam euellantur morte, aridæ herbæ demortuæ, antequam auelli contingat, dum eradicantur arefacti prius quā igni cōmittātur solū illi, vtiles, bestiis enim adhuc inutiles aliisque peccatoribus & Dæmonibus, solum igni apti nutriēdo fouendoq; bestiis imo noxi & letales, igni committuntur tandem solum eo digni, hinc caro omnis fenū in scriptura sacra est, sine fructu vtili, caro omnis vana, decidua, & leuis, quæ vento ducitur & mouetur facile. Isaias. 40. omnis caro fenum, & omnis gloria eius, quasi flos agri, exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini suflauit in eo. flos agri quod inutilis, illo ortus illi relinquitur, vt flos feni inter alios sic compellatus flores agri, ducitur vento flos feni arescit & siccatur facile, exiccantur flores, & passiones carnis, viror, vigor, vbi spirat & sufflat spiritus Dei, præualet spiritus, extinguntur & arescunt illæ, vbi diuino spiritu eflantur virore, pasionum extincto, confusio opprobrium solum supersunt. Cum ergo genus omne serpentium, suctu solum succo herbarum Animantiumque alantur, ipsisque ingestis solo vtantur humore, reliquis secessu reiectis, iuxta Aristotelem. 8. de Historia capite. 4. Serpens hic solus mirabile satis, serpentium naturæ, non succo contentus non solo sanguine, non satur humore, fenum quasi Bos comedet, vt hinc monstrosa deformis, & varia, illius natura innotescat amplius, quasi Bos, non solum succo, solida imo conficiet alimenti & dura: fœniculo vti serpentes, vesci & ali, docuit Aristoteles. 8. de Historia, capite 17. Plinius libro. 19. cap. 9. at feno solum armenta & gregalia animantia; serpentium nullus, quo essus monstrossus huic serpenti, vsus fœni. Bobes herbas non dentibus præcipue resecant, lingua imo, aspera falcis modo & serræ instar aspera, retrogradi & retrocedentes continuo, disiciunt fœnum herbasque alias dum pascūtur, quo irrepsit vulgo adagium tritum satis, Bos in linguam ambulat. Sic Iulius Pollux, lib. 9. de rerum vocabulis, Philostratus idem in vita Apolloni, Eschylus in

Agamenone, qui vices linguæ Bouis adscribunt, non dentibus superne enim dentibus mulctatur Bos, Lingua conterit cibos & infernis dentibus simul: quod inest & serpentibus, qui detes exertos cum obtineant, lingua conterunt maxillis adacta iciuntque vt sugant ore & faucibus. Sic Aristoteles. 3. de historia. c. 12. a quo Plinius, AElianus postea. vt Bos ergo fœnum comedet lingua cõteret Behemoth fœnum, AElianus lib. 16. c. 31. Plinius libro. 9. c. 45. idem plurimis aliis locis, Bobes retro versus depascere, non ante, affirmant ii autores, docuit experientia, non secus Behemoth retro versus pascitur, peccati origene & commissa culpa, radix nostræ ruinæ & lapsus: quasi Bos fęnum edit carnem scilicet filiorum Adami, est caro fęnum diximus, vt adagio imo dicitur, cõmuni & noto, habet fęnum in cornu, antiquitus fęnum alligabatur furiosis Tauris cornu, refert Plutarchus in problematibus, copia enim nimia pabuli feroces insolentes indomitos reddit animantes, hinc vt cauerent a feroci tauro, signũ erat sæuitiæ fęnigestatio: quo Sophocles in ferocem & tumidum, dicteriũ transtulit, tu inquit ferues quasi pullus pabuli copia. Solon vt Laertius refert, ex opulentia satietas, ex facietate ferocia: quo vt monstraretur animantis ferocitas vt sibi consulerent, qui fortè occurrissent fęnum alligabant, hinc Horatius, sermonibus. Fęnum habet in cornu longe fuge. esu fœni Behemoth elatio depingitur. Ecce ergo Behemoth quem feci tecum, multitudo denique serpentium hæc corpore in vno monstrosa, bellua hæc multorum capitum, Dæmon antiquus, hic serpens, bestia hæc, maledictus inter bestias terræ Geneseos. 3. cap. hic quem feci tecum, vt te exerceret experiretur, hic quem feci tecum simul ac es ortus exercitorem tui, feci tecum, vt examen subires, vt cap. 2. Iob dicitur, hic fęnum quasi Bos comedet, carnem absumet dissipabit depascet, Psalmo. 91. cum exorti fuerint peccatores sicut fœnum, & apparuerint omnes qui operantur iniquitatem, vt intereant in sæculum sæculi, omnis caro fęnum. Isaiæ. 40. absumet ergo peccatores, qui sunt fęnum, quod priusquã euellatur exaruit, priusquã morte auellãtur, arescunt peccato sine rore gratiæ: Bobes vero fęnũ, vt diximus mandunt vtiliter, quod priusquã arescat disecatur euellitur vè, euellũtur peccatores, quod nec radix eorũ superfit in terra viuẽtiũ, tãdẽ malitiæ incremẽta fides auellitur exinaniti exinaniti vsq; fundamẽtũ in ea Ps. citato Psalmo. 36.

Psalmo.36.iniusti autem disperibunt simul, & reliquiæ impiorũ peribunt. Ezechielis.17. Sic minatur impios. Non ne radices eius euellet,& fructus eius distringet,& siccabit omnes palmites germinis eius & arescet. vt euellet eam, radicitus Behemoth, lingua vt bos resecabit fœnum, peccatores secauit primos parentes, Hebam lingua,& Adamum lingua sermone, quibus iciit, & feriit: stimulus & aculeus serpentibus inest ad linguę radicem, stimulus autem mortis peccatum, iciit ergo lingua superbia & gula iciit, fœnumque depascit peccatores carnem retrocessu, cædens retro bobis instar, in origine culpæ primæ, fœnum quasi bos commedet monstrum hoc serpens, fœnum virescens hoc ociosum sine fructu quod in medio aquarum citius alijs omnibus arescit, in medio legis gratiæ consitos qui arent vtiles solum igni.

De rigidissima Behemoth cauda, & allegoria.

CAPVT XIIII.



SVbdit monstrosam huius animantis naturam perscribens, spiritus Dei. Stringit caudam suam quasi cedrum nerui testiculorum eius perplexi sunt. Nil monstrosius vlli animanti accidit, naturæ vniuersę. Ecclesiastici.45. fecit illis monstra,& consumpsit illos in flama ignis. Sapientiæ. 17. aliquando monstrorum exagitabatur timore. vt & Iob hic: cauda a caudice arborum dicitur. Cauda vero, & codam notat animantium, vltimum dorsi, quod prosiliit ad extra qua obscęnas secessus occultantur partes. Vltra & virile membrum mentulam vè animantium, virgam aculeum dictum, Oratius sermone.1. Satyra 3.& 9. Accidit vt quidam testes, caudamque salacem. Demeteret ferro. refert hoc significatum, Marius Nizolius, dictione cauda, Ambrosius,& plurimi alij poetę,& rethores: hic accipi est apertissimum hoc significatu præcipue, simul enim cum testibus cauda computatur, vt cauda & testes integram conficiant, animantis mentulam; tum eo quod mentulæ insunt testes ad podicem, qui postea nectuntur, non caudę codæ imo virilique dicto, stringit eam quasi cedrum, cedrus i. incorruptibilis fere naturæ est, oleosæ nimis crassissimi olei, densissimus, tum fructu, tum ligno, oleo 52

 si inungan-

si inūgātur carthæ, tineis vnquā infestātur putrescunt vè: hinc cedro digna, dicūtur prouerbio, quæ sunt æternitatis digna: arbor semper virescés, Oratius in arte poetica. Speramus carmina fingi posse liniēda cedro. Persius. Et Cedro digna loquutus. Vitrubius li.2. incorruptibilia vocat illinita oleo cedrino, Plinius li.13.c.5. Virgilius 2. Georgicorū, Persius satira 1. Ouidius 1. tristiū. Nec titulus minio, nec cedro charta notetur. Plinius lib.13.cap.13.& libros cedratos fuisse, propterea arbitrarier tineas non tetigisse, hoc oleo defunctorum corpora illinita incorrupta seruari sustinet lib.16.c.11. Diascorides li.1.c.85. Hoc oleo, cedrus natura madet oleoso hoc sustinetur immunis putredinis, perpetuus & integer, vt oleo seruantur liquores superinfuso, vt seruentur diutius tum oleosę arbores, longius seruantur, amplius multo perdurant reliquis, & cedrus vltra: est olei crassioris, quo obturat, infarcitq; poros impensius obstruit & oblinit, vt aer alteret circunstans minus subire cum non possit intima infarcta, tardius vt putrescant eo linita quo virgulta rami, nouellaque illius, oleosio illo densantur condensantur magis, stipantur & coalescunt, vt porosa omnia oleo immersa solidantur stringuntur, inseque vocantur, patet in cucumere irrigato oleo concrescit, contrahitur, arrigitur, qui antea laxus, deciduus mollis erat, spongiæ idem & plurima eiusdem ordinis meatuum conspicua oleo adstringuntur, subeunte penitissima quæque, tenuitate partium, versus latera dilatante poros longasque fibras, quo ex longo contrahuntur talia, densanturque successu partium cedentium in partes, laterum tractu & distensione. Ideo riget quod laxum antea vagabatur & molle. Hinc caudam quasi cedrum stringit (dictu mirabile) erigitur dum stringitur cauda huic animanti vt riget cucumis, dum contringitur oleo, vt & reliqua monstrauimus antea, stricta rigere. Behemoth, cauda stricta riget, quasi cedrus, arrigitur & stat oleoso succo, quo abundat pinguis Behemoth succosus, hanc stringit, quæ strictione erigitur, retractioneque in latera distenta riget mentula coda cauda que hæc & leuatur in altum semine abundante, immundum animans, oleoso viscido, compactum penem stringit quasi cedrum densat strictu & erigit: est semen oleosum natura, docuit Galenus 1. de semine capite.7. Aristoteles principia vitæ, calorem & humorem statuit, humorem oleosum non aqueum, quo alitur ignis: de vita, & morte secundo cap.2. de iuuentute, & senectute.3. & pluries alibi. Sunt nerui testiculorum eius perplexi, hoc

xi, hoc etiam monstrosum, & præter naturam animantium accidit neruorum confusio, præcipue testiculorum, cum in testes nerui distincti satis discreti & conspicui implantentur, qui interdum à sexto pari, neruorum cerebri discendunt, interdum a vigesimo primo complexu spinalis medullæ ab vtrisque interim, ideo venere quibusdam caput languescit plus alijs, quibus nerui testium è cerebro diseminantur. Vesalius libro 5. capite 13. Valuerde, Realdus: huic animali perplexi sunt adeo, vt vnde propagentur imperriantur vè non liquat. Cum Aristoteles imo, serpentes omnes, testes non figura tales possidere audiat, sed solum oficio & munere tales, meatusque seminales prolificos vicetestes possidere solum asseueret 3. de historia c. 1. 4. de partibus. 13. c. hunc serpentem testium neruos complicare perplexos & confusos habere, tũ testiculis integrari Iob sub dicit, satis mõstrosum. Stringit Behemoth, caudã suã quasi cedrum olei blanditie. Blanditur nobis mollitie, lasciuia vrgemur esca illæcebris, philtris, blanditijs olei, cauda obscæna carnis, potentia dæmonis instigata, testiculorum robore, passionibus scilicet carnis & legis membrorum pugnantis cum spiritu, instigatuque dæmonis perplexitatibus neruorum occasionũ, quas nec fugere nec nõ fugere audemus desides molles & debiles, nullo enim, in alios robur ostenditur maius, quã testiculis destinatis in speciei & naturę vsus, in alios scilicet. Stat imperiũ & tirãnia Behemoth, iis, vt imbellis homo impotens se solo hæc vincula abrrumpere non valeat, perplexus egeatque Deo homine qui hæc ipsa discindat. Vltra dicitur ossa eius, velut fistulæ æris, cartilago illius, quasi laminæ ferreæ. Ossa fistulis contulit, cartilagines laminis, fistulæ quia flantur dicuntur & flatu, armoniam reddunt, docuit Plinius lib. 7. cap. 56. Virgilius. 2. AEglogorum. Est mihi disparibus septem compacta cicutis. Fistula. Est hęc corpus oblongum cauum, teres, cuius caput ligula adstruitur, vltimũ vero punctis quę ex ossibus ipsis conffici solent animantium vulgo piphani, ex ferro etiam ligno & metallis aliisq; sunt ossa corpora longa, teretia, & caua, Brachiorũ, crurum, dorsique, clauiculæ, & si reliqua structurę alia, densa & opplena, huic monstro non solum hæc instar erant æneæ fistulæ brachiis cruribus, tori imo, costis, spatulæ, pectori, reliquisque eius cõformationis, vltra caua & teretia cõcaua omnia, & si serpẽtes mulctẽtur cruribus, Brachiisq; natura, mõstrose iis visus vitia

& alatos antea monstrauimus, quæ Behemoth portento contigere natura deformi; fistulæ æreæ, cōtorquentur arte, vt refracto aere anfractibus altius esonent, aliter fere inutiles sonitui, & signo, hinc cū ossa huius animantis æneis fistulis referat distortis cōtu-
53 lit, obliquisq; tubis quales sunt costæ, dorsum, clauicula, formicense os & alia, quæ adhuc mōstrosam argunt, eius structuram, & scheleton, omnia contorta ossa & fistulata omnia. Ossa ergo eius velut fistulæ æris, distorta, longa, teretia, caua, exuccia tamē, & medullis expertia sicca, vt fistula ænea & ærea, medulla enim nō omnibus impertitur animantibus non ossibus omnibus, quibus, ipsa inest naturæ iure adhuc, non omnibus adest non omnium est ossium vult Aristoteles.2. de partibus c.6. vbi leonum ossibus medullam denegari sustinet, & suibus minimā adesse refert, aues plurimas medulla destitui tenet, hanc solum Brachiorium & tibiarum ossibus dorsi & cranei impertiri perdicit.3. de historia, cap. 2. ijs quibus datur, quid ergo monstrosum magis, quam tot caua, Behemoth ossa astruere, medullæ expertia, quasi fistulæ æris, ideo sine meditullio aliquo, quo petit Deus holocausta medullata: Oferam tibi Isaias.25. Et faciet Dominus exercituum omnibus populis, in monte hoc, conuiuium pinguium medullatorū. Cartilagines illius, vt laminæ ferreæ. nectitur eo loci. inseruiunt cartilagines cum firmitudini membrorum mollium partium, tū articulis quos humectant mucore insito, vt ludant & lubricent motu, iuxta Galenum.12. de vsu partium c.2. imbibunt glutinossum humorem illæ, succu solum poris & cauitatibus plenæ, non venis non arteriis impertito, non fluxu totius, cum ijs careāt, imo se solis gubernantur, dixit Galenus lib. artis medicæ, cap. 4. non sentiunt, ideo non dolent, carent neruis motus & sensus, solum mucorem generant & alliciunt natura simili, sunt productæ & & extensæ natura planæ omnes plus vè aut minus, vt vero siccas esse & inutiles dissimiles natura vt monstraret monstrosas Behemoth cartilagines, ferreis laminis comparauit exuccibus inflexilibus, pondere grauibus contra ac Galenus.12. de vsu partium, leues stabilit, ne oneri essent membris mouentibus labori & defatigationi, in motu circumrotantibus: ferreas ideo monstrum illud obtinere edocuit duritie & siccitate grauitate & asperitate exucces, aliter multo ac animantibus adesse nouimus, rigidas inflexiles: potentiam robur, constantiam, Behemoth Dæmon, vt obtine-

re ijs

re ijs partibus, quę à se regũtur ostẽderet: nõ corde, capite, influxu ve capitis Christi, Dei, cordis ve iustitiæ, imo cartilaginibus ferreis inniti motu, duritie obstinationis, quibus destituti articuli, & humore debito, mouentur pigrè, lentè, pedetentim. gubernatur se ipsa Behemoth soboles, non corde aut influxu capitis, non gratiæ rore, Ieremias. 50. Siccitas super aquas eius erit, & arescent, quia terra sculptilium est, & in portentis gloriantur. in mõstro Behemoth super aquas, cęlestis roris, cartilaginũ quibus madefacti articuli, mouebantur antea, exiccabuntur vitiis, vt postea velut laminæ ferreæ renitãt motui spiritus Dei, subdis Ieremias, Et ossa arida, non surgent exuccia destituta medullis. fundantur ossibus animantia, sunt ossa fundamenta, bases, structuræque omnis sedes origo, sustinent alunt fundant carnossas partes, firmant conseruant: caro medulla ossium velut muscus pulullat poris, vestiri incipiunt primo natura carne ossa, vulneribus detectis est videre, nudis & conspicuis ossibus, medullis reproducitur caro increscit & oritur, ossa quasi vt carnem alant suponuntur, dum muneri desunt oficio & operi, caro deficit macescit illico in vulneribus patet, ossibus alteratis & corruptis, ossa Behemoth æquiuoce quasi ossa sunt, non ossa vera, deficit illis oficium, actio potentia, caro eius ex se pulullat, non caro fundata ossium circunscripta basi, libera imo soluta termino lege & modo, vt increscit caro termino cutis destituta in vulneribus, medullis destitutis ossibus, decidua est & facilis, ob oleosæ medullæ substantiæ qua hæret, & vincitur tenaci vinculo defectũ. Sũt vitia ossa & vitiosi, qui alios firmant & fundant sceleribus facinoris carnales, alunt huius monstri partes, alii ossa vitiorum, huius mistici monstri membra Behemoth Dæmonis. sustinent, fouent, viuificant, peccatores ossa, non medullis, non oleo gratiæ & pinguedine frugiferi, vt fistulæ imo æris exucces vacui tubæ solum, aduocantes, vitiorum signa in flagitia & scelera, carnales alias partes Behemoth, flexiles obliqui, solidi peccatores, stabiles vitiis, fundamenta aliorũ, exemplis scandalo magistri & Doctores vitiorum in Cathedra pestilẽtiæ, ossa Behemoth exuccia, & vitiorum solidum arida Iob 20. eiusdẽ. Ossa eius implebuntur vitiis. Medullarum loco, de impio verba agens, Psalmo vero. 33. de iusto sic. Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex ijs non conteretur. de iustis. subdit post, hæc. Mors peccatorum pessima & qui oderunt iu-

stum delinquent. de ijs ossibus & impiis solidis Behemoth. Ecclesiast. 49. Ossa illius visitata sunt. ossa hæc arida ficta sunt ossa, neq; enim fouēt carneas alias deciduas medullis destituta & vitiata cōpage structa obliqua deficiēti a recto quo tenebātur cōtineri. Isaias. 66. Videbitis, & gaudebit cor vestrū, & ossa vestra, quasi herba germinabunt. Carnem scilicet virentem & viuidam, vt vita fruamini longissima temporanea & tandem æterna. Ezechielis. 37. Hæc dicit Dominus Deus ossibus iis. Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis, & sucrescere faciam, super vos carnes. quasi muscus caro pulullat ossibus, germinat & sucrescit, nō sic impiis non sic, quia vt dicitur Ezechielis. 32. fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum loco medullæ, ectici iam vitiorum febre, ossibus arefactis.

De Behemoth ingluuie insatiabili, & obumbratis sensibus Scripturæ sacræ.

CAPVT XV.



Subdit Iob huius deformis animantis, naturam exprimens, depingensq; adhuc. Ipse est principium viarum
54 Dei, qui fecit eum, aplicauit gladium eius. Est animal hoc, varium adeo, hoc portentum naturæ, monstrū & quasi miraculum, orbis obstupor & vastitas, principium viarum Dei, eius scilicet potentiæ & sapientiæ: quæ enim monstra eueniunt, ad naturam inferiorem relata talia succedunt; nā præter intentionem illius contingunt & accidunt, ad rerum vero vniuersalem autorē collata fine, non monstra aut deformia naturæ, intenta imo perfecta & integra perstant, cum nil præter eius intentionem & modum euenire posit aut esse; quibus interminabilis & eius potentia sapientiaque incomprehensibilis splendet & eminet. Paulus ad Romanos. 1. Inuisibilia eñim ipsius, a creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Denique intellectio visibilium & admiratio, principium est viarum Dei, qui fecit Behemoth, vt effectibus causas intelligimus Behemoth maxime Deum: eius miram naturam monstrosam & variam admirantes admiratione venerantes, veneratione reuerentes filiali timore. Sapientiæ initium timor Domini,

mini, principiumque viarum Dei, ideo tum Behemoth principium est, viarum Dei, primaque creatura Lucifer: natura illustris quantum culpa & lapsu deformis. Sunt Dei viæ lineæ creaturarum, quas ex se centro omnium, vsque ad ipsas produxit & lineauit, vt ex illa circunferentia rerum in ipsum omnium centrum veniamus iterum: viis & lineis diductis manu suæ sapiētiæ, penicillo voluntis diductas inesse, quo eas depinxit, quia voluit: post fuit principium Dei iustitiæ, viarumque Dei, qua eos præcipitauit a cęlesti sede proturbauitque iustus, vt resipiscant mortales periculo facto in natura Angelorū: creaturæ sunt viæ quibus in Deum ducimur, sunt hęc visibilia pauli est ergo Behemoth principium viarum Dei, creaturarum scilicet, tum tentationum principium est, & Iob & naturæ vniuersæ, sunt viæ Dei tentationes & exercitia, quæ non aliter ac viæ in Deum terminātur & veniunt, iis Deum consequimur fruimur potimur: est Behemoth timor, stupor, flagellū peccatorum: quibus, principium est viarum Dei, præceptorum, consiliorum, iustitiæ, & virtutis initium sapientiæ timor Domini. Ecclesiastici.1. cap. Behemoth timor flagellum, initium est viarum Dei, qui fecit illam: Aplicauit gladium eius. nectitur. Behemoth ipse sibi & nobis executor iustitiæ Dei, sibiq; malitia sua & culpa aplicuit gladiū iustitiæ Dei, nam cum sit timor ille & principium viarum Dei, non solum timorem incutit nobis, & ideo initium sapientiæ, sed per timescit ille, estque nobis sapientiæ initium nostræ, nostrique timoris exemplum & principium suo seruili timore, filiali nostro suborto Dei auxilio desuper illato, cum ferocissimum, & monstrosum animal, factum vt nullum timeret ibidem dicatur, tremet, pertimeat coram Deo autore, aplicet gladium potentiamque suam detineat plicet arma retrahat ad se compescat inuaginetq; gladiū suū pertimescens, & tremēs: est animantibus pectore insitū, os dictum gladius, cui costæ & clauicula nectuntur, dictum os pectoris, ensiformæ & gladius compellatus, cuius vltimum patella ventriculi vocitatur, hoc dum extimemus plicamus nobis, constrictis lateribus & plicatis inuicē & ad interna recludimus quasi aufugiētes & cōtrahētes nos a causa inferente metū, illamq; vitantes quātū possumus nos ab illa distrahere retraheręq; nos ipsos, os istud sic vocauit antiquitas, quod sit forma ensi persimile instar gladij ancipitis vulgaris, cuius cuspis est mucronata di-

nata dicta cartilago, scutum & patella ventriculi. Vesalius lib. 1. figura vltima Scheleton, quod Hebræis, græcis, arabibus, ensis, gladiusque patet nominibus, quibus notatur idem, Valuerde eodē Scheleto. Galenus de ossibus locis plurimis, aplicauit ergo hunc gladium timore lateribus inuicem adstrictis, naturæ positu timore peracto dæmon Behemoth animanti figura allata, tum gladium aplicabit Dæmon peccatum quo omnes periimus in Adam, aplicabit & Iob Behemoth gladium rigoris, vt si posset deficeret, patientia & iustitia. Est gladius eius peccatum, eo primo creatura est facta deformis, vitiosa, & impia. Amauit Deus primo Behemoth, & primo odio habuit Amos. 9. in gladio morientur, omnes peccatores, populi mei inpeccato scilicet, neque enim omnes gladio interiere, quo Isaias. 1. c. gladius Domini deuorabit eos. peccatum scilicet, neque enim deuorare gladij est metahora adhuc, sed peccati voracis ore veneni. Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi, sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. eodem. 40. c. Omnia percurrit, perscrutaturque monstrum hoc serpentinę naturæ, vt hinc suspicer Behemoth luciferum serpentis efigie ab antiquiis deonestari, indagatricis naturæ serpentium, hocque animanti præfigurari illum, sublimes montes & humiles valles, excelsa & ima loca, elatiora & inferna disquirit. Sunt serpentes, indagatricis naturę curiosæ nimis, & diligentis, docet AEliadus li. 10. c. 49. Cælius Rhodiginius lib. 10. c. 3. Plinius, & alij omnes, quo, Deorum custodes, & hortorum præsides constitui dicebamus, de Dracone diximus, tū Pallidi Deæ sacrabantur, eius pudicitiam vt tuerentur vigiles, visu & auditu acerimo, quibus natura pollent, eisdem descripsimus locis: huic montes herbas ferunt, est tantæ molis eius magnitudinis, vt montes herbas illi quasi ferant, in eoque solum videatur occupari, cum absumat solus, montium virentia germina, & plantas, quasi in suum vsum, non in aliorum animantium commoditatem vè producerentur. Omnes bestiæ agri ludent ibi, bestia. Vario significatu inueniri diximus, tum apud gentes tum scri-
55 ptis sacris, modo omnia animalia rationis expertia, terrestria aquatilia & aerea depromit Cicero. 5. Tusculanarum, nanque alias bestias nantes, aquarum incolas esse voluit, alias volucres cæloque frui libero, quasdam esse gradientes, Genescos. 2. sic dicitur, appellauitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & vniuersa vola

sa volatilia cœli,& omnes bestias terræ; cuncta animantia, vt & aquatilia plecteretur sermone hoc;bestiæ & nomine ferocia animantia intelligimus solum,carniuora indomita. Deuteronomi. 32.dentes bestiarum immitam in eos. carniuorum animantium. tandem serpentes eo notantur nomine Ecclesiastici.10.Hæreditabit homo serpentes & bestias.vbi serpentes sinonomo bestiarum appellantur,nam ex putredine & corruptione hominis,de quaest ibi sermo,eæ solum bestiæ oriuntur & animantia,sub quibus & vermes continentur,qui nomine sinonomo serpentium infra cõtineri eliquet, serpentes vero subnasci corrupto homine & experientia edocet & norunt omnes prisci,Plinius,Aelianus, Rhodiginius,plurimique alij quos citauimus supra;ludent ergo ibi bestiæ agri,idest serpentes omnes cum hoc monstroso,serpentiũ cumulus,cum Behemoth ferpente,familiari communi & concinna natura bestiarum serpentium,cum Behemoth animanti, sunt ludricę ioculares serpentes,qui mille nodis plicantur,voluuntur orbibus,cauda blandiuntur sibi,& animantibus cæteris,circumuoluuntur deplicantur hac parte,plicantur,illa,lingunt verberãt alia,diximus 1.c.ideo Dæmonem vsum hoc animanti fuisse vt blãditiis Hæua non fugeret eius commertia, callidissimum animal astutum cautum,montium herbas vorat,subdicitur ibidem, salubriores natura,securiores,Sole aere excusas libero;influentijs cęlestibus,astris fœlicibus,non imis vallibus subortas, humida & putrescenti sede vda & madida, ventis invia, aurę imo Soliquę expositas legit,non vbi intercluditur additus vaporibus elatis à Sole pascitur,vbi putrescunt facile sordirie & limo,quibus oriũtur infecta virentia,hinc Diascorides montanas herbas laudat.1. lib.c.2.Plinius passim,Rambertus,Dodeneus, Galenus Auicenna,in summa omnes,taxant vmbrosas vallium obscænas & tetras iudicant,altiores petit Behemoth victui paratiores aptiores, pro ficuas magis,eminẽtiores;querit montes virtutũ,sanctos electos, qui & si fructusDeo ferãt & aferãt,plãtasq; salubres,herbas,huic quãdoq; relegãt venialia saltim, & hos impetere magis curat. est mõs integer vitæ scelerisq; purus iustus cõstãs.Hic tẽplũ viuum, fundamenta habet in monte,cultus religionis pietatis, hic Salomon,sapientia ipsa verbum Christus templum adstruxit. Paralipomenon 2.lib.cap.33.in monte domus Domini & in Ierusalem Psalmo.86.fundamenta eius in montibus sanctis. montes adhuc herbas

herbas aferunt huic, cum sint homines & nil humanum à se alienum putent, egent vt cuncta oratio & operatio, a Deo semper incipiat, & per ipsum cæpta finiatur, alias herbas ferent huic, ne & fructus huic elargiantur astutissimo serpēti. subdit de Behemoth Iob eo loci. Sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus, dum inuisit montes vt cibū queriter & ascendit anxius & solicitus de alimento & victu, valles humidas visitat, vt dormiat quiescat deponat curas, quasi sui iuris infimi peccatores valles obscuri & infames sint. Non anxius, non solicitus, somno imo placido tranquillus & securus, humentibus spurcis & obscœnis locis vani calami: in secreto calami in corde, in penitioribus cordis dormit & quiescit: quo & si in scriptura sacra, cum montibus colles enumerentur, nunquam tamen valles eisdem anectuntur, sunt colles, medium inter montes & valles, quasi montium ascensus & planities, iuga dicta, Psalmo. 113. Montes exultauerūt sicut arietes & colles sicut agni ouium. Fortiter montes exultant vt arietes. subertunt capite Christo omnia, impetu facto quasant conterunt, arietum instar capitis robore; colles agni saltu, ocasiones transiliunt, non conterunt, vitant tamen saltu: custodit illos
56 Deus ne vt imbelles concidant agni, quasentur & conterantur, arietes fortes occasiones suferunt, quibus vires capitis ostentent Christi, valles vero non exultant, nec numerantur iis, ibi imo somnus Behemoth lethargus & cataphora: conciliatur somnus vaporibus humidis caput replentibus, elatis calore viscerum ex suscepto alimento, dum conficitur interim quibus leuiter obstructis viis, capitis cessat influxus illuminatio, & spirituum decensus, quibus munia obimus, & perficimus opera sensus & motus, vt iis lessis, & reliqua naturæ opera cessent vigilantes postea, adhucque & experrecti. Aristoteles lib. de somno, & vigilia c. 2. de insomnis li. ex eo Galenus, & reliqui, hinc medicamenta soporifera, aut somnum conciliantia frigida sunt & humida natura (mirabile dictu) vallibus ripis solum adnata, vt quæ peruigiliū inducunt calida & sicca montibus suborta situ edocēte natura remedia quasi 3. de locis affectis Galenus c. 4. & 2. lib. late hinc Behemoth humēria petit vda, & madida, vmbrosa, quod frigida & humida quæ pollent natura inducant somnum, temperatis animantis æstibus, incendio & igne, quibus flagrat veneno atro & caustico, hic vastus serpens, hinc humentia & temperatas incolit sedes vt cessens

ignes tēperētur incēdia, mitigētur empyreumata refrigerio loci, somnus, vt obrepat & alliciatur, hinc poetę, dormiētes subvmbra eflingūt ad fōtiū decursus, rati iis somnū oriri ocyus, & euenire citius, Ouidius, Virgilius, Oratius, Hesiodus alij. Tū somnus repit, sono leui & susurro murmure spiritibus motis, cōcētu & armonia agittatis, caput opplētibus natura leui qua pollent sursum elatus vt hinc musica, conciliet somnum graui tono & sermones summissi, susurræ cantilenæ, nouellæ soporent & sopiant, non alta voce, ne expergefaciant impetu & repulsus violentia, vt concitatio & motus, soluunt soporem, motis & commotis dormiētibus, pulsis spiritibus impulsu e loco antea illis obstructo, quo somnus cessat: tractis vero musica in caput, vbi auditus residet impulsu leui non distractis disipatis vè, sopiuntur alte animantia, vt qui a cibo studentiis ipsis decausis sopore vexentur capite pleno ex actu & opere, Aristoteles sectione.10. problematum, sententia 1. & aliquando lectione sola longe adhuc a cibo, leuatis spiritibus sursum atentione aut sono, problemate imo.11. sectionis.16. sic quærit. Cur locis palustribus, efici somnolentiores solemus, subdit an quia magis in iis ipsis refrigeramus, refrigeratio autem & requies cum sit, somnum conciliat, qui quiete aceidit, frigore torpescimus, vt operari non posimus, ideo somnus, cum in actionum priuatione consistat quies, ex refrigeratione suborta præcedenti & obstructione prægressa alijsque & aliis iisque locis obducitur, iis narcotica medicamenta dicta somnum ve concilliantia sunt frigida in.4. Aristoteles.2. de partibus.c.7. docet frigus externum & calorem internum ventriculi, frigus vero internum cerebri, somnum inducere, si alimento frigido est animal visum, melius vero si frigido & humido, externum frigus torporem infert externa cōprimit, ne exhalet calor, quo increscit calidæ substantiæ cumulo densatis poris, quominus disfluat, calor vapores leuat interior, vētriculi, cerebri frigus densat & cōstipat vapores incrassat, vt obstruāt vias, quibus somnus adsit, hinc humētia loca querit, callidissimus Behemoth vmbrosa & madida, tū sonora leuiter, susurrātia & quasi murmur edētia inuisit, vt deciduis decurrētib⁹q; aquis, sono & strepitu leui cōmotis, arūdinibꝰ, aura placida & suaui agitatis & cōcusis, excitetur sonus cōcētu, murmure, & susurro leui, personāt vacui, vaniq; calami vēto excusi aquarumq, vndis peracti,
hinc som

hinc sōno cōsopitur Behemoth, & soporatur alte, sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humētibus, vt cōciliet somnū vigilātissimū natura animal, quę Deorū tēplis consecrabātur, vt ad essent excubiis, & vigiliis peruigiles custodes. Sic Rhodiginius li. 10. c. :. Socrates in phedone Hesiodus, Ouidius, hesperidum hortorum accerrimum præsidem fuisse refert Draconé, cum ergo vigilantissimus sit, pervigilioque angatur eget obdistemperiem calidam capiti, & discrasiam, qua pollæt, siccamque nimis, locis frigidis, & humidis, quibus corrigantur excessus.

De Behemoth Hydra, sensibusque figuratis.

CAPVT XVII.

NEque est mirum monstrum hoc, immane, & ferum vastum, cumulus serpentium & sindromes dictum, vasta congeries, terror & vastitas gentium & animantium: palustria habitare loca stagnosa, lacus humentes, obscænas spurcas cænossasque obtinere sedes : vt de Hydra retulit maiori omnium animantium monstro, Pausanias in Corinthiis, quam sub pulcherrima platano euixisse narrat, irrigua copiosissimo fonte, quam fabulis dedisse occasionem (inquit ille) mille figmentorum: hancque Herculem exterminasse dixere, quod horrenda immanis robustissima fera Behemoth serpentium cumulatio va ria vna, & congeries, horrenda Hydra, mille serpentes simul, septem capitibus, quibus monstrose vigebat, oris septem, & si aliis pluribus, paucioribꝰ alijs, deuastauat omnia, & suberteuat in via reddés, loca, nationes, prouincias igneo halitu, fætidoq; anhelitu tetro ore spirāte inquinans & exurés cūcta caustica & excedenti natura, vsque dum illustris Alcides trucidauit belluam, discerpsit inclita illa sua & Heroica virtute, vt ad mores postea cum referrent Sophi, in Sophista, Plato dialogo dicto, septem pululasse capita vno reciso enarrent vsque tandem igne superatum est monstrum, vulnere quouis exusto, capite semel vno recisso, Themonis ope, quæ quidam ad inuidiam referunt, capitibus nobis pulullante continuo virtutis hæroicę communis teredo, ad labores alij, & mortalium miserias, vitæ incommoda, alij ad pericula,

quouis

quouis superato cum renascantur alia & alia, ad alia alij veræ historiæ adnectentes fabulas, figuras symbola. Hinc Ouidius inuidiam imis constituit vallibus, obuolutam serpentibus erosam & instigatam, Erycthoneum monstrum pedum anguinorum illius custodis præesse scribit, serpentesque alios, vdisque humentibus, & vitiosis locis degere liuorem, serpentium seruata natura: inuidiam vt enotaret infimos obtinere homines obscuros humilesq; valles, non eminentes montes, virosque claros. Eadem de Hydra Pisander, Camireus per multa capita retulit, lacus habitasse humidos, obscænas valles, stagna, paludes, Alceus idem lib. 3. cap. 7. Hesiodus, Aratus, Horatius lib. 2. epistola 1. & Oda. 11. Virgilius, qui omnes in paludem Leernam inhabitasse volunt lacu facto, fonte Amymone. Lacus enim & stagnosa loca expetere diximus Behemoth Hydram monstrum immane. docet imo pietas nostra fatalem Draconem, ex vrbi subiecto lacu, prosilire quotidie, venenosum turgidum, qualibet die Virginem vnam vt deuoraret, secus mortem lætumque minari omnibus & exitium vsque dum Heros ille cælestis, Georgius martyr exterminauit immanem belluam, iuxta ciuitatem Berito, refert Simeon metaphraste: lib. 7. c. 9. enarrat famulus amantissimus huius æquitis diui, Pasicrates historia huius cælestis Ducis martirisque Christi. lib. 1. c. 12. hæc denique monstra lacus expetunt, & cænosa loca, Georgius depingitur, belluam monstrosam hasta perfodiens virgine exorante supplici aflicta, idem Danieli contigit, 14. c. Vbi magnum Draconem interfecisse audimus, qui in loco degebat humido, palustri & obscæno. Nili inundationibus, vdo & madido, quo dicitur, Et erat Draco in loco illo magnus, Iuxta Babylonem circa Nilum. neque enim in Babylone: iis omnibus constat Behemoth Hydræ fuisse genus, serpentium cumulum corpore in vno Hydræ instar mons- 57
strosum forma partium situ mole, & membrorum numero. putrescunt magis, humentibus locis omnia quo monstra vastiora & maiora subueniunt ijs, quæ putredine nascuntur, vt multoties citra principium aliud naturæ serpentes oriantur. ideo locis humentibus vmbrosis madidis Behemoth asidere dicitur Iob 40. huiusgeneris animantis esse bestiam illam Apocalyp. 13. patet contextu, Behemoth Hydram. Multitudinem serpentium, septem capitum bestiam horrendam serpentium cumulum, terræ & aquæ monstrum deforme immane & terribile, quod reuera fuisse Behemoth

& Hydrā reor huiusq; naturæ conditionis & ordinis, neque hæc differre inter se, dissentire vè aliquo, inepte imo depingi cum pedibus, est verus serpens late iam supra monstrauimus, imo Apocal. 12. bestiæ Draconis historia perscribitur, pedū nulla memoria subacta est serpens Draco, caudā vero retulit iis. Et ecce Draco magnus rufus, habens capita septē, & cornua decē, & cauda eius trahebat, tertiā partem stellarum cæli, at c. 13. Bestiæ aliæ, quæ erat similis leopardo, pedes anectit sermonis historia ijs Dei spiritus. Et vidi de mari bestiā ascendentem habentem capita septē, & pedes eius sicut vrsi, & os eius, sicut os Leonis. Cū ergo Behemoth multitudoq; serpentium hęc corpore in vno, mōstrosam obtineat naturam in dictis, iudico Hydram fuisse, septem capitum & Apocalysis Draconē idem vt fuit illa antiqua Herculis, lernæ paludis, speciem hydræ serpentis, & serpentis dictæ Hydræ monstra hæc, cui humida incolenti maiora accidunt putredine obscæna mōstra & vastiora, sunt Hydræ serpentes aquatiles, quædā quæ in aquis degunt, pulcherrimum anguiū genus nulli alio veneno inferius, aut malitia tardius, atro & potētissimo viru diro & caustico, enicaces medijs vndis ignei & exurentes, ideo Hydræ dictæ, Hydros græcis est aqua, quā incolunt præcipue, & si inuisunt terras nō raro. Nicāder in Theriacis, hos vocat Chersydros, quod & terra & aquis degant, Chersos græcis terra, Hydros aqua est, ij primo muscosa cum habitent stagnosaq; loca, cum semel ęstibis æstibus exiccantur & arescunt cubilia, puluere conspersi exeunt torridi hiātes, flatu adurentes sementa & segetes, Nicander eo loci vt tunc dictus Chersydros, fagorum latebras quęrens & quærcum, Drynus compelletur serpens, quod Drynos Græcis sit quærcus, cuius habitaculo gaudet succo allecto suctu animātis, in alimoniā. Hydrus ipse veneno est acrior dū visit terras, siccitate & calore, feruidā & torrida virulentia antea aquis diluta & tēperata, quasi alius natura a seipso Hydro incolenti aquas potentia veneni, quo & diuersa inducit accidentia morsu inmane animans aspidi figura non absimilis, Chersex saltim qui & Chelydri insigniuntur nomine multoties, quorum albo esse quosdā capite testatur eo loci Nicāder, eorumq; varia morsus accidentia pronuntiat, pro maiori veneni, aut minori vstione, cū idē natura sit serpēs Hydrus Drynus Chersydrus Chelydrus quos inueniri afirmat longitudinis vicenum cubitorum Plinius li. 7. c. 23. iis. Organa insula tantum habitatur

bitatu taquosa. Iã in sinu ante persida, & circa has Hydri marini vi-cenum cubitorum, adnatantes terruere classem, li. 28. c. 4. hæc, in orbe terrarum pulcherrimum anguium genus est, quod in aqua viuit, Hydri vocantur. Nullis serpentium inferiores veneno; quos alij colubros, alij Enydros vocitant varietate colorũ insignes fulgorum auratorum specimine refulgidi bellissimis oculis perpulchro capite christato albo & coronato diademate insigni ãtea de his li. 1, dictum abũde satis. De colubris Plinius li. 32. c. 5. sic. Coluber est in aqua viuens, huius adipem, & fel habentes qui Crocodilos venentur, mire adiuuari dicunt nil contra bellua audente, efficatius etiã nunc si herba potamogethon misceatur. Iis ergo insigniuntur nominibus, Arist. 9. de historia. c. 37. serpens marina, colore & corpore congro proxima est, sed obscurior atq; acrior, hęc si capta dimittatur foris, in arenã rostro quã primum adacto, terebrat, subitq; tota, hæc Hydra & aquatilis Arist serpens est, idem Diascorides li. 6. c. 49. AElianus li. 4. c. 57. Rhodiginius, Paulus, AEtius, Galenus de Theriaca ad Pisonem c. 3. li. Sanctorum historiæ & facinorum memorabilium 7. c. de Virginę Marta, Christi hospite referunt patres. Virginem hanc immanissimam Hydrã Belluam deformem, conuinctam & ligatam vinculis, cingulo pudicitiæ, quo vestes complicauat, incolis relegasse, vt gladiis hastis & tormentis bellicis, monstrum hoc victum iam, illius præcibus interficere possent, causa lapsus & ruinæ ciuitatis cum extitisset vastũ animãs antea, hũc vero vicit illa circa flumẽ Rhois, inter Auinonẽ & Arelatum, quod sobolem Leuiathã animantis, scriptores omnes & sancti patres testantur, verumq; natura Behemoth, aut Bonachio threptile natura (ibidẽ dicitur) hoc appellabãt Tarascõ inquilini, nos Tarasca, quo vsq, modo tarascones dicũtur Dracones, qui ludis festibis effinguntur ludrice, præcipue die sacrosanctæ Eucharistiæ festo corporis Christi quasi iã victũ, & subigatum Draconem Christi conuiuio prædicemus corporis & sanguinis alimonia & potu, venenum restinctum hoc vndis immersum ad tempus prosilire humẽs & turgidũ, tũcq; omnia excidio tradere tetro halitu igneo & fœtido, quẽ expirabat, stercoreq; seccesu extruso, segetes vrere animãtia & homines, cõflagrare flamis cũcta vt videretur referebant, ita percitũ rabieq; venenata: cũ ergo Hydræ sint aqueę serpẽtes, & iis mõstra cõtingãt deformia magis maiora & vastiora materia vda & facile ductili, formabiliq; quouis facile, quę 58

mare, flumina, stagna, paludes, lacus, humentia inhabitant: incoluntque loca. Behemoth vero monstrosus sit serpens, tum nomine, tum natura vt patet, & aquas locaque humentia & vmbrosa petat, torrentes, flumina, lacus, iudicamus Hydræ esse monstrosam naturam, sobolem & fætum, multitudinem serpentium & cumulum, Hydræ & aquatilis serpentis speciem Dragontęę magnitudinis & vastitatis, Leuiathamque immensę & grandis, conditiones Draconis in multis referentē, ęmulanteq; illos pluribus, præcipue Hydram veneno & noxa monstrosę & varię indolis & formę, huius tamē Hydræ deformitatē, quod illam præcipuis immitteretur & prosequatur quo Ecclesiastici. 45. dicitur fecit illis monstra. & de iusto eodem c. similem eum fecit in gloria Sanctorum, & magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis suis monstra placauit, de Iob intelligo, analogia, & si de Mosse ad litteram. Ibidem. Sapientię 19. c. Nubes castra eorum obumbrat & ex aqua quæ antea erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via, sine impedimento, & campus germinās de profundo nimio, per quæ omnis natio transit, quę tegebatur, tua manu, videntes tua mirabilia, & monstra. Quibus, & alijs, vt 17. eiusdem inuenitur monstris perturbasse nationes, Iudæos & gentes scimus, adeo enim increuit malitia hominum vt non assuetis, non rebus ipsis, non natura, aut creaturis vniuersi ordinem obseruantibus exhortentur, monstris imo, portentis, ominibus, rerum imo miraculis excitari deficiunt. vt defecit Pharao, induratum imo est amplius, cor illius monstris prodigiis, & signis, in pœnam delicti & sceleris adeo, vt Deus induraret postea cor eius pœnam facinori constituens, quam expectebat ille & statuebat sibi obstinatus & incredulus. Nil differt monstrum hoc, significatu & allegoria, à multitudine illa & congerie serpentium immundorumque animalium oblata in linteo illo Petro, actuum Apostolorum c. 10. elucescit dictis. Vitia omnia deformia, immunda monstra, Hydras Hercules alter, qui superauit & vicit, quæ cū ipse. ter respueret & prohiberet, tētationes immūdas obscęnorū, nō antea excessit, quā illa in cęlū cōscēderet, vt fautore Deo cęlique spiritu sucepto Cēturiū emūdaret, immundaq; eius occideret, & voraret, ignis instar edacis spiritu & ascēsu, in cęlū reuersis semel. nō Iob, nō homine euinci potest, aut ligari Behemoth Sindromes illa vitiorū peccata & mōstra, vsque dū in cęlum ascęndant oratione & petitione illa, ne tētationibus

indu-

inducamur & euincamur, iniquitates nostras ipse tulit, qui in cœlis est, vt ascendere in cœlum deceat, feratque ille ipse Christus, immundorumque obtundat venenum nostrum, Isaias citato. Est onus ideo leue, ipse quod peccata sustineat feratque nostra & sublebet, vt ascendere nobis detur, sublebatis ipso, hinc si ascendāt immunda mortalium, ascendimus: si ruant prolabimur, pondereque nutamus, ascendant ergo in Christo qui prius descendit humiliauitque sese quam ascenderet in cœlum vt nos humiles descendamus in nos prius vt cum illo ascendamus; nemo enim ascendit in cœlum nisi qui descendit: humilis in se prius, imperium eius super humeros eius, in cruce scilicet, vicit in ligno imperauit, diuinitatis antidoto retundens malitiam & virus terrum & dirum nostrum. Delectatur maxime serpens calami strepitu quasati & vani harundinis, imo ictu torpescit, detinetur delectatur, & sistit colligitur illico plicatur, reuoluitur, facto sono quasato calamo orbes plicat, qua percusus iterum spiras deplicat exerit orbes minatur obsistit, docet Cœlius, Rhodiginius Ælianus, Plinius, & alij vt late lib. 1. aliasque monstrauimus, hinc serpens, Behemoth dormit in secreto calami in vanis, ociosis, & sine fructu hominibus aparentibus, vacuis, & diuisis, coacerbatis sibi vitiorum congerie, vt similia sibi experat Behemoth, qui serpentium cumulus consistit, calamus non vnus multiplex imo est, quasi canuli canulis inhærentibus fistulæque fistulis plicatis per segmenta, vt quilibet canulus calamus integer sit, cum nil amplius in omni arundine, quā in eius vna parte quauis resideat cū iniungantur partibus partes, nodis diuisę seiunctæ ad inuicem, Behemoth alter in genere arundinum calamus vt sit natura, herent sibi arundinis calami, illudque referat & æmuletur, sectiones, vitia nectūtur vitiis, est facinus facinoris sedes, est origo, initium, fundant scelus & culpa culpam, abyssus vt abyssum inuocet, & nox nocti vt indicet scientiam, vana omnia leuia, fugacia mutationi subiecta fallacia non virga recta vna indiuisa calamus, imo hinc Christo non virga, iniuste imo arundine obtulerunt acetum corruptionem vitiorum & amaritudinem, non virga non iustitia iniuste imo & impie non vero, non vno, non virga, calamo imo diuiso multiplici vario errorum & defectuum, vt hinc dormiat in secreto calami Behemoth serpens, cum arundines imo obscænis lo-

cis germinaent, oriantur que, Diascorides lib.1.cap.94.a quo Galenus, Plinius, & reliqui, pululant arundines aceruatim ex vno plures cespite, cumulatæ, latibula & latebras condunt secretas & abditas vmbrossas humidas, quas Behemoth queritat frigida & humida cum expetat loca ob siccam & ęstuantem naturam, & discrasiam qua vrgetur impense nimis, in locis humentibus dormit 40. eodem. c. humidos, molles occupat, qui in se cedunt solum, vt cedunt humida iuxta Aristot. 2. de ortu. cap. 4. metheororum, c. 1. non resistunt tangenti, Dæmoni, passionibus. Prouerbiorum 18. qui mollis, & disolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. Humida non se continent mollia in se cedunt, mollis ergo & disolutus humidus, est frater dissipantis sua opera, ignis scilicet Dæmonis, qui, & dissipat quę ignivit & inflamavit quæ adstruxit mista resoluit, succenditque. Est frater ignis confraternitatis ignis, confrater inferni & Dæmonis.

De vmbra deliciosissima Behemoth, Tropisque calami.

CAPVT XVII.



Svbdit Iob. Protegunt vmbræ vmbram eius, circundabunt eum salices torrentis. serpentium conditio est, astutia, & prudentia, vt quoties caput periculum
60 subit, aut in discrimen venit, cauda illud præmuniant & tutentur, totum imo periculo exponant in tutellam & custodiā capitis, 1. lib. huius tomi latę satis monstrauimus, hinc cauda, & toto, caput obtegit, & circumuallat, soli expositus. caudęque orbibus munit protegitque, vt ęstus vitet capite alioqui debilissimo. Aristoteles. 2. de historia, c. 17. & experientia vltra communis suadent: vmbra Behemoth, cauda est, defensa vmbraculumq, ipsius qua à solis æstu protegitur, nomine effectus causam cōpellantibus hac protegitur & tuetur, a solisq, ardoribus munitur, ideo dicitur, vmbræ protegunt vmbram eius, idest, arundinum vmbrę vmbram eius caudam vmbraculum ve obtegunt: vmbræ maxime solicitus, vt duplicata vmbra ęstus vitet & impediat, sic odit lucē vt & vmbram eius peccatum, vmbrę protegant ignorantiæ & malitiæ, sic quærit occulta & densa, complicataque loca, vt vmbra vmbram protegat triplicata quadruplicata si potest, opacij ad opacum:

pacũ: heæ vero vmbram eius occultant, & abdunt annectitur eo loci. Salices torrentium: amenissimæ vmbræ esse delitiosæ: placidæ & suauis, temperatæ salices plurimis constat, ripas irriguaq; loca natura occupant ortu ijs vigent, aquis immersæ innãtes placidissimæ & diliciosæ vmbræ, odorem vdum vligine simul spirãtes, quo inspiratu qui, & arteriis it lecto, squalor & æstus tẽperãtur nostri vligine vda tracta, vt sitis madore halituq; restinguatur totius, madeat totũ quo minus sitiat ex parte eo positu, vmbraq; salicum temperata illa. Cicero de diuinatione. 73. Nam me visus homo pulcher per amæna salicta, Virgilius AEglogorum. 17. lenta Salix. 2. Georgicorum, fœcundæ salices. 10. AEglogorum. Mecum inter salices lenta sub vite iaceret; pastorum vmbra amænissima, & placida. Sunt vero eius naturæ salices vt cum fructũ generent antequam perficiatur in flocos exoluant, vt peruolet facile, quo Homerus eam vocauit ὠλεσίκαρπον, idest, perdefructus quod ipsum amittat & perdat semel ac generauit, flosculis solum contenta apparentia rerum fugaci & vana luxurians arbor, quæ torrentibus, quietis & tranquilis, fœcunda magis ibidem, terra & aqua permistis, vapore limoso & impuro alta, quam fluuis efluentibus rapido afluxu aquæ copia, terræ inopia fluxu concitato asportata amnium, sole inalterante materiam mistam exiccante radicibus detectis efluxione vehementi, vt minus apte enutrita increscat minus & alatur parcius, quam insita torrenti & commissa, locisq; minus aquosis & quietioribus cõsita. Diascorides lib. 1. c. 115. Plinius lib. 16. c. 16. circundabunt Behemoth salices torrentis, quæ locis tepentibus insident: putridis vitiosis impuris cœnosis minus difiatis spiritu illustri, & viuifico halitui expositis. Palustria expetunt. Ouidius. 2. metamorphoseon. Dẽsis salictis obsessa palus, hij inquã vitiosi obscœni sine fructu, fructus ve acerbi immaturi & vani, vanitatis vẽro ductilis & subiecti qui copia intentionũ abundant & conceptuum fructus vanæque prolis, exequuntur vero nũquam, iusta quæ concepere, ij qui facillime concipiunt, in medio aquarum scientiæ, & afluentiæ rerũ, Ecclesię medio, sapiẽtiæ & doctrinæ, illuminati solis copiosissimis radiis, auxiliis dotibus illustres, salices cũ se ipsis vitiosę, qui quę cõcipiũt abortiũt, nõ parturiunt, fructus ve in lucem edũt, se mine imo seminatoris onusti eoq; cõcepto, monstra effingũt quod corrũpat onera port' quã partus gerãt, semina vt molas generẽt fla

tus superflua,& deformia,vitiosa,monstra semina,semiformata, deformata vè,vt discedant simul cum flocis vanitatis,salicum instar,vt iusta peruolent & euanescant. Danielis. 4. Succidite arborem & præcidite ramos eius,excutite folia eius,& dispergite fructus eius,fugiãt bestię,quæ subter eam sunt,& volucres de ramis eius,veruntamen germen radicum eius,in terra sinite. Contumaces obstinatos lapidei cordis omitite. Salicis fructus dispergãtur vanitate,ros gratiæ è foliis excutiatur fugiant bestiæ & peccatores qui inde alebantur,ij qui prius eo tuebantur: volucres Doctores aues sonori cantus qui officio superiores è ramis locisq; ecclesiæ verbis Christi edocebant,quibus fructus aferebant, arbores illæ consilio & doctrina volucrum illis insidentium, precindantur rami cesset officium verborum Dei & doctrina,radices tamen supersint fides auxilia vniuersalia & concursus,summa benignitas,hiis si velint redeant,pulullent,renascantur iterum quasi, supersunt vt salicibus semine amisso illæ. Circundabunt Behemoth salices vani,assentantur illi & cultu prosequuntur,qui sine fructu sunt,fallaci & vano rerum affectu,qui hiant detenti,secus non virescent aut pulullabunt,nisi quæstus causa amoris proprij æstibus acti,Matthæi.7.c. de iis.ex fructibus eorum cognoscetis eos,quod dixit Daniel iis dispergu ntur,peruolant vanitate ducti. Sapiẽtiæ.3.fructus eorum inutiles spes illis,& labores sine fructu,& 4.ad nihilum valent fructus eius. Apti ad nihilum,ij concipiunt seminibus fugacibus monstra efingunt fugacia & deformia vt salices fęcundissimæ naturæ,vanos,leues,inconstantes fructus edunt, qui suammet perditionem emoliuntur adnatis floculis humiditate nimia,luxu ocio vt peruolent incertè & vagè, qui cũ concipiant immundi pleni vitiorum excrementisque monstra pariunt. Esdras.5. Menstruatæ concipiunt & monstra pariunt. Magnitudinem huius animantis,molemque immensam vt perscriberet sapientia summa ea est vsus arte, nõ secus ac qui linteo in breuissimo gygantem depingere ratus,vastum & deformem, digito vno obumbrato,solum,molẽ interminabilem iuditio inspectantium cõmitteret relinqueret,ob subiecti defectum quo totũ non licuit oculis subiicere & exprimere breuissimo orbe,bibẽdi modũ expressit Deus Behemoth,vt hinc suspicemur soliciti reliqua cũ nostra nõ ferat vltra capacitas & naturæ modus. Ideo subdit, Ecce absorbebit fluuium,& nõ mirabitur,& habet fiduciã quod

Iordanis

Iordanis influat in os eius, ingentissime bibere animantia nin: isque quædam scimus, docuit Aristoteles. 8. de historia. c. 9. Elephantum vno haustu, quatuordecim amphoras aquæ exiccare, & communiter octo, Chamelos plus multo vltra ebibere, dū enim siccissimas libiæ arenas æstuantiaque loca peragrant large prius potatos liberali potu, ducunt, vbi siti vero vrgentur ingēti & molesta ne illa deficiant omnes hiulca siti inopia aquarū locis squallentibus eius regionis, vnum exanimant, qui ventre eā aquæ copiam gerit, vt bibant reliqui, & extinguant incompescibilem sitim interim ac copiosiores inuissunt aquas, sodalitio potu satis facti illius qui bono cōmuni consulens, quasi priuato cessit, quadraginta amphoris communiter pleni, Dracones cętus fluuios absorbere vna vice circa exortum fontium ebibentibus haustu vno scimus, fereque exicasse, vsque dum denuo fluant & dilabātur vndæ iterum, quid mirum si hoc monstrum immane & vastū absorbat fluuiū hyperbole & metaphora absorbat & exiccet, sūt huius generis animantia sexcentorum passuum longitudinis, & trecentorum latitudinis quorum lingua quadraginta mulis sola asportari solita est, Cętus apparuit Micinæ tantæ molis anno 1559. Lisbonæ 1550. docet Glossa ordinaria hoc eodem Iob. 40. c. Valentinis apparuit alter mirę huius magnitudinis, anno 1556. quantum hæc ebibissent incredulis datur intelligi, exiccarēt torrentes vna vice fluuios, & non mirarentur tantam aquæ quantitatē ebibisse, ab assuetis enim nō miramur, sunt hi illis haustus cōmunes: cum magnitudine imo, vltra, inter hæc Behemoth, sit mōstrum Hydra, molis immensæ non fluuios communes, Iordanis imo fontes sperat exiccare haustu, ibidem extant scripto, dixit hęc Iob in prouincia Iudeæ ea parte vbi, a Peræa hoc fluuio se iūgitur ad libani radices, ibi ex duabus fontibus, Ior, & Dā, fluuius Iordan coalescit, featurit & elabitur, quo est vsus eo exēplo Iordanis, non solum aquas ebibet, absumetque illiberales & parcas. Sacramentis veteris legis homines excultos, nō solum sacrificia lota aquis illis insufficiētibus sine lege gratię roris, sed fiduciā ha. Dæmon absumendi Iordanem, Iordanisque hostia influere in os eius, sacramento Baptismatis lotos & tersos adhuc fiduciā habet ingurgitandi, & quod influat Iordanis in os eius. Fuit ibi institutū Christo Sacramentum Baptismatis, spectat Christicolas bibere aquæ instar, facile adeo, & si in Iordane gratiæ copiosissime

lotos sacramẽtorum riuulis, fontibusq; coeuntibus in flumẽ vnũ gratię copiosum & largum, hunc fluuium tentat absoruere absor uet imo, & bibet ne fluat & dilabatur in Christicolas plurimos, impediente Behemoth culpa & reatu, ne in ipsos veniat, & prola batur vt de plurimis experimur hæresi infidelitateq; corruptis & exiccatis gratię rore destitutis. Concludit vltimo eo c. his. In ocu lis eius, quasi hamo, capiet eum, & in sudibus perforabit nares e-ius. Non hamo, sed quasi hamo dicitur in oculis eius: monstra ca pi & venari speculis, inspectu & admiratione, nouit Perseus ca-put Medussæ rescindere anxius, scuto palladis deterso & lucido quando eam ocupauit admiratione detentam, interim captam o-culis atentaque inspectione horrendo inspectu confusam, quasi hamo esca portenti & nouitatis illecta, visu animantia plurima captantur sunt exemplo Elephantes, docet AElianus li. 10. ca. 10. & 18. Rhodiginius, & Plinius venari pulchræ fœminæ inspectu li. c. 39. & li. 7. c. 38. quas vltra, docet venari percutiente aliquo ani-mal primo, post altero iniuriam vindicante: vltorem enim sequi tur illico domesticus & mitis elephans, gratias quasi referẽs, be-neficij accepti, itque in obsequium, esca illa allectus, & quasi ha mo captus in oculis eius: molestia afecti Elephantes nunquam pa trię dulcissimę obliti mesti & tristes capti semel, tandẽ lachryma rum copia efussa, visu priuantur & cęcutiunt, vt visu destituti, in oculis eorum capiãtur, AElianus li. 10. c. 18. quasi hamo exiccatis oculis planctu largo, hamus inter alia & aciculam cõtortam desi gnat, qua perforamus oculos, his qui chataractas patiuntur, qui-bus si rite & diligenter nimis, vt decet non tractentur, perforato oculo, profundius quãtisper medici ignauia & incuria plusquã li cet si pungatur, effluit humor vitreus oculi & aqueus diffluit vt exiccetur oculus, humore delitescente detracto, qui vbea tunica continebatur & aranea in oculis, vt quasi hamo capiatur. lachry-mãtur adeo, vt exiccẽtur oculi, instar eorum qui hamo confodiũ tur, oculis perforatis sinistre Elephantes, non secus Behemoth in oculis capitur. Elephans fletu doloris exilijque patrię dulcissimę pœna, monstrosam sui pertimescẽs naturã deformem, fœdã cutem eformẽ narẽ, deturbatas & prolixas aures dũ intuetur disturbat aquas, ante potũ, obscurat, reformidat claras & limpidas. AElia nus li. 17. c. 7. Arist. 8. de historia c. 8. sic monstrum hoc Behemoth dum se inspectat & contẽplatur, purissimis in vndis, capitur qua si hamo in oculis eius, confusus adeo iniecto obstuporis hamo de formi-

formitatem suã admiratus absorptus, tãtę fœditatis incredulus il le, qui pulchritudine excellebat tanta lucifer dictus lumine illus tri & claro ortus, vt venari possit, capiq, hamo, quasi vndis detentus, vt pisces hamo vndis capiuntur sic ille deceptus, potest & ligari & trahi, qui molestia affectus percitus rabie, natura deformis obscænæ & deformidabilis, lachrymatur adeo furiosus incredulus, vt obcæcetur amplius, effuso humore oculis contento, quasi hamo & acicula, pungeretur incaute animal, vt efudit ille auxilia suscepta toris, oculis mentis & luminibus contenta, in Deum ipsum virus euomens, vt eiecit lucifer Behemoth, Dracones imo, Elephantosq, notos leones, arreptis catulis detineri & deludi, speculis obiectis, in oculis illudi, hamo quasi capi, paratis artibus laqueis retibusq; protẽsis ad specula, norũt AElianus, Plinius, Aris. locis aduectis: extractus semel ligatus, insudibus locis & siccis, tractus de aquis & locis humentibus in sudibus in terra sicca, perforauit nares eius circulo iniecto, quo frænabantur Dracones antiquitus vt late c. de Leuiathã diximus: frenabiturq; monstrum Behemoth de genere serpentium & Draconum modo explicito iam Hydri soboles monstrosa, naribus circulo addacto in sicco, extra affluẽtiã & copiã. Ouidius metamorp. 4. Nec vulnere ledũt. Quid quã pri⁹ fuerint placidi meminere dracones. semel victis & frenatis semel, Plinius idem loco superius adducto, mistice vero Christus hoc mõstrũ quasi hamo obcęcauit Behemoth excæcauit, gratię lumine mulctato, naturæq, & lumina obtudit, neq; enim naturalis Dæmonis cognitio adhuc perstitit perfecta & excellens adeo vt antea, ordinabatur hæc in lumen gratiæ ab ipso Deo in tantum vero est integrũ quoduis, in quantũ subditur & dirigitur, in id quod perfectius sibi est, naturaliũ adhuc rerũ, suo esse vt in aliud esse potest super naturã adhuc pẽsata ordinari. culpa si amisit præcipue ordinẽ & gratiã qua & naturę esse perficiebatur omnino nõ discissa nec dissecta natura ofuscata tamẽ & cõfusa obtenebrata & caliginosa, cognitio Dæmoni altior esset, gratiæ lumine formata, naturæq, intuitus perficeretur iis ille, excelleret, luminibus ergo oculisq; priuauit Behemoth, in oculis eius cepit eũ, videre entẽtẽ se Deũ posse ratũ suis oculis, suis viribus, natura nõ gratia altissimo similis qui se natura inspectat, debitoq, illius Isai. 14. c. in cœlũ cõscedã, & exaltabo soliũ meũ, & similis ero altissimo. In oculis ergo in visione capiet eũ, quasi hamo, illũ qui hamo trahebat pisces, trahet & alliciet, vt illico aquis priuetur & deficiat in aere

in spiritu Aba-

Abacuc.1.c. mundi sunt oculi tui, totū in hamo sublebauit, de Christo, mūdi sunt oculi tui quo decipi nequis vides omnia. Be hemoth oculi immundi locis obscęnis & cœnosis fędati, vt in oculis eius lippientibus, limo fœdis capiatur obcęcatus limo illo quo euoluitur & circumuoluitur. totum hoc monstrū hamo sublebauit ad se, ipse vicit mortem Dæmonem, traxit illud (subdit) in sagenna sua, & congregauit in rete suum; ad se traxit, vt hamo trahit ad se captos pisces piscator, vt Alcides gygantes terrę filios sobolemque terrenam a terra seiunxit subeblauit in altum aerē, vt fortissimis brachiis deanhelaret, matris fauore destitutos, ad se traxit vt terræ potētia destituerentur cessarentq; terræ hiatus Christus Behemoth, imperium eius, super humeros eius iniquitates nostras ipse portauit inquit Isaias.13.& 46. Ego saluabo, & portabo, ipse traxit Dæmonem hamo crucis captum mortem vicit in aerē traxit vt piscator apensus cruci, a terra elatus, perforauit nares eius in sicco, circulo iniecto armillæ inferni naribus: caret naribus formatis serpens, docet Aristoteles.2. de partibus cap. 16. infernus nares quibus efumat strictissimas habet, & si os ingētissimum, vt & serpentes, quo hians ingerit orbem aperuit perforauit Christus nares strictas inferni, perforauit Deitatis circulo, vt redderet quæ ingesserat victus & superatus ore ille amplissimo, qui naribus efumat solum vt minus caueant mortales occultat fumum; ore tamen amplissimo gliscit & hiat.

Omnium reptilium terrestrium seriem subijciens.

CAPVT XVIII.



Geneseos.1. sic. Producant aquæ reptile animæ viuentis & volatile super terram sub firmamento cœli. Producat terra animam viuentem in genere suo. Iumenta, & reptilia, & bestias terræ secūdum species suas, vbi duo genera reptilium, notātur aquea, & terrestria, sunt pisces omnes reptiles apedesque, vt monstrauimus, & qui pedes obtinent marinus vitulus & alia quæuis, repunt adhuc corpore se vt nec possint sustinere pedibus, vt & terrestrium plurima sunt quæ & si pedes obtineant, eis non possunt atolli ingressu, repunt imo, vt la-

certi Stellionis Cocrodili Chameleontes alia, quæ & repere dici mus, & si pedes contineant illa, at minutos adeo vt repant aquatiliumq; aliquot, suntque, & terrestria reptilia, quo iussit aquis reptilia producere, & terris iussit nō minus terrestria exerere. Genescos 7. c. sic. Vniuersi inundationem describens spiritus Deus. Consumptaque est omnis caro, quæ mouebatur super terram volucrum animantium, bestiarum, omniumq; reptilium, quæ reptāt super terram. Paulo infra hæc continentur. Et deleuit omnē substantiam, quæ erat super terram, ab homine vsque ad pecus, tam reptile, quam volucres cęli. Vbi reptile terrestre solum serpens de promit, a pede quod repit motu, pisces enim tunc non deleuit, nec iussit Noe hæc animantia arca ocludi, vt de volatilibus & terrestribus imposuit præceptum, & non de quibusuis, sed de illis qui putredine non oriuntur, sunt serpentia quæ putrida suscitantur vligine imperfecta animantia: illa imo solum seruari decreuit, quæ vera propagatione oriuntur alia nascitura postea, putredine sata, custode non egebant, nec seruato parentum semine, quo pisces arca custodiri non præcepit, aquis cum non essent interituri, solum enim animantia perfecta terrestria & volatilia muniens in posterum; propriori ergo significatu, quæ serpūt terrestria significat reptile, & si terrestria & aquea priori communiorique connotētur. Leuitici. 5. Anima quæ tetigerit aliquid im mūdum, siue quod occisum à bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile, & oblita fuerit immunditiæ suæ rea est, & deliquit. Vbi de omni reptili, & serpenti animanti sermo agitur. Actuum Apostolorum. 10. cap. Ascendit Petrus in superiora, vt oraret circa horam sextam, & cum esuriret voluit gustare, parantibus autem illis, cecidit super eum mētis excesus, & vidit cęlum apertum, & descendens vas quodam, velut linteum magnū, quatuor initiis submitti de cęlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cęli, & facta est vox ad eum, surge Petre occide, & manduca. His ergo aliisque locis, reptilium, serpentiumque omnium, sermo incidit, de veris serpē tibus terrestribusque a pedibus natura, generis nomine complectens plurimos, vltra illos veros adhuc, quos non propriis nominibus cōmuni imo appellauit Spiritussanctus, qui quot sint qualesque serpentes dicendum, hoc capit. de aliis enim iam antea in specie diximus veris reptātibus. 3. Regum. c. 4. vbi Salomonis sapientiam

pientiam summam depinxit sic dicitur, disseruit inter alia de volatilibus, reptilibus, & piscibus vbi reptilia distinxit, & ab aquatilibus. idem Psalmo. 68. & 103. alibique multoties in scriptura sacra. Quorum est ea natura, vt & si ortu sint infima, & obscura animantia putredine orta ignobilium elementorum, inferiorũque primo, terræ & aquę, vdaq; putrilagine nata, quæ si quid nobilitatis, aut perfectionis possident, à sole suscipiunt alterante vi uificanteque corruptam materiam, illa tamen cum terram lingãt omnia, terramque corde & visceribus præmant reptantia motu, solem fugiunt odioque habent superba & venenosa, monstrosæ variæque inter se se naturæ, inconstantis inuidæ, nullum vt sic superbiat animal eleuetur & tumeat nullum, ac serpens intumescit & extollitur infamis ortu rege, duce, principe ignarus, est rex, in reptilibus quilibet, non sunt gregalia animantia, Aristoteles 2. de historia, c. 7. in alium irruit quiuis tyrannus prędator timet aquilam alitesque omnes veneratur seruili timore quodam machinantes malum late antea in hæc ipsa quę venerantur insidias tendẽtes, Aquila enim, dũ potest vesci terrenis aliis, alites nõ oppugnat reptilia imo, necessitate compulsa aues aggreditur interquas, ignobiliores prius, regina alitum, vt Leo terrestribus pręsidet pedestribus perfectis gressibilibus, animãtibus iis assidet, hęc gubernat, quo pręsente lites cessant disensiones, rixę. reptilia tam aquarum, quam quę terras inuisunt, principe carent, rege & gubernatore gregalia paucissima. Thynni Thunni ve dicti pisces, quos ducit alter, ense capitatus, Bisuci, sardinnę grege innant, sine duce aliquo, sine rectore aut capite cui pareant & prosequantur, sunt omnes capita. Thynnus vero præiit ante alios quem sequuntur ensiformen reliqui, at non ducit ille, cum timidus adeo sit pauidus adeo, vt cedat obstaculo leuissimo cuiuis, detineatque alios leuissimo reti, vt perdat omnes, quo non ducit deducit imo officioque abutitur eo, quod communiter accidit reptilibus exemplo adducto ducis defectus. Abacuc dixit capite. 1. Populum minans propter scelera, & flagitia maiorum. Et facies homines quasi pisces maris, & quasi reptile, non habens principem, quasi reptilia non habentia ducem. Adest tyrannus ijs, non Rex, adest qui proprio bono consulat, non communi, quo Rex, & tyrannus dissident & discrepant: pisces enim pisces deglutiunt ingerunt vorant, quilibet quoslibet, quos possunt capere sine discri-

discrimine aliquo, oua deglutiunt ab omnibus omnes, vt & serpentes ipsi, propria imo, filios proprios, reptilia & pisces, si ore capiunt ingurgitant, volatilia & terrestria gressibilia secus, oua edunt quando plus, non pullos alites, terrestria gradientia raro coacta fame non communi alimento, quando est opus, vrgetque necessitas praeceptum consilium, quando licuit vorare Abraham Isaac filium obtulisset; aeternus Pater in salutem hominum Christum libauit sibi in salutem populi & vitam mortalium voratque sacerdos, reptilia temere & sine causa, tyrannide malitia venenosa odio plena & superbia tumida, gula & inuidia instigata, ne crescant filij, & possint illa, quę ipsa possunt vorant, huiusce naturę, malitiosę, & terrę, non secus ac vitiosi parentes generant filios, corruptos & fœdos, veneno vitiorum parentum inquinatos, quos odio habent mirantur que & exagerant illa quibus & ipsi tenentur scelera, cum ipsi genuerint malitia & viru exemplo infectos, ac si ex serpente serpens non oriretur, & ex serpentibus venenata non euenirent, demirantur queritãtes causam malitię filiorum. Punit ergo Deus, hoc maximo flagello & durissimo populum, quod Principes, Reges, Duces, auferet, qui vel non sint, vel non sint officio tales, tyrannos imo immittet crudeles ignorãtes vitiosos, qui nec se, nec alios corrigere castigare regere vè possint aut valeant, indoctos imo cœcos, stupidos erroribus veneno, & malitia plenos, qui sint aliis, & sibi excidio & ruinae. huic naturae animantium, quod nulli alteri contigit duo capita inesse cernimus, vt de Amphisbaena serpente docuimus antea cuius species lumbrici extant, qui duobus semper insigniuntur capitibus, aequaliter ex quolibet salientes, videre est nostris communibus lumbricis putredine ortis, imbrium caloris tepore praecipue flante Africo. qui ex ea regione, vt monstrauimus, spiritus trahit generationi serpentiũ aptissimos quod veneno polleat clima illud, cœlique influentiis serpentibus familiarissimis, quibus notatur in scriptura vulgus ineptũ, bestiae nomine multorum capitum, genere reptili, imo & si bestiae nomen irrationalia omnia significet primo, vt docuit Cicero Tusculanarũ quaestionum. 5. iis. Namq; alias bestias natantes aquarũ incolas esse voluit, alias volucres cœlo frui libero, terrestres alias, post haec bestia aut belua propriusq;, terrestria

notat præcisse, non volatilia, non aquatilia animantia, patet Genesios.1. vbi dicitur. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, vniuersæque terræ omnique reptili, quod mouetur in terra. vbi terrestria irationalia bestię nomine complectuntur, non omnia sed quæ non repunt, cum addat post hæc, quod præesse bestiis terræ dixerat, omnique reptili terræ. At tertio serpentes compellat venenosos & tetros, genusque reptilium terrestrium patet Sapientiæ.16. vbi suplicium referens populo immissum serpentiū. vt Numerorum.21. dicitur, bestias vocat serpentes qui solum vt ibidem patet irruere in populum ingratum. dicit enim Sapientiæ citato. Etenim cum illis superuenit sæua bestiarum ira, morsibus exterminabantur peruersorum colubrorum. Vbi bestiæ nomine solum serpentia plectuntur. bestia adhuc Draco appellatur. Apocalypsis.13 hæc vero animantia venenosa & sæua, virulētæ & subdolæ naturæ sunt, variæ nimis intersese, tam quæ vna specie cōtinētur, quā quæ genere, cū tamē nō dissideāt, cū enim imperfectissimo ortu & putredine quasi pulullent, materia & ouuis putridis magis quam coctis, malitia & veneno inquinatis, adhuc quando sua propagatione veniunt, facile cum oriantur indigesta quasi & quouis modo alterata materia, varia supersunt accidentia colorum figura veneni magnitudinis multoties, vt quæ non differunt natura videantur differre, & quæ dissident conuenire, quo Isidorus.2. AEthimologiarum, c.4. Tot sunt serpentiū dolores, quot colores, tot colores, quot genera, tot genera, quot venena, cum enim malum & pessimum quouis defectu eueniat, euariant quasi in infinitum hæc animantia, cum malum priuatibumque, amplissimam rationem obtineāt, omnique positiuo oppon ātur deficiētia cuius euariant illa, Ecclesiastici.43. Varia bestiarū genera immisisti. serpentium scilicet natura & veneno dissidētium, quæ vt possimus ad certa capita reuocare, & quot sint certo numero cōtinere, locaque scripturæ sacræ, vbi de reptilium incidit sermo enodare, autorum quæ naturæ scripta interpretari, necessum est, quæ natura, quæ nomine, virtutibus, figura accidentibus aliis discrepent, in medium aferre, vt quæ essentia differant, quæ accidēti aut passionibus deplicemus quæ hoc ordine veniunt intelligēda, quæ enim simul coeunt parte huius seriei eiusdē naturæ esse indicamus, nomine solum communibus vę accidentibus seiuncta, vt

cta, vt infra monstrabitur ex actionibus naturæ diuersis, & proprietatibus, naturas succindentes & euariantes rerum.

Serpentium omnium series.

1 AMphisbena, Chalcida, Lumbricus, Scytalis, Scytalis, Staphiurus idem seu Spathiurus. Anguis, Booa, Coluber, Cucumis AElaps, Elops, Hirundo, Niliacus, Pareas, Parias, Parous. Pelias, Parias, Pharias quod Regno Pharaonum oriatur AEgypto serpens, eadem species.

2 Aspis, Chelidonia, Chersea, Hypnalis, Ptyas, Psitatius natura vna.

3 Basiliscus, Regulus, Catobletas, Drynus, Harmene, Porphirius, Seps, Salpinga, Serpens paruus Aristotelis, Sepedon, Cyniphia.

4 Behemoth, Andrius, Hydrus, Hydra, Natrix.

5 Cerastes, Cœcus, Cœcilia, Cophias. Molurus, Typhilina, Typhlopes, Zygnides, Enydrus, Chelidrus, Chersidrus.

6 Draco, Albedissimō, Draco Esculapius, Draco Epidarius, Dracoпcopedes, Dracomarinus, Carmen, Leuiatham, Amiudutus Chucarus, Triscalis, Amidutus, Hæmidutus, Triscalos, Triscos.

7 Hæmorrhois, Hæmorrhoa, Hæmorrhous, AEmorrhous, AEmorrhois, AEmorrhoa, Dipsas, Caussos, Centris, Centrine, Melanurus, Præster, idem. Annobatesque.

8 Leo serpens Cenchris.

9 Vipera, Acontias, Echios, Echis, Echidna, Iaculus, Haudē venenosus Iaculus Cenchris, Cenchrines, Cenchrias, Cenchrites, Cenchrios, Cerchias, Amotides, Amotydes, Ophites, Obites.

Reptilium in genere continens Icones.

CAPVT. XIX.



REptilium omnium animantium, quot quot in natura extant, quędā in Scriptura sacra speciei nomine compellantur, quędam generis voce veniunt intelligenda 63

reptilium immundorumque animantium bestiæ vè nomenclatura, cum & vrentium serpentium ignitorum, vt supra late superque diximus. seriem vero hanc & ordinem serpentium, recte esse constitutam, inductione facta per singulas huius dispositionis lineas constabit: cur hæc hac serie, illaque alia contineantur, supposito prius, quod nullius alterius serpentis autores meminere dictorum præter, videre est discurrenti, per omnes animantium reptilium historias quot quot exrant. Amphisbenam cum reliquis sui ordinis vnius speciei fecimus, Amphisbena enim idem est, quod serpens duorum capitum (diximus) apud Græcos enim ἀμφίσβεινς quod est Amphisbenis, & latini Amphisbena dicunt ab ἀμφίς amphis vè acentu in penultima, quod est vtrinque latinis, & βαίνω Bæno quod est incedere nostris, quasi Amphisbena, idest vtrinque incedens animal saliens ex vtraque parte, cum enim duplici ex parte capitatus sit, sic cœdit motu, vt modo ex hac, ex illa modo parte vacillet, & quæ modo cauda, capitis postea officio fungatur, trahaturque ex alia parte quæ capitis rationem subdit, cauda prius, vt sit ne hoc caput cauda illa, nullo possis cognoscere modo, in hoc animanti confuso & ambiguo, gracilis pariterque pusilla Amphisbena est, non excedit magnitudinem lumbrici terrestris quandoque. Nicander cecinit in theriacis iis. Præterea ocurrit gracilis pariterque pusillæ. Amphisbena biceps semper cui lumina nube. Caligant densa, nam palpebra ourat vtrumque. At caput obtusior verum color equus arenæ. Robusto in corio variato stigmata multo. Amphisbena tamen similis est vermibus vda. Quos genuit terra, eiusque intestina vocantur. quasi lumbricus magnus, quo cum lumbrici bicipites non minus sint Amphisbena, vtro citroque volubiles, merito cum Nicandro ad Amphisbenam reduximus, esse; veros serpentes asseuerauimus, cum omnino apedes sint & serpant toto factis orbibus, vt serpentes veri, terraque vescantur, non minus ac reliquia, putredine orta, qui suctu potius quam morsu alimẽto vtuntur, sic de Amphisbena cecinit Mantuanus. Amphisbena biceps, & formidabilis ictu. Lucanus lib. 9. citato. Et surgens in geminum grauis caput Amphisbena. Cuius senectam maxime calefacere manus diximus supra illa inuestito oleastri baculo, frigus omne expellere lignatorum, dum bruma rigida impedit manuũ vsum lignandi, in huncque vsum eandem obseruare qua

manu

manu confricant impense incalescentibus eius attritu & confri-
ctione vt neruis artubusque calor exolutis consueta munia ab-
soluant, nudarique hieme media non vere, vt reliqui serpentes,
docet Nicander eo loci, docet Lucanus, Auicenna, Paulus, AElia
nus, Galenus de theriaca ad Pysonem, cap. 4. Diascorides, Plinius
Aristoteles locis supra adductis. Cecinit Lucanus de hac sic ad-
ducto loco. Et scytale sparsis etiam nunc sola pruinis. Exubias po
situra suas. eo enim tempore deponit senectam quo vtilius est de
ponat illã aliis, nã cum frigus pellat potentissime, hieme media
qua frigus vrget plus multo, vt sit vtilis, deponit, prudenter qua-
si ne impendat opus & laborem. Estote enim prudentes dicitur
sicut serpentes Matthæi. 10. c. quod ad prudentiam animantis re-
ferri potest. Huius speciem Amphisbænę scytalã cõstituimus ser
pentem dictam, quod omnibus conueniat cum illa, differat vero
solum, quod crasior sit, & caudæ procerioris, adeo vt non excras
so in tenuem desinat vt serpentes reliqui, & Amphisbęna adhuc
aliquantisper: at hæc omni ex parte æqualis & crassa æque est, bi-
ceps & ambigua motu, quam vocant græci σκυταλη Scytali,
a similitudine Scuticæ flagelli ve leuis puerorũ græcis dicta σκυ-
ταλη Scytali ve, nobis vero Scutica Hispanis Scurribanda, hæc
cum locis plurimis sit communis, deterior omnium est, quæ in
Chalcide regione AEtoliæ Acheloo irrigata flumine oritur, quo
Chalcidicam quidam appellant serpentem hunc, solum regionis
cognomine disidens ab Amphisbæna dicta, & malitia ob regio-
nis inclementiam, vt accidentia plurima morsus viperæ, huius
morsum sequantur cum tamen disideant plurimis, Amphisbęna
enim læuissimi morsus est nimis, parumque venenosi, non enim
apparet insigne vulnus aliquod, quales imo sunt muscarum pun-
cturæ locus vitiatur, non secus ac in vesparũ ictibus. Facessit ta-
mẽ multũ negocij, & si nõ enecet, quo Diascorides lib. 5. c. 45. &
61. eadẽ accidentia sequi, vtriusq; morsum tenet, eisdemq; reme
dijs mederi ac morsus viperarũ, Scytalis puncturæ, & Amphisbę
nę quoad plurima, leuioribus tamẽ auxilijs & aliis plurimis diuer
sis. Auicenna & Galenus idẽ cũ reliquis locis adductis: Cũ vero
serpẽtes omnes fęniculo vtãtur, vt visum acuãt & se se poliãt, spo
lientq; se senecta antiqua, renascãtur, vt fere iterum, spoliis adẽ-
ptis vitiosis & putridis, docet Aristoteles. 8. de Historia. c. 17. &
Plinius libro. 19. c. 19. AElianus, Diascorides alii, hæc tamen fœ-

niculum fugit & odio habet quam maxime, veris imo tempore latiat terra abdita contra hac genus omne serpentium, hyeme erigitur, orbes exerit, spoliaturque brumę tempore & medio, quãdo opus esset senecta altera ob frigoris rigorem propriam abiicit, quæ dum latet, tanta æstus tempore vrgetur siti, vt furiis agatur; tarda vero & ignauis natura, non valet impedita confugere ad aquas, vt sitim restinguat, vt fere rabie percita; infecta furiat eo tempore, cuius sic cecinit Nicander. Hæc linquit cum lustra, aut fisam fragmine petram. Vere nouo quando tellus, vasta agmina pandit. Serpentum haud nunquam carpit fęnicula vorando. Dum spoliata nouę exultet splendore Iuuentæ. desunt enim, dũ spoliatur, fœniculi ramuli media hyeme, Lucanus lib. 9. dixit. Et scytale sparsis etiam nũc sola pruinis. Exubias positura suas. Subdit Nicander. Sed requiescit iners montis radice sepulta. Somno pressa graui, tenuique vligine terrę. Pasta sitim nunquam potuit vitare molestam. quidam hanc vocarunt Cœciliam, & Cœculam, & Typhlinam, & Typhlopẽ inerte tamẽ, cum non sit hic cęcus serpens infra dicetur est ille species Moluri infra, Scytalis enim est oculorum caligantium, at manifestorum nimis & apparentiũ est, cum cęcus serpens iis careat, vt infra, vocatur, etiam serpens hic Spathiurus, Staphiurusque latinis Staphis Staphis græcis σταφὶς, Staphis vè est vua passa latinis, & ωρος quasi oros, & tractu temporis υρος vros, temporalis scilicet, antiquam quod referat vuam passam, colore macularum cutis, Spathiurus vè, ab Spatha græcis σπάθα seu spatha, quod forma ensem referat & figura, plana & ęquali, enses antiquos æquales omni ex parte immitante, vnde, Hispanis, espada & espatula, quod plana sit, sunt ii idem serpentes, & si distinguantur ab aliquibus, capitibus propriis, cum solummodo dicto discrepent tales serpentes, accidentibus aliquibus non natura, cum & eadem sympthomata inferant morsu malaque eadem, actionesque easdem obeant, eisdemque remediis, & auxiliis specie veneno fiat satis earum morsibus, quibus eandem continere naturã patet, eodẽque tempore cum nudẽtur, & vna lege cõmunique viuendi forma conueniant: exubiæ quorũ manusquod calfaciant, ęqualiter laudant maxime autores omnes ipsũmet serpentẽ contusum, cũ sale & aneto, vulneri aplicitũ proprio, cũ id de vipera nõ probẽt ob cerebri sũmũ discrimen cũ

reliquo corporis vt similitudine non vocet ad se virus sufficienter sola, sed aliis parata rebus theriacæ antidoto alia vero sola, de disidio & potentia cerebri viperino late antea, vt & vespas suis morsibus eodem paratas modo vtilissimas indicant, experientia, que inuenit & ratio, cum virus trahant suum similius quælibet, suctu naturali partium quod trahere, & allicere sunt apta, vt mébra alia quælibet alimentum sibi familiare & proprium innata virtute interim dum viuunt, carnes imo feræ cuiusuis preter viperеas vtilissimas esse hoc modo actas, suis morsibus patet, horũ vero dictorum serpentium est quælibet morsui alterius vtilis vt hinc vltra easdem vnius esse naturæ constet. Carnes vstas sale anetho, & fœniculo, testa recenti, vsque dum in cinerem desiint pondere duarum dracmarum, cum vino albo aqua diluto eporis, ægrotos pristinæ saluti mirifice reuocant quod arcanum maximũ & remedium mirabile iudico nimis, in omnium serpentium morsibus, intus enim accepta hæc alliciunt ad se venenum & virus, quod cor impetebat tractu naturali harum partium, asuetis iam illud allicere viuo animanti, præterquam in vipera potentissima capite, quod postea simul cum illis ventre ducitur expurgaturq; sudore aut alio, simul cũ medicamine accepto, nobis dissimili natura vt cum illo simile pellatur simul virus, eiiciaturque in vipera ineficatius auxilium & insufficiens & si quidpiam prosit, hinc alimenta cum trahantur à corde & reliquis, vitanda eo tempore, & minima quantitate sunt exhibenda, ne veneno infecta animantia inquinata & lęsa iam, simul cum cibis asumptis venenum alliciant in cor & viscera, infecta imo expellant & propulsent. Secũdo ordine veniunt eadem anguis vulgaris & communis noster dictus, quod in angulos cædat. Isidorus docuit. 12. AEthimologiarum c. 4. latinis ergo anguis dicitur, & gręcis, ὀφίς ophis, tannin Hebræis qui amplectitur colubrum, nomine solum diuersum, quia colit anguis vmbras, loca humentia & vmbrosa; vt supra, cucumeremque anguem amplectitur nomen hoc, quod anguis vulgaris noster, cucumerem forma & figura æmuletur, tum Boam anguem plectitur eximiæ molis, qua solum ab angue seiungitur, tantæ vt bobem integrum capiat, equmque & equitem simul deglutiat. dixit Plinius sub Diuo Claudio contigisse supra: cuius generis fuit Python ille Ouidij Metamorphoseon primo libro, quẽ superauit Apollo sagittis medicis vè remediis, medicinæ Deus

serpens latinis græcis ἑρπετον erpetō, hunc ipsum anguem, notat dū sine adito imponitur, etiā si coluber græcis ὄφις, ophis vt anguis dictus, nomen generale fit ad omnia reptilia vere apedia, & non minus serpens substantiuè sumptus in specie, vero anguem notaat dum sine addito afferuntur. Natrix non minus anguem communem nostrum, qui aquis degit deprimit, plurimos enim experimur viuere in fluuiis, a quibus difert anguilla diminutiue dicta piscis notus, quod aliculis natet, non respiret pulmone orbata collo & gutture, at illa toto sine aliculis omnino natrix dicta, quod innet aquis, quæ dum fontes stagna paludes aquas inhabitant stantes & compressas, impetu non dilabescentes & eas inficiūt & sese putrida vligine, loci non peruij. Dixit Lucanus libro 9. Et natrix violator aquæ. Cicero, 4. Academicorum. Cur omnia nostri causa, cum faceret tantam vim Natricum, viperarumque fecerit. Cur mortifera tam multa passim disperserit. Priscianus libr. 5. Natrix cum speciem anguis significat masculinum inuenitur. Mantuanus, & natrix inimicus aquis. Lucilus libro. 2. Si natibus natricem impressit crassam & capitatam, hęc ab hydra est diuersa fatis, infra. Plinius AEtius AElianus & reliqui, nil diuersum de hoc serpente ab Angue communi referunt, vt late supra edocuims multis. Niliacus a Nilo nomen trahit loco solum a natrice dissidens angue, Pareas, Parous, Parias, idem cum angue vulgari nostro vtroque serpente, tum Pelias, Pharias, loci nomine AEgypti, a Pharaone dicta Pharea græcis, vnde pharias, Idem omnino cum angue, quorum sunt duæ species nigræ, & coloris ęris vt AElianus libro. 8. capit. 12. enarrat. Sic dictę quod muribus vescantur, quæ ædes incolunt locis plurimis, nigricantes colore Hispaniæ Toleto communissimæ domorumque inquilinæ a φαρω etiam aut φαρυγλὶς pharyglis, quod est edacitas seu ingluuies, aut cum edacitate, quod murium voracissimæ sint, suspicor tamen dici a φαρειν Pharoen, quod est renouare aut arare, quod prius aliis spoliis nudentur & motu surculos notatu dignos terræ imprimāt arādo terrā corporis mole, a quo Pharias dicūtur, vt a Παρωχρος, Parochros latinis Pallidus, parous dicatur quod ventre pallorem obtineant, dorso nigri vt quasi cum pallore, mistum colorem possideant, vt tergora Hirundinum obtinent, quo & Hirundines diximus appellari non minus, tum Elo-

pes ab

pes ab Ελοπς, Elops, vt quiddam autumant, quod est imbecille nobis, quod sint debiles morsu, norunt spatti quibus sunt communes imo ab Ελλοπς Ellops, quasi mutus, non sibilantes dici reor Ελλωπς enim mutum significat, quo dicitur de iis Ecclesiastes.10.cap. Si mordeat serpens in silentio, nihil minus habet qui occulte detrahit. tacitum enim venenum est horum virus mutum, morsu debiles extant conatur vero fortiter emordere. Fugiunt visum fœniculumque fœlesti homines, solem ipsum, vernum tempus vitæ & cœlestis influxus auxiliorum gratię, legemque pietatis gratiæ, vt media hieme spolientur non ad Solem iustitię ęquinotio verno, imo rigidissimo mortis tempore & hiemis, siti crudelissima vitiorum extorsi consuetudine & asuefactione larga, aquas delitiarum impotentes iam adire senio & ætate confecti inertes, appetunt, tamen bibere adhuc, ex vtroque capite malitiæ & affectuum Salientes lente & morose, serpentes duorum capitum appetitus & rationis & si appetitus non proprie caput, vt alter serpentis huius infami loco seccesum iuxta constitutum sit infra, legumque pugnantium, vt Paulus dixit, incedunt multoties appetitu magis progrediuntur vt eo capite ducatur ratio, caputque trahatur in obsequium sensuum, mouentur enim amphisbenæ serpentes melius ex cauda, quam ex capite, exit enim ex capite animantis illo melius, aguntur que, quod vicinius est excrementorum seccessui, & si maius sit aliud apparentia & mole dignitate situ, vt ex appetitu quam ex ratione melius ducatur, euersis. his, & monstrosa republica auersa & confussa. Ezechielis.21.cap. vbi AEgypti Regis prędicitur formidabilis ruina sic. Sterit enim Rex Babilonis in biuio in capite duarum viarum diuinationem quærens. Consuluit serpentem & Dæmonem Amphisbenã, capitis duplicis duarum viarum, incessus duplicis, qui dubie & amphibologice respondet quæsitis, dupliciter capite, vt comodo contingant, eodem prænuntiasse renuntiet, si alio alia dubij extricetur parte respõsi, vt Dei hoc habere, quod falli non posit, nec fallere suadeat, quo verus Deus iudicetur idolus & fictitius Dæmon, summi Dei æmulus inuidia & superbia percitus, sic respondit AEcidæ, Amphibologice Oraculum dum consuleretur, an cum Romanis bellum inirent. Aio te AEacida Romanos vincere posse, quæ tam de AEacida victo, quã de

Romanis interpretari possent vere, vtrum cõtigeret. Aio te AEacida posse vincere Romanos, & Aio Romanos, posse vincere te AEcida. Caput duarum viarum, & illud. Cato iniustè criminatur quod potest intelligi, criminari alium, aut ab alio, communi verbo criminor vsus. Stetit ergo in capite duarum viarum cõsuluitque Dæmones & Pythones, Ariolos, & Magos, vt eo capite dicitur. ac si non esset Deus in Israel.

Literalia, allegoria, naturalia, plurima afferens.

CAPVT XX.

ASpidem diximus proprio capite ptyam, quod venenũ expuat continere, chersеam seu terrestrem, Hymnalimque & somniferam Chelidoniamque aspidam, a ptyapsytathion venire cõstat forma natura, nomine solum deformato quantulum. Basiliscus, Regulus idem catobletas, supra est videre, serpens eiusdem naturæ cum Basilisco, quod Græcis κατοχνεα catocnea, Catocheo, idem est quod pigresco, torpeo, & βλεμματα blemmata, aut βλετα bleta, aspectus acies visus 64 quod torpida visu Catobletas sit, quod cum visu enecet non minus ac Basiliscus, natura pergrande adeo illi substituit caput, vt illud erigere non valeat, tanto oneri non suffectura, excidio ne esset mortalibus pestis tanta, animãtibusque: est caput continuo terram versus pigrissimum motu, fugiendi vt sit locus & vitandi aspectus, hinc Catobletas dictus, pigriuisus quasi serpens. Harmene Arabice dicta, vnde Auicenna libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. c. 23. sic de hoc scripsit animanti. Harmene Regulo, est proximus, quod & visu, & auditu interficiat non secus ac Basiliscus & si sit eo quantitate maior, est enim quantitas eius ab vno cubito ad cubitum vnum & semissem, cuius morsui si confert quid, est semen papaueris & castoreum, masticata aut ebibita iure gallinæ, Drynos etiam ad Basiliscum reduximus, quod vrat quæ contingit ignis more, vulnus illatum ad ossa vsque, quæ enim circa cauernam animantis huius extant sic sunt vsta & squallida vt hoc solo signo vbi latet noscatur, secretus & abditus dum viuit. De ijs late ex AEliano, AEtio, Galeno & reliquis. Dypsas Hæmorrhoum comple-

complectitur Hæmorrhoam fœminam, & Hæmorrhoin eadem capite de Hæmorrhoo diximus, Arabice Cucharus, & Amyuduthus & Triscalis, non secus ac Hæmorrhous sanguinem fundunt non solum vulnere, toto imo corpore emanat causas aduximus, capite de Hæmorrhoo, qui omnes serpentes Hæmorrhoes sunt, id est græcis sanginis effusiuæ, Dypsas vero sanguinem fluere facit ijs minus, at aliquatenus & hoc inducit sympthoma, vt de his dixit Auicenna loco citato, nec quod Cerastes titubet motu & dorsi sit quasi perfracti, vt suo capite manifest animus, ex Nicandro & reliquis ideo ad Hæmorrhoum reduximus, vt videre est capitibus propriis horum animantium supra cum sanguinem non reiecter aliis aliisque disentiat & discreper. Draco vt suismet capitibus patet plures nomine diuersos ambit. Leuiatham de quo supra.c.proprio, vt &.c.de Behemoth Hydram, & hydros ad ipsum reuocauimus ibidem dicitur, Hydros enim græcis ὕδρα Hydra, aqua latinis, quod aquas colat: ad Draconem Albedissimon serpentem adduximus, quod Auicenna retulit.c.54. Draconem esse, solum ab eis diuersum, quod carnes fœtidas reddat morsu, putridasque, quod aliorum morsibus, non contingit hunc vocat Albedissimon, Persin Arabice, quasi ventris albissimi, Dypsas causos præster idem capite de Dypsade patefecimus, Centris Cētrine, dicitur hæc ipsa afigura, quæ quasi a capite amplo in caudā strictissimam desinat in Centrum, Centrum enim latinis græcis est κεντρον, Centron vè, hinc Centrine & Centris. Tum Melanurus, græcis Μελανουρος Menlanuros, ab ουρα vra, quod est cauda græcis & Μελας melas, latinis niger, quasi nigercauda serpens, AElianus libro, & loco citato, Cœlius Rhodiginius libro. 25. c. 33. habet enim vt capite de Dypsade continetur caudam duabus lineis nigris distinctam, sitimque infert maximam ictu, oritur Lybia & Arabia eisdem locis. Cęcus serpens cæcilia dictus quod visu careat a Τυφλος typhlos, quod est cœcus, latinis, quo & Typhlopes & typhlina dicitur, cæcus scilicet idem quod serpens cęculus, & cophias, quasi surdus a græco nomine κωφος cophos, id est surdus latinis, ij enim sunt cœci & surdi natura, quo nec strepitu sono ve fugantur, nec visu fugiunt aut suadentur, ijs destituti serpentes, dictus Molurus, quod sit nigræ caudæ non lineis diuisæ, vt molanuri dicti, imo tota quod insit illis cauda nigra

Zygnides græcis a Ζυγὸς zygos, quod est librile transuersum, ex quo lances pendent, quod sint medio corpore crassiores capite & cauda, habent ex rimulam quãdam sub imo ventre, qua oua excubant, cum obtineant reliqui serpentes ad caudam quasi, iuxta locum secessus excrementorum, hos vocat Nicander in theriacis, Typhlopas, vt diximus, quorum sic cecinit. Atque etiam immunes noxa Typhlopes ab omni. hos moluros vocant alij, quod cauda incedant corpore, erecto toto, vt plurimos diximos serpẽtes eo modo cedere. Quos vocarunt myagros coronatos, & πολυσπίλους, polysepias, idest multis lituris coronarũ instar distinctos, vocauit Nicãder coronatos Myagros ibidẽ, sunt adeo duræ pellis, vt vix tandẽ secari possit, docet Hermolaus, quorũ meminit Aristoteles 9. de historia, cap. 6. & Plinius libro. 9. cap. 9. cæcilias appellat alij Basseres ob figuram, & spondilos, quæ in scriptura sacra nominibus generalibus vocantur, reptilium nomine, & immundorum animantium. Enydri subse continent Chersydros & Chelydros, nam, & si Behemoth, Hydra, Andria, Enydros, Chersydros, Chelydros, Natrix, anguis fluuiatiles, tales dicantur quod aquas incolant græcis dictæ ὕδρος, Hydros, a quo nomen traxere, tamen Behemoth, Hydra, Andria, monstra sunt Draconis naturæ, aquas habitantia, vt capite de Behemoth constat, quo, & antiqui Hydram lacunam lecennam habitare dixere, septemque capitum esse monstrum, vt Pausanias in Corinthijs tenet, Homerus, Virgilius. 6. AEneidos. Ac bellua Lernæ Horrendum stridẽs. Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra, Martialis. 5. Improba Niliacis quid facit Hydra feris. Codrus. Diffudit Christas Argolis Hydra nouas. Augurellius. Nec feruens refugit tundere viuidum Hydræ multiplicis caput, plurimi alii. Enydros vero græcis, ἐνύδρος, & ἐνυδρίς, Enhydros, & Enhydris, Chersydrus, Chelydros etiam aquis degunt non monstra imo serpentium species, Enhydros enim quod in ὕδρος, aquis scilicet sit dicitur serpens albus, vt Plinius retulit libro. 30. capite. 3, & Herodotus in melpomene, dixere Chersydros a χερσόνησος Chersonca ve, id est, terra græcis, & ὕδρως, hydros, idest aqua quasi terra aqueus serpens, vt supra diximus, quod aquis ortus terras inuisat, & habitet postea truculentior factus siccitate, & squallore terrę, cuius Nicander meminit loco al-

legato

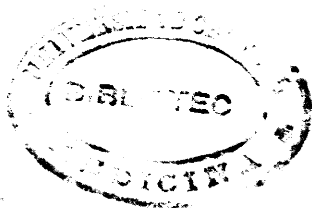
legato ijs. Nunc age Chersydri, qui par est Aspidi formam. Discito, sed plagam symptomata sęua sequuntur. Nam quæ membra cutis conuestit carnea circum. Funditus vda scatens sanioso humore fatiscit. Laxa putredinibus, victusque laboribus æger. Succumbit multis fauentibus atque perartus. Erumpunt scabies hinc inde ingente tumultu, subdit. Hic primum instagnis furiosa percitus ira. insequitur ranas: Verum cum Sirius ardens. Humore ex hausto fœcem combusserit omnem. Tunc salit in terram squalens, & puluere plenus. Sole fouens corpus truculentum, ac inter eundem. Sufflando lingua sitientes vastat aristas. Hæc eadem Chelydros a κελυδρος gręcis, κελυς Chelys testudo est quod eã capite referat, & υδρως, hydros, aqua, quasi aquatilis testudo, quorum supra satis diximus serpentium, sunt eæ albę serpentes, & medio aquarum veneno pleni & cum vrgentissima angantur siti, illico aquas fugiunt ac possunt, magnitudinis Aspidis, & si forma dissideant, sunt albidę pergrandis capitis & latissimi, igniti, & caustici, vrentesque, vt supra diximus, ab scriptura sacra nomine serpentium ignitorum apprehensæ, quando ignitos in populum immisit serpentes Dominus locis allatis, quo linguæ sufflatione aristas vastare dixit Nicander, incendio aeris sufflati tãto impetu, vt impetu facto in plurimis aerem accendi videmus & ignescere, Ideo Lucanus lib. 9. Natus, & ambiguæ coleret, qui syrtidos arua. Chersydros tractique via fumante Chelydri. Et semper recto lapsurus limite Cęcris. vt iam supra de iis omnibus late. idem Aristoteles, AElianus, & reliqui. Seps vrens est serpens antea monstrauimus, Lucanus lib. 9. Ossaque dissoluens cum corpore tabificus seps. Ausonius. An lybica vox sit ferale ma ũ seps idem Plinius c. 29. c. 5. reliqui quos c. de serpentibus ignitis adduximus gręcis, σεπς seps a verbo σεπω sepo, hoc est putrefacio, quia putrescunt membra veneno, & decidunt, alij sepam vocant eadem AEthimologia vsi, sepedon alij, Aristoteles serpentem paruulum, quod sit talis re vera, Isidorus Salpinga a σαλπα, salpa pisce, quod sit ei similis capite, & si minutissimus serpens hic sit tum & Zynipha, quod oculis & rabie canem referat græcis κυων Cyan, morsuque inferat rabiem Sepedonis sic cecinit Nicander, Sepedonis formam cognosces corpore namque. AEmorroo similis graditur vestigia firmans. Recta haud vlla tamen gestat hic cornua fron-

nua fronte. Sed color est varius, qualisque tapetis amæni. Et grauitate caput nutans extremaque cauda. Pumila dum graditur nõ nihil reflexa sub imo. Fœmina sed vulnus dirum ciet, atque moleſtum. Ac teneros ſtatim virus depaſcitur artus. Exutoque humore pilus dilabitur omnis. Non ſecus ac pappi vento perflante fatiſcunt, Nam capite ex ſummo, ciliisque reuulſus iulus. Difluit ac omnis nudatur palpebra crine. Membrorumque teres compago candicat alphis. Et leucis etiam quas mox committatur ephelis. Cum ergo actionibus & accidentibus formæ conueniant, veneno & aliis, remediaque eadem expoſcant & eiiſdem curentur auxiliis quæ ſunt vnius ordinis, merito in eandem ſpeciem reuocamus, implicat enim figuram actiones adeſſe vni animanti vnius ſpeciei, & animam alterius, vt docet Ariſtoteles. 1. de phiſiognomia c. 1. Porphirius ſerpens eſt capite albiſsimo, & ruber toto cor pore viſu pulcherrimus veneno terribilis, vreus & cauſticus. Edo ardius lib. 6. c. 181. AElianus libro 9. c. 57. ſic dictus, a Πορφύρα porphira, ideſt purpura græcis, quod purpureus toto ſit, caret dẽtibus hic ſerpens omnino, at euomit teterrimum virus, locis Indiæ oritur, quidquid contigit vritur & extabeſcit illico, vt eo loci narrat AElianus, ad ignitos referenda in ſcriptura ſacra. Cuius inquit AElianus lachrymę libro. 4. c. 35. quas eicit fluereque facit aprehenſus ſemel ſerpens, perniſioſiſsimum ſunt totius naturæ venenum, & lethale magis eo teterrimo adhuc, quod ore euomit. fictitię lachrymæ y hypocriſis Icon certiſsimus Hierogliphycon aptiſsimum ſimulationis, & fallacię, latet lachrymis & pietatis effigie, mors teterrima & dira, vt Hypochritis adeſt, & fœminarum lachrymis, fallaria & dolus. De vipera ſerpente vltimo plura iam diximus proprio c. ſupra græcis ἐχίς echis, & ἔχινα echina, & ἔχιος echios dicta Arabibus Hauden. Cuius ſpecies eſt iaculus ſerpens dictus grecis, ἀκόντιον, acontion, a ſimilitudine Iaculi, haſtile illud quod vibratur & manibus eiaculari poteſt, nobis dictus Azçona, & Cantabris pręcipue, ab acontia græcis, quod hic ſerpens, vt late antea vibret ſe ex arborum ramis & transfigat animantia, more iaculi emiſsi, bellici ſupra retulimus, qui a vipera non eſt diuerſus veneno, & accidentibus forma & figura, vt ex autoribus tradidimus antea: & ſi ſint iaculi fere non venenoſi, terræ & regionis diſpoſitione, dicuntur tales Cenchrides etiam. & Cẽchrites, quod maculis coloris milij varientur græcis dicti κεγχρίος

Zen-

Zenchrios , tum ophites & obites, quod quasi Tebanus ophites grecis Οφῖτες ophites marmor, & Οβῖτες obites maculentur tum Ammotides, graecis αμμοτίδες Ammotides viperarum species constituit Aetius libro. 13. c. 25 . quos Cenchridas appellat, quod instar Millij grani, cauda sit dura. Leo Cenchris ve serpens, quod colore Milium referat caeruleum, obscurumque viride , vt iam supra, nullum ergo serpentium animantium omissum est in scriptura sacra, monemur omnib', hortamur, exhortamur, excitamur omni natura rerum, animantia enim & animae expertia, nature solum habent vsum, nos vero vsum & immitationem, nostri & aliorum, dominium imo nostrarum actionum , vt ergo naturaliū ordinem consonantiam immittemur, vt venenum malitiam odiū vitemus proponuntur nobis naturalia, serpentesque omnes praeter surdos caecos serpentes rationibus dictis , hinc naturalia omnia inanimata animata inuitat Psalmographus Sacer laudare Dominum illi iuuilare & plaudere irrationalia adhuc, & inanimata, haec enim natura Deum extollunt laudibus, esse essentia operibus nos iis, & vltra ratione, voluntatisque affectu religionis, & pietatis vinculo.

FINIS LIBRI QVARTI.



COMPLVTI,
Ex Officina Iohannis Gratiani,
apud Viduam,

Anno M.D.XCV.